

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

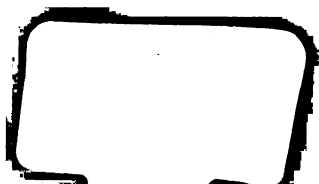
Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отключайте автоматические запросы.
Не отключайте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

781

Л. 1 v. 4

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

З ФОНДЪ
В. Б. У.
ВИЛУЧЕНО

СНДІВ

АРХИВЪ
ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

ПРИ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волинскомъ

ГЕНЕРАЛЬ-ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

АКТЫ ОБЪ УНИИ И ОСТОЯНИИ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ОБЪ
ПОЛОВИНЫ ХVII ВЪКА.

(1648—1798).

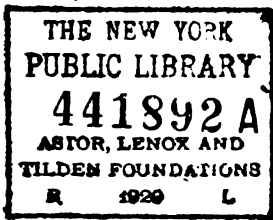
ТОМЪ IV.

КІЕВЪ.

Въ университетской типографіи.

1871.

Печатать разрешается. Октября 30 дня 1870 года.

Председатель Комиссии *М. Юзефович.*

NYOY WAN
OLLEN
YRABOL

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Успѣхъ церковной уніи, задуманной польскимъ правительствомъ, руководимымъ езуитами и католическою клерикальною партіею, и провозглашенной на Брестскомъ соборѣ 1596 года, былъ разсчитанъ исключительно съ католической точки зрѣнія. Проводившая унію партія полагала, что достаточно заручиться содѣйствіемъ членовъ высшей церковной іерархіи православной церкви для того, чтобы религиозное нововведеніе прочно установилось въ русскихъ областяхъ речипосполитой. По привычкѣ къ строгой іерархической централизаціи и къ пассивному повиновенію въ дѣлахъ вѣры высшихъ членовъ іерархіи—выспимъ и мірянъ—духовнымъ властямъ, ультракатолическая партія надѣялась легко сломить православіе при содѣйствіи православныхъ епископовъ и митрополита; вслѣдствіе такого взгляда, всѣ усилія короля, вліятельныхъ дворянъ—ревнителей католицизма, и езуитовъ направлены были исключительно на то, чтобы заручиться содѣйствіемъ членовъ высшей іерархіи православной церкви; какъ только усилія эти привели къ желанной цѣли, какъ только большинство іерарховъ православныхъ, прельстившись обѣщаніями всевозможныхъ благъ или уступая грубому насилію, изъявило согласіе на принятіе церковной уніи—

послѣдняя была провозглашена на Брестскомъ соборѣ, при чемъ мнѣнія у низшаго духовенства и у мірянъ и не спрашивали и на заявленія съ ихъ стороны не обращали малѣйшаго вниманія. По убѣжденію ревностныхъ католиковъ такое нововведеніе въ дѣлахъ церкви, на которое заявили согласіе митрополитъ и значительное большинство епископовъ, считалось дѣломъ вполне выиграннымъ и рѣшеннымъ. Но въ этомъ взглядѣ и состояла главная ошибка инициаторовъ уніи; они не обратили вниманія на то обстоятельство, что основная черта устройства православной церкви состояла въ соборномъ ея характерѣ, въ непризнаніи слѣпому повиновенія гіерархамъ въ дѣлахъ вѣры и въ отсутствіи централизаціи въ самой гіерархіи. Принятіе уніи митрополитомъ и епископами не составляло еще непремѣннаго условія успѣха этого нововведенія; унія могла быть принята не иначе, какъ послѣ гласнаго обсужденія и съ добровольнаго согласія всѣхъ членовъ православной церкви: духовныхъ и мірянъ — а такого обсужденія инициаторы уніи избѣгали, прекрасно понимая, что прямымъ путемъ они никогда не успѣютъ убѣдить православныхъ въ пользѣ и душеспасительности соединенія съ Римомъ. Такимъ образомъ непониманіе или отрицаніе соборнаго начала въ церкви и составляло самое выдающееся явленіе новой затѣи, оно и вызывало постоянныя заявленія протеста. Крѣпко утвердившись на этомъ началѣ, православные успѣли выдержать двухвѣковую тяжелую борьбу за свободу своей религіозной совѣсти. Начиная съ князя Константина Острожскаго, поставившаго ясно на Брестскомъ соборѣ требованіе допущенія мірянъ къ участію въ разсужденіяхъ о дѣлахъ вѣры, и оканчивая поработенными южнорусскими сельскими громадами, не принимавшими до конца XVIII ст., не смотря ни на какія угрозы своихъ помѣщиковъ, приходскихъ священниковъ уніатовъ, на томъ основаніи, что они

назначены безъ участія и выбора прихожанъ, всѣ сословія южно-русскаго народа опираются въ борьбѣ за вѣру на принципъ соборнаго устройства церкви и находятъ въ немъ главную поддержку и неистощимую силу. Вслѣдствіе этого водвореніе уніи не было такъ легко, какъ это казалось ревнителямъ католицизма; реакція, неожиданно для нихъ, проявилась во всѣхъ сословіяхъ южно-русскаго края и съ ними, то съ каждымъ порознь, то со всѣми вмѣстѣ, приходилось вести упорную и по большей части безуспѣшную борьбу. Первая реакція православныхъ возникла въ томъ сословіи, которое, какъ по юридическому полноправному своему положенію въ государствѣ, такъ и по степени умственнаго развитія, имѣло болѣе всего возможности оказать сопротивленіе путемъ легальнымъ; православное русское дворянство стало вначалѣ ревностно защищать свободу своей совѣсти на сеймикахъ и на сеймахъ, гдѣ протестъ православныхъ дворянъ находилъ поддержку какъ со стороны довольно многочисленныхъ дворянъ протестантовъ, такъ и со стороны многихъ дворянъ католиковъ, свыкшихся въ теченіи недавно минувшаго правленія Сигизмунда Августа съ идеями вѣротерпимости и религіознаго свободомыслія (напр. Левъ Сапѣга). Большинство дворянъ католиковъ не принадлежало еще тогда къ езуитской фанатизированной партіи и считало свободу совѣсти неотъемлемымъ атрибутомъ гражданской и шляхетской свободы, во имя которой оно не допускало насилія въ дѣлахъ вѣры даже въ пользу той церкви, къ которой само оно принадлежало. При такомъ настроеніи большинства дворянскаго сословія не удивительно, что вначалѣ унія церковная не могла найти поддержки на пути законодательныхъ мѣропріятій. Напротивъ того, не смотря на всѣ усилія короля, католическаго духовенства и езуитской партіи, первые сеймы, разсуждавшіе о церковной уніи, издавали постанов-

ленія, охранявшія свободу совѣсти и свободу православнаго богослуженія отъ возможныхъ административныхъ насилій: такъ на сеймѣ 1607 года издана была отъ имени короля слѣдующая конституція «о религіи Греческой»: «Въ обеспечение Греческой религіи, издавна пользующейся своими правами, мы постановляемъ: что никакихъ должностей и церковныхъ имуществъ не будемъ никому предоставлять на иномъ правѣ какъ только согласно духу ихъ учрежденія и по обычаямъ и правамъ, подтвержденнымъ нашими предшественниками, т. е. исключительно дворянамъ русскаго происхожденія и чистой Греческой вѣры, не нарушая ничѣмъ законной свободы ихъ совѣсти, и не препятствуя ни въ чемъ свободѣ богослуженія по давнимъ ихъ обычаямъ..... Братствамъ церковнымъ греческой вѣры мы подтверждаемъ всѣ ихъ права и привиліи.»¹⁾ На слѣдующемъ сеймѣ 1609 года конституція эта была вновь подтверждена, при чемъ сеймъ обѣщалъ въ болѣе свободное время подробнѣе рассмотреть этотъ вопросъ, а между тѣмъ прибавилъ постановленіе, по которому уніатамъ воспрещалось насильно обращать въ унію духовныхъ и мірянъ православныхъ, подъ опасеніемъ взысканія съ нихъ штрафа въ 10,000 злотыхъ²⁾. Свобода богослуженія православной церкви подтверждалась и на послѣдовавшихъ за тѣмъ сеймахъ: 1618, 1620, 1623, 1627, 1631, 1633, 1635 и 1647 годовъ³⁾; но чѣмъ далѣе уходило впередъ время, тѣмъ сеймы неохотнѣе разсуждали объ религіозномъ вопросѣ, отклоняли его подъ предлогомъ недостатка времени, сокращали текстъ первоначальной конституціи и замѣняли его общими фразами «объ

¹⁾ *Volumina legum*, т. II, стр. 438—439, § 28.

²⁾ Тамже, стр. 465, § 14.

³⁾ Тамже, томъ III, стр: 158, 184, 217, 263, 320, 345 и томъ IV, стр. 52.

успокоеніи греческой религіи и объ сохраненіи *statu quo* отношеній православной церкви къ уніятской. Наконецъ, съ половины XVII столѣтія на сеймахъ перестаютъ оовершенно говорить объ охраненіи правъ православной церкви, а во второй половинѣ этого столѣтія начинается рядъ сеймовыхъ постановленій, направленныхъ въ противоположную сторону, т. е. въ пользу скорѣйшаго распространенія уніи и подавленія православія. Эта перемена въ характерѣ сеймовыхъ постановленій строго вытекала изъ перемены настроенія массы дворянскаго сословія. Чѣмъ далѣе уходило время впередъ, тѣмъ болѣе исчезали въ дворянской средѣ люди, воспитанные въ благодатное время Сигизмунда - Августа; замѣнявшія ихъ поколѣнія проходили черезъ горнило езуитскихъ коллегій, изъ которыхъ, вмѣсто науки, выносили привычку къ схоластическому мудрствованію, латинскія реторическія фразы и внутреннюю умственную пустоту; вмѣсто гражданскихъ убѣжденій о свободѣ совѣсти—хотя-бы только дворянскаго сословія—сжесточенный католическій фанатизмъ и слѣпую вѣру въ благотворность и безупречность дѣйствій воспитавшаго ихъ ордена. Между тѣмъ какъ масса католическаго дворянства все болѣе и болѣе принимаетъ фанатическое настроеніе и теряетъ прежнія привычки гражданской и религіозной терпимости, количество дворянъ православныхъ и протестантовъ быстро уменьшается. Езуиты поняли, что въ государствѣ, сложившемся въ форму шляхетской республики, не возможно не обратить вниманія на дворянское сословіе—потому самые горячіе миссіонеры, самые даровитые проповѣдники, бывшіе въ распоряженіи ордена (Скарга, Ногаюсъ и т. д.) отправляются обращать въ католичество дворянъ православныхъ и протестантовъ; тамъ, гдѣ они не находятъ возможности сладить съ людьми взрослыми, они стараются завлечь дѣтей въ свои коллегіи и всевозможными обольще-

нями: угодливостью, возбужденіемъ личнаго самолюбія, авторитетомъ науки, наружнымъ смиреніемъ и т. д., воспитываютъ горячихъ адептовъ католицизма. Пересматривая исторію любого сколько-нибудь знатнаго западно-русскаго дворянскаго рода, мы замѣтимъ, что въ первой трети XVII столѣтія члены каждаго изъ нихъ обращаются езуитами не въ унию, а прямо въ католицизмъ и становятся ревностными поборниками послѣдняго. Конечно при этомъ успѣхъ езуитской пропаганды находилъ сильную поддержку въ общественномъ мнѣніи всей дворянской среды, ими же подготовленномъ и оказывавшемъ сильное давленіе на разновѣрныхъ членовъ своего сословія. Сильно порѣдѣвшіе ряды православнаго дворянства въ половинѣ XVII столѣтія встрѣчаютъ новый толчекъ, отшатнувшій окончателно это сословіе отъ православія: въ это время достигаетъ полной силы реакція козацкаго сословія. Козаки стоятъ за православную вѣру, но вмѣстѣ съ тѣмъ они стоятъ и за равноправность сословную и заявляютъ рѣшительный протестъ противъ преобладающаго положенія, занимаемаго въ речипосполитой дворянскимъ сословіемъ. Оба мотива тѣсно связаны другъ съ другомъ и постоянно рядомъ заявляются козаками: когда козацкая реакція восгоржествовала при Хмельницкомъ, то, при указанной постановкѣ вопроса, православные дворяне должны были выбрать одно изъ двухъ: или, оставшись вѣрными завѣту предковъ, отрѣчься отъ сословныхъ преимуществъ, или для сохраненія этихъ преимуществъ перейти въ католичество; за малыми исключеніями южно-руссіе дворяне выбрали второй исходъ, предоставивъ религіозную борьбу на долю другихъ сословій. Но сословія эти не ждали времени полнаго отпаденія дворянства для того, чтобы начать отстаивать свою вѣру. Мѣщане и низшее духовенство съ участіемъ еще дворянъ, сосредоточиваютъ свою реакцію въ церковныхъ братствахъ. Братства основаны были во многихъ

западно-русскихъ городахъ еще до возникновенія церковной уніи. Вначалѣ задачу ихъ составляло попеченіе о благочестіи и о сохраненіи во всей чистотѣ христіанской нравственности, сильно пострадавшей отъ захвата дворянами высшихъ церковныхъ должностей. Патріархи константинопольскіе признали за братствами значеніе блюстителей чистоты церковнаго ученія и христіанской нравственности и обеспечили ихъ существованіе ставропигіальными грамотами, освобождавшими церковныя братства отъ зависимости отъ мѣстныхъ іерарховъ и подчинявшими ихъ прямо и исключительно только власти патріарховъ. Такимъ образомъ церковныя братства приобрѣли большую свободу дѣйствій и, когда настало время борьбы противъ уніи, они явились самыми дѣятельными и энергическими ея противниками. Между тѣмъ какъ православные дворяне пытались защитить свое дѣло рѣчами на сеймахъ и проведеніемъ охранявшихъ свободу совѣсти и богослуженія конституцій, братства принялись ревностно разъяснять своимъ единовѣрцамъ истинный смыслъ религіознаго нововведенія, укрѣплять въ нихъ привязанность къ вѣрѣ предковъ, противудѣйствовать уніятской и езуитской пропагандѣ особенно въ тѣхъ слояхъ общества, которые по своему положенію стояли ближе къ членамъ братствъ. Противъ езуитскихъ и базилянскихъ школъ они поставили свои братскія школы; езуитской наукѣ они противопоставили науку и создали цѣлую полемическую литературу, отражавшую успѣшно хитросплетенныя езуитскими казуистами доводы. Наконецъ, на долю церковныхъ братствъ выпала борьба съ мѣстными іерархами, принявшими унію; вооруженныя ставропигіальными грамотами, обеспечивавшими ихъ самостоятельность, братства превратились въ центры реакціи, недоступныя усиліямъ уніятскихъ іерарховъ; отстаивая шагъ за шагомъ въ каждой мѣстности права своей церкви, братства правда дол-

жны были нерѣдко уступать силѣ; уніятскіе епископы отнимали у нихъ церкви и монастыри, изгоняли братчиковъ изъ ихъ общественныхъ домовъ, отнимали братскія имущества и т. п.; но всё эти насилія они могли производить только съ помощью административныхъ властей и военной силы. Въ отношеніи нравственнаго вліянія братства торжествовали и, чѣмъ болѣе уніятская гіерархія преслѣдовала ихъ, тѣмъ большимъ сочувствіемъ пользовались они, тѣмъ суетнѣе и ненавистнѣе представлялась унія глазамъ православнаго народа, тѣмъ менѣе она могла рассчитывать на возможность распространиться путемъ убѣжденія. Между тѣмъ какъ мѣщане и духовенство боролись съ уніею сомкнувшись въ братства, въ борьбѣ принимаетъ участіе еще одно сословіе—козаки. Козачество представляетъ для защиты православія ту военную силу, которой лишены были другія сословія, безъ которой чисто нравственная оппозиція братствъ, подвергаясь страшнымъ преслѣдованіямъ и тѣснимая грубою силою, могла исчерпать свои средства и погибнуть въ неравной борьбѣ съ противниками дисциплинированными и вооруженными властью и всѣми отъ нея зависѣвшими принудительными средствами. Козачество со времени самаго появленія уніи становится рѣшительнымъ ея противникомъ и горячимъ заступникомъ за православіе; области населенныя козаками представляютъ постоянное убѣжище для членовъ братствъ: духовныхъ лицъ и простолюдиновъ, тѣснимыхъ уніятами или компромитированныхъ вслѣдствіе дѣятельнаго сопротивленія поборникамъ уніи. Власти и дворяне, прибѣгавшіе къ насильственнымъ мѣрамъ въ дѣлахъ религіозныхъ, должны были до извѣстной степени сдерживать, въ нѣкоторыхъ по крайней мѣрѣ русскихъ областяхъ, свое рвеніе въ виду угрожавшей имъ постоянно козацкой реакціи. Въ тѣ историческія минуты, когда козачеству удавалось получать временный успѣхъ, вліяніе его на церковныя

отношенія было гораздо дѣйствительнѣе. Такъ въ 1620 году, вслѣдствіе положенія, приобрѣтеннаго козачествомъ при гетманѣ Петрѣ Конашевичѣ Сагайдачномъ, уніи нанесенъ былъ рѣшительный ударъ возстановленіемъ православной гіерархіи, упраздненіе которой составляло пока главный результатъ усилій католической партіи. По приглашенію Конашевича Іерусалимскій патріархъ Теофанъ рукоположилъ въ Кіевѣ новаго православнаго митрополита и епископовъ на тѣ каѳедры, которыхъ гіерархи перешли въ унію; такимъ образомъ православная паства получила вновь пастырей, и значеніе уніятской гіерархіи, вмѣстѣ съ малочисленными ея послѣдователями оспаривавшей право на каѳедры у православныхъ епископовъ, низведено было до незавиднаго положенія неудавшейся попытки и насильственнаго, безуспѣшнаго, никѣмъ не признаннаго домогательства. Впослѣдствіи, чѣмъ болѣе усиливалась козацкая реакція, тѣмъ болѣе исчезала возможность установить унію въ тѣхъ областяхъ, въ которыхъ козачество торжествовало; наконецъ, вслѣдствіе успѣшныхъ дѣйствій Хмельницкаго, польское правительство принуждено было два раза (въ договорахъ: Зборовскомъ и Гадяцкомъ) торжественно отказаться отъ уніи, по крайней мѣрѣ въ той части южно-русскаго края, которая была населена козаками, и предоставить православію гарантіи неприкосновенности и свободы вѣроисповѣданія и богослуженія на прострѣствѣ всей речипосполитой. Не ограничиваясь этими уступками, козаки въ обоихъ упомянутыхъ договорахъ принудили правительство признать представителей православной гіерархіи равноправными въ политическомъ отношеніи съ гіерархами латинской церкви и допустить ихъ въ сенатъ речипосполитой. Но правительство, находясь въ затруднительномъ положеніи, давало согласіе на эти требованія противъ воли и желанія, оно уступало непремѣнному

требованію козаковъ только въ виду временной крайности; оно было увѣрено, что даваемые имъ обѣщанія несбыточны и невозможны. Сильная клерикальная партія и вполнѣ уже въ то время преданное ей шляхетское сословіе готовы были скорѣе погубить то государство, судьбами котораго они овладѣли, чѣмъ сдѣлать малѣйшую уступку въ религіозномъ вопросѣ или хотя на шагъ попятиться въ дѣлѣ католическаго прозелитизма. Потому естественно уступки правительства нѣмѣли значеніе только пустыхъ обѣщаній и договоров, немедленно послѣ ихъ заключенія, были нарушены. Ясная невозможность уладить какъ религіозныя такъ и соціальныя отношенія въ речипосполитой заставила козаковъ искать обезпеченія правъ своихъ за ея предѣлами.

Такимъ образомъ католическій и сословный фанатизмъ польскаго общества способствовалъ объединенію русскаго народа. Только нѣкоторая нерѣшительность, выказанная русскими правительствомъ въ половинѣ XVII столѣтія, была причиною, что вопросъ объ объединеніи Руси, а вмѣстѣ съ тѣмъ и вопросъ о существованіи церковной униі не былъ окончательно рѣшенъ еще въ то время; только благодаря этой нерѣшительности речъ посполитая поплатилась въ то время за свой религіозный прозелитизмъ лишь незначительною относительно частью русскаго территоріи, входившей въ ея составъ. Пользуясь мягкостью русскаго правительства, чины речипосполитой отдѣлались отъ бѣды уступкою лѣваго берега Днѣпра; но за то послѣ заключенія Андрусовскаго договора польское правительство и общество рѣшились провести настойчиво и неуклонно разъ задуманный планъ въ той части русскаго территоріи, которая оставалась въ ихъ распоряженіи. Провести-же этотъ планъ было легче теперь, чѣмъ въ концѣ XVI столѣтія. Внутренній составъ общества въ русскихъ областяхъ измѣнился значительно и перемѣна эта

произошла не въ пользу православія. Православное дворянство окатоличилось въ первой половинѣ XVII столѣтія до такой степени, что во второй половинѣ этого столѣтія уже немногіе дворянскіе роды исповѣдывали вѣру своихъ предковъ. Они составляли ничтожное меньшинство на провинціальныхъ сеймикахъ, а въ нѣкоторыхъ областяхъ (напримѣръ въ Червонной Руси, въ Подоліи) почти совершенно исчезли. Но не только дворянства не стало въ ряду защитниковъ православія—козачество, оставшееся на правомъ берегу Днѣпра, исчезло также весьма быстро послѣ заключенія Андрусовскаго договора и польское правительство могло, наконецъ, приступить къ водворенію уніи, не опасаясь грозной для него вооруженной реакціи. Дѣйствительно съ Андрусовскаго договора по религіозному вопросу замѣчаемъ крутой поворотъ какъ въ законодательствѣ речипосполитой, такъ и въ дѣйствительной жизни. Оставленная на время и встрѣтившая серьезныя препятствія церковная новизна опять возводится правительствомъ на степень государственной задачи—опять для шляхетскаго общества она представляетъ широкое поприще, на которомъ дворяне стараются, съ полною на этотъ разъ для себя безопасностью, выказать ревность къ религіозному прозелитизму. Между тѣмъ защитниками православія остаются только тѣ сословія, которыя занимали самое невыгодное положеніе въ речипосполитой, были лишены вовсе политическихъ правъ и пользовались гражданскими правами въ весьма ограниченномъ размѣрѣ. Сословія эти были: православное духовенство, мѣщане и крестьяне.

Съ Андрусовскаго договора мы замѣчаемъ рѣзкую перемѣну въ характерѣ польскаго законодательства относительно свободы православнаго вѣроисповѣданія: постановленія сеймовъ, гарантировавшія въ началѣ столѣтія эту свободу, уклонившіяся отъ рѣшенія вопроса въ его серединѣ, теперь вы-

сказываются рѣзко въ пользу уніи и, при каждомъ возможномъ случаѣ, издають постановленія все болѣе и болѣе враждебныя для православія. Первое постановленіе, направленное въ пользу уніи, издано сеймомъ 1667 года, т. е. одновременно съ заключеніемъ Андрусовскаго договора; въ силу этого постановленія духовенство «религіи Греческой, пребывающей въ единеніи» было освобождено на вѣчныя времена отъ всѣхъ военныхъ повинностей: «постоя, выдачи провіанта, добавочныхъ квартирныхъ взносовъ, дневокъ, подводъ и всѣхъ вообще военныхъ тягостей и взысканій»¹⁾. Право это предоставленное уніятскому духовенству, составляло въ то время важную льготу; уравнивая съ одной стороны его права съ католическимъ духовенствомъ и дворянствомъ, оно оставляло православное духовенство на уровнѣ податныхъ сословій—мѣщанъ и крестьянъ; съ другой стороны оно было сопряжено съ важными матеріальными и нравственными выгодами: полное отсутствіе дисциплины въ польскомъ войскѣ, своеволіе, составлявшей его, шляхты—дѣлали изъ постоя неизбѣжный источникъ разоренія и неисчислимыхъ обидъ для хозяина. Шляхтичи, постановившіе приведенный законъ на сеймѣ, понимали прекрасно его значеніе: при каждомъ удобномъ случаѣ они выгораживали свои имѣнія отъ военной повинности и освобожденіе отъ нея считали одною изъ важнѣйшихъ привилегій своего сословія. За этимъ первымъ шагомъ польскіе сеймы стали издавать другія законоположенія все болѣе и болѣе враждебныя для православія: такъ въ условія, въ соблюденіи которыхъ приносилъ присягу новый король, т. е. въ такъ-называемыя *pacca conventa* внесена была статья, относившаяся къ православію. По смыслу этой статьи

¹⁾ Volumina legum, т. IV, стр. 474. Впослѣдствіи законъ этотъ былъ подтвержденъ сеймомъ 1678 года. Volum. legum, т. V, стр. 306.

король давалъ обязательство при первой возможности уладить безотлагательно несогласія «возникшія отъ раздвоенія людей греческой религіи» и притомъ обѣщаль «имѣнній и духовныхъ должностей греческой церкви не предоставлять лицамъ недостойнымъ (*personis incarsibus*) и недозволять такимъ лицамъ пользоваться ими по переуступкѣ.» Въ 1669 году статью эту подтвердилъ присягою вновь избранный король Михаилъ Вишневецкій, а вслѣдъ за тѣмъ, она вносилась и въ «*tracta conventa*» его наслѣдниковъ: Іоанна III и Августа II ¹⁾). Не смотря на нѣсколько темную формулировку статьи, не трудно догадаться, что подъ «успокоеніемъ несогласій» разумѣлось водвореніе уніи, на счетъ православія, а подъ «лицами недостойными» православное духовенство. Многочисленные факты, собранныя въ приложенныхъ актовыхъ свидѣтельствахъ, не оставляютъ сомнѣнія въ томъ, какъ понимало формулу королевской присяги шляхетское общество и какой образъ дѣйствій въ религіозномъ вопросѣ предписывался королямъ, иногда лично, подобно Августу II, расположеннымъ къ вѣротерпимости и уваженію свободы совѣсти своихъ подданныхъ. Притомъ, въ одно и тоже время съ вышеприведенною статьею, въ законодательство вошло другое законоположеніе, весьма отчетливо опредѣлявшее взглядъ польскихъ дворянъ на «несогласія греческой религіи»: въ 1668 году, конфедерація генеральная, въ вѣденіе которой во время междуцарствія переходила законодательная власть, постановила слѣдующій законъ: «Аріяне и отступники отъ католической вѣры, равно какъ и отъ уніи, перешедшіе въ другое вѣроисповѣданіе, не должны пользоваться покровительствомъ сеймовыхъ конституцій, обеспечивающихъ свободу вѣроисповѣданія... къ аріянамъ должно примѣнять раньшее объ нихъ изданные

¹⁾ Volumina legum, т. V, стр. 14 и 140 и т. VI. стр. 15.

законы, по первому о томъ требованію чьему-бы то ни было, отступниковъ-же вышеупомянутыхъ должно наказывать изгнаніемъ изъ отечества, если вина ихъ будетъ доказана судебнымъ порядкомъ • ¹⁾.

Еще болѣе рѣзкій характеръ носятъ постановленія сейма 1676 года. На немъ положено было уничтожить силу послѣдняго оплота православія—церковныхъ братствъ. Важнѣйшее преимущество братствъ заключалось въ такъ называемыхъ ставропигіальныхъ грамотахъ, пожалованныхъ имъ разновременно константинопольскими патриархами. На основаніи этихъ грамотъ братства изъяты были отъ всякой зависимости отъ мѣстныхъ епископовъ и митрополитовъ и подчинялись прямо духовной власти патриарха. Теперь, когда епископы могли или перейти въ унию, или быть замѣщены униятами по распоряженію короля, независимость отъ нихъ, обеспечивавшая самостоятельность братствъ въ дѣлахъ вѣры, составляла для послѣднихъ вопросъ жизни или смерти. Сеймъ обратилъ вниманіе на эту гарантію, издавна обеспечивавшую братства, и рѣшился уничтожить ее. Постановленъ былъ законъ, по которому ставропигіальнымъ братствамъ воспрещалось сношаться съ патриархомъ и предоставлять на его рѣшеніе дѣла, касавшіяся вѣры. Братства должны были подчиниться мѣстнымъ епископамъ, а, въ случаѣ нежеланія исполнить это требованіе, должны были представлять спорные религіозные вопросы на обсужденіе гражданскихъ судовъ—«дѣло невиданное отъ начала вѣковъ» по словамъ Виленскаго братства ²⁾. Сверхъ того сеймъ постановилъ правило, по которому запрещено было православнымъ всѣхъ сословій подъ опасеніемъ смертной казни и конфискаціи имущества

¹⁾ Volumina legum, т. IV, стр. 484.

²⁾ См. № XV, стр. 29. Volumina legum, т. V, стр. 180.

(sub roena colli et confiscationis bonorum) отлучаться за границу речипосполитой или приѣзжать изъ-за границы; старостамъ и комендантамъ пограничныхъ крѣпостей поручено было слѣдить за исполненіемъ этого закона. Сеймъ мотивировалъ свое постановленіе указаніемъ на то обстоятельство, будто православные «подъ предлогомъ дѣлъ, касающихся религіозныхъ интересовъ греко-русской церкви, выѣзжаютъ за границу къ константинопольскому патріарху, и тамъ они извѣщаютъ враговъ (турокъ) о состояніи дѣлъ въ речипосполитой... ибо патріархъ живетъ подъ властью врага креста Господня.» Подъ этимъ фантастическимъ предлогомъ скрывалась весьма серьезная цѣль—воспрещеніе выѣзда за границу не только прекращало возможность сообщеній церковныхъ братствъ съ патріархомъ, оно направлено было къ разрушенію православной гіерархіи; имѣя въ виду начать съизнова дѣло установленія церковной уніи; правительство располагало идти прежнимъ путемъ и начать дѣло съ переговоровъ съ представителями высшей духовной гіерархіи православной церкви; рассчитывая на успѣшный ходъ этихъ переговоровъ, сеймъ воспрещеніемъ выѣзда православныхъ за границу и приѣзда ихъ оттуда обеспечивалъ разстройство не только православной гіерархіи, но и вообще упраздненіе всего клира; если православные епископы еще разъ перейдутъ въ унію, то, при изолированіи православія въ границахъ речипосполитой, невозможно будетъ возстановить отпавшую гіерархію подобно тому, какъ это случилось за 50 лѣтъ прежде, при Сагайдачичахъ; если же православная церковь будетъ лишена епископовъ, то некому будетъ рукополагать священниковъ, и останутся на лице исключительно ставленики уніятскихъ епископовъ; такимъ образомъ міряне останутся безъ духовенства и церкви и, волею неволею, перейдутъ въ унію. Что вышеприведенное постановленіе сейма служило введеніемъ къ ука-

занному плану, доказали послѣдовавшія за тѣмъ событія— немедленно послѣ этого сейма правительство вступило въ переговоры съ православными епископами, а чрезъ 3 года былъ уже созванъ по дѣламъ уніи Люблинскій съѣздъ.

Не можемъ опредѣлить съ точностью когда правитель-ство начало переговоры съ православными епископами? но ясно, что попытка эта стояла въ связи съ постановленіемъ сейма; уже въ слѣдующемъ 1677 году она принесла нѣкоторые плоды; среди гіерарховъ православныхъ нашлись лица, готовые въ виду улучшенія своего личнаго положенія и приобрѣтенія власти повторить продѣлку Потея и Терлецаго. Главнымъ руководителемъ новой комбинаціи является Львовскій православный епископъ — Іосифъ Шумлянскій, около него группируется небольшой кружокъ духовныхъ и свѣтскихъ лицъ, готовыхъ раздѣлить съ нимъ и отступничество и вознагражденіе; по сохранившимся документамъ, мы можемъ указать не только личный составъ кружка, но и тѣ награды, которыхъ добивались его члены за согласіе принять унію. Кромѣ Шумлянскаго мы находимъ имена: Иннокентія Винницкаго, нарѣченнаго епископа Перемышльскаго, требовавшаго, чтобы, по принятіи уніи, правительство признало его уніятскимъ Перемышльскимъ епископомъ, смѣстивъ съ этой кафедры уніята, Іоанна Малаховскаго; за тѣмъ изъясвилъ согласіе на унію игуменъ Лиснянскаго монастыря, Сильвестръ Тваровскій, требуя впрочемъ за данное согласіе богатой Овруцкой архимандріи. Уневскій архимандритъ Варлаамъ Шен-тыцкій давалъ также согласіе на унію, подъ условіемъ назначенія его въ коадюторы Холмской епархіи. Наконецъ, нѣкоторыя свѣтскія лица, по большей части мѣщане, члены православныхъ братствъ: Василій Керендовичъ, Жураковскій, Мокрицкій, Кручкевичъ и Тернавскіе обязывались принять унію и располагать другихъ къ ея принятію, подъ ус-

ловіемъ, что правительство доставить имъ на сеймѣ дипломы на дворянство. Уже въ 1677 году Шумлянскій отъ имени всего кружка обратился къ папскому нунцію съ изъясненіемъ готовности принять унію и вмѣстѣ съ тѣмъ онъ представилъ проектъ съ указаніемъ требованій тѣхъ уступокъ и вознагражденій, которыхъ добивались члены кружка за свое участіе въ дѣлѣ возстановленія уніи; упомянувъ домогательства своихъ соучастниковъ, Шумлянскій конечно не забылъ и себя: онъ требовалъ, чтобы въ его распоряженіе отданы были, помимо уніятскаго митрополита, Кипріяна Жоховскаго, всѣ имѣнія, принадлежавшія Кіевской митрополіи, чтобы, сверхъ того, ему назначены были имѣнія въ качествѣ Львовскаго епископа, чтобы папа опредѣлилъ ему отъ себя особенное денежное жалованіе; кромѣ того онъ требовалъ сана Кіевопечерскаго архимандрита, т. е. дохода съ имѣній Кіевопечерской лавры, оставшихся въ предѣлахъ речипосполитой. Относительно приемовъ распространенія уніи Шумлянскій указывалъ на необходимость дѣйствовать по мѣрѣ возможности осторожно и безъ огласки; между прочимъ онъ совѣтовалъ, чтобы латинскіе духовные не являлись, по крайней мѣрѣ въ первое время, въ православныя церкви, присоединенныя къ уніи, для избѣжанія народнаго волненія, чтобы дисциплина уніятской церкви была усилена подчиненіемъ епископамъ базилианскихъ монастырей, управлявшихся отдѣльнымъ протоархимандритомъ, и чтобы на первое время не удалять, подъ предлогомъ несоблюденія каноническихъ правилъ, приходскихъ священниковъ, но, мало по малу, замѣщать вакантныя мѣста лицами благонадежными ¹⁾.

Предложеніе и проектъ Шумлянскаго были сообщены королю и послѣдній рѣшился воспользоваться ими для окон-

¹⁾ См. №№: XXII, стр. 39 и XXIV, стр. 43—46. Литовская церковная унія Кояловича, т. II, стр. 422—424 (примѣч. 326).

чательнаго установленія уніи. Не знаемъ, преувеличилъ-ли Шумлянскій понятіе о вліянні свдего кружка, или самъ король придавъ ему чрезмѣрное значеніе? но онъ возымѣлъ намѣреніе безотлагательно приступить къ дѣлу, устранивъ даже ту долю осторожности въ его веденіи, которую совѣтовалъ самъ Шумлянскій. Осенью 1679 года опубликованъ былъ королевскій универсалъ къ духовенству и мірянамъ какъ православнымъ, такъ и уніятамъ: король требовалъ, чтобы они съѣхались 24 января 1680 года на торжественный съѣздъ въ Люблинъ, для того, чтобы покончить въ публичномъ засѣданіи дѣло о религіозномъ разногласіи. Отдѣльныя приглашенія разосланы были высшимъ духовнымъ сановникамъ и ставропигіальнымъ братствамъ ¹⁾. Очевидно король полагалъ, что православные достаточно подготовлены Шумлянскимъ и ожидалъ, что на съѣздѣ они безъ противорѣчій примутъ унію. Потому какъ король, такъ и оповѣщенные имъ уніаты старались придать съѣзду по возможности болѣе торжественную обстановку. Между тѣмъ факты не оправдали ихъ надежды. Православное духовенство и братства не только не давали согласія на принятіе уніи, но они и не подозревали существованія затѣи Шумлянскаго. Предчувствуя однако нѣчто недоброе, они не явились на съѣздъ. Изъ перечня явившихся лицъ, составленнаго уніятскимъ митрополитомъ Жюковскимъ, мы узнаемъ, что на съѣздѣ изъ числа православнаго духовенства не было ни одного епископа — явился только: намѣстникъ Могилевскаго монастыря—Волчацкій въ сопровожденіи нѣсколькихъ священниковъ и то единственно изъ предосторожности — чтобы, заявивъ свое присутствіе, не подвергнуть православныхъ отвѣтственности за ослупаніе

¹⁾ Бояловичъ—тамже, примѣчаніе № 327 и 328, стр. 424—427. Также см. № XVII, стр. 31.

королевскому приказанію. ¹⁾ Уніятское духовенство, съѣхавшееся въ огромномъ числѣ въ Люблинъ, торжественно открыло сѣздъ, не обращая вниманія на отсутствіе православныхъ, но рвеніе его было остановлено; въ самъ день открытія сѣзда получены были письма отъ короля и отъ папскаго нунція, заставившія уніатовъ разѣѣхаться по домамъ: король подъ разными предлогами приказывалъ сѣзду перевести въ Варшаву свои засѣданія, а папскій нунцій запрещалъ католикамъ и уніатамъ начинать съ православными публичныя состязанія о вѣрѣ; ²⁾ такая быстрая перемена во взглядѣ короля на значеніе сѣзда, происходила отъ того, что онъ понялъ наконецъ ошибку, вытекавшую изъ его поспѣшности и огласки, которую онъ старался было придать дѣлу, рассчитывая на слишкомъ легкій успѣхъ; изъ заблужденія онъ былъ выведенъ фактами, не позволявшими сомнѣваться въ ихъ значеніи: православные не только не явились на сѣздъ, но унѣли представить королю дѣло въ истинномъ его положеніи; послѣднее совершенно было депутатами Луцкаго православнаго братства. Повинуясь королевскому предписанію, луцкіе братчики выбрали депутацію изъ своей среды, но они вручили депутатамъ подъ присягою инструкцію, которая и не допускала мысли о соединеніи съ уніею. Депутаты клялись въ томъ, что они будутъ прилагать всѣ усилія къ сохраненію цѣлости церкви святой восточной, состоящей въ повиновеніи четырехъ восточныхъ патріарховъ, и что, не соблазняясь ни милостью, ни обѣщаніями, ни подарками, не уступая страху даже смертной казни, они будутъ отстаивать всѣ догматы и обряды, отъ великаго до малаго, ничего не прибавляя и не упуская, въ томъ видѣ, какъ они установлены въ

¹⁾ Кояловичъ, т. II, стр. 429. Приложение № 329.

²⁾ Тамже, приложенія №№: 331—332, стр. 429—431.

православной церкви и изложены в инструкции, составленной братством. • Депутатами выбраны были самые знатные члены братства: князь Вацлав Четвертинский, двоюродный брат православного лужского епископа, а впоследствии Киевского митрополита, Гедона Четвертинского; брацлавский подстолий, Даниль Братковский (казненный 22 года спустя за преданность православию) и киевский чашник, Андрей Гувичъ. Данная имъ инструкция была подписана 35 православными волынскими дворянами ¹⁾. Подписи эти, равно какъ и составъ депутации ручались за то, что она будетъ имѣть доступъ къ королю. Депутаты этимъ воспользовались, вмѣсто того, чтобы ѣхать въ Люблинъ на сѣздъ, они отправились въ Варшаву, предъявили королю свою инструкцію и объявили отъ имени братствъ и вообще православныхъ мрянъ, что безъ сношенія съ патріархами и безъ ихъ участія, не мыслимы для православныхъ никакія сдѣлки въ дѣлахъ вѣры. Между тѣмъ какъ представленія лужскихъ братчиковъ указывали королю неожиданное для него препятствіе, тотъ кружокъ, на который онъ возлагалъ всѣ надежды, не былъ въ состояніи поддержать на сѣздѣ затѣяннаго дѣла. Въ числѣ прибывшихъ на сѣздъ мы не встрѣчаемъ не только имени Шумлянскаго, но также ни одного изъ его соучастниковъ; явиться на сѣздъ они не могли по многимъ причинамъ: Шумлянский, предлагая нунцію свой проектъ распространенія уніи, не скрывалъ, что дѣло слѣдуетъ вести тайно, такъ, чтобы православные не замѣчали постепеннаго перехода духовенства въ унію, между тѣмъ на сѣздѣ переходъ предполагался гласный и торжественный, что конечно должно было не только подорвать всякій успѣхъ предпріятія, но и указать разъ навсегда православнымъ лицамъ въ ихъ церковной

¹⁾ См. № XVIII, стр. 32.

ієрархіи, передавшися въ унію; такимъ образомъ сразу проливался свѣтъ на ту мутную воду, среди которой и разсчитывались дѣйствовать Шумлянскій. Сверхъ того, обнаруживъ свои намѣренія на съѣздѣ, Шумлянскій и Винницкій должны были стать сразу во враждебное отношеніе къ нѣкоторымъ членамъ уніятской ієрархіи: требуемая ими награды могли быть имъ даны только въ ущербъ уніятскимъ: митрополиту Жоховскому и епископу Малаховскому, а послѣдніе не были намѣрены уступить безъ боя своихъ бенефицій и, прослышавъ о проектѣ Шумлянского, смотрѣли враждебно и съ безпокойствомъ на его затѣи ¹⁾).

Представленія этого кружка подѣйствовали вѣроятно на папскаго нунція, и на короля и заставили прекратить засѣданія Люблинскаго сейма и отказаться отъ намѣренія проводить дѣло уніи гласно; за то для секретной интриги открывалось широкое поприще и здѣсь Шумлянскій могъ развернуть свои способности. Шумлянскій, долго пребывая въ резиденціи короля—Яворовѣ, успѣлъ убѣдить его въ пригодности своего плана и даже снискать расположеніе и поддержку Собескаго относительно вопросовъ, по которымъ могли у него произойти недоразумѣнія съ уніятскою ієрархією. Осенью 1680 года Шумлянскій извѣстилъ Жоховскаго о томъ, что теперь онъ готовъ приступить къ уніи, что онъ объ этомъ дѣлѣ велъ продолжительныя бесѣды съ королемъ и снискалъ его полное одобреніе; притомъ онъ намекаетъ на то, что король заявлялъ неудовольствіе противъ Жоховскаго «въ тѣхъ случаяхъ, гдѣ мнѣнія послѣдняго могли препятствовать умиротворенію» ²⁾. Подготовивъ такимъ образомъ дѣла, Іосифъ Шумлянскій, Иннокентій Винницкій, Варлаамъ

¹⁾ См. № XX, стр. 37.

²⁾ См. №№: XX и XXI, стр. 37, и 38.

Никитичій и Сильвестръ Тваровскій съѣхались въ началѣ 1681 года въ Варшаву и въ присутствіи нунція приняли унію; адѣсь-же они окончательно уладили недоразумѣнія съ представителями уніятской іерархіи и заручились окончательно поддержкою правительства. Для того, чтобы спомоществовать распространенію уніи, Шумлянскій, совместно съ уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ, составили новый проектъ, который и представили на усмотрѣніе правительства. Въ этомъ новомъ проектѣ, извѣстномъ подъ названіемъ «*modi concordiae ecclesiarum*» (средства къ примиренію церквей), составители требовали, чтобы правительство не только подтверждало всѣ права и привилегіи, раньше пожалованныя уніятамъ, но чтобы оно уравнило совершенно права уніятскаго духовенства съ католическимъ; они требовали мѣсть въ сенатѣ и въ трибуналахъ для уніятскихъ епископовъ, участія уніятскаго духовенства въ сеймикахъ, неподсудности уніятствъ по дѣламъ, касающимся вѣры, свѣтскимъ судамъ и т. п. Эта записка, равно какъ и проектъ, составленный раньше Шумлянскимъ, были рассмотрѣны особою, назначенною королею для этой цѣли, коммиссіею и выраженные въ нихъ требованія получили почти полное удовлетвореніе; за исключеніемъ такихъ правъ, раздача которыхъ зависѣла отъ сейма, но о доставленіи которыхъ король обязался хлопотать на ближайшемъ сеймѣ, всѣ остальные пункты обоихъ проектовъ были приняты и утверждены королею и сенаторами ¹⁾.

Наконецъ, въ заключеніе, Шумлянскій вручилъ правительству записку, въ которой подробно излагалась вся программа дальнѣйшаго распространенія уніи. Главнымъ условіемъ этой программы Шумлянскій полагалъ тайну: онъ требовалъ, чтобы актъ принятія уніи имъ и его сподвижниками

¹⁾ См. МЖ XXIII и XXIV, стр. 41 и 43.

хранился въ архивѣ, и ни въ какомъ случаѣ не подвергался бы публикаціи; необходимость тайны онъ мотивировалъ слѣдующими указаціями: высшее духовенство, православные дворяне и церковныя братства немедленно откажутъ въ повиновеніи своимъ пастырямъ; православные составятъ между собою союзъ во всѣхъ епархіяхъ для противудѣйствія уніи и будутъ ей сопротивляться до послѣдней крайности; они могутъ искать поддержки и покровительства у иностранныхъ державъ; духовенство будетъ на исповѣди укрѣплять въ вѣрѣ мірянъ; въ крайности православные будутъ бѣжать за предѣлы речипосполитой даже въ Турцію ибо подъ тиранскимъ ярмомъ Турокъ они предпочтутъ поселиться, пользуясь тамъ свободою вѣроисповѣданія; правительство-же не найдетъ средствъ для распространенія уніи, такъ какъ при возрастающемъ раздраженіи нечего и думать о миролюбивомъ убѣжденіи, а на насиліе теперь трудно было-бы полагаться среди военнаго времени и при общей солидарности всѣхъ православныхъ; такимъ образомъ, по мнѣнію Шумлянскаго, дѣло, при огласкѣ его, могло-бы кончиться только избіеніемъ пастырей уніатовъ. Потому Шумлянскій совѣтовалъ сдѣлку держать въ тайнѣ, а между тѣмъ употреблять другія средства: уравнивать во всѣхъ правахъ уніатское духовенство съ католическимъ и подтвердить это уравненіе сеймовою конституціею; назначать частые соборы и сѣзды для уніатскаго духовенства и, какъ будто игнорируя различіе между православіемъ и уніею, присутствіе на сѣздахъ сдѣлать обязательнымъ для православныхъ духовныхъ, подѣ страхомъ лишенія должностей за неявку; преслѣдовать духовныя лица, несогласныя принять унію, путемъ административнымъ: лишать ихъ должностей и примѣнять къ нимъ законы, постановленныя о бунтовщикахъ; наконецъ употребить всѣ усилія для того, чтобы обратить въ унію православныхъ дво-

рянъ и болѣе видныя лица изъ числа членовъ православныхъ братствъ ¹⁾).

Программа эта была цѣликомъ принята польскимъ правительствомъ и съ 1681 года въ теченіи 30 лѣтъ противъ православія направляются враждебныя дѣйствія по начертанному въ ней плану. Православіе, успѣшно выдержавшее въ теченіи XVII вѣка натискъ, веденный путемъ насилія, теперь подвергается болѣе опасному нападению. Враги прикрываютъ свои дѣйствія тайною, недомолвками, умышленнымъ непониманіемъ терминовъ, неясностью положенія лицъ и партій, они не требуютъ общаго согласія на унію и тѣмъ не даютъ возможности гласнаго протеста—борьба размельчается на безконечный рядъ отдѣльныхъ случаевъ и отдѣльныхъ административныхъ преслѣдованій и поощреній; но какъ въ тѣхъ такъ и въ другихъ никогда не выставляется наружу главная ихъ побудительная причина: согласіе или несогласіе на унію; напротивъ того она тщательно прикрывается посторонними обстоятельствами, личными побужденіями, требованіями каноническаго права и т. п. Принявшіе въ тайнѣ унію православные епископы и духовные—скрываютъ свое отступничество и требуютъ себѣ повиновенія отъ духовенства и паствы во имя сана, которымъ они облечены были по чину православной церкви; не повинующихся имъ судятъ, удаляютъ отъ должностей не за разногласіе по дѣламъ вѣры, а за сопротивленіе властямъ постановленнымъ православною церковью; правительство и дворяне оказываютъ дѣятельную помощь этимъ лже-пастырямъ и объясняютъ свои дѣйствія, въ случаѣ жалобъ обиженныхъ или вмѣшательства русскаго правительства, утверждая, что они не только не преслѣдуютъ православія, но, напротивъ того, прилагаютъ усилія къ водворенію

¹⁾ См. № XXV, стр. 47.

порядка и упроченію церковной власти въ православной церкви по прозвѣдѣ православныхъ пастырей. Лицемеріе укорѣняется до такой степени, что всѣ власти какъ будто забываютъ отличие между уніятами и православными и названія: унія, дисунія, схизма совершенно исчезаютъ изъ административнаго лексикона почти до половины XVIII столѣтія. Центральное правительство и второстепенныя власти, трибуналы и городскіе суды, помѣщики и ихъ управляющіе знаютъ только, что есть пресвитеры и міряне «*ritus graeci*», но отличій между исповѣдующими эту вѣру не замѣчаютъ. Въ многочисленныхъ документахъ, относящихся къ этому времени, нѣтъ возможности рѣшить когда дѣло идетъ о православномъ, и когда объ уніятскомъ духовенствѣ и только по гоненіямъ и оскорбленіямъ, сыпавшимся на однихъ лицъ, и по милостямъ, расточаемымъ въ пользу другихъ, мы можемъ догадываться о безпрестанной, замаскированной работѣ въ пользу уніи.

Опустивъ такимъ образомъ завѣсу на свои дѣйствія, приверженцы уніи принялись безпрепятственно за дѣло, не опасаясь ни серьезной и обширной реакціи со стороны православныхъ, ни заступничества за нихъ Россіи; напротивъ того, послѣднее они умѣли обратить въ свою пользу и употребить какъ орудіе къ уничтоженію православной іерархіи. По Московскому договору, заключенному съ Россією въ 1686 году, польское правительство обязалось оставить неприкосновенными православныя епископіи: Луцкую, Галицкую, Перемышльскую, Львовскую и Вѣлорусскую. Но въ опредѣленіи этихъ епископскихъ кафедръ оно ясно руководилось принятымъ имъ планомъ дѣйствій: 4 изъ нихъ находились уже въ рукахъ тайныхъ уніятвъ: Львовскою и, соединенною съ нею, Галицкою управлялъ Іосифъ Шумлянскій, Перемышльская была отдана Иннокентію Винницкому, Луцкая — послѣ избранія князя Гедеона Четвертинскаго въ митрополиты Кіевскіе—до-

сталась брату Іосифа Шумлянскаго — Аванасію. Оставалась одна отдаленная Бѣлорусская епархія, которой суждено было, правда съ значительными перерывами, просуществовать до самаго паденія речипосполитой. Но епископы Бѣлорусскіе не были въ состояніи руководить дѣлами православной церкви на всемъ пространствѣ Литовско-русскихъ земель, тѣмъ болѣе, что они встрѣтили въ этомъ отношеніи препятствіе со стороны православной Кіевской митрополіи, оспаривавшей у Бѣлорусскихъ епископовъ власть надъ ближайшею даже къ ней территорію, какъ это увидимъ подробнѣе въ разсказѣ о Бѣлорусскомъ епископѣ, князѣ Сильвестрѣ Четвертинскомъ.

Разрушивъ такимъ образомъ православную гіерархію, занявъ ея епархіи въ качествѣ православныхъ, тайные уніаты воспользовались и другою статьею Московскаго договора; въ силу этой статьи Кіевъ былъ уступленъ Россіи на вѣчныя времена — слѣдовательно митрополитъ православный долженъ былъ пребывать внѣ границъ речипосполитой и подчинился духовной власти Московскаго патріарха. Обстоятельствомъ этимъ воспользовалась, въ качествѣ мнимыхъ ревнителей старины, уніатская интрига; будто отстаивая зависимость Кіевской церкви отъ патріарха Константинопольскаго, лже-православные епископы потребовали отдѣленія отъ Кіевскаго митрополита и назначенія отдѣльнаго духовнаго архипастыря, но, не желая съ другой стороны нарушать права уніатскаго митрополита, претендовавшаго также на титулъ митрополита Кіевскаго, они ограничились назначеніемъ особаго будто-бы для православныхъ, «администратора (блюстителя) Кіевской митрополіи»; должность эта поручена была, согласно обѣщанію, данному еще при переходѣ его въ унію, Іосифу Шумлянскому. Уже нѣсколько раньше онъ получилъ отъ короля дипломъ на званіе Кіево-печерскаго архимандрита и введенъ былъ во владѣніе богатыми имѣніями, принадлежавшими Кіевскимъ

митрополитамъ и Кіевопечерской лаврѣ, оставшимися въ предѣлахъ речипосполитой; онъ пользовался ими до смерти (1708) и передалъ ихъ во владѣніе своимъ наслѣдникамъ по каедрѣ—уже явнымъ уніатамъ ¹⁾).

Упрочивъ за собою власть надъ православнымъ духовенствомъ, находившимся въ предѣлахъ речипосполитой, Иосифъ Шумлянскій принялся дѣятельно за водвореніе уніи, согласно начертанному имъ плану. Продолжая съ удивительнымъ безстыдствомъ выдавать себя за православнаго, увѣряя въ этомъ письменно и Константинопольскаго патріарха и русское правительство, онъ испрашивалъ ихъ содѣйствія для того, чтобы воспретить Кіевскимъ митрополитамъ вступаться въ управленіе православною церковью въ предѣлахъ речипосполитой, такъ какъ по волѣ польскаго правительства управленіе это поручено ему. Вмеѣстѣ съ тѣмъ онъ, съ своей стороны, употреблялъ всѣ усилія для того, чтобы разорвать всякую связь между подвѣдомственнымъ ему православнымъ духовенствомъ и Кіевскою митрополіею: онъ обратился окружнымъ посланіемъ къ дворянамъ, приглашая ихъ оказать ему содѣйствіе и принудить священниковъ, занимавшихъ приходы гъ ихъ селахъ, признать надъ собою власть Шумлянскаго и подчиниться распоряженіямъ назначенныхъ имъ намѣстниковъ ²⁾; за тѣмъ всѣхъ священниковъ и монаховъ, отверженныхъ къ Кіеву и не желавшихъ подчиниться его власти, онъ предавалъ проклятію, отдавалъ подъ судъ, заключалъ въ темницы, лишалъ приходовъ и конфисковалъ ихъ имущества; намѣстники его разъѣзжали по приходамъ, отбирали

¹⁾ См. №№: XXXVI, стр. 72; XXXVIII, стр. 76; XLIII, стр. 87; CXII, стр. 247; CXXIX, стр. 295.

²⁾ См. № XXXVII, стр. 74.

отъ священниковъ антимины и св. миро; выданные Кіевскими митрополитами и передавали эти предметы Шумлянскому, который публично надъ ними ругался и плевалъ на нихъ; въ замѣнъ-же они выдавали новые, собирая по этому случаю особую денежную плату ¹⁾).

Слѣдуя такому образу дѣйствій, Шумлянскій пользовался весьма дѣятельною поддержкою правительства, подкрѣплявшаго постоянно его власть административными распоряженіями, а также горячимъ сочувствіемъ и содѣйствіемъ дворянъ. Правительство, какъ будто стараясь только водворить правильный порядокъ въ гіерархіи православной церкви, будто не понимая истиннаго значенія дѣятельности Шумлянскаго, стало поддерживать его распоряженія всѣми, зависѣвшими отъ него, мѣрами въ тѣхъ областяхъ, гдѣ большинство народонаселенія принадлежало еще къ православію; и въ то же время оно принимало рѣшительныя мѣры въ пользу уни и къ искорененію православія тамъ, гдѣ обстоятельства казались болѣе благопріятствовавшими его цѣлямъ. Такъ король сталъ раздавать церковныя должности и бенефиціи, бывшія въ его распоряженіи, исключительно тѣмъ лицамъ, о сочувствіи которыхъ къ уни онъ былъ удостовѣренъ Шумлянскимъ; въ актовыхъ свидѣтельствахъ можемъ указать рѣзкій примѣръ такого образа дѣйствій: въ 1681 г. богатая Овруцкая архимандрія была отдана королемъ сообщнику Шумлянскаго, Сильвестру Тваровскому, не смотря на то, что братією и мірянами православными выбранъ былъ въ Овруцкіе архимандриты иннокъ преданный православію, Иннокентій Монастырскій; послѣдній рѣшился не допускать Тваровскаго къ

¹⁾ Описаніе Кіевософійскаго Собора и Кіевской гіерархіи стр. 206 и 212.

занятію должности; но король обратилъ серьезное вниманіе на это дѣло: противъ Монастырскаго, подъ видомъ частныхъ искъ, возбуждено было юридическое преслѣдованіе, притомъ явились угрозы противъ дичной его безопасности; онъ долженъ былъ удалиться въ Кіевъ, послѣ чего король обратился съ грознымъ универсаломъ къ православнымъ дворянамъ воеводства: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывая имъ не вступаться въ дѣло объ Овруцкой архимандріи и не поддерживать Монастырскаго, угрожая въ противномъ случаѣ объявить не повинующихся его приказанію врагами отечества и взыскать съ cadaго изъ нихъ штрафъ въ 50,000 алотыхъ. Въстѣ съ тѣмъ король отправилъ письмо къ Кіевопечерскому архимандриту, Иннокентію Гизелю, требуя, чтобы онъ выдалъ церковные сосуды, облаченія, документы и казну, принадлежаніе Овруцкой архимандріи, и увезенные Монастырскимъ въ Кіевъ, и чтобы подвергнуть послѣдняго судебной отвѣтственности за незаконное будто присвоеніе себѣ титула Овруцкаго архимандрита. Между тѣмъ, въ ожиданіи исхода дѣла, онъ пополнилъ доходы Тваровскаго привилегією, дозволявшею ему вести безпопличную торговлю солью въ предѣлахъ речепосполитой ¹⁾). Въ послѣдствіи, послѣ смерти Тваровскаго, король, по рекомендаціи Шумлянскаго, передалъ Овруцкую архимандрію свѣтскому лицу — Климентію Дамарадзкому, не смотря на то, что, по существовавшимъ законамъ, послѣдній не имѣлъ права занимать высшую церковную должность, такъ какъ онъ не принадлежалъ къ дворянскому сословію; тѣмъ не менѣе Дамарадзкій былъ рукоположенъ въ пресвитеры Шумлянскимъ и занялъ архимандрію; о выборѣ его братією на этотъ разъ не было и рѣчи ²⁾). Разъ

¹⁾ См. М. №: XXVI, стр. 59; XXXII, стр. 62; XXXIII, стр. 65; и LXXI, стр. 60.

²⁾ См. М. №: XLIV, стр. 89 и XLV, стр. 91.

давая высшія духовныя должности приверженцамъ униі, правительство заботилось не менѣе и о томъ, чтобы лица эти были по возможности лучше обеспечены доходами и имѣніями, съ другой-же стороны оно конфисковало при каждомъ удобномъ случаѣ имущество, принадлежавшее православнымъ духовнымъ и монастырямъ. Выше было уже указано на переходъ имѣній Кіевской митрополии и Кіево-печерской лавры въ руки Шумлянскаго, фактъ этотъ былъ далеко не исключительнымъ явленіемъ; основываясь на томъ-же предлогѣ, т. е. указывая на уступку Кіева Россіи по трактату на вѣчныя времена, правительство, немедленно послѣ заключенія договора, объявило, что оно считаетъ всѣ имущества Кіевскихъ монастырей, оставшіяся въ предѣлахъ речипосполитой, вакантными, т. е. оставшимися безъ владѣльца, и стало раздавать ихъ, по своему усмотрѣнію, различнымъ лицамъ и учрежденіямъ; большинство этихъ имѣній было передано уніатамъ, другія пожалованы были особыми привилегіями дворянамъ; наконецъ, эти послѣдніе, захватили многія монастырскія имѣнія безъ всякой грамоты и оставили ихъ безпрепятственно въ своемъ владѣніи, при чемъ дворяне обращали мало вниманія на то, принадлежитъ-ли извѣстное имѣніе одному изъ Кіевскихъ монастырей или такому монастырю, который остался въ границахъ речипосполитой? Такимъ образомъ, отчасти путемъ административныхъ распоряженій, отчасти путемъ захвата, въ руки уніатскаго духовенства и дворянъ католиковъ перешли богатыя помѣстія, принадлежавшія монастырямъ: Кіево-Михайловскому, Кіевскому Пустынно-Николаевскому, Кіевскому Братскому, Межигорскому, Дерманскому, Дубенскому и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. №№: XIX, стр. 34; XXXIV, стр. 67; XXXIX, стр. 78; XL, стр. 80; XLI, стр. 82; LI, стр. 106; LXI, стр. 125; LXIII, стр. 130; CXVI, стр. 350; CLXVIII, стр. 374.

При этомъ ясенъ былъ расчетъ правительства: стѣснить православное духовенство въ матерьяльномъ отношеніи и выѣсть съ тѣмъ манить его въ унію богатыми бенефіціями, предоставляемыми уніятамъ.

Дѣйствуя административною властью весьма рѣшительно въ отдѣльныхъ случаяхъ, правительство не забывало и общихъ законоположеній, клонившихся къ той-же цѣли. Такъ на сеймѣ 1699 года изданы были два новые законы, носившіе слѣды ясно враждебнаго отношенія къ православію. На сеймѣ этомъ подтверждены были всѣ привилегіи, пожалованныя раньше уніятамъ и, сверхъ того, изданъ новый законъ, которымъ «мѣщане, правдивые уніаты, объявлены исключительно способными къ занятію выборныхъ магистратскихъ должностей» отъ которыхъ православные навсегда устранились. На томъ-же сеймѣ чины речипосполитой разсуждали объ устройствѣ Подоля, возвращеннаго отъ Турціи по Карловицкому трактату; при этомъ случаѣ, опредѣляя права жителей этого воеводства, сеймъ постановилъ законъ, по которому православнымъ запрещено было селиться въ Каменецъ, наравнѣ въ евреями¹⁾. Приводя въ исполненіе это сеймовое постановленіе, комиссія, назначенная королемъ для приѣма города, опечатала всѣ православныя церкви и одну изъ нихъ: церковь св. Іоанна, передала уніятамъ. При этомъ случаѣ произошло странное столкновеніе комиссаровъ съ Шумлянскимъ: послѣдній, не дожидая комиссіи, явился раньше ея въ Каменецъ въ сопровожденіи надворной своей хоругви, и сталъ принимать православныя церкви въ свое вѣденіе, но вслѣдъ за нимъ пріѣхали комиссары, и, не зная о существованіи его интимной сдѣлки съ правительствомъ, объявили его дѣйствія противузаконными и заставили его удалиться,

¹⁾ *Volumina legum*, т. VI, стр. 35, § 19 и 21.

угрожая, въ противномъ случаѣ, употребить военную силу;— затѣмъ они рѣшили представить дѣло на обсужденіе сейма и подвергнуть Шумлянскаго отвѣтственности передъ военнымъ судомъ, какъ нарушителя безопасности крѣпости. Конечно послѣ разъясненія дѣла, излишняя ревность комиссаровъ унялась и церкви были переданы епископу, который подвергался опасности разстрѣлянія, еслибы оказался дѣйствительно православнымъ ¹⁾).

Сколько однако ни были враждебны православію всѣ исчисленныя административныя распоряженія и законодательныя постановленія правительства, они даютъ только слабое понятіе о томъ горестномъ положеніи православной церкви, въ которомъ она находилась въ речипосполитой съ послѣдней четверти семнадцатаго столѣтія; самыя чувствительныя и нестерпимыя преслѣдованія православное духовенство и міряне должны были выносить отъ дворянъ, старавшихся повсемѣстно, наперерывъ одинъ передъ другимъ, заявить свой религіозный прозелитизмъ. При томъ государственномъ устройствѣ, которое составляло отличительную черту речипосполитой, при неограниченномъ полномъ властіи дворянскаго сословія, при отсутствіи исполнительной власти и полицейскихъ учрежденій и при томъ низкомъ уровнѣ просвѣщенія, на которомъ стояла масса дворянскаго сословія, религіозное рвеніе могло выразиться только въ одной изъ тѣхъ формулъ фанатическаго самодурства и безобразнаго насилія, среди которыхъ медленно разлагалось шляхетское общество въ теченіи двухъ послѣднихъ столѣтій существованія речипосполитой. Тяжело было положеніе православныхъ, когда они сдѣлались мишенью для шляхетскаго своеволія и положеніе ихъ было тѣмъ тяжелѣе, что гнетъ со стороны дворянъ, хотя повсемѣстный, но не вытекалъ изъ

¹⁾ См. № LIX, стр. 122.

строго опредѣленной программы, не былъ однороденъ и не давалъ, такимъ образомъ, возможности ни предъугадать грозившую въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ опасность, ни принять извѣстный, опредѣленный образъ дѣйствій для того, чтобы ее миновать или оказать ей противудѣйствіе. Въ каждой данной мѣстности судьба православнаго священника и его прихожанъ зависѣла отъ расположенія духа, каприза или корыстолюбія владѣльца села или мѣстечка; но умилостививъ послѣдняго, православные далеко еще не были безопасны: дворянинъ сосѣдъ, партія проходившихъ жолнеровъ, настоятель ближайшаго католическаго костела, иногда просто проѣзжій шляхтичъ, вдругъ неожиданно воодушевлялись фанатическимъ рвеніемъ и, въ видѣ нечаянной грозы, обрушивались на несчастный приходъ; — факты же, которыми выражалось это рвеніе, не удовлетворяли требованіямъ самой элементарной нравственности. Среди огромнаго количества актовыхъ свидѣтельствъ, подтверждающихъ все вышесказанное, укажемъ нѣкоторые примѣры, для того, чтобы представить наглядную характеристику положенія, въ которомъ находилась православная церковь въ описываемое время.

Въ значительной части случаевъ гоненіе, воздвигаемое шляхтичами на православіе, помимо религіознаго фанатизма, находило побужденіе и въ своекорыстіи; грабежъ церковнаго имущества, захватъ земель церковныхъ или присвоеніе себѣ имущества, принадлежавшаго православному духовенству, составляли не маловажный мотивъ, подвигавшій дворянъ на душеспасительные, по ихъ мнѣнію, подвиги; они не прочь были соединить пріятное съ полезнымъ и, разрушая «схизму», увеличить на ея счетъ свое личное состояніе, прикрывъ грабежъ благочестивымъ предлогомъ. Такъ на примѣръ, дворяне, жившіе ближе къ Кіеву, не удовлетворились доставшеюся имъ, въ силу королевскихъ привилегій, долею имѣній Кіевскихъ

монастырей; они, подъ предлогомъ противудѣйствія вліянію Кіевскаго духовенства, врывались въ имѣнія, оставшіяся еще нерозданными или лежавшія за рубежомъ речи-посполитой и производили всевозможныя насилія: грабили имущество, монастырское, увѣчили и били братью, причетниковъ, монастырскихъ крестьянъ и т. п. Изъ перечня обидъ, причиненныхъ пограничными шляхтичами Кіево-братскому монастырю, мы узнаемъ, что въ теченіе 30 лѣтъ (1727—1757) пограничные шляхтичи врывались болѣе 20 разъ черезъ границу въ имѣнія, принадлежавшія этому монастырю и производили въ нихъ всевозможныя безчинства¹⁾. Одинъ изъ такихъ набѣговъ подробно описанъ въ жалобѣ игумена Кіевскаго Кириловскаго монастыря, Евстратія Самборовича. Изъ жалобы этой узнаемъ, что въ 1713 году дворянинъ Александръ Щеневскій, вооруживъ значительный отрядъ людей и пригласивъ сосѣда, Александра Шумлянскаго, также съ вооруженною толпою слугъ и крестьянъ, отправился въ походъ на село Андріевку, принадлежавшее Кириловскому монастырю; явившись на разсвѣтъ, союзники вбѣжали въ село и стали рубить и стрѣлять по всѣмъ встрѣчнымъ, нанесли тяжелыя раны монаху Боньковичу, изрубили монастырскихъ слугъ и крестьянъ и ограбили все движимое имущество монастырское и монастырскихъ подданныхъ²⁾.

Если изъ указанныхъ фактовъ явствуетъ, что ни русская граница, ни покровительство русскаго правительства не могли удержать буйныхъ шляхтичей, то послѣдніе, конечно еще менѣе стѣснялись въ предѣлахъ речи-посполитой; здѣсь грабежи церквей и духовенства и захватъ церковной земли составляютъ самое обыкновенное явленіе; такъ, напримѣръ,

¹⁾ См. № ССІХ, стр. 518.

²⁾ См. № СLXIV, стр. 365.

жалнеры нащирной хоругви нападають ночью на церковь въ селѣ Хлуплянахъ, выбиваютъ въ ней двери и уносятъ изъ нея не только церковное имущество, но и частное, сложенное въ церкви для большей безопасности прихожанами ¹⁾. Такъ шляхтичи захватываютъ, безъ всякаго права, имущество отказанное по завѣщанію въ пользу Кременецкаго братства и обращаютъ его въ свою личную пользу ²⁾. Болѣе другаго имущества подвергались захвату со стороны шляхтичей церковныя и монастырскія земли: такъ мы встрѣчаемъ жалобу игумена Бѣлостоцкаго монастыря (на Воляни), Θεодосія Подольскаго, на дворянина Шимона Жабокрицкаго о томъ, что онъ объявилъ своею собственностью земли, издавна принадлежавшія монастырю, и, если встрѣчалъ братію или монастырскихъ слугъ на этихъ земляхъ, то стрѣлялъ въ нихъ, рубилъ саблею и наносилъ имъ тяжелые побои; вслѣдъ за тѣмъ онъ захватилъ монастырскую мельницу и объявилъ монахамъ, что, въ случаѣ сопротивленія, онъ будетъ стрѣлять въ нихъ при каждой встрѣчѣ ³⁾. У другаго Волянскаго монастыря, Перекальскаго, земли были отняты дворянами Чеконскими; когда игумень отправился пахать свое поле, то туда-же пріѣхала Чеконская, приказала слугамъ прогнать слугъ монастырскій и сама, выскочивъ изъ коляски, стала бить игумена и вцѣпилась ему въ бороду ⁴⁾. Въ Овручѣ Доминиканскіе монахи присвоили себѣ не только пахатныя земли, принадлежавшія православному монастырю, но приказали обнести оградю, присоединя къ своей усадьбѣ, мѣста, принадлежавшія монастырю, въ самомъ городѣ, и въ томъ

¹⁾ См. № XLVIII, стр. 97.

²⁾ См. № LXXIII, стр. 158.

³⁾ См. № LXII, стр. 127.

⁴⁾ См. № LXXXIII, стр. 183.

числѣ мѣсто, на которомъ была построена православная церковь; захватъ этотъ сопровождался, по обыкновению, грабежемъ движимаго имущества и личными оскорбленіями ¹⁾. Въ Острогѣ гродскій подстароста, Ледуховскій, отнялъ у православной церкви св. Николая земли, отказанныя въ пользу ея еще въ XIV столѣтіи княземъ Данииломъ и княгинею Василисою Острожскими и приказалъ вырубить лѣсъ, принадлежавшій этой церкви; когда-же протоіерей Терпиловскій обратился къ нему съ представленіями и указалъ на свои права, то Ледуховскій, не оспаривая послѣднихъ, отвѣтилъ «я воленъ отнять у церкви то, что ей пожаловано моими предшественниками», и оставилъ земли въ своемъ пользованіи ²⁾. Въ окрестности Острога владѣлецъ села Загаецъ, дворянинъ Глендовскій, отнялъ земли у Загаецкаго монастыря, отказанныя его основательницею, Региною Боготиновною Ярмолинскою; онъ приказалъ разрушить межи и межевые знаки, отдѣлявшіе эти земли отъ его собственныхъ, истребилъ монастырскій лѣсъ, и завладѣлъ рыбными ловлями, угрожая монахамъ побоями въ случаѣ сопротивленія съ ихъ стороны ³⁾. Въ мѣстечкѣ Брагинѣ церковныя земли, отписанныя нѣкогда въ пользу церкви св. Николая князьями Вишневецкими, были захвачены владѣльцемъ сосѣдняго села Глуховичъ, дворяниномъ Шукштою, и когда настоятель, священникъ Іоакимъ Давидозичъ, явился на свое поле, то Шукштѣ отправилъ туда же, въ сопровожденіи толпы слугъ, священника своего села, уніята Бернацкаго; послѣдній напалъ на Давидовича, повалилъ его на землю, истязалъ его всячески, рвалъ у него

¹⁾ См. № LVIII, стр. 120.

²⁾ См. № CXXXIV, стр. 306.

³⁾ См. № CLVII, стр. 352.

волосы и бороду и прогнать съ церковнаго поля ¹⁾. Еще чаще встрѣчаются факты самаго безцеремоннаго грабежа личнаго имущества православныхъ священниковъ: шляхтичи помѣщики отбираютъ хлѣбъ, скотъ, повозки, лошадей, одежду и вообще всякое движимое имущество, то врываясь въ дома священниковъ, то нападаая на нихъ при встрѣчѣ на дорогѣ; на всякія-же требованія возврата, они отвѣчаютъ угрозами, оскорбленіями и побоями ²⁾; по временамъ отрядъ проходящихъ жолнеровъ, соображая, что въ домѣ священника можно найти поживу, немедленно врывается съ обнаженными саблями, грабитъ все, что попадаетъ подъ руку, остальное истребляетъ, домашнимъ наноситъ побои и увѣчья и, совершивъ подвигъ, спокойно отправляется въ дальнѣйшій путь ³⁾.

Корыстныя цѣли далеко впрочемъ не составляли единственнаго мотива, побуждавшаго шляхту къ преслѣдованію православнаго духовенства; мы встрѣчаемъ еще въ ббльшемъ количествѣ случаевъ оскорбленія и обиды православнаго духовенства, не сопряженныя съ желаніемъ завладѣть его имуществомъ. Въ этихъ случаяхъ дѣйствуетъ уже чистый фанатизмъ религіозный, выразившійся въ формахъ, соответствовавшихъ нравственному и умственному уровню той среды, въ которой онъ проявлялся. По основному началу каждаго аристократическаго общества, члены его признаютъ право обсужденія и свободнаго дѣйствія только за членами своего сословія; всякое несогласіе низшихъ сословія съ мнѣніемъ сословія привилегированнаго есть въ глазахъ послѣдняго

¹⁾ См. №№: CLXXIX, стр. 397 и CLXXXIV, стр. 407.

²⁾ См. №№: XLVII, стр. 95; LXX, стр. 153; CVII, стр. 232; CXI, стр. 243; CXXII, стр. 275.

³⁾ См. № L, стр. 104.

противузаконіе, и если аристократическое сословіе не сдерживается другими общественными элементами, то оно готово всеми мѣрами стремиться къ подавленію несогласія и къ установленію въ каждомъ данномъ вопросѣ своего образа мыслей путемъ насилія. Смѣшная и отождествляя, умышленно или неумышленно, интересы своего сословія съ интересами всего общества и государства, судьбами котораго ей удалось овладѣть, аристократія готова всегда признать врагами общественного спокойствія и порядка тѣ лица, учрежденія или сословія, которыя не повинуются безпрекословно всѣмъ требованіямъ господствующаго класса: она готова преслѣдовать ихъ какъ враговъ отечества, какъ лицъ, не имѣющихъ права пользоваться покровительствомъ закона; если впритомъ масса господствующаго сословія усвоила только весьма слабую степень цивилизаціи и развитія, то преслѣдованіе является со всѣми признаками личнаго произвола и непониманія самыхъ простыхъ правилъ уваженія человѣческой личности. На такой степени развитія находилось именно дворянское сословіе въ речі-весполитой въ описываемое время, когда несогласіе по религіозному вопросу побудило его направить преслѣдованіе противъ православнаго населенія края; каждый дворянинъ не допускалъ возможности, чтобы люди недворянскаго происхожденія могли разсуждать о вопросахъ, касавшихся хотя-бы только собственной совѣсти, иначе, чѣмъ разсуждали шляхтичи на сеймахъ и сеймикахъ. Противудѣйствіе уни, которую одобрило и поддерживало дворянское сословіе, каждый дворянинъ считалъ противузаконіемъ, бунтомъ и считалъ себя въ правѣ распорядиться съ каждымъ православнымъ, какъ съ лицомъ стоящимъ внѣ законовъ. Не удивительно потому, если мы начитываемъ въ актахъ безчисленное количество свидѣтельствъ о самыхъ варварскихъ поступкахъ, не вызванныхъ, повидимому, никакою причиною, жертвами кото-

рыхъ были повсемѣстно православные, особенно духовныя лица. Поступки эти, полтораясь на пространства обширной территоріи и въ теченіи весьма продолжительнаго времени, не вытекали изъ строго обдуманнаго плана дѣйствій; они имѣли основаніе гораздо болѣе прочное — во всемъ внутреннемъ складѣ речи-посолютой, въ полномъ власти дворянства, въ его слабомъ развитіи и въ полномъ на него вліяніи езуитскаго ордена. Факты, вытекавшіе изъ такого положенія дѣла, представляютъ тѣмъ не менѣ самую печальную картину. Каждый православный, особенно духовное лицо, былъ ежеминутно въ опасности подвергнуться самымъ безчеловѣчнымъ оскорбленіямъ и обидамъ: встрѣчался-ли шляхтичъ съ священникомъ на рынкѣ въ городѣ, онъ, подѣ первымъ попавшимся предлогомъ или даже вовсе безъ предлога, заводилъ ссору и наносилъ ему публично побои; увидѣлъ-ли помѣщикъ, что священникъ занимается бесѣдою съ крестьянами, онъ бросался на него, опрокидывалъ на землю, билъ каблуками и палкою, рвалъ у него волосы; наткнулся-ли панъ на жену священника, скупавшую провизію на базарѣ, онъ чувствовалъ обязанность отнестись ей, безъ всякаго повода, нѣсколько ударовъ нагайкою; иной разъ шляхтичъ, напившись, бѣгалъ по городу съ обнаженною саблею и для потѣхи пробовать силу удара на попавшемся священникѣ. Если обиженные пытались остановить обидчика указаніемъ на свое духовное званіе, то шляхтичъ отвѣчалъ нахально, что только католическіе ксендзы—дворяне и имъ онъ обязанъ оказывать почтеніе—«попы же—мужики» и потому имъ нечего ссылаться на свой духовный санъ ¹⁾. Въ домѣ у себя священникъ былъ также мало

¹⁾ Составилась даже поговорка, приведенная въ одномъ изъ актовъ: «Со хіадз—to szlachcic, со поп—to chłop». См. МЖ: LX, стр. 123; LXXXIV, стр. 185; XCIV, стр. 208; CXXXV, стр. 308; CXLVII, стр. 333.

безопасенъ, какъ и внѣ его; подъ пустымъ предлогомъ, чаще безъ всякаго предлога, помѣщикъ или помѣщица врываются въ его домъ, били и истязали какъ самого священника, такъ и членовъ его семейства, расточали оскорбленія и бранныя слова, нерѣдко заключали хозяина въ свою дворовую тюрьму и держали въ ней по произволу, или дозволяли, для большаго, по ихъ мнѣнію, посрамленія, совершать всѣ эти безчинства надъ священникомъ еврею-откупщику ¹⁾.

Вотъ для примѣра нѣсколько болѣе подробныхъ рассказовъ: въ селѣ Врублевцахъ, въ окрестности Каменца, помѣщикъ Кобельскій старался всѣми средствами выжить изъ села священника; однажды, напившись, онъ вызвалъ послѣдняго на улицу и, сидя верхомъ, схватилъ его за одежду и потащилъ за село; здѣсь онъ рвалъ ему бороду, пытался отрубить ее саблею, нанесъ нѣсколько ранъ и ударовъ какъ самому священнику, такъ и его женѣ, прибѣжавшей молить о пощадѣ, и отпустилъ только тогда, когда священникъ обѣщаль ему уплатить 10 талеровъ выкупу; но этимъ дѣло не кончилось; Кобельскій нѣсколько разъ возобновлялъ нападенія и заставлялъ священника сначала скрываться у прихожанъ и, наконецъ, совершенно бѣжать изъ села ²⁾. Въ селѣ Скородножъ, въ Полѣсьи, помѣщикъ Прушинскій долго преслѣдовалъ приходскаго священника своего села—Іосифа Загоровскаго, заставляя его служить въ церкви согласно съ своими указаніями (т. е. вѣроятно по уніятскому ритуалу); встрѣчая упорное сопротивленіе съ его стороны, онъ нѣсколько разъ страшно его истязалъ передъ церковью и, наконецъ, прогналъ

¹⁾ См. ММ: LXIII, стр. 130; CXIII, стр. 250; CXIV, стр. 252; CXLIII, стр. 327; CXLIV, стр. 328; CXLIX, стр. 336; CLXIII, стр. 364; LXXVIII, стр. 167 и CXLI, стр. 322.

²⁾ См. № CXVII, стр. 259.

изъ села, ограбивъ все имущество. Изгнанный священникъ нашель приютъ въ сосѣднемъ селѣ: Медвиднѣ у православнаго дворянина, Федора Павши; но обстоятельство это еще болѣе раздражило Прушинскаго, постоянно враждовавшаго съ Павшею; онъ приказалъ своей дворнѣ поймать священника на дорогѣ и привести въ свой дворъ; здѣсь онъ его посадилъ въ тюрьму, приказавъ надѣть ему на шею «гусакъ» (т. е. толстое бревно, сложенное изъ двухъ половинъ, съ вырѣзкою для шеи). Узнавъ о случившемся, сынъ священника успѣлъ пробраться въ тюрьму и нѣсколько облегчилъ снарядь, въ которомъ отецъ задыхался; тогда Прушинскій схватилъ сына и избилъ его до такой степени, что его замертво унесли домой, отцу-же, сверхъ «гусака», приказалъ надѣть кандалы и въ такомъ состояннн моришь его голодомъ и холодомъ двѣ недѣли, пока не принудилъ принести въ церкви присягу въ томъ, что священникъ не удалится болѣе изъ села и во всемъ подчинится требованнмъ помѣщика ¹⁾). Нерѣдко дворяне простирали истязанн до того, что причиняли смерть своимъ жертвамъ; вотъ, для примѣра, подобный случай: по дорогѣ изъ Острога ѣхаль въ сопровожденн своей дворни дворянинъ Криштофъ Манецкнй; путь его пролегалъ черезъ село Вельбуйное, въ которомъ въ приходской православной церкви случился въ этотъ день храмовой праздникъ. Увидѣвъ стеченн народа и узнавъ въ чемъ дѣло, Манецкнй возгорѣлся ревностню; онъ вѣхаль верхомъ въ толпу, вышедшую изъ церкви, и замѣтивъ среди народа священника, Стефана Петрыковскаго, направилъ на него коня и, опрокинувъ на землю, сталъ бить плашмя саблею; только окружавшн прихожане успѣли освободить изъ его рукъ священника и отвести домой; однако Манецкнй не ограничился первымъ нападеннмъ,

¹⁾ См. ЛМ: CVII, стр. 232; CXI, стр. 243 и CLXXII, стр. 381.

онъ подъѣхалъ къ дому священника и, напедши двери крѣпко запертыми изнутри, помѣстился у окна и сталъ стрѣлять въ комнату изъ лука; упражненіе это онъ продолжалъ до тѣхъ поръ, пока одна изъ стрѣлъ не засѣла въ глазу священника. Пока несчастный мучился въ предсмертныхъ судорогахъ, Манецкій усѣлся писать отъ его имени себѣ-же самому квитанцію, въ которой священникъ будто заявлялъ, что не имѣетъ къ нему никакой претензіи и считаетъ Манецкаго непричастнымъ въ своей кончинѣ. Затѣмъ онъ заявилъ эту квитанцію въ ближайшемъ городѣ и спокойно отправился въ дальнѣйшій путь ¹⁾.

Среди такихъ отношеній дворянъ къ представителямъ православія, конечно, нельзя было ожидать со стороны первыхъ уваженія и къ православной святынѣ; дѣйствительно мы встрѣчаемъ въ актахъ многочисленныя свидѣтельства о нападеніяхъ на церкви, о прекращеніи въ нихъ богослуженія въслѣдствіе буйныхъ поступковъ шляхтичей, о разрушеніи православныхъ кладбищъ и т. п. Такъ на примѣръ, вооруженная панская челядь, отправившись на заѣздъ противъ помѣщика сосѣда, овладѣла церковью въ его имѣніи, расположилась въ ней ночевать, раскладывала костры и разводила огонь въ самомъ зданіи, и, удаляясь на другой день, ограбила его совершенно ²⁾. Въ другомъ мѣстѣ жолнеры панцырной хоругви ворвались съ оружіемъ въ домъ священника и принялись его истязать; спасаясь отъ нихъ, священникъ искалъ убѣжища въ церкви, но жолнеры послѣдовали за нимъ и у алтаря разрубили ему голову. ³⁾ Далѣе встрѣчаемъ рассказы о томъ, какъ помѣщики врываються верхомъ и съ оружіемъ, въ сопрожде-

¹⁾ См. №№: LXVIII, стр. 145; CLIV, стр. 348; CLV, стр. 349.

²⁾ См. № XXXV, стр. 70.

³⁾ См. № XLVI, стр. 92.

ни толпы слугъ, въ церкви, прерываютъ богослуженіе, заводятъ ссоры съ священниками, произносятъ ругательства, стрѣляютъ и рубятъ въ церкви священниковъ, причетниковъ и прихожанъ¹⁾. Владѣльцу одного села, находящагося вблизи Кременца, надобился строевой матеріалъ; онъ отправилъ работниковъ на православное кладбище, бывшее у Воскресенской церкви, приказавъ имъ разбить надгробныя плиты и кресты и перевезти ихъ въ свое имѣніе. Другому дворянину понадобился садъ въ италіянскомъ вкусѣ, — онъ приказалъ въ своемъ имѣніи разрыть могилы на православномъ кладбищѣ, выбросить кости покойниковъ, сравнять мѣстность и засадить ее деревьями по придуманному имъ плану²⁾ и т. д.

Въ ряду преслѣдованій, испытанныхъ въ то время православнымъ духовенствомъ отъ шляхтичей, есть еще двѣ характеристическія черты, постоянно встрѣчающіяся и тяжело отзывавшіяся въ повседневномъ быту священниковъ—это изгнаніе ихъ помѣщиками изъ приходовъ и требованіе отбыванія барщины въ пользу помѣщика³⁾. Сверхъ того, помѣщики чувствовали себя вправѣ, по своему усмотрѣнію, распредѣлять приходы, требовать отъ священниковъ видоизмѣненій и прибавленій въ литургіи, и вообще вмѣшиваться въ богослуженіе и въ дѣла церковнаго благочинія. Такъ мы встрѣчаемъ тяжebное дѣло между благочиннымъ и подвѣдомственнымъ ему приходскимъ священникомъ, въ которомъ шляхтичъ, управлявшій имѣніемъ, вмѣшивается въ дѣла чисто церковнаго свойства, беретъ подъ свое покровительство приходскаго священника, ясно нарушившаго каноническія правила, освобождаетъ его отъ отвѣтственности

1) См. №№: CXV, стр. 254 и CLXV, стр. 369.

2) См. №№: CLXI, стр. 360 и CLXXXI, стр. 401.

3) См., кромѣ указанныхъ выше, № CLII, стр. 343.

передъ церковною властью, наносить благочинному, настаивавшему на своемъ правѣ, оскорбленія и побои и подвергаетъ его ответственности передъ свѣтскимъ судомъ, возводя на него ложныя обвиненія ¹⁾. Въ другомъ случаѣ встрѣчаемъ тяжбу между двумя мелкопомѣстными владѣльцами одного села, изъ которой видимъ, что одинъ изъ нихъ, въ досаду противнику, принудилъ приходскаго священника поминать себя на эктении ²⁾. Среди ссоры, возникшей между управлявшимъ Чернобыльскимъ имѣніемъ, дворяниномъ Польчевскимъ и пріоромъ доминиканскаго Чернобыльскаго монастыря, извѣстнымъ своимъ буйствомъ, патеромъ Варановскимъ, послѣдній отлучилъ Польчевскаго отъ церкви; приводя въ исполненіе это отлученіе, онъ не удовлетворился прекращеніемъ богослуженія въ костелѣ, но приказалъ запретить также всѣ православныя церкви въ Чернобыльскомъ имѣніи и не допустилъ въ теченіи извѣстнаго времени ни звонить въ колокола, ни отправлять въ нихъ богослуженія. Тотъ же Варановскій принудилъ членовъ православнаго братства присутствовать при похоронахъ, крестныхъ ходахъ и другихъ торжественныхъ обрядахъ въ католической церкви ³⁾. Подобное указанному лишеніе прихожанъ возможности присутствовать при богослуженіи и исполнять религіозные обряды, повторялось весьма часто вслѣдствіе вражды между помѣщиками; такъ управляющій Дымерскимъ староствомъ Смигурскій, вслѣдствіе несогласій съ сосѣднимъ помѣщикомъ Искрицкимъ, запретилъ Дымерскому приходскому священнику: допускать къ исповѣди и св. причастію крестьянъ села Дымидова, принадлежавшаго къ Дымерскому приходу, позволять имъ ходить въ церковь, а

¹⁾ См. №№ XCVI, стр. 212 и XCVII, стр. 213.

²⁾ См. № CLX, стр. 359.

³⁾ См. № XLIX, стр. 100.

также совершать въ Дымидовѣ какія-бы то ни было требы; такимъ образомъ Дымидовскіе крестьяне лишены были возможности крестить младенцевъ, вступать въ бракъ, напутствовать больныхъ и хоронить умершихъ. Другой помѣщикъ не допускалъ вовсе священника въ свое село и побоями заставилъ его отказаться отъ исполненія требъ въ части своего прихода и т. д. ¹⁾

Подвергаясь безпрестанно указаннымъ обидамъ и оскорбленіямъ, православное духовенство не находило защиты въ судебныхъ учрежденіяхъ, въ которыхъ судьями были тѣже шляхтичи; рѣдкая жалоба доходила въ судъ и то развѣ въ такомъ случаѣ, если самъ священникъ принадлежалъ къ дворянскому сословію, или если обида была ему причинена дворяниномъ сосѣдомъ, и помѣщикъ того села, въ которомъ жилъ священникъ находилъ полезнымъ для своихъ интересовъ вчать искъ; но и въ такихъ случаяхъ правосудіе не доставляло истцу никакого удовлетворенія и по большей части навлекло на него лишь новыя гоненія. Такъ гродскій Луцкій судъ разсматривалъ жалобу Острожскаго протоіерея, Андрея Терпиловскаго, на дворянина Збіевскаго, о томъ, что Збіевскій оклеветалъ истца, обвинивъ его въ поджигательствѣ и колдовствѣ, и требовалъ его къ отвѣту въ Львовскій уніятскій консисторскій судъ, котораго власти Терпиловскій не признавалъ надъ собою; разсмотрѣвъ дѣло, судъ нашелъ нужнымъ собрать дополнительныя справки и потому отложилъ его рѣшеніе, а между тѣмъ онъ выдалъ Збіевскому всѣ документы, относившіяся къ дѣлу и не допустилъ протоіерея подать по этому поводу протестъ въ трибуналь ²⁾. Далѣе мы

¹⁾ См. №: CLXXVI, стр. 390; CXCV, стр. 443; CCVII, стр. 514.

²⁾ См. № LXXXVII, стр. 193.

находимъ жалобу приходскаго священника Ломиковскаго на дворянина Татомира о томъ, что послѣдній, встрѣтивъ священника на дорогѣ, сталъ поносить его бранными словами за то, что Ломиковскій осмѣлился жаловаться въ судъ на шляхтичей; за тѣмъ Татомиръ бросился на него съ обнаженною саблею и когда случившіеся проѣзжіе люди не допустили его рубить священника, то онъ, удаляясь, заявилъ слѣдующую угрозу: «погоди, попъ, подавать жалобы на шляхту; попытайся обжаловать меня—такъ я твой протестъ на тебѣ же изкрошу!»¹⁾ Въ Кременецкомъ повѣтѣ одинъ изъ ревнителей уніи, дворянинъ Влендовскій, долгое время наносилъ всевозможныя обиды и оскорбленія православнымъ; онъ отнял земли у сосѣдняго Загаецкаго православнаго монастыря, выжилъ священника изъ своего села, и когда въ церковь сталъ являться для отправленія богослуженія и исполненія требъ священникъ изъ сосѣдняго села, Іоаннъ Гостыловскій, то онъ грабежемъ, побоями и угрозами принуждалъ его служить по уніятскому обряду; наконецъ, онъ подалъ въ судъ жалобу на священника о томъ, что онъ только для виду будто сохраняетъ уніятское богослуженіе, но въ отсутствіи Влендовскаго сохраняетъ литургію православную. Когда-же священникъ явился въ судъ для отвѣта по этому дѣлу, то Влендовскій въ самомъ присутствіи суда поносилъ его безнаказно бранными словами и грозилъ ему тѣлеснымъ наказаніемъ въ случаѣ дальнѣйшаго ослушанія²⁾.

Между тѣмъ, когда духовенство испытывало повсемѣстно тяжелое гоненіе со стороны шляхтичей, православные дворяне, въ силу давленія общественнаго мнѣнія своей среды, переходили въ католицизмъ и становились ревностными побор-

¹⁾ См. № СХХІІІ, стр. 276.

²⁾ См. №№: СLVIІ, стр. 352; СLVIІІ, стр. 354 и СLIX, стр. 357.

никами уни и противниками православія. Иногда случалось, что среди дворянскаго рода находилась личность болѣе стойкая и самостоятельная, не поддававшаяся общественному мнѣнію, и въ такомъ случаѣ ей приходилось выдерживать борьбу не съ духовными и гражданскими властями, а съ сосѣдями и особенно съ родственниками, перешедшими въ католицизмъ. Споры эти возникали обыкновенно изъ одного источника: какой-нибудь предокъ рода считался основателемъ одного изъ сосѣднихъ православныхъ монастырей или мѣстной приходской церкви; вслѣдствіе этого всѣ члены рода, въ качествѣ наследниковъ, считались «колдаторами» т. е. ктиторами храма, и, при разногласіи ихъ въ вѣрѣ, родственники католики старались обыкновенно обратить монастырь и церковь въ унию, родственникъ-же православный заявлялъ свои права и отстаивалъ неприкосновенность храма; тогда возникала упорная семейная вражда; драки, нападенія, заѣзды переносились съ жалобами, исками и аппелляціями и прекращались по большей части только со смертью православнаго члена рода или съ переходомъ имѣнія, въ которомъ находилась спорная церковь, въ руки посторонняго лица. Такъ на примѣръ, въ Овруцкомъ повѣтѣ жило семейство дворянъ Силчей, состоявшее изъ четырехъ братьевъ и дядей, всѣ они считались ктиторами женскаго православнаго монастыря, основаннаго въ селѣ Сельцѣ ихъ предками. Между тѣмъ дядя и двое изъ племянниковъ перешли въ латинство, два другіе брата оставались православными; со смертью старшаго изъ нихъ—Григорія, на младшаго—Алѣксандра, посыпались всевозможныя притѣсненія отъ остальныхъ родственниковъ; дядя и братья, въ сопровожденіи пріятелей и слугъ, производили на его домъ и имѣніе цѣлый рядъ нападеній: они врываются въ монастырь, били и истязали монахинь, сорвали со стѣны въ церкви портретъ умершаго Григорія Силча и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. № LIV, стр. 113.

Подобная же семейная ссора записана въ книгахъ Лудкаго града, по поводу несогласій, возникшихъ вслѣдствіе ктиторскаго права на Бѣлостоцкій монастырь. Монастырь этотъ былъ основанъ въ XVII столѣтіи православнымъ епископомъ Перемышльскимъ и Самборскимъ, Симеономъ - Сильвестромъ Гулевичемъ. Двоюродный внукъ его, Іосифъ Гулевичъ, подобно многимъ членамъ своего рода, былъ ревностнымъ защитникомъ православія; между тѣмъ Гулевичи породнились съ Путошинскими—другимъ древнимъ православнымъ родомъ Волинскихъ дворянъ и вслѣдствіе этого часть села Бѣлаго Стока и сосѣднее село Гать перешли въ собственность Путошинскихъ. Двое изъ представителей этого рода—Владиславъ и Богуславъ приняли унію и стали тѣснить Бѣлостоцкій монастырь. Іосифъ Гулевичъ, въ качествѣ ктитора, вступился за братью; Путошинскіе съ толпою слугъ и пріятелей напали неоднократно на монастырь, разорали его имущество и истязали монаховъ, монастырскихъ слугъ и крестьянъ; Гулевичъ отражалъ нападенія вмѣстѣ съ игуменомъ, совѣтовалъ послѣднему отражать силу силою, и искалъ удовлетворенія съ Путошинскихъ судебнымъ порядкомъ. Долго длилась вражда, пока не разразилась кровопролитною свалкою у монастырской ограды; вслѣдствіе ея Гулевичу удалось на время упрятать Владислава Путошинскаго въ тюрьму за нападеніе съ оружіемъ въ рукахъ на монастырь. Но эта мѣра не усмирила буйнаго шляхтича: лишь только кончился срокъ ареста, Путошинскій возвратился домой, возобновилъ нападенія и захватилъ, отнялъ монастырскую землю и въ концѣ разорилъ монастырское хозяйство¹⁾. Продолжая тѣснить Бѣлостоцкую оби-

¹⁾ См. МЖ: LXIV, стр. 134; LXXIX, стр. 170; LXXX, стр. 172; LXXXI, стр. 176; LXXXII, стр. 180; LXXXV, стр. 189; LXXXVI, стр. 191 и LXXXIX, стр. 199.

тель, въ то же время Владиславъ Путоплинскій велъ точно такую же борьбу съ роднымъ братомъ своимъ Адамомъ за церковь, находившуюся въ принадлежавшемъ имъ обща селѣ Гати. Владиславъ обратилъ эту церковь въ уніятскую, Адамъ же, остававшійся вѣрнымъ православію, хотя и не нашелъ средствъ воспротивиться этому, но рѣшился не допускать уніатовъ спокойно торжествовать побѣду. Въ храмовой праздникъ онъ взялъ изъ церкви икону св. Дмитрія, и, созвавъ нѣскольکو сосѣдей и русскихъ офицеровъ, случайно проходившихъ черезъ село, онъ пригласилъ игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Иосифа Балабана, отслужить обѣдню въ своемъ домѣ, при чемъ онъ жаловался на отступничество брата и вызвалъ крупное по этому поводу объясненіе съ нѣмъ русскихъ офицеровъ ¹⁾.

Указанное положеніе религіознаго вопроса, вытекавшее изъ плана предложеннаго Шумлянскимъ, основаннаго на глубокомъ пониманіи имъ общества, среди котораго приходилось дѣйствовать, оказалось весьма выгоднымъ для уніи. Въ теченіе двадцати лѣтъ, послѣдовавшихъ за неудавшимся Люблинскимъ съѣздомъ, унія распространилась болѣе, чѣмъ въ продолженіи почти цѣлаго предшествовавшаго столѣтія. Негласное принятіе уніи епископами, продолжавшими выдавать себя за православныхъ, разрывъ прямыхъ сношеній съ Кіевскою митрополіею, гоненіе, направленное шляхтичами на сельское духовенство, захватъ монастырей или отнятіе у нихъ средствъ къ существованію, раздоръ, поселенный въ дворянскихъ православныхъ семействахъ, отклоненіе отъ братствъ болѣе вліятельныхъ членовъ приманкою награды ихъ дворянскими правами и при всемъ этомъ отсутствіе яено высказанной программы, неопредѣленность положенія, среди котораго невоз-

¹⁾ См. № СХХІ, стр. 267.

можно было точно указать лица, принадлежавшія къ униі или отвергавшія ее—всѣ эти обстоятельства парализировали реакцію со стороны православныхъ, не дали ей возможности сосредоточиться и проявиться общими мѣрами и низвели ее до размѣровъ частной борьбы въ отдѣльныхъ единичныхъ случаяхъ. Послѣ двадцатилѣтнихъ усилій самъ Шумлянскій нашелъ предложенныя имъ мѣры до того успѣшными и плоды, принесенныя ими, до того полными въ нѣкоторыхъ, по крайней мѣрѣ, областяхъ речи-посполитой, что рѣшился снять маску; оставляя на долю другихъ продолжать начатое имъ дѣло въ тѣхъ епархіяхъ, гдѣ православіе держалось болѣе стойко, онъ объявилъ о присоединеніи своемъ къ униі и перечислилъ въ нее епархіи, прямо ему подвѣдомственныя: Львовскую, Галицкую и Каменецъ-Подольскую. Въ полной увѣренности, что мѣры, принятыя имъ, окончательно разслабили въ нихъ православное общество и поселили въ немъ индифферентизмъ въ отношеніи къ спорному религіозному вопросу, онъ рѣшился изгнать сразу изъ этихъ епархій и послѣдніе остатки православія. Этотъ новый поворотъ въ дѣятельности Шумлянскаго начинается въ послѣднихъ годахъ XVII столѣтія. Въ 1697 году онъ первый разъ отважился заявить въ нѣкоторыхъ гродскихъ книгахъ присягу на унию, принесенную имъ еще въ 1681 году, а въ 1700 онъ торжественно и публично возобновилъ ее въ Варшавѣ, произнеся на этотъ разъ клятву не только за себя, но и за подчиненныя ему епархіи ¹⁾). Вслѣдъ за тѣмъ Шумлянскій приступилъ къ окончательному изгнанію православія изъ этихъ епархій, особенно изъ Каменецъ-Подольской, пользуясь не нормальнымъ положеніемъ этого края, переходившаго въ то время

¹⁾ Кояловчъ. Литовская церковная униа, т. II, стр. 440. Бантышъ-Каменскій. Историческое извѣстіе объ униі, стр. 136.

изъ-подъ власти турокъ къ речи-посполитой. Вотъ интересныя данныя о мѣрахъ, употребляемыхъ уніятскимъ духовенствомъ въ такихъ случаяхъ: къ намъ дошли два рапорта уніятскаго офиціала Корытынскаго о присоединеніи имъ къ уніи Збаражскаго православнаго монастыря и Збаражскихъ приходскихъ церквей; онъ такъ описываетъ свои дѣйствія: явившись въ Збаражъ въ сопровожденіи надворной хоругви владѣльца мѣстечка—Іосифа Потоцкаго, и пригласивъ для содѣйствія мѣстнаго губернатора (управляющаго) и монаховъ Бернардинскаго монастыря, онъ созвалъ изъ окрестностей и переписалъ всѣхъ приходскихъ священниковъ; заручившись ихъ согласіемъ на принятіе уніи, онъ утвердилъ ихъ на приходахъ; о неявившихся-же онъ говоритъ, что они не могли пріѣхать по причинѣ бѣдности, «другіе-же до сихъ поръ упорно пребываютъ въ схизмѣ и не хотятъ признать надъ собою власти нашего архимонастыря, напротивъ того, они возмущаютъ крестьянъ, уговаривая ихъ не принимать уніи и выдавая оную за ересь. Я нашель нужнымъ отложить зборъ этой жатвы Господней до болѣе удобнаго времени». Не осмѣливаясь удалиться въ окрестности, Корытынскій принялся за дѣло тѣмъ ревностию въ самомъ мѣстечкѣ, гдѣ онъ чувствовалъ себя вполне безопаснымъ подъ прикрытіемъ губернатора и военнаго конвоя; онъ описалъ городскія церкви, ихъ имущество и документы и принялъ ихъ во владѣніе отъ имени уніятскаго епископа. Настоятеля одной церкви онъ нашель вполне преданнымъ уніи; у другаго священника, о. Игнатія, оказалась ставленная грамота отъ Луцкаго православнаго епископа, и притомъ у него былъ помощникъ, старый православный священникъ, открытый противникъ уніи, котораго о. Игнатій держалъ при себѣ въ угоду прихожанамъ и позволялъ ему въ своей церкви отправлять богослуженіе и совершать св. таинства. Корытын-

скій приказалъ священнику перемѣнить ставленную грамоту, викаріа-же потребовалъ къ себѣ для объясненій, «но онъ не только не пожелалъ стать передо мною на лице, но сѣлъ на коня и укрылся въ лѣсу, какъ измѣнникъ.» Оффиціалъ запретилъ священнику, подъ опасеніемъ ападемы, принимать его впредь и допускать въ церковь ¹⁾. За тѣмъ Корытынскій приступилъ къ болѣе важному дѣлу—къ принятію въ свое вѣденіе православнаго Збаражскаго монастыря. Нѣсколько раньше его пріѣзда въ монастырѣ произошло смятеніе: игумень, Пароеній Янковскій, по причинѣ не упомянутой въ актѣ, подвергся взысканію со стороны православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, послѣдній поручилъ монахамъ Почаевскаго монастыря арестовать Янковскаго и содѣржать въ своемъ монастырѣ въ тюрьмѣ. Но когда Почаевскіе монахи пріѣхали въ Збаражъ и арестовали игумена, то за него заступился мѣстный губернаторъ и освободилъ его съ помощью жолнеровъ; игумень отправился искать покровительства къ владѣльцу мѣстечка, Іосифу Потоцкому, который обѣщалъ заштитить его подъ условіемъ, что Янковскій приметъ унию и приведетъ къ ней какъ братью своего монастыря, такъ и его прихожанъ. Корытынскій между тѣмъ медлилъ и поджидалъ исхода этой сдѣлки; наконецъ онъ получилъ извѣстіе, что она состоялась и приступилъ къ дѣлу. Онъ началъ съ того, что опубликовалъ универсалъ Потоцкаго къ жителямъ Збаража, въ которомъ онъ, въ качествѣ владѣльца имѣнія, предписываетъ имъ принять унию. Вотъ этотъ интересный документъ: «Я, Іосифъ Потоцкій, желая здравія и всякаго добра всѣмъ громадамъ волости моеи Збаражской: такъ мѣщанамъ, какъ равно жителямъ предмѣстій и сель, вѣдомо имъ чиню, что, благодаря Господа, вся

¹⁾ См. № LXVII, стр. 140.

русская область приняла унию, т. е. единение съ святою католическою, римскою державою, о чемъ отецъ игумень уже извѣщалъ васъ; но вы (хотя и не всё, какъ мнѣ доносить) повиноваться ему не хотите; потому отправляю къ вамъ сей универсалъ мой и предписываю, чтобы вы ни въ чемъ не перечали и повиновались-бы вполне въ дѣлахъ церковныхъ игумену монастыря вадшего Збаражскаго; всякаго-же упорнаго и неповинующагося отцу игумену приговариваю симъ къ уплатѣ штрафа въ сто гривенъ и сверхъ того къ тяжелому наказанію (тѣлесному?); все это (несогласіе?) пустой - лишь вымыселъ; праздники, посты и обряды останутся у васъ по прежнему и никакой перемѣны ни въ чемъ не будетъ; потому и вторично предписываю вамъ не смущать сомнѣніемъ вашей совѣсти. Въ удостовѣреніе чего и выдаю сей универсалъ мой съ приложеніемъ моею печати и за собственноручною подписью. 1700 года, августа 25. Іосифъ Потоцкій, староста Галицкій.»

Вслѣдъ за универсаломъ явился въ Збаражъ игумень Яковскій; но, не смотря на обѣщаніе принять унию, данное имъ владѣльцу, возвратившись домой, онъ медлил и подъ разными предлогами старался затянуть дѣло; къ нему явились прихожане «твердые схизматики» съ горячими мольбами: «чтобы онъ не приставалъ къ униі и ихъ не увлекалъ за собою»; они брались выхлопотать ему прощенье и отъ Жабоврицкаго и отъ владѣльца имѣнія, лишь-бы онъ твердо устоялъ въ православіи. Съ другой стороны игумена окружили униятскіе священники, шляхтичи и бернардины и требовали отрѣченія; сначала ихъ убѣжденія не имѣли успѣха; тогда офиціаль перемѣнилъ тонъ и осипалъ его угрозами, мѣстный же губернаторъ, въ качествѣ представителя правъ владѣльца, заявилъ готовность употребить въ дѣло свою власть; игумень не устоялъ и согласился на требованія униатовъ. Его

заставили торжественно въ церкви отрѣчься отъ православія и присягнуть на унію, и, вслѣдъ за тѣмъ, офиціалъ принялъ монастырь въ вѣденіе своего епископа, обложилъ членовъ церковнаго братства штрафами за сопротивленіе уніи, и уѣхалъ изъ Збаража, не оставивъ въ городѣ ни одной православной церкви, ни одного православнаго священника. Строго православные жители должны были или остаться безъ богослуженія и церковныхъ требъ, или отправляться въ уніятскія церкви. Офиціально Збаражская волость была причислена къ числу мѣстностей, добровольно и единогласно принявшихъ унію ¹⁾).

Въ то время, когда унія распространялась всѣми вышеуказанными мѣрами, противудѣйствіе со стороны православныхъ не могло проявиться въ видѣ систематической оппозиціи, какъ въ слѣдствіе того, что новый планъ дѣйствій уніатовъ и католиковъ скрывался подъ завѣсою тайны и умысленной неясности положенія, такъ и потому, что привилегированное сословіе перешло въ ряды противниковъ и обязанность защиты православія выпала на долю сословій, или вполне безправныхъ, или крайне стѣсненныхъ въ правахъ своихъ тѣмъ порядкомъ общественнаго строя, который водворился въ речипосполитой. Немедленно послѣ 1680 года церковныя братства пытаются стать опять во главѣ оппозиціи, но теперь онѣ не находятъ точки опоры ни въ дворянствѣ ни въ козачествѣ, какъ это случилось прежде, въ началѣ XVII столѣтія. На стѣздѣ представителей ставропигіальныхъ братствъ и православнаго духовенства, состоявшемся въ Августѣ 1680 года въ Новомъ Дворѣ, обсуждались средства для противудѣйствія уніи, но присутствовавшіе не могли остановить вниманія ни на одной мѣрѣ, сколько нибудь дѣйстви-

¹⁾ См. № LXIX, стр. 148.

тельной; они повторили обязательство стоять за православіе, но не находили средствъ для того, чтобы обобщить свою борьбу и указать успѣшныя для нея приемы. Постановлено было пользоваться соборами и сѣздами, предполагавшимися по плану Шумлянскаго, и предъявлять на нихъ свои права и обеспечивавшія свободу богослуженія привилегіи, а также стараться при выборѣ депутатовъ на сеймы, включать въ ихъ инструкціи статьи, направленные къ защитѣ православія; но объ эти эти мѣры оказались неисполнимыми: правительство удержалось отъ созванія сѣздовъ, количество-же православныхъ дворянъ было до того ничтожено, что голосъ ихъ на сеймикахъ не имѣлъ почти никакого значенія; послѣднее обстоятельство сознавали сами православные на сѣздѣ въ Новомъ Дворѣ; обсуждая возможность дѣйствовать посредствомъ вліянія на инструкціи депутатамъ, они рѣшили, что слѣдуетъ попытаться снискать вліяніе на сеймикахъ посредствомъ подкупа шляхтичей, «не жалѣя на этотъ предметъ издержекъ.»¹⁾ Но и этотъ исходъ оказался не возможнымъ, такъ какъ братства и ихъ члены не располагали достаточными средствами для того, чтобы соблазнить большинство шляхтичей, сѣзжавшихся на сеймики.

Такимъ образомъ сопротивление уніи должно было принять исключительно пассивный характеръ, раздробиться на безконечное число единичныхъ случаевъ и уповать исключительно на стойкость и непреклонность духовныхъ лицъ и отдѣльныхъ приходовъ, которые на свѣй страхъ должны были выдерживать въ каждой мѣстности натискъ ревнителей уніи, опиравшихся на административную поддержку и на буйный нравъ шляхты. Факты такіе мы дѣйствительно встрѣчаемъ въ актахъ того времени, не смотря на то тяжелое положеніе,

¹⁾ См. № XXVIII, стр. 53.

въ которомъ находились православные духовные, мѣщане и крестьяне. Такъ мы видимъ, что прихожане продолжаютъ вездѣ, гдѣ представлялась возможность, пользоваться стариннымъ правомъ выбора приходскаго священника и стараются направлять выборъ такъ, чтобы избѣжать лицъ склонныхъ къ уни. Если крестьянамъ удавалось снискать по какому нибудь поводу согласіе помѣщика, то они немедленно низлагали священника униата «поганскую виѳу» отнимали у него церковные ключи, уничтожали униатскій антиминсъ и вручали приходъ своему избраннику ¹⁾. Иногда крестьянамъ удавалось умилостивить помѣщика подаркомъ, иногда запугать опасностью взрыва своего негодованья, въ другихъ случаяхъ они пользовались его ссорами съ сосѣдями и всегда не упускали малѣйшей возможности обеспечить свои церковные интересы, отстоять, хотя на время, свою церковь отъ вторженія униатовъ и католиковъ ²⁾. Такъ, напримѣръ, послѣ объявленія о присоединеніи Подолія къ уни — католическіе ксендзы стали разбѣжать по селамъ и пытались служить католическую мессу въ сельскихъ церквяхъ; но они должны были отказаться отъ своей попытки: крестьяне отнимали и прятали ключи отъ церквей и, въ случаѣ насилія, угрожали убивать ксендзовъ ³⁾. Въ Овруцкомъ Полѣсѣи околичныя шляхтичи, ревностно стоявшіе за православіе, зорко слѣдили за поведеніемъ духовенства въ своей мѣстности и, при малѣйшей склонности къ уни, старались выжить сомнительное лице и замѣнить его болѣе благонадежнымъ ⁴⁾. Въ городахъ православные мѣщане

¹⁾ См. №№: СІІ, стр. 224; СХХV, стр. 281; ХСV, стр. 209.

²⁾ См. № СLXXX, стр. 339.

³⁾ См. № ХС, стр. 201.

⁴⁾ См. №№: XLII, стр. 84; СХХХVІІІ, стр. 316; СLXXXIХ, стр. 421; также Архивъ Югозападной Россіи часть IV, т. I, стр. 379—381.

старались поддерживать чистоту вѣры въ своихъ согражданахъ, переходившихъ въ унию, и нерѣдко ихъ увѣщанія кончались судебнымъ противъ нихъ искомъ и навлекали на нихъ отвѣтственность ¹⁾.

Но всѣ эти попытки, направленные къ противудѣйствию, имѣли характеръ случайный и представлялись въ видѣ отдѣльныхъ безсвязныхъ явленій; объединиться онѣ могли только при содѣйствіи церковной гіерархіи, которая руководила-бы ими и сводила уединенныя усилія къ общей программѣ дѣйствій; между тѣмъ правительство, ограничившее только пятью число православныхъ епархій, успѣло передать эти епархіи тайнымъ или явнымъ униатамъ. Православные сознали необходимость отстоять вакантныя или возвратитъ потеряныя епископскія кathedры, и за обладаніе ими вступили еще разъ въ легальную борьбу съ правительствомъ. Въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка борьба эта происходила за двѣ послѣднія епархіи, которыя православные надѣялись сохранить—Лудскую и Бѣлорусскую. Послѣ смерти Аѳанасія Шумлянскаго, выдававшего себя за православнаго, но въ дѣйствительности принявшаго унию, православное духовенство и дворяне Лудской епархіи рѣшились избрать на его мѣсто новаго епископа. Въ 1695 году, съѣхавшись по старинному обычаю, они приступили къ выборамъ; избранъ былъ единогласно Лудскимъ православнымъ епископомъ писарь городскій Лудскій, Дмитрій Жабокрицкій (принявшій при рукоположеніи имя Діонисія), извѣстный еще прежде своею ревностью къ православію, начитанностью и ученостью. Тяжело было положеніе этого новаго епископа: выдерживая упорную борьбу съ униатами, испытывая безпрестанныя притѣсненія отъ дворянъ, Жабокрицкій не находилъ поддержки въ православной Кіевской гіерар-

¹⁾ См. № CLXXI, стр. 180.

хія, усмотрѣвшей несоблюденіе при его выборѣ канонически установленныхъ правилъ и отказавшейся рукополагать его въ епископы на томъ основаніи, что онъ былъ женатъ на вдовѣ. Семь лѣтъ Жабокрицкій пытался устоять на своемъ посту, не смотря на непреодолимыя препятствія, пока наконецъ энергія его не истощилась и онъ, уступая внушеніямъ короля, принялъ унію. Немедленно еще послѣ избранія Жабокрицкаго король Іоаннъ III вошелъ съ нимъ въ сношенія, надѣясь склонить его милостью къ содѣйствию видамъ правительства; онъ утвердилъ Діонисія грамотою въ должности Луцкаго епископа и въ частномъ письмѣ поздравилъ его съ принятіемъ новой должности; король выражалъ свою радость по этому поводу и намекалъ, что онъ не сомнѣвается въ томъ, что съ перемѣною званія Жабокрицкій будетъ, какъ прежде, ревностно поддерживать виды правительства ¹⁾. Милостивымъ-же расположеніемъ короля Жабокрицкій рѣшился воспользоваться для того, чтобы возвратити православныя церкви и монастыри, отданныя уніатамъ. Онъ просилъ у короля диплома на должность Овруцкаго архимандрита, поставляя на видъ, что, занимавшій ее, уніатъ Домарадзкій не дворянинъ по происхожденію и потому, согласно законамъ речипосполитой, онъ не имѣетъ права занимать высшія церковныя должности; вмѣстѣ съ тѣмъ онъ требовалъ возврата Госскаго монастыря и принадлежавшихъ ему имѣній, захваченныхъ Іосифомъ Шумлянскимъ въ силу выпрошенной имъ королевской грамоты. Дѣла эти были рѣшены вступившимъ на польскій престолъ новымъ королемъ. Августъ II, продолжая въ дѣлѣ уніи политику своего предшественника и рассчитывая задобрить Жабокрицкаго и склонить его милостью къ уніи,

¹⁾ См. № LII, стр. 110. Лѣтопись Величка томъ III, стр. 297 —306.

удовлетворилъ объ его прозбы; но, впоследствии, когда Жабокрицкій, рѣшительно отклонивъ предложенія на счетъ уніи, не только не присоединился къ торжественному ея принятію въ 1701 г. Іосифомъ Шумлянскимъ и его сообщниками, но вошелъ въ сношенія съ русскимъ резидентомъ Судейкинымъ и искалъ черезъ него покровительства Россіи для православной церкви, тогда король, уступая давленію общественнаго мнѣнія, и понуждаемый совѣтами сенаторовъ, принялъ жалобы отъ Домарадзкаго и Шумлянскаго и потребовалъ въ задворный судъ Жабокрицкаго къ отвѣту за то, что онъ обманулъ короля и, будто злоупотребивъ его довѣріемъ, выпросилъ грамоты на такіе монастыри, которые раньше уже были пожалованы покойнымъ королемъ другимъ лицамъ.²⁾ вмѣстѣ съ тѣмъ король, понимая шаткое положеніе Жабокрицкаго въ отношеніи къ православной іерархіи, рѣшился убѣдить его въ невозможности оставаться православнымъ епископомъ помимо желанія Кіевскаго духовенства. Побуждаемый этимъ расчетомъ или, можетъ быть, относясь дѣйствительно равнодушно къ интересамъ католицизма, принятаго только формально имъ самимъ, Августъ II употребилъ всѣ завистѣвшія отъ него средства, чтобы доказать, что препятствія, встрѣченныя Жабокрицкимъ, нисколько отъ него не зависятъ. Такъ онъ выдалъ грамоту Жабокрицкому, которою предоставлялъ ему верховное управленіе православными церквями и монастырями, находившимися въ королевскихъ имѣніяхъ, въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ; вмѣстѣ съ тѣмъ Августъ II дважды сносился съ Петромъ I, (1698 и 1701) прося его исходатайствовать дозволеніе патріарха на посвященіе Жабокрицкаго въ Кіевѣ епископомъ въ Луцкую

²⁾ См. №№: LVII, стр. 118; LXXI, стр. 154; LXXII, стр. 156; LXXVI, стр. 163 и LXXVII, стр. 165.

эпархію.³⁾ Но представленія короля не имѣли успѣха и остались безъ послѣдствій; раньше еще самъ Жабокрицкій испробоваль все средства для того, чтобы добиться посвященія. Онъ въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ испрашиваль его у Кіевского митрополита, вслѣдствіе чего по его дѣлу велась оживленная переписка: Кіевское духовенство сознавало все достоинства Жабокрицкаго и сочувствовало его назначенію, но не осмѣливалось утвердить его безъ разрѣшенія Московскаго патріарха—тотъ въ свою очередь, не смотря на грамоту, полученную отъ имени царей (Іоанна и Петра) и на прозбы Кіевского митрополита, гетмана Мазепы и самаго Жабокрицкаго, не рѣшался нарушить каноническаго постановленія и предоставилъ дѣло на рѣшеніе Константинопольскаго патріарха; сношенія съ послѣднимъ затянулись и не привели ни къ какому результату, а между тѣмъ Шумлянскій торжествоваль побѣду, упрекаль Жабокрицкаго въ самозванствѣ, въ нарушеніи каноническихъ правилъ, подрываль его авторитетъ, грозилъ ему анафемою и употребляль все усилія для того, чтобы разрушить православную Луцкую эпархію. Согласно съ его внушеніями дворяне, владѣвшіе имѣніями въ Луцкой эпархіи, запретили приходскимъ священникамъ, жившимъ въ ихъ селахъ, повиноваться нареченному епископу. Жабокрицкій, въ крайности, обратился за посвященіемъ къ Сочавскому епископу въ Молдавію, но оказалось, что послѣдній призналъ надъ собою еще раньше власть Шумлянскаго и потому уклонился отъ предложенія Жабокрицкаго; наконецъ, послѣ долгихъ поисковъ, нарѣченный Луцкій владыка отыскаль православнаго пастыря, который согласился рукоположить его въ епископы—это былъ Іосифъ Стойка, епископъ Мармарошскій, блю-

³⁾ См. № LXXV, стр. 161; также Историческое извѣстіе о возникшей въ Польшѣ униі Бавтышъ-Каменскаго, стр. 136.

ститель митрополиі Бѣлградскоіі, Семиградскоіі и Угорскоіі, но посвященія этого не признали дѣйствительнымъ ни уніаты, ни православные ¹⁾).

Такимъ образомъ Жабокрицкій, не находя поддержки тамъ, гдѣ онъ могъ на нее болѣе всего рассчитывать, потерялъ надежду устоять противъ воздвигнутыхъ отовсюду препятствій и принялъ унію въ 1702 году. Торжество поборниковъ уніи было полное; сломивъ стойкость того липа, на которое возложены были послѣднія надежды православныхъ, они спѣшили воспользоваться побѣдою; паны издали цѣлый рядъ универсаловъ къ священникамъ, мѣщанамъ и крестьянамъ, жившимъ въ ихъ имѣніяхъ, предписывая имъ повиноваться тому епископу, котораго власть они считали за нѣсколько лѣтъ раньше незаконною и противною канонамъ церкви. Вопросъ о женидбѣ Жабокрицкаго, столь громко выдвинутый Шумлянскимъ и его соучастниками, теперь ступивался и будто никогда не существовалъ. Наконецъ, король вознаградила Жабокрицкаго значительнымъ расширеніемъ его власти: онъ издалъ универсалъ, по которому предоставлялъ въ его вѣденіе всѣ церкви и монастыри, находившіеся въ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ цѣлой речипосполитой ²⁾. Въ послѣдствіи, послѣ смерти Шумлянскаго, уніятская гіерархія передала въ управленіе Жабокрицкому уніятскія церкви и имѣнія уніятскихъ митрополитовъ, находившіяся въ Кіевскомъ воеводствѣ, гдѣ уніаты не успѣли пока основать отдѣльной епархіи; власть Жабокрицкаго въ этой области была водворена приказомъ военной власти — универсаломъ гетмана Сѣнявскаго ³⁾.

¹⁾ Лѣтопись Величва т. III, глава XXXVII.

²⁾ См. МЛ: XCI, стр. 201; XCII, стр. 205; XCIII, стр. 207; XCVIII, стр. 214; CV, стр. 229 и CVI, стр. 230.

³⁾ См. МЛ: CXXXIX, стр. 295 и CXXX, стр. 297.

Между тѣмъ какъ значеніе Жабокрицкаго возрастало такимъ образомъ въ уніятской церкви, православные, возлагавшіе при выборѣ его въ епископы столько надеждъ на его стойкость и преданность восточной церкви, сильно были поражены его переходомъ въ унію; недовольство ихъ готово было проявиться при первой возможности, возможность-же вскорѣ представилась: вслѣдствіе союза Россіи со Польшею, заключеннаго противъ Карла XII, русскія войска заняли въ 1704 году многія области речисполитой, въ томъ числѣ Волынь и Кіевское воеводство; съ появленіемъ ихъ православные жители этихъ провинцій почувствовали временное облегченіе отъ гоненій со стороны уніатовъ и дворянъ католиковъ, тѣмъ болѣе, что Петръ Великій не скрывалъ негодованія, возбужденнаго въ немъ религіознымъ прозелитизмомъ уніатовъ. Дворяне православные, опираясь на присутствіе союзныхъ войскъ, стали смѣлѣе противудѣйствовать уніатамъ; при этомъ, конечно, явилось желаніе наказать отступниковъ отъ православія и первые удары посыпались на Жабокрицкаго, который былъ вдвойнѣ ненавистенъ православнымъ: какъ представитель уніятской іерархіи въ южной Руси и какъ человѣкъ, злоупотребившій довѣріемъ дворянъ, вручившихъ ему по выбору самый важный постъ для защиты преслѣдуемой церкви. Чувствуя неловкость своего положенія, Жабокрицкій принялъ мѣры для личной безопасности: онъ увезъ церковныя вещи, принадлежавшія Лудкому собору и болѣе цѣнныя вещи изъ собственнаго имущества въ отдаленное село Жеревцы, находившееся въ глуши, въ Овруцкомъ повѣтѣ, самъ-же уѣхалъ за границу, въ Венгрію, намѣреваясь тамъ переждать неблагопріятныя для него обстоятельства. Предосторожности эти однако оказались недѣйствительными; въ 1706 году отрядъ своевольныхъ жолнеровъ, по наущенію и съ помощью православныхъ дворянъ Немиричей, ворвался

въ Жеревцы и ограбилъ имущество, оставленное Жабокрицкимъ, затѣмъ православные дворяне запретили приходскимъ священникамъ своихъ сель повиноваться его власти¹⁾ и обратились прямо къ русскимъ властямъ съ жалобою на отпавшаго отъ церкви епископа и съ просьбою избавить отъ него епархію. Во главѣ предъявившихъ эту просьбу находились ближайшіе родственники Жабокрицкаго: его пасынокъ—Николай Гулевичъ и племянникъ—Юрій Жабокрицкій; русскія власти, не желая отъ своего имени распоряжаться въ союзномъ государствѣ, отказались отъ прямого участія въ дѣлѣ, и предложили жалобщикамъ самимъ арестовать епископа. Случай къ этому вскорѣ представился. Діонисій Жабокрицкій не могъ дожидаться выхода русскихъ войскъ и въ 1708 году возвратился изъ Венгріи въ свою епархію; «для приведенія въ порядокъ управленія епископскими имѣніями, а также для рукоположенія новыхъ священниковъ.» Немедленно послѣ его пріѣзда въ Луцкъ туда-же явились Гулевичъ и Юрій Жабокрицкій съ отрядомъ вооруженныхъ слугъ; они заняли Луцкій замокъ, не имѣвшій въ то время гарнизона, и окружили, находившійся въ немъ епископскій домъ. Они разогнали прислугу и уніятскихъ священниковъ, окружавшихъ епископа, арестовали его самого, захватили его переписку и приказали укладывать вещи въ экипажи, объявляя, что они имѣютъ приказъ увезти его изъ Луцка. Обнаживъ сабли, Гулевичъ и Юрій Жабокрицкій приказали Діонисію собираться въ путь. «Одѣвайся предатель, говорили они, не быть тебѣ болѣе владыкою въ Луцкѣ, мы тебя свеземъ туда, куда намъ приказано; тамъ тебя возведутъ въ санъ архіепископа Сибири; мы перевежемъ твоихъ друзей и сподручниковъ и доставимъ вмѣстѣ съ тобою!» Потомъ, обратившись къ слугамъ, они при-

¹⁾ См. ЛМ: СХVI, стр. 255 и СXXXVIII, стр. 316.

бавили: «обращайте особенное вниманіе на его предательскую переписку; она обнаружитъ его козни противъ нашего монарха — пусть палачъ ее сожжетъ публично.» Между тѣмъ, пока въ замкѣ распоряжались укладкою въ экипажи вещей епископа, время ухбдило; прислуга и священники уніятскіе разбѣжались по городу съ крикомъ и воззваніями о помощи; ударили въ набатъ въ колокола; проживавшіе въ Луцкѣ шляхтичи католики, причты уніятскихъ церквей, жолнеры побѣжали къ замку. Немногочисленная свита Гулевича и Юрія Жабокрицкаго оказалась въ свою очередь заключенною въ осадѣ, и предводители должны были вступитъ въ переговоры съ осаждавшими. Дѣло порѣшили тѣмъ, что первые выѣхали изъ Луцкаго замка, отказавшись арестовать епископа; впрочемъ, удаляясь, они заявили угрозу: «теперь вы намъ помѣшали арестовать владыку, но помните, что вы за это отвѣтите—ваши монастыри, ваши церкви уніятскія — и всѣ вы шляхтичи лично подвергнетесь наказанію за оказанное намъ сопротивленіе.» Освободившись такимъ образомъ отъ опасности, Жабокрицкій немедленно укрылся въ лагерь гетмана Сѣнявскаго; между тѣмъ его противники заняли епископскія имѣнія, захватили его документы и секвестровали имущество. Напрасно Жабокрицкій искалъ защиты у польскихъ властей и выхлопоталъ себѣ охранные листы отъ короля и отъ Волынскихъ дворянъ, съѣхавшихся на сеймикъ; исполнительная власть была всегда ничтожна въ речипосполитой, а въ то смутное военное время совершенно не существовала; потому противники епископа не только не успокоились вслѣдствіе предъявленія имъ охранныхъ листовъ, но въ началѣ слѣдующаго года они успѣли захватитъ епископа и передать его въ распоряженіе русскимъ властямъ; онъ былъ немедленно отправленъ въ ссылку, гдѣ вскорѣ и скончался¹⁾.

¹⁾ См. ЛМ: СХХVII, стр. 285; СХХVIII, стр. 291; СХХХVII, стр. 314 и СХХХIX, стр. 317.

Послѣ удаленія Жабокрицкаго, православные дворяне Во-
лынскаго и Кіевскаго воеводствъ рѣшились еще разъ возоб-
новить избраніе епископа и хотя на этотъ разъ выборъ ихъ
былъ удачнѣе, тѣмъ не менѣе онъ не достигъ главной цѣли—
удержать за православными Луцкую епископскую кафедру.
Новоизбранный епископъ былъ Кирилль Шумлянскій, сынъ
бывшаго Луцкаго епископа, тайнаго уніята—Аѳанасія Шум-
лянскаго и племянникъ Львовскаго уніятскаго епископа Іо-
сифа ¹⁾. Увлеченный семейными преданіями и примѣромъ отца
и дяди, Кирилль Шумлянскій самъ, какъ кажется, принялъ
было унію, по крайней мѣрѣ мы встрѣчаемъ въ актахъ сви-
дѣтельство о томъ, что въ 1703 году онъ занималъ долж-
ность генеральнаго офиціала при уніятскомъ Каменецъ-По-
дольскомъ епископѣ, которымъ былъ въ то время его дядя
Іосифъ Шумлянскій ²⁾. Положеніе, занимаемое какъ имъ лично,
такъ и его семействомъ въ іерархіи уніятской церкви, об-
ратило на него вниманіе правительства; получивъ ложное из-
вѣстіе о смерти Жабокрицкаго, король немедленно выдалъ
грамоту, предоставлявшую Кириллу Шумлянскому должность
нареченнаго Луцкаго епископа и горячо рекомендовавшую
его какъ уніятскому митрополиту—Винницкому, такъ и дво-
рянамъ Волынскимъ ³⁾. Казалось, что правительство не могло
найти лица болѣе склоннаго поддерживать его виды относи-
тельно уніи, и что съ принятіемъ имъ должности, Луцкая
эпархія окончательно утвердится за уніятами. Православные
Волынскіе и Кіевскіе дворяне на съѣздѣ въ Луцкѣ 16 іюня
1710 года торжественно выбрали кандидата, предложеннаго
королемъ и рекомендованнаго уніятскимъ митрополитомъ, по

¹⁾ Niesiecki. Korona Polska, т. IV; стр. 287.

²⁾ См. № XCIX, стр. 217.

³⁾ См. № CXLII, стр. 325.

видимому они отказывались такимъ образомъ отъ дальнѣйшей борьбы и давали косвеннымъ образомъ согласіе на унію ¹⁾. Недоразумѣніе это скоро впрочемъ разъяснилось: немедленно послѣ выборовъ Кирилль Шумлянскій отправился для рукоположенія не во Львовъ къ Винницкому, а въ Кіевъ—къ православному митрополиту. Мы не имѣемъ свидѣтельствъ, по которымъ можно-бы объяснить эту неожиданную перемену въ поведеніи Шумлянскаго; не знаемъ, была-ли она слѣдствіемъ раскаянія, возбужденнаго переговорами съ православными дворянами, съѣхавшимися на выборы въ Луцкъ, или Шумлянскаго устрашилъ примѣръ участи, постигшей Жабокрицкаго, или, можетъ быть, прежде онъ присоединился къ унії только наружно, пользуясь неясностію отношеній, созданною умышленно его дядею; во всякомъ случаѣ шагъ этотъ былъ съ его стороны рѣшительнымъ объявленіемъ войны уніятамъ. Возвратившись изъ Кіева въ свою епархію, Шумлянскій принялся за устройство имуществъ, принадлежавшаго его кафедрѣ и сталъ отнимать села, принадлежавшія прежде православному духовенству и захваченныя шляхтичами ²⁾,—но дѣятельность его была скоро остановлена. Ни правительство, ни дворяне католики не были намѣрены оставить въ покоѣ новаго епископа; раздраженные неудачею своего расчета, онѣ рѣшились употребить въ дѣло насиліе. Въ октябрѣ 1711 года король издалъ грозный универсалъ къ дворянамъ и духовенству Волынскаго воеводства, въ которомъ онъ, упрекая Шумлянскаго въ государственной измѣнѣ, запрещалъ, подъ опасеніемъ уголовныхъ наказаній, признавать его Луцкимъ епископомъ или повиноваться ему въ дѣлахъ духовныхъ. Вслѣдъ за тѣмъ сеймикъ Волынскаго воеводства, соглашаясь

¹⁾ Архивъ Юго-западной Россіи, часть IV, т. I, стр. 358.

²⁾ См. Мѣ: CXLVI, стр. 332; CXLVIII, стр. 335 и CL, стр. 337.

вполнѣ съ предложеніемъ короля, опредѣлили: считать выборъ Кирилла Шумлянскаго не дѣйствительнымъ, отобрать у него актъ его избранія и передать Луцкую епархію въ управленіе Холмскому уніятскому епископу ¹⁾. За этимъ постановленіемъ послѣдовалъ цѣлый рядъ крутыхъ мѣръ, пущенныхъ въ ходъ озлобленными дворянами; имущество епископа было секвестровано или разграблено, ему самому угрожали арестомъ и ссылкой; не ожидая такого исхода дѣла, Шумлянскій бѣжалъ поспѣшно въ Кіевъ и обратился съ жалобою къ Петру I, черезъ посредничество канцлера Головкина. Императоръ протестовалъ противъ его изгнанія въ энергической нотѣ на имя короля, но послѣдній отмолчался и Кирилль Шумлянскій не появлялся болѣе въ предѣлахъ своей епархіи; въ замѣнъ за нее онъ получилъ по назначенію Русскаго правительства епархію Переяславскую, управляя которою, онъ скончался въ 1726 году, удержавъ впрочемъ до смерти титулъ епископа Луцкаго и Острожскаго, и стараясь, по мѣрѣ возможности, хотя издали, поддерживать и укрѣплять православіе, гонимое въ предѣлахъ речипосполитой ²⁾. Луцкая епархія перешла такимъ образомъ во власть уніатовъ, въ которой и оставалась до самаго паденія Польши.

Такимъ образомъ въ предѣлахъ речипосполитой оставалась одна только православная епархія—Вѣлорусская. Въ то время когда за Луцкую епархію происходила вышеуказанная борьба, въ Вѣлорусскіе епископы выбранъ былъ человекъ предприимчивый и стойкій—притомъ по происхожденію и общественному своему положенію болѣе другихъ гарантированный отъ невзгодъ, тяготѣвшихъ надъ православнымъ духовенствомъ въ речипосполитой—это былъ князь Силь-

¹⁾ См. №№: CLI, стр. 340 и CLIII, стр. 344.

²⁾ Бантышъ-Каменскій, стр. 139; также № CLXXXIII, стр. 405.

вѣстръ Святополькъ - Четвертинскій. Родъ князей Четвертинскихъ былъ древнѣйшій изъ княжескихъ родовъ великаго княжества Литовскаго; онъ, по фамильнымъ преданіямъ, велъ начало своего происхожденія отъ Владиміра Святого. Въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка это былъ единственный княжескій родъ въ Южной Руси, котораго хотя одна вѣтвь пребывала вѣрною православію. За все время борьбы съ униєю князья Четвертинскіе принимали въ ней дѣятельное участіе: они основывали православные монастыри, поступали членами въ церковныя братства, подписывали протесты противъ насильнаго введенія уни, ѣздили по этому поводу, въ качествѣ депутатовъ отъ православнаго дворянства, предъявлять протесты королю и т. п. Въ концѣ XVII столѣтія одинъ представитель рода — князь Гедсонъ, выбранъ былъ Лудскимъ епископомъ и впоследствии Кіевскимъ митрополитомъ. Въ началѣ XVIII столѣтія представителями православной отрасли рода Четвертинскихъ были князья: Гавріиль и Сильвестръ, послѣдній принялъ монашескій санъ и занималъ должность игумена въ монастырѣ, основанномъ его предками въ мѣстечкѣ Старой Четвертнѣ; еще до своего избранія въ епископы Сильвестръ Четвертинскій долженъ былъ выдержать не одну борьбу съ ревнителями уни; до насъ дошли актовыя свидѣтельства о тѣхъ усиліяхъ, какія предпринимали оба брата для того, чтобы отстоять православные монастыри — мужескій и женскій, находившіеся въ Старой Четвертнѣ; мѣстечко это съ теченіемъ времени вышло изъ владѣнія князей Четвертинскихъ, оставившихъ за собою только право патроната надъ монастырями (*jus collationis*). Не смотря на это право, владѣлецъ Четвертнѣ, шляхтичъ Гораинъ, рѣшился перевести оба монастыря въ унию; началъ съ женскаго и успѣлъ въ своемъ предпріятіи; тогда князь Сильвестръ Четвертинскій, основываясь на своемъ правѣ, удалилъ изъ монастыря униятскія

монахини и поселилъ въ немъ православную инокиню—Агаею Масальскую, поручивъ ей составить новую общину; узнавъ объ этомъ распоряженіи, Горайнъ ворвался въ монастырь съ толпою слугъ и крестьянъ, и, когда Масальская убѣжала въ мужескій монастырь, онъ послѣдовалъ туда за нею; окруживъ монастырь, онъ приказалъ выломать двери, затѣмъ, избивъ до полусмерти намѣстника, Θεодосія Стояновскаго, онъ приказалъ схватить Масальскую и увелъ ее въ свой дворъ; здѣсь жена Горайна приказала ее жестоко высѣчь, и, раздѣвъ до нага, выгнать на дорогу въ поле; князь Сильвестръ Четвертинскій долженъ былъ перевести ее въ другой монастырь. Горайнъ-же, оправдывая свой поступокъ, оклеветалъ его въ преступной связи съ несчастною монахиней. Затѣмъ, пользуясь удаленіемъ Сильвестра Четвертинскаго въ Бѣлоруссію, Горайнъ разогналъ братью изъ мужескаго Четвертинскаго монастыря и поселилъ въ немъ приходскаго уніятскаго священника; напрасно два раза оба князя Четвертинскіе отнимали монастырь и старались возстановить въ немъ общежитіе; пользуясь окончательнымъ отъѣздомъ Сильвестра въ его епархію, Горайнъ добился осуществленія своего намѣренія ¹⁾).

Такимъ образомъ принявши должность епископа единственной, оставшейся еще православной, епархіи, князь Сильвестръ-Четвертинскій зналъ по опыту съ какими трудностями предстояло ему бороться, тѣмъ болѣе дорожилъ онъ своимъ постомъ, тѣмъ болѣе чувствовалъ необходимость сосредоточить для борьбы все силы православныхъ и организовать защиту. Очевидно при этомъ роль организатора должна была принадлежать ему, какъ единственному іерарху

¹⁾ См. №№: LXXXVIII, стр. 196; CI, стр. 221; CXIX, стр. 262; CXXXI, стр. 299.

православной церкви, оставшемуся въ предѣлахъ речипосполитой. Конечно для этого необходимо было, чтобы духовенство и міряне другихъ православныхъ епархій, оставшихся теперь безъ пастырей, признали надъ собою власть Бѣлорускаго епископа или, по крайней мѣрѣ, подчинились его руководству. Но послѣднее условіе не было исполнено и препятствія возникли съ той именно стороны, откуда менѣе всего слѣдовало ожидать ихъ. Бѣлорусскій епископъ, желая расширить по мѣрѣ возможности границы своей епархіи, заявилъ желаніе присоединить къ ней православныя церкви и монастыри бывшей Туровской епархіи, находившіяся въ обширной территоріи долины Припяти, въ нынѣшней Минской губерніи, но духовенство этой области, отдѣлявшей Бѣлорусскую епархію отъ упраздненныхъ епархій южной Руси, не пожелало признать надъ собою его власти; еще въ началѣ XVII столѣтія, послѣ того какъ православное Туровское епископство захвачено было уніятами, православные жители епархіи управлялись безъ епископа, они признавали надъ собою въ церковныхъ дѣлахъ авторитетъ Слуцкаго ахимандрита, который, въ случаѣ нужды, сносился прямо съ Кіевскимъ митрополитомъ; отношенія эти установились мало по малу въ силу обычая и, наконецъ, въ исходѣ XVII столѣтія, митрополитъ Гедеонъ Четвертинскій присоединилъ Туровскую епархію окончательно къ составленной имъ особой митрополичьей епархіи; но такъ какъ сношенія Кіевскихъ митрополитовъ съ этою частью подвѣдомственной имъ территоріи были сильно затруднены польскими законами, запрещавшими православнымъ переѣзжать границу речипосполитой, то митрополиты обыкновенно выдавали Слуцкимъ ахимандритамъ грамоты, которыми поручали имъ, въ качествѣ намѣстниковъ, церковное управленіе въ бывшей Туровской епархіи ¹⁾. Когда, по-

¹⁾ Описаніе Кіево-Софійскаго собора, стр. 247; также см. №№: I, стр. 1; II, стр. 2; XIII, стр. 25; XVI, стр. 30.

слѣ избранія въ Бѣлорусскіе епископы, князь Сильвестръ Четвертинскій явился въ 1707 году для посвященія въ Кіевъ, то митрополитъ включилъ въ объѣтъ, подписанный имъ при совершеніи обряда, обязательство не распространять своей власти за предѣлы Бѣлорусской епархіи ¹⁾. Но исполненіе этой части объѣта оказалось на дѣлѣ невозможнымъ; отправляясь изъ Кіева въ Могилевъ, Сильвестръ Четвертинскій остановился по дорогѣ въ Слуцкѣ; здѣсь онъ засталъ разногласіе въ средѣ православнаго духовенства; часть духовныхъ лицъ, опасаясь грозы отъ уніатовъ и католиковъ, и не находя возможности опираться на власть Кіевского митрополита, сношенія съ которымъ были неудобны и не безопасны, изъявила желаніе признать надъ собою власть Бѣлорусскаго епископа; другіе члены духовенства, и во главѣ ихъ архимандритъ Іоасафъ Лапицкій, сопротивляясь этому желанію, стояли за подчиненіе митрополиту; споръ оживлялся все болѣе и болѣе и увлекъ раздражительнаго по натурѣ епископа, сознававшего притомъ всю необходимость и пользу для православія, вытекавшую изъ расширенія предѣловъ его епархіи. Вскорѣ препирательство вызвало фактическую борьбу: Бѣлорусскій епископъ сталъ рукополагать священниковъ и раздавать духовныя должности въ Слуцкѣ; архимандритъ, а, вслѣдъ за нимъ, и митрополитъ протестовали въ окружныхъ грамотахъ, объявляли распоряженія Сильвестра не дѣйствительными и предали анаемѣ духовныхъ, признавшихъ надъ собою его власть. Четвертинскій отвѣтилъ тѣмъ-же и низложилъ Іоасафа Лапицкаго, назначивъ другое лице на его мѣсто Слуцкимъ архимандритомъ; ни та, ни другая сторона не хотѣла уступить; взаимныя жалобы, протесты, пререканія, отлученіе подчиненныхъ духовныхъ лицъ отъ церкви и лишеніе ихъ свя-

¹⁾ См. № СХХІV, стр. 279.

ценническаго сана и духовныхъ должностей, посыпались съ обѣихъ сторонъ. Вѣлорусскій епископъ принялся исполнять свои рѣшенія силою, митрополитъ принесъ жалобу русскому посланнику въ Варшавѣ, архимандритъ-же Лаицкій искалъ защиты у владѣльца Слутка — князя Нейбурскаго и у его управляющихъ-шляхтичей; послѣдніе приняли горячо сторону митрополита съ цѣлю поддержать анархію въ православной гіерархіи и ослабить власть единственнаго православнаго епископа въ речипосполитой; они стали также силою изгонять ставленниковъ Сильвестра и поддерживать архимандрита ¹⁾. Споръ затянулся на цѣлыя 20 лѣтъ и повергъ въ смятеніе и безначаліе ту часть Руси, гдѣ православіе было относительно менѣе подавлено; онъ прекратился только тогда, когда обѣ спорившія стороны увидѣли, что препирательство ихъ обратилось въ пользу общихъ враговъ и когда уніаты и католики насильно завладѣли почти всеми монастырями и церквями въ спорной области.

Между тѣмъ дѣйствительно враги православія настойчиво проводили свое дѣло насильнаго обращенія въ унію; разрушивъ православную гіерархію, они отложили въ сторону осторожность, рекомендованную имъ вначалѣ Іосифомъ Шумлянскимъ, и рѣшились употребить въ дѣло силу для того, чтобы рѣшительно покончить спорный религіозный вопросъ. Въ 1720 году уніатскій митрополитъ Левъ Кишка созвалъ соборъ въ Замостьѣ, на которомъ унія провозглашена была торжественно единственною законною церковью греческаго обряда въ речипосполитой; всѣ захваченныя уніатами епископства; объявлены были добровольно пренявшими унію и на-

¹⁾ См. №№: CXXXVI, стр. 310; CLXIX, стр. 376; CLXXIII, стр. 384; CLXXIV, стр. 386; CLXXV, стр. 388; CLXXXVI, стр. 412 и CLXXXVII, стр. 416.

всегда къ ней присоединенными; далѣе рѣшено было приступить законнымъ порядкомъ къ обращенію въ унию всѣхъ оставшихся еще незанятыми православныхъ церквей и монастырей; постановленія этого собора, утвержденныя папою Бенедиктомъ XIII, и опубликованныя конгрегаціею *de propaganda fide*, усилили рвеніе шляхетскаго общества въ пользу унии ¹⁾; то преслѣдованіе унии, которое, не смотря на жестокіе приемы, носило до того времени характеръ личнаго произвола и проявлялось спорадически, съ большею или меньшею энергіею, смотря по личному характеру того или другого пана, теперь представляетъ общее повсемѣстное явленіе; шляхтичи, католическое духовенство, униятскіе священники, власти и частные люди спѣшатъ отличиться наперерывъ другъ передъ другомъ; этотъ своеобразный крестовый походъ, совершаемый подъ благословеніемъ паны и подъ знаменемъ унии былъ весьма удобенъ для шляхтичей, стяжавшихъ себѣ душевное спасеніе путемъ насилія надъ совершенно безоружными, представлявшими одно лишь пассивное сопротивленіе, духовными и крестьянами; до какой степени фанатизмъ разжигалъ страсти, насколько дѣйствовавшіе во имя его люди способны были забыть всякія правила религіозной и чело-вѣческой нравственности, о томъ свидѣлствуютъ цѣлыя сотни и тысячи документовъ того времени ²⁾; укажемъ только, во избѣжаніе повтореній, нѣсколько фактовъ болѣе рельефныхъ: въ теченіе одиннадцати лѣтъ, съ 1732 по 1743 годъ, по извѣстіямъ, собраннымъ русскимъ резидентомъ въ Варшавѣ, Голембевскимъ, паны и униаты «заѣхали» на унию 128 монастырей и церквей православныхъ въ одной только эпар-

¹⁾ Описаніе Кіевософійскаго Собора, стр. 215. Кульчинскій—*Specimen ecclesiae Ruthenicae*; стр. 137—138.

²⁾ См. Архивъ Югозападной Россіи часть I, томы 2 и 3.

хія Бѣлорусской и смежной съ нею Туровской; «заѣздъ» этотъ состоялъ въ томъ, что неожиданно появлялся въ монастырь помѣщикъ или духовный католическій или уніятскій, въ сопровожденіи толпы вооруженныхъ слугъ; безъ всякихъ предварительныхъ разговоровъ онъ побоями разговялъ иноковъ и, «очистивъ» такимъ образомъ монастырь, передавалъ его во владѣніе уніятскаго епископа; то же происходило и съ сельскими приходскими церквами, только здѣсь помѣщики менѣе стѣснялись, чувствуя себя въ правѣ распоряжаться церковью и приходомъ какъ своею собственностью ¹⁾; тамъ-же, гдѣ встрѣчалось хотя-бы малѣйшее сопротивление, ярость шляхтичей не знала предѣловъ; вотъ въ какихъ выраженіяхъ описываетъ современникъ ихъ образъ дѣйствій въ подобныхъ случаяхъ: «забывши страхъ Божій, они врываются верхомъ въ церкви, стрѣляютъ въ алтари и въ иконы, рвутъ ихъ, ломаютъ кресты; на духовныхъ и мірянъ они нападаютъ въ церквахъ и до смерти убиваютъ ихъ; они выбрасываютъ монаховъ изъ монастырей, а въ дѣвичьихъ монастыряхъ, для посмѣшища, раздѣваютъ монахинь до-нага и въ такомъ видѣ изгоняютъ ихъ; имущество и доходы монастырскіе отымаютъ; церкви разрушаютъ: бьютъ въ нихъ окна и ломаютъ крыши, остальное-же грозятъ предать пламени; изображенія Спасителя они попираютъ ногами, рѣжутъ и прокалываютъ ножами, бросаютъ и таскаютъ по улицамъ, приговаривая богохульные рѣчи: «Схизматицкій Боже! Неужели ты не постоишь за свою обиду!» ²⁾ и т. п.

Вотъ нѣсколько частныхъ случаевъ, подтверждающихъ всю истину этой отвратительной картины: въ 1732 году разбиралось дѣло по поводу жалобъ, принесенныхъ жителями

¹⁾ См. № СХСVI, стр. 448.

²⁾ См. № СХVІІІ, стр. 456.

мѣстечка Копыля и его окрестностей на католическаго приходскаго Копыльскаго священника, Іоанна Пенскаго; изъ показаній свидѣтелей видно, на сколько ревнители уніи не стѣснялись въ выборѣ средствъ для распространенія ея: Пенскій принуждалъ побоями православныхъ жителей принимать унію, основываясь на томъ положеніи, что предки ихъ были уніаты (доказательство крайне растяжимое, такъ какъ уніаты доказывали, что уніа была господствующимъ вѣроисповѣданіемъ въ Литовской Руси со времени Флорентинскаго собора); не повинующихся ему онъ травилъ собаками, приказывалъ отпускать имъ по 150 палочныхъ ударовъ и т. д. Онъ принуждалъ родителей носить дѣтей ко св. крещенію въ костелъ, запрещалъ священникамъ напутствовать умирающихъ и хоронить мертвыхъ, вязалъ ихъ и билъ, въ случаѣ если они отправляли крестные ходы и т. д. Когда умеръ одинъ крестьянинъ отъ побоевъ, нанесенныхъ ему ксендзомъ, то онъ не допустилъ священника въ домъ отпѣвать покойника и заставилъ совершать обрядъ на улицѣ; послѣ смерти другого жителя Копыля, ксендзъ, утверждая что родители покойника были уніаты, и что православный священникъ напутствовалъ его незаконно, приказалъ внести тѣло въ комору и заперъ его подъ замокъ; когда явились православные священники въ сопровожденіи цеховыхъ братчиковъ для совершенія похороннаго обряда, они должны были разломать замокъ; узнавши объ этомъ, Пенскій приказалъ натаскать бревень на гору, у подошвы которой проходила единственная улица, по которой должна была проходить похоронная процессія и объявилъ, что онъ ее раздавитъ, скатывая въ низъ брусъ, у которыхъ онъ и помѣстился съ заряженнымъ ружьемъ. Чтобы избѣжать опасности покойника должны были нести черезъ трясины, проходя по поясъ въ болотѣ ¹⁾. Другой

¹⁾ См. № СХСІІІ, стр. 427—442.

католическій священникъ—Оома Еленскій, принялся водворять унію въ Петрыковской волости; руководимый его совѣтами управляющій имѣніемъ, шляхтичъ Гребницкій, сталъ систематически проводить дѣло «добровольнаго» принятія уніи; онъ потребовалъ отъ всѣхъ православныхъ священниковъ предъявленія документовъ, на основаніи которыхъ они занимали приходы; когда-же священники предъявили ставленныя грамоты, выданныя имъ отъ Слуцкаго архимандрита, то Гребницкій объявилъ ихъ недѣйствительными, поносилъ ругательствами всю православную гіерархію и, въ заключеніе, объявилъ, что онъ не признаетъ ее и что впредь священники будутъ зависѣть въ церковныхъ дѣлахъ исключительно отъ суда экономіи; на слѣдующій же день онъ потребовалъ въ присутствіе этого суда, составленнаго изъ него самого и ксендза Еленскаго, шестидесятилѣтняго старика, приходскаго священника села Ляковичъ, о. Прохора Забытневича; обвинивъ послѣдняго голословно въ обращеніи въ православіе 20 человѣкъ уніатовъ, не дозволивъ ему ни объясниться, ни привести свидѣтелей, не выслушавъ даже отвѣта, онъ тутже приговорилъ священника къ наказанію, которое должно было состоять въ слѣдующемъ: священникъ долженъ былъ, въ замѣнъ за мнимыхъ уніатовъ, отчислить изъ своего прихода 20 человѣкъ въ унію; притомъ священнику въ теченіи года запрещалось исполнять требы и входить въ церковь; сверхъ того онъ долженъ былъ 6 недѣль сидѣть въ экономической тюрьмѣ, вмѣстѣ съ заключенными въ ней за разныя преступленія евреями, и въ теченіи этого времени его трижды въ день подъ стражею выводили въ костелъ, гдѣ подвергали бичеванію «дисциплинами.» Приговоръ управляющаго былъ немедленно приведенъ въ исполненіе; когда, на другой день, явилась къ Гребницкому депутація, состоявшая изъ православныхъ священниковъ и почетныхъ мѣщанъ, просить поми-

лованія о Прохера, то управляющій, прогнать ее отъ порога съ ругательствами, приказаль переловить ея членовъ, отвести въ костель и подвергнуть тамъ разнымъ унижительнымъ наказаніямъ. Вслѣдъ за тѣмъ Гребницкій распредѣлилъ жителей управляемаго имъ имѣнія на приходы, при чемъ большее число церквей и сель отписаль въ унію и зазваль въ нихъ на приходы уніятскихъ священниковъ; когда крестьяне отказались ходить къ новымъ пастырямъ, то послѣдовала всеобщая экзекуція: «слуги и челядинцы изъ экономіи и костела ходили толпою по селамъ; они невинныхъ людей били и истязали безъ милосердія и, наконецъ, всѣхъ поголовно съ женами и дѣтьми погнали въ Петрыковскій замокъ, наставляя ихъ въ вѣрѣ веревками, палками и розгами; они вогнали несчастную толпу въ Петрыковскій костель, гдѣ принуждали ихъ богохульствовать и плевать на ихъ вѣру грекорусскую.» Оставшимся еще въ имѣніи православнымъ священникамъ управляющій запретилъ принимать въ церковь крестьянъ изъ отчисленныхъ имъ въ унію сель, или являться для исполненія требъ въ эти села «подъ опасеніемъ потери здоровья и жизни.» Въ села эти наѣхали уніятскіе священники съ командами, данными изъ замка; они гнали насильно крестьянъ въ церкви и заставляли ихъ присягать на унію, въ случаѣ отказа они тутъ-же ихъ истязали собственноручно; одинъ изъ нихъ, Григорій Ярецкій, понуждалъ прихожанъ къ присягѣ ударами толстой восковой свѣчи, которую онъ въ запальчивости схватилъ изъ алтаря¹⁾). Крестьяне, отказываясь отъ принятія уніи, не смотря на всѣ эти насилія, были лишены церковныхъ требъ, умирали безъ напутствія, оставались невѣщанными, хоронили мертвыхъ безъ церковныхъ обрядовъ и т. д. ¹⁾

¹⁾ См. № ССІ, стр. 464—471.

Подобныя сцены происходили повсемѣстно въ Литвѣ и Южной Руси съ различными видоизмѣненіями, смотря по личному праву и изобрѣтательности пана или ксендза¹⁾. Въ то же время, въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ гоненіе православныхъ достигало до вышеуказанныхъ размѣровъ, широкія льготы и всевозможныя поощренія предоставлены были уніятскому духовенству: военныя власти заботились о томъ, чтобы оградить ихъ отъ насилія со стороны жолнеровъ; король выдавалъ грамоты, обезпечивавшія уніатамъ въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ исключительное право школьнаго преподаванія, устраивалъ и снабжалъ имѣніями уніятскія семинаріи и т. д.²⁾ Помѣщики основывали на свой счетъ уніятскія монастыри и церкви, снабжали ихъ землями, угодіями и доходами, иногда въ довольно значительныхъ размѣрахъ; такъ Кіевскій воевода—Салезій Потоцкій, основалъ въ своихъ огромныхъ имѣніяхъ: Уманщинѣ и Брагиловщинѣ, болѣе ста уніятскихъ церквей, снабдивъ каждую изъ нихъ: усадьбою для священника, пахатною землею въ размѣрѣ 30 дней и сѣнокосами въ размѣрѣ 10 дней, подъ непремѣннымъ условіемъ, чтобы церкви эти зависѣли отъ уніятскаго митрополита³⁾. Послѣ смерти приходского священника владѣльцы выдавали новому священнику презенту (разрѣшеніе занять приходъ въ имѣніи) только въ такомъ случаѣ, если онъ былъ уніятъ, или если изъявлялъ готовность принять унію, и условіе это включали въ презенту.

1) См. №№: ССIV, стр. 475; ССVX, стр. 589. Историческое извѣстіе объ уніи Бант. - Кам., стр. 150, 168, 200, 206, 215, 216, 231 и т. д.

2) См. №№: СXXXIII, стр. 304; СXCIX, стр. 458; ССXXXI, стр. 632.

3) См. №№: ССIII, стр. 473; ССXIII, стр. 584; ССXVI, стр. 590; ССXVII, стр. 594; ССXXVI, 618 и ССXXXIII, стр. 640.

ту¹⁾. Уніятская гіерархія, съ своей стороны, преслѣдуя православное духовенство, вводила на отдѣльныя лица вымышленныя обвиненія въ несоблюденіи каноническихъ правилъ, упрекала ихъ въ рукоположеніи духовными лицами, не имѣвшими на то, по ея мнѣнію, надлежащаго права и т. п., и, между тѣмъ, въ каждомъ отдѣльномъ случаѣ, готова была устранить вопросъ о каноническихъ правилахъ, если упрекаемое лицо соглашалось принять унію. Одинъ примѣръ такого образа дѣйствій мы видѣли въ дѣлѣ епископа Жаборницкаго, другой, не мѣнѣе характеристическій, встрѣчаемъ въ дѣлѣ Овруцкаго протоіерея, Симеона Комара; этотъ духовный лишенъ былъ іерейскаго сана Львовскимъ уніятскимъ епископомъ подъ предлогомъ двоеженства, но когда онъ изъяснилъ «смиреніе и покаяніе» по словамъ епископской грамоты, т. е. когда изъяснилъ согласіе на принятіе уніи, немедленно двоеженство было предано забвенію, и онъ получилъ разрѣшеніе священнодѣйствовать²⁾.

Всѣ исчисленные приемы, посредствомъ которыхъ польское правительство и общество старались водворить унію въ русскихъ областяхъ речипосполитой въ продолженіи 70 лѣтъ должны были, по видимому, увѣнчаться успѣхомъ и привести къ полному уничтоженію православія въ границахъ Польско-Литовскаго государства; церковная гіерархія была совершенно упразднена, особенно послѣ того, какъ въ 1772 году послѣдняя православная епархія—Вѣлорусская была

¹⁾ См. №№ СXXXII, стр. 303; ССХХІХ, стр. 628. Также Архивъ Югозападной Россіи, ч. I, т. 2, стр. LIX—LXIII. — Право выдавать презенты священникамъ для занятія ими прихода принадлежало помѣщикамъ и старостамъ въ силу сеймовой конституціи 1647 года (*Volumina legum*, т. IV, стр. 59).

²⁾ См. № СХХVI, стр. 283.

присоединена къ Россіи; монастыри православные были насильно обращены въ унию; сельское духовенство, вполнѣ зависимое отъ помѣщиковъ, стѣсненное необходимостью выпрашивать или покупать у нихъ презенты, преслѣдуемое съ свирѣпымъ ожесточеніемъ уніятскими и католическими ксендзами, болѣе или менѣе искренно принимало унию, или скиталось въ бездомномъ, бѣдственномъ, сопряженномъ съ безчисленными опасностями и оскорбленіями, положеніи; городскія церковныя братства были или обращены въ унию посредствомъ насилія, подкупа и другихъ внушеній, или разсѣялись и были закрыты, уніятское-же духовенство спѣшило образовать вмѣсто нихъ новыя, уніятскія братства ¹⁾); поддержка православія извнѣ была затруднена вышеприведенными законоположеніями, запрещавшими православнымъ переходить границу речипосполитой и духовныя лица, пытавшіяся, не смотря на строгій запретъ, проникнуть въ речь-посполитую изъ Кіева или Переяславля, подвергались страшнымъ истязаніямъ и оскорбленіямъ не только отъ старостъ и пограничныхъ властей, но еще въ большей степени отъ помѣщиковъ, которые пользовались полною административною властью въ своихъ селахъ на основаніи права доминіальной полиціи ²⁾). Наконецъ, законодательство польское, отъ времени до времени прибавляло новыя законоположенія, снѣснявшія православныхъ, къ тѣмъ, которыя существовали уже прежде. Такъ постановленіемъ генеральной конфедераціи 1732 года опредѣлено было: «Права и привилегіи римско-католической и греко-уніятской церкви должны быть сохраняемы свято и ненарушимо; мы съ отвращеніемъ удаляемъ изъ этого правовѣрнаго государства всѣ иноземныя

¹⁾ См. № ССХХVII, стр. 621.

²⁾ См. №№: ССXI, стр. 581; ССХХII, стр. 583; также Архивъ Югозападной Россіи, часть I, томы 2 и 3.

вѣроисповѣданія; однако иновѣрцамъ (т. е. православнымъ и протестантамъ), мы обеспечиваемъ... безопасность лицъ и имущества; но они лишаются права быть избранными въ депутаты на сеймы, въ трибуналы и въ спеціальныя комиссіи, составленныя по какимъ-бы то ни было дѣламъ; ихъ воспрещается собираться на съѣзды, занимать должности въ воеводствахъ, градахъ и земляхъ речипосполитой или входить въ сношенія съ представителями сосѣднихъ государствъ, съ цѣлью снискать ихъ покровительство, подъ опасеніемъ наказаній, опредѣленныхъ за измѣну отечеству¹⁾. Сверхъ этихъ узаконеній, вошедшихъ въ *volumina legum*, постановленіемъ той-же генеральной конфедераціи указаны были административнымъ порядкомъ мѣры еще гораздо болѣе стѣснительныя для православія: духовенству запрещено было ходить по улицамъ явно со св. дарами, церковныя требы: крещеніе, бракъ, похороны разрѣшено было совершать не иначе, какъ съ дозволенія католическаго ксендза, за установленную послѣднимъ плату. Публичныя похороны совершенно воспрещались; диссиденты и дизуниты должны были хоронить мертвыхъ ночью; притомъ на нихъ возлагалась обязанность присутствовать при католическихъ крестныхъ ходахъ. Дѣти, рожденныя отъ смѣшанныхъ браковъ, должны были принадлежать къ католической церкви и даже пасынки отца католика обязаны были принимать католичество. Каноническіе законы католиковъ дѣлались обязательными для иновѣрцевъ²⁾.

1) *Volumina legum*, т. VI, стр. 286.

2) *Mogaczewski—Starożytności Polskie*, т. I, стр. 195. Хотя эти административныя распоряженія генеральной конфедераціи 1732 года и не вошли въ составъ *Volumina legum*, но, тѣмъ не менѣе, подобно всѣмъ постановленіямъ генеральныхъ конфедерацій, онѣ получили силу закона; въ доказательство можно указать то обстоятельство, что,

Находясь въ столь стѣсненномъ и гонимомъ положеніи, православіе однако не пало, не было искоренено насиліемъ юридическимъ и фактическимъ въ Литовско-русскихъ земляхъ; оно устояло, благодаря сложности 3-хъ причинъ: стойкости крестьянъ, заступничеству Россіи и внутреннему разложенію шляхетскаго общества, ускорившему паденіе речипосполитой и, такимъ образомъ, нанесшему смертельный ударъ всѣмъ неправдамъ, имъ-же самимъ порожденнымъ.

Но пока въ теченіи XVIII столѣтія шляхетское общество приближалось къ паденію путемъ медленнаго разложенія, всю тяжесть религіозной борьбы должно было выносить на своихъ плечахъ крестьянское сословіе; ограничиваясь единственнымъ, возможнымъ въ его поработанномъ состояніи, приѣмомъ борьбы—пассивнымъ сопротивленіемъ, оно проявило въ ней такую стойкость и непоколебимость, что, не смотря на всѣ усилія противниковъ, оно успѣло отстоять свободу своей религіозной совѣсти и сохранить православіе до того времени, пока переменна политическихъ обстоятельствъ не гарантировала вполне дальнѣйшее его существованіе. Ни военныя экзекуціи, ни приказанія и насилія помѣщиковъ, ни команды, сопровождавшія уніятскихъ священниковъ въ ихъ миссіяхъ, ни казни, торжественно устраиваемыя послѣдними для устрашенія строптивыхъ, не могли сломить пассивнаго сопротивленія крестьянъ, не могли заставить ихъ посѣщать церкви. Между тѣмъ какъ уніаты хлопотали объ усиленіи числа своихъ приходовъ, и, за малыми исключеніями, успѣли почти на всемъ пространствѣ русскихъ областей речипосполитой принять въ свое вѣдомство православныя церкви и приходы, приписанные къ послѣднимъ

36 лѣтъ позже, онѣ отмѣнены были законодательнымъ порядкомъ въ силу трактата, заключеннаго съ Россіею въ 1668 году. (См. *Volunt. legum*, т. VII, стр. 256—272).

прихожане оставались совершенно чуждыми уни. Съ половины XVIII столѣтія мы даже замѣчаемъ болѣе систематическое отношеніе крестьянъ къ дѣлу религіозной борьбы; въ селахъ чувствуется потребность группировки и взаимной поддержки въ борьбѣ, и потребность эта удовлетворяется возникновеніемъ повсемѣстно сельскихъ церковныхъ братствъ,¹⁾ въ которыхъ прихожане церквей, причисленныхъ офиціально къ уни, находятъ возможность развить общественное мнѣніе въ вопросахъ, касающихся нравственности и чистоты церковнаго ученія. Конечно пассивное сопротивленіе, не смотря на всю энергію народа, не могло-бы продолжаться до безконечности и раньше или позже ослабѣло-бы, уступая повседневному тяжелому гнету, еслибы оно не нашло поддержки извнѣ. Такую нравственную поддержку народъ православный нашелъ въ надеждѣ на сильное звступничество за него Россіи и на отдаленное но вѣрное свое освобожденіе при ея помощи. Русское правительство дѣйствительно съ Петра I и до конца XVIII столѣтія старалось всѣми, зависѣвшими отъ него, средствами облегчить участь своихъ единовѣрцевъ въ речипосполитой; не проходило ни одного почти года, въ теченіи котораго русскіе посланники и резиденты въ Варшавѣ не напоминали-бы польскимъ властямъ о томъ, что образъ дѣйствій, принятый ими по отношенію къ православнымъ жителямъ речипосполитой, не согласенъ съ обѣщаніями польскаго правительства, гарантированными имъ въ трактатахъ съ Россією и что онъ можетъ нарушить мирныя отношенія между обоими государствами. Цари не рѣдко посылали въ этомъ смыслѣ ноты лично отъ своего имени. Пра-

¹⁾ См. ЛМ: ССVIII, стр. 516; ССXIV, стр. 587; ССXXX, стр. 630; ССXXXVI, стр. 645; ССXXXVII, стр. 646; ССXXXVIII, стр. 648; ССXXXIX, стр. 649.

вославные жители, не находя нигдѣ болѣе защиты, обращались также безпрестанно къ русскому правительству съ просьбами о помощи и заступничествѣ, доставляли подробныя описанія обидъ и насилій, претерпѣваемыхъ ими, и вызывали такимъ образомъ новыя ноты и напоминанія ¹⁾. Въ началѣ польское правительство или отмалчивалось, или отвѣчало уклончиво, ссылаясь на права, которыми пользовалось въ Польшѣ дворянское сословіе и на юридическій порядокъ, установившійся въ речипосполитой, или, наконецъ, назначало для виду комиссію, будто для разслѣдованія указанныхъ фактовъ насилія; но комиссіи эти затягивали дѣло, запутывали его въ нескончаемыя юридическія формальности и обыкновенно оставляли, ничѣмъ не покончивши. Съ половины только XVIII столѣтія такой способъ веденія дѣла сталъ неудобенъ для польскаго правительства: разслабленное состояніе речипосполитой было уже слишкомъ явно, безсиліе ея организма не могло долѣе укрыться и проявлялось въ каждомъ внутреннемъ и внѣшнемъ столкновеніи дряхлой шляхетской республики. Вліяніе сосѣднихъ государствъ, особенно Россіи, на политическую судьбу речипосполитой стало все сильнѣе и сильнѣе обнаруживаться и среди болѣзненнаго броженія ея внутреннихъ силъ, послѣднія сами безпрестанно вызывали и укрѣпляли это вліяніе. По мѣрѣ того какъ Россія пріобрѣтала усиливающійся съ каждымъ годомъ авторитетъ, заступничество ея за православіе должно было также, повидимому, проявляться съ большею силою и сдерживать слишкомъ рѣзкія черты католическаго фанатизма шляхтичей; на дѣлѣ однако предположеніе это не оправдалось: сознавая вполне

¹⁾ См. ЛЖ: СХСV, стр. 444; СХСVІІ, стр. 453; СХСVІІІ, стр. 455; ССХVІІІ, стр. 596; ССХХХІV, стр. 644. Бантышъ-Каменскій, гл. VI—XII.

свое безсиліе, и уступая безмолвно передъ требованіями русскаго правительства въ политической сферѣ дѣятельности, дворяне речипосполитой съ страннымъ ослѣпленіемъ упрямо отстаивали свой прежній образъ дѣйствій въ религіозномъ вопросѣ: два раза шляхтичи по желанію русскаго двора приняли въ короли указанныя имъ лица; два раза они отказались фактически отъ той политической привилегіи, которою болѣе всего дорожили—отъ свободнаго выбора короля; нѣсколько разъ они безмолвно въ мирное время пропускали русскія арміи проходить вдоль и поперекъ черезъ свою территорию, нѣсколько разъ они по указанію русскаго посланника удаляли въ изгнаніе или дозволяли арестовать лицъ довольно популярныхъ и занимавшихъ высокія должности; но при всемъ этомъ, они не хотѣли внимать никакому представленію относительно вѣротерпимости и свободѣ совѣсти «дизунитовъ и диссидентовъ», будто преслѣдованіе иновѣрцевъ составляло самую драгоценную изъ шляхетскихъ вольностей; очевидно было, что катастрофа, грозившая неминуемымъ паденіемъ речипосполитой, приметъ религіозный вопросъ за исходную точку; такъ дѣйствительно и случилось. Сами патріоты польскіе чувствовали опасность съ этой стороны, но вмѣсто того, чтобы предпослать ей на встрѣчу болѣе человѣчное отношеніе къ спорному дѣлу, они рѣшились замять его, ребячески зажимая собственныя-же уши. Такъ на сеймѣ Варшавскомъ 1766 года, краковскій епископъ Солтыкъ предложилъ постановить конституцію, въ силу которой всякій, кто осмѣлится сказать на сеймѣ рѣчь въ пользу иновѣрцевъ, былъ бы объявленъ врагомъ отечества. Предложеніе это было принято съ восторгомъ и получило силу закона ¹⁾. Но вскорѣ

¹⁾ Volumina legum, т. VII, стр. 258—272; также № ССХХІІІ, стр. 607.

за постановленіемъ этого закона послѣдовало первое вооруженное вмѣшательство Россіи. Екатерина II приняла подъ свое покровительство конфедерацію, составленную дворянами протестантами и потребовала отъ речипосполитой гарантіи вѣротерпимости для ея подданныхъ, не католиковъ. Рѣшительныя угрозы русскаго посланника, князя Репнина, и страхъ передъ русскими войсками заставили одуматься сеймъ, созванный королемъ въ 1768 году. Комиссія, назначенная отъ сейма, заключила съ Репнинымъ трактатъ, въ особомъ прибавленіи къ которому речипосполитая обезпечивала свободу совѣсти православныхъ и протестантовъ; въ прибавленіи этомъ было постановлено: католическая религія въ Польшѣ признавалась господствующею, переходъ изъ нея въ другое вѣроисповѣданіе долженъ былъ наказываться изгнаніемъ изъ государства; за то православнымъ и протестантамъ предоставлялось право поддерживать, строить и содержать церкви, дома церковныя, школы, больницы. Духовнымъ дозволялось свободно напутствовать больныхъ, хоронить публично умершихъ, отбывать крестныя ходы; они освобождались отъ католическихъ ксендзовъ и отъ даней, платимыхъ въ пользу послѣднихъ; дѣтямъ, рожденнымъ отъ смѣшанныхъ браковъ, дозволено было слѣдовать: сыновьямъ вѣроисповѣданію отца, дочерямъ—матери. Православные освобождались отъ обязательнаго присутствія при католическихъ крестныхъ ходахъ и, для разбирательства религіозныхъ столкновеній устроенъ былъ смѣшанный судъ изъ 17 католиковъ и 8 протестантовъ и православныхъ. Наконецъ, обѣщано было королемъ сохраненіе равноправности при раздачѣ должностей ¹⁾).

Но это облегченіе, доставленное православнымъ вслѣдствіе вліянія Россіи, было непродолжительно. Фанатизиро-

¹⁾ Volumina legum, т. VII, стр. 258—272; также № ССХХІІІ, стр. 607.

ванная долгимъ езуитскимъ вліяніемъ шляхта озлобилась противъ вышепривѣденныхъ пунктовъ трактата: вспыхнула Барская конфедерація, волновавшая Польшу цѣлые четыре года и усмиренная, наконецъ, русскими войсками. Результатомъ войны было присоединеніе къ Россіи Бѣлоруссіи, но зато въ трактатѣ, заключенномъ въ Варшавѣ въ 1775 году, русское правительство сдѣлало значительныя уступки общественному мнѣнію польской шляхты въ отношеніи религіознаго вопроса; въ особомъ приложеніи къ этому трактату сказано было, что русское правительство соглашается, чтобы православные были впредь исключены изъ состава сената и министерства; что, хотя шляхетскіе православные роды и будутъ пользоваться всѣми правами своего сословія, наравнѣ съ дворянами католиками, однако законъ этотъ не будетъ распространяться на тѣ лица, которыя приняли-бы православіе послѣ заключенія трактата. На сеймѣ не должно быть никогда болѣе трехъ депутатовъ некатоликовъ. Смѣшанный судъ уничтожается и подвѣдомственные ему дѣла переносятся въ ассесорскій королевскій судъ. Публичныя похороны вновь запрещаются православнымъ, равно какъ и употребленіе колоколовъ при церквяхъ ¹⁾).

Такимъ образомъ православные лишались послѣдней опоры, на которую до того времени могли рассчитывать; положеніе ихъ сдѣлалось тѣмъ труднѣе, что, съ присоединеніемъ Бѣлоруссіи къ Россіи, послѣдній православный епископъ удалялся изъ границъ речипосполитой; конечно распространеніе шляхтичами уніи и изгнаніе ими послѣднихъ православныхъ духовныхъ должно было теперь продолжаться съ полнымъ успѣхомъ и достигъ давно желанной цѣли. Что общество речипосполитой рассчитывало

¹⁾ Volumina legum, т. VIII, стр. 47—49.

на такой исходъ дѣла, показываетъ судъ, наряженный въ 1789 году по распоряженію сейма надъ единственнымъ высшимъ духовнымъ лицомъ православной церкви—надъ Слуцкимъ архимандритомъ, Викторомъ Садковскимъ, арестованнымъ и преданнымъ суду безъ всякаго повода, вслѣдствіе напрасной паники, распространившейся внезапно среди шляхты. Къ счастью фактъ этотъ былъ послѣднимъ насиліемъ въ религиозномъ отношеніи: два года спустя всѣ почти русскія провинціи речипосполитой присоединены были къ Россіи и народонаселеніе ихъ получило возможность исповѣдывать вѣру, согласную съ требованіемъ ихъ совѣсти. Тогда собственно и обнаружилась вся суетность долговременныхъ усилій польскаго общества, принесшихъ столько бѣдствій и страданій народонаселенію вѣрному православію: лишь только русскія власти водворены были въ краѣ, унія исчезла сама собою, безъ всякихъ распоряженій со стороны правительства; приходскіе священники, причисленные къ уніи по большей части только въ силу страха преслѣдованій и подчинившіеся ей только наружно и противъ воли, послѣпили отрѣчься отъ нея и объявить себя православными; масса народонаселенія, никогда не принимавшая уніи, даже наружно, вздохнула свободнѣе и отправилась молиться по обычаю предковъ въ церкви, сдѣлавшіяся для нея вновь доступными. Насаждаемая съ такимъ трудомъ, съ поправленіемъ всѣхъ правилъ уваженія человѣческаго достоинства, уніятская церковь, осталась въ продолженіи незначительнаго промежутка времени, исповѣданіемъ служилыхъ, обѣднѣвшихъ шляхтичей или старавшихся выдавать себя за шляхтичей однодворцевъ и мѣщанъ. Никому уже теперь не нужная, никѣмъ не поддерживаемая въ качествѣ политическаго орудія, церковь эта наконецъ оцѣнила сама всю неловкость своего положенія, всю внутреннюю ничтожность свою: ее постигла обычная судьба тѣхъ

ученій, которыя возникаютъ не на основаніи самостоятельно разработанныхъ принциповъ у глубоко запавшаго въ душу убѣжденія, а складываются искусственно эклектическимъ путемъ изъ отрывковъ и клочковъ чужихъ мыслей и убѣжденій. Въ текущемъ уже столѣтіи уніятское духовенство принесло соборную просьбу русскому правительству о разрѣшеніи ему воссоединиться съ православіемъ и получило полное на то разрѣшеніе; такимъ образомъ унія прекратила свое существованіе на пространствахъ всей южной и западной Россіи.

Если обратимъ вниманіе на состояніе уніятской церкви въ теченіи XVIII столѣтія, то мы замѣтимъ въ ея судьбѣ одно оригинальное явленіе: за весьма незначительными исключеніями, тѣ власти, сословія и лица, которыя заявляли особенную ревность при распространеніи ея, которыя вадаждали ее всѣми правдами и неправдами, сами не вѣрили въ ея пользу, въ ея душеспасительное религіозное значеніе. Лишь только успѣлъ Іосифъ Шумлянскій водворить окончательно унію въ трехъ, подвѣдомственныхъ ему, епархіяхъ, въ нихъ немедленно является новое направленіе въ образѣ дѣйствій польскаго дворянства и католическаго духовенства; становится яснымъ до очевидности, что сословія эти смотрѣли на унію и водворяли ее исключительно какъ временную мѣру, что они предлагали ее только какъ средство болѣе, по ихъ мнѣнію, удобное для распространенія католицизма, который представлялъ самъ по себѣ слишкомъ рѣзкія отличія отъ православія и потому, по мнѣнію его поборниковъ, нужно было устроить средней терминъ, своего рода временное чистилище, и черезъ него провести православныхъ въ латинство; въ качествѣ такой временной мѣры и предложена была унія. Между тѣмъ какъ въ Бѣлой и Югозападной Руси дворяне, ксендзы и правительство осыпаютъ льготами и приманками уніятское духовенство и тѣ-

снять православіе, въ тѣхъ областяхъ речипосполитой, гдѣ унія успѣла, благодаря ловкой интригѣ, болѣе прочно утвердиться, почти тѣ-же приемы употребляются въ то-же самое время, тѣмъ-же обществомъ для того, чтобы вызвать переходъ изъ унии въ католичество. Въ епархіяхъ: Львовской, Галицкой, Каменецъ-Подольской, въ западной части Волныи уніятское духовенство испытываетъ тѣ же притѣсненія, какія въ воеводствахъ: Кіевскомъ, Брестъ-Литовскомъ, Минскомъ и т. д. испытывало духовенство православное. Буйные и ничѣмъ не сдержанные шляхтичи не обращаютъ вниманія на то, какое впечатлѣніе произведетъ ихъ отношеніе къ уніи на православныхъ и на самихъ-же уніятвъ въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ унія еще не успѣла установиться. Они ведутъ натискъ горячо, не стѣсняясь въ средствахъ, съ обычнымъ своеволіемъ и грубостью приемовъ; такъ мы встрѣчаемъ документы, свидѣтельствующіе о заѣздахъ на уніятскія церкви и монастыри, о побояхъ, причиняемыхъ безъ повода уніятскимъ священникамъ, о требованіи съ нихъ барщины, о захватѣ и отчужденіи церковныхъ и монастырскихъ земель ¹⁾ и т. п. Высшее уніятское духовенство также мало было обезпечено отъ буйства шляхты какъ и низшее: въ 1703 году, т. е. почти непосредственно послѣ того, какъ Шумлянскій провозгласилъ себя уніятъ, толпа шляхтичей напала на него въ епископскомъ его дворѣ, въ Каменцѣ; они ворвались въ баню, гдѣ тогда находился епископъ, поносили его бранными словами, били окружавшихъ его слугъ и священниковъ, грозили имъ обнаженными саблями и т. д. ²⁾ Помѣщики вмѣшивались вообще въ церковное уніятское управленіе, разверстывали по своему

¹⁾ См. ММ: LXXIV, стр. 159; CIV, стр. 226; CLXVI, стр. 371; СХС, стр. 423; СХСІ, стр. 424; СХСІІ, стр. 425.

²⁾ См. ММ: ХСІХ, стр. 217 и С, стр. 218.

желанію приходы, валагали на священниковъ запрещеніе исполнять требы и входить въ церковь, не допускали строить уніятскія церкви и праздновать въ нихъ храмовые праздники ¹⁾. Впрочемъ вообще въ поступкахъ шляхтичей, направленныхъ противъ уніи, гораздо менѣе проявлялось ненависти и жестокости, чѣмъ въ отношеніи къ православію, но зато постоянно просвѣчивала въ нихъ другая черта — презрѣніе и насмѣшка. Если побои относительно рѣдко достаются на долю уніятскихъ священниковъ, если они никогда не подвергаются слишкомъ жестокииъ истязаніямъ, если имъ не угрожаетъ опасность смерти или полного разоренія и скитальческой жизни, то за то шляхтичи не упускаютъ никогда возможности унизить ихъ, поставить въ самое невыгодное, жалкое, по мѣнью шляхтича, положеніе, дать имъ почувствовать, что хотя ихъ и терпятъ въ речипосполитой, но тѣмъ не менѣе унія составляетъ вѣроисповѣданіе низшаго разбора, что она не болѣе какъ *хлопская* вѣра и что дворянинъ чувствуетъ себя въ правѣ, по своему усмотрѣнію, шутить и насмѣхаться надъ представителями этой вѣры. Такъ напримѣръ мы встрѣчаемъ жалобу уніятскаго протоіерея Мартышевича, въ которой ясно обозначается указанная черта отношеній шляхтичей къ уніятскому духовенству: Мартышевичъ собрался изъ Каменца въ соседнее село Должекъ съ цѣлью освятить церковь; проходя по улицѣ мимо дома знатнаго шляхтича, скарбника Подольскаго, Іосифа Лянцкоронскаго, онъ былъ задержанъ послѣднимъ и любезно приглашенъ зайти въ домъ. У Лянцкоронскаго протоіерей встрѣтилъ веселое дворянское общество, которому хозяинъ рѣшился доставить развлеченіе на счетъ уніятскаго «попа». Лишь только Мартышевичъ вошелъ, ему поднесли водку; — онъ отказался пить, объясняя, что ему пред-

¹⁾ См. МЖ: СІХ, стр. 236 и СХ, стр. 238.

стоитъ въ тотъ-же день служить обѣдню и что потому онъ не имѣетъ права вкушать чего-бы то ни было; Лянцкоронскій, не слушая его словъ, обнажилъ саблю, и, держа ее на горлѣ у священника, крикнулъ: «пей, такой матери сынъ! а то перерѣжу горло.» Затѣмъ онъ приказалъ одному изъ слугъ лить ему насильно въ горло водку и медъ и, въ случаѣ сопротивленія, не щадить пинковъ. Опьянѣвшаго священника Лянцкоронскій приказалъ слугамъ своимъ отвести въ пинковъ, напоить вторично и выпустить только тогда, когда онъ будетъ въ совершенно нетрезвомъ видѣ ¹⁾. Другой шляхтичъ допускалъ еврея арендатора наносить публичные побои уніятскому священнику въ церковной оградѣ; иные, пользуясь нерасположеніемъ крестьянъ къ уніи, забавлялись тѣмъ, что отдавали уніятскихъ священниковъ на поруганіе своимъ слугамъ: такъ, на примѣръ, дворянинъ Аксакъ, преслѣдуя уніятскаго священника въ своемъ селѣ, приказывалъ его бить и таскать за волосы крестьянамъ, что они исполняли «изъ врожденной деревенской злости и ненависти противъ уніи»; когда священникъ заявилъ о томъ, что онъ не зависитъ отъ помѣщика и подсуденъ только своему епископу, то Аксакъ отвѣтилъ: «я здѣсь епископъ и владыка; какъ совершу надъ тобою овященіе, то съ мѣста не встанешь!» ²⁾

При такомъ отношеніи шляхетскаго общества къ уніи и уніятскому духовенству, католическая гіерархія могла вполне рассчитывать на его поддержку для обращенія уніятвъ въ католичество и приступила къ этому дѣлу въ половинѣ XVIII столѣтія смѣло и открыто въ тѣхъ областяхъ, гдѣ унія окончателно вытѣснила православіе. Одинъ изъ католическихъ епископовъ Черной Руси, Перемишльскій епископъ, впо-

¹⁾ См. № СХХ, стр. 265.

²⁾ См. №: СХ, стр. 238; СLXXXIX, стр. 421 и СОН, стр. 472.

вслѣдствіи Львовскій архіепископъ—Сѣраковскій, издалъ программу дѣйствій для католическаго духовенства; въ запискѣ этой онъ утверждалъ, что унія, хотя и пользовалась терпимостью въ католической церкви, но она не представляла надлежащей полноты и чистоты религіознаго ученія; что уніаты слишкомъ еще тѣсно связаны съ восточною церковью преданіями, обрядами, святынею и народностью, что они, при каждомъ удобномъ случаѣ, могутъ перейти обратно въ православіе и что, вслѣдствіе этихъ соображеній, должно посягнуть перевести ихъ прямо въ латинство; для этого слѣдуетъ пользоваться всевозможными обстоятельствами и не упускать ни одного случая, какъ частнаго такъ и общаго, не воспользовавшись имъ для проработки вышеуказанной цѣли. Напрасно уніатское духовенство, встревожившись формулировкой угрожающаго имъ направленія, составило соборъ и издало за подписью всѣхъ членовъ уніатской іерархіи длинную записку, силлившуюся опровергнуть доводы Сѣраковскаго и доказать правозѣрность и самостоятельность уніатской церкви¹⁾; на отвѣтъ ихъ католики не обратили никакого вниманія: программа, представленная Сѣраковскимъ, была произведеніемъ не одного лица, она послѣдовательно вытекала изъ давно обдуманнаго католиками плана дѣйствій, къ которому клерикальная католическая партія стремилась въ Польшѣ съ конца XVI столѣтія. Въ исполненіи этого плана переходъ православныхъ въ унію предполагался только въ качествѣ перваго дѣйствія религіозно-политической драмы; за нимъ необходимо должно было слѣдовать второе дѣйствіе, которое, какъ предполагали поборники Рима, должно увѣнчать ихъ долгія усилія переходомъ уніатовъ въ латинство.

¹⁾ См. № ССV, стр. 478—509.

Дѣйствительно католическое духовенство высшее и низшее, бѣлое и монахи всевозможныхъ орденовъ, принялись за новое дѣло съ горячимъ усердіемъ. Изъ длинной записки, составленной уніятскимъ епископомъ по свѣденіямъ, собраннымъ имъ отъ уніятскихъ благочинныхъ, мы можемъ прослѣдить приемы, пущенные ими въ ходъ для достиженія своей цѣли ¹⁾: мы узнаемъ изъ этой записки, что въ теченіи только 7-ми лѣтъ (1758—1765) въ трехъ уніятскихъ епархіяхъ: Львовской, Галицкой и Каменецъ-Подольской обращено было въ католичество болѣе 1000 лицъ, которыя уніятское духовенство могло указать по имени и рассказать подробности ихъ обращенія; сколько притомъ дѣтей, рожденныхъ отъ родителей уніятковъ, было крещено католическими ксендзами, сколько лицъ перешло въ католичество безъ огласки, такъ, что подробныя свѣденія о нихъ не могли быть собраны благочинными?—о томъ записка не упоминаетъ. Вообще, по имѣющимся показаніямъ, видно, что переходъ совершался подъ вліяніемъ трехъ главныхъ побудительныхъ причинъ: пропаганды ксендзовъ, вліяній, развивавшихся въ средѣ семейной жизни при смѣшанныхъ бракахъ, и вліянія господъ и помѣщиковъ на своихъ слугъ и крестьянъ.

Пропаганда, веденная католическими монахами и священниками была основана не столько на поученіи, на доказательствахъ о превосходствѣ обрядовъ или ученія католической церкви, сколько на чисто мірскихъ соображеніяхъ: католичество выставлялось вѣроисповѣданіемъ господствующимъ, благороднымъ, панскимъ;—унія ученіемъ невѣжественнымъ, мужицкимъ, презрѣннымъ, свойственнымъ не благородной русской породѣ людей. «Богъ сотворилъ попа для хлопа, а плебана (ксендза) для пана» поговаривалъ публично одинъ

¹⁾ См. № ССХ, стр. 521—580.

изъ ксендзовъ; въ другомъ мѣстѣ католическіе монахи приняли цѣлый рядъ проповѣдей, съ тою цѣлью, чтобы доказать, что «латинская вѣра лучше и благопристойнѣе уніи»¹⁾. Болѣе усердные ксендзы заходили еще дальше въ благочестивой ревности, утверждая, что унія не болѣе какъ ересь, сравнивали ее съ нехристіанскими вѣроисповѣданіями, обзывали «собачею вѣрою». «Всякій Русинъ собака; вѣра ихъ — собачья вѣра!» проповѣдывалъ каноникъ Косовскій передъ русскою, уніятскою громадою въ селѣ Яслискахъ. Въ городѣ Жолкви ксендзъ Квяткевичъ, замѣтивши крестный католическій ходъ, направившійся изъ костела въ уніятскую церковь св. Троицы, остановилъ его, и, обращаясь къ другимъ ксендзамъ, заявилъ публично въ присутствіи многихъ мѣщанъ уніятвъ: «зачѣмъ вы идете къ этимъ негодямъ, капушнякамъ (sic), схизматамъ; я увѣряю ваши милости, что приличнѣе смотрѣть на собакъ, чѣмъ на эту русскую каналью!» Въ селѣ Тысьменичанахъ, ксендзъ Томицкій, среди многочисленнаго собранія народа, издѣвался надъ обрядами уніятской церкви, утверждая между прочимъ: «что ваше церковное пѣніе похоже на вой собакъ!»²⁾ Езуиты въ проповѣдяхъ утверждали: «что обряды уніятской церкви достойны посмѣянія, что ея ученіе хуже вѣры Турецкой, Еврейской и Лютеранской, что никто изъ послѣдователей ея не можетъ быть спасенъ, что церкви уніятскія хуже еврейскихъ синагогъ» и т. д.³⁾ Такіе и тому подобные отзывы объ уніи сдѣлались общимъ ходячимъ мѣстомъ въ средѣ католическихъ ксендзовъ и дворянъ, они повторяются повсемѣстно и составляютъ самое общее явленіе католической

¹⁾ См. стр. 537 и 561.

²⁾ См. стр.: 524, 525, 557.

³⁾ См. стр. 546—547.

пропаганды того времени ¹⁾. Насмѣшки и презрѣше, которыми надѣляли уніатовъ, особенно сильно развиты были въ школахъ и имѣли рѣшительное вліяніе на учениковъ; мы встрѣчаемъ многочисленныя указанія на то, что мальчики уніаты, подвергаясь постояннымъ насмѣшкамъ со стороны учителей и сотоварищей, не были въ состояніи вынести ихъ и спасались переходомъ въ католичество ²⁾. Ксендзы, желая тѣмъ-же оружіемъ дѣйствовать и на взрослыхъ, не ограничивались порицаніемъ уніи на словахъ, въ рѣчахъ и проповѣдяхъ; они старались представить наглядныя доказательства зависимости уніатской церкви и ея второстепеннаго положенія и неблагороднаго значенія; такъ, между прочимъ, установился повсемѣстно обычай, въ силу котораго ксендзы запрещали въ уніатскихъ церквяхъ звонить въ колокола въ день св. Пасхи, въ случаѣ, если она приходилась раньше католической и совпадала съ послѣдними недѣлями поста у католиковъ; если уніатскій священникъ не повиновался этому запрету, то ему приходилось испытывать довольно крутыя мѣры преслѣдованія со стороны ксендзовъ. Такъ, напримѣръ, одинъ приходской священникъ, въ наказаніе за то, что приказалъ звонить во-время всеобщей на св. Пасху, былъ арестованъ жившими въ одномъ съ нимъ мѣстечкѣ, Доминиканцами; вмѣсто тюрьмы, его посадили въ склепъ костельный и продержали тамъ всю ночь среди гробовъ и покойниковъ ³⁾. Если при исполненіи какого-нибудь церковнаго обряда сходились вмѣстѣ католическіе и уніатскіе священники, то первые держали себя гордо и неприступно по отношенію ко вторымъ, и старались избѣгать ихъ общества; такъ мы имѣ-

¹⁾ См. стр.: 541, 543, 547, 550, 563, 565, 572.

²⁾ См. стр.: 531, 538, 549, 561, 563.

³⁾ См. стр. 567.

отъ свидѣніе о томъ, что нѣсколько уніятскихъ священниковъ было приглашено для участія въ погребальной процессіи въ кармелитскій монастырь; послѣ совершенія обряда католическое духовенство было приглашено на обѣдъ въ монастырскую столовую, уніятскимъ же священникамъ монахи вынесли закуску въ кондитерію.¹⁾

Если презрѣніе, оказываемое католическимъ духовенствомъ уніятской церкви, заставляло многихъ переходить въ латинство, то еще большее количество уніатовъ оставляло свою церковь вслѣдствіе вліянія, развивавшагося въ семейной жизни при смѣшанныхъ бракахъ. Обыкновенно католическая личность, руководимая совѣтами ксендзовъ, старалась повлечь за собой членовъ семьи, уніатовъ, нерѣдко съ помощью, вселяя, для того, чтобы заставить ихъ принять католичество; почти всегда дѣти отъ такихъ браковъ крестились у ксендза и дѣлались католиками; ксендзы, потому и старались воспріять смѣшанные браки, нерѣдко принуждали къ ихъ заключенію уніатовъ побоями и насиліемъ; бывали случаи, что ксендзъ, напоивъ до пьяна жениха, тутъ же вѣнчалъ его съ католичкою въ пьяномъ видѣ; не ограничиваясь этимъ, католическіе ксендзы часто вѣнчали уніатовъ съ католичками и обрато даже въ такихъ случаяхъ, когда подобрачные не были уже свободны и раньше вступили въ бракъ съ другими лицами, остававшимися еще въ живыхъ. Лишь только образовывалась такая семья, ксендзъ являлся въ нее для исполненія требъ и мало-по-малу обращалъ всю въ католичество.

Дворяне-католики, относясь, вообще католическому духовенству, съ полнымъ презрѣніемъ къ уніи, принуждали въспышками, побоями, притѣсненіями, слугъ своихъ и крестьянъ переходить въ католичество, ослушныхъ или медлившихъ они

¹⁾ См. стр. 538.

побуждали взысканіями, штрафами и стѣснительными экономическими мѣрами, такъ, наприимѣръ, мы встрѣчаемъ повсемѣстное явленіе, что помѣщики заставляли крестьянъ уніатовъ отбывать барщину въ праздничные дни; когда-же послѣдніе ссылались на церковныя постановленія, то шляхтичи отвѣчали насмѣшкою: «ваши русскіе праздники обязательны только до полудня, позже этого времени они такутъ какъ иней на солнцѣ.»

Всѣ указанныя приемы конечно не составляли и десятой доли того преслѣдованія, которое испытывало православіе; но они были достоточны для того, чтобы повернуть уніатовъ въ католичество. Унія не имѣла подобно православію на своей сторонѣ ни преданія, ни ясно очерченнаго самостоятельнаго ученія—навязанная весьма недавно народу въ нѣкоторыхъ западно-русскихъ областяхъ речипосполитой, она не успѣла пустить корней; народъ относился къ ней равнодушно, готовъ былъ промѣнять ее съ полнымъ индеферентизмомъ на любое другое христіанское вѣроисповѣданіе и, конечно, не былъ расположенъ нести жертвы въ защиту ея. Вѣроятно унія не выдержала-бы и этого первоначальнаго столкновенія, еслибы время позволило сколько-нибудь продлить его; но времени для этого не достало: въ 1772 году Чёрная Русь перешла во владѣніе Австріи и унія нашла пріютъ и спокойствіе подъ сѣнью вѣротерпимой власти Іосифа II.

Вызванная политической и религіозною интригою, унія лишена была жизненной силы со дня своего рожденія. Какъ политическое орудіе, вложенное въ руки шляхетскаго сословія езуитами, она годна была только для того, чтобы подъ знаменемъ своимъ укрыть насиліе; дѣйствовавшее не въ ея интересахъ и готовое обратиться на свое же орудіе, лишь только минуетъ въ немъ надобность. Ненавистная для пра-

вославныхъ жителей речипосполитой, какъ знамя кровавого гнета, презрѣнная для католиковъ какъ подставная полугѣра, какъ уступка «схизмѣ», религіозная унія пережила печально свою историческую судьбу. Тамъ гдѣ она исчезла, она оставила въ памяти народонаселенія только воспоминаніе о минувшемъ тяжеломъ бѣдствіи, въ тѣхъ-же немногихъ областяхъ, гдѣ она дожила до нашего времени, она продолжаетъ вести борьбу съ католичествомъ за свое существованіе и вмѣстѣ съ тѣмъ должна находиться въ полномъ подчиненіи и въ формальномъ, внѣшнемъ согласіи съ поглощающимъ ее противникомъ.

Владиміръ Антоновичъ.

Г.

Письмо Иннокентія Гизела къ Слуцкому братству, содержащее известіе о выѣздѣ митрополита въ Варшаву и разрѣшеніе священнику Іакову священнодѣйствовать, согласно прошенію о томъ Слуцкаго братства, впродъ до возвращенія митрополита. 1648. Іюня 25.

Благочестивыи панове братія братства святого Слуцкого, мнѣ вельце ласкавые панове.

Покорне напродъ милостямъ Вашимъ дякую за повиншване и жичливости освѣдчене, за што повиненъ буду Господа Бога молитствовать, абы то милостямъ вашимъ добрами дочасными и вѣчными гоине нагорожати рачиль. Листъ вельможныхъ милостей вашихъ и подарокъ его милости отца митрополита, пана и пастыра нашего, не засталъ, бо еще во второкъ прошлый до Варшавы выѣхалъ, однакже, ведлугъ рѣказана, заразъ за его милостью и листы и подарокъ посылаю. Строны отца Іакова, правда есть, же (черезъ) его милости пресвѣтлого отца протопопу до милостей вашихъ навазатъ, абы милость ваша оного не держали и онъ не дѣйствовалъ, а то для якоесь вини давной, о которой и я по части слышалъ. Же теды его милость не есть притомный, я, поважаючи милостей вашихъ прозбу, яко намѣстникъ его милости, позволяю отцу Іакову дѣйствовать поки ся, дастъ Богъ, щастливе звернетъ его милость з дороги. А потомъ повиненъ будетъ старатися, жебы прощеніе получитьи могль. За тымъ себе ласце милостей вашихъ пилю поручаю. З мо-

настыря Дятеловского, 25 Іюня, року 1648. Вашей милости, мнѣ велце ласкавыхъ пановъ, богомолца и слуга. Інновентый Гвзіель.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 172.

II.

Письмо митрополита Сильвестра Косова къ Слуцкому братству, содержащее разрѣшеніе братчикамъ выбрать духовника, подѣ условіемъ, чтобы выбранное лице явилось къ митрополиту для полученія его благословенія. 1650. Сентября 12.

Силвестеръ Косовъ, милостію Божіею Архиепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, Епископъ Метиславскій, Оршанскій и Могилевскій.

Благочестивымъ и христолюбивымъ ихъ милостямъ паномъ братии братства Крестоносного Слуцкого, Церкви Восточной и нашего смиренія въ Духу Святомъ возлюбленнымъ и послушнымъ сынамъ, архиерейское наше благословеніе.

Пишете милость ваша до нашего смиренія, ижъ отъ святолюбивой памяти антецессора нашего, до монастыра тамошняго, Слуцкого, въ строителя поданный членъ, отецъ Пацевскій, въ справахъ церковныхъ и духовныхъ милостямъ вашимъ не былъ выгоднымъ; зачимъ хотячи, абысте милость ваша, ведлугъ воли и уподобаня своего, старшого мѣла, прикладомъ иныхъ брацествъ, въ мѣстахъ короля его милости будущихъ, волную слезцью на обраме оного мѣти позволяемъ, еднакъ же обраній повиненъ быти масть для одержаня отъ насъ благословенія намъ ся презентовати. За тымъ и повторе милостямъ вашимъ благословеніе наше пресылаемъ. Писано въ богоспасаемомъ градѣ Кіевѣ, при катедральной нашей церкви

святой Софїи, мѣсяца Сентября 12 дня, року 1650. Милостягъ ва-
щидъ священъ значаий цилне Силвестеръ Косавъ, Митрополитъ
Кїевскїй, Галицкїй и всея Россїи.

*Подлинникъ хранится въ собранїи документовъ, принадлежа-
щихъ Временной Коммиссїи для разбора древнихъ актовъ. № 176.*

III.

Жалоба дворянина Яцка Ясликовскаго на дворянина Самуѣла Калу-
совскаго о томъ, что онъ съ вооруженною толпою слугъ освободилъ са-
щенника Тихона Лажка, арестованнаго Ясликовскимъ за содѣйствїе ко-
закамъ и за убытки, причиненныя истцу въ его имѣнїи селѣ Колодежнѣ.
1651. Сентября 13.

Roku Pańskiego tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, miesiąca Sep-
tembra trzynastego dnia.

Do urzęda i act niniejszych, grodzkich, zytomirskich, do mnie, Miko-
łaja Kotużyńskiego, podstarościego zytomirskiego, personaliter przyszedszy
urodzony jegomości pan Jacek Jaślikowski, protestował się soleniter i za-
łożliwie opowiadał naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Samuelowi
Kałasowskiemu o to: iż pomieniony jegomość pan Kałasowski, nie poglą-
dając nic na prawo pospolite i wiay, w niem przeciwko takowym obostrze-
nie, w roku niniejszym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca
Augusta dwunastego dnia, dowiedziawszy się, że protestujący, z wojska
przyjechawszy do siola Kołodeżnej, majątności swojej dzierżawnej, a zas-
tawszy winowającą i szkodę swego w tejsze majątności Kołodeżnej, nieja-
kiego Tychona Każka, popa, który świeżo z Ukrainy powrócił był nazad
pod terazniejszy czas kozaczczyzny do Kołodeżnej, gdzie przedtym miesz-
kając, wielkie ukrzywdzenia i szkody nieznośne w tej majątności podczas
rebellii kozackiej poczynił opowiadającemu, jako to: podczas wojny Zba-
razkiej in absentia ptotestantis gumna powymłacał i inszych rzeczy niema-
ło w gospodarstwie pozabierał i potrwonił, a przeszłego niedawno roku in

Septembri we wsi tejsze półtory styrtu żyta, gdzie było kop dwieście, a w polu dwie stycie, gdzie było trzysta kop, ogniem, potajemnie proch załozysz, protestantowi, swoich subordynowawszy: Jakóba Łatka i Federa sistrzeńca swego, także Holika kucharza, funditus spalił i w popiół obrócił, którego żyta miarek półtorasta i dalej mogło być, a mirka po złotych czterdziestu, czego dowód słuszny jest, także i podczas terazniejszej expeditiej Beresteckiej, wpadszy z kozakami w też sioło Kołodęzną, na złość chałup kilka spalił, a w ostatku, pojmwawszy poddanego opowiadającego niejakiego Iwana Tuchelika, który dworowi przysługował, tenże pop albo Łatk Fedorowi, sistrzeńcowi swemu, kazał tyrańsko rozstrzelać; zatrzymać tedy tego popa protestans, jako zbrodliwego i wielkiego szkodcę, we wsi swojej, do rosprawy roskazał i zatrzymał; który winowajca, poczuwając się w swoich zbrodniach, kojąc protestanta i odkupując swoje złość, postępował kilka set złotych pieniędzy, sto pniów z pszołami i szkody niektóre nagrodzić; a interim mianowany jegomość pan Kałusowski, nie wiedząc quo praetextu, dnia i miesiąca wyzpisanych, z kilkunastu czeladzi armatnie z strzelbą na sioło mianowane i na dom protestantis nap adszy, a zastawszy u protestanta tego winowając jego, wprzód sromotnie zelżywszy i zdespectowawszy innocuum protestantem, tego winowając popa violenter prawie de manibus eripuit, i z domu opowiadającego wyprowadziwszy, z sobą wził i wywiozł, odpowiadając na zdrowie protestantis i grożąc onemu śmiercią; przez który takowy postępek swój jegomość pan Kałusowski, niesłuszny i nieprawny, protestującego do szkód niemałych przywiódł, których sobie na pięć tysięcy złotych być mianuje, za wzięciem tego popa, winowając jego, i częstokroć na też majątność najeżdżając, praejudicia i szkody czyni protestującemu i dotychczas; o co powtórnie opowiadający protestuje i uskarża, ofiarując się o to prawnie czynić, zostawiwszy jednak wolną poprawę tej protestatiej i inszej uczynienie, jeśli-by tego potrzeba była, i prosił protestans, aby to jego opowiadanie do xiąg było przyjęte, co otrzymał.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, годъ 1651—1652, № 20; листъ 157 (первая нумерація).

IV.

Жалоба Кієво-печерскаго архимандрита, Іосифа Тризны, на дворянина Яна Дومانовскаго, управляющаго селомъ Веприномъ, имѣніемъ кієвскаго кастеляна, Максимиліана Бржозовскаго, о томъ, что онъ неоднократно нападалъ съ вооруженнымъ отрядомъ на села, принадлежащія кієво-печерской архимандрии, грабилъ въ нихъ хлѣбъ и скоть, истязалъ жителей, сжегъ село Вышевичи ограбилъ, имущество жителей, хранившееся въ мѣстной церкви, и заставилъ крестьянъ разбѣжаться изъ села. 1652. Февраля 16.

Roku tysiąc sześćset piędziesiąt wtórego, miesiąca Februarii szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Mikołajem Kotużyńskim, podstarościm żytomirskim, stanowszy oszczędzić pan Stephan Pieczarski, imieniem jaśnie przewielebnego w Chrystusie jegomości ojca Józepha Tryzny, archimandryty monastera Pieczarskiego Kijowskiego i wszystkiej zakonnej braci wielebnej kapituły jego mości, na przeciwko urodzonemu panu Janowi Domanowskiemu, słudze i urzędnikowi jaśniewielmożnego jegomości pana Maximiliana Brzozowskiego, kasztelana kijowskiego, Wieprzyńskiemu, jako princypałowi uczynku niżej mianowanego i szlachetnym: Fedorowi Kolczyńskiemu, Alexandrowi Żurkowskiemu i inszym com princypałom, sługom, bojarom i poddanym przezrzonego jegomości pana kijowskiego (których imiona i przezwiska, acz natenczas dla niewiadomości ignorantur, jednak czasu prawa wyrażone będą), soleniter świadczył i protestował o to: iż pomieniony pan Domanowski, una cum suis complicitibus, co wiedzieć z jakiego praetextu, contra omne jus et fas, armatim catervatimque w roku teraz idącym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca Septembra, wprzód pierwszą razą dnia dziewiątego, co wiedzieć jeśli że z woli i rozkazania, czyli też mimo wiadomość jegomości pana kijowskiego, pana swego, z końmi i wozami, których plus vel minus do sta być mogło, in ipso diluculo solis, do sioła Międzyrzyczki, majątności monastera Pieczarskiego, gwałtownie najechał, gdzie pierwszą furę w polu zboża ozimego poddanych Międzyrzycznych protestan-

tium (którzy poddani tempore litis citatione specificabuntur) pszenicy półtorasta kop zabrał, z którą pszenicą powracając ku Wieprzynowi, w tymże siele Międzyrzycze chałup trzy ze wszystkimi domowemi szczebrzuchami i przy nich gumna, już poniekąd napełnione zbożem, spalił, i w tenże czas poddanego tamecznego, Fedka Moskala, który, dufając niewinności swojej, do niego, dla pohamowania tej furiej proźbą, wyszedł był, kijami okrutnie a niemilkościwie tak kazał zbić, że od tych razów zdrowia pozbywszy i dotychmiast semivivus zostawać muszę (sic), a potem powtóre tamże, zaprowadziwszy do gumna pana swego wozy z pszenicą, tegoż dnia na też pola teje wsi pomienionej przyjechał, gdzie iterato też wozy pszenicą similis praetacti numeri napełniwszy, gdy do domu powracał, tedy szlachetny Radko Piatnica, przezywajomy Petrykowiec, obywatel wsi pomienionej, w zabranii pszenicy swojej będąc injuriatus, tylko sam z domu swego wyszedszy do przerzeczonego pana Domanowskiego, omnique adhibita humilitate et servata modestia, supplex prawie, przywrócenia sobie z pola jego zabranej pszenicy prosił, tedy pomieniony pan Demanowski, postponowawszy pomienionego szlachcica prośbę, owazem do więzszego zapalu gniewu udawszy się, przerzeczonego szlachcica kijami i obuchami okrutnie a niemilkościwie zbiwszy, za umarłego na wóz włożywszy, do Wieprzyna zaprowadził, gdzie do turmy dla 'bezbożnej extorsiej okupa wrzuciwszy onego, w prywatnym swoim więzieniu o głodzie przy wszelkiej niewygodzie przez całe niedziel sześć trzymał, i z tego więzienia, aż zaledwo wzięwszy i wymusiwszy kilkadziesiąt złotych sobie datku, sliberował; a potem potrzecie, nazajutrz tegoż dnia, do tegoż wyżej pomienionego siola, in eadem forma potentiej i z temiż wozami, ze wszystkiej włóści zgromadzonemi, tenże pomieniony pryncypał suis cum complicibus najachawszy, i tam okrzykiem i strzelaniem chłopów rozpędziwszy, do domu i mieszkania szlachetnie urodzonego pana Zacharyasza Leduchowskiego inopinata ze złym wypadł affectem, gdzie nieuczciwie, posthabita conditionis ejus nobilis reverentia, uttractowawszy, strachem i contemptem nakarmiwszy, koni jego własnych dworskich cztery, a przy nich wołów dwanaście i krów ósm z cielęty, także też owieczek trzydzieści, koz dwadzieścia, świni dwadzieścia, a chłopskich, tamże dla uchronienia od czat prywatnych sąsiedzkich spędzonych: koni ósm, wołów dwadzieścia dwa, krów osmnaście, owieczek sześćdziesiąt, koz trzydzieści i świni trzydzieści—zabrał, a przytym, do sta wozów, przy sobie będących, żytem i pszenicą, w polach i gumnach będącą, napełniwszy, potrzecie do domu natenczas mieszkania swego,

a majątności i dzierzawy pana swego, do gumna pańskiego zaprowadził; a widząc, iż mu się w tym dobrze powiodło i żaden violentiej jego resis-
tancie nie może,—wziąwszy ex antecedenti processu tej zabawy swojej miarę,
znowu poczwarte cum omni sua assistentia udaje się do tejże wsi pomie-
nionej na takową zdobycz, gdzie dnia trzynastego ejusdem praefati men-
sis przyjachawszy, a wiedząc poniekąd o ubogich sprzętach chłopskich we
dworzę szlachetnie urodzonego pana Samuela Podleskiego, sługi protestan-
tium, także z częścią adherentów swoich i znaczną liczbą wozów przypa-
dł, a zastawszy samego przerweczonego pana Podleskiego, jako mu się podo-
bało, tak go przy contempcie i wszelkiej obeldze traktował, małżonkę i
działki jego strzelaniem, fukiem i okrzykiem dosyć dowoli nakarmił, i tak
ich samych, małżonków, jako też działki i domowych ich rozpędził, a po-
tem wszystkie tak sprzęty chłopskie, zboża młócone i w snopach, konie,
bydła i wszystkie fanty zabrał i to wszystko, jako też kilkadziesiąt wo-
zów żyta i jęczmienia, tak w polu, jako i w gumnach nabrawszy, do gum-
na pana swego wyż przerweczonej majątności zaprowadził, i tak, hac expe-
rientia habitatus, takową furę do dziesiątka raz, jeśli że nie więcej, żyta
rzczonego sioła i oraz zboże, konie, bydło i fanty, różnych dni tegoż wyż-
pomienionego miesiąca, do majątności i folwarku pana swego prowadząc,
wszystkie prawie żywiota pomienionej wsi poddanym, osobliwie: samego
zboża—na cztery tysiące kop pszenicy i żyta, a na dwa tysiące jarzyny
pełnej, plus minusque, ze sto bydła rogatego, koni trzydzieści kilka, a
drobiny półtrzecia sta pogłowia—zabrał, za którym to takowym zabraniem,
całkiem wszystką wieś spustoszył, i chłopów, tej pomienionej wsi obywa-
telów, ciągłych w liczbie czterdzieści (którzy czasu prawa w pozwie speci-
ficowani będą) precz rozpędził; a nie dosyć na tym mając, ale większy po-
żytek sobie czyli panu swemu przywłaszczając, a na większe zniszczenie
i szkodę majątności protestantium i poddanych ich czyniąc,—tegoż wyż
mianowanego miesiąca różnych dni, przybrawszy do siebie tej zabawy swojej
adherentów, osobliwie pana Andrzeja Skwirowskiego z kilku jego czeladni-
ków i inszych sług jegomości pana kijowskiego, pana swego, dzień prawie
podle dnia sposobem wyżmianowanym, armatim et catervatim, do sioła
Wyszewicz, podczas bytności także natenczas pomienionego jegomości ojca
archimandryty, częstokrotnie najżdżając, pszenicy, żyta i inszej jarzyny
crescentiej, tak własnego dwornego protestantium, jako i chłopskiego zboża,
koni i bydła liczbę niemalą, a osobliwie: dwornego zboża pszenicy kop
szesćdziesiąt, żyta kop półtorasta, owsa kop sto dwadzieścia, a chłopskiego

zaś: pszenicy kop dwieście, żyta kop sześćset, bydła rogatego sto dwadzieścia, koni czterdzieści, świni sto dwadzieścia—pozabierał, i to wszystko na pożytek swój, czyli też jegomości pana kijowskiego, pana swego, do Wieprzyna zaprowadziwszy, obrócił; a naostatek, już tak udawczy się, jako ma być, na te rzemiosło, czując snąć z onego dobry swój i adherentów swoich pożytek, miesiąca octobra ośmnastego dnia, tegoż terazniejszego roku, na też pomienioną wieś z pomocnikami swemi najachawszy, tamże cerkiew, Bogu dom ofiarowany, odbiwszy, z onej wszystkie sprzęty chłopskie wyrabował, a potem wieś, chłopów z niej krzykiem i strzelbą ogniłą rozpędziwszy, zapalił, gdzie chałup z gumnami cum omni domestica suppellectili w liczbie czterdzieści, młyn na Teterewie, a drugi pośród wsi na rzecze, za takowym umyślnym zapalem jego, zgorzał; dla którego takowego pomienionej wsi przez sposób wyż mianowany spustoszenia, czterdzieści i sześć chłopów osiadłych precz poszło; a gdy po takowym successie szlachetnie urodzony pan Stephan Sypkowski, starosta natenczas Radomyski, posłany będąc od jegomości ojca archimandryty, pana swego, restitutiej zabranego zboża i bydła u pomienionego pana Domanowskiego, przy bytności woźnego generała, szlachetnego Iwana Waniewskiego, i stronie szlachcie, upominał się, tedy pomieniony pan Domanowski, miasto restitutiej, nie tylko uszczypliwiemi, honorowi szlacheckiemu szkodliwymi, zelżył słowy, ale przytym wywartej swojej furiej nakarmił strachem i contemptem; i tak prawie całkiem ostatek w przereczonej wsi Wiszewiczach poddanych inequissimis mediis, vi et violenter, do possessiej i posłuszeństwa swego podbiwszy, z onych sobie pożytki wszelakie przywłaszczając, czynsze i dań miodową wybierał; ad extremum pszczoły w barciach poddanych protestantium powydzierał, i wiele inszych różnych szkód w różnych siołach majątności Radomyskiej, jako to: w siele Wielkiej Raczy przez zabranie szesnastu wołów, koni dwóch; w siele Czudyni przez zabranie koni dwóch, a wołów sześciu; w siele Krasnobórce przez zabranie koni trzech—poczyli. A tak pomienieni protestantes, w takowym żalu szkody swojej i poddanych swoich zostawając, a chcąc z pomienionego pana Domanowskiego i comprincipałów jego requirewać sprawiedliwości, restitutiej zabranego zboża, bydła i fantów, tudzież za rozpędzenie chłopów, zapłacenia za kóždego z nich prawem naznaczonej taxy, roku tegoż terazniejszego, miesiąca Nowembra wtórego dnia, przy zakonnikach z monastyra swego dwóch, z wielebnej kapituły swojej, woźnego generała, szlachetnego Iwana Waniewskiego, i przy nim stronę, szlachetnych: pana Jana Mirowskiego i pana

Jakuba Welskiego, do miasteczka Białogrodki, majątności jegomości pana kijowskiego, posyłał, gdzie czasu i dnia tego pomienionego przerniesany woźny przy poślanych zakonnikach z listem, od protestujących się do jegomości pana kijowskiego pisanym, i przy stronie, wyzpomienionej szlachcie, przyjachawazy, i pomienionego jegomości pana kijowskiego w zamku Białogrodzkim zastawszy, i onemu przyczynę przyjazdu swego powiedziawszy, czynienia sprawiedliwości z pomienionego pana Domanowskiego i adherentów jego, także też restitutiej zabranych do gumna i folwarku jegomości zboża, bydła i inszych rzeczy wyzmiarowanych, a w niedosyć temu uczynieniu wydania pomienionego pana Domanowskiego i pomocników jego, abo też przyjęcia na nich aresztu, requirował. Tedy jegomość pan kijowski, za takąą woźnego, zakonników i szlachty przy liście protestantium requisitią, tak powiedział: że ja, jako przedtym widząc się z jegomością ojcem archimandrytą, po kilka raz tymem jegomości upewnił, że jegomości z kapitułą jego przyjacielsko w tym uspokoję, tak i teraz toż powiadam i, tym jegomości upewniając, daję moją eo in passu na list jegomości rezolutią. Co że tak a nie inaczęj było, tenże pomieniony woźny tu, przedemną, urządęm, z stroną szlachtą oczewiście stanowszy, im vim fidelis suae relationis przyznał, prosząc zatym, aby ta jego relatia przy protestatiej (której salva manet negotiationis via) do xiąg przyjęta i zapisana była; co otrzymał.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, юдъ 1651—1652, № 20; листъ 236 на оборотъ (сторона нумерація).

V.

Универсалъ гетмана Богдана Хмельницкаго, предписывающій козакамъ, поселявшимся въ волостяхъ: Ковалевской и Девичлиской, давать, во установившемся издавна обычаю, десятину отъ хлѣба и покотемцизну въ пользу Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря. 1652. Мая 6.

Богданъ Хмельницкій, гетманъ з войскомъ его К. М. Запорозскимъ.

Ознаймуемъ сямъ писаньемъ нашимъ атаманомъ и всему товариству нашему войска его королевское милости Запорозкого Ковалевскимъ и Девицьлискимъ, иъ же господинъ отецъ игумень и вся капитула монастыра Киевского Пустынского Никольского показовали намъ листы, права и привѣлегія давняя, же хтоколлекъ с козаковъ на вгрунте монастырскимъ оседлость маеть, повиненъ десятину давать на монастырь зо всего збожа, также покотелщизну и очковое; про тожь, яко давній звычай бываль, такъ и теперь абы было розказуемъ, штобъ десятину и покотелщизну, ведля звычайу давного, не зборонялися давати каждый козакъ, который заживаль вгрунту монастырского; иначе не чинячи подь ласкою нашою и каранемъ войсковымъ. З Чигирина, мая 4. дня, 1652.

Богданъ Хмельницкій (М. П.) рука власна.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; № 178.

VI.

Духовное завѣщаніе дворянки Екатерины Горановой, содержащее въ себѣ распоряженіе о погребеніи ея тѣла при братской Луцкой церкви и отказъ денежныхъ суммъ въ пользу этой церкви, равно какъ и въ пользу больницы Луцкаго братства и церкви Яревицкой. 1657. Генвара 7.

Roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt piątego, miesiąca Maja szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Pawłem Ziołkowskim, podstarościm żytomirskim, stanąwszy

personaliter szlachetny pan Thomasz Dubicki, sługa urodzonego jegomości pana Bogusława Jana Horaina, sędziego ziemskiego kijowskiego i pisarza ziemskiego łuckiego, extract testamentu ostatniej woli zeszej z tego świata urodzonej jejności paniej Katharzyny Sokołowskiego Bogusławowej Horainowej, legitime sprawionego, w grodzie Łuckim, ku zapisaniu do xiąg per oblatam podanego, autentice wyjęty, ku zapisaniu do xiąg tutejszych, grodzkich, zytomirskich per oblatam podał, affectując przyjęcia onego i do xiąg wpisania, któregoja, urząd, przyjmując, jako jest w sobie de verbo ad verbum pisany, w xięgi niniejsze wpisać kazałem, a ten tak się ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku Łuckiego, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Junii dziesiątego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maxymilianem Wereszczaką, namiestnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, stanąwszy personaliter szlachetny Wawrzyniec Kisielowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, imieniem urodzonego jegomości pana pisarza ziemskiego łuckiego, podał per oblatam testament ostatniej woli zeszej urodzonej jejności paniej Katharzyny Sokołowskiego pierwszego, niegdy zesłego, urodzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, wojewodzica kijowskiego, stolnika braclawskiego, a teraz wtórego małżeństwa urodzonego jegomości pana Bogusława Horaina małżonki, z podpisem ręki wyzmianowanej jejności paniej Horainowej, tudzież z podpisami rąk ichmościów panów przyjaciół, a to o rozporządzeniu dóbr jej, po niej pozostałych, prosząc, aby przyjęty i do act wpisany był; a tak ja, urząd, ten testament, dla wpisania do act przyjmując, czytałem, który temi inserowanymi słowy, tak się w sobie ma: w imię Ojca i Syna i Ducha świętego, w Trójcy świętej Boga jedyneho, amen. Ja, Katharzyna Sokołowskiego pierwszego, niegdy zesłego, urodzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, wojewodzica kijowskiego, stolnika braclawskiego, a teraz wtórego małżeństwa urodzonego jegomości pana Bogusława Horaina, małżonka, będąc prawie codzienną experientią nauczona, iż słizkość pamięci ludzkiej w przyszły czas nie przynosi, tylko zapamiętanie tych rzeczy, które pismem nie bywają objaśnione, przeto i ja, lubo zostając natenczas z woli i przeznaczenia Stworzyciela mego na ciele chorobą nawiedziona, jednak na umyśle, rozumie i pamięci za łaską Jego świętą dobrze zdrowa, a nie będąc na to ni od kogo namówiona i przymuszona, ale po dobrej woli mojej, czynię wiadomo tym testamentem, według prawa sprawionym, ostatnią wolą moją: naprzód tedy wyznawając, iż jestem ochrzczona w imię

Ojca i Syna i Ducha świętego, Boga w Trójcy jedynego, w wierze starożytniej prawosławnej chrześcijańskiej greckiej, w której nieodwołalnie błogą żywota mego zakończyć chcę, duszę moją grzeszną Pana Boga wszechmogącemu, Stwórcy nieba i ziemi, w Trójcy świętej jedyńemu, poruczać, mając pewną nadzieję w miłosierdziu Jego świętym, że dla okrutnej i niewymownej meki Syna Swego jedynego, Jezusa Chrystusa, Pana i Zbawiciela naszego, i dla modlitw Przenajświętszej Przczystej Panny Maryi, czystej Dziewicy, Matki jego, której czasu życia mego na tym miernym padole płacząc w opiekę polecał się, i wszystkim Świętym Bożym duszę moją grzeszną, nie pomniąc nic na wszystkie ciężkie moje grzechy, któremi częstokroć a prawie ustawicznie majestat Jego święty obrażała, do chwaly Swojej świętej przyjąć będzie raczył,—a ciało moje grzeszne, skoro będzie rozłączone od dusze, jako ziemię, ziemi oddając, które przez jegomości pana małżonka mego w cerkwi Brackiej Łuckiej sakowienia Podniesienia Krzyża świętego w grobie tym, gdzie leży ciało szczepnej jejności paniej Heleny Batowiczowej Pusyniniej, podkomorzynnej włodzimirskiej, ciotki mojej, bez wszelkiego omieszkania pochowane być ma; na którego pogrzeb expensy pod wola i baczenie najmilszego małżonka mego dając, do której cerkwi, gdzie ciało moje pogrzebione będzie, żeby, w sorokotat wpisawszy, za duszę moją odprawiono było, i majestat Bożki, aby przyjęta była do chwaly świętej, błagano, złotych trzysta polskich, do szpitala zaś Brackiego, przy tejże cerkwi łuckiej będącego, złotych sto polskich, do cerkwi Jarowickiej, gdzie Polonia, najmilsza córka moja, z terazniejszym małżonkiem spłodzona, leży, złotych pięćdziesiąt polskich legując i odkazując; co się zaś tyczy wyżej mianowanego terazniejszego jegomości pana małżonka mego, któremu przez wszystkie czas życia mego miłości, tyczliwości i poszanowania wszelakiego zawsze doznawając, zapisy pewne na dobra, summy pieniężne, klejnoty, srebro, szaty i inne rzeczy ruchome z dobrej woli mojej, nie przymuszenia, i owszem z wiadomością i pozwoleniem ichnościów panów pokrewnych moich z miłości mojej poprzyznawałam, tedy i teraz tym testamentem ostatniej woli mojej te wszystkie, w którychkolwiek gródach, ziemstwach i sądach, nawet kapturowych, zeznana,—z twierdzam, znacniam i ratificuję; do tego długi wszystkie, mnie na jakiegokolwiek zapisy, membrany, cerografy, interczyzy, recognitie od kogokolwiek winne i u kogolwiek zostające, z między których sumnę od zeszłego ardzonego jegomości pana Łukasza Chmieleckiego, pierwszego małżonka mego, na zapis ręczny z podpisem ręki i pieczęcią jego, także z podpisami i

pociągając ichomościów panów przyjaciół dany male, wina, i zapisaną, — na osobę tegoż jegomości pana małżonka mego wlewam, przelecam i onemu wiecznemi czasy daruję jegomości; z zapisów, membranów, cerografów, processów prawnych; na jakimkolwiek stopniu prawnym zawieszonych, ustępuję; złoto, srebro, klejnoty, szaty, bydło i wszystkie zgoła rzeczy ruchome, które tylko mnie należą, i po mnie zostaną, — temuż jegomości panu małżonkowi memu wiecznemi czasy daruję i odkazuję, prosząc przez miłosierdzie Boże, aby względem tego wszystkiego ni od kogo nie był turbowany; czeladź moją wszystką stanu białogłowskiego daję na uwagę najmilszego małżonka mego, prosząc, aby każdej z nich, według zasług i według proporcji osób, nieodwłocznie wypłacić kasał za zasługi ich. Którego testamentu ostatniej woli mojej executorami ichomościów panów: jegomości pana Samuela Dołmata Isajkowskiego, stolnika wołyńskiego, jegomości pana Jana Hołowińskiego, wuja mego, jegomości pana pisarza ziemskiego włodzimierskiego oznaczam, wielce i przez miłosierdzie Boże upraszając ichomościów, a mianowicie najmilszego jegomości pana małżonka mego, aby te legata wszystkie, którem wyżej pomieniła i nazaczyła, najmniej nie ustępując od woli mojej, każdemu nieodwłocznie oddane i wypłacone byli, spodziewając się, że za ten uczynek miłosierny, od Pana Boga wiecznej zapłaty w niebie, a ta, na ziemi, błogosławieństwo pożądaných odniosą pociechy. Do którego testamentu, dla lepszej wiary i wagi, ręką się moją własną podpisałam i ichomościów panów przyjaciół moich, oczewiście przy tym będących, niżej się podpisanych, o podpis rąk i przyciśnięcie pieczęci ustnie uprosiła. Pisan w Siedkierzycach, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt siódmego, miesiąca Stycznia siódmego dnia. U tego testamentu podpisy rąk w te słowa: Katharyna Horainowa. Ustnie proszony od jejności paniej Horainowej do tego testamentu podpisuję się Andrzej Hulewicz, manu propria. Ustnie proszony od jejności paniej Horainowej do tego testamentu podpisuję się Andrzej Czarnocki, manu propria. Któryż to testament, za podaniem i prośbą wyznanowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest wpisany; z których i ten wypis pod pieczęcią grodzką, łucką jest wydany; pisany w zamku Łuckim. U tego extractu przerzeczonej oblaty testamentu pomienionego, przy pieczęci grodzkiej, łuckiej, podpis rąk ten: correxit Siemnicki, manu propria; anno 1660, die 31 Decembris; ex ingrossato lectum Jeziorowski, manu propria. Któryż to extract testamentu wyznanowanego, per oblatam podanego, za ustną prośbą i oczewistym wyznanowaniem osoby

podawającej, a za przyjęciem moim, urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, zytomirskich przyjęty i wpisany jest.

Книга городская, житомирская, записовая и поточная, годъ 1664—1666, № 21; листъ 164 на оборотъ.

VII.

Универсалъ митрополита Сильвестра Косова, предписывающій козакамъ волостей: Нестановицкой и Волосовицкой не уклоняться отъ медовой дани въ пользу Выдубицкаго монастыря. 1657. Въ Сентябрѣ.

Сильвестеръ Косовъ, милостию Божіею архіепископъ митрополить Киевскій, Галицкій и всея Росіи, ексарха святого апостольскаго трону Константинопольскаго.

Атаману Нестановицкому и Волосовицкому и всей громадѣ благословеніе наше архіерейское. Вѣдомо вамъ чинимъ, ижъ, за благословеніемъ нашимъ, велебный отецъ игумен Выдубицкій посылаетъ брата законного до васъ, отца Данилія Саноцкого, по звичайную дань медовую и по десятину з власного ихъ острова, которую абысте безъ выпелявой зволокы оному до рукъ отдали и его тамъ выпелявыми достатками, ведлугъ давного звичаю подняли и тую дань зе збожемъ, ведлугъ повинности своей, до Києва припрводили, не вымовляючися листомъ Шваба игумена, бо на той часъ ещесте того острова не пахали. А теперъ, гды десятины тому высланому брату сполна не отдасте, вѣдайте о томъ, же за всѣ тилѣта на своей маентности шкодовати незадолго мусите. То вамъ предложивши и ознаймивши, напоминаю, абысте иначе не чинили, гдыжъ васъ никто не оборонить. За тымъ васъ Господу Богу поручаю. Данъ з монастыря Святой Софіи. Року 1657, (?) Сентебрія. (М. П.). Иже и выше, рукою власною.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; № 182.

VIII.

Грамота короля Иоанна-Казимира, подтверждающая Феодана Креховецкого въ должности Овруцкаго архимандрита, полученной имъ по назначенію митрополита Сильвестра Косова.—1659. Мѣя 5.

Грамота короля Иоанна III, подтверждающая въ той-же должности Сильвестра Тваровскаго, получившаго ее отъ короля послѣ перехода Креховецкаго архимандритомъ въ Слуцкъ. 1680. Сентября 12.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца Октября двадцать шестого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замѣу его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суряномъ, писаромъ земскимъ Киевскимъ, подъяростоме вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy w Bogu wielebny ojciec Pankracy Nahoczowski, zakonnik i namieśnik archimandriej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego jegomości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, extract przywiaku, od jego królewskiej mości wyżej wyrażonemu jegomości ojcu Sylwestrowi Twarowskiemu na archimandrię Owrucką dany i służący, o czym ten extract szyrzej w sobie opisuje, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam, prosząc, aby był przyjęty i do xiąg pomienionych wpisany, którego ja, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i temi jest słowy pisany: Actum in castro Żydaczoviensi, feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Żydaczoviense privilegium suprascriptum sacrae regiae majestatis super archimandriam Owruensem bonaque, ad eandum spectantia, benigniter datum et collatum, manaque ejusdem serenissimi regis subscriptum et sigillo minoris cancellariae regni communitum, ac per generosum Joannem Bylina ad acticandum porrectum, suscepit, de tenore verborum tali: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem naszym

wszem wobec i kóždemu zosobna, iż produkowany nam jest list papierowy, ręką najjaśniejszego świętej pamięci Jęsa Kazimierza, króla Polskiego, antecessora naszego, podpisany, pieczęcią wielką koronną stwierdzony, na confirmacją i conservacją przy archimandrię Owruckiej, dobrach jej i wolnościach wielebnemu Theophanu Krechowickiemu służący, cały, zdrowy, nienaruszony i żadnego podejrzenia w sobie nie mający, którego tenor słowo w słowo następuje taki: oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i kóždemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Ta jest osobliwa rządzka nasza, abysmy tym, którzy wojsku naszemu Zaporozkiemu i całemu księztwu Ruskiemu do jednostajnej zgody i uspokojenia z rzecząpospolitą radą i powodem byli, łaskę i szczodrobliwość naszą królewską oświadczali; zaczym, przychylając się do błogosławieństwa niegdy Sylwestra Kosowa, metropolity Kijowskiego, na archimandrię Owrucką wielebnemu Theophanowi Krechowickiemu danego i do zgodnej electie braciej monastera tamiecznego, a co więksha, ku majestatowi naszemu i całej ojczyźnie życzliwość, w powołaniu duchownym życia pobożność, przy należytej stanowiu jego umiejętności, od niektórych panów rad naszych, zaleconą sobie mając, umysłiliśmy mu pomienioną archimandrię potwierdzić i przy niej go całe i nienaruszenie zachować; jakoż ztwierdzamy i zachowujemy tym przywilejem naszym, tak, aby tę archimandryję Owrucką pomieniony wielebny ojciec Theophan Krechowicki, archimandryta Owrucki, z cerkwiami świętego Spasa, Wniebowzięcia abo Uśpienia Przczystej Panny rzezoną, z cerkwiami świętego Wasila, ze wszystkimi do nich dobrami, wsiami, Hołowczyce i Demidowicze nazwanemi, a w Mozyrskim powiecie leżącemi, z cerkwią świętego Michała i jego gruntami i innemi wsiami, folwarkami, gruntami, lasami, polami, borami, ostrowami monasterskimi, danią miodową, młynami i ich wymiołkami, rzekami, stawami, sadzawkami, gony bobrowemi, łowy zwierzynnemi i rybnemi, poddanemi i ich robociznami, czynszami, daninami i ich przychodami, wszystkimi przynależnościami, zdawna według fundatiej starodawnych świątobliwych antecessorów naszych do pomienionej archimandriej i cerkwi opisanych należącemi, trzymał i spokojnie używał do ostatniego kresu życia swego, tak jednak, aby on z dóbr, do pomienionej archimandriej i cerkwi pisanych należących, nic nie umniejszał, ale raczej przyczyniał, i jeśli by dobra abo grunty jakie cerkiewne, do pomienionej archimandriej należące, niestusznie oddalone byli, aby ich prawem dochodził; a że pomienione monastiry bardzo są zubożale, tedy, jako antecessorowie nasi przywilejami swemi z łaskawości

swej dla wspomnienia ich na tymże wyznanowanym gruncie cerkiewnym, Spaszczyna nazwanym, za bramą Norzyńską, nad młynem wielkim zamkowym leżącym, poddanych osadzać antecessorowi jego pozwolili, — tedy i my niniejszym przywilejem naszym temuż wielbnemu archimandrycie Owruckiemu na pomienionym gruncie poddanych osadzać i, osadziwszy, zarówno z innymi, na ich gruncie mieszkającymi, pod władzą i jurisdycją swoją mieć, wszelką powinność i podatki, z nich przychodzące, odbierać, i karzącą na tymże gruncie, lub też którym inszym cerkiewnym, postawić i pożytki z niej przywozić pozwalamy, i koło także jedne, od antecessorów naszych temuż monasterowi we młynie wielkim zamkowym w dzień każdy sobotni zamkowy od godziny do godziny ze wszystkimi wymiolkami nadane, też koło i my teraz niniejszemu archimandrycie Owruckiemu do używania conferujemy; względem zaś wyznanionych cerkwi, na każdy ich praznik, według dawnego zwyczaju, po dwie kadzi miodu rozsypać wolno bydź ma; miejsce też na rzece Uszy, gdzie młyn Spaski był, ze wszystkimi gruntami, do tej archimandrycj Owruckiej właśnie należącymi, przywracamy. Które to wolności i praerogatywy, zdawna tej archimandrycj służące i teraz świeżo nadane, zupełnie i nienaruszenie, bez wszelkiej praepeditiej urzędów zachowane bydź mają. Obiecujemy też po nas i najjaśniejszych successorach naszych, iż pomienionego wielbnego ojca Krehowieckiego od tejże archimandrycj owruckiej i cerkwi, także dóbr, do niej należących, i świeżo nadanych wolności nie oddalimy i nikomu oddalenia władzy nie damy, ale go całe przy spokojnym używaniu dożywoć zachowamy, prawa jednak nasze królewskie, rzeczypospolitej i kościoła świętego katholicznego wcale zachowując. Na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronna jest przyciśniona. Dan w Warszawie, na sejmie walnym, dnia V miesiąca Maja, roku Pańskiego MDCLIX, panowania naszego polskiego XI, szwedzkiego XII roku. Jan Kazimirz, król. Miejsce pieczęci wielkiej koronnej. Conserwatia wielbnemu ojcu Krehowieckiemu przy archimandrycj owruckiej. Jan Bońkowski, podkomorzy Chełmiński. Suplikowano zatem do nas przez panów rad naszych, imieniem wielbnego Sylwestra Twarowskiego, któremuśmy archimandryją Owrucką, po postąpieniu wielbnego Krehowieckiego na Stucką, conferowali, abyśmy pomienionego wielbnego Twarowskiego przy dobrach tej archimandrycj i jej wolnościach zachowali, do supliki której łaskawie skłoniwszy się, jako słusznej, wielbnego Twarowskiego, archimandrytę Owruckiego, przy dobrach i wolnościach opisanych wcale zachowujemy.

wujemy; a dla tym większej wagi, ten list, ręki naszej podpisem utwierdziwszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XII miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX roku. Jan król. Conservatia przy dobrach archimandriej Owruckiej i wolnościach, wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, archimandrycie Owruckiemu, służąca. Stanisław Szczuka, podczaszy wiski, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli. Post inductionem vero suprascripti privilegii, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatum. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczowiensibus extraditum. Correxist Maskiewicz. У того екстракту печать вгородская Жыдачовская есть притиснутая. Который же то экстрактъ, за поданемъ и просьбою выпъмененой особы, а за приятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписаны.

Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; листъ 318.

IX.

Жалованная грамота Царя Алексѣя Михайловича Каневскому Успенскому монастырю на мѣстечка: Бубново и Межиричку съ принадлежщими къ нимъ селами, мельницами и озерами. 1660. Августа 15.

Божією милостію Мы, Великій Государь Царь, Великій князь Алексѣй Михайловичъ, всея Великія, Малыя и Бѣлыя Росіи Самодержецъ, Московскій, Кіевскій, Владимирскій, Новгородскій, Царь Казанскій, Царь Астраханскій, Царь Сибирскій, Царь Псковскій, Великій князь Литовскій, Смоленскій, Тверскій, Волинскій, Подольскій, Югорскій, Пермскій, Вятскій, Болгарскій и иныхъ, Государь и великій князь Новгородскій, Низовскіе земли, Черниговскій, Рязанскій, Полоцкій, Ростовскій, Ярославскій, Белозерскій, Удорскій, Обдорскій, Кондинскій, Витебскій, Мстиславскій и всѣя сѣверныя страны повелитель, Государь Иверскіе земли, Карталинскихъ и

Грузинскихъ царей и Кабардинскіе земли, Черкасскихъ и горныхъ князей, и иннымъ многимъ Государствамъ и землямъ восточнымъ, и западнымъ, и сѣвернымъ отчичъ, и дѣдичъ, и наслѣдникъ, и Государь, и обладатель. Пожаловаль есьми нашего Царского Величества подданныхъ малыя Россіи, Успенно-пречистые Богородицы Каневского монастыря Архимандрита, Йева Зайончѣовского, з братьей, что въ нынешнемъ 168 году писанномъ Великому Государю нашему Царскому Величеству Гетману Богдану Хмелницкому Мы, Великій Государь, пожаловали Каневского монастыря на церковное строеніе и на прощаніе Архимандриту з братьей местечко Бубново с селами, и с мельницами, и с озерами, да местечко Межирѣчку с мельницами на рекъ Расава, со всѣми пожитками и на тѣ местечка со всѣми угоди дати нашу Великого Государя жалованную грамоту и Мы, Великій Государь, Царь и великій князь, Алексѣй Михайловичъ, всея Великія и Малыя и Бѣлыя Росіи Самодержецъ, наше Царское Величество, по прошенью Гетмана Богдана Хмелницкого, Каневского монастыря Архимандрита Йева з братьей пожаловали местечкомъ Бубновымъ и местечкомъ Межирѣчкою, с селами, с мельницами и с озерами и со всѣми угоди владѣть велѣли. И велѣли Архимандриту зъ братьейю на тѣ местечка дати нашу великого Государя жалованную грамоту. И по нашей Государской милости Успенныя Пречистые Богородицы Каневского Монастыря Архимандриту Йову Зайончѣовскому з братею, хто по немъ въ томъ монастырѣ иный Архимандритъ и братья будутъ, тѣмъ местечкомъ Бубновымъ с селами, и с мельницами, и с озерами, да местечкомъ Межирѣчку с мельницами на рекъ Расава, со всѣми пожитками будетъ маетности, не в роздаче воякомъ и нискѣмъ спору и челобитья ни отъ кого не будетъ, владѣти и доходы всякіе имати, почему съ тѣхъ маетностей на передъ сего имано. — Дана сія нашего Государского Величества жалованная грамота въ нашемъ Царствующемъ градѣ, Москвѣ, лѣта отъ создания миру 7168, мѣсяца Августа 15 дня. (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 186.

X.

Грамота гетмана Юрія Хмельницкаго, подтверждающая Кіевско-пустынный Никольскому монастырю право на владѣніе селомъ Ошквичицкимъ, лежащимъ въ Мозырскомъ повѣтѣ, и доставшимся монастырю отъ одного изъ братіи—Варлаама Маковича. 1664. Февраля 8.

Юрій Хмельницкій, Гетманъ в войскомъ Его Царского Величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаньемъ нашимъ паномъ полковникомъ, асавуломъ, сотникомъ и всему старшому и меньшому войска Его Пресвѣтлого Величества Запорозского товариству, также ближнимъ бояромъ, князямъ, воеводамъ и всѣмъ датнымъ Его Пресвѣтлого Величества людямъ, и комуколлекъ наказано будетъ: изъмы, по милости Его Пресвѣтлого Царского Величества, которыя обители святыя, яко православный Государь въ панстве своемъ квітнучыя оглядати прагнеть, до ласки и казаня Его Пресвѣтлого Царского Величества прихляючися, святой обители Никольской Пустынной Кіевской, по брату ихъ Варлааме Маковичу належачую мастьность, селце Ошквичицы, въ повѣте Мозырскомъ лежащее, зо всеми пожитками надаемъ и конферуемъ, о томъ каждый вѣдаючи з старшого и меншого Его Царского Величества войска Запорозского товариства, абы въ помененомъ селцѣ никто никакой врывды чинити не важился, ани перешкоды святой обители пустынному Кіевскому Никольскому, велебному Господину отцу Ігуміну, Алексію Туру, и братьямъ, срого упоминаемъ. А ратныхъ Его Царского Величества жадаемъ людямъ начальныхъ и подначальныхъ, якобы помененому селцу свято-никольскому, по брате Варлааме Маковичу належачому, по ласце Его Пресвѣтлого Царского Вели-

четырнадцати обѣдъ не задѣловали. Дать въ Чигиринѣ, дня 6 февраля, року 1661. Юрий Хмельницкій, рукою власною (М. П.)

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Комитетѣ для разбора древнихъ актовъ, № 187.

XI.

Универсалъ гетмана, Павла Тетеры къ козакамъ, расположеннымъ въ Полѣсѣ, предписывающій имъ принять подъ свое покровительство итаи Кіево-пустыннаго Никольскаго монастыря и защищать ихъ отъ всякихъ нападений, со стороны шляхты, козаковъ и молнеровъ. 1663. Юня 30.

Павелъ Тетера, гетманъ, з войскомъ его королевской милости Запорожскимъ.

Пану Полковникови Кіевскому, также сотникомъ, асауломъ, атаманомъ и всемъ козакамъ полку Кіевскаго, а особливе въ Овручу, Лугинахъ, Норинску, Иванковы, Чернобыли и на селахъ полѣскихъ будущимъ, всемъ вамъ ознаймую, ижъ мы, яко завше, поготовю подъ тѣ часы неспокойніе, маючи мы з повинности нашею христіанское и войсковое пилное старане о церквахъ Божіихъ православныхъ и о монастырахъ, абы жадныхъ кривдъ, шведъ и опустошенія не терпели ни отъ кого, особливе взявши мы въ нашу войсковую оборону монастырь Пустинскій Кіевскій святаго архіерея и чудотворца Неоли, и его маестности всюду и в Полѣсе будучіе, меновите села: Шепеличи, Ворохобовичи, Павловичи, Летковъ, Остапи, Радогочу, Клеццы, Зубковичи и иншіе вси, еслибы кто в тихъ селахъ отцомъ ниболскимъ, богомолцомъ нашимъ зчлнвымъ, и подданнымъ ихъ якую кривду чинилъ, маестности ихъ засажать, або з нихъ выганялъ отцовъ квалтомъ, и безъ позво-

ленія отцовъ менованнихъ и нашего, любо з пановъ шляхты, або
 бозаковъ, будь жолнѣровъ, стацни тамъ брати хотѣль, абысте того
 чинить вождому збороняли и не допуцали, скоро вамъ, которому-
 болвекъ сотникови, тое наше писане указано, або од отцовъ ни-
 болскихъ чернцовъ овнаймено будетъ, не отсылаючи до насъ, бо-
 ронити тихъ отцовъ и маестностей ихъ; и абы отцеве николюскіе,
 якіе села и пожитки здавна и передъ войною дотоль держали,
 тихъ и теперъ нехай спокойне сами без перевази заживають,
 вгдижъ то чинимо постерегаючи правъ нашихъ, и церковныхъ и
 инструкцій, которіе намъ служатъ и надани суть отъ его коро-
 левской милости, пана нашего милостивого, и од всее речи поспо-
 литое, водлугъ которыхъ правъ не маеть моци никто иле презъ
 вгвалтъ наезджати, отнимати маестностей церковныхъ; а еслиби
 хто о што правомъ чинять передъ тимъ зачалъ, тѣмъ правомъ и
 кончати повиненъ о свое; одъ насъ в тотъ часть, вгды права, вилги,
 уряды, рочки и иншія суди в томъ воеводстве кievскомъ (яко ты-
 ежъ конституція варовали) отворятся, и вгды о томъ универсали
 его королевской милости и наше войсковіе выйдуть до повѣтовъ
 Кіевскихъ. А хто бы тотъ терминъ правній упередилъ, и теперъ
 свѣжо якую колвекъ маестность где церковную пенную, любо и не
 пенную захвати ся важиль, такого кожного з маестности однятое
 выпровадте заразъ, а церкви приверните, однако безъ кровопро-
 литія, в чомъ васъ всихъ и вождого, кому толко тотъ нашъ уни-
 версаль указаній будетъ, упоминаемъ старшихъ и меншихъ под вой-
 сковымъ каранемъ, абыстеси водлугъ того универсалу завше спра-
 вовали, на што даемъ тотъ нашъ универсаль под печатю войсковою
 и съ подписомъ руки моее гетманское. Писанъ въ Чигирини, 1663,
 дня 30 Іюня.—(М. П.). Павелъ Тетера, рука власна.

*Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежа-
 щемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По до-
 полнительной описи № 36.*

XII.

Письмо Львовскаго епископа Юсяфа (Шумлянскаго) къ духовенству и мирянамъ, собравшимся для избранія Кіевскаго митрополита послѣ смерти Дιονисія Балабана. Епископъ извѣщаетъ соборъ о томъ, что онъ не можетъ лично принять въ немъ участія по причинѣ отдаленности своего мѣста жительства и многочисленныхъ занятій, но что онъ предоставляетъ свое мѣсто и голосъ Слуцкому архимандриту. 1663. Августа. 13.

Ясне въ Богу преветѣбныи, ясневелможныи, превелебныи, заще вельможныи, милостивыи отцеве, и панове, мои велце милостивыи нанове!

Ижъ въ одмѣннѣ поддегломъ свѣтъ ничого немашь неотмѣнного и трвалого свѣдчить голосъ спасительный, небо и земля мимо идуть, для того с того болшого меншій уступовати подлугъ констытуцый апостолскій единого сего человеку умрети мусить (sic); выконало се тое право на святобливомъ въ Богу зопломъ преосвященномъ его милости господину отцу Дιονисію Балабану, митрополиту Кіевскомъ, Галицкомъ и всея Россіи, гды недавныхъ часовъ зъ до-часности в вѣчность, зъ землѣ въ небо, зъ праць—до отпочинку восхищенъ бысть, преставленъ бысть тамъ, гдѣ ани злоба змѣнити сердце, ани лесгъ превратити душу его не возмогутъ, бо нога его ста на правотѣ и со святыми Божиими въ церквахъ вышняго Иерусалима. Близкость Господа въ триумфуючохъ триумфъ зъ побѣды мира плоти и чорта маючи себѣ спасеной церкви; жебы зась воюючая matka наша безъ своего не оставала архипастыря, не тылко повинность, але тежъ и слушность wymagaеть; до чого же се працюете ясне велможный его милость панъ гетманъ войска его королевское милости, пана нашого милостивого, запорозскій, зъ высоце въ Богу превелебнымъ—его милостью господиномъ отцемъ архимандритою Овруцкимъ и иншимъ духовенствомъ, осеротѣлого престола митрополитанскаго капитулою, назначивши терминъ и

мѣсце певное до отправеняся на обране метрополиты елекцій, приложити рачили, велце ихъ милостямъ отъ моеи персоны даюю; и любо тотъ трактатъ, по правиламъ святыхъ и богоносныхъ отецъ, епископомъ належачій въ канонахъ знайдую, и гды ихъ милосты господинове отцеве: Премысльскій и Луцкій епископове, мои милостивые панове и братія, уприсивши висоце въ Богу превелебного его милости господина отца архимандрита Слуцкого, которого и я уприсилемъ, абы, на Украинну запустившися, справити то у его милости пана гетмана и духовенства всего тамошнего постарался, якобы тая елекція въ поблизшихъ краяхъ отъ кафедръ ихъ милостей отцевъ епископовъ волинскихъ отправодалася, ужили; ижъ се то стало предъ взятемъ вѣдомости о зложонномъ терминѣ елекцій, узнаваю, которая, абы на своемъ урочномъ часѣ шасливе зачати и обранемъ метрополиты яко найскорѣ скончити могла, нетылко зичу, але и Господа Бога усердно молечи, превелебностей вашихъ, моихъ милостивыхъ пановъ и братій, прошу; на себе канонъ: »ижъ епископъ отъ града во градъ принесенъ быти не можетъ, пачеже отъ меншого на болшій поступити престоль да не дерзнетъ подъ анафемою« превелебностямъ и милостямъ вашимъ припоминаю, самъ зась, для справъ церкви Божіей, отдалитися с тыхъ краевъ не могучи, то ижъ его милости отца архимандрита Слуцкого, моего милостивого пана и брата, за котормъ, абы повагою мѣста и голосу в сонмѣ превелебностей и милостей вашихъ утценъ былъ, прошу, мѣсце мое содержачи, абы вотунъ дати и електа номинувати метрополиту рачиль, уприсилемъ. Себе за тымъ въ недостойныхъ молитвахъ якъ и въ братерскую любовь вашу и безпрепятныи ласце превелебностей и милостей вашихъ пилно вручаю. Данъ въ Почаповѣ (?). року 1663, мѣсяца Августа 13 дня. Превелебностей и милостей вашихъ, моихъ милостивыхъ пановъ и братій, недостойный богомольца и рабъ, многогрѣшный Іосифъ, Епископъ Львовскій.

На оборотѣ надпись: Ясне въ Богу превелебнымъ, заще урочнымъ ихъ милостемъ господиномъ отцемъ епископомъ, архиман-

дритомъ, игуменомъ, протопопомъ и ихъ милостемъ паномъ сенаторомъ, дигнитаромъ, рыцерству и всему священному собору, на обране, дай Боже щасливе, метрополиты згромажонимъ, церкви Православной сыномъ, моимъ велце милостивымъ паномъ и въ Духови Святымъ братіа.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 188.

XIII.

Открытый листъ Митрополита Іосифа Нелюбовича-Тукальскаго, выданный Слуцкому архимандриту, Феодосію Василевичу на званіе митрополитскаго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1663. Декабря 3.

Божіею милостію смиренный митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, епископъ Бѣлорусскій, архимандрита Лещенскій, старшій монастыра брацкаго Виленскаго церкви Святого Духа, многогрѣшный Іосифъ Нелюбовичъ Тукальскій.

Всімъ въобецъ и каждому зъособна, кому о томъ ведати належатиметь, духовному и свидцому стану людемъ, церкви светое восточное и намъ въ Духу Святомъ возлюбленнымъ и послушнымъ сыномъ, до вѣдомости доносимъ, ижъ што по востю зъ сего света блаженной и святой памети преосвященного его милости господина отца Дионисія Балабана, метрополита Кіевскаго и Галицкаго и всея Россіи за волею Божіею а справою пресвятого и животворящего Духа згодны голоса епархиальныхъ метрополитанскихъ и всего народу російскаго особъ духовныхъ и свецкихъ, на недостойность мою павши, за метрополиту обволали, которые и его вородевское милости, пана моего милостивого, привылемъ суть конфирмованы; а затымъ, абымъ врученной станови моему овчарни Хрис-

товой словесной якъ найлѣпшы порадовъ давалъ и вѣдалъ, повинность и сумненіе кажутъ: для того, ведлугъ давного звычаю и справованя снаднѣйшого всякъ дѣлъ церкви Божии у великомъ князствѣ Литовскомъ будучые, которыми въ Богу воплше преосвященные ойцове метрополитове епархию свою намѣстниками своимъ управляли, тотъ урядъ намѣстництва метрополитанскаго у великомъ князствѣ Литовскомъ высоце въ Богу превелебному его милости отцу Феодосію Василевичу, архимандрите Слуцкому, а при томъ всѣ церкви зъ монастырами и мирские зо всемъ, такъ иноческимъ, яко и пресвитерскимъ станомъ, во всемъ князствѣ Литовскомъ будучые, подъ владу и звѣрхность метрополитанскую належачые, томужъ его милости отцу архимандрите слуцкому вручаю, и въ томъ урядѣ намѣстникомъ его милость утвердивши, зуполную мощъ и владу надъ всемъ духовенствомъ даю; маеть теда и воленъ будетъ его милость отецъ архимандрыта Слуцкій, яко намѣстникъ метрополитанскій, не толко всякого доглядати порадку, суды отправляти, декрета феровати, непослушныхъ, непокорныхъ и выступныхъ карати, але тежъ и церкви посвящати, за выразнымъ на тое дѣло благословеніемъ и позволеніемъ моимъ, которое посвящение за такъ важное будетъ, яко самого мене будетъ; надто абы жадный отъ епархіи метрополитанское, въ великомъ князствѣ Литовскомъ будучое, ни до якого иного архіерея церквѣ монастыры и священники не были отлучени, пилно его милость отецъ архимандрыта Слуцкій, яко намѣстникъ въ великомъ князствѣ Литовскомъ, власныхъ постерегати будетъ; для того тежъ кождый промучийся на стать пресвитерскій, маеть его милости отцу архимандрите, яко намѣстникови, оповѣдатися и за презентою его милости тотъ часъ священство не отъ иного якого архіерея, одно отъ рукоположена моего пріймовати; до монастыровъ тежъ игуменовъ и протопоповъ становене, также доходовъ, на столъ метрополитанскій належачыхъ, выбирае его милость отецъ архимандрыта Слуцкій воленъ и мощенъ будетъ; въ князствѣ засъ Слуцкому, ведлугъ опису фундушу блаженное памяти новопреставившогося антецесора моего, до церкви соборной слуцкой Успенія пресвятое Богородицы

даного, поступовати масть; што до вѣдомости доносячы всмиъ, а меновите: духовнымъ и свецнымъ людемъ, въ великомъ князствѣ Литовскомъ будучимъ, въ православнн святомъ знайдучимсе, мѣти хочу и властью своею архиерейскою повелѣваю, абы помененного его милости отца Василевича, архимандрита Слуцкого, за власного, правдивого намѣстника моего метрополитанского маючы, юрыздмьцью его и звирхность надъ собою знали, и оному послушными были с повинности своей и для благословенн моего архиерейского. А то не иначе хотячи мети.—Данъ сей листъ благословенный высоце превелебному въ Бозѣ его милости отцу Феодосію Василевичу, архимандрите Слуцкому, съ подписомъ руки и печатью моею. Писанъ въ богоспасаемомъ градѣ Корсуни, року 1663, мѣсяца Декабря 3 дня.

Самый оригиналъ сего листу при собѣ зоставивши, сего выпись подписую: Феодосій Василевичъ, архимандрита Слуцкій, намѣстникъ метрополитанскій въ великомъ князствѣ Литовскомъ.

Выпись съ книгъ духовныхъ Консисторюша Метрополитанского въ Пявску, (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собранн документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 194.

XIV.

Охранный листъ, выданный гетманомъ Петромъ Дорошенкомъ, освобождающій имѣнн Киево-пустыннаго Николаевского монастыря: села Гвоздовъ и Тростянецъ отъ военныхъ повинностей. 1667. Юня 27.

Петро Дорошенъко, гетманъ, зъ войскомъ его королевской милости Запорозскимъ.

Всему старшому и меншому войска его королевской милости Запорозского товариству, меновите паномъ наказнымъ нашимъ полеовникомъ, городовымъ и пѣхотнымъ, сотникомъ, атаманомъ, чатовникомъ, ватагомъ, всей черни, и кому тыло показано будетъ сымъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ, яко въ першыхъ универсалахъ нашихъ вшелякую обваровалисмо цѣлость и охрану сѣль Тростянца и Гвоздова, поневажъ на томъ всѣ наши завше ложымо стараня, абы маетности обывелей святыхъ от вшелякихъ тяжестей волни zostавали, такъ и теперъ тоежъ повторяемъ, шлно жадаючи, абы од вшелякихъ наѣздовъ, становискъ, подводъ браня и стацій вымагана, яко мѣстца святого маетности, волни были и наменшоѣ нѣ од кого не узнавали кривды и доуѣи. А мѣль бы хто волѣ нашой и выразному сему универсалови пречыть и надъ росказане наше якуюжъ колвекъ отъ обывателей Тростянецкихъ и Гвоздовскихъ затыгъбы о утяжене ихъ, до насъ на себе скаргу, таковыхъ кождыхъ, за доводомъ певнымъ, безъ жадноѣ фолеги сробго, бы и на горлѣ, подлугъ проступеу караный будетъ. Чого яко не зычимъ нѣкому, такъ абы над волю нашу не дѣялося. сурово и повторе всѣмъ вобецъ приказуемъ. Зъ Чегирина, 27 Іюня 1667 року. Петро Дорошенъко, гетманъ, рука власна. (М. П.).

На оборотѣ приписка: Оборонный на села: Тростянецъ и Гвоздовъ прозываемыя, маетности монастыря Пустынно-Свято-Никольского Кіевского.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По до-полнительной описи № 37.

XV.

Письмо Виленскаго Православнаго братства къ братству Слуцкому, содержащее известіе о томъ, что на сеймѣ уничтожена прямая зависимость православныхъ братствъ отъ Константинопольскаго патріарха и что они подчинены власти епископовъ. 1676. Октября 1.

Wielmożni mości panowie bracia bractwa Słuckiego, nam wielce mości panowie i w Chrystusie bracia! Nie miawszy aż po te czasy, tak od świętej pamięci najjaśniejszych królów, jako też i rzeczypospolitej tantas persecutiones et difficultates, które by nie tylko nas jednych, ale i wszystkich bractw stavropigionalnych zachodziły, teraz, gdy, nie wiedząc quo jure et quo instinctu, włożono bractwa wszystkie, pod posłuszeństwem starszego patріарха Konstantynopolskiego tylko szczególnie zostające, a nie do jaśnie w Bogu przewielebne gojomości ojca metropolity i ichmościów ojców episkopów, tak w koronie Polskiej, jako i wielkiem księztwie Litewskiem, włożono w constitutią coronationis nam szczęśliwie panującego króla pana naszego, hoc modo, aby bractwa nasze stavropigionalne, nie posyłając ani apelując do starszego patріарха, przed episcopami sprawować mieli, a inquantum by nie mogli i nie chcieli rozprawić, tedy świeckiemu sądowi mają i muszą subcumbere, quod nunquam saeculum vidit. Nie mogąc tedy na terazniejszy szczęśliwy seym, obviando dolo et iniquitati legum, propriis viribus et peculio assequi, persuadet sama aequitas, aby nasze bractwa antiquis immunitatibus suis legum et privilegiorum mogli gaudere, miłość ecclesiae sanctae orthodoxae supplicat. A my nasze braterskie unanimiter oddając propensie, to wszystko, co concernit integritatem cerkwi świętej, insinuendo do uwagi, zostajemy waszych mościów cale życziwa bracia i do usług gotowi: Clementij Tryzna, starszy Wileńskiego conwentu, z bracią przy cerkwi świętego Ducha, manu propria. Łukasz Kuczarski, jako brat i sługa bractwa waszmościów panów. Joan Bielmacewicz — Życzewski, jako brat i sługa, manu propria. Dan w Wilnie, anno 1676, miesiąca 1 Octobra.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 197.

Открытый листъ митрополита Антонія Винницкаго, выданный Слуцкому архимандриту, Теофану Креховецкому, на званье митрополичьяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1679. Апрѣля 12.

Антоній Винницкій, милостью Божіею православній Архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, экзарха святаго Апостольскаго Константинопольскаго трону, епископии Премьской и архимандріи Уневской адмѣнѣстраторъ.

Всѣмъ въобщемъ и каждому зъособна, кому о томъ вѣдати будетъ належало, а таковжде велебнимъ игуменомъ, каноникомъ, протопопомъ, честнымъ презвитеромъ, благоговѣйнымъ діакономъ и всему церковному діецеzin нашей митрополитанской въ велебномъ князствѣ Литовскомъ церковному причту, свѣцкаго зась стану яспе вельможнымъ ихъ милостямъ наномъ дигнѣтаромъ и всѣмъ урожоннымъ обывателямъ; тутъже славетнымъ мѣщаномъ и брацтвомъ ставропигиальнымъ, тамъже знайдючимъся, до тоейже діецезіей и юриздицей нашей митрополитанской и экзаршой належачимъ, намъ въ Духу Святомъ послушнымъ сыномъ, при благословеніи нашемъ архіерейскомъ до вѣдомости доносимъ: Ижъ для трудности часовъ непосредственній дозоръ въ строеніяхъ порядковъ духовныхъ межъ поменеными тамошними діецезіанами нашими духовными и свѣцкими и брацтвы сами не могутъ мѣти, досвѣдчоное зась въ тымъ искусство и многими свидатели залеченое—опаство (sic) превелебного отца Теофана Креховецкаго, архимандрита слуцкого, мѣючи, оному всецѣло дозоръ и власть намѣстничью звыелую всѣхъ строеній церковныхъ и порядковъ духовныхъ полѣцяти умыслилисьмо; якожь симъ листомъ нашимъ всецѣло вручаемъ, хотячи мѣти, абы все, щоколовекъ ку потребѣ и цѣлости церкви Божіею належить, межъ помененнымъ: духовенствомъ и свѣцкими брацтвы справоваль, рядиль и по церквямъ ревизіе чиниль, стропотнихъ запрѣщаль и до насъ относишь, о легаціяхъ и сумахъ церковныхъ, особливе на монастырь-

архимандрія Слудской легованныхъ , жебы на пожитокъ только церковный обертагся, попеченіе мѣлъ и доходилъ и ничего противного канономъ и звичаюмъ церкви Божіей не допущалъ. Въ чимъ всемъ абысте, честности и милости вашои оному жадаючи, помощію были, и належитое послушенство оказовали, пастырско жадаемъ для благословенія нашего, которое всѣмъ преславнии даю вамъ. Сіе писаніе наше, при звиклой печати, власною подписалисмо рукою. Въ Заблудовѣ, 1679, Априля дня 12 (М. П.) Антоній Митрополить М. Р.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 199.

XVII.

Универсалъ короля Іоанна III Луцкому Крестовоздвиженскому братству, приглашающій его членовъ явиться въ Люблинъ на »colloquium« назначенное королемъ для примиренія Православной и Уніятской церкви. 1679. Октября 9.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czerniehowski. Urodzeni wiernie nam milili stosując się do constitucji Warszawskiej 1677 roku, o religiej greckiej napisanej, i chcąc gruntownie wszelkie różnice między unitami a disunitami, tam in spiritualibus, quam in temporalibus zachodzące, uspokoić, *naznaczyliśmy amicabile colloquium i zgromadzenie w Lublinie na dzień dwudziesty czwarty miesiąca Stycznia w roku, da Bóg przyszym, tysiąc sześćsetnym osmdziesiątym; więc że na tym colloquium to wszystko proponi, co by mogło reddere diu expetitam votis między pomienoną religią tranquillitatem, a ztąd augmentum cerkwie świętej ma resultare, żądamy tedy, wierni w Bogu, abyście na tak pobożny, ojczyźnie i cerkwie świętej pożyteczny akt zjachawszy, pro innata pietate, dexteritate et zelo in Deum, cokolwiek by się zdało ex re et commodo wiary świętej, chwały Bożej, dobra pospolitego i zjednoczenia animorum promovere, nie omieszkali i*

skutecznie dopomogli; uczynicie to, wierni w Bogu, i dla przysługi Bożkiej i dla łaski naszej, którą wiernym w Bogu ofiarując, dobrego od Pana Boga życzymy zdrowia. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Octobra, roku MDCLXXIX, panowania naszego VI. Jan król.

На оборотъ: Wielmożnym, szlachetnym bractwom przy cerkwi Łuckiej pod tytułem Podniesienia krzyża Świętego, wiernie nam miłym (M. П.). *)

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 200.

XVIII

Присяга, данная: Княземъ Вацлавомъ Четвертинскимъ, Даниломъ Братковскимъ и Андреемъ Гулевичемъ, депутатами отъ православныхъ дворянъ Волинскаго воеводства, wybranymi на съездъ, созванный королемъ въ Люблинъ, для устройства церковныхъ дѣлъ въ речинсполитой. Депутаты приносятъ клятву въ томъ, что они не дадутъ согласія на приплатіе догматовъ, не согласныхъ съ учениемъ Православной церкви. 1679. Декабря 9.

Roku tysiąc sześćset ósmdziesiątego, miesiąca Januarii dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimirskim, przedemną, Tomaszem Sawickim, namiesnikiem burgrabstwa i zamku Włodzimirskiego i xięgami niniejszymi, grodzkimi, starościńskimi stanowszy personaliter jaśnie oświecony xiąże imć pan Waclaw Swiatopełk Czetwer-teński, chorąży żytomirski, i urodzony imć pan Daniel Bratkowski, podstoli

*) Таковой-же универсаль, изданный королемъ во всему православному духовенству, внесенъ въ лѣтопись Самуила Величка, т. II, стр. 479—482.

braclawski, pöślowie wojewodztwa Wołyńskiego graeco-russii, przez siebie samych i przez urodzonego imć pana Andrzeja na Poddubcach Hulewicza, cześnika kijowskiego, z podpisami rąk swych, także i z podpisami rąk ichności panów braciej, obywatelów wojewodztwa Wołyńskiego graeco-russkich, przy danej sobie od braciej instrukciej, et in praesentia eorundem wykonany, dla wpisania do xiąg niniejszych per oblatam podał, tak się w sobie mający: My, przysięgamy panu Bogu wszechmogącemu, w Trójcy Świętej jedynemu, że, będąc obrani e medio wszystkiego bractwa prawosławnego Łuckiego do jego królewskiej mości dla zachowania wszystkiej całości cerkwie świętej wschodniej i całego Prawosławja pod posłuszeństwem patriarchów świętych: Konstantinopolskiego, Jerozolimskiego, Antjochejskiego i Alexandryjskiego zostającego, przy całości teyże cerkwi świętej i przy zachowaniu wszelakich artykułów, od największej aż do najmniejszej rzeczy, nic nie przydając, ani ujmując, ale tak, jako teraz cerkiew święta z patriarchami świętymi wyszpomienionymi wierzy i wyznawa, także nad punkta, w instrukciej od braciej nam podane, nie czynić i przyjmować nie mamy, przytem żadnemi favorami, corruptiami, obietnicami, najmniejszym i największym datkiem nie uwodzając się, lubo i do gardła naszego stawać będziemy; tak nam Panie Boże dopomóż i niewinna męka Chrystusa Pana. Datum w Łucku, dnia dziewiętego Decembris stylo. millesimo sexcentesimo septuagesimo nono anno. U tej oblaty juramentu podpisy rąk w te słowa: Wacław Światopełk xiążę na Starej Czetwertni Czetwertyński, chorąży żytomirski, poseł graeci ritus wojewodztwa Wołyńskiego. Daniel Bratkowski, podstoli braclawski, poseł graeci ritus ejusdem palatinatus Wołhyniae. Andrzej Hulewicz na Podubcach, cześnik kijowski, poseł graeci ritus W. W. Stefan Diakowski, horodniczy łucki. Łukasz Diakowski. Jerzy z Kozielska Puzyna. Andrzej z Kozielska Puzyna. Kulczycki, cześnik latyczowski. Teodor Chodakowski. Michał Hulewicz, Stefan Czczel, Michał Czczel. Jan Medwedowski. Krzysztof Szczeniowski. Jerzy Małachowski, podstoli nowogrodzki. Mikołaj Hulewicz. Ignacy Strzelbicki. Włodzimierz Kisiel. Kasper Łopatyński, Stefan Bratkowski. Adam Żabokrzycki, Tomasz Hulenicki, brat starszy bractwa Łuckiego. Alexander Bałaban. Teodor Uszak-Kulikowski. Maxymilian Bułyha. Ostafi na Liniwie Liniewski. Łukasz Wyhowski. Stefan Rusinowicz. Konstanty Silicz. Jan Jerlicz. Łukasz Rżyszczewski. Eliasz z Brech Hulewicz. Adam Hulewicz z Wojutyna. Mikołaj Łuskowicz. Zacharjasz Bohdaszewski. Kóraż-to oblata, za podaniem i proźbą wyszmianowa-

nych ichmościów podawających, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych jest wpisana. Z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką włodzimirską jest wydany. Pisany w zamku Włodzimirskim. Tomasz Sawicki, namiesnik burgrabstwa zamku włodzimirskiego, in absentia generosi notarii (L. S.). Correxii Lebedowicz, anno 1680, die 28 Januarii. Lectum cum actis Włosowski.

На оборотъ находится приписка: Oblata juramentu przez ichmościów panów posłów wojewodztwa Wołyńskiego graeco-ruskich, na zjazd do Warszawy i Lublina wyprawionych, wykonanego; anno 1680, die 9 Januarii.

Kopія этой выписи хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Къмиссіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 31.

XIX

Жалоба монаховъ Кієво-пустынного Николаевскаго монастыря на сонаскаго старосту Яна Липскаго и жену его Екатерину о томъ, что они отправили отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на село Зубковичи, принадлежащее монастырю въ силу дарственной записи дворянина Михаила Павши, еще съ начала XVI столѣтія. Посланые слуги ограбили экономическій дворъ и село, присоединили послѣднее къ имѣніямъ Липскихъ и, взявши въ плѣнъ управлявшаго Зубковичами, монаха Сильвестра, держатъ его въ господской тюрьмѣ въ мѣстечкѣ Звягль. 1780. Мая 6.

Рову тисеча шестьсотъ восемьдесятого, месеца Мая шестътого дни.

На уряде кгородскомъ, въ замѣву его королевьской милости Овѣруцькомъ, передѣмною, Теодоромъ Левьковьскимъ, намѣстникомъ подѣстароства Овѣруцького и бнигами нинешньними, кгородьскими, овѣруцькими stanowszy ad acta oczewiście wielebny w Bogu ociee

Warnawa z Bahrynowicz Makowicz, zakonnik monastyrza świętego Nikołaja Pustynnego kijowskiego, swym i wielebnego w Bogu ojca Hermana Kierda-
nowskiego, ihumena nikolskiego, i wszystkiej braci zakonników tegoż mo-
nastera, quam primum za szczęśliwym jego królewskiej mości panowaniem
i ustanowieniem pożądanego z Portą Otomańską pokoju ad acta praesentia
adire mógł, przeciwko jaśniewielmożnym ichmościom: jejmości pa-
niej Katharzynie Sapieżance, pierwszego Lubomirskiej, a terazniejszego wtó-
rego małżeństwa Janowej Lipskiej, starościnej sądeckiej i ciechanowskiej,
tudzież i przeciwko małżonkowi jejmości, jegomości panu Janowi Lipskiemu,
staroście sądeckiemu i ciechanowskiemu, i przeciwko wielmożnym ichmo-
ściom panom Lubomirskim, synom i dziedzicom dóbr miasta Baraszow i wsi,
do niego należących, i wielmożnej jejmości paniej Helenie Febroniej Lubo-
mirskiej, wojewodzinie krakowskiej, i wielmożnemu jegomości panu Józe-
phowi Lubomirskiemu, synowi i dziedzicowi połowy miasta Zviahla i wsi,
do niego należących,—świadczył w ten niżej opisany sposób, i ten act na
podanie szyrszej protestacji zaniósł: iż co roku niedawno przeszłego, tysiąc
szęśćset siedmdziesiąt ósmego, miesiąca Augusta dnia szóstego, wyżejpo-
mienieni obżałowani, wszyscy będąc z sobą jednej rady i namowy, a lekce
sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w niem na takowych violatorów
i rozkazujących sługom swoim opisane, a naruszając tak prawo pospolite,
jako i testament niegdy zeszłego z tego świata jegomości pana Michała
Pawszy, który z pobożnego żywota swego wielebnym ojcom zakonnikom
monastyrza świętego Nikołaja Pustynnego kijowskiego wieś Zubkowicze
w województwie Kijowskim, we włości Olewskiej, a powiecie Owruckim, z
obudwu stron rzeki Uborci leżącą, gdzie i król jegomość Zygmunt stary
ten testament nieboszczyka pana Michała Pawszy confirmacją swoją
stwierdził, i sprzeciwiając się dekretowi trybunalskiemu, w roku tysiąc
szęśćset siedmdziesiątym, między wielebnym w Bogu ojcem Rafailem Nie-
pituszczym, ihumenem monastyrza Nikolskiego kijowskiego, i ze wszystką
bracią zakonną, a jaśnie oświeconemi xiążęty ichmościami: Konstantym i
Januszem Ostrogskimi, wojewodzicami wołyńskimi, a antecessorami obża-
lowanych terazniejszych, o też wieś Zubkowicze stałemu,—obżałowani te-
razniejsi rozkazali sługom swoim: jegomości panu Jerzemu Stockiemu, oe-
konomowi baraszowskiemu, a wielmożna jejmość pani wojewodzina kra-
kowska także rozkazawszy sługom swoim: panu Tymieńskiemu i panu
Franciszkowi Jurewskiemu, aby bojarów i poddanych, tak z miasta Zviahla
jako i Baraszów, do kupy zebrawszy i złączywszy, jakoż było człowieka

pod sto, imionami i przezwiskami samymże obżałowany lepiej wiadomym i znajomym, z różnym orężem, do wojny należącym, którzy to słudzy, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu państwa swego, najachawszy na wieś Zubkowicze, majątność ojców wyżpomienionych, a rozłączywszy te ludzie zebrane na dwoje, jegomość pan Stocki stanął z ludźmi swemi we dworku Zubkowskim, z tej strony od Baraszów, nad rzeką Uborcią, i dworek temi ludźmi osadziwszy swemi, co jeno kolwiek było spleńdoru, gospodarstwa, tak była zboża, jako i miody i insze rzeczy gwałtownie zabrawszy i poddanych odebrawszy, i tymże poddanym zubkowskim pomieniony sługa, jegomość pan Stocki, zaprowadzić kazał do majątności panów swoich, do wsi Podłuk, a jegomość pan Tymiński i jegomość pan Jurewski, także z temi to ludźmi państwa swego drugą połowę wsi Zubkowicz, po tamtej stronie rzeki Uborci w possessią jejności paniej wojewodzinej krakowskiej, paniej swojej, także gwałtownie zabrawszy, i zakonnika, ojca Sylwestra, który natenczas od ojców zawiadywał w tej wsi Zubkowiczach, do miasta Zwiąhła, wziowszy, zaprowadził i w kajdany okować roskazali, a chłopom zubkowskim, aby wyżejpomienionym protestantom, ojcom nikolskim, panom swoim, żadnego posłuszeństwa nie czynili i za panów sobie nie mieli,—surowie przykazali; i tak w niesłuszną possessyą tę wieś Zubkowicze do państwa swego Baraszów i Zwiąhła przyłączyli, a protestującym, za częstokrotnym requirowaniem, przywrócić i ustąpić nie chcą i onego zakonnika z kajdanów nie wypuścili i dotąd niewiedzieć gdzie zapodzili, i zaraz drzewa bartnego ze pszczołami i bez pszczoł kilka set, bez granicę przeschędzszy, w gruntach własnych zubkowskich chłopom Koczyczyńskim i Hłumczanom pozabierać kazali i od Zubkowicz odjęli i do tych wsiów przyłączyli, i takowym swoim nieprawnym i niesłusznym postępkim obżałowani prawo pospolite zgwałcili, i testament niegdy zesłego pana Michała Pawszy naruszili, dekretowi trybunalskiemu i confirmatiej króla jegomości sprzeciwili i winy prawne na osoby swoje zaciągnęli, a protestujących do szkód niemałych, których sobie byź mianują na sześć tysięcy złotych polskich monety dobrej i liczby starej, przywiedli i przyprawili, dóbr jednak samych, wsi Zubkowicz, w to nie including; o co wszystko pomienieni ojowie z wyżpomienionemi obżałowanemi, tak też i z sługami ichmościów, w sądzie należywym prawnie czynić ofiarowali, zostawiwszy jednak sobie salve do czynienia inszej szyrszej protestatiej, a natenczas prosił protestujący, aby ten act do xiąg grodzkich, owruckich był zapisany, co otrzymał.

Книга подс., оверуцкая, занис. и ном. з. 1678--1680, № 3209; л. 324.

Письмо Львовскаго епископа, Гесифа Шумлянскаго къ униатскому митрополиту, Кипріяну Жоховскому, содержащее соображенія и извѣстія, относительно предположеннаго королемъ возобновленія церковной унии. 1680. Сентября 20.

1) Wielmożnemu memu mości panu uprzejmie zyczliwym bratem i służą unizonym Józef Szumlański, episkop lwowski et administrator metropoliej Kijowskiej. Mój dobrodzieju! Unizenie proszę, abym nie tracił confidentiej dawnej u waszmości mego mościwego pana, że się nie często odzywam. Jako widzę, jego królewska mość, pan nasz miłościwy, chce continuare zaczęte opus zgody świętej na sejmie, i ze mną około tego wiele w Jaworowie rozmawiał: Pan dobry, pan łaskawy, pan święty; daj mu Boże na sto lat dobrego zdrowia. Jegomości ojca nominata przemyskiego poświęcić muszę dla wielu ratii, i na sejmikach hałasów żeby przez to nie było, że się nie święci; dość ambo una sumus, co ja to i on, a na sejmie z jegomościem xieżdem Małachowskim (episkopem ritus uniti) pogodzimy ichmościów; lepiej tak będzie, nie racz się waszmość mój mości pan tym bynajmniej turbować. Co zaś do jurisdicteij, mojej conferowanej administraciej, abys dobrodzieju, nietylko był aliquo obstaculo, ale i owszem był moim miłościwym panem, i dopomógł, jakoby ci, którzy administraciej mej podpadają, w posłuszeństwie znajdowali się; pomiarkuje to wszystko sejm przysły, da Bóg, że każdy przy swojej zostanie jurisdicteij i prawie, które nie powinny być ni od kogo naruszone; lubo, da Bóg, finaliter zgodzimy się, a prawo prawem. Daj Boże przytym kłaniać się i szczęśliwie z waszmościem moim mości panem powiadać i przywitać, któremu z serca i z duszy sprzyjam wszego dobrego, i tegoż łasce zalecam się, idem.

Niełaskę waszmości mego pana znaczną widzę, kiedyś mi nie kazał waszmość mój mości pan exemplarza swej prace we Lwowie z drukarni wydać, a wszakże po staremu mamy ich dość; prezentowałem ongi jednjego królewskiej mości,—na jedne rzeczy się król jegomość uśmiechnął i

1) Въ началѣ акта находится приписка: Ze Lwowa, 20 Septembris, 1680; a to już swoją ręką pisać, a nie pisarską, raczyl jegomość ojciec Szumlański.

drugim dziwował, a trzecie były jakoby jego królewskiej mości markotne, mianowicie kiedy nie żeby była ta xięga pomocna do zgody. Com wyrozumiał, to waszmości memu mości panu wypisuję. Intitulatio abq napis u tego listu taki: jaśnie wielmożnemu memu wielce mościwemu, z Bożej i stolicy apostolskiej łaski metropolicie wszystkiej Rusi, archiepiskopowi Połockiemu, archimandrycie Dermańskiemu i Dubieńskiemu, memu wielce mościwemu panu i bratu.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ По дополнительной описи № 29.

XXI

Письмо Львовскаго епископа, Юсифа Шумлянскаго, къ митрополиту Жоховскому, содержащее заявленіе желанія согласиться на церковную унию на предстоящемъ сеймѣ. 1680. Сентября 21.

Jaśnie wielmożny mości xięże metropolito wszystkiej Rusi, wielce mój mości panie i bracie!

Wysyłając umyślnych w kraj Litewski do duchowieństwa, mojej jurysdykciei administratorskiej podległego, zwykły mój zasylam waszmość panu ukłon y oraz wielce upraszam w tem mnie daćveniam, że dla rzadkich occasii occurentii w odległym waszmość pana kraju listownego mojej unizoności waszmość panu nie oddaję często credensu, ale to będzie na sejmie, da Bóg, przyszłym compensabile, gdzie ad intimum z waszmość panem votorum przyszedłszy amplexum, certo operi zgody świętej coronidem między sobą modo amicabili namówiemy, czego animitus życzę; a te-

raz usługi moje łasce waszmość pana braterskiej zaleciwszy, jestem etc. (J. Szumlański). ¹⁾

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXII

Пункты, представленные уніатскими епископами папскому нунцію, заключающія требованія, необходимыя по ихъ мнѣнію, для водворенія уніа на Руси. 1681. (Въ Мартѣ.)

Puncta, które prywatnie za powagą jegomości xiędza nunciusza między nami samemi a ichmościami xiężą dawniejszą, w zgodzie z kościołem świętym zostającą, bracią naszą, także i te puncta, które może sam jegomość xiądz nunciusz powagą świętej apostolskiej stolicy uspokoić et in desideriiis nostris nas ukontentować:

1. Metropolią Kijowską.
2. Episkopią Przemyślską.
3. Beneficia koronne, aby przy koronnych zostawały, a litewskie, przy Litwie.
4. Episkopia Lwowska tak utoga, że i jednego poddanego nie ma, prosimy tedy za tą episkopią i za samym jegomościem ojcem episkopem, ażeby, promotione stolicy świętej apostolskiej, lub te dobra odpadłe tej episkopiej byli przywrócone, lub partialiter tej episkopiej Grodek i Hoszcza z archimandrią jakową był przydanym, ponieważ by dla tego episkopia

¹⁾ *Въ началѣ документа находитсѣ слѣдующая приписка:* Ten list od jegomości ojca Szumlańskiego do jegomości ojca Żuchowskiego ordynowany przed sejmem Warszawskim, do Litwy, roku 1680, Septembris 21, ze Lwowa, przed przysięgą na Unję.

upaść musiała, a tymczasem o respect jakowy na osobę jegomości prosimy, o pensią z łaski ojca świętego.

5. Za jegomościem ojcem Twarowskim, jako zasłużonym w cerkwi świętej i człowiekiem uczonym, do tego szlachetnej kondyciej bratem naszym, instamus o respect jakowy i archimandrią tym czasem wakującą Owrucką, aby na osobę jegomości ta była z łaski jego królewskiej mości, na instantią xiędza nunciusza, oddana.

6 Declaratiom naszym czas i miejsce, za uniwersałem jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, na Rusi naznaczyć, aby tamże i ci zjachali, którzy constitutiej i listownej deklaratiiej jego królewskiej mości teraz nie usłuchali, żeby dissidiis niewiadomości pretendowanej ardua ingenia nie narabiali.

7. Po declaratiach naszych ichmoście xięża ritus romani aby nie wraz do cerkwijs ruskich z nabożeństwem wchodzili, aż się dobrze z naszą porozumiemy Rusią i ztąd też omne principium bywa grave, i żeby nie był aliquis tumultus et turbatio in populo, o co na Rusi nie trudno. ¹⁾

8. A ponieważ bez naruszenia żadnego praw i starożytnych zwyczajów w naszych wschodnich cerkwiach do zgody przystępujemy, przetoż i to sobie cavemus, aby ad locos ordinarios zakonnicy wszyscy, w episkopiej ich zostające, secundum jus antiquum, in sacris canonibus w tej mierze expressum, immediate należeli.

9. Ażeby in populo indisciplinato, bardziej się za opinią, a niżeli za samą słusnością ciągnący, nie było ex occasione oddalenia kapłanów irregularitatis bigamiae trącających, jaka confusia, ex re fore videtur, onych aby teraz przy dostojenstwie kapłańskim zachować, secundum illud ex duobus malis, quod minus malum est obierać się zwykło, a uczynić in posterum cautia, żeby takowe ad ordines nostros convalent.

10. Niesłuszny interes jegomości xiędza arcybiskupa lwowskiego w podawaniu episkopa lwowskiego znieść, ponieważ soluta causa tollitur effectus

11. Coadjutor chełmensis Szypticus. ²⁾

Kopія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

¹⁾ Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: зна pies ogień—штыка się.

²⁾ Русскій переводъ этихъ пунктовъ внесенъ въ лѣтопись Самуила Величка, т. II, стр. 505—507.

XXIII

Пункты, составленные уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ и Львовскимъ епископомъ Шумлянскимъ отъ имени якобы цѣлаго народа Русскаго, заключающіе требованія и желанія высшаго уніятскаго духовенства. 1681. (Въ Мартѣ).

1) *Modi concordiae ecclesiarum, id est ecclesiae orientalis cum ecclesia occidentali, in regno Poloniae sub felicissimis jeho królewskiej mości, pana naszego miłościwego, auspiciis existentium, z ukontentowaniem całego narodu Ruskiego:*

1. Ritus aby był zachowany, i tak w nabożeństwie, jako dawnych zwyczajach nigdy nieodmienny zostawał.

2. Beneficia ruskie Rusi mere zgodnej, za zgodą duchowieństwa ruskiego kóždyj diocessiej albo monasterów, aby były podług praw rozdawane, prosimy.

3. Duchowieństwo ruskie, mianowicie świeccy duchowni, ꙗгаudeant omnibus libertatibus, i żeby do jednej jurisdicciej episkopa swego należeli, i w krzywdach wszelkich do possessorów cujusvis tituli forum competens aby naznaczone było.

4. Bractwa szczyjące się prawem patryarszym, ponieważ są przeciwko prawom episkopskim zafundowane, pod posłuszeństwo kóždyj episkopa diocessiej jego podać.

5. Pensie w trybunale Lubelskim wymyślne, non sine oppressione osób, tak episkopów ruskich, jako i ubogich monastyrów, znieść prosimy.

6. A ponieważ dobrowolnie w zgodę wchodzimy i do starego posłuszeństwa ojca świętego powracamy, że nietylko tot documentis et privilegiis senatem upewnieni, ale że też i racia: *charitas sama i sollicitas*] *amicitiae verae inter pares* bywa, exegit, abyśmy z duchowieństwem rzymskim

1) Въ началѣ акта находится приписка: Те пункта componowali ichmoście два xięża: Żochowski i xiędz Szumlański, w Warszawie, przed przysięgą xiędza Szumlańskiego na unią, roku 1681, i potwarzyli: jakoby wszystkim naród Ruski miał być tymi punktami ukontentowany, o czym się ani śniło narodowi Ruskiemu. Które się пункта naprzód tak poczynają:

in omnibus praerogativis porównani byli i przez to u senatu dla lepszej desideriorum suorum promotiej zostawali. 1).

7. W trybunale deputatów aby ex medio episkopów i archimandrytów obranych swoich mieli, dla wielu poważnych respectów et meliorem jurium ecclesiasticorum tutiorem, a electia aby in loco certo była nam, koronnym, w Koronie, a litewskim ichmościom w Wilnie opisaną. 2)

8. Na sejmikach abyśmy mogli miejsce pierwsze po senatorach i activitatem mieć prosimy. 3)

9. Na tych, którzy podług constitutiej i listownej jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, nie zjachali do Warszawy na sejm, declaryjemy poenas naznaczyć i znowu miejsce ,gdziebyśmy się zjechać mogli, assignare, a to pod utratą każdego beneficiorum i na samych personach animadversią.

10. Przywilegia przeciwko prawom episkopim, nadane poddanym w episkopich dobrach, aby zniesione byli, a super injuriis in foro competenti żeby bez żadnej przeszkody salva possessorum była zachowana actio.

11. Prosimy też abyśmy byli conserwowani circa priwilegia świętej pamięci króla Zygmunta trzeciego, który indulsit, abyśmy najbliższymi byli boku króla jegomości, inter praelatos ritus romani swoje authoritates mieli. 4).

Kopія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29. 5)

1) Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: Jako niedopuzzów za piec odesłano.

2) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: i w tym oschli na koszu.

3) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: i tam gawronów nie potrzebują.

4) Тѣмъ-же почеркомъ приписано: te to co na Rohoze, psie koze, nadano.

5) Русскій переводъ этихъ пунктовъ внесенъ въ летопись Самуила Величка, т. II, стр. 507—509.

XXIV.

Пункты, определяющие льготы и права, жалуемые униятамъ, постановленные комиссією, назначенною королемъ для этой цѣли. 1681. Марта 18.

1) My, niżej podpisani, od najjaśniejszego majestatu Jana trzeciego, z Bożej łaski króla Polskiego, wielkiego księcia Litewskiego, Pruskiego etc. etc., do tego aktu kommissarze i delegaci, deklarujemy: iż lubo to samej opatrności Bożkiej jest dzieło sercami ludzkiemi kierować i duchem prawdy oświecać, i na zbawienną naprowadzać drogę, jednakże przez panów i monarchów ziemskich, namięśników swoich, środki i sposoby do tak świętego i pobożnego końca podawać zwykła, czego teraz oczywistym dochodzi się experimentem, gdy jego królewska mość nieporównanemi w polu odwagami, w domu wielkimi radami koło zaszczytu kościoła Bożego i narodów, od Boga powierzonych sobie, jeszcze i tego zaniechać nie chciał tak dobrego uczynku, którym wielcy wschodnie państwa (sic) monarchowie w tych państwach: Zygmunt III i Władysław IV, najjaśniejsi antecessorowie jego, słynęli w przyprowadzeniu do tego terminu—do jedności świętej wiary kościoła rzymskiego katolickiego; jakoż szczęści Bóg najwyższy świątobliwą jego królewskiej mości intencją, że do niej skłaniają się znacznie niektórzy w duchowieństwie ruskim przełożeni, z dobrą nadzieją i innych do tego zbawiennego dzieła powabiając, co jako Bogu, aniołom Jego i kościołowi Jego świętemu powszechnemu katolickiemu rzymskiemu jest wdzięcznym i miłym, królowi jego mości panu naszemu miłościwemu pożądanim i chwalebny, rzeczypospolitej, jeśli kiedy, w terazniejszych niebezpieczeństwach potrzebnym; tak za słuszną rzecz jego królewska mość poczytał, wejrzawszy we wszystkie desideria, które są proponowane od narodu ruskiego i duchowieństwa jego, do których uważenia i roztrząśnienia nas, niżej podpisanych kommissarzów, naznaczywszy, z relatij i powszechnej naszej zgody miłościwie deklarować raczył:

Въ началѣ акта находится приписка: Ich mość panowie senatorowie, których jego królewska mość, pan nasz miłościwy, żeby te puncta do executiej przywiedli, depótować raczył.

1. Ritus graecus, jak z początku na synodach oecumenicznych, przez ojców, Duchem Świętym natchnionych, jest sporządzony, a per sanctam sedem apostolicam approbowany, i za święty, równie jako i ritus romanus, zawsze poczytany,—aby in integro suo statu in perpetuum zostawał.

2. Beneficia ecclesiastica, w diecesjach ruskim duchownym należące, jako to: episkopije, archimandryje, samej szlachcie ruskiej, koronnym-w Koronie, a litewskim—w wielkiem księstwie Litewskim, in vita et religione sancti Basilii probatis, vigore legum pristinarum należec mają.

3. Beneficia zaś minoris classis, jako to: ihumcństwa i tym podobne, godnym osobom, których loci ordinarii, secundum legem, każdemu monasterowi servientem, obranych, najjaśniejszemu majestatowi ostentabit et approbabit.

4. Duchowieństwo ruskie, mianowicie świeszczeniicy świeccy duchowni, gaudeant omnibus libertatibus juxta leges canonicas et legem antiquam ruthenam i świeżych jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, rescriptów, tak jako duchowni ritus latini, in foro fori spirituali.

5. Osoby zaś ichmościów ojców episkopów characterum aequalium ichmościów więzy biskupów et foro competenti osób ich.

6. Bractwa i monasteria, które się prawami patriarszemi zaszczycały, aby we wszystkim zostawały przy swoich porządkach. Zwierzchność w przestrzeganiu dobrego rządu, cenzura druków, rachunków, i w podawaniu im duchownych osób, do ichmościów ojców episkopów należec będzie.

7. Za słuszną rzecz (uważa) jego królewska mość, aby duchowieństwo ritus graeci w trybunałach mogło mieć deputata swego, w czym powagą swoją pańską wnieść na tym sejmie do stanu rzeczypospolitej instancją o zniesienie pensii trybunalskich jego królewska mość oświadczy.

8. O pozwoleniu na sejmikach activitatis, o miejscu po ichmościach panach senatorach jego królewska mość proponować będzie i zaleci panom posłom ziem i województw.

9. Przywilej króla jegomości Zygmunta, blisko boku swego pańskiego duchowieństwa ritus graeci assistencją pozwoloną, approbuje jego królewska mość i conserwuje.

10. Szlachta, mieszczanie i kózdy według swej condiciej, in ritu graeco zostający, będą zarówno przy prerogatywach wszystkich zachowani, tak jako ci, którzy in ritu latino zostają, zwłaszcza mieszczanie w miastach i miasteczkach zasiadać, handle wszelkie prowadzić, domy in circulo civitatis wystawować i nabywać będą mogli, i w wszystkim in iuribus ritus

romani cieszyć się, tak jako w Litwie, którzy ex graeco ritu od unionem jam romanae ecclesiae nie przystąpili. *)

11. Metropolia Kijowska żeby przy osobach tych, które w Koronie będą obierać, zostawała, i żeby szła per electionem w Koronie i wielkiem xięztwie Litewskiem zostającego kleru et per presentationem jego królewskiej mości, instabit jego królewska mość, jako o rzecz bardzo potrzebną i z wielu miar zbawienną, a tym czasem, stante vita jego mości xiędza Żochowskiego, metropolity w Litwie residującego, immediate do najwyższej kościoła powszechnego głowy może, a nie do niektórych ichmościów xięży biskupów ritus latini, którzy a metropolitano eximuntur, należeć cavent sobie.

12. A że przed lat kilka per privilegium dał jego królewska mość administratią metropoliej tejże ojcu episkopowi lwowskiemu, instare będzie raczył do ojca świętego, aby ta administratia była approbowana.

13. Strony episkopiej Przemyskiej takie jego królewska mość wyznajduje umiarkowanie, aby przy jegomości ojcu Winnickim, episkopie przemyskim, onych wszystkich cerkwi dóbr duchownych zostawały dispositiones, w których possessiach immediate antecessores jegomości byli; jegomość zaś ojciec Małachowski, episkop przemyski, nad cerkwiemi i duchownymi, które zdawna w jurisdictioniej swojej ma, nim na insze beneficium przeniesiony będzie, zostawać ma.

14. A że episkopia Lwowska per avulsionem jest obrowna (sic) cała, przeto dożywotnym prawem zostawać będzie przy jegomości ojcu episkopie terazniejszym: Grodek i Obarów majątności archimandrijej Pieczarskiej, monastyr Huski cum attinentiis, tudzież w Polesiu zostające dobra, do metropoliej należące, i te wsi, które nullo jure trzyma jegomość xiądz biskup smoleński, instabit jego królewska mość, aby je puścił.

15. Do Halickiej zaś katedry Podgrodzie alias Sokoł, terazniejszego sejmju consensum, rzecz tak mała, której ustępuje jegomość pan Gałeczki, kapitan jego królewskiej mości, ma być incorporowana i przyłączona, i od quarty, której tylo złotych 20 płacono, uwolniona.

16. Oderwanych wsi od episkopiej Przemyskiej wolno będzie jegomości ojcu Innocentemu Winnickiemu, episkopowi przemyskiemu, prawem dochodzić, ekcepto co do oeconomiej Samborskiej należy.

*) Въ этомъ мѣстѣ другими почеркомъ сдѣлана п. риниска: і przystąpić, jako do rzeczy wątpliwej ku zbawieniu, nie chcą

17. Pobór włożony na monaster Dermański ma być zniesiony, jako niesłusznym consensu stanął reipublicae.

18. Monastery wszystkie z zakonnikami należeć będą w kóźdej diaecesii do jurisdictioni episkopa swego.

19. Duchowni świeccy, za podawaniem i ministrowaniem ichmościów ojców episkopów, w dobrach jego królewskiej mości zostawać będą, aby ci wprzód ich uznali zdolność, ne barbares irrepas defecta nauki et non hereditate sanctuarium possideant.

20. Seminaria w każdej diaecesii erigantur i accessus ludziom ritus graeci ad humaniores et speculativas scientias po academiach i collegiach w Koronie, jako i wielkiem księztwie Litewskiem nie ma być broniony.

21. Panów: Bazylego Kerendowicza, Alexandra Żurakowskiego, Jana Mokrzyckiego, Alexandra Kruczkiewicza, Konstantego i Alexandra Ternawskich do praerogatywy szlacheckiej zaleci jego królewska mość.

22. Powagą swą pańską interponować raczy jego królewska mość, aby juxta bullam Urbani VIII non liceat de ritu in ritum transire pro libitu cujuscunq̄ue, ne confusio jurisdictionum nutriatur; item, aby się nie mieszała ichmość księża biskupi w jurisdictionią ichmościów ojców episkopów i excommunicatis nie dawali protekcji, ani pozwolali dawać; także ichmość panowie dziedziczni i dzierżawce wykrocnych duchownych aby nie ochraniać, ale ich ad censuras ecclesiasticas loci ordinariorum to jest ad justitiam wydawali.

23. Inquantum favente celo patriarchatus Constantinopolitanus wyszła się kiedy do dependenty ad primam sede apostolicam, natenczas non negabit jego królewska mość i rzeczypospolita, aby do dawnej wrócili się episkopowie dependenty ab eodem patriarchatu; a ponieważ terazniejszym postanowieniem jeszcze skutku swego nie wzięła constitutia anni 1677, tedy tego wszystkiego zachowujemy sobie czas do przywiedzenia dostatecznego executiā tej mianowanej constitutiej.

24. Insuper protectiā swą pańską jego królewska mość declaruje, tak osobom duchownym, do zgody skłaniającym się, jako i dobrom ich, przeciwko tym, którzyby jakimkolwiek pozorem i florem chcieli przesłać.

25. Toż declarują jaśniewielmożni ichmościa panowie delegaci: jaśniewielmożny jegomość pan wojewoda Krakowski, jaśniewielmożny jegomość pan wojewoda ziem Kijowskich, jaśniewielmożny jegomość pan marszałek nadworny

koronny; a dla lepszej zaś tego postanowienia wagi, z wyraźnej jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, woli własnymi rękami podpisujemy się i pieczęciami stwierdzamy. Działo się w Warszawie, die 18 marca, anno 1681.

Kopія хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXV

Соображенія, представленныя польскому правительству уніятскими єпископами о томъ, чтобы до болѣе удобнаго времени держать въ тайнѣ вновь постановленныя мѣры о насильственномъ введеніи уніи и чтобы приготовить къ нимъ постепенно народъ и православное духовенство, изъ опасенія, въ противномъ случаѣ, возстанія и вмѣшательства соседнихъ державъ во внутреннія дѣла речипосполитой. 1681. (Въ Мартѣ).

Consideratie super declarationibus, an nunc vel in termino conservato?

1. Jeśliby sie tu zaraz declarowało, boday nie to subsequetur, że status diaecesis duchowieństwo, szlachta y bractwa cerkwie po miastach, pasterzów swoich za iawnych poczytawszy nieprzyjaciół, nietylko onym żadnego posłuszeństwa oddawać nie chcieliby, ale też ipsum eorum subterfugerent congressum, iako się w Litwie incipiente sancta działo Unione, [a potym w diaecesiey Przemyskiej nie bez wielkiego in populo zamieszania, y z znacznym na różnych mieyscach krwie rozlaniem, a to jeszeze podczas głębokiego w oyczyźnie pokoju.

2. Tak by tedy antecedentium do iedności pasterzów diaecesiey z ymnemi niezuniowanemi zniosszy się, jako to: Łuckiemi, Ukrayńskimi, Białoruskiemi y hic po Litwie rozsianemi diaecesiami, mogliby uczynić taką conjuratią, żeby siebie ym przez swoich do garła nie odstępowali.

3. Promoveret tę imprezę teyże religiey ordo tak duchownym świeckim, iako y zakonnikom, dając im promotiã (et quis novit) ieśliby w correspondentiã iakic cum exteris wchodzić cum praelectione consideranda religionis, nizeli honoris et fortunarum, nie odważyli się: a ile ardua ingenia, po których już to observatum.

4. Zakonnicy zaś y tu, pokiby się mogli ostać, popolstwo różnemi sposobami et potissimum na spowiedziach sumnienia obowiązkiem zniewalali adeundum coniurationis, którą by im majora związku capita, tanquam ex oraculo, proponerent, assensum. A toby ich najbarziej przywiodło, że zakonnicy nasi, żadney fundathey nie mając, tylko z łaski dobrodzieiów mendicatis żyją suffragiis; którzy by iako prędko od nich odwrocili się, tak oni, ob egestatem, ad extrema udawać by się musieli.

5. Jeśliby się zaś tu ostać per vigilem pastorum oculum nie mogli, więc y sposobami w różne pouciekawszy się strony, popsowali serce posrotnym teyże religiey narodom przeciwko oyczyźnie naszey, która teraz ad integritatem suam coniunctionem armorum od publicznego practicabilem potrzebuie! chrześcijaństwa przeciwko Turczynowi, pod którego tyrańskim jarzmem salvo libero religionis exertitio, (jeśliby) mieli w wolnej, sine ullo (dubio) woleliby zostawać, iako w tey mierze y od nich samych, i od u nich bywających czasem industria dissimulatione in formowaliśmy się.

6 Z iakã by tedy trudnościã upartych diaecessianów sprzysiężonych przychodziło rozwiązywać zwionzek.

7. Jeśli sposobem charitativae persuasionis, to iuz by ex predicta ratione było inpracticabile, bo miawszy nas za nieprzyjaciół, uszy by swe, ne sacram audirent quomodocunque in cantationem, iako surda aspis, zatykali.

8. Jeśliby zaś per potentiam: sami jey nie mamy; autoritas zaś pana rzeczypospolitej, niewiedzieć ieśliby iã teraz obmyśliwać chciała per intuitum armorum et animorum conjunctionis.

9. W ostatku boday upartym y zawziętym y do tego nie przyszło in pium sanguinis; o co u resolutów in omnem eventum nie trudno, żeby humeri ignem in vera charitas, którego J. K. mość, pan nasz miłościwy, in terram szczęśliwego panowania reassumit, mittendo dispositio, pasterzów krwią, nimby się rozgorzał, gasić nie chcieli.

10. Satius tedy zdaie się, miasto publiczney, uczynić in manu J. K. M. pana naszego miłościwego et illustrissimi nuncii apostolici, cum obligatione S. sedis Apostolicae declaratią, y oną in archivo położyć, potym aby się, stantibus bonis dispositionibus, zachowane byli

11. Terminy, mieysca ziazdu, narad, sub amissione benefitiorum y na samych Bogu Panu y prawu nieposłusznych osobach należytą animadversią, a, tymczasem, duchowieństwo Ruskie pozwoleniem immunitatum, któremi gaudet sacrae Romanae ecclesiae clerus, zachęcić, obiecuiąc onych na przyszłym synodzie complementum.

12. Zatym zaś na przyszłym, da Pan Bóg, seymie perpetua lege onych przez constitutią utwierdzenie, z tą iednak conditią, yż, iesliby Ducha Świętego w tey mierze powołaniu zatwardziałym sercem reluctari chcieli, tedy nie tylko tego regnantis et ordinum regni beneficium oddać, ale jako rebelles sądzeni być mają.

13. Pasterze zaś ordinis equestris bracią, ile emeritiores w bractwach mieyskich podobne osoby, wszelakim paternae charitatis sposobem perswadować obowiązani będą, ad assensium publicum S. Unionis, animos disponento wczesnie.

14. Ażeby pobożne szło intentium, ex re foret, aby osobliwe na ten synod wzywaiące wyszli uniwersały, y do niektórych osób osobliwe rescripta.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По описательной описи № 29.

XXVI.

Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III Сильвестру Тваровскому на званіе Овруцкаго архимандрита. 1681. Марта 31.

Рову тысяча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Мая четвертого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною, Теодоромъ Левъковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстаростна Овруцкого, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanawszy wysoce przewielebny w Bogu jegomość ojciec Sylwester Twarowski, archymandryt Owrucki, ihumea monastera Lisniańskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam poдал przywilej od jego królewskiej mości, w metrykach mniejszych cancellaryi koronnej Warszawskich w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt pierwszym, miesiąca Kwietnia dwudziestego czwartego dnia aktykowany, i authentyk, z tychże pomienionych metryk pod pieczęcią jego królewskiej mości koronną wydany, o czym ten przywilej, temuż jegomości ojcu Twarowskiemu na archymandryą Owrucką służący, szerzej i dostateczniej każdą rzecz w sobie opisuje, którego podawający prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze, grodzkie, owruckie wpisany był; ja tedy, urząd, ony przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, iż jest w aktach metryki cancellaryej mniejszej koronnej list niżej opisany, którego tenor jest taki: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Wołyński, Kijowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu wiedzieć będzie należało: iż my, mając zaleconą od panów rad naszych, w piśmie świętem umiejętność

i życie przykładne urodzonego pobożnego Sylwestra Twarowskiego, zakon-
nika reguły świętego Bazylego Wielkiego, ihumena monastera Liśniańskiego,
niemniej upatrując, aby wakująca natenczas archymandria Owrucka, za pos-
tąpieniem pobożnego Theophana Krechowieckiego na archymandrią Słucką,
bez należytego swego na tym miejscu przełożonego dłużej zostając, tak w
porządkach duchownych, jako i dobrach, tam należących, diminutiej jakiej
nie ponosiła, onę pomienionemu urodzonemu pobożnemu Twarowskiemu kon-
ferować umyśliliśmy; jakoż i tym listem naszym conferujemy ze wszystkimi
gruntami, rolami, lasami, sianozęciami, stawami, młynami, poddanemi i ich
powinnościami, danią miodową, i wszystkimi, małemi i większemi, zdawna
do tej archimandriej należącemi i nowo staraniem ludzkim wynaleźć się
mogącemi pożytkami, tudzież rządem nad zakonnikami tamecznemi, urzę-
dowi jego przysługującymi, mieć chcąc i powagą naszą królewską rozka-
zując, aby go nietylko przełożeni ritus graeci za prawdziwego archyman-
drytę znali, lecz zakonnicy i poddani, do jego tamecznej jurisdicției nale-
żące, posłuszeństwo, onemu powinne, oddawali, obiecując to po nas i naj-
jaśniejszych następcach naszych, że pomienionego urodzonego pobożnego
Sylwestra Twarowskiego od używania i spokojnej possessiej tej archyman-
driej nie oddalemy do ostatniego życia jego kresu i nikomu oddalenia wła-
dzy nie pozwolimy, ale go wcale przy tym prawie dożywotnim zachowamy,
co i najjaśniejsi następcy nasi uczynią. A dla tym większej mocy i powagi,
ten list, ręki naszej podpisem utwierdziwszy, pieczęć koronną przycisnąć
rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia 31 marca, roku Pańskiego 1681,
panowania naszego 7 roku. Jan król, Stanisław Szczuka, sekretarz jego
królewskiej mości (locus sigilli). Który to list, wyżej opisany, jako się w
aktach pomienionej metryki zawiera, wiernie, słowo w słowo, wypisać i
stronie potrzebującej in forma authentica wydać pozwoliliśmy; na co, dla
lepszey wiary, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Działo się w War-
szawie, dnia dwudziestego czwartego miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego
tysiąc sześćset ośmdziesiątego pierwszego. Za sprawą i przełożeniem jaś-
nie wielebnego w Bogu jegomości xiędza Jana Gnińskiego, podkanclerzego
koronnego, У того привилею его королевской милости, з вышъ поме-
ненных метрикъ выданного, печать коронная меншее канцелярии
притисненная, а подпись руки секретарское теми словы: Stanisław
Szczuka, jego królewskiej mości sekretarz. Kоторый-же то привилей, за
подаемъ вышъ помененной особы, а за принятемъ моимъ, урядо-

ВЫМЪ, УВЕСЬ, СЛОВО ВЪ СЛОВО, ДО КНИГЪ НИНЕШНИХЪ, ВГРОДСКИХЪ, ОВРУЦКИХЪ ЕСТЬ УПИСАНЪ.

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 351.

XXVII.

Универсалъ короля Иоанна III, предписывающій вѣсть войскамъ, состоящимъ на службѣ речнопосполитой, не брать провіанта и денежныхъ сборовъ съ имѣній, принадлежащихъ Киево-пустынному Никольскому монастырю, находящихся въ Овруцкомъ повѣтѣ, и не располагаться постоємъ въ этихъ имѣніяхъ. 1681. Марта 31.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Urodzonym pułkownikiem, oberszterom, oberszterlejtantom, rotmistrzom, kapitanom, porucznikom, chorążym, ichże namiestnikom, commendantom i wszystkiemu rycerstwu wojsk naszych, w służbie rzeczypospolitej będącemu, polskiego i cudzoziemskiego zaciągu, także kommandantowi i wszystkim atamanom i mołojcom, na praesidium w Dimiru będącym, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni, wiernie nam milil Lubo to dobra duchowieństwa ritus graeci żadnym najmniejszym contributiom nie są podległe, a do tego constitutiami koronnemi skutecznie w tej mierze obwarowane zostają, jednak, iż niektórzy z ludzi wojskowych obierają się tacy, którzy to lekce uważając, do wszystkich podatków i contributii pociągać i violenter przymuszać zwykli,—zaczym my, mając osobliwy respect na dobra duchowne: Szepelicze, Worochobowicze, Drunki, Zubkowicze, Litkow, Ostapy i Radohoszcza nazwane, w województwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżące, zdawna monasterowi pod tytułem świętego Mikołaja Pustynnego, przy mieście naszym Kijowie będącemu, od świętej pamięci praedecessorów naszych

miłościwie nadane, na instancją wielebnego Warłaaama Jasińskiego, ihumena tegoż przerzeczonego monastera, w osobliwą wziąć protectią naszą królewską, umyśliliśmy,—jakoż bierzemy i przyjmujemy niniejszym listem uniwersałem naszym, chcąc mieć koniecznie po wiernościach waszych, aby żaden człowiek rycerski w pomienionych dobrach stać, stanowisk, noclegów, pokarmów odprawować, stacji chlebowych i pieniężnych, podwód brać, ani hyberny wybierać i do innych jakichkolwiek exactii pociągać nie ważył się i nie przymuszał, dla łaski naszej i pod ostrością articulów wojskowych. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXXI miesiąca Marca, roku Pańskiego MDCLXXXI, panowania naszego VII roku. Jan król. Stanisław Szczuka, sekretarz jego królewskiej mości, manu propria. (M. II.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 202.

XXVIII.

Постановленія о мѣрахъ для защиты Православія, составленныя на сѣздѣ депутатовъ старороссійскихъ православныхъ братствъ, въ Новомъ Дворѣ 1681. Августа 19.

1). Anno 1681, die 19 Augusti veteri stylo zjazdu szczęśliwego stanu duchownego i bractw świeckich zgodna declaratia i rada stateczna, na Zaśnienie Panny Naświętszej w Nowym Dworze uczyniona, w ten sposób:

1) Въ началѣ акта находится приписка: Bractwa Wileńskiego i starszego Świętego Ducha inventia przeciwko nowo od wschodnio-prawosławnej cerkwi odstępców, w Nowym Dworze odprawowana, która się w sobie tak ma: Zamyślił był, czyniwszy jegomość ojciec Tryzna convocatią do Nowego Dworu wszystkiego duchowieństwa i bractwa z wielkiego xieztwa Litewskiego, te niżej mianowane puncta producować, gdzie na termin zawity nie przybył, tedy i bez niego są producowane w ten sposób: (другимъ почеркомъ): tym, którzy tam się byli zebrali:

1. Ponieważ fertur, że jego królewska mość, pan nasz miłościwy, jeszcze powtóre, lubelskiemu podobne ma złożyć w wielkiem xięztwie Litewskiem colloquium, czyli też synod, po którym wielu doznaliśmy dishe-reutów; przeto tak duchowieństwo Korony Polskiej i wielkiego xięztwa Litewskiego, i wszystkie bractwa świeckie stawropigialne, natenczas zgromadzone, declarujemy i cale się obowiązujemy prawosławno-katholickiej greco-ruskiej, pod posłuszeństwem świętego patriarchy Kónstantynopolskiego zostającej, wiary świętej nie odstępować i statecznie przy onej (by i zdrowiem pieczętować przyszło) zostawać powinni.

2. Jeżeliby pomienione uniwersały króla jegomości na podobne lubelskiemu colloquium, tedy duchowieństwo, oraz i bractwa wszystkie, z prawami i przywilejami antyquitus sobie od królów jego królewskiej mości nadanemi, a przez jego królewską mość nowo conferowanemi, zjeżdżać się powinni będą, i to, jeżeli tego jubebunt uniwersały przez jego królewską mość wydane.

3. Bractwa zebrane, jako to: Mohilewskie i Słuckie (toż i o innych sentiebat) declararunt sumptem i wszystkiemi preesse siłami, jeżeli tego będzie wyciągała potrzeba.

4. Bractwo Wileńskie ze dotąd listami swemi movendo do pomocy sobie około dobra cerkwie Bożej w staraniu bractwa inne, które się znajdują w pańskich miastach, wiary prawosławno-katholickiej nie odwiedźali i potrzeby cerkwie Bożej nie oznajmowali, przeto uważamy, aby bractwo Wileńskie nullo intermisso po wszystkich rozpisali bractwach, czym uwenerowawszy, inpedicii, jaka by się w potrzebach pokazała, upraszali, w czym się mają poczuwać bractwa wszystkie.

5. Declaravit bractwo Mohilewskie i też sentiebat i Słuckie, jeżeliby colloquium albo zjazd jaki naznaczony uniwersałami jego królewskiej mości był, ludzi od siebie mądrych i na to zgodnych, tudziesz i szlachetnej conditii wysłać, słusznym ich opatrzywszy sumptem, toż i po wszystkich bractwach stawropigialnych mieć chcemy.

6. Nie mając doskonałej pewności o zjeździe, pracvenimus zawczasu i wielce upraszamy, aby wszystkie bractwa, tak w Koronie Polskiej, jako i wielkiem xięztwie Litewskiem, stawropigialne, gdy na sejm przyszły, da Bóg, innotescentie wynidą, usilnego przykładali starania, nie żałując na to i kosztu, ritus graeci, albo li też innej nie rzymskiej wiary naszej cerkwie Bożej i wiary naszej prawosławnej, byli do instructiej tymże panom posłom włożone, aby się na sejmie o całość cerkwie Bożej domawiali, w czym my,

bacząc barzo pilną i cerkwie Bożej pożyteczną okazją, ten punct za naj-poważniejszy zalecamy.

7. Statuimus odtąd, aby jaśniewielmożny jegomość nominat episkopiej-Białoruskiej i bractwo Krestonosne Wileńskie miały ustawiczne znie-sienia się i rady zdrowe około całości i dobra cerkwie Bożej prawosławnej z jaśnieoświeconym xiążęciem jegomością ojcem episkopem łuckim, a na ten czas w koronie Polskiej i wielkiem xięztwie Litewskim pastercem, którego obrady duchowne z sobą uczynione aby instanti jegomość ojciec nominat i bractwo Wileńskie, tak duchownego stanu, jako też i wszystkim bractwom do wiadomości skutecznej podawali, niepochibnie mieć chcemy.

8. Toż trzymamy o uniwersałach i o innych w cerkwie Bożej nowinach, które żeby miało insze bractwo, tedy te bractwo powinno będzie zaraz bractwu Wileńskiemu oznajmić i podać do wiadomości, i uniwersały odsyłać.

9. Manifestatia, która jest do narodu Ruskiego na przewrotnych odstępników, i project niejakowy, sub titulo »modi concordiarum« uczyniona, za słuszną być uznawamy, którą naprzód xięciu jegomości ojcu episkopowi łuckiemu do wyrozumienia, tudzież do podpisu duchownego i świeckiego stanu koronnego być mają zasłane, potym tu, w wielkiem xięztwie Litewskim, od prałatów i świeckich ludzie utriusque conditionis podpisana i sporządzona, do tego w wszelakich grodach, tak korony Polskiej, jako i w wielkiem xięztwie Litewskim acticowana, którego pracy i pilnego starania bractwu Wileńskiemu zalecamy, wielce ichmościów o to upraszamy, i innym zaś bractwom (ponieważ też manifestatia niemalej exigit spezy) proporcjonaliter na nią sumptu przysłania za listem bractwa Wileńskiego upraszamy.

10. Zaszła petitia i suplika bractwa Wileńskiego, iż ustawicznymi biadami i napaściami niezbyttnymi, od disherentów persecutiami częstemi za cerkiew Bożą publikami i nieprzestannym owym staraniem, tudzież niedawno przeszłym od Repińskiego na monastyr i majątności onych ciężkim nastąpieniem i gwałtownym odebraniem (zkaąd niemala musiała się exolvi summa) ogołocona i niemal wniwecz obrócona, zaczym aby bractwa inne, które takową na sobie nie ponoszą persecutią i uciski, chcieli w opatrzeniu datkiem stając braciom i dobrodziejom, gdyż i teraz ozdoba cerkwi Bożej w ludzkich jęczy dla kwot ręku, wielce o to upraszali; w czym ichmość panowie delegaci bractw różnych cale declarować nie mogli, ale wzięli do relatiei bractwom i namowy braterskiej, za którym to ogołoconym

bractwem i congregati supplices wnosimy preces, aby się, nie posponowawszy ich literalne prośby, któremi uwenerują ichmościów panów, raczyli datkiem, jako te bractwo, które jest caput wszystkich bractw, i ustawicznie za cerkiew Bożą wojujące, pro posse suo datkiem i opatrzeniem na przyszłe potrzeby suppeditare, wielce i powtóre upraszamy. Tej congregatjej, szczęśliwie zebranej, takowa stanęła declaratia: Ad M. D. G. B. V. M. S. O. L. C. honorem dla lepszej pewności i wiadomości rękoma podpisaliśmy się. Pisan ut supra. Takie podpisy u tych punctów: Jakow Karasiński, ihumen brzeski, delegat na tę congregatią od pasterza jaśnioświeconego xiążęcia jegomości ojca episkopa łuckiego; manu propria. Platon Łukiański, ihumen Ćrozowski i Nowodworski, manu propria. Józeph Hozerewski (?) ihumen Bujnicki, delegatus od jegomości ojca Wołczanskiego, namiśnika episkopiej Białoruskiej, i od całego bractwa Mohilewskiego, manu propria. Athanazy Hładko, ihumen Dzisiętnicki, manu propria. Daniel Żdanowicz, Kamieniecki ihumen, manu propria. Innokentij Horodecki, ihumen monastera Lepesowskiego, manu propria. Nikodym Balicki, ihumen Ceperski, manu propria. Jan Belmaczewicz—Życzewski, delegat bractwa Wileńskiego, manu propria. Hrehory Belmaczewicz—Życki, delegat tegoż bractwa, manu propria. Hrehory Skoryna, delegat bractwa Słuckiego, manu propria. B. O. J. B. S. manu propria. Jan Balewicz, bractwa Mohilewskiego delegat, manu propria.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 29.

XXIX

Письмо сандецкаго старосты, Яна Липскаго, къ управляющему Лабунскимъ имѣніемъ, дворянину Самборжецкому, содержащее выговоръ за то, что экономъ села Барашова оскорблялъ ругательствами и грозилъ побоями монаху Кіевскаго Свѣтоникольскаго Пустыннаго монастыря, Маковичу, явившемуся въ Лабунское имѣніе для принятія въ свое вѣденіе села, отданнаго Липскимъ монахамъ Свѣтоникольскаго монастыря въ арендное пользованіе. 1782. Апрѣля 27.

Рокъ тысяча шестьсотъ восемьдесятъ второго, мѣсяца Іюня
первого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости Овѣруцѣемъ, передомною, Теодоромъ Левѣковѣскимъ, намѣстникомъ вгродскимъ подстароства Овѣруцѣего, и книгами нынешними, вгродскими, овѣруцѣкими personaliter stanowszy wielebny w Bogu ojciec Theodozy Zahorowski, zakonnik monasteru Pustynnego Nikolskiego Kijowskiego, imieniem w Bogu przewielebnego jego mości ojca Warlaama, yhumena, i wszystkiej braci zakonnej tegoż pomienionego monastera, dla wpisania do act niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam list od wiełmożnego jego mości pana Lipskiego, starosty Sądeckiego, do pana Samborzeckiego, podstarościego i gubernatora natenczas Łabuńskiego, w rzeczy, w tym liście, niżej inserowany:» mianowicie wyrażonej, pisany, o czym ten list szyrzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby na urządzie przyjęty i do ksiąg pomienionych wpisany był. Ja tedy, urząd, do ksiąg przyjmując, czytałem i tymi słowy jest pisany: Panie Samborzeckil Pisałem do was, iż na prośbę ludzi wielkich rozkazałem puścić wioskę tę, którą był pan Stocki odebrał dla exorbitantiej poczynionych, znówu ojcom zakonnikom monastera Kijowskiego, teraz pisze ojciec Makowicz, że podstarości Baraszowski, miasto oddania wioski, contemptem go wielkim nakarinił i kijów na niego wołał, mogliście tego przestrzec, jeżeliby to bydź miało, abyście mu zaraz byli to zganili bezpieczeństwo, ażeby to było do mnie

nie dochodziło; kiedy już wiem o tym, a pokaże się, to pewnie, będzie pamiętał, iako duchowieństwa szanować i pełnić nie kufel, ale rozkazanie moje, bo znać, że abo natenczas opił się, abo oszalał, gdyż wyraźne rozkazanie moje mając, aby puścił i oddał to, co trzymali przedtym, powinien był tak uczynić i starość tego ojca Makowicza tak acceptować, jako należało przystojnie w domu moim, nie tak zelżywemi słowy, jako pisze do jego mości xiędza episkopa Lwowskiego, na mnie się żaląc; lubo daleka moja correspondentia, dość mi rozkazać, a wasza powinność czynić to, co rozkażą, mam bydź prędko wolą w tamtych krajach; jeżeli bym sam nie był, zeszlę takowego, co dishonuru tego ojca Makowicza zemści się, jeżeli by tak właśnie bydź miało, ale i wy zgańcie mu to serio i przykażcie, aby przeprosił, jeżeli nie chce odpowiadać. Powtóre rozkazuję, aby to puścić, co trzymali ci ojcowie, tak, jakom pierwej pisał i rozkazał. Zatem, panie Beże daj w dobrym zdrowiu obaczyć: będąc wam zawsze życzliwy wszego dobra, życzliwy Lipski, s. s. m. p. W Krakowie dnia dwudziestego siódmego Aprilis, tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtorego. А нѣтътуляція на томъ листѣ тыми словами писана: panu Samborzeckiemu, podstarościami Zaburńskiemu i gubernatorowi natenczas, do pilnego oddania. Который-же то листъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованное особы, а за принятемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ вгродскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, т. 1681—1682; листъ 369.

XXX

Письмо Сандецкаго старосты, Яна Лицкаго, къ эконому села Барашовъ, Шуминскому, содержащее въ себѣ выговоръ за оскорбленія, нанесенныя послѣднимъ монаху Кіевскаго Святионикольскаго монастыря, Маковичу. 1682. Апрѣля 29.

Рову тисеча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Іюня перваго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замъку ево королевское милости Овѣруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левѣковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Овруцкаго, и книгами нынешними, вгородскими, овруцькими personaliter ad acta stanowszy wielebny w Bogu ojciec Theodozy Zahorowski, zakonnik monastera Pustynnego Nikolskiego Kijowskiego, imieniem w Bogu przewielebnego jegomości ojca Warłaama Jasińskiego, yhumena, i wszystkiej braci zakonnej tegoż pomienionego manastera, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich подаѣ per oblatam list, od wielmożnego jegomości pana Lapskiego, starosty sądeckiego, do pana Szumińskiego, podstarościego Baraszowskiego, w rzeczy, w tym liście, niżej inserowanym, dostatecznie wyrażonej, pisany, o czym ten list szyrzej w sobie opisuje; kтórego podawszy, prosię, aby na urządzie przyjęty i w księgi niniejsze wpisany był. Ja tedy, urząd, do ksiąg przyjmując, czytałem, i tymi słowy jest pisany: Panie Szumiński! Nie rozumiem tego o was, abyście sobie tak płocho i złośliwie postąpić mieli, żebyście, mając wyraźną wolą moją przez pisanie, abyście puścili tę wioskę, do Baraszów należąca, ojcom monastera Kijowskiego, którą przedtym trzymali, a wy, miasto tego nie respectując i na moje pisanie, i na stare lata ojca Makowicza, ważyliście się porwać nie tylko słowy, ale i do kijów na niego, pisanie moje o ziemię rzuciwszy. Jeżeli by tak było, musieliście або się opić, або oszaleć, wiedziesz o tym, że ja, kiedy rozkazuję, to rozkazuję prawdziwie, nie tak, jako ojciec Makowicz rozumie i do jegomości xiędza episkopa Lwowskiego pisze o mnie, a to dla waszego głupiego i płocheго postępku; jeżeli by to tak miało bydź, pewnie wam to zganiono będzie, i te kije (kтórycheście na

tego starca wołali), na was się obrucą, bo by to była wielka wasza odwaga pozwolić sobie tak siła; jako tego nie rozumiem o was; czekając w tym justificatjej, tak rozkazuję, abyście, za oddaniem tej kartki, według mego rozkazania sprawili się i puścili im to, co przedtym trzymali, i oddali zaraz do dalszej łaski naszej; a jeżeliście sobie pozwolili w mowie przeciwko ojcu temu, życzylibym go przeprosić, bo za przyjazdem moim, abo tego Kogo tam zeszlę, w wielkim musielibyście bydź kłopotcie, bo duchowieństwo wszędzie swoją wielką mieć powinno obserwacją; wiedzcie o tym, że wam to należycie zganiono będzie, jeśliny tak bydź miało. To tedy rozkazawszy i oznajmiwszy, panu Bogu was oddawam. J. Lipski, starosta Sądecki, manu propria. W Krakowie, dnia dwudziestego siódmego Aprilis, tysiąc sześćset ósmudziesiąt wtórego roku. Который-же то листъ, за поданемъ и прозбою звышъ менованное особы подавающее, а за принятемъ монмъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овъруцкихъ есть уписанный.

Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, № 3210, т. 1681—1682; листъ 570.

XXXI

Привилегія, выданная Овруцкому монастырю королемиъ Иоанномъ III на право беспошлиннаго провоза соли въ карпатскаго Подгоря. 1682 Сентабря 9.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца Овѣтобра двадцать шостого дня.

На уряде вродскомъ, въ замку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаромъ земьскимъ виевскимъ, подьстаростимъ вродьскимъ овѣруцкимъ, и книгами нынешними, вродьскими, овѣруцкими, personaliter stanowazy w Bogu wielebny ojciec Pankratij Nahaczowski, zakonnik i namieśnik archimandriej Owruцkiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego, jegomości

ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, extract, z xiąg grodzkich, żydaczowskich wydany, przywileju, od jego królewskiej mości na rzecz, w tym przywileju mianowicie wyrażoną, temuz wysoco w Bogu przewielebnemu ojcu archimandrycie owruckiemu dany i służący, o czym ten przywilej szyrzej w sobie opisuje, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam, prosząc, aby był przyjęty i do xiąg wpisany, którego ja, urząd, przyjmując, czytałem i temi słowy jest pisany: Actum in castro Żydaczoviensi, feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Żydaczoviense litteras universales infrascriptas super liberam ductionem salis, a sacra regia majestate monasterio Owrucensi ritus graeci benigniter datas et collatas, manu ejusdem serenissimi propria subscriptas, ac sigillo minoris cancellariae regni communitas, atque per modum oblatum officio praesenti porrectas, suscepit actisque suis inscribi permisit, de tenore verborum sequenti: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Podlaski, Inflantki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy. Ponieważ jest u nas ta władza ratować nędznych, zwłaszcza na służbę Bogu i na święty żywot oddających się, przeto, gdy nam przełożono imieniem wielebnego Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, ihumena Liszniańskiego i całego monasteru i archimandrycj Owruckiej, że dobra tej archimandrycj, które dosyć szczupłe z funduszu były, przez wojny i incurse nieprzyjacielskie w niwecz spustoszone są, a zatym zakonnicy słusznego wyżywienia nie mają, oraz i suplikowano, abyśmy ten monastyr wolnością, jaką wwożenia soli z Podgórze w tamte kraje, alias liberi commercii, bez myt prywatnych pozwoleniem udarować, wspomódz i dźwignąć raczyli, My, do tej supliki łaskawie się skłoniwszy, pozwolić umyśliliśmy; jakoż pozwalamy terazniejszym przywilejem naszym pomienionemu archimandrycie i całemu monasterowi Owruckiemu, aby im wolno było sól z Podgórze do Owruca i w dalsze kraje bez wszelkich myt prywatnych, jako to: grobelnego, mostowego, brukowego i innych przechodnych, jakimkolwiek imieniem nazwanych exactiej, prowadzić i rozwozić, a z tamąd nazad pożywienia i prowiantów do monastera Liszniańskiego w Podgórze przywozić. Co do wiadomości wszystkim, komu to wiedzieć należy, osobliwie starostom, dzierżawcom naszym i wszystkim, prawo na wytieranie myta mającym, donosząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby zakonników monasteru Owruckiego

przy tym przywileju zachowali i wolno ich, z solą jadących i z prowiantem powracających, wszędzie przepuszczali, dla łaski naszej. Na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX. Jan król, do dalszej naszej woli. Locis sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatur. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczowiensibus extraditum. *Corraxit Maskiewicz.* У того привилею печать вгородская Жидачевська есть притисненая. Который-же то екстрахтъ того привилею, за поданемъ звышъмененой особы подавающого, а за принятемъ монимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписанъ.

Книги вродская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; мистъ 322 на оборотъ.

XXXII

Универсалъ короля Іоанна III къ дворянамъ воеводствъ: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывающій имъ не беспокоить Сильвестра Тваровскаго въ управленіи Овруцкою архимандрією и принадлежащими ей имѣніями и не поддерживать притязаній на ту же архимандрію бѣжавшаго въ Кіевъ Иннокентія Монастырскаго. 1682. Сентября 9.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месеца Октебра двадцать шестого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замьку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаромъ земскимъ Клевѣскимъ, подъястаростимъ вгородскимъ овруцкимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanow-szy w Bogu wielebny ojciec Pankratij Nahaczowski, zakonnik i namieśnik*

archimandryej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego jego-
mości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty Owruckiego, ekstrakt
uniwersału, od jego królewskiej mości, do ichmościów panów obywatelów
województw: Kijowskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego pisanego, z xiąg
grodzkich żydaczewskich wydany, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodz-
kich, owruckich per oblatam podał, o czym ten ekstrakt szyrzej rzecz
swoją w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i
w xięgi pomienione wpisany. Ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przy-
jmując, czytałem i temi słowy jest pisany: Actum in castro Żydaczoviensi,
feria sexta ante festum Sanctorum Omnium proxima, anno Domini mille-
simo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, ca-
pitaneale, Żydaczoviense litteras universales infrascriptas, a sacra regia
majestate ad incolas palatinatum infrascriptorum sub vadio introcontento
scripta, per illustri et admodum reverendo Sylvestro Twarowski benigni-
ter datas et collatas, manu ejusdem serenissimi regis subscriptas, ac si-
gillo minoris cancellariae regni communitas, atque per generosum Joannem
Bylina ad acticandum per modum oblatam officio praesenti porrectas, sus-
cepit actisque suis inscribi permisit, de tenore verborum, qui sequitur, ejus-
modi: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski,
Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, In-
flancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wszem wobec i każdemu zo-
sobna, komu to wiedzieć należy, a zwłaszcza wielmożnym urodzonym sena-
torom, dignitarzom, urzędnikom, starostom i dzierżawcom naszym, i wszy-
tkim obywatelom województw: Kijowskiego, Braclawskiego i Czernihow-
skiego, uprzejmie i wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Wielmożni,
urodzeni, uprzejmie nam mili! Jako wszystkie benefitia duchowne, romani i
graeci ritus, wielkie i małe, w państwach i dobrach naszych królewskich
ad jus patronatus nostrum należą, tak, kiedy archimandria Owrucka, za
postąpieniem wielebnego Theophana Krechowieckiego, archimandryty ta-
mejszego, na archimandrią Słucką, wakowała,—onę, jako dispozitiej naszej,
podległą, wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, człowiekowi pobożnemu i
nauczonemu, na przeszłym sejmie conferowaliśmy; a że niektórzy obywatele
religiej ruskiej, nie będąc temuż wielebnemu Twarowskiemu, archimandricie
Owruckiemu, przyjaznemi, onego w possessiej spokojnej tejże archiman-
drię turbują, w rząd jego nad zakonnikami i wszystkiemi jurisdicției jego
podległemi wdawają się, prowentów z dóbr archimandrickich brać mu zab-
raniają, i na zdrowie jego pochwałki czynią, i niejakię Innocentę Ma-

nastyrskiego, zakonika, dla otrzymanych na sobie condemnat do Kijowa pod cudzą protectiã zbiegłego, na tę archimandriã owruckã privata autoritate promowujã, i na niã mocã i gwałtem wprowadzić go zamyslajã, co jest contra jura majestatis, przeciwko powadze i zwierzchności naszej królewskiej et contra securitatem publicam. Chcąc My tedy pomienionemu wielbnemu archimandricie Owruckiemu bezpieczeństwo prowidować i tak jego w prawie i possessiej utwierdzić, jako też i prawa nasze asserere, onego w protectiã naszą wzeliśmy; po uprzejmości zaś i wierności waszmościów pilno żądamy i mieć po nich chcemy, abyście uprzejmości i wierności wasze pomienionego wielbnego Twarowskiego, archimandrytę Owruckiego od wszelkich gwałtów i violentiej praesentami bronili i zaszczycali, sprawiedliwość mu nieodwłoczną z każdego czynili, i władzã urzędów swoich waszstkim adwersarzom jego—aby się do rządów jego i prowentów archimandrickich nie interesowali, żadnej mu przeszkody, violentiej i pochwałek na zdrowie jego nie czynili—zakazali, którym i my terazniejszym uniwersalem naszym surowo zakazujemy; dla łaski naszej et sub vadio pięciudziesiąt tysięcy złotych polskich na każdego, który by się temu uniwersalowi naszemu sprzeciwił i pomienionemu wielbnemu archimandricie owruckiemu jaką violentiã sam przez się, abo subordinowane osoby, czynić ważył. Na co, dla więkšej wagi, rękã się naszą podpisawszy, pieczęć koronnã przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX. Jan król. Stanisław Szczuka, podczaszy Wiski, jego królewskiej mości sekretarz, manu propria. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo restituto officium praesens quietatur. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Żydaczoviensibus extraditum. Correxít Maskiewicz. У того евъстракту печать егородская жидачевская есть притиснена. Который же то евъстрактъ универсалу его королевской милости, за поданемъ и прозьбою звышъмененой особы, а за принягемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нивешъныхъ, егородскихъ, овъруцъкихъ есть уписанъ.

Книга егородская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1864, № 3211; листъ 321.

XXXIII.

Письмо Иоанна III къ Кіеву Печерскому архимандриту, Иннокентію Гизелю, заключающее въ себѣ предложеніе возвратитъ церковную утварь и серебро, отправленное Гизелю для храненія бывшимъ овруцкимъ архимандритомъ, Феоданомъ Креховецкимъ, а также требованіе, чтобы Гизель принудилъ Иннокентія Монастырскаго, поставленнаго Креховецкимъ овруцкимъ архимандритомъ и потомъ бѣжавшаго въ Кіевъ, возвратитъ увезенное имъ имущество и документы Овруцкаго монастыря 1682. Сентября. 9.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего; месяца Октебра двадцать шостога дня.

На уряде вгородскомъ, въ замѣку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ Киевскимъ, подстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами винешьними, вгородскими, овруцькими, *personaliter stanowszy w Bogu wielebny ojciec Pankracy Nahaczowski, zakonnik i namieśnik archimandrijej Owruckiej, imieniem wysoce w Bogu przewielebnego jegomości ojca Sylwestra Twarowskiego, archimandryty owruckiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, podał per oblatam list jego królewskiej mości, wysoce w Bogu przewielebnemu jegomości ojcu Innocentemu Gizielowi, archimandricie Pieczarskiemu, służący na rzecz, w tym liście mianowicie wyrażoną, a z xiąg grodzkich Żydaczewskich extractem wydany, o czym ten list szerzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i w xiągi niniejsze wpisany; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i temi jest słowy pisany: Actum in castro Zydaczoviensi, feria sexta ante festum Sanctorum omnium proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Officium praesens, castrense, capitaneale, Zydaczoviense litteras infrascriptas, a serenissimo rege ad perillustrem et admodum reverendum patrem Innocentium Giziel, archimandritam Pieczarensem scriptas, manu ejusdem serenissimi regis subscriptas et sigillo minoris cancellariae regni obsignatas, per generosum Ioannem Bylina per modum oblatam ad acticandum porrectas, suscepit actisque suis inscribi*

permisit, de tenore verborum qui sequitur ejusmodi: Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wielebnemu Innocentemu Gizielowi archimandrycie Pieczarskiemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszą królewską. Wielebny, wiernie nam miły! Po postąpieniu wielebnego Theophana Krechowieckiego, archimandryty przedtym owruckiego, na archimadrią Słucką, conferowaliśmy archimadrią Owrucką wielebnemu Sylwestrowi Twarowskiemu, tak jako do nas collacia onej należała: więc że tenże Krechowiecki srebra cerkiewne i apparatus archimandriej Owruckiej przez nabożnego Athanazego Buzkiego, namiśnika swego, w deposit wierności twej zasał, jako tego są dowody, a Innocentego Manasterskiego, zakonnika jednego zbiegłego, do tej archimandriej nullo jure wprowadził, który, nim wielebnemu Twarowskiemu prawnie one w possessią swoją odebrać przyszło, zboża, bydła, miody i inne monasterskie rzeczy jedne poprzedawał, a drugie do Kijowa poprowadził, fundusze archimandriej tej i wszystkie prawa zabrał, i tam, w Kijowie, zbiegszy, zostaje, tytuł jeszcze tej archimandriej nulliter sobie uzurpując; zaczym mieć to po wierności twojej chcemy, aby wierność twoja nietylko srebra i apparatus archimandriej Owruckiej, w depozycie wierności twojej zostające, ale też fundusze i prawa, przez Manasterskiego zabrane, pomienionemu wielebnemu archimandrycie owruckiemu przywrócił, z Manasterskiego, mając nad nim pro jure zwierzchności swojej jurisdictioni, nieodwłoczną sprawiedliwość uczynił, rzeczy zawiezione—powracać, potraczone—nagrodzić rozkazał, czyniąc to dla łaski naszej i dla sprawiedliwości świętej. Dan w Jaworowie, dnia IX miesiąca Września, roku Pańskiego MDCLXXXII, panowania naszego IX roku. Jan król. Stanisław Szczuka, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Post inductionem vero, originale memorato offerenti est restitutum, de quo sibi restituto officium praesens quietavit. Ex actis castrensibus, capitanealibus, Zydaczovien-sibus extraditum; correxit Maskiewicz. У того екстракту печать кгородская жидачовская есть притиспеная. Который же то екстрактъ, за пода-немъ и прозбою звышъмененой особы, а за принятиемъ монимъ, уря-довымъ, до книгъ нинешнихъ есть уписанъ.

Книга городская, овруцкая, записовая и коточная, годъ 1683—1684, № 521; листъ 520.

XXXIV

Жалоба монаха Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, Варнавы Маковича, на жену Сондецкаго старосты, Екатерину Ливскую, о томъ, что ея слуги, дворяне Русецкій и Шуминскій, ворвались въ село Зубковичи, принадлежащее Пустынно-Николаевскому монастырю, выгнали изъ него Маковича, нанесли ему сильныя побои, и заграбили монастырское имущество, деньги и документы 1682. Октября 30.

Рову тысяча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца Октября тридцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замъку его королевской милости Овруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левьковскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства Овруцького, и книгами винешними, вгродскими, Овруцькими, *stanowszy personaliter wielebny ojciec Warnawa Makowicz, zakonnik monastera świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego, swoim i przewielebnego w Bogu jegomości ojca Warłaama Jasińskiego, yhumena, i wszystkich ojców i braci zakonnej tegoż monastera imieniem, przeciwko wielmożnej jejności paniej Katharzynie Sapieżance, pierwszego małżeństwa Lubomirskiej, wtórego Janowej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, possessorce dóbr miasteczka Baraszów, cum attinentiis, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżących, tudzież przeciwko dziedzicom tychże dóbr, wielmożnym ichnościom panom: Józephowi, Jerzemu i Michałowi, synom, i córce—Lubomirskim, jako rozkazującym, a zaś przeciwko urodzonym ichnościom panom: Rusieckiemu, ekonomowi dóbr, Szumińskiemu, staroście Baraszowskiemu, sługom pomienionej jejności paniej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, tak i innej czeladzi, bojarom, strzelcom i poddanym, jako wolę i rozkazanie niżej opisane panów swoich niesłusznie wypełniających, których imion i przezwisk salvam sobie specificationem w pozwie zachowują, solenniter świadczył i protestował się, w ten sposób i o to: iż jejność pani Lipska, nie mając dosyć i nie przestając na dob-*

rach i fortunach swoich pańskich, z łaski Najwyższego dość przestronnych, upatrzwszy dobra cerkiewne, z dawnych lat do monastera świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego należące, wioskę, Zubkowicze nazwane, in vicinitate dzierżawy swojej włości Boraszowskiej leżące, uwiodłszy się znać chciwością pomienionej wioski, świętemu Mikołajowi nadanej, umyśliwszy ją ubogim zakonnikom wydrzeć i do klucza swego Baraszowskiego przyłączyć, a nie mając żadnego pretextu, tak do samej wsi, jako i do possessorów należytych onej, zakonników Nikolskich Kijowskich, licentiose, per vim, armata manu, używszy na to potentiej swojej pańskiej, którejby mieli ich mość na obronę ubogich, a nie na oppressią używać, woli i zawziętości swojej niestusznej dosyć uczynili przez wysz pomienionych sług swoich: pana Rusieckiego, i pana Szumińskiego, starostę Baraszowskiego, którzy, pełniąc wolę i rozkazanie jejmości pani swojej i innych dziedziców miasteczka Baraszów cum altinentiis, dnia dwudziestego miesiąca Octobra, w roku niniejszym, na akcie mianowanym, przywiodłszy z sobą człowieka ze trzydzieści różnych ludzi, tak swych służyłych, jako też bojarów, i strzelców, i chłopów z włości z różnym orężem: z rusznicami, samopalami, bandoletami, oszczepami i kosturami, niespodziewanie, sposobem nieprzyjacielskim na wieś i dworek Zubkowski napadłszy, zastali protestanta, staruszka, którego bez żadnego respectu ani na sędziwość jego, ani na stan zakonniczy słowami nieuczściwemi ofuknąwszy, bez żadnej dania przyczyny, poczęli wypędząć i wypychać precz z izby, i z dworku i ze wsi; a gdy protestans temeritati onych dziwował się i nie chciał dosyć czynić, pytając się przyczyny takowego bezprawia i gwałtownego najazdu,—oni, nic nie odpowiadając na skromne pytanie protestanta, tylko wolę jejmości paniej swojej i innych declarując, protestanta, za brodę porwawszy, gwałtownie z izby wywlekli, i dalej ze dworu pchając, i habit na nim poszarпали, pięściami po bokach i w kark tłukli, za wrota zaś ze dworu wypchnąwszy, kańczukami po szyi i przez łeb bili, i tak precz od wszystkiego, cokolwiek było we dworku z legumin i gospodarstwa, odbili i odpędzili, nawet i od szkatuły, w której fastykułów kilka, munimentów, spraw różnych monasterskich, bardzo potrzebnych, do trybunału Lubelskiego nagotowanych, i pieniędzy talary dwieście monety dobrej, białej było; co wszystko najezdcy in vim praedae et spoliæ zabrali, i na pożytek swój obrócili; a dobra monasterskie na imię jejmości paniej swojej i innych panów swoich z należytej possessiej starodawnej, czarneckiej wyżej opisanym gwałtownym sposobem wydarłszy, do klucza Baraszowskiego, dzierżawy panów swoich,

nullo jure przyłączyli; którym takowym swoim najazdem monaster świętego Mikołaja Pustynnego Kijowskiego do szkód niemałych (których sobie protestantes na półtora tysiąca, dóbr samych w to nie inkludując, być mienia) przywiedli i przyprawili; a sami obżałowani, tak rozkazujący, jako i rozkazanie niesłuszne pełniący, w winy prawne—tak ratione najazdu i expulsiej zakonników z dóbr własnych cerkiewnych, osoby duchownej zakonnej bicia i contemptowania, szkатуły z prawami zabrania, w prawie opisane, popadli; o co wszystko terazniejszy comparens starszego swego i bracią zakonną jure acturus ofiarując, iterum iterumque inquantumby tego potrzeba ukazywała. A na dowód terazniejszej żaloby swojej stawil woźnego generała wojewodstwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego, szlachtetnego Jana Iwanickiego, który, w moc prawdziwej relacji swojej, jaśnie, ustnie, dobrowolnie zeznał, iż on, mając przy sobie stronę szlachtę: panów Jana Zawadzkiego i Stefana Paszyńskiego, użyty od terazniejszego protestanta, dnia dwudziestego szóstego miesiąca Octobra, roku wyżej na akcie mianowanego, był w drugiej części wioski Zubkowicz, która jest in possessione protestantów, tam zastawszy modernum comparentem, widział na nim habit zakonny podarty i razów sinych, krwią nabiegłych, kańczukami bitych po plecach i koło szyje, dziesiątek, i garść włosów z brody, które mienił sobie być wyrwane i razy pozadawane od najczdców: sług, bojar i poddanych jejmości paniej Lipskiej, starościnej Sądeckiej, przy expulsiej z drugiej części Zubkowicz; tamże słyssał uskarżającego się o zginięcie szkатуły z sprawami i z dwiema sty talarów dobrej monety; co iż widział i słyssał, o tym tę swoje prawdziwą relację zeznał, i prosili obadwa, tak protestans—aby jego protestacia, jako i woźny—aby jego relacia do ziąg przyjęte i zapisane byli, co otrzymali. Warnawa Makowicz.

Книга городская, Оверуцкая, записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 449.

XXXV

Жалоба отъ имени дворянина Станислава Цетнера на дворянина Станислава Бржескаго о томъ, что послѣдній отправилъ отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на имѣнiя Цетнера: Каргашинъ и Квасову. Посланные ограбили и сожгли корчму и мытный дворъ, завзяти въ плѣнъ слугъ Цетнера, и потомъ, на обратномъ пути, расположились на ночлегъ въ церкви въ селѣ Квасовой, чуть было не сожгли, и на слѣдующій день ограбивъ и опустошивъ ее, отправились къ своимъ господамъ въ Бышевъ. 1683. Юня 4.

Року тисеча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца Юня четвертого дня

Но уряде вгродьскомъ, въ замьку его королевьской милости Овьруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместьникомъ вгродьскимъ подьстаростьва Овьруцького и книгами нынешними, вгродьскими, овьруцькими *stanowszy personaliter urodzony pan Andrzej Hański, sługa wielmożnego jegomości pana Stanisława z Czertwic Czetnera, chorążego Cernihowskiego, Tembarskiego etc. starosty, półkownika wojsk jego królewskiej mości, imieniem tegoż jegomości pana swego, świadczył i soleniter protestował się przeciwko urodzym ichmościom panom: Stanisławowi-Ianowi Brzeskiemu i jejmości paniej małżonce jegomości, o której imieniu natenczas jeszcze wiedzieć nie mógł, jednak za wyrażoną mieć chce, possessorom dóbr Byszowa, o to: iż ichmość pomienieni panowie Brzescy, małżonkowie, niewiedzieć zkąd i o co zawziowszy jakowás niechęć przeciwko pomienionemu jegomości panu protestantis, w roku przeszłym, tysiąc sześćset ośmdziesiątym wtórym, dnia czternastego Julii, mocno, gwałtownie, z strzelbą i inszym оргѣмъ слуг, челадź i подданныхъ swoich з miasteczka Byszowa, mianowicie panów: Stanisława Postupalskiego, Murawskiego, Wierzbowskiego, Andrzeja Psekаła, Michajła Ihnateka, Niczypora, Andrzeja, Jacka, Butka, Kostia i Feska Manichmenków, Fedora Zieniewicza, Daniła Sawenka, Niczypora Jндучnego i innych wielu подданныхъ з gromady Byszowskiej, о przewiskachъ ichъ sobie lepiej, wiadomych, których było sześćdziesiąt i więcej, на własny gruntъ i добра*

dziedziczne, w spokojnej antiquitus do Karhaszyna i Kwasowej possessiej przysłuchające i przynależące, nastali, którzy nastani z własnego rozkazania ichmościów panów Brzeskich, pomienionych małżonków, roku i dnia wyżej położonego karczmę i inne kleci, tak dla gości, z różnemi towarami przejeżdżających, jako dla rezidentiej osób, na mycie tam ordinowanych, i dla różnego schowania wybudowanego, obkoczywszy, tamże zastawszy Andrzeja, poddanego Rożowskiego, dla strzeżenia myta tam będącego, jako i sługę jegomości, urodzonego pana Stephana Lewickiego, który natenczas dla wiadomości—co by się za pożytek pański tam znajdować miał—onych pojnali, powiązali, pieniądze, przy pomienionym mytniku będące, zwłaszcza złotych siedmset sześćdziesiąt w dobrej monecie, soli husek półtora tysiąca i legumina wszystkie, których było różnych na złotych trzydzieści, pozabierali, karczmę i wszystek ten budynek, który kosztował złotych trzysta, spalili i w popiół obrócili, a ten uczynek zbroiwszy, jeszcze się tym nie kontentując, do miasteczka Kwasowej, tak z temi zabranemi rzeczoma, jako i z więźniami mianowanymi, najechali, gdzie w cerkwi i około cerkwi sobie uczyniwszy nocleg, ogąie kładli przykładem nieprzyjacielskim, gdzie za ochroną Bozką, zaledwie cerkiew sam budynek wycalał, z której, nocleg odprawiwszy, cokolwiek po nieprzyjacielu w cerkwi wycalało, mianowicie: okna, w ołów oprawne, których było sześć, tarcie półtory kopy, od dwójga drzwi zawiasy, pooddzierawszy, zacyum w cerkwi szkód na złotych sto pięćdziesiąt uczynili i z tym wszystkim do miasteczka Byszowa, do ichmościów panów Brzeskich, małżonków, pojechali i ichmościom pooddawali; co wszystko ichmoście odebrawszy, na swój pożytek obrócili, a mianowane osoby, kazawszy ich pokować w kajdany, do więzienia nielitościwego wrzacić i tam przez niedziel cztery onych wartować kazali, chcąc sobie nienależycie tak ten pomieniony gościniec, jako i wszystkie te mianowane grunty Karhaszyńskie i Kwasowskie, do Byszowa odjąć i przywłaszczyć. O co wszystko pomieniony protestans, imieniem pomienionego jegomości pana chorążego, pana swego, iterum atque iterum protestowawszy się, a zostawiwszy *salvam meliorationem* tej protestatiej, albo inszej obszerniejszej, *inquantum*by tego potrzeba była, uczynienie, prosił, aby ta terazniejsza protestatia jego była przyjęta i do xiąg zapisana, co otrzymał, Andrzej Hański.

Книга вродская, оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1683—1684, № 3211; мстаъ 152.

XXXVI

Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III епископу Львовскому, Іосифу Шумлянскому, на званіе Кіево-Печерскаго архимандрита. 1684. Февраля 6.

Рокъ тысяча шестсотъ осемдесятъ осмого, месеца сепътабря тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородськимъ енералу подвоеводства Клевскаго, и вныгами нынешними, вгородськими, вневскими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Samuel Szumlański, cześnik podolski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich подаѣ per oblatam: extract z xiąg grodzkich lwowskich z correctą i pieczęcią, z wpisaniem w niem przywileju od jego królewskiej mości na archymandriję Pieczarską Kijowską іаśnie przewielebnemu w panu Bogu jego mości Jozephowi Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, wydany, którego tenor sequitur talis: Actum in castro inferiori Leopoliensi, feria sexta post festum nativitatis beatissimae virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Ad officium et acta presentia, castrensia, capitanealia, leopoliensia personaliter veniens generosus Joannes Mokrzycki, obtulit officio presenti et ad acticandum porrexit privilegium infrascriptum super archimandriam Pieczersiensem Kijowiae, perillustri et reverendissimo Jozepho Szumlański, episcopo ritus graeci Leopoliensi, a sacra regia majestate benigniter collatum, manibus sacrae regiae majestatis et magnifici Stanislai Szczuka, secretariisacrae regiae majestatis, subscriptum, et sigillo minoris cancellariae regni communitum, tenoris ejusmodi: Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński Siewierski y Czerniehowski. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu wiedzieć należy. Pełne pochwały y osobliwemi przys-

ługami znamienite wielebnego w Bogu Jozepha Szumlańskiego, episkopa
 Lwowskiego ritus graeci zasługi, które nam y całej rzeczypospolitej tak
 wiele razy w różnych, tak publicznych, jako y prywatnych na każdą re-
 quisitą nasze wyświadczał occasiach, tego po nas wyciągają, zebyśmy go
 wazelakiami naszymi w podających się occasiach contentowali łaski pań-
 skiej dowodami. I dla tego gdy się teraz do zawdzięczenia onych pewna
 podała occasia, przez którą w następujących do tychże usług przeciwko
 nam możemy utwierdzić i ugruntować przedsięwzięcie, umyśliśmy mu,
 nim się doskonalsza do ukontentowania (podu occasia), archimandryę Pie-
 czarską Kijowską, po śmierci wielebnego Innocentego Gizda, archimandryty
 kijowskiego Pieczarskiego, wacującą, y do dispositiej naszej przypadłą, dać
 y conferować; jakoż ze wszystkimi dobrami, wsiami y innemi, do niej
 należącemi fundacjami, dochodami y przynależnościami, tak w ko-
 ronie jako y wielkim xięstwie Litewskim, przez różnych papaw y książę-
 tej archimandryey antiquitus nadanemi, y constitutiami szczęśliwey koron-
 atiej naszej aprobowanemi, tudzież z rządem y staraniem tak doczesnym,
 jako y duchownym daimy y conferuemy niniejszym listem naszym do os-
 tatniego zycia jego kresu, obiecując to naszym y najjaśniejszych następców
 naszych imieniem, iż od spokojnego tych dóbr, do pomienioney archyman-
 dryey należących, trzymania y używania nie oddalimy, ani komu inszemu
 oddać nie dopuścimy, ale go przy wszystkich powinnościach, według fun-
 daciey, zachowamy. Co najjaśniejsi successorowie nasi uczynią. Na co, dla
 lepszej wiary, ręką się własną podpisawszy, pieczęć koronną przywiązać
 rozkazaliśmy. Dan w Krakowskim zamku, dnia szostego miesiąca Lutego,
 roku Pańskiego tysiącznego szóstsetnego ośmdziesiątego czwartego, pan-
 wania naszego dziewiątego roku. Jan król. Locus sigilli minoris cancellariae
 regni. Stanisław Szuka, podczaszy wiski, jego królewskiej mości sekre-
 tarz. Post cuius ingrossationem originale exemplar idem offerens recepit et
 de recepto officium presens quietavit. Ex actis castrensibus, capitaneisibus,
 theopolensibus extraditum. У того екстракту, при печатехъ притче-
 венныхъ, подпись коректы в тые слова: Correxі Korendowicz. Которо-
 рое то перенесенное екстракту вышеуписанного, за поданемъ выше
 менованое особы, а за моремъ, урядовымъ принятемъ, до книги ны-
 нешнейхъ есть записано.

Прилѣчаніе: Тотъ же дипломъ внесенъ въ книгу Гродс. орудую, запис. и поточ. 1683—1684 г. № 3241; на листъ 531.

XXXVII

Письмо Львовскаго, Галицкаго и Киевскаго Подольскаго униатскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ дворному Овруцкаго пеката, заключающее въ себѣ просьбу о томъ, чтобы помѣщики принудили приходскихъ священниковъ, живущихъ въ ихъ селахъ, признавать надъ собою епископскую власть Шумлянскаго. 1684. Декабря 29.

Рову тисета шестесеть восемьдесятъ пятого, месяца Марца двадцать второго.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости, Овруцъвомъ, передомною, Томашомъ Барановскимъ, на той часъ намѣстникомъ вгородскимъ подѣстароства Овруцъвого и кнѣгами нинѣшними, вгородскими, овруцъкими personaliter stanowszy wielębny ojciec Sylwester Strojnowski, namiestnik monastыra Tryhorskiego, номіне јаśnie przewieчnego jego моści ojca Józefa, Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, administratora, metropoliej Kijowskiej i episkopiej Luckiej, archimandryty Pieczarskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, zjechawszy do (tutecznego) miasta jego królewskiej моści, Owruca, per oblatam подаѣ list od wyzречzoneго jegomości ojca episkopa Lwowskiego, generaliter do wszystkich jehmościów panów obywatelów wojewodztwa Kijowskiego a powiatu Owruckiego pisanъ w rzeczy i sprawie w tymъ liście niżej inserowanym wyrażonej, którego podając, просилъ, aby dla wpisania do xiąg grodzkich owruckich przyjęты быѣ; а так ја, урядъ, на афектатіа подавајащего, ten list, pieczęcią на wierzchu przy intitulaciej czerwonym hiszpańskim wočkiem zwierzchu przy ciśniony, czytałem, który tymi słowy jest pisany: Wielmożni szlachetnie urodzeni wielce моści panowie i bracia! Lubo by się godało do każdego z wasamościów moich miłościwych panów osobna, przy niskim ukłonie moim, pisma moje ordinować, tylko absentia moja, а бар-

diei distantia locorum w tamtych krajach, tak mię niewiadomego czyni, że nie wiem komu by i jako podług godności i urzędów waszmościów, moich miłościwych panów w tytułach honor dać. W czym naprzód uprosiwszy waszmościów, moich miłościwych panów, veniam, wysłanego odemnie wielbnego ojca Józefa Bołońskiego, ihumena Kołodziażeńskiego, namieśnika generalnego mego, rekomenduję waszmościów moich miłościwych panów łasce i życzliwej, w czym by potrzeba była, zalecam protectiej; albowiem kiedy mię od tegoż latora praesentium dochodzą relatia, że duchowieństwo tamejsze, uti non habentes pastorem, przez tak długi czas sede vacante metropolitana, często natenczas pasterzowi wzbraniają się, częścią, zasłaniając się protectiami świeckie mi, częścią też swoją bardziej wola rządząc się; muszę i ja nie do kogo innego, tylko do waszmościów moich panów recurrere, prosząc w tym o subsidia wysłanemu memu i takową pomoc, przez którą by nieposłuszeństwo każdemu zganione było, a ojciec namieśnik mój na każdym miejscu liberam mógł mieć in spiritualibus jurisdictionem uznana; in eo passu łaskę każdemu z waszmościów moich miłościwych panów obliguję się zasługiwać, do której się zaleciwszy, jestem waszmościów moich miłościwych panów życzliwym bratem i sługą powolnym. Józef Szumlański. We Lwowie, die dwudziestego dziewiątego Decembris, tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego. Na tym liście intitulatia tymi jest pisana słowy: Wielmożnym ichmościom panom dignitarzom i urzędnikom ziemskim, mnie wielce mościwym panom i braciej, ichmościom panom obywatelom ziemlanom, w trakcie poleskim, w wojewodztwie Kijowskim, moim miłościwym panom znajdującym się, pilno, pilno, pilno, etc. Któryże to list, za podaniem wielbnego ojca Sylwestra Strojnowskiego, namieśnika monastera Trynorskiego, a za przyjęciem moim, urzędowym, do xiąg niniejszych, gródzkich, ovruckich jest wpisany.

Книга гродская, оверукая, записочная и поточная, годъ 1685,
 № 3212; листъ 26.

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Грамота короля Іоанна III, подтверждающая контрактъ, по которому Львовскій уніатскій митрополитъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет дворянину, Лукѣ Заваличу-Мочульскому въ арендное пользование имѣнія, принадлежащаго Киевской митрополіи и Києво-Печерской Лаврѣ. 1686. Авг. 20.

Roku tysiącza szesciost wosiemdesiat szostoho, miesiaca Auhusta odynadcatoho dnia.

Na uradzie hrodzkom, w miescie jeha korolewskoj myłosti Owruczom, peredomnoju, Kazimirom Pojeckim, namiestnikom khrodskim generału wojewodztwa Kijewskoho, i knyhami nynisznimi, khrodskimi kijewskimi, compars personaliter urodzony pan Szlamowicz, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam confirmacya kontraktu arendownego o dobra, do metropoliej i archymandrijej Kijowskiej należąca, między jasnie przewielebnym w Panu Bogu jegomością ojcem Józefem Szumlańskim, episkopem Lwowskim, administratorem metropolii Kijowskiej, archymandrytą Pieczarskim, z jednej, a urodzonym jegomością panem Łukaszem Zawialicz-Moczulskim, rotmistrzem chorągwi huzarskiej, z drugiej strony, uczynionego, od jego królewskiej mości z podpisem ręki własnej, tudzież i sekretarskiej, z pieczęcią koronną większej kancellarii wydany, o czym ta confirmacya, niżej inserowana, szerzej w sobie obmawia; a tak ja, urząd, na affektacya podawającego, tę confirmacyę ad acta przyjmując, czytałem i temi jest inserowana słowy: Jan trzeci, z Bóżej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mázowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflandski, Smoleński i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu zosobna, komu o tem wiedzieć należy, iż gdy nam przełożony jest imieniem wielebneho Józefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, administratora metropolii Kijowskiej, archymandryty Pieczarskiego, oraz urodzonego jegomości pana Łukasza Zawia-

licz-Moczulskiego, rotmistrza chorągwi huzarskiej, że między nimi stanął pewny kontrakt arcyduszny na lat trzy, o dobra pewne, do archimandryi i metropolii należące, w tymże kontrakcie, pod datą w Warszawie, dnia szesnastego miesiąca Marca, w roku terasniejszym zawarty, opisane, suplikowane nam szym, imieniem tyżże kontrahentów, abyśmy kontrakt tenże, maioris firmitatis causa, powagą naszą królewską zatwierdzili; przeto my, do słuszności onych prośby łaskawie się skłoniwszy, tenże kontrakt postanowiony, potwierdzić, umyśliśmy, jakoż tym listem naszym, procius juris est, we wszystkich punktach, kondycjach potwierdzamy i wzmacniamy, onas pomienionego urodzonego Moczulskiego przy possessyey dobr, juxta nexum contractus, do lat trzech expiratij zostawujemy, prawo nasze, rzeczy pospolitej i kościoła katolickiego wcale także zachowane i nienaruszone mieć chcę; na co, dla lepszej wiary, przy podpisie ręki naszej, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego LDCLXXXVI, panowania naszego XI. U tojey confirmacji, przy peccati koronnoj bółszoj kancelaryi, podpis ruk jeha korolewskej myłost i sekretarskoj tymi słowy: Jan król, Wojciech Chrósciński, jego królewskiej mości sekretarz. Kotoraż to confirmacja, za podaniem i prozboju wysz mianowanej osoby, a za pryntafijem moim urzędowym do knyh niniesznich jest wpisana.

Книга городская, Киевская и Житомирская, индуктовая, записочная и попорочная, № 315, годъ 1581—1737; листа 55.

XXXIX

Грамота короля Юзефа III, жалующая дворянину Степану Крыницкому села: Молочки, Рудку и Подтонне, принадлежавшіи мѣвскому Михайловскому монастырю. 1686. Марта 30.

Розу тысяча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месеца Іюля девятого дня.

На уряде вгродьскомъ, в замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгродскимъ подстароства Овруцкого и книгами нивнешними, вгродскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jegomości pan Stephan Krynicki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam extract z xiąg głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich autentyczny, z podpisem ręki jegomości pana sędziego ziemskiego lubelskiego, z wpisaniem w nim przywileju najjaśniejszego króla jego mości, na dobra niżej mianowane, pomienionemu jego mości panu Krynickiemu дану y miłościwie cenferowany, szerzej w sobie obmawiający, którego extractu tenor sequitur talis: Actum Lublini, in iudiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria sexta post dominicam conductus Paschae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Iudicium presens, ordinarium, generale tribunalis regni Lublinense, ad personalem generosi Stephani Krynicki suo coram iudicio judicialiter factam comparitionem et privilegii infrascripti, a sacra regia maiestate benigniter collati, manu sacrae regiae maiestatis propria subscripti et sigillati, oblationem, hoc idem privilegium ad bona infrascripta eidem offerenti pertinens, ad acta iudicii sui suscepit, idemque de eo qui sequitur, tenore. Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski y innych. Oznajmiemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Jest to proprium każdej Monarszej zasługi bene meritorum de republica civium justitia distributiva premiare; merentur tedy y urodzonego Stephana Krynickiego heroica facinora, pro conservatione całej rzyzpospo-
ytej wyświadczone, eum u nas respectum et munificentiam nost am regiam,

abyśmy je w ten sposób, prozbie jego realiter wywiadczyli, a zatem zawzięte onegoż do dalszych, naszych i rzeczypospolitej usług, wzbudzali studia, przeto umysłiliśmy mu na ten czas, nim się amplior do ukontentowania mentorum jego poda campus, wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane, w wojewódstwie Kijowskim, w powiecie Owruckim z tej strony rzeki Irpieni w liniey państwa naszego ex vi pactorum, z Moskwą conventorum, będące quondam do monastyra Michałowskiego kijowskiego należące, a teraz do dispositioni naszej przypadłe, ani possessioni wielebnego. Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, podległe, per commutationem za wieś jego ziemską dziedziczną, Krynice, in partes Moschoviticas odeszłą, która protunc w possessioni czerncom monasteru Michałowskiego dostała się, jure haereditario dać y conferować; jakoż y niniejszym listem, przywilejem naszym, onemu samemu y successorom jego, de jure należącym, dajemy y conferujemy. Ma tedy y wolen będzie pomieniony urodzony Stephan Krynicki cum suis successoribus wzwysz mianowane wsi: Mołoczki z Rudką y Podhonne nazwane, z poddanemi y z ich powinnościami, gruntami oranemi i nieoranemi, lasami, borami, gajami, sianozęciami, stawami, młynami, jeziorami, rzekami y za wszystkimi in genere et specie przynal eżytościami y przległościami, nie z przerwanych dóbr nie wyjmując ani wyłączając, ale tak, jako się one zdawna, ante et post hostilitatem, w swych granicach, miedzach y obchodziech miały y dotąd in suo esse zostają, na się obiąszy; spokojnie trzymać y używać y wszelakich ztamtąd sobie pożytków wiecznemi czasy wynajdować y przynależać, nie nam do skarbu naszego ztamtąd nie pełniąc powinności, tylko jako z dóbr ziemskich, wieczystych—służbą ziemską wojenną, zarówno z drugimi wojewódstwa Kijowskiego obywatelami, odprawując y podatkom, publica lege albo privato tegoż wojewódstwa laudo uchwalonym, decyć czyniąc. Na co, dla lepszej wiary, ręką sie własną podpisawamy, pieczęć koronną przycisnąć kazaliśmy. Dan w Grodnie, dnia trzydziestego miesiąca Marca, roku Pańskiego tysiąc sześćset ośmdziesiąt osmego, panowania naszego czternastego roku. Urodzonemu Krinickiemu wieś Mołoczki cum attinentiis w wojewódstwie Kijoskim, na odmianę wsi jego dziedzicznej Krynice, do Kijowa odeszłej. Jerzy Towiański, podstoli wilkomirski, jego królewskiej mości sekretarz. Locus sigilli minoris cancellariae regni. Jan, Król. Inscrubi ac ingrossari mandavit. Originale vero superius inserti privilegii eidem suprascripto generoso Krynicki, offerenti, est extraditum. De quo recepto et sibi extradito cancellariam presentibus quietat. Corraxit Zagowski. У того экстракту, при печати притиснутой

подпись рунъ чиниъ словы: Franciscus Stofani, iudex territorii Lit-
 Minensis. Которы-же то экстрактъ, за подачею перъ облатамъ выше
 упомянутое особы подавающее, а за моими, урядовыми, принятие,
 до книги нынешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ есть ингросованный.

*Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688-
 1689, № 3214. Листъ 600.*

XL

Жалованная грамота короля Иоанна III дворянину Станиславу
 Казимиру Ковалевскому на села: Зубковичи, Остапы, Литки и Радотому,
 принадлежавшия кievскому Пустынно-Николаевскому монастырю. 1688.
 Июни 28.

Рокъ тысяча шестсотъ осмдесятъ осмого, месеца Июни двадцать
 семого дня.

На уряде вродскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Марциномъ Туринномъ, на тотъ часъ наместникомъ вродскимъ подстароства Овруцкого и книгами нынешними, вродскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzony jego mości pan Samuel Wyszkowski, nomine urodzonego jego mości pana Stanisława Kazimierza Kowalewskiego, łowczego kijowskiego, dla wpisania do ksiąg vrodzkich, ovruckich podał per oblatam przywilej jego krolewskiej mości z pieczęcią koronną, wysz pomienionemu jego mości panu zawsze kievskiemu на wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki i Radohosze conferowany, jako ten przywilej wszystką rzecz w sobie opiewa, którego podawać się просилъ, aby przyjęty у do ksiąg niniejszych wpisany był, а такъ ја, урядомъ,

affectationem podawającego ten przywilej, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem, który temi jest pisany słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Simoleński, Siewierski y Czernihowski. Oznajmujemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec y każdemu zosobna, komu wiedzieć należy: wiadomo dobrze mając znaczne qua toga qua sago zasługi w tej ojczyźnie urodzonego Stanisława Kazimirza Kowalewskiego, łowczego kijowskiego, w różnych okazijach publicznych y wojennych wyświadczone, które chcąc aliqua munificentia praemiare, na ten czas, nim się pewniejsza do ukontentowania meritorum jego poda okazyja, umyśliliśmy muż samemu, vigore pakt z Moskwą zawartych, do monasteru Świętego Mikoły Pustynnego należące, wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohoszcza nazwane, cum attinentiis, w wojewodztwie Kijowskim, a w powiecie Owruckim z tej strony rzeki Irpieni leżące et ad ulteriorem reipublicae dispositionem, salvis juribus ecclesiae Romanae, przypadające, dać y conferować. Jakoż niniejszym listem, przywileiem naszym, dotąd, poki inszey rzeczpospolita względem tych dóbr, jako duchownych, nie uczyni ordynacyey, temuż urodzonemu Stanisławowi Kazimierzowi Kowalewskiemu, łowczemu kijowskiemu, daiemy y conferujemy; ma tedy y wolen będzie pomieniony urodzony Stanisław Kazimierz Kowalewski, łowczy kijowski, zwysz mianowane wsi z poddanemi y ich powinnościami, gruntami oranemi y nieorane mi, lasami, borami, gaiami, sianożęciami, młynami, jeziorami y ze wszystkimi in genere et specie przynależnościami, nic z przerzeczonych dóbr nie wyjmując, ani wyłączając, ale tak, jako się zdawna ante et post hostilitatem w swych granicach, miedzach, obychodziech, do tegoż monastera ściągaly, y dotąd in suo esse zostają, na się obiąwszy, spokojnie trzymać, używać y wszelakie stamtąd sobie pożytki wynaydować, nic nam do skarbu naszego ztamtąd nie płacąc y żadnych nie pełniąc powinności oprócz tych ciężarów, którym zdawna te dobra podległe były, salvis juribus ecclesiae Romanae et reipublicae; na co, dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Wilanowie, dnia XXVIII miesiąca Czerwca, roku Pańskiego MDCLXXXVIII, panowania naszego XV roku. Urodzonemu Stanisławowi Kazimierzowi Kowalewskiemu, łowczemu kijowskemu, wsi: Zubkowicze, Ostapy, Litki y Radohoszcza cum attinentiis, w wojewodstwie Kijowskim leżące, conferuntur: Xiądz Stanisław Boglewski, kanonik Włocławski, jego krolewskiej mości sekretarz, manu propria. У того привилею печать короньяная есть притисненая,

а подпись руки его королевскаго милости оными словы: Jan, król. Который-же то привилей, за поданьемъ и прозьбою вышъменованое особы подавающее и за принятиемъ моимъ, урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, овруцкихъ есть уписанъ.

Книга гродская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1688—1689, № 3214; листъ 93.

XLI

Письмо Кіево-печерскаго архимандрита, Варлаама Ясинскаго, къ дворянину Самуилу Шумлянскому съ изъявленіемъ благодарности за пожертвованную Шумлянскимъ въ пользу Кіево-печерской Лавры медовую дань изъ села Грубежовки и съ присылкою ему вымѣтки о находящихся въ архивѣ Кіево-печерской Лавры документахъ, относящихся къ селу Росохи. 1688 Сентября 10.

Року тысяча шестсотъ осмьдесять осмого, месеца Септєвря тридцятаго дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевскои милости Овручомъ, передо мною, Казимеромъ Поецькимъ, наместнымомъ вгродскимъ енералу воеводства Кіевьскаго и кнѣгами нынешними вгродскими, виевскими personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Samoel Szumlanski, cześnik podolski, dla wpisania bo xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich podał per oblatam list od jaśnie przewielebnego jego mości oycsa Barlaama Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego kijowskiego z zapieczętowanu w tymże liście connotatą praw, dispozitii, na dobra Ro-

sochy służących, do jego mości podawającego pisane, prosząc, aby były przyjęte y w wiegi niniejsze, grodskie, kijowskie wpisane; ad affectationem tedy offerentis ja, urząd, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodskich, kijowskich przyjmując, czytałem, z których pierwey list temi jest inserowany słowy: Mości panie cześniku podolski moj wielce mości panie. Lubo dla jnych trudności nie przyszło mi do wa zmości, mego mości pana, jednak uwolniwszy (się od) zabawy listnej; tych kilka słów daie waszmości, memu mości panu, propenzey moiej contestatją, przydając vota, aby Bóg naywyższy omni congerie votorum błogosławił waszmości wielmożnego pana ze wszystkim domowstwem od mieysca świętego, ktoremu że wielemożny mój mości pan z przychilności swojej declarujesz życzliwą przyjaźń, uniżenie dziękuie; sama naywyższa matka, jako haeredissa proprii putrimoni; hojną odda z niebios affluentią. Co zaś waszmość mój mości pan, z woli swojej miodowej daniny ofjarować raczył mieyscu świętemu, z Hrubieżowki przychodzącey, wielce dziękuie; Bóg naywyższy nagrodzi, a ja, przy wszelkich, requizycjach waszeci mego mości pana, życzliwym na zawsze y służą powolnym. Barlaam Jasiński, archimandryta pieczarski kijowski. W Pieczarsku. tysiąc sześćset ósmdziesiąt osmego roku, decima septembris. А интитуляція того: листу, пры печаті печарьское киевськое, теми словы: Memu wielce mości panu y dobrodziejowi, jegomości panu Samuelowi Szumlańskiemu, cześnikowi podolskiemu, memu mościwemu panu, należy А коньвотация справъ и диспозиция, на Росохи служащихъ, такъ ся въ себе маєтъ: o Rosochach takowe w Pieczarsku munimenta znajduią się; list kniazia Alexandra Wołydymerowicza, zeznawający, iż Ihnat nadał Zdyhoda monastyrowi Pieczarskiemu. Przywiley potwerżałny korola Zygmunta daniny Ihnatowoi, gdzie y obszerność Rosoch opisuię się, roku tysiąc pięćset trzydziestego szostego. List korola Zygmunta do wojewody kijowskiego w krzywdach Zdyhoda potomków, na imienie Rosoch nad rekoju Uszoju, tysiąc pięćset trzydziestego szostego. List zhody Dymytra Fedorowicza Jelca z archimandrytą, tysiąc pięćset siedmdziesiąt siódmego. List Mackiewicza, dworzanina królewskiego, hranicznj i uwiązujuczj Rosohy monasterowi Pieczarskiemu, tysiąc pięćset sześćdziesiąt pierwszego. O tesz Rosohy protestatia ojcu archimandricie pieczarskiemu, tysiąc pięćset sześćsetnego. Scrutinium od ojca archymandryty pieczarskiego przeciw Potockomu, wywedenoje tysiąc sześćset czterdziestego piątego, Junii szesnastego dnia. List zastawny Zdyhoda Rosoch u stu kopach, roku tysiąc pięćset ósmdziesiąt siódmego. Sprawy o Rudnią i młyny, roskopanie grobl,

W Rosochach z Jelcami. In verificationem tedy mianowanego listu y connotatiew, w tymże liście zapieczętowanej, prosił maie, urzędu, o wydanie sobie juramentu rothy super veritatem oaych, że są od mianowanego jego-mości ojca archymandryty pieczarskiego kijowskiego przysłane, na którego affectatią ja, urząd, wydałem przysięgę w te słowa: ja, Samoel, przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Trójcy Świętej jedynemu, na tym, iż ten list wysz inserowany, z connotatią praw y dispositii na dobra wieś Rosohy tu, w wojewodstwie Kijowskim, powiecie Owruckim leżące, służących, przezemnie samego, ani też subordenowane osoby, tudzież sług, czeladź y prawne ludzie są uformowane, ale właśnie od jaśnie przewielebnego jego mości ojca Barlaama Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego kijowskiego, do mnie przysłane, y do rąk moich oddane, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Christusa pana. Po wykonaniu którego juramentu, prosił mnie, urzędu, aby to wszystko actis presentibus było przyięte y zapisane, co y otrzymał.

Книга кievская, гродская, записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 155.

XLII

Жалоба приходского священника мѣстечка Веледникъ, Мартина Спячинскаго, на игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго, и на всѣхъ дворянъ Невмержыцкихъ о томъ, что они напали на истца, во время проезда его въ Люблинъ, въ селѣ Левковичахъ, расхитили деньги, документы и церковныя вещи, находившіяся въ его багажѣ и нанесли побой его женѣ. 1688. Октября 14.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесять осмього, месеца овѣтобра четьрнадѣцатого дня.

На уряде вгродсьвомъ, въ замку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовськимъ, намесникомъ вгродськимъ подстароства Овѣруцкаго, и внигами нинешньими,

жродськими, Овруцькими comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość oćiec Marcin Spiczyński, presbiter cerkwi Wiednickiej, swoim y wielmożnego jegomości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, sędziego deputata sądów głównych, trybunalskich, koronnych, Labelskich z wojewodstwa Kijowskiego, także pani Oryny Marcinowej Spiczyńskiej, małżaki swey, przez niżej mianowane osoby zbitey y pokalicyzoney, imieniem, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Hrehorowi Saczenkowi, Andrzejowi Sawenkowi, Stephanowi Romanenkowi, Janowi, Prokopowi, Jarmołowi, Alexandrowi, Aftanazemu, Żukianowi, Bochdanowi Sydorenkom y innym wielu Niewmirzyckim, Pietrowi y Janowi, Fedorowi y innym Lewkowskim, do osób trzydziesta existentium, inwasorom, comprincipałom y dróg publicznych wiolatorom, także wielebnemu w Bogu jego mości ojcu Arseniemu Terpiłowskiemu, ihumenowi monasteru Lewkowskiego, rzeczy niżej mianowanych participującemu, y wszystkim ich mościom panom Niewmirzyckim, po imionach y przezwiskach samymże ichmościom lepiej wiadomym y świadomym, in ulteriori juris gradu specificowanym, którzy et hoc loco pro expressis ac specificatis censeri debent, solenniter et gravi cum quaerella świadczył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż, lubo leges publicae et constitutiones regni singulis personis, tam aduentibus quavis judicia, specialiter tribunalitia, quam redeuntibus, aut in iisdem judiciis commanentibus, omnimodam praecustodierunt securitatem, aby żadna violentia, tam in personis, quam familia, bonis et fortunis etiam a nomine inferatur, przecie iednak wysz wyrażeni obwinieni, nic na to nie dbając, śmieli y wazyli się, zniozszy się unanimiter z sobą, ze wszistkiego terazniejszego protestanta, z różnemi sprawami y munimentami do pomienionego wielmożnego jegomości pana starosty Owruckiego do Lublina (jadącego), wyzuć abostwa; jakoż ipsa expresserunt veritate, kiedy anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die decima tertia octobris, iadącego protestantem, nił mali sperantem, przez wieś Lewkowicze z substantią swoją dla deponowania w bezpieczniejszych krajach od nieprzyjaciela krzyża świętego y z różnemi, jako się wyżej pomieniło, sprawami, munimentami, cerkiewnymi aparatami, gotowemi pieniędzmi, gospodą u jegomości pana Hrehorego Saczenka Niewmirzyckiego stanącego, gdzie dla niepogody protestans skrzyynie y baczułkę z różnemi sprawami, aparatami do sieni, za pozwoleniem tegoż jegomości pana Niewmirzyckiego, zaiosł był, y sam ku Wiednikom, dla zapomnianych niektórych rzeczy y

postanowienia na swoim miejscu do cerkwi Wieleńdzkiej wikarego, rejterował się, niesłusznie y nienależycie aggrawowali, kiedy na gospode, absente protestante, z roznym orężem z strzelbą ognistą, снаć соіту et informatione pomienionego jegomości pana Niewmirzyckiego, napadszy, skrzynie y beczkę odbili, sprawy, pieniądze y inne rzeczy, niżej specificowane, in vim praedae et spolia, mianowicie: ewangelie, axamitem czerwonym pokrytą, z blachami srebrozłocistemi, valoris złotych sto dwadzieścia, kielich srebrny aszpurską robotą w grzywien ośm, valoris złotych dwieście, kadzielnice srebrną, valoris złotych trzysta, pas w łańcuch srebrny, valoris złotych dwieście, pereł uryańskich sznurów cztery, koralów łotów ośm, valoris złotych czterysta, pierścieniów alias sygnetów z rubinami dwa szczyrozłotych, a ośm srebrnych z różnemi kamieniami, valoris złotych sto, ryzy bławatne y patrachel koloru niebieskiego, valoris złotych sto dwadzieścia, xięga, nazywająca się fundusz, valoris złotych dwadzieścia cztery, gotowych pieniędzy: talerów bitych ośmnaście, czerwonych złotych dwa, kilimów perskich sześć, valoris wszystkie złotych ośmdziesiąt, obrusów cerkiewnych y stołowych sześć, valoris złotych trzydzieści, płutna kramnego arszynów ośm, kosztujących złotych czterdzieści y innych niemało rzeczy ruchomych, których i pomnieć protestans nie może, vi et violenter zabrali i zagrabili i do szkód niemałych na półtrzecia tysiąca złotych przywiedli i przyprawili, małżonkę protestantis, przy tychże rzeczach, peremitką, alias zawojem za szyję dusili, twarz pokrwapili i razów sinich, spuchłych, krwią ociekłych, po rękach i plecach z pietnaście nazadawali, odpowiedzi dalsze, jeżeliby się swojej substanciej upominał protestans, na zdrowie czynili i hucusque non cessant; którym takowym niesłusznym, nieprawnym, a prawie nie chrześcijańskim postempkiem ichność obwinieni prawo pospolite, securitatem publicam et tribunalitiam in persona judicis deputati et itinerariam violarunt, do szkód niemałych, wyżej specificowanych, causerunt i winy, w prawie pospolitym na takowych excessivos surowie opisane, na osoby swe za wzięli i zaciągneli. O co wszystko modernus comparens, tak siebie samego, jako i wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego jure agere ofiarowawszy i zostawiwszy hnjus protestationis seorsivam meliorationem, seu per citationes correctionem, tej terazniejszej actis praesentibus connotari prosił, co i otrzymał. Marcin Spiczyński, presbiter Wieleńdzki.

Книга городская, оруцкая, записовая и поточная, годъ 1688—1689; № 3214; листъ 420 на оборотъ.

XLIII

Письмо дворянина Александра Рудницкаго, управляющаго имѣніями уніатскаго Львовскаго митрополита, къ дворянину Юрію Олекшичу, упрекающее послѣднаго въ захватѣ митрополичьихъ имѣній и угрожающее отраженіемъ его силою. 1692. Апрѣля 18.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ второго, месеца Апреля двѣдцать пятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку ея королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесъникомъ вгородскимъ подстароства Овѣруцького и книгами нынешними, вгородскими, овѣруцькими *comparens personaliter uroczony* jegomość pan Jerzy Olekszcyc, óla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich list od jegomości pana Alexandra Rudnickiego, de data z Oblitek die decimā octava Aprilis, millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, do siebie, podawajacego, *ratione introcontentorum per oblatam* подаѣ, de tenore tali: Моѣи паніе Олекшчыц, моѣи паніе і браціе! Барзійе ја сіе дзівује васзмоѣи мему моѣи пану, же васзмоѣи моѣи моѣи пан пішеш до мнїе якіеś опачне рзечы, жебым мїаѣ з крѣлем jegomością зачынаѣ войнѣ, со неподобна, гдыбымы сіе і обадва з васзмоѣи моим моѣи панем на то зніеśli; таких новин не годзі сіе і спомїнаѣ і старым людзіом, кїеда со неподобного; а же васзмоѣи моѣи моѣи пан, повїадаш, жеś васзмоѣи правне собїе постѣпіѣ і зајечаѣ добра, odpowїadam на то, же нїеśлuszне; боś васзмоѣи пан не јест metropolitą kijowskim ani archimandrytą pieczarskim, а те добра до tych urzędów належѣ; вїем і ја, же јест вїеѣе тако-вых urzędów, со на нїх powydawano kїлком osobom на једен urzаd przywїeje, а прзечїе чзїј przywїeje pierwszy—to прзї tym urzаd zostaje. Отож васзмоѣи пан повїадаш, же jegomość ojciec episkop lwowski јест administratorem metropoliej Kijowskiej і archimandrytą pieczarskim, і јего przywїeje—pierwszy на те добра, і в jegomościцїеј possessїеј zostawali, zostaję і zostawac бгдѣ; і не вѣж сіе васзмоѣи пан до нїх јечаѣ і в нїх zostawac, бо то добра сѣ jegomości ojca episkopa lwowskiego, dobrodziejа mego, а не васзмоѣи pana. Пішеш теж васзмоѣи моѣи моѣи пан,

że ja najeżdżam i rabuję majątności waszmości mego pana; to się nigdy nie znajduje, i zawiedziesz się waszmość pan na tym, bo i nie wiem gdzie waszmość, mój mości pan mieszkasz i gdzie majątności waszmości mego pana; a te majątności, o które waszmość pan piszesz, są to jegomości ojca episkopa lwowskiego, jakom wyżej oznajmił; tedy, ktokolwiek będzie na nie najeżdżał, będę tak one bronił, jako mi się potściwemu godzi, szczęśliwy i waszmość pan, żeś do mnie zakazał chłopom dać znać; nie z zaciągami kozackim, jako to waszmość pan powiadasz, że bunty wszczynam, ale się waszmość pan w tym mylisz, bom ja nie jest żadnym zdrajcą Rzeczypospolitej, ale z ludźmi tymi którzy zawsze są gotowi na obronę dóbr cerkiewnych; też ja nie porabowałem poddanych waszmości pana, ale waszmość pan—poddanych jegomości pana dobrodzieja mego; rzeczy waszmości pana w żadnej waszmości pana majątności nie brałem, ale waszmość pan w ichmościnych pozabierał; pieniędzy waszmości pana nie brałem, bo ich podobno i nigdzie nie było, ponieważ waszmość pan powydziarał u poddanych jegomości dobrodzieja mego po kilka czechów na piwo i na gorzałkę, i więcej pokazał się tam, gdzie należało. A ponieważ waszmość pan był u jegomości ojca episkopa i powiedział waszmości panu, że z waszmością panem pójdzie prawnie,—wiedz waszmość pan o tym, że jegomość tego nie opuści, bo wydoła waszmości panu i prawem i lewem—jak waszmość pan zechcesz, za to żeś waszmość pan niesłusznie poddanych jegomościnych podar. To oznajmiwszy waszmości panu, zostaję bratem i służyć za odsługę także gotow. Z Oblitek, dnia ośmnastego Aprilis, tysiąc dziewięćdziesiąt wtórego. U tego listu podpis ręki temi słowy: Alexander Rudnicki, Którego intitulatia tak się w sobie ma: memu mości panu i bratu, mości panu lërzemu Olekszycowi oddać należy. Któryże to list, za podaniem wyznanowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, do ziąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская, веруцкая, записовая и поточная, годъ 1691—1692, № 3216; листъ 500 на оборотъ.

XLIV

Привилегія, выданная королемъ Іоанномъ III Клементію Домарадзкому на санъ Овруцкаго архимандрита. 1693. Декабря 9.

Рову тисеча шестьсотъ двецьдесятъ четвертого, месеца Іюля десетнадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замъку ево вкоролевской милости Овруцкомъ, переданною, Яномъ Песлякомъ, наместъникомъ на тотъ часъ вудьстароства, ресентомъ вгородскимъ овруцкимъ, и ввигаме нынешними, вгородскими, овруцкими сопряgens персоналітєr виеlebnу в Богу оцєc Makary Krasowski, namieśnik archimandryej Owruckiej, тєп przywilej, од jego królewskiej mości z pieczęcią wіększej kancelariej na archimandryę Owrucką cum attinentiis wysoce przewielebnemu в Богу jegomości оjcu Klemensowi Domaradzkiemu benigniter dany і conferowany, dla wpisania do xiąg mniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam подаł, prosząc mnie, арzęду, aby actis ingrossaretur; а так, ex munere officii mei, do pomienionych xiąg przyjmując, z początku aż do końca czytałem і temi jest inserowany słowy: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąge Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Inflancki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Kijowski, Smoleński, Siewierski і Czernihowski. Oznajmujemy wszem webec і kóždemu zosobna, komu о tym wiedzieć należy, iż my, respectując na zasługi urodzonego Klemensa Domaradzkiego, które nam, domowi naszemu і całej rzeczypospolitej z uszczerbkiem і niebezpieczeństwem zdrowia własnego, tudzież z uszczupleniem fortun і substantiej swojej wiernie zawsze і rzetelnie оświadczał і dotąd оświadczać nie przestawa, і оwszem na każdą do dalszych usług naszych okazją gotowym się byдź і ochotnym pokazuje, umyśliliśmy mu na zawdzięczenie tej jego przeciwko nam wierności і zyczliwości, zwłaszcza gdy z stanu і kondyciej świeckiej do duchownej się wokaciej і powołania przenosi, archimandryę Owrucką, в wojewодztwie Kijowskim, в powiecie Owruckim,

w dieceesiej zaś Kijowskiej leżąca, po śmierci wielbego niegdy Twarowskiego, ostatniego tej archimandrijej possessora, wakującą i do naszej dyspozyciei przypadłą, dać i konferować; jakoż, secundum jus patronatus et collationem nostram regiam, ze wszystkimi cerkwiemi, ich duchownemi, tudzież dobrami ruchomemi i nieruchomemi, polami, lasami, łąkami, budynkami, stawami, rzekami, młynami, jeziorami, sadzawkami, sianożęciami, gruntami, karczmami, pasiekami, poddanymi, kmieciami, zagrodnikami, ich czynszami, daninami, robociznami, powinnościami i wszelkimi do tej archimandrijej zdawna przynależnościami, tudzież jurisdycią duchowną, tak, jako ją wielbny niegdy Twarowski miał, trzymał i zażywał, onemuż dajemy i conferujemy aż do ostatniego życia jego kresu albo wyższej jakiej godności in statu suo dostąpienia. Co do wiadomości wszech wobec, komu to wiedzieć należy, osobliwie jednak wielbego Józefa Szumlańskiego, episkopa ritus graeci lwowskiego, donosząc, mieć chcemy i rozkazujemy, aby mianowanego urodzonego Klemensa Domaradzkiego, za obleczeniem się w szaty duchowne religiei greckiei, odtąd za prawego archimandrytę Owruckiego znali i onemu miejsce, rząd i posłuszeństwo należyte tak sami wyrządzali, jako i inszym wyrządzać przykazali, dla łaski naszej. Na co się, dla lepszej wiary, własną podpisawszy ręką, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Żółkwi, dnia IX miesiąca Grudnia, roku Pańskiego MDCXCIII, panowania naszego XX roku. У того привилею печать великая коронная есть притисненая, а подпись руки его королевской милости въ тые слова: Jan, król. Przypisek zaś i podpis sekretarski temi słowy: Archimandryja Owrucka urodzonemu Klemensowi Domaradzkiemu po śmierci wielbego niegdy Twarowskiego. Andrzej Prokop Dolecki, kanonik przemyski, jego królewskiej mości sekretarz. А такъ тотъ привилей, за поданемъ и прозьбою вышьямянованой особы подавающее, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овьруцъскихъ есть слово въ слово уписанъ.

Книга городская оvruckая, записовая и поточная, годъ 1694--1696, № 3218, листъ 58.

XLV

Дипломъ, выданный Львовскимъ епископомъ, наблюдателемъ Сочавской митрополи, Иосифомъ Шумлянскимъ, Климентію Домарадскому, на званіе Овручскаго архимандрита. 1694. Апрель 1.

Рокѣ тысяча семьсотъ первого, мѣсяца Децембра двадцать четвертого дня.

На ураде вгродзскомъ, в месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынгаевскимъ, наместникомъ подвоеводства, реентомъ вгродзкимъ емералу воеводства Киевского и книгами нынешними, вгродзскими, киевскими *comparens personaliter wysoce przewielebny w Bogu jego mość ociec Klemens Domaradzki, archymandryta Owrucki, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich uniwersał niżej inserowany, z pieczęcią y z podpisem ręki jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości хієдза Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, per oblatam* подаѣ, de tenore sequenti, рускими словами: Józeph Szumlański, miłostiu Bożiu prawosławny episkop Lwowski, Halicki, y Kameńca Podolskohe, metropoli Kijewskoie y metropoliey Soczawskoie administrator, archymandryta Peczerski; Widomo czynim, komu by należało, pri błahosłowenji naszym archireyskim: iż po błahodati y własty preswiatoho y żywotworaszczeho Ducha, smireniu naszomu od wysoczayszoho Archiereja Hospoda naszoho Isusa Christa danoy, seho wrożonohe Klementia Domaradzkohe wsiakym opasnym ustiażaniem ysпытawsze, y dostowirnymi swidy telstwy w onem uwirywszesia, k temuże y sporuczenie ot ispowidawszoho ieho duchownoho otca wzemsze, sudichom dostoyna byty swiatoho sana preswiteriskohe y tako czynowne, po wsich stepenach y po obyčajiu Swiatyia Wostocznyia Cerkwe, przywaniem preswiatoho y żywotworaszczoho Ducha rukopolożychoh ieho na swiatyj stepęń przewiterstwa, a stosuiuczy sia do prywileju najsnejszoho короля ieho miłosty, pana naszoho miłostiwoho, na ar-

archimandryiu Owruckuju, po zesłym w Bogu otcu Selwestru Twarowsko-
mu wakujuczuju, łaskawe onomu danoie, w archimandrytu błahosło-
wili; kotory to pomeneny prepodobny otec Klementy Domaradzki, archima-
ndryta Owrucki, dołžen iest, po obity swoim, nam, istinnomu pastyrowi
swoiemu, posłuzanie oddawati y onoiie ispołniaty, zakonnicy zaś monastyra,
Owruckoho ot teho času iemu samomu a nekomu inshomu zabladyty, iako
archimandryti ich własnomu, prywileiem najyasnieyszoho korola jeho mi-
sti, pana naszoho miłostiwoho, stwerżdenomna y ot nas poswiaszczenomna,
należytuju czest pod neblahosłoweniem naszym archiereyskim y posłuzanie
oddawaty, wo wsem sia onomu powinujucz; yzwistnieyszohože radi ut-
werżenia, dano iemu iest ot nas sija i sije rukoju własnoiu podpisanoiie
y peczatiu naszoiu episkopskoiu zabezpatannoie pisanie. W kafedre naszoy
episkopskoy Lwowskoy, dnia perwoho misiacza Apryla, roku Bożyia tysiacza
szestsot dewiatdesiat czetwertoho. У того универсалу, при печати при-
тисненной, подпись руки тыми слови: Józeph, episkop Lwowski, archi-
mandryta Kijewski y metropolii Soczawskoie administrator. Kotory je
to универсалъ, за поданіємъ и прозбою выше менованого его милос-
лости подавающого, а за моимъ, урядовымъ, приватіємъ, до книгъ
нынешнихъ есть вписаныи.

*Книга предска, Кистотал, замисловъ и мотомия, годъ 1701—
1702, № 22, листъ 199.*

XLVI

Жалоба дворянина Ивана (Остафія) Трипольскаго на товарищѣй
панцырной хоругви: Занковскаго и Подлесецкаго, о томъ, что они вор-
вались въ селѣ Ласкахъ въ домъ священника Никифора Русановича,
преслѣдовали его съ оружіемъ въ рукахъ, и нанесли ему нѣсколько са-
бельныхъ ударовъ въ церкви, гдѣ онъ искалъ убѣжища, а также изра-
нили Трипольскаго, пытавшатся защищать священника, и потомъ на-
пали на домъ истца, нанесли побой его женѣ и были причиною тяже-
лой ея болѣзни. 1694. Июля 1.

Рокъ тисеча шестьсотъ девятьдесятъ четвертого, мѣсца Июля
двѣдѣнадцатого дня.

На уряде крѣдськомъ, въ замьку его королевской милости
 Овруцькомъ, чередомною, Яномъ Якубовьскимъ, намѣстникомъ
 крѣдскимъ подѣстарства Овруцького, и внигати внишпѣнни,
 крѣдскими, овруцькими comparans personafiter urodzony jegomość
 pan Jan Trypolski, z instinctu i okazji niżej mianowanego obwinionego,
 urodzonego jegomości pana Alexandra Zaniewicza czyli Zankowskiego, w
 prawą rękę wyżej palca miezinnego po samych wstawach bez dwa palce
 cięty i kalekujący, swym i urodzonej jejności paniej Zophiej Babniew-
 ekiego Janowej Trypolskiej, małżonki swej, circa invasionem violentam
 utero praegnantis abortum passae, imieniem, vindicando tak suas oppraes-
 siones, jako też i wielbnego w Bogu ojca Nikifora Rusanowicza, praesbi-
 tera cerkwi Łaskowskiej aggravationes, solemmissime przeciwko urodzonemu
 jegomości pana Marcinowi Zankowskiemu, towarzyszowi chorągwie pancern-
 nej urodzonego jegomości pana Cińskiego, pułkownika jego królewskiej
 mości, gwałtownych najazdów, domów dachowych okrwawienia, cerkwi,
 domu Bożego, i dworów szlacheckich najezdnikowi, urodzonemu jegomości
 pana Podlesieckiemu, tegoż znaku towarzyszowi, do wypełnienia niżej wszys-
 kich wyrażonych niesłusznych transactii osobą swoją i orężem szczyrze
 dopomagającemu,—manifestował i protestował się o to: iż, gdy roku blisko
 przeszłego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego
 szóstego Nowembris, pomieniona chorągiew jegomości pana Cińskiego, idąc
 na konsystentią zimową, sobie naznaczoną do Skorodnego, ku Owruczu, po-
 mieniony obwiniony principał factorum saorum, jegomość pan Zankowski,
 z comprincipałem swoim, jegomością panem Podlesieckim, spólnie we wszyst-
 kım comprincipałem pozostawszy, nimio będąc obrutus pota, wprzód na
 dom i residentią przerneczonego wielbnego ojca Rusanowicza, praesbitera
 łamecznego łaskowskiego, caeco impetu, sine ulla ratione, raczej hostiliter,
 w same południe napadszy furibundus, okna do izby powycinał, drzwi do
 sieni szablą rąbając, też wybiwszy, komorę odbił, którą widząc nigdy nie-
 słychaną w domu swoim własnym exorbitatją, mianowany wielbny praesbi-
 ter z izby coprędziej, unosząc zdrowie swoje, evitando imminens vitae peri-
 culum, przez podworze do cerkwi uchodził, rozumiejąc, że, miejscu świętemu
 należyta obserwatją dawszy, przy całości zdrowie miał zachować, jednak
 także obwiniony jegomość pan Zankowski, wypadszy z sieni na podworze,
 pomienionego świeszczemnika w głowę, korony zajmując, sine omni respecta
 usoby dniecownej, enormissime zadał, i zaciętą, dalej, do cerkwi ucho-
 dzącemu, onego plazując, hostiles inferbat saevities, cerkiew, dom Boży,

okrwawił; urodzonego jegomości pana Ostaphiego Trypolskiego, tegoż wielbego praesbitera łaskowskiego salwującego, natenczas po potrzebie swojej tam będącego, w rękę lewą niżej łokcia crudeliasime zaciął; to się nie ukontentowawszy gwałtowną domu duchownego inwasią, cerkwi okrwawieniem i samego ojca duchownego zacięciem, ad ulteriora mala udawszy się z tymże jegomością panem Podlesieckim, unanimi mente malevola certujacym, najechał na dom moderni protestantis, urodzonego jegomości pana Jana Trypolskiego, w tejże wsi Łaskach mieszkającego, circa quam invasionem, dobywając się dworu, wrota odbijając, sam do protestanta, już zaciętego, z pistoletu w piersi mierzył, a samą małżonkę protestantis, praegnantem, u wrot stojącą, salwującą zdrowie męża swego, koniem impetuose potrącił, od którego potrącenia, humo allisa, ile pięć mdła, białogłowska, abortum passa est; post quas perpetratas licentias tenże princypał z comprincypałem, obwinieni, nomen bonum, honorem, vitae antepositam famam et reputationem, ab aevo inlaesam, zcontaminowawszy, na zdrowie, życie i substantią, odjeżdżając, dalszą uczynili odpowiedź, ob quas machinationes terazniejsi protestantes zdrowia, życia i substantiej bezpieczni być nie mogą, ale ubivis locorum etiam per structas insidias periclitari muszą. Przez który takowy swój niesłuszny i gwałtowny proceder ichmoście obwinieni nietylko prawo Boże, prawo pospolite, ale też i prawo, de disciplina militari uchwalone, in toto transgressi sunt, winy, ratione gwałtownego najścia na dom mianowanego ojca praesbitera łaskowskiego, onegoż posieczenia z naruszeniem korony, okrwawienie cerkwi domu Bożego, powtórnego najazdu dworu szlacheckiego protestantis, samej protestantki praegnantis z potrącenia koniem abortus passionis, diffidationis in vitam, in statuto regni et constitutionibus opisane, na osoby, poczty, zasługi i dobra generaliter wszystkie libere zawzieli, salvam teje protestatiej zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem correctionem; et incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Jan Kozuchowski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatiej swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, na prawną affectatją wyżej mianowanych protestantów, roku przeszłego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego siódmego Nowembris, będąc officiose additus, mając przy sobie stronę szlachtę,—urodzonych śpanów: Jana Rychłowskiego i Jana Kosieckiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia użytych, był we wsi Łaskach, w województwie Kijowskim, a powiecie

Owrućkim leżącej, wprzód we dworze, domu i residentiej urodzonego jegomości pana Jana Trypolskiego, widział i oglądał samą jejmość panią Trypolską, na łóżku leżącą, od gwałtownego najazdu, okrzyku, przestraczu i odrącenia wielce schorzałą, od którego, że i dziecię poroniła, tamże słyżał, że jegomość pan Zankowski z pistoletu w piersi do protestanta mierzył, jegomość pan Podlesiecki, po podworzu biegając, odpowiedź na zdrowie protestantów, swoim i jegomości pana Zankowskiego imieniem, czynił; powtórnie był w tejże wsi, Łaskach, w domu wielebnego ojca Nikifora Rusanowicza, praesbitera tamecznego, i te wszystkie razy, wyżej w protestatiej, roku, miesiąca, dnia i czasu, przez ichmościów obwinionych stałe, widział i oglądał, także też, że i jegomości pana Ostaphiego Trypolskiego, broniącego zdrowia pomienionego ojca praesbitera, tenże jegomość pan Zankowski w rękę lewą niżej łokcia zaciół, co juste vidit et audivit, tąż stronąszlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd powróciwszy, o tym swoją prawdziwą relatią obductiej przedemną, urzędem, czyni i zeznawa, prosząc, tak protestans swojej protestatiej, jako i woźny obductiej relatiej, aby do xiąg niniejszych przyjęte i zapisane byli, co i otrzymali. Przy krzyżku ręką własną jegomości pana Jana Trypolskiego, jako pisać nie umiejącego, na miejscu podpisuję się Stephan Baranowski.

Книга городская, оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1694—1696, № 3218; листъ 247.

XLVII

Жалоба приходского священника села Ласокъ, Никифора Русановича, на ротмистра Ивана Игнатовскаго о томъ, что онъ захватилъ на улицѣ и присвоилъ себѣ лошадь истца, прїѣхавшаго въ с. Черниговцы для напутствія умирающаго прихожанина. 1694. Юля 19.

Рову тисеча шестьсотъ девятьдесять четвертого, месеца Юля девятьнадцатого дня.

На уряде вродьскомъ, въ замѣлу ея вороденской милости
 Овруцькомъ, передомною, Яномъ Лвубовьскимъ, намѣстникомъ
 вродьскимъ подѣстароства Овруцького, и кнѣзами винешними,
 вродьскими, овруцькими comparens personaliter wielebny w Bogu
 ociec Nikifor Rusanowicz, presbiter Łaskowski, opowiadając urzędowi tu-
 tejszemu załośnie przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi seu alte-
 rius nominis Ihnatowskiemu, towarzyszowi chorągwie pancernej urodzonego
 jegomości pana Mikołaja Olszańskiego, łowczego województwa Wołyńskiego,
 rotmistrza jego królewskiej mości, manifestował i protestował się o to: iż
 gd yterazniejszy obżałowany roku blisko przeszłego, tysiąc sześćset dzie-
 wiedziesiąt trzeciego, dnia dwudziestego dziewiątego Decembris, dosyć czy-
 niąc powinności swojej duchownej, jechał do chorego, nazywającego się
 Hryszka Masiuka, we wsi Czernihowcach mieszkającego, poddanego urodzo-
 nego jegomości pana Pawła Trypolskiego, miecznika kijowskiego, dla roz-
 trząśnienia sumienia i doskonałego duszy zbawienia chrześcijańskiej osoby,
 tam tedy, gdy pomieniony ociec świaszczennik mianowanego Masiuka, już
 decrepitae aetatis będącego, na siłach i zdrowiu wielce zwątlonego, extrema
 confessione dysponował, pod niebytność protestanta klacz kaszтанowatą
 żrzebną, valoris sto dwadzieścia złotych polskich, własną protestantis, na
 ulicy na dobrowolnej drodze we wsi Czernihowcach, wszelkim pokojem i
 bezpieczeństwem obwarowanemu, nic sobie niewinnemu, bez żadnej dania
 sobie okazji, z sanek violento modo wyprzagszy, wziół i ad saepissimam
 requisitionem wrócić nie chciał, owszem indebito progressu metam artyku-
 łów wojskowych, de disciplina constitutionibus descriptam, na osobę, dobra,
 poczty i zasługi swoje generaliter wszystkie libere zawziół. O co że mo-
 dernus comparens z wspomnionym obwinionym pro qualitate facti et exces-
 sus jego w sądzie należywym wojskowym prawnie czynić nie zaniecha, i o
 przywrócenie pomienionej klaczy albo wspomnianej taxy za nią z osobliwe-
 mi winami prawnemi urgebit, tą swoją declaruje się protestatją, której
 wolną sobie zostawiwszy meliorationem, auctionem, diminutionem, imnuta-
 tionem, vel per citationem correctionem, a terazniejszą, aby do xiąg niniej-
 szych przyjęta i zapisana była, tenże comparens mnie, urzędu, prosił, co i
 otrzymał Nikifor Rusanowicz, praesbiter Łaskowski.

*Книга вродская, овруцкая, записовая и поточная, № 5218, з.
 1694—1696; листъ 246. на оборотѣ.*

XLVIII

Жалоба приходского священника села Хлушлянъ, Якова Никифоровича, на жолнеровъ хоругви Лигензы-Минора о томъ, что они разломали замокъ у церковной двери и заграбили вещи, отданныя прихожанами для храненія въ церкви, какъ въ мѣстѣ болѣе безопасномъ. 1694. Юля 30.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ четвертого, месеца Юля тридцатого дня.

На уряде вгродьскомъ, въ замъку его королевской милости Овѣруцькомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ вгродьскимъ подѣстароства Овѣруцького, и книгами нинѣшними, вгродьскими, овѣруцькими *comparens personaliter wielebny w Bogu ociec Jakow Nikiforowicz, praesbiter wsi Chłuplan, do miasta Wielebnik, dóbr dziedzicznych wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, należytej, w województwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącej, cum assistentia, sibi de jure debita, sollemnissime gravi- que cum querela wprzód przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi Chrapałowiczowi, namieśnikowi natenczas chorągwie pancерnej wielmożnego jegomości pana Kazimierza Ligęzy-Minora, cześnika ciechanowskiego, sędziego wojskowego, po odjeździe urodzonego jegomości pana Maryusza itidem Ligęzy-Minora, porucznika tegoż znaku, consistentią zimową w starostwie Owruckim stojącemu, nad ichmościami companią, czeladzią pocztową i lózną omnem dispositionem mającemu, od czynienia różnych licentii i exorbitatii nie animującemu, owszem we wszystkich złych progressach faworyzującemu, et ex deliquentibus debitam nie administrującemu justiciam, tudzież przeciwko urodzonemu panu Mikołajowi seu alterius nominis Posuchowskiemu, czeladnikowi pocztowemu urodzonego jegomości pana Stanisława Grochowskiego, drugiemu – Kazimierzowi, także czeladnikowi urodzonego jegomości pana Stanisława Piątkowskiego, z inną czeladzią pocztową i lózną, lepiej sobie po imionach i przezwiskach wiadomemi, niżejmianowanego, prawem Bożym i pospolitym zakazanego progressu szkaradnego, niepotściwego uczynku principałom, manu cooperatorom, samym skutkiem i rzeczą exequutorom, manifestował i protestował się o to: iż pomieniony pan Posuchowski, principał, z coadhaerentami swemi, przepomniawszy bojaźni Bożej, amota om-*

ni orthodoxae fidei reverentia śmiał et temere praesumpsit pod niebytność w domu samego protestanta, odjechałego w pilnych potrzebach swoich do collatora, dziedzica i pana swego, wielmożnego pana starosty owruckiego, na Wołyń,—roku teraźniejszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, Junii (?), w północy z soboty na niedzielę cerkiew Chłuplańską, dom Boży, w którym niemało sprzętów ludzkich w depozycie, uti in securo loco było, odbiwszy, zamek odłupawszy, contra decentiam stanu swego szlacheckiego i rycerskiego, a co większa contra metum wiary chrześcijańskiej, niby orda, poganie jacy, albo nieprzyjaciel krzyża świętego, sobie postąpić i wykraść; jakoż ipso facto te rzeczy wykradziono: kontusa barszczowy tuzinkowy, baranami podszyty—valoris złotych czterdzieści, kozuch nowy—valoris złotych dwadzieścia pięć, płachtę czerwoną jedwabną—valoris złotych dwadzieścia; gotowych pieniędzy w półtorakach złotych piędziesiąt: płutna ciężkiego łokci sto piędziesiąt—kóždy łokieć rachując po groszy dwadzieścia cztery—czyni złotych polskich sto dwadzieścia; namitek sześć—po złotych dwa—facit złotych dwanaście; koszul trzy—po złotych dwa groszy piętnaście—czyni złotych siedm groszy piętnaście; chustek dwie szytych—obiedwie valoris złotych trzy; siermięg dwie—po złotych siedm—złotych czternaście; sukna siermiężnego łokci dziesięć—kóždy łokieć rachując po złotym jednym i groszy piętnastu—czyni złotych piętnaście; spodnicę harasową niebieską—valoris złotych dwadzieścia; czapkę karmazynową zawojkową—złotych sześć, i innych niemało rzeczy, których protestans pomnić nie może, wynosi generalis summa złotych polskich trzysta trzydzieści dwa i groszy piętnaście; z których to pokradzionych fantów, propter majorem verificationem reatus, u obwinionego pana Posuchowskiego lice się pokazało w Starym i Nowym miastach Narodycach, to jest: płachtę czerwoną jedwabną sprzedał Jckowi żydowi w Starym mieście Narodycach za złotych polskich ośm, którą protestans u tego żyda odkupił; na Nowym zaś mieście, z pod kontusza barszczowego barany wyprówszy, dał czarno ofarbować Baranisie, matce sławetnego Jwana Baranienka, mieszczanina i pisarza Nowego miasta Narodycz, która, ofarbowawszy, temuż panu Posuchowskiemu oddała, wzięwszy za pracę trzy szahi, na co i atestacją od urodzonego jegomości pana Alexandra Koziańskiego, administratora Starego miasta Narodycz, także wójta i mieszczan staro-narodyckich, niemniej i od sławetnego Iwana Baranienka, pisarza miasta Nowego Narodycz, z podpisami rąk roku tegoż, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, dnia dwudziestego wtórego Julii, w mieście Starym Narodycach dana, szerzej

w sobie obmawia; których pokradzionych rzeczy *quantitatem*, jeżeli tego *necessitas juris* ex postulaverit, etiam *corporali juramento comprobare* et per ipsam *inquisitionem deducere idem comparens* gotów będzie. Przez który takowy swój niezbożny, niechrześcijański proceder, *respectu nocturnae clandestinae*, atque *praecepto Divino jureque publico vetitae regideque interdictae* cerkwi, miejsca Bogu dedycowanego, *depraedationis ac spoliationis*, winy, w prawie duchownym, pospolitym i w artykułach wojskowych wyraźnie dostatecznie opisane, *benevole tanze execrandi, nefandi et Deo detestabilis facti et sceleris principał*, pan Posuchowski, *cum complicibus suis voluntariis*, ob non *arguitionem in perpetratis excessibus*, imo *sufficientem conniventiam in omnibus licentiis* przez pomienionych urodzonych ichmościów wprzód Maryusza Ligezy — Minora, porucznika chorągwi panczernej urodzonego jegomości pana Kazimirza ejusdem tituli Ligezy — Minora, cześnika ciechanowskiego, sędziego wojskowego (z których znać wiadomością, *assensem*, *instinctem* mianowane *oxorbitatie* stały się), in *praesentia* przerzeczonego urodzonego jegomości pana Jana Chrapałowicza, natenczas namieśnika, ustawicznie przy chorągwie będącego, którego principała i *comprincipałów*, uti *ullibi fixam possessionem niemających*, po imionach i przezwiskach lepiej ichmościom panom: rotmistrzowi, porucznikowi i namieśnikowi wiadomych, *statuitio* przed tenże sąd wojskowy *omnino urgetur*, ad *extendendas super*, *illos legum paenas*, pro *qualitate facti et excessus eorundem emanatas*, *salvam* jednak tej protestaciej, tam in *toto*, quam in *minima parte*, zostawwszy *meliorationem*, *auctionem*, *diminutionem*, *immutationem*, vel per *citationem corectionem*. Et *incontinenti* stanowszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Braclawskiego i Czernihowskiego, szlachetny Stephan Karaczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relaciej swojej jawnie ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, miesiąca Junii dnia dwudziestego pierwszego, na *affectatią* i *prawną requisitią* wielobnego w Bogu'ojca Jakowa Nikiforowicza, *praesbitera chłuplańskiego*, będąc *urzędownie przydany*, mając przy sobie *stronę* — szlachtę: urodzonych ichmościów panów: Jana i Jarmołę Niewmirzyckich in *proxima contiguitate* zostających, eo *majoris ac evidentioris* ! *testimonii gratia* użytych, był we wsi Chłuplanach, dobrach *dziedzicznych jegomości* pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, gdzie będąc, *widział* *pomienioną cerkiew chłuplańską*, za *wyłupaniem zamku cerkiew odbita*, *skradzioną* i ze *wszystkiego odarta*, i że *wszystkie rzeczy*, *fanty* i *sprzęty* różnych lu-

dzi, jako na bezpiecznym miejscu lokowane, przez tychże winowajców i świętokradców są z gruntu zabrane; co że tak a nie inaczej się działo, samą rzeczą widział, i od tychże ludzi chłupańskich i na koło mieszkających blizkich sąsiad słyshał, o tym swoją przedemną, urzędem, prawdziwej visiej czyni i zeznawa relatią, prosząc tak protestans o przyjęcie i do act zapisanie swojej protestaciej, jako i woźny—pomienionej wyziej relatiej actis praesentibus ingrossari, co i otrzymali: Jakow Nikiforowicz, praesbiter cerkwi chłupańskiej Stephan Karaczewski woźny.

Книга вродская, оверуцкая, замисовая и поточная, годъ 1694-1696, № 3218. Листъ 256 на оборотъ.

XLIX

Жалоба, управляющаго чернобыльскимъ имѣніемъ, дворянина Григорія Польчевскаго на игумена чернобыльскаго доминиканскаго монастыря, Доминика Варановскаго о томъ, что онъ насильно захватилъ разныя доходныя статіи въ имѣніи, произвелъ многія буйства, самопроизвольно отлучилъ отъ церкви Польчевскаго, и велѣлъ запретить православныя церкви, научалъ козаковъ Палѣя и козацкаго полковника Ярему Гладкаго убить Польчевскаго, требуетъ, чтобы цехи городскіе, принадлежащіе къ православному брацтву, участвовали при крестныхъ католическихъ ходахъ и т. д. 1694. Октября 12.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесять четвертого; месяца Октебра двадцатого дня.

На уряде вродскомъ, въ замьку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Михайломъ Михалькевичомъ Жончакскимъ, намѣстникомъ вродскимъ подъястароства Овѣруцкаго,

В КНИГАМИ НИНЕШЬНИМИ, ЕГРОДЬСЕННИ, ОБЪРУЦЬЕННИ comparens personaliter urodzony jego mość pan Grzegorz Polczewski, administrator włości Czarnobylskiej, nomine et ex parte jaśnie wielmożnego jego mości pana Kazimierza Władysława na Kodniu i Czarnobyłu Sapięhy, kasztellana trockiego, pana swego, świadczył i z wielkim, przychilając się we wszystkim do protestaciej przez urodzonego jego mości pana Marcina Polczewskiego, brata sui protestantis rodzonego, w grodzie Owruckim, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartego, dnia dwudziestego osmego, cum obductione śmiertelnie pobitego poddanego czarnobylskiego, in anteriori protestatione wyrażonego, meliorando one, protestował się, zalem naprzeciwo w Bogu przewielebnemu jego mości xiędzu Dominikowi Waranowskiemu, przeorowi, czarnobylskiemu ordinis praedicatorum sancti Dominici, także sługom i czeladzi, numerum plus minus pietnastu excedentibus, cum vario armorum genere, jako to: z rucznicami, pistoletami, dzidami, obuchami, do uczynku niżej mianowanego zebrany i przyspobionym, samemuż jegomości xiędzu przeorowi czarnobylskiemu o imionach i przezwiskach lepi wiadomym i świadomym, w ten niżej opisany sposób i o to: iż jego mość obwiniony suis, cum complicitibus, nie pamiętając na rygor ratione invasionum na grunta, sianożęci, jeziora i bory, także i zamek czarnobylski ustawicznymi czasy stante dispositione prioratus czarnobiliensis, jawnie uarmowawszy się na protestanta cale go nieżywić i z tym pożegnać światem (co nie tylko prawo boskie, ale i pospolite zabiać umyślnie nikogo nie każe), nie zapatrując się na winy eo nomine, ratione progressus opisane, śmiał i ważył się w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt wtórym, w septembrze, pszczoły własne barci kilkanaście poddanym wsi Kopaczowskiej powydzierać kazał, chcąc sobie sosny i uchody dawne kopaczowskie in vim violentiarum, w gruntach lelowskich będące, przywłaszczyc, żaków alias siatek na dwieście i więcej teje wsi Kopaczów na rzece i brzegach, nullo juris pretextu, immo vi et violenter suis cum complicitibus zabrał, co ad saepissimam protestantis requisitionem oddać nie chciał, et ad usque nie oddał, a to w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszym, także w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt wtórym, zimą, in februario, przyduche napadszy na własnym gruncie pańskim, quam violentissime ryby zabrał, ad minimum na złotych pięćset haeredi w rybach szkody uczynił, poddanych czernobylskich, tak mieszczan jako i ze wsiów, żadnego nie mając praetextu, czyniąc to in contemptum haeredis collatoris, ac nulla data occasione, w zamek czarnobylski modo hostili

naszedzys suis cum satellitibus, bił, jako się upodobało, nie szukając sprawiedliwości nawet, i do samego przeora nigdy przedtym nie należawszy, tylko per solum appetitum et violentiam ustawicznymi przeszkodami chce jakowyci uroczyć sobie praetext, przeszkody czyni i czynić nie przestała. Aręda, która z dawna samemu dziedzicowi należała, a nie do klasztoru czarnobylskiego, w której takie ustawiczne czyni przeszkody, każąc szynkarzom gorzałkę, częścią w samym klasztorze, częścią też w domu, pod klasztorem będącym, in contemptum haeredis et ad hanc annum, millesimum sexcentessimum nonagesimum quartum, od arędarza po złotych dwieście, imperiose każąc sobie dawać, a prawie extorsive, po złotych dwieście dobrej monety brał od arędarza czarnobylskiego; temuż zaś arędarzowi, vigore contractu swego, trzymając arędę czarnobylską od dziedzica, do którego nullum mając interesse, wziowszy go do więzienia, dziesięć czerwonych złotych, pańskich pieniędzy, modo extorsivo jego mość xiądz przeor czarnobylski wziół, także w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzecim, dnia ósmnastego aprilis, naszedzys na zamek czarnobylski, a zastawszy protestantem z namiestnikiem, onego verbis contumeliosissimis, honorowi szlacheckiemu nocivis, primo protestantem, potem namiestnika onego, (których tu ob reverentiam loci i wypisać nie podobna) z krucicami nabitemi bił, sromocił, co tylko onemu przyść mogło, declarując to: »że ty moich rąk, taki owaki matki synul nie ujdiesz«. Post sui progressum indebitum, excommunicował protestanta i namiestnika onego, kościoł i cerkwie, in schismate będące, po zamku (zamknąć) kazał, do których ullatenus nie należał, czyniąc się drugim collatorem i Sapieho, co być musiało summo cum scandalo ludzi pogranicznych, gdzie dzwonić i nabożeństwa przez dni pięć odprawować nie kazał, jakoż żadne nabożeństwo nie odprawowało się, w czym derogatio juris patronatus collatoris jaśnie wielmożnego jegomości pana kasztelana trockiego, gdzie zaś privato ausu et privata sui autoritate śmiał i wazył się, pontificalem quasi wziowszy potestatem, contra canones et institutionem episcopalem, nullis extraditis citationibus ex consistorio contra protestantem i żadnego in iudicio consistoriali nie otrzymawszy monitorium, protestantem excommunicował, his non contentus, różnych ludzi, aby protestantem nieżywić, najmując, contentując naprawował; a mianowicie: Fcska, setnika, na ten czas w Czarnobyli stojącego, obiecując mu certam quantum, aby zabił protestanta, obiecując go wszędy od zabójstwa zastępować, co jegomość xiądz przeor czarnobylski, gdzieby mógł sui paterna tantą gasić facinora persuasione, ale sam jeszcze occasiã był do

takowego uczynku, którego prawo Boże i pospolite vigorosissime zakazuje, aby tak samego protestantem, jako i namiesnika jego mości pana Benedicta Niemczyrowicza kozacy Paliowi zabili i wszystką protestanta substantią in vim praedae et spoli wzięli, declarując dać pismo onym, in omni subsellio zastępować, którego gdy złego umysłu skutek per satellites, divina providentia, nie był wykonany, tedy drugiego sposobu szukając, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartym, w poniedziałek świąteczny, citra vocationem suam, summo mane, przed jutrznią, umyślnie zasiadłszy pić z Jaremą Hładkim, pułkownikiem jego królewskiej mości kozackim, który protunc violentam sobie usurpował consistentiam w Czornobyłu, i mszy świętej nie odprawując, gorzałką i sam się opił i pułkownika podpitego ordynował, aby protestantowi obuchem dał w zęby wprzód, a potem kozacy aby resztę zdrowia uieli, namawiał i upraszał, condignam za to obiecując gratitudinem, co potem tenże sam pan pułkownik revellavit protestantowi. Jaz na rzece Prypeci violenter na brzegu pańskim, chcąc sobie dalszą formare possessionem, zabijał; przez co szkody w pańskich prowentach najmniej na złotych pięćset uczynił, od kupców przeieżdzających, nie mając na to żadnego prawa, myta jakieś sobie usurpując, extorsive cum depactatione onych per vim bierze, przez co także nie małe szkody samemu haeredi są, bo i kupcy dla zdzierstwa, extra spheram dzieciącego się od jego mości xiędza przeora czarnobyłskiego, omiać o mł kilka muszą Czarnobył; tudzież, nie mając żadnego wstempu do młynów pańskich, nie tylko swoje klasztorne zboże bez miarki i czerhy mleć każe, ale też młynarzów biał, kalecząc, roskazując, aby i poddanym obwinionego, po dziesiątku wozów razem do młyna przysyłać, mleć koniecznie każe, przez co także na złotych dwieście co roku szkody w intracie pańskiej uczyni; pod czas jarmarków, w mieście Czornobyłu odprawujących się, formując sobie illegitimam jurisdictionem, z miasta skrzypków i innych muzykantów, miedziedników, sub praetextu chwały Bożej z rynku gwałtem zabierać i w klasztorze, contra decentiam zakonu świętego, każe. Także cechowi czarnobyłskiemu, który nullam ma dependentiam od klasztoru, bo jest bracki ritus graeci, gdy się obwinenemu podoba, na różne acty, pogrzeby, żadnemu nie dawszy na świecy, ani prosząc o to zamku, absolute, aby na rozkaz onego zawsze przychodzili, roskazuje; przy incarcerationiej i innych świezo poczynionych violentiach, w bramie muszkiet z ptaszyno zamkową, kosztując złotych siedmdziesiąt pięć, violenter zabrał i od saepissimam protestantis requisitionem nie oddał, ani oddać chce, lubo toties, tak

obwiniony, jako i jego mość xiądz Kloncki, prowincjał ruski, od jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztelana trockiego będąc requisiti, aby tak funduszu samego, jako i comisarskiego rozgraniczenia oryginały pokazali, w których per expraessum, co klasztorowi należy, jest circumscriptum, uczynić tego nie chcieli, ob quam causam nescitur. Naprzód Józepha Abrahamowicza, ojca terazniejszego arędarza czarnobylskiego, Abrama Józephowicza, a dzierżawcy protunc majątności Czarnobyła, zawziwszy jako-wyści pretext niesłuszny i bezprawny, a prawie gwałtowny, bez dania żadnego powodu, condemnatę jakowości, non servatis juris gradibus, otrzymawszy, samego i syna jego, per indebitam vexam ac exequutionem in carceribus nie mały trzymając czas, który nienależycie okupując się, kilkanaście tysięcy vi et violenter wzięł, na co litteratoria documenta fusius testantur. Przez który takowy swój niesłuszny, bezprawny, a prawie gwałtowny proceder, winy pro qualitate facti et excessus, quisque ex persona sua, na siebie i osobę swoją zawziął i zaciągnął, do szkód haeredem (które seorsivo verificabuntur registro) nie małych cum satellitibus przywiodł i przyprowadził. O co wszystko protestans cum inculpatis in foro fori jure agere czynić nie zaniechać ofiarując się, zostawiwszy salvam eiusdem protestationis suae meliorationem, si et in quantum necessitas expostulaverit, uczynienie inszej szerszej, a terazniejszej o przyjęcie prosił, co i otrzymał, Jan Polczewski mp.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 372 на оборотъ.

L

Жалоба дворянина Казимира-Станислава Стецкого на дворянина Ивана Полчевскаго о томъ, что онъ причиняетъ ему различныя обиды и оскорбленія и, между прочимъ, подослалъ жолнеровъ въ село истца Стечанку, которые напали на домъ приходского священника, избяли его жену и ограбили имущество. 1694 Ноября 10.

Робу тысяча шестсотъ девятьдесятъ четвертого, месеца Ноабря десятого дня.

На уряде вгородському, въ месте его ворадевской милости
 Овруцькомъ, вередо мною, Миколомъ Микалевичомъ-Бончакъ-
 ськимъ, заместникомъ подстароства Овруцького, и внигами не-
 вѣстными, вгородскими, овруцькими сопремена персоналитер jegomość
 pan Kazimierz—Stanisław na Steczance Stecki, quam primum acta adire
 potuit, tak zaraz sollemnissime świadczył i protestował się przeciwko jegom-
 ności pana Janowi Polczewskiemu, postarościemu czarnobylskiemu, dóbr
 jaśniwiłmożnego jegomości pana Sapięhi, kasztellana trockiego, adminis-
 tratorowi, w ten niżej opisany sposob i o to: iż jegomość, skoro tylko in
 anno millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo nastał do Czarnobyła za
 podstarościęgo, tak zaraz caepit quaerere modos, ut cum protestantem non
 in foedere amicitias, jako w blizkim bardzo sąsiedztwie, vitam suam du-
 caret, primum modum zaraz invenit ad rixas ducendas z protestantem, gdy
 stała chorągiew w Czarnobyłu jegomości pana kasztellana trockiego dru-
 guńska, praebet consilium suam chorążemu, aby na popa, we wsi Stet-
 czance, dziedzicznej protestantis, mieszkającego, nescitur qua ratione, na-
 padł i tam go kijami mało na śmierć nie zabił, który pan chorąży, po
 imieniu i przezwisku lepiejże samemu wiadomy, we trzydziestu dragonie
 napadszy cum bombardis et cum evaginatedis frameis jako na nieprzyjaciela,
 sama starszyzna z odwiedzionemi kurkami, tam tedy obkoczywszy cha-
 łupę dokoła, drudzy wpadli do izby, chcący popa schwytać, ale że, faven-
 tibus superis, pop, non ex praecautione aliqua, lecz ex dispositione Divina,
 odszedł natenczas dokąd, nie zastał tedy popa, chcący rabie eundem
 suum explere interitum et efflammatum fervorem iracundiae, na popadiej
 tedy ulcisebantur, brzemieną popadiał bili, która exinde abortum passa
 est, potym fanty z komor brać poczeli i wszystko funditus zabrali, i klacz
 ze źrzebkiem wzięli, valoris złotych oboje półtorasta, przez co sobie ubo-
 gi kapłan praetenduje szkody plus minus na złotych pięćset, a wszystko
 ex jussu, mandato et consilio pana Polczewskiego; hoc non contentus,
 będąc advena w te województwo, protestantowi, obywatelowi ab avis et
 proavis województwa tego, suo genio eo praesumendo o sobie, myta pro-
 testantowi, jeszcze za antecessorów protestantis postanowionego, na własnym
 gruncie protestantis brać zabrania, i koło, na myto postawione, zrzucać
 każe i rąbać; tym się nie contentując, kupców, recto tramite et consueto
 idących, obwodzić każe, jakoż i obwodzą, przez co protestans na kilka-
 set złotych szkody ponosi, a to wszystko in hunc finem czyni, aby
 kupca obrócić na nowy trakt, który Czarnobylskim wymyślił wskroź grun-

tem, a ten, na złość protestantowi, chcąc zagubić; his non contentus, z arendarzem czarnobylskim conductament obwiniony mając, docebat onego, aby kwit dawał za dobra protestanta kupcom, udając te dobra do Czarnobyła należące, myto żeby za nie odbirał, gdzie kupcy przyszedszy, myta zbraniają się dawać, formalia mówiąc: »żeśmy dwa razy płacić nie gotowiliśmy, albowiem mamy i za Ilińce kwit«; którego kwit, da Bóg, suo loco et tempore coram iudicio produceretur, jako sam fusius in se obloquitur; his non contentus, skoro tylko protestantis na targ lub na jarmarek poddany do Czarnobyła przyjedzie, tego grabi zaraz, więzi w turmie przez kilka dni i kaliczy, bije, a to wszystko postponendo sobie i prawo i sąsiad blizkich, o sobie zaś supra modum presumendo. O co wszystko protestans iterum atque iterum protestatur, offerendo sese jure acturum z obwinionym et in foro fori suas injurias vindicaturum, salva reservata melioratione do uczynienia innej protestatiej, a teraz prosił protestans, aby ta actis connotowana była, co otrzymał. Kazimierz Stanisław na Stetczance Stecki, manu propria.

Книга тродская; овруцкая, записовая и поточная, годъ 1694—1696, № 3218; листъ 396 на оборотъ.

LI

Грамота короля Іоанна III, жалующая Овруцкому Заручайскому монастырю имѣнія, принадлежавшія Киево-пустынному Николаевскому монастырю, села: Шешеличи, Остапы, Молочки, а также бортный островъ въ окрестности Овруча. 1695. Августа 2.

Грамота короля Августа II, подтверждающая предъидущую, а также жалующая Овруцкому архимандриту, Климентію Домарадакому, пожизненно села: Зубковичи и Зубревичи. 1698. Августа 20.

Рову тысяча шестьсотъ девятьдесятъ девятого, месеца Мая осмогоннадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овручскомъ, передомною, Михаиломъ Синьгаевскимъ, намесънникомъ на тотъ часъ вгородскимъ подвоеводства енералу воеводства Киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparans personaliter przewielebny w Panu Bogu jegomość ociec Klemens Domaracki, archymandryt monasteru Owruckiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich konfirmacją przywileiu z pieczęcią koronną przyciśnioną y z podpisem ręki króla jegomości, tudziesz z podpisem ręki sekretarskiej od najjaśniejszego króla jegomości polskiego, Augusta wtórego, na rzecz, w tym przywileiu, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoną, sobie, podawającemu, benigniter danego y konferowanego, per oblatam podał, prosząc, aby przyjęta y do xiąg wpisana była; a tak ja, urząd, przymuiąc do xiąg pomienioną konfirmacją przywileiu, czytałem, y tak sie w sobie, polskim pismem na papierze pisana, ma: August wtory, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński Siewierski, Inflanski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Oznajmujemy niniejszym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż pokładany był przed nami list papierowy, polskim ięzykiem pisany, ręką najjaśniejszego niegdy antecessora naszego, Jana trzeciego, podpisany, pieczęcią koronną zapieczętowany i w niwczym nie naruszony, zawierający w sobie przywilej na dobra Szepelicze, Ostapy, Mołoczki y ostrow danny miódowy, w woiewodztwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżące, z pobożney legaciey zeszyłych urodzonych obywatelów tegoż wojewódstwa, kollatorów monastera pod tytułem nayświętszej panny założenia, nazwiskiem Zaruczayskiego, niegdy monasterowi święto-Mikolskiemu kijowskiemu nadane, a potym temuż wyszrzczoneму monasterowi, vigore propinquitatis, incorporowane, wielebneму oycu Klemensowi Domarackiemu, archymandryci Owruckiemu, dla osobliwey jego ku maiestatowi najjaśniejszego antecessora naszego y całej rzeczypospolitey przysługi, reassumując pobożną tychże wspomnionych kollatorów legacją y fundacją, conferowany y służący. Supplikowano oraz nam od urodzonych obywatelów woiewodstwa Kijowskiego, pozostałych zwyszrzczonych monasteru kollatorów, abyśmy mocą y powagą naszą krolewską przerzeczony przywilej stwierdzić, zmocnić y approbować raczyli, ktorego series słowo w słowo iest taka: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski y

Czernihowski. Oznajmiemy wszem wobec y każdemu osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż, mając za szczególny fundament panowania naszego rozmnożenie chwały Boskiej, dla której wszystkie państwa gruntownie trwają, a wiedząc o znaczney desolacyi monasteru święto przeczaykiego Zaruczayskiego, do archymandryey Owruckiey należącego, częścią przez inkursie nieprzyjacielskie, częścią też przez ogniowe przypadki zniszczonego, umyśliłiśmy fundacją jego z ruin y popiołów wskrzesić y do lepszey przyprowadzić perfekcyi, jakoż, za usilną prośbą y wniesioną do nas suppliką urodzonych: Remigiana, stolnika żytomirskiego, Jana y Marcina Surynów, Theodora Pawszy, podstolego owruckiego, tadziez y innych obywatelów naszych wojewodstwa Kijowakiego, a pozostałych tegoż monasteru fundatorów y kollatorów, chętnieśmy się skłonili dobra monastyrskie, które przedkowie ich na monaster Święto nikolaki kijowski nadali byli, to jest: Szepelicze, Ostapy, Muboczki y ostrow danny miedowy, do tego monasteru Mikulskiego należący, którego teraz uczciwi Zelezkowia, mieszczankowie nasi Owrucy, ut supponitur, nullo jare zażywają, wielobnemu Klemensowi Demarackiemu, archymandrycie Owruckiemu, dla osobliwej jego ku nam y całej Rzeczypospolitey przysługi, dać y kaszerować; jakoż ninieyazym listem naszym, jeżeli jakie insze prawa y przywilcie od nas albo najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich, possessoróm juste et legitime nadane, non obstant, ze wszystkimi in genere et specie gruntami, polami, sianozęciami, uroczyszczkami, lasami, borami, stawami, rzekami, jeziorami, sadzawkami, młynami na nich będącemi, karczami, poddanemi, ich czynszami, daniami, robocznymi, powinnościami y przyległościami, zdawna do tych dóbr archymandryey Owruckiey nadanych y przyłączonych, należącemi, daliśmy y konferuemy aż do ostatniego zycia jego kresu, obiecując to po nas y najjaśniejszych następcach naszych, królach polskich, że tegoż wielobnego Klemensa Demarackiego, archymandrytę Owruckiego, od spokojney possessyey y zażywania dóbr pomienionych nie oddalimy, ani mocy oddalać nikomu sie damy, ale go przy dotywnym prawie wcale niemasznie zachowamy, co y najjaśnieysi następcy nasi, królowie polscy, czynią, prawa nasze królewskie, Rzeczypospolitey y kościoła rzymakiego katolickiego zupełnie zachowując; co się własną podpisawszy ręką, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia II miesiąca Sierpnia, roku Pańskiego MDCXCV, panowania naszego XXII. Jan, król; miejsce pieczęci wielkiej koronney; Franciszek Maximilian Ossoliński, chorąży ziemie Drshickiey, jego królewskiey mości sekretarz, manu propria

Przeto my, Awgust wtóry, król, łaskawie nakłoniwszy się na supplikę przerzeczonych kollatorów y patronów monasteru Owruckiego, zwysz mianowany przywiley, prout in suo tenore continetur, nie tylko we wszystkich punktach, klauzulach, artykułach, kondyciach approbować y konfirmować umyśliłimy, iakoż powagą naszą królewską approbujemy, stwierdzamy y konfirmujemy, ale tym bardziej, providendo maiorem Dei gloriam et christianae religionis incrementum, jeszcze wspomnionemu monasterowi archymandrycy Owruckiey dobra Zubkowicze y Zubrowicze nadaiemy w dyspozycią y aktualną possessyą wielebnego oycy Domarackiego, archymandryty Owruckiego, ad vitae tempora konferujemy y, aby tenże przywiley z terazniejszą approbacią naszą, non obstante collatione privilegiorum na te wszystkie dobra zwyszrzeczone, z kancellaryey najsławniejszego antecessora naszego y naszej illegitime ad male narrata et subrepticie obtentorum, in quovis iudicio et officio regni in posterum reproducendorum, vim et robur perpetuae firmitatis miał, auctoritate nostra regia deklarujemy; na co, dla większey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć nakazaliśmy. Daa we Lwowie, dnia XX miesiąca Sierpnia, roku Pańskiego MDCKCVIII, panowania dalszego II roku. У того привилею конфирмаціиєсь печать коронная притисченная, а подпись рукою короля его милости въ тые слова: Augustus rex. А на концу надписано таже конфирмація привилею за добра речне в писемстве Кіювскимъ велебнымъ оуца Клементови Домаракіиєма, архимандрюци Оврүккіиєма, конферованого. Подпись за други секретарски єсть таковы: Wasław: Franciszek Trzciński, сьвѣтлик являки, jeho крѣвѣвскією мошци секретарз, тади георгия. Которая-же то конфирмація привилею, за поданемъ и просбою вышеменованное особн, а за мошци, урядовымъ, принятемъ, слово въ слово весь, яєъ се въ себе маєть, то книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, киевскихъ єсть вписаны.

Книги городская, киевская, записовая и поточная, годъ 1697 — 1699, № 7; листъ 353.

Примѣчаніе: Грамота Іоанна III внесена отдѣльно въ книгу городскую, Кіевскую, записовую, поточную и декретовую 1696 года, № 6; листъ 258 на оборотѣ.

Письмо короля Іоанна III къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому, содержащее поздравленіе по поводу возведенія его въ епископскій санъ и изъявленіе надежды на то, что онъ сохранитъ прежнее расположеніе къ речипосполитой. 1695. Сентября 6.

List od króla polskiego, Jana trzeciego, do Żabokrzyckiego, episkopa łuckiego pisany.

Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski etc. etc. Wielebny, wiernie nam miły! Jako się wielce cieszymy z odmiany stanu wierności waszej in perfectiorem existentiam, tak bynajmniej nie wątpimy, że strój świecki odmieniwszy, nie wyzależ się ex innato do przysługi ku dobru pospolitemu zelo ac studio, i że tąż ochotą i życzliwością do wszelkich publicznych obrad concurrere nie omieszkaż, którąś w przeszłym swoim stanie chwalebnie oświadczał. Czego pewni będąc po wierności waszej, onemuż dobrego od Pana Boga życzymy zdrowia. Dan w Wilanowie, dnia VI miesiąca Września, roku Pańskiego MDCXCV, panowania naszego XXII.

Temuż inscriptia: Wielebnemu Dymitrowi Żabokrzyckiemu, władcyce ritus Graeci łuckiemu, wiernie nam miłemu.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 38.

LIII

Письмо игумена Киево-пустынного Никольскаго монастыря и ректора Киевской академіи, Іоасафа Кроковскаго, къ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому. Кроковскій извѣщаетъ епископа о посылкѣ ему документовъ, необходимыхъ для возвращенія, отнятой у православныхъ, Гойской коллегіи и о принятіи въ Киевскую академію на ея счетъ Ерофея Бартошевича, рекомендованнаго Жабокрицкимъ. 1695. Сентября 29.

List Joasafa Krokowskiego, hegumena klasztoru Kijowskiego św. Mikołaja i rektora collegium kijowskiego.

Jaśniewielmożny w Bogu przewielebny mości ojcze nominacie episcopiej Łuckiej i Ostrogskiej, mnie wielce mości panie, w Chrystusie miłościwy ojcze i dobrodzieju! Samego najwyższego archiereja Chrystusa pana, wiernych cerkwie świętej wschodniej prawosławnej synów anhelantia vota et animos consentientes prostującego, błogosławieństwem i pomocą świętobliwość wasza, dobrodziej mój, in praesuleam electus dignitatem, a primordiis onej ku synom cerkwie świętej ojcowskiej swojej łaskawości zaczyna jacere fundamenta, kiedy inter alios i mnie niegodnego, in finium cerkwie świętej obediantiarium, jeszcze ni w czym sobie nie zasłużonego, łaskawą przez wielebnego ojca Padalskiego świętobliwość wasza non dedignatus est visitare literą, którą ja niegodny supplici veneratus poplite et grato amplexus corde, cum exultatione animi tego sobie jeszcze życzę, żebym na świętych miejscach post felicem inaugurationem udostoił się z innemi pastorałem praesuleam świętobliwości waszej exoculari dexteram cum intima gratulatione in haec prophetica erumpens verba: »dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit sanctitatem«. Z taką życzliwości mojej zakonniczej ku świętobliwości waszej, memu wielce miłościwemu panu i dobrodzieju, odzywając się, lubo niegodny, propensyą, imieniem wszystkich ojców collegiatów i braci collegium Kijowskiego pokorne oddaję podziękowanie, że świętobliwość wasza, ex zelo propogandae gloriae Divinae, collegium Hoyskie swoim pieczołowitym staraniem obiecuje się in pristinum

restituere vigorem, de rapacibus one wyrwawszy manibus. Quae intentio świętobliwości waszej ut ad felicem deducatur coronidem supremum auxiliatorem Deum o to błagać obiecując się, na żądanie świętobliwości waszej copią funduszu Hoyskiego collegium, przepisana i de archivo monastera Brackiego kijowskiego wyjęta, z przywilejem królewskim posyłamy. Wielbnaego brata Epopea Bartoszewicza, religiosae et piae vitas hominena, jaxta commendationem świętobliwości waszej, za błogosławieństwem Archipasterza dobrodzieja, ad collegium grato przyjąwszy animo et quietam cam victa collegiatico mansionem, oznaczywszy, pro meo posse et modulo moję onemu deklaruję praestare zyczliwość; cum auxilio Dei et cum propitio sibi jaśnie wielmożnego waszności mego pana paterno beneficio in retorico feliciter currat studio, żeby post consumatum in artibus et scientiis cursum, mógł perque optimum certamen gerere ku pomocy cerkwie świętej wschodniej i ku dobrodziejskiej świętobliwości waszej, jako patrona swego, usłudze inarcescibilem in caelis recepturus lauream. Tego onemu życząc, siebie, lubo ni w czym jeszcze nie zasłużonego, przy modłach moich zakonnych, z gotowością usług powolnych, ojcowskiej i dobrodziejskiej jaśnie wielmożnego waszności mego pana łasce jako najpokorniej polecam, zostając świętobliwości waszej, mnie w Chrystusie miłościwego ojca i dobrodzieja, zyczliwym bogomodcą i najniższym sługą. Joasaph Krokowski, monastera Święto-Mikolskiego Pustynnego kijowskiego iumen, collegium kijowskiego rektor. Z monastera Święto-Mikolskiego Pustynnego kijowskiego, die 29 Septembris, anno 1695.

Копія этого письма хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 38.

Жалоба отъ имени дворянина Александра Силича на его родственниковъ дворянъ: Самуила, Антонія и Павла Силичей и Юрія Гасовскаго о томъ, что они наносятъ истцу разные обиды и оскорбленія. Между прочимъ обвиненные врываются дважды въ дѣвичій православный монастырь, находящійся въ селѣ истца Сельцѣ, наносятъ монахинямъ тяжелые побои и оскорбленія и сорвали со стѣны въ церкви портретъ брата истца, Григорія Силича. 1696. Мая 26.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ шестого, месеца Мая двадцать шестого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку ея королевской милости Овруцкомъ, передомною, Михаиломъ Михаикичиномъ-Кончалевскимъ, наместникомъ кгородскимъ подъястарства Овруцкого и книгами именными, кгородскими, овруцкими *comprens personaliter urodony* jegomość pan Jan Swiderski, sługa urodzonego jegomości pana Alexandra Silicza, podczaszego kijowskiego, imieniem tegoż pana swego solenną przeciwko urodzonym ichmościom panom: Samuelowi Siliczowi, łowczemu Nowogródka Siewierskiego, stryjowi pana *sui comparentis*, i Jerzemu Hasowskiemu tudzież urodzonym ichmościom panom: Antoniemu i Pawłowi Siliczom, braci rodzonym, zaniósł i uczynił in eum modum protestatią: iż pomienieni et primario jegomość pan łowczy Nowogródka Siewierskiego przeciwko prawu i słuszności wszelakiej, a na jawną pana *comparentis* ruinę dając occasią i impet urodzonym ichmościom panom Czechowskim, podczaszym rużańskim, małżonkom, do uciążliwego pana *comparentis* processem w niewinności аггравования, niesłuszną jakowąś, którą się ciż ichmość panowie Czechowscy zaalaniają, dał attestatią, jakoby względem nieszczęśliwego niegdy urodzonego jegomości pana Hrehorego Silicza, brata rodzzonego pana *comparentis*, przypadku, o co pan *comparentis* żadną miarą argui nie może; a potem przerzeczony jegomość pan Jerzy Hasowski, zięć jegomości, ex informatione et instinctu jegomości pana łowczego Nowogródka Siewierskiego w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym, in Octobri, na dwór we wsi Sielcu najachawszy, gospodynię dworną, bez dania najmniejszej okazji, bił, tłukł i za włosy po ulicy włoczył; nec hórurum satis, tenże obwiniony tamże we wsi Sielcu na monaster panien zakonnych ritus Graeci spólnie z wyrzeczonymi ichmościami pany: Antonim i Pawłem Siliczami, najachawszy, pannę

zakonną, czernicę, imieniem Zophią, wywlekszy z klasztoru, kijmi zbili tak dalece, że dotąd w słabym zostając zdrowiu, de vita periclitatur; ciż obzałowani: jegomość pan Hasowski i ichmość panowie Siliczowie, tamże we wsi Sielcu różne violentie niepojednokroć czyniąc, osobliwie: okna w karczmie, gwałtownie w nocy najachawszy, powycinali, arendarza brahińskiego, imieniem Ruszmana Dawidowicza, i syna jego z części pana comparentis obzałowany jegomość pan Hasowski zbił i ztlukł ad libitum suum; a potym, anno praesenti, in Aprili, tenże obwiniony, niewiedzieć quo motivo et informatione, powtórnie na pomieniony monaster paniński najachawszy, i cerkiew odbiwszy, conterfect nieboszczyka jegomości pana Hrchorego Silicza, rodzonoego brata pana protestantis, z ściany oddarł, i czernicę, pannę zakonną, brania tego conterfectu niedopuszczającą, nieznośną nakarmił confusią i obtemptom; insuper różnemi krzywdami pana comparentis poddanych sieleckich ustawicznie afficit, stępnika na rzece Brahince, sumptu proprio pana protestantis restawrowanego i pobudowanego, obwiniony tenże pan Hasowski, contra omnem acquitatem dokończyć i pobudować niedopuszczając, i palam et publice spalić ogniem przechwalał się, brzeg na teje rzece Brahince, do dóbr pana comparentis wsi pomienionej Sielca antiquitus należący, per viam sobie uzurpuje, ryby łowi i inne, quo ad libitum suum, przeszkody i krzywdy panu comparentis i poddanym jego obwiniony inecessanter czyni; szlachetnego Kazimierza Janiszewskiego, woźnego, pro manere officii jego w interesie pana protestantis ordinowanego, we dworze Listwińskim, nullo habito respectu, jak skore wszedł do izby, munus gerens sui officii, miazę w łeb uderzył i ultro biciem aggrawować usiłował, gdyby nie jegomość xiądz wikary ostrohladowski, protunc przytomny, od tego przedsięwzięcia odwiódł obzałowanego sua persuasione. O co wszystko comparens idem, nomine pana swego, a zatym o winy prawne i o szkody poniesione iterum atque iterum przeciwko obwinionym ad praesens świadcząc i protestując się, samam wyrzeczonemu jegomości panu podczaszemu kijowskiemu, panu swemu, praesentis protestationis pro juris exigentia etiam per citationes zachował pleno in robore meliorationem; a ta terażniejsza protestatia aby actis connotata była, mnie, urzędu, proszę; co i otrzymał Jan Swidercki, manu propria.

Книга городская, оверуцкая, записовая и помечная, годъ 1694—1698, № 3218; листъ 1068 на оборотѣ.

Рѣшеніе Львовскаго, митрополичьаго, консисторскаго суда, по которому церковь святаго Василя Великаго въ Овручѣ, на основаніи документовъ, выданныхъ ей еще Русскими князьми, признается независимою отъ Овручскихъ архимандритовъ и подвѣдомственной исключительно Кіевской митрополіи, подъ тѣмъ однако условіемъ, чтобы протоіерей, завѣдующіе церковью, оказывали архимандритамъ почтеніе, подобающее ихъ сану. 1696. Іюня 2.

Рому тысяча шестьсотъ девятдѣсятъ шестого, мѣсяца Августя девятаго дня.

На уряде вгородьскомъ, въ замьку ево королевьской милости Овруцькомъ, передомною, Михаломъ Ставецкимъ, хоронжимъ жд-тошерскимъ, подьстаростомъ вгородьскимъ овруцькимъ, и внигати невешпнимъ, вгородьскимъ, овруцькимъ comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość ociec Samion Komar, protopopa owrucki, ten decret sądu consistorialnego lwowskiego jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca Józepha Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, metropoliej Kijowskiej, metropoliej Soczawskiej i episkopiej Łuckiej administratora, archimandyty Pieczarskiego, z pieczęcią i z podpisem ręki tegoż jegomości, między wysoce przewielebnym w Bogu jegomością ojcem Klementym Demaradzkim, archimandytą owruckim, aktorem, z jednej, a sobą comparentem, pozwanym, z drugiej strony, stały i ferowany, ratiene introcontentorum, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do ksiąg niniejszych wpisanym był; a tak ja, urząd, ex munere officii mei, potmieniony dekret ad acticandum przyjmując, czytałem i tam jest inserowany słowy: Józeph Szumlański, z Bożej łaski episkop Lwowski, Halicki i Kamieńca Podolskiego, metropoliej Kijowskiej, metropoliej Soczawskiej i episkopiej Łuckiej administrator, archimandyta Pieczarski. W sprawie między instygatorem duchownym i jego delatorem, wielebny ojcem Klementym Domaradzkiem, archimandytą owruckim, aktorem, a ojcem Semionem, protopopem

owruckim, pozwanym, przed sądem naszym episkopskim, consistoriskim, lwo-wskim, na terminie niniejszym z pozwu przypadłej, stron obojgu oczywiście stawającymi i controwertującymi: o to upominał się wielebny ociec archimandryta owrucki, aby podług przywilejów, służących mu na cerkiew świętego Bazylego Wielkiego miejską owrucką, mógł się przy tejże cerkwi i dobrach, do niej należących, także i fundatjej tejże zostać, na co żadnego prawa nie produkował, zabierając się przy tym, że cokolwiek wnosil authenticis documentis probare i, jako słusznie do tej cerkwi ma prawo, deducere; contra zaś pozwana stro-na, odpowiadając, fortiter negabat, że wielebny ociec archimandryta Owrucki z monastyrem, ani antecessores jego, żadnego do tej cerkwi nie mieli pra-wa, i, jeśli co wyszło z cancellarii króla jegomości ad malam informationem przeszłych archimandrytów owruckich, in usu jednak et possessione tejże cerkwi żaden nie był, i produkował oraz zapozwany ociec protopopa Ow-rucki fundatją tejże cerkwi, od świętej pamięci jeszcze xiążąt Ruskich na-daną, et authenticis documentis pakazał to, że ta cerkiew na świeckich du-chownych zafundowana, a zakonnicy do niej nigdy nie należeli, jako też i wielebny ociec archimandryta Owrucki nie należy. Po wysłuchaniu tedy obojej strony controwersiej, i po przeczytanej strony zapozwanej fundacjej, protestów różnych, już w tej sprawie antiquitus zaszyłych, ponieważ wielebny ociec archimandryta i sam przed nami, episkopem, deklarował się, że ich turbować więcej nie ma i z terminu niniejszego pozwanego libere wy-puszcza, ni o co więcej nas, episkopa, nie prosząc, tylko aby mógł rever-entiam, osobie jego archimandryczej należącą, od tychże duchownych mieć. Sąd tedy niniejszy, episkopski, nie tak przez dekret swój, jako przez dekla-ratją to nakazuje, aby wielebny ociec archimandryta Owrucki wyżejpozwa-nego ojca protopopa i successorów napotym jego nie ważył się turbować i na prawo ich następować, et in pacifica possessione praepediować. Ociec zaś protopopa owrucki z tą cerkwią, jako należał do przeoświeconych me-tropolitów Kijowskich i do nas, terazniejszego administratora in regno metropo-liej tejże należy, tak, aby et in posterum do katedry metropo-litańskiej Kijowskiej albo administratorów metropolitańskich in regno należał, praecavemus. A co się tkanie reverentiam osobie wielebnego ojca archimandryty Owruckiego, tę powinien mieć secundum dignitatem urzędu swego. Działo się w katedrze Kryłowskiej Halickiej, dnia dwudziestego wtórego Junii v. s., millesimo sexcentesimo nonagesimo sexto. У того декрету, при печати вритисненой, подпись руки тыми словы: Józeph Szumlański, episkop

Lwowski, administrator Kijowskiej metropoliej, Sesczawskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryta Pięszarski, manu propria. А такъ тотъ декретъ вышьямянованое особы, за поданемъ и прозбою подаваемое, а за номы, урядовымъ, принятемъ, до книгъ нынешньихъ есть слово въ слово увесь, въ початку ажъ до конца, уписанъ.

Книга городская, оверуцкая, записовалъ и помочная, годъ 1694--1696, № 3218; листъ 911 на оборотѣ.

LVI

Актъ набранія ктыторовъ соборной Ковельской церкви членами Ковельскаго магистрата и членами старой рады. 1698. Юня 30.

Actum die 30 Junii, 1698 anno.

Podług wydanych kart od urzędu, w akcie mianowanego, byli zgromadzeni sławetni panowie cechmistrze, jako też i starej rady burmistrze, dla obrania ktytorów cerkwie Bożej sobornej Kowelskiej, gdzie tedy przeszły pan ktytor, sławetny pan Theodor Hrehorowicz, dobrowolnie abdenkował całemu miastu, wymawiający się z ktytorstwa różnemi sposobami, wymieszczając się słabością zdrowia swego i podeszłością lat, przez co tym powinnością wystarczyć nie może. Urząd tedy, w akcie mianowany, jako i panowie cechmistrze, uwolniwszy wymianowanego pana Theodora Hrehorowicza od tej funkcji ktytorstwa, s sobą zgodnie i zobopolnie naradzisz się, na jego miejscu obrali za ktytorów sławetnych: pana Hrehorego Zacharyasiewicza, cechmistrza szapowalskiego, krawieckiego, kuszniarskiego etc., a burmistrza i namieśnika bywszego, i pana Gabryela Alexandrowicza, burmistrza bywszego, dając im moc zupełną wszelakiemi legacyami cerkiewnymi i dochodami, ku pożytkowi cerkiewnemu ściągającemi się, szafować, gruntami, sianozęciami, szpitalem, panamarem i gruntami szpitalnemi zawiadować, xiegami, apparatami, srebrem, które mają zostawać

w służynie cerkiewnej za kluczem panów ktytarów, teraz obranych, dwornami i wszystkimi obrzędami cerkiewnymi dirigować. Na co, dla lepszej wagi i valoru, to obranie do ciąg mających howelskich zapisane.

Книга Кавельскаго маистрата, годъ 1697—1700, № 1451; листъ 123.

LVII

Привилегія короля Августа II, выданная Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому на Овруцкую архимандрію, устраниая отъ этой должности архимандрита Климентія Домарадзкаго на томъ основаніи, что онъ не дворянинъ по происхожденію. 1698. Ноября 5.

Року тисеча шестьсотъ деветьдесять осмого, месеца Декабрия двадцать девятого дня.

На уряде кгородськомъ, въ замьку его королевской милости Овруцькомъ, передомною, Данцелемъ Левьковьскимъ, наместьничомъ на тотъ часъ подьстароства и реентомъ кгородськимъ овьруцькимъ, в книгахъ нинешньими, кгородськими, овьруцькими, comparens personaliter urodzony jegomość pan Samuel Nowicki, dla zapisania do ciąg niniejszych, grodzkich, owruckich, przywilej od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, jaśnieprzewielebnemu w Bogu jegomości князю Діонизему на Жабокръзкахъ Жабокръзкскому, номинатови епископови Луцкому и Ostrogskiemu, protothroniemu metropoliej Kijowskiej, на archimandryą Овруцкую даны и conferowany, per oblatam подаѣ, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny książę Sacki i elektor etc. etc. etc. Označujemy niniejszym listem, przywilejem naszym,

wszem wobec i kóždyemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: iż panowanie nasze najbardziej rozumiejąc być szczęśliwe aestimatione et pretio dobrze zasłużonych, umyśliłiśmy wielebnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, archimandrycie episkopowi nominatowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, protothroniemu metropoliej Kijowskiej, godnie i znacznie nie tylko ojczyźnie w Bracławskim i Kijowskim województwach, nie tylko najjaśniejszym antecessorom naszym, omni genere meriti, ale też i kościołowi religiej Graeckiej dobrze zasłużonemu, archimandrią Owrucką, w województwie Kijowskim w mieście naszym Owruclu będącą, od najjaśniejszego antecessora naszego, Jana trzeciego, zakonnemu Klemensowi Domaradzkiemu, nieszlachetnego ale podłego urodzenia xiędzu, ad malam informationem daną i conferowaną, ponieważ prawa tej rzeczypospolitej praelatur i godności dochowowych nieszlachetnego urodzenia ludziom rozdawać nie pozwalają, stosując się do prawa pospolitego i pomienioną archimandrią, nienależystemu posesorowi oddaną, przyznając pro vacanti, wielebnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, optimorum natalium et meritorum, dać i conferować umyśliłiśmy; jakoż terazniejszym listem, przywilejem naszym, przereczoną archimandrią Owrucką ze wszystkimi monasterami, cerkwiami, siolami, osiadłościami, folwarkami, wsiami, budynkami, strukturami, polami, rolami, gruntami, ogrodami, sianozęciami, pastwiskami, łąkami, niwami, tertezami (sic), ostrowami, lasami, borami, zaroślami, jeziorami, rzekami, stawami, sadzawkami, młynami, młynarzami, karczmi, karczmarzami, poddanemi obojej płci i ich powinnościami, daninami, czynszami, strażą dniową i nocną, pasiekami, łowy rybne i zwierzynne, w mieście samym placami, kunicznikami i wszelakimi pżytkami, przyległościami i przynależytościami, do tej pomienionej archimandriej i monasterów zdawna należącemi, tak, jako zakonnemu niegdy Petroniemu Hulewiczowi Wojutyńskiemu, za przywilejem najjaśniejszego świętej pamięci króla jegomości Zygmunta trzeciego, antecessora naszego, in anno millesimo sexcentesimo decimo sexto przez urodzonego niegdy Pawła Ruckiego, starostę natenczas Owruckiego, w realną possessią oddana i poruczona była, nie od niej nie oddzielając, owszem, jeśli co oddzielono było, przyłączając, temuż wielebnemu donatariuszowi naszemu, Dyonizemu Żabokrzyckiemu, dajemy i conferujemy niniejszym listem przywilejem naszym aż do ostatniego życia jego kresu, obiecując po nas i najjaśniejszych następcach naszych, iż przereczonego donatariusza od używania i spokojnej possessiej mianowanej archimandriej nie oddamy, ani do oddania mocy nikomu nie damy, ale weale i nienam-

azenie przy prawie dożywotnim zachowamy, co i najjaśniejsi successorowie nasi strzumać będą powinni, prawa nasze królewskie, kościoła świętego katolickiego i Rzeczypospolitej wcale zachowując. Na co, dla lepszej wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Radymnie, dnia V miesiąca Listopada, roku Pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego II. Archimandria Owrucka wielbnemu Dyonizemu Żabkrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, in possessione plebeae personae zakonnego Klemensa Domaradzkiego contra leges patrias zostająca. U tego przywileju pieczęć wielka koronna przyciśniona; a podpis ręki jego królewskiej mości temi słowy: Augustus, rex; a drugi podpis z drugiej strony pieczęci sekretarski w te słowa: Wacław Franciszek Trzcziński, czesznik rawaki, pieczęci wielkiej koronnej sekretarz, manu propria. Któryże to przywilej, za podaniem i prośbą wyznanowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, do ciąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга гродская, оvruckая, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 3219; листъ 344. на оборотъ.

LVIII

Жалоба архимандрита Оvruckаго, Климентія Домарадзкаго, на викарія Доминиканскаго монастыря, Архангела Жулинскаго, о томъ, что оный захватилъ земли монастырскія и церковныя и причиняетъ разнымъ другимъ обиды Оvruckскому монастырю. 1699. Юня 2.

Рокъ тысяча шестьсотъ девятьдесятъ девятого, месеца Юня второго дня.

На уrade кгродзскомъ, в месте его королевское милости, Оvruckомъ, передомною, Михалемъ Сингаевскимъ, наместникомъ на тотъ часъ подвоеводства, вице-реентомъ кгродзкимъ енералу воеводства

Киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość ociec Klemens Domaradzki, archymandryt Owrucki, rożnych krzywdy i violentii od niżej mianowanego obwinionego sobie poczynionych ultra pati nie mogąc, swym y wszyskciey braci zakonników swoich monasteru Owruckiego, zakonu Świętego Bazylego Wielkiego ritus graeci imieniem, naprzeciwko wielebnemu w Bogu jegomości xiędzu Archaniołowi Żulińskiemu, wikaremu Owruckiemu zakonu Świętego Dominika ordinis praedictorum, solenniter świadczył et magno cum dolore protestował się o to: iż pomieniony jegomość xtędz wikary, contra legem publicam et jura vicinitatis procedendo, nie kontentuiąc się własnością swoją, co właśnie do klasztoru należy co przedtym antecessorowie jegomości trzymaiąc zażywali, grunta y pola protestantis własne, do monasteru Owruckiego antiquitus należące, także grunta y place cerkiewne, a nawet y samy plac, gdzie cerkiew Świętopiatnicka była, a teraz dla inkursiey zrujnowana została, nad drogą, wedła parkanu klasztornego będący, indebite a prawie gwałtownie zabrał, zagroził y do klasztoru przyłączył, z drugiego boku cmentarz aż pod same cerkiew Świętego Mikołaiia parkanem zaił y do klasztoru przywłaszczył, pole, nad drogą, do Klińca iadąc, będące, monastyrskie, własne na kilka osmak gwałtownie odioł y, coraz więcej zabieraiąc, do nienależytey possessyey przywłaszcza y różne krzywdy y wolencie czyni, na tychże gruntach y polach monastyrskich bydła y konie protestantis także poddanych jegomości y mieszczan do klasztoru zajmuiąc y częstokroć przez kilka dni trzymaiąc, głodem zmarza y wniwecz obraca, czeladź y parobków monastyrskich, tak na polach, iako y na pospolitey drodze przeymuiąc y onych zastępnaiąc rospendza, bije y kaleczy: jakoż roku tegoż terazniejszego, tysiąc sześćset dziwiedziesiąt dziewiętego, miesiąca Maja dwudziestego osmego dnia, bez żadney przyczyny zastąpiwszy na dobrowolney drodze czeladź y chłopców protestantis, z noclegu jadących, y przypuściwszy do siebie blisko, nie na siebie z tego niespodziewaiących się, dzidą pomiędzy nich rzucił, gdzie divina providentia to sprawiła, że iakoś chybiwszy wyrostka, konia trafił y onego przebił y skaleczył. O co wszystko tenże comparens iteratis vicibus protestowawszy się, prawnie czynić nie zaniechać ofiarował się y salvam mnlirationem do uczynienia inszey protestaciey, albo przez pozew poprawienie zostawił, prosząc o przyjęcie do aht; co y otrzymał Kiemens Domęracki, archymandryt Owrucki.

Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1697—1699, № 7, листъ 473 на оборотъ.

Объявление комисіи, назначенной для пріема Каменца отъ Турковъ, о томъ, что она, согласно постановленію сеіма распорядилась: отдать церковь Св. Іоанна уніятамъ, остальные же православныя церкви въ городѣ Каменцѣ опечатать. 1699 Сентября 25.

Feria tertia post festum sancti Lucae Evangelistae proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Stanislaus Drozdowski, aulicus illustris et magnifici palatini Kijoviac, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit dispositionem, seu declarationem, per illustres et magnificos commissarios, a sacra regia majestate et republica ordinatos et deputatos, constitutam, manibus eorundem propriis subscriptam sigillisque communitam, introcontentam, tenoris tali: Niżej podpisani, kommissarze jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, i całej rzeczypospolitej, do odebrania Kamieńca naznaczeni, deklarujemy i postanawiamy niniejszym skryptem: ponieważ ledwie oschłe prawa ostatniego sejmu, przykazujące niedopuszczać ullo modo intromissii schizmie w Kamieniec Podolski, zastaie nas w Kamieńcu functos jeszcze officio commissoriali, staraliśmy się należycie exequi legem, ale że już jegomość xiądz Szumlański, episkop Lwowski, mimo wiadomość naszą, temerario ausu wdarł się do bram tej fortecy i chciał po cerkwiach kamienieckich jurisdictionem exercere, tedyśmy odesłali onego aby absedat, jeżeli nie chce, abyśmy z nim, jako cum violatore fortecy, postąpili sobie; co gdy go permovit, że dobrowolnie ustąpił z miasta, constituimus między sobą, aby dać mu mandat pro invasione fortecy na sejm przyszły, a jegomości pana Szumlańskiego, synowca i porucznika chorągwie jego pancерnej, pozwać pro complicitate actus do sądu hetmańskiego, jaśniewielmożnego jegomości pana kasztellana krakowskiego, insuper upraszamy jaśniewielmożnego jegomości pana wojewodę kijowskiego, jako generała podolskiego, aby in posterum nie dopuścił tu być w Kamieńcu jegomości xiędzu Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, et ullam jurisdictionem exercere, i owszem upraszamy jaśniewielmożnego jegomości pana wojewodę, aby, adimplendo legem publicam, oddał cerkiew ex nunc Świętego Jana

duchownym uniatom ritus Graeci, inasze wszystkie cerkwie popieczetowawszy do dalszej dispositiej rzeczypospolitej. Która to nasza deklaracya i dyspozycya aby tym ważniejsza była, przy pieczęciach naszych, rękami własnymi onę podpisujemy. Datum w Kamieńcu, die 25 Septembris, millesimo sexcentesimo nonagesimo nono. Józef Bogusław Słuszka, kasztellan wileński, hetman polny wielkiego xięstwa Litewskiego, locus sigilli. Adam Mikołaj Sieniawski, wojewoda bełzki, lwowski generalny, rohatyński starosta, locus sigilli. Ierzy xiąże Czartoryski, chorąży wielki wielkiego xięstwa Litewskiego, locus sigilli. Alexander Jan Potocki, pokomorzy ziemie Halickiej, locos sigilli. Stefan Humiecki, stolnik podolski, pułkownik artyllerii koronnej, locus sigilli. Stanisław Józef Fredro, wojewodziec podolski, kommissarz, locus sigilli. Post cujus dispositionis seu declarationis ad acta officii praesentis ingrossationem, originale idem generosus offerens ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, каменець-подольская, записовая и поточная, годъ 1699—1700, № 3954; листъ 21.

LX

Показанія, отобранныя отъ свидѣтелей въ Ковельскомъ магистратѣ, по дѣлу о нанесеніи публично обидъ и побоевъ приходскому священнику село Вербки, Феодору Саввичу, дворяниномъ Бенедиктомъ Выговскимъ. 1699. Декабря 1.

Actum die 1 Decembris, 1699 anno.

Inquizycia ex parte w Bogu wielebnego ojca Teodora Sawczycza, praezbitera werbskiego, contra urodzonego pana Benedykta Wyhowskiego, in praesentia urodzonego jegomości pana Mikołaja Radoszyńskiego wywie-dziona w urzędzie miejskim Kowelskim: *Pierwszy świadek*, sławetny Jar-moła Hrehorowicz, pod przysięgą zeznał: iż nie wiem, co za okaza i po-czątek był między wielebnym ojcem Werbskim? tylko to widziałem, iż pan

Wyhowski pięścią uderzył ojca Werbskiego w plecy, mówiąc te słowa: »popie, chłopiel już rok temu jakeś mi dług winien, a nie oddajesz; któremu odpowiedział ojciec Werbski: »za co mnie bijesz! i jał dawać pieniądze ojciec Werbski Szlomie Rożkowiczowi, mówiąc: »weź, Szloma, pieniądze, a odlicz mu«. *Drugi świadek*, pan Michał Wojciechowski, także sub conscientia sua zeznał te słowa: iż nie wiem początku, tylko to widziałem, iż co jegomość pan Wyhowski pięścią bił ojca Werbskiego, mówiąc: »popie, chłopiel zkurwy synu! oddaj mi pieniądze«; na co odpowiadając, rzekł ojciec Werbski: »daj mi pokój, nie bij mię, ani znieważaj, na pieniądze! a kiedy chcesz, toć i na oczy nalepię pieniędzmi«; a potcm, mitygując tę sprawę, wziołem pana Wyhowskiego. *Trzeci świadek*, niewierny Szloma Rożkowicz, pod żydowstwem swoim zeznał, do którego z urzędu lentwojtowskiego i burmistrzowskiego zesłany był sławetny pan ławnik przysięgły, Łukasz Zacharijasiewicz, który swoją relacją takową zeznał, co żyd pod żydowstwem swoim powiedział: iż ja, idąc do szkoły, naszedłem ojca Werbskiego z panem Wyhowskim, wadzących się za moim domem, gdzie uderzył pan Wyhowski hospodynę; potym ja, wziwszy konia za cugle, odprowadziłem z koniem pana Wyhowskiego, mówiąc: »daj waszeć pokój hospodynawi i nie wadz się waszeć z hospodynem!« a potym odszedłem. *Czwarty świadek*, Kondrat Szkurłapski, obywatel probostwa Kowelskiego, także pod sumnieniem swoim in praesentia w Bogu wielbnego xieżda Wolskiego, komendarza probostwa Kowelskiego, zeznał w habitacji jegomości xieżda komendarza przy ławniku przysięgłym, sławetnym Thomaszu Stephanowiczu, który z urzędu lentwojtowskiego i burmistrzowskiego zesłany był do wysłuchania świadectwa, który swoją relacją zeznał, że mianowany Kondrat Szkurłapski zeznał w te słowa: iż ja, idąc mimo dom Szlomy Rożkowego, słyszałem, iż pan Wyhowski łąał ojca Werbskiego, mówiąc: »popie, chłopiel oddaj mi pieniądze!«, któremu odpowiedział ociec Werbski: »daj mi pokój, nie łąj mię między ludźmi, com ci winien—oddam i odbierzesz!« dalej nie wiem co było, bom miał potrzebę dalej odejść.

Книга Ковельскаго магистрата, годъ 1697—1700, № 1451; листъ 244.

Привилегія, данная королеми Августом II дворянину Казимиру Стецкому на право владѣнія селами: Демидовомъ и Литвиновкою, оставшимися въ королевскомъ распоряженіи послѣ смерти козацкаго полковника, Искрицкаго; а также селами Оранемъ и Толокунемъ, принадлежавшими кievскому братству. 1699. Декабра (?) 29.

Рову тисеча семьсотъного, мѣсеца іенуара двадцать пятого дня.

На уряде вгродьскомъ, въ замъку его королевской милости Овѣруцкимъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ вгродьскимъ староства Овѣруцкаго, и кнѣгами иннешними, вгродьскими, овѣруцкѣскими, *comparans personaliter urodzony jego mość pan Kazimierz na Steczance Stecki, starosta Serebryski, towarzysz jaśnie wielmożnego jego mości pana podskarbiego wielkiego koronnego chorągwie pancerney, ten przywiley od najsniejszego maiestatu jego krolewskiej mości sobie, podawaiącemu, na dobra Demidow, Litwinówkę, jako i wsi Oranie i Tołokuń, w woiewodstwie Kjiowskim leżące, z pieczęcią przyciśnioną cancelariew koronney i podpisem ręki sekretarskiej, gratiose conferowany, in rem et personam tegoż przerzeczonego jego mości pana starosty Serebriskiego dany, dla wpisania do xiąg niniejszych, вгродьских, овѣруцких, per oblatam подаѣ, прощая mnie, уряду, aby actis ingrossaretur; а так ја, уряд, ex munere officii mei, do помениonych xiąg прzymuiąc, z początku а́ до конца czytaѣм, которого tenor. sequitur ejusmodi: August wtóry, z Bożey łaski król polski, wielkie xiąże lithewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie żmudzkie, киiowskie, во́лыньskie, podolskie, podlaskie, inflanskie, smoleńskie, siewierskie i chernichowskie, xiąże saskie i xiąże elector. Oznamuiemy niniejszym listem naszym wszem wobec i ко́ждemu zosobna, кому о tym wiedzieć należy; iż maiąc wzgląd na zasługi i dzielności woienne z nieprzyacielem krzyża świętego, tak przez antecessorów urodzonego Kazimierza Steckiego, jako też i przez samego, który służąc z jaśnie wielmożnym podskarbiem wielkim koronnym w ро́зных кампаниах i expediах woiennych, znaczną ujmę zdrowia i substantiew ponosił, tudzież, po-*

nieważ niemała portya dóbr ziemskich dziedzicznych, prez różne tractatus z Carami ich mościami moskiewskimi, pomienionego Kazmierza Steckiego odeszła do Moskwy, nagradzając tedy onemu i do usług dalszych tej oyczyzny zachęcając go, tak dobra Demidow i Litwinuwkie, nad rzeką Irpienia, po urodzonego śmierci Iskrzyckiego, pułkownika woysk naszych zaporozkich kozackich, jako i wieś Oranie, Tołokuń, do bractwa kiiowskiego przedtym należące, a teraz do naszej dispositiey, iak te tak i te przyległe, w woiewodstwie Kiiowskim leżące, ze wszystkimi do nich przynależnościami, nic nie wymuiąc, zdawna należącemi, umyśliłiśmy dać i conferować do zgonu życia jego; jakoż ninieyszym listem naszym daimy i conferałem, chcąc go w spokoyney, jako przez nas samych, tak i successorów naszych mieć possessiey, na co się ręką naszą podpisuiemy i pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie, MDCXCIX, dnia XXIX, panowania naszego II. **Втого привилею подпись руки его королевской милости, при печати коронной притисненой, таеъ се въ собѣ маеть: Augustus rex: А припись нижей печати таковыми есть писанный словы: wieś Demidow i Oranie, w woiewodztwie Kiiowskim, urodzonemu Kazimierzowi Steckiemu, towarzyszowi chorągwie panczerney jaśnie wielmożnego imć pana podskarbiego wielkiego koronnego. Подпись зась руки секретарское въ тые слова: Wacław Franciszek Trzeciński, С. R. jego królewskiej mości sekretarz. А таеъ тотъ привилей, за поданемъ и прозбою выишь менованого подаваючого, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, до енигъ нинешнихъ, кгородскихъ, овруцъвихъ есть слово въ слово въписанный.**

Книга городская, овруцкая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703. Листъ 12 на оборотъ.

LXII

Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Θεодосія Падальскаго на дворянина Шимона Жабокрицкаго, о томъ, что онъ наноситъ побои и оскорбленія какъ братія, такъ и монастырскимъ подданнымъ, грабитъ и разоряетъ монастырское имущество и угрожаетъ напасть на монастырь и перебить монаховъ. 1700 Генваря 30.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Januarii trzydziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Alexandrem Zakrzynickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi oczewisto przyszedszy przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodozy Padalski, ihumen monastyru Białostockiego, swym y wszystkiey braci, zakonników tegoż monasteru Białostockiego ritus graeci, imieniem, cum summa querela przeciwko urodzonym ich mościom panom: Szymonowi y Zophiey Białostockiego, primo voto Andrzeiowej Puzyniney, horodniczyney kijowskiej, secundo ad praesens Szymonowej, cujus suasione niżej patrata, Żabokrzyckim, sędziom winnickim, małżakom, pryncypałom, tudzież Janowi seu alterius cujusvis nominis Żydkiewiczowi, słudze, Iwanowi Własiukowi y Dackowi Wołynikowi, poddanym wyszmianowanych ich mosciów panów sędziów winnickich, małżaków, comprincipałom, solenniter protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż ich mość obwinieni, postponuiąc prawo Boskie y pospolite, a in meram miejsca świętego, monastyru Białostockiego y cerkwie Bożej jacturam czyniąc, nienależycie y niesłusznie w grunta, et antiquitus od pobożnych y świętobliwych kollatorów nadane y temuż miejscu conferowane, wdzierając się, one per vim do swoiey possessiey przyłączyć usiłują, iako w roku blisko przeszłym, tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiętym, miesiąca Maia szesnastego, gdy wielebni oycowie zakonnicy tegoż monastyru, viri sanctae obedientiae et paupertati dedicati, darń na własnym monastyrskim gruncie z paddanemi monasterskimi kopali, jego mość obwiniony cum profanis comprincipalibus wypadszy, nic nie respectuiąc na zakonne osoby, braci: Józefa, Fellicona y trzeciego Andrya dyaakona, z nimi będącego, uszczypliwemi

słowami zelżywszy, onych rąbać chciał y rydle w ręku ich, zakładających się, porąbał, poddanych monastyrskich także pobiwszy y rozpedziwszy, konie y wozy ich do dworu swego zabrać kazał y one przez dwa dni, morząc głodem, trzymał, a nie kontentuiąc się tym, dnia tegoż y na tymże gruncie samegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena Białostockiego przy szlachcie, to jest przy ich mościach panach: Raphale Karlińskim y Samuelu Ładzie, także woźnym y innych ludziach, słowami uszczypliwemi, które tu ob reverentiam loci non exprimuntur, iednak in termino juris exprimenda sunt, po kilka razy sromocił y do obucha na tegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena porywał się y chciał bić, gdyby nie szlachta, przy nim będąca, hamowała jegomości obwinionego; do młyna własnego protestantium, do monasteru należącego, do którego tenże obwiniony żadnego pretextu nie ma, częstokrotnie dobywać się y młynarza mere monastyrskiego premeditato animo bić czyli zabić przegrążając, usiłowwał, innych poddanych y rzemieśników beształ, obuchem bić grozi, ludzi zaś postronnych, przez groblą, sumptu et labore tychże ubogich zakonników reparowaną, y przez ulice jadących na targi do miasta Torczyna, czeladzi swej y poddanym kiymi bić każe y onym dobrowolnego gościńca, skąd w arendzie karczemney monastyr mógł mieć sufragia, zabrania; z lasu jadącym drwa zabierać pozwala; we młynie monastyrskim własnym zboże, bez dania przyczyny, szlacheckie y innych ludzi, tam się garnących, na ubliżenie y inney intraty ubogich zakonników, grabić roskazuje; iakoż de facto jegomości pana Kormańskiego iest zagrabione; tandem nec his contentus, na dalszą ruinę tegoż monastyru Białostockiego godząc, y w roku ninieyszym, tysięcznym siedmsetnym, die undecima Januarii, młynarza, poddanego monastyrskiego dziedzicznego, nie wiedzieć z iakiey przyczyny, do dworu swego, extra scitum comparentis y braci zakonney, dwóch synów pobrać kazał y onych nad powinność indebite robić, co się podobą, przymuszał, że aż musieli uciekać, y różnie z oycem swym chronić się muszą, y żadney powinności monastyrowi przeto nie czynią, będąc przestraszeni nasłaniem czeladzi swoich przez obwinionego w nocy o godzinie dziesiątey na własny dworek monastyrski y przechwałką obwinionego, iż, gdziekolwiek ich udybawszy, zabić obiecuie; nasłani, taż czeladź, z wielkim hałasem dworek pomieniony monastyrski y komorki, w nim będące, y wszelkie mieysca skryte, sine ullo respectu, trzęśli. hałasowali, nie bez szkody ubogich poddanych monastyrskich et non sine summa laesione osób zakonnych, młynarza pomienionego, prawem ab antiquo do młyna

ich mości oyców wyszpomienionego monasteru (należącego), odpędziwszy y odstraszywszy, nienależnego, vagabundam personam, aby ciż ich moście zakonnicy żadnego z młyna pożytku nie mieli, przyioł, sine scitu oycy ihumena, y wszystek wymiar na swój pożytek y tegoż młynarza obrocili; na samego przewielebnego jegomości protestanta y zakonną bracią ustawicznie diffiduje y tegoż jegomości oycy ihumena na cmentarzu obuchem albo z fuzey zabić przed różnemi ludźmi przechwała się; na ostatek dnia dwudziestego wtórego Januarii Jacka, młynarza zachozęgo, y na części monastyrskiej mieszkającego, z Torczyna idącego, u przewału zaraz za monasterem potkawszy, chciał z fuzey zabić, gdyby czeladnik tegoż jegomości obwinionego a tanto impetu nie hamował, jednaże tegoż Jacka, nic sobie nie winnego, bić, płażować y rąbać kazał y wor onemu, z grochem niosącemu, tenże czeladnik na ramieniu porąbał y wszystek groch w śnig wysypał; a tym jeszcze samże obwiniony nie kontentuiąc się, powiedział: »powiedz ihumenowi y wszystkim tym popom, takim ewakim, że, gdziekolwiek ktorego zdybie, albo w samym monastyrze, niech się tego spodziewaia, co ty otrzymał, albo też y więcey«. I innych wiele krzywđ, szkód, przechwałek y wiolencji, tak sam przez się obwiniony, iako też czeladź swoją y poddanych, czyni y czynić nie przestaje; rationale quorum omnium premissorum idem comparens y powtórnie protestowawszy się, y tey protestacyey salvam augendi seu minuendi, si id necessitas juris expostulaverit, meliorationem zostawiwszy, ofiaruie się z obwinionemi ich mościami o to prawnie czynić nie zaniechać, y prosił, aby to wszystko do act przyięto y zapisano było, co y otrzymał. Theodosy Padalski, ihumen monastyrza Białostockiego, swoim y wszystkiey braci imieniem tegoż monastyrza.

*Книга городская, Луцкая, восточная, годъ 1700. № 2577.
Листъ 167.*

LXIII

Жалоба игумена монастырей: Дерманскаго, Дубенскаго, и Святого Креста—Иеронима Бѣлакевича на дворянина Александра Дрогомира о томъ, что онъ, захвативши въ свое управленіе нѣвнія вышеозначенныхъ монастырей, разорилъ оныя совершенно, крестьянъ изъ нихъ разогналъ, доходы себѣ присвоилъ и монаховъ довелъ до крайней нищеты, сверхъ того наносилъ имъ побой и оскорбленія, преслѣдуя одного изъ нихъ, вбѣжалъ въ церковь съ обнаженною саблею и продолжалъ драку внутри храма. 1700. Марта 12.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Martii dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszymi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Hieronim Bielakiewicz, Sancti Bazilii magni klasztorów Dubińskiego, Dermańskiego y Święto-krzyckiego ritus graeci ihumen y namiesnik generalny, swoim y iaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Antoniego z Żułkwie Żułkiewskiego, episkopa Pińskiego y Turowskiego, archymandryty Wileńskiego, tudziesz wszystkich braci zakonników tegoż klasztoru, niemniey jaśnie oświeconey xiężney jeymości Theofili Ludowiki na Ostrogu y Zasławiu hrabiney, na Tarnowie et cetera starościney, imieniem, iak skoro ex re, oculis subiecta, desertam prawie Arabiam dóbr, do klasztoru Dubieńskiego, Dermańskiego, Świętokrzyckiego należących, in possessionem suam y pomienionych klasztorów obiąwszy, uważyć mógł, iż summa jactura et desolatio tychże dóbr victum temuż klasztorowi ubogiemu prodesse nie mogą, tak zaraz, precavendo indemnitati ac integritati suae totiusque conventus, vindicando zniszczenia wszystkiey chudoby klasztorney, solenniter magna cum querella świadczył, opowiadał się y protestował naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Alexandrowi Drogomirowi, dóbr, do archymanbryey Dubińskiej, Dermańskiej y Świętokrzyckiey należących, bywшему administratorowi, w ten niżej opi-

sany sposób y o to: iż pomieniony jegomość pan Drogomir, mając sobie obwinienemu, w administracyą spomnionę dobra puszczone od niegdy niedawno zeszęgo jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza episkopa Przemyskiego, za jakowąsi niesłuszną, w sądach konsystorskich, in contumaciam non exportatis citationibus condemnatus, przez tegoż jaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Przemyskiego otrzymaną, gdzie wspomniany jegomość Drogomir, nie zachowując się juxta axioma juridicum, ani się obawiając win, w prawie pospolitym na inwasorów domów Boskich rigide opisanych, będąc dobrze świadomy tegoż prawa et dispositionum earundem, które in conditionibus juris każdemu przy wszelkim bezpieczeństwie y całości zostawać concedunt et jubent, swoją kontentując własnością, ludziom, iednak osobliwie klasztorom żadnych krzywd y szkód czynić non permittunt, y owszem rigide vetant, jegomość zaś obwiniony post posita legum autoritate, ad infrascripta, rigide vetante, udał się kiedy w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześćset dziewiątym, obiowszy pomienione dobra, do monasterów: Dubińskiego, Dermańskiego, Świętokrzyskiego należące, w administracyą swoją od niegdy zeszęgo jegomości xiędza episkopa Przemyskiego, śmiał y ważył się, extra conscientia imo timorem divinum, tantam nad ubogiem ludźmi, poddanemi, do monasterów wspomnianych należącemi, exercere saevitiem, onych aggrawując, ciemiężąc, którzy ex ipsa stringente conscientia nie powinni by byli do żadnych nad powinność pociągani robić, będąc tanta clade od Boga najwyższego dotknięci przez różne temporum calamitates y inne przypadki z okazyey samegoż obwinionego, przez którą to pomienionych chłopów aggrawacyę y angaryzację, ze drugich porozganiał, drudzy zaś, ob summam caristiam, nie mając penitus czym y o czym pomienionemu conventowi odbywać powinności, y sami precz puść gotuią się, dobra pomienione wniwecz zrujnował y spustoszył, prowenta wszelkie, z tych dóbr duchownych nienależycie, niesłusznie wybrawszy, różnie y na różne miejsca te zboża różne gotowe powywoziwszy, na swoy obrocił y obraca pożytek; dla czego znacznie in omni victu et proventibus ecclesia mater cum ministris et servis Dei szkodzią; insuper tym się nie kontentniąc, że tak znaczną pomienionemu klasztorowi w dobrach uczynił dezolacyą, zboża varii generis, tak w gotowym ziernie, jako też y w snopach, w klasztorach, w gumnach y w spiklerzach będące, y innych rzeczy, jako to: bydeł, kur, gęsi, osobliwym regestrem na terminie prawa spisanych y verifikowanych, nie mało zabrawszy, a prawie ultimum subsidium ubogiego klasztoru et emolumentum vitae

violente modo wydarzsy, z onych fructifikował, przez co ubogy convent, który emendatis prawię suffragiis z łaski niektórych dobrodzieiów swoich żyje, będąc obrany ze wszystkiey chudoby klasztorney, cansante inculpato, ad summam inopiam przywiódł, tak dalece, że teraznieyszy comparens z bracią, zakonnikami swemi, nie mając się czym żywić, po różnych klasztorach roschodzić się muszą, iakoż już niektórzy rozeszli się; tandem comparens teraznieyszy z konwentem swoim, widać tantam dóbr duchownych desolationem, które in nihilum redacta sunt per dispositionem laesivam obwiazionego y nieznośnym szkodom podległe, chcąc przy prawach swoich y przywilejach, ed jaśnie oświeconych dziedziców klasztorowi nadanych, też dobra od dalszej wszelkiey conserwować ruiny, vigore tychże praw y przywilejów possessionem suam y całego konwentu odebrawszy, w one z konwentem swoim w roku teraznieyszym, tysiąc siedmiestym, drugiego dnia Martii, ex vi legispublicae, z woźnym y szlachtą et mediis pacatis intronizował się, tedy wspomniany jegomość pan Drogomir obżałowany, animo deliberato, modo hostili, napadszy na klasztor, sine omni reverentia nie tylko kapłańskich osób y innych ludzi, ale cum summo scandalo in loco sacro, przed domem Bożym, iako ante speluncam latronum, y samego Boga ac divorum imagines mniej poważając, tegoż comparenta słowami nieuczciwemi, których ob reverentiam exprimere nefas, lżył, dyfamował, bić porywał, się; wielbego w Bogu imci księdza Polikarpa Rafałowskiego, namiesznika Dermańskiego, nie mając dość już decrepitae aetatis respectum, człowieka senio gravem, wpadszy do cyrkwie z dobyte szable, siac y rąbać chciał; a potym, niby recolhowawszy się od zawziętego rankoru, lubo nie rąbał, iednak przecie, extra omnem kapłańskiej osoby reverentiam, brode tenaż oycu Polikarpowi wyrwał y inne violencyi popełnionych poczynał znaki, przez co jegomość obżałowany prawię popolite, de immunitate dóbr duchownych et de invasoribus domów Bożych surowie opisane violavit, paenas, pro qualitate facti et excessibus ex arbitrio iudicii decimas, in se et bona sua traxit, a protestanta teraznieyszego z całym populstwem swoim, personas miserabiles et miserandas, do szkód na kilkanaście tysięcy, respektam zabranych zbóż, procentów y inuyah rzeczy, in termino terminis liquidowanych, przywiódł y przyprawił y do dalszych, gdyż chlib sobie kupować muszą, przywodzi, de quibus praemissis tenze comparens swoim i tegoż jaśnie przewielebnego jegomości księdza Antoniego z Żółkwi Żółkiewskiego, episkopa Pińskiego, iako y wszystkich zakonników conventu, Dnibieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyskiego, przeciwko wspomnianemu

winionemu iteratis świadczy się y protestuie vicibus, ofiarując siebie y
 unieniony conwent o to wszystko, uti praemiasum, prawnie czynić nie
 niechać, zostawiwszy sobie y temuż iaśnie przewielebnemu jegomości
 gda episkopowi Pińskiemu, albo komu będzie z prawa należało, wolną
 y teraznieyszey, wkrótce zaniesionej, protestacyey, exigente necessitate,
 aliorationem; et incontinenti praemissorum tenże comparens stawił na
 czędzie niniejszym woźnego generała wojewodstwa Wołyńskiego y innych,
 szlacheznego Samuela Ochrymowicza, który, in vim suae verae ac fidelis
 relationis, palam, publice, libere ac per expressum dla zapisania do ksiąg
 niniejszych, grodzkich, łuckich zeznał temi słowy: iż on roku terazniey-
 nego, wysz na akcie mianowanego, a dnia trzeciego Marca, mając przy
 sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich meściówpanów:
 Karola Pawłowskiego y Kazimirza Maczyńskiego, evidentieris testimoni-
 usua sibi adhibitos, ad affectationem juridicamque requisitionem przewie-
 ebnego w Bogu jegomości xiędza ihumena y namiesnika generalnego klasz-
 torów Dubieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyżskiego, et totius confrat-
 ernitatis, był w monasterze Dermańskim, gdzie będąc, u przewielebnego
 jegomości oycza Polikarpa Rafałowskiego widział z brody włosy wszystkie
 powyrywane y przed tymże woźnym presentowane y inne violencyi popeł-
 nionych znaki, w tymże monasterze przez wyszpemienionego jegomości
 pana Drogomira, administratora Dubieńskiego bywszego, oglądał, y to sły-
 szął tak od samych oyców zakonników, jako y innych ludzi, natenczas
 będących, iako, z dobyto szablo do samej cerkwie wpadszy, violento mo-
 do zakonników porozganiał, samego requirenta zabić przechwalał się, iako
 y zboża, w różnym ziernie i snopach będące, komory violenter poodbijaw-
 ny, pozabierał, które to violencye zabranych zbóż mienił sobie tenże com-
 parens z zakonem swoim nie przez kogo inszego, tylko przez pomienionego
 jegomości pana Drogomira, bydz stałe y poczynione; tenże woźny tegoż
 roku y dnia wysz pomienionych cum eadem parte nobilitium był w mieście
 Dubnie, gdzie, vigore certarum pretensionum, iako to, respektem zabranych
 dóbr y innych prowentów, na kilkanaście tysięcy klasztorowi należących,
 była varii generis przez spomnionego jegomości pana Drogomira, admi-
 nistratora na ten czas dóbr duchownych, we dworze urodzonego jegomości
 pana Bogusława Baranowskiego złożone y zsypane, ad satisfactionem et
 saltem w pretensjach disjudicationem, w winach prawnych aresztował y
 wnie przyporęczył; tenże woźny tegoż roku y dnia, z to szlachtą, tam-
 w mieście Dubnie, we dworze urodzonego jegomości pana Puzyny byw-

violante modo wydarszy, z onych fructifikował, przez co ubogę convent, który emendicatis prawie suffragiis z łaski niektórych dobrodziejów swoich żyje, będąc obrany ze wszystkiej chudości klasztorney, causante inculpatę, ad summam inopiam przywiódł, tak dalece, że terazniejszy comparens z bracią, zakonnikami swemi, nie mając się czym żywić, po rożnych klasztorach roschodzić się muszą, iakoż już niektórzy rozeszli się; tandem comparens terazniejszy z konwentem swoim, widząc tantam dóbr duchownych desolationem, które in nihilum redacta sunt per dispositionem laesivam obwinionego y nieznośnym szkodom podległe, chcąc przy prawach swoich y przywilejach, od jaśnie oświeconych dziedziców klasztorowi nadanych, też dobra od dalszej wszelkiej conserwować ruiny, vigore tychże praw y przywilejów possessionem suam y całego konwentu odebrawszy, w one z konwentem swoim w roku terazniejszym, tysiąc siedmsetnym, drugiego dnia Martii, ex vi legispublicae, z woźnym y szlachtą et mediis pacatis intronizował się, tedy wspomniany jegomość pan Drogomir obżałowany, animo deliberato, modo hostili, napadszy na klasztor, sine omni reverentia nie tylko kapłańskich osób y innych ludzi, ale cum summo scandalo in loco sacro, przed domem Bożym, iako ante speluncam latronum, y samego Boga ac divorum imagines mniej poważając, tegoż comparenta słowami nieuczciwemi, których ob reverentiam exprimere nefas, lżył, dyfamował, bić porywał, się; wielebno w Bogu imci xiedza Polikarpa Rafałowskiego, namiesznika Dermańskiego, nie mając dość już decrepitae aetatis respectum, szkowiaka senio gravem, wpadszy do cyrkwie z dobyto szablo, siac y rąbać chciał; a potem, niby recoligowawszy się od zawziętego rankoru, lubo nie rąbał, iednak przecie, extra omnem kapłańskiej osoby reverentiam, broda temaż oycu Polikarpowi wyrwał y inne violencyi popełnionych poczynił znaki, przez co jegomość obżałowany prawie popolite, de immunitate dóbr duchownych et de invasoribus domów Bożych surowie opisane violavit, paenas, pro qualitate facti et excessibus ex arbitrio iudicii decimas, in se et bona sua traxit, a protestanta terazniejszego z całym populstwem swoim, personas miserabiles et miserandas, do szkód na kilkanaście tysięcy, respektam zabranych zbóż, prowentów y inuych rzeczy, in termino terminis liquidowanych, przywiódł y przyprawił y do dalszych, gdyż chlib sobie kupować muszą, przywodzi, de quibus praemissis tenze comparens swoim i tegoż jaśnie przewielebno jegomości xiedza Antoniego z Żułkwie Żułkiewskiego, episkopa Pińskiego, iako y wszystkich zakonników conventu, Dniebńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyskiego, przeciwko wspomnianemu

obwinionemu iteratis świadczy się y protestuie vicibus, ofiarując siebie y pomieniony conwent o to wszystko, uti praemiasum, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie y temuż iasnie przewielebnemu jegomości xiędza episkopowi Pińskiemu, albo komu będzie z prawa należało, wolną tey terazniejszey, wkrótce zaniezionej, protestacyey, exigente necessitata, meliorationem; et incontinenti praemissorum tenże comparens stawił na urzędzie niniejszym woźnego generała wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachełnego Samuela Ochrymowicza, który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libere ac per expressum dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, huckich zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, wysz na akcie mianowanego, a dnia trzeciego Marca, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich meściówpanów: Karola Pawłowskiego y Kazimirza Maczyńskiego, evidentieris testimonii causa sibi adhibitos, ad affectationem juridicamque requisitionem przewielebnego w Bogu jegomości xiędza ihumena y namiesznika generalnego klasztorów Dubieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyżkiego, et totus confraternitatis, był w monasterze Dermańskim, gdzie będąc, u przewielebnego jegomości oycy Polikarpa Rafałowskiego widział z brody włosy wszystkie powyrywane y przed tymże woźnym presentowane y iane violencyi popek-nionych znaki, w tymże monasterze przez wyszpemienionego jegomości pana Drogomira, administratora Dubieńskiego bywszego, oglądał, y to sły-szał tak od samych oyców zakonników, jako y innych ludzi, natenczas będących, iako, z dobyto szablo do samej cerkwie wpadszy, violento mo-do zakonników porozganiał, samego requirenta zabić przechwalał się, iako y zboża, w różnym ziernie i snopach będące, komory violenter poodbijaw-szy, pozabierał, które to violencye zabranych zbóż mienił sobie tenże com-parens z zakonem swoim nie przez kogo inszego, tylko przez pomienionego jegomości pana Drogomira, bydź stałe y poczynione; tenże woźny tegoż roku y dnia wysz pomienionych cum eadem parte nobitium był w mieście Dubnie, gdzie, vigore certarum pretensionum, iako to, respektem zabranych zbóż y innych prowentów, na milkanaście tysięcy klasztorowi należących, zboża varii generis przez spomnianego jegomości pana Drogomira, admi-nistratorsa na ten czas dóbr duchownych, we dworze urodzonego jegomości pana Bogusława Baranewskiego złożone y zsypane, ad satisfactionem et finalem w pretensjach disjudicationem, w winach prawnych areztował y prawnie przyporęczył; tenże woźny tegoż roku y dnia, z to szlachtą, tam-że w mieście Dubnie, we dworze urodzonego jegomości pana Puzyny byw-

szy, zboża także różne, w szpiklirzu złożone y zsypane, simili modo arestował; tenże woźny roku, miesiąca y dnia tychże, tamże w mieście Dubnie w samym zamku bywszy, gdzie zastawszy praesentem urodzonego jegomości pana Michała Zwolskiego, gubernatora ad presens Dubieńskiego, zboża także różne, przez tegoż jegomości pana Drogomira w komorach pozsypane, respektu praetensionum, ex parte conventi habitarum, ad satisfactionem do skutecznego y finalnego ichomościów oyców zakonników, requirētów niniejszych, lub przez sententią przyjacielsko rozsądzania się, w winach prawnych arestował, y, aby temuż jegomości, panu Drogomirowi, poki nie nastąpi należyta w pretensjach zakonniczych satisfakcyja, nie wydawane były, prawnie u wszystkich ichomościów przyporęczył; które to aresta, jak też, ut praemissum est, opisane, wspomniani ichmość benevole et ultro acceptowawszy, tegoż zboża stronie przeciwney ad decisionem juris nie wydawać deklarowali, co on, woźny, widziawszy y słyszawszy, tego wszystkiego prawdziwą przedemną, urzędem, rediens, zeznawszy relacją, prosząc insimul z comparentem, aby tak comparentis protestatio, jako y woźnego wiziej y arestów relacją actis praesentibus connotowano, co y otrzymał xiądz Hieronim Bielakiewicz, zakonnik sancti Basili Wielkiego, namiesnik archimandryey Dubieńskiej y Dermańskiej, igumen Świętego krzyża, swoim i jaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Pińskiego i drugich braci tychże conwentów, podpisuie się mp. Samuel Ochrymowicz, generał województwa Wołyńskiego.

*Книга городская, луткая, поточная, годъ 1700, № 2577;
листъ 357 на оборотъ.*

LIV

Жалоба дворянина Юсифа Гулевича на канцелярии и писарей войсковыхъ о томъ, что они налагають контрибуци на Бѣлосгодкѣй монастыри, не имѣя на это права, такъ какъ монастырь этотъ основанъ предкомъ истца, епископомъ Перемыслскимъ и Самборскимъ—Симеономъ—Сильвестромъ Гулевичемъ на шляхетской землѣ и наделенъ шляхетскимъ пшніемъ, вслѣдствіе чего не подлежитъ взыскаіію военной повинности. 1700. Марта 18.

Roku tysiącznego siedmnastego, miesiąca Marca ósmnastego dnia

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej, mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y ziemiami niniejszemi, grodzkiemi, Łuckiemi stanowszy osobiście urodzony jegomości pan Joseph Hulewicz - Wojutyński, urodzonego niegdy jegomości pana Wacława Hulewicza-Wojutyńskiego syn, wielebnego niegdy jegomości oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, monastera w Białym-Stoku na groncie dóbr ziemskich szlacheckich fundowanego fundatora, wnuk strykowski, a z tym tedy *ex linea successor* y *przerzeczonego* monasteru Białostockiego *collator*, żałośnie skarżył, opowiadał się y protestował przeciwko ich mościom panom pisarzom skarbu koronnego y wszystkich ich mościów panów żołnierzów jakiego kolwiek zaciągu, *ad male narrata* albo *ad malam informationem assignatie* na dobra monasteru Białostockiego lubo w skarbie, lubo w kancelaryach jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych za wydanie sobie hyberny upraszających, o to, iż iako prawa y konstitutie koronne fundacye mieysc pobożnych, na dobrach ziemskich szlacheckich fundowane, *circa jus praerogativum securitatis* dóbr szlacheckich zachowali, od wszelkich ciężarów żołnierskich, podatowania w chlebach, stacyach, noclegów, *consistentii* y hiberny wolnemi, deklarowali i mieć chcieli, tak y monaster Białostocki *collationis manifestantis* od niegdy dziada strykowskiego, wyżej wspomnianego oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, na własnych ich mościów dobrach ziemskich, części wsi Białego-Stoku, z wydziału między niegdy ich mościami panami Pawłem, podczaszym Wołyńskim, Alexandrem, bracią jegomości rodzoną, na części i dział onego przypadły y ufundowany, temiż prawami, swobodami, od stanów *rzeczypospolitey* dobrom ziemskim nadanemi, iako właśnie y *pradziwie* dobra ziemskie *gaudere* y *zaszczycać* się ma y powinien. Pzetoż wielmożni panowie pisarze skarbu koronnego, iako y kancelarie jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych niesłusznie y *aggrawatorie* czynią, gdy *ad male narrata* *uproszającym* na tenże monaster Białostocki *assignatie* na hiberne, a pod czas po dwa y po trzy razy na rok, wydaia; jakiego nieszczęścia y *oppressiej* tenże monaster Białostocki y roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego, doznał, wydawszy pierwszą razą na *assignatią* skarbową wysoce wielebnemu jegomości ojcu Jozephowi Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, na jakąś jegomości, *respectem* roty, *pretensją* pułtorasta złotych; znowu na *assignatią* hetmańską deputatom jegomości pana starosty Grabowieckiego drugi raz trzysta złotych, przez co

nieważ miała portya dóbr ziemskich dziedzicznych, prez różne tractatus z Carami ich mościami moskiewskimi, pomienionego Kazmierza Steckiego odeszła do Moskwy, nagradzając tedy onemu i do usług dalszych tej oyczyzny zachęcając go, tak dobra Demidow i Litwinuwkie, nad rzeką Irpinią, po urodzonego śmierci Iskrzyckiego, pułkownika woysk naszych zaporozkich kozackich, jako i wieś Oranie, Tołokuń, do bractwa kiiowskiego przedtym należące, a teraz do naszej dispositiey, iak te tak i te przyległe, w woiewodstwie Kiiowskim leżące, ze wszystkimi do nich przynależnościami, nic nie wymuiąc, zdawna należącemi, umyśliliśmy dać i conferować do zgonu życia jego; jakoż niniejszym listem naszym daimy i conferuaimy, chcąc go w spokoyney, jako przez nas samych, tak i successorów naszych mieć possessiey, na co się ręką naszą podpisuimy i pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie, MDCXCIX, dnia XXIX, panowania naszego II. **Втого привилею подпись руки его королевской милости, при печати коронной притисненой, таь се въ собѣ маеть: Augustus rex: А припись нижей печати таковыми есть писанный словы: wieś Demidow i Oranie, w woiewodztwie Kiiowskim, urodzonemu Kazimierzowi Steckiemu, towarzyszowi chorągwie panczerney jaśnie wielmożnego imć pana podskarbiego wielkiego koronnego. Подпись зась руки секретарское въ тые слова: Waclaw Franciszek Trzeciński, C. R. jego królewskiej mości sekretarz. А таь тотъ привилей, за поданемъ и прозбою вышнъ менованого подавающого, а за моимъ, урядовымъ, принятемъ, до книгъ нинешнихъ, кгородскихъ, овручьвихъ есть слово въ слово увесь вписанный.**

Книга городская, овручная, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703. Листъ 12 на оборотъ.

LXII

Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Падальскаго на дворянина Шимона Жабокрицкаго, о томъ, что онъ наноситъ побои и оскорбленія какъ братія, такъ и монастырскимъ подданнымъ, грабитъ и разоряетъ монастырское имущество и угрожаетъ напасть на монастырь и перебить монаховъ. 1700 Генваря 30.

Roku tysięcznego siedmsetnego, miesiąca Januarii trzydziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Alexandrem Zakrzynickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi oczewisto przyszedszy przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodozy Padalski, ihumen monastyru Białostockiego, swym y wszystkiey braci, zakonników tegoż monasteru Białostockiego ritus graeci, imieniem, cum summa querela przeciwko urodzonym ich mościom panom: Szymonowi y Zophiey Białostockiego, primo voto Andrzeiowej Puzyniney, horodniczyney kijowskiej, secundo ad praesens Szymonowej, cujus suasione niżej patrata, Żabokrzyckim, sędziom winnickim, małżąkom, pryncypałom, tudzież Janowi seu alterius cujusvis nominis Żydkiewiczowi, słudze, Iwanowi Własiukowi y Dackowi Wołynikowi, poddanym wyszmianowanych ich mościów panów sędziów winnickich, małżaków, comprincipałom, solenniter protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż ich mość obwinieni, postponując prawo Boskie y pospolite, a in meram miejsca świętego, monastyru Białostockiego y cerkwie Bożej jacturam czyniąc, nienależycie y niesłusznie w grunta, et antiquitus od pobożnych y świętobliwych kollatorów nadane y temuż miejscu conferowane, wdzierając się, one per vim do swoiey possessiey przyłączyć usiłują, iako w roku blisko przeszłym, tyśiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiętym, miesiąca Maia szesnastego, gdy wielebni oycowie zakonnicy tegoż monastyru, viri sanctae obedientiae et paupertati dedicati, darń na własnym monasterskim gruncie z paddanemi monasterskimi kopali, jego mość obwiniony cum profatis comprincipalibus wypadszy, nic nie respectując na zakonne osoby, braci Józefa, Fil. nona y trzeciego Andrya dyiakona, z nimi będącego, uszczypliwemi

słowami zelżywszy, onych rąbać chciał y rydle w ręku ich, zakładających się, porąbał, poddanych monastyrskich także pobiwszy y rozpedziwszy, konie y wozy ich do dworu swego zabrać kazał y one przez dwa dni, morząc głodem, trzymał, a nie kontentuiąc się tym, dnia tegoż y na tymże gruncie samegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena Białostockiego przy szlachcie, to jest przy ich mościach panach: Raphale Karlińskim y Samuelu Ładzie, także woźnym y innych ludziach, słowami uszczypliwemi, które tu ob reverentiam loci non exprimuntur, iednak in termino juris exprimenda sunt, po kilka razy sromocił y do obucha na tegoż przewielebnego w Bogu jegomości oycy ihumena porywał się y chciał bić, gdyby nie szlachta, przy nim będąca, hamowała jegomości obwinionego; do młyna własnego protestantium, do monasteru należącego, do którego tenże obwiniony żadnego pretextu nie ma, częstokrotnie dobywać się y młynarza mere monastyrskiego premeditato animo bić czyli zabić przegrażając, usiłowwał, innych poddanych y rzemiesników beształ, obuchem bić grozi, ludzi zaś postronnych, przez groblą, sumptu et labore tychże ubogich zakonników reparowaną, y przez ulice jadących na targi do miasta Torczyna, czeladzi swej y poddanym kiymi bić kaze y onym dobrowolnego gościńca, skąd w arendzie karczemney monastyr mógł mieć sufragia, zabrania; z lasu jadącym drwa zabierać pozwala; we młynie monastyrskim własnym zboże, bez dania przyczyny, szlacheckie y innych ludzi, tam się garnących, na ubliżenie y inney intraty ubogich zakonników, grabić roskazuje; iakoż de facto jegomości pana Kormańskiego iest zagrabione; tandem nec his contentus, na dalszą ruinę tegoż monastyru Białostockiego godząc, y w roku niniejszym, tysięcznym siedmsetnym, die undecima Januarii, młynarza, poddanego monastyrskiego dziedzicznego, nie wiedzieć z iakiey przyczyny, do dworu swego, extra scitum comparentis y braci zakonney, dwóch synów pobrać kazał y onych nad powinność indebite robić, co się podobowało, przymuszał, że aż musieli uciekać, y różnie z oycem swym chronić się muszą, y żadney powinności monastyrowi przeto nie czynią, będąc przestraszeni nasłaniem czeladzi swoich przez obwinionego w nocy o godzinie dziesiątey na własny dworek monastyrski y przechwałką obwinionego, iż, gdziekolwiek ich udybawszy, zabić obiecuie; nasłani, taż czeladź, z wielkim hałasem dworek pomieniony monastyrski y komorki, w nim będące, y wszelkie mieysca skryte, sine ullo respectu, trzęśli, hałasowali, nie bez szkody ubogich poddanych monastyrskich et non sine summa laesione osób zakonnych, młynarza pomienionego, prawem ab antiquo do młyna

ich mości oyców wyszpomienionego monasteru (należącego), odpędziwszy y odstraszywszy, nienależnego, vagabundam personam, aby ciż ich moście zakonnicy żadnego z młyna pożytku nie mieli, przyoił, sine scitu oycy ihumena, y wszystek wymiar na swój pożytek y tegoż młynarza obrocili; na samego przewielebnego jegomości protestanta y zakonną bracią ustawicznie diffiduje y tegoż jegomości oycy ihumena na cmentarzu obuchem albo z fuzyey zabić przed różnemi ludźmi przechwala się; na ostatek dnia dwudziestego wtórego Januarii Jacka, młynarza zachożego, y na części monastyrskiej mieszkającego, z Torczyna idącego, u przewału zaraz za monasterem potkawszy, chciał z fuzyey zabić, gdyby czeladnik tegoż jegomości obwinionego a tanto impetu nie hamował, jednaże tegoż Jacka, nic sobie nie winnego, bić, płazować y rąbać kazał y wor onemu, z grochem niosącemu, tenże czeladnik na ramieniu porąbał y wszystek groch w śnig wysypał; a tym jeszcze samże obwiniony nie kontentuiąc się, powiedział: »powiedz ihumenowi y wszystkim tym popom, takim ewakim, że, gdziekolwiek ktorego zdybię, albo w samym monastyrze, niech się tego spodziewaią, co ty otrzymał, albo też y więcej«. I innych wiele krzywd, szkód, przechwałek y wiolencji, tak sam przez się obwiniony, iako też czeladź swoię y poddanych, czyni y czynić nie przestał; rationale quorum omnium praemissorum idem comparens y powtórnie protestowawszy się, y tey protestacyey salvam augendi seu minuendi, si id necessitas juris expostulaverit, meliorationem zostawiwszy, ofiaruje się z obwinionemi ich mościami o to prawnie czynić nie zaniechać, y prosił, aby to wszystko do act przyięto y zapisano było, co y otrzymał. Theodosy Padalski, ihumen monastyru Białostockiego, swoim y wszystkicy braci imieniem tegoż monastyru.

*Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1700. № 2577.
Листъ 167.*

LXIII

Жалоба игумена монастырей: Дерманскаго, Дубенскаго, и Святого Креста—Иеронима Бялкевича на дворянина Александра Дрогомира о томъ, что онъ, захвативши въ свое управленіе имѣнія вышеозначенныхъ монастырей, разорилъ оныя совершенно, крестьянъ изъ нихъ разогналъ, доходы себѣ присвоилъ и монаховъ довелъ до крайней нищеты, сверхъ того наносилъ имъ побои и оскорбленія и, преслѣдуя одного изъ нихъ, вбѣжалъ въ церковь съ обнаженною саблею и продолжалъ драку внутри храма. 1700. Марта 12.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Martii dwunastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y zięgami niniejszymi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomości xiądz Hieronim Bielakiewicz, Sancti Bazilii magni klasztorów Dubińskiego, Dermańskiego y Święto-krzyżkiego ritus graeci ihumen y namiesnik generalny, swoim y iaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Antoniego z Żułkowie Żułkiewskiego, episkopa Pińskiego y Turowskiego, archymandryty Wileńskiego, tudziesz wszystkich braci zakonników tegoż klasztoru, niemniej jaśnie oświeconey xiężney jeymości Theofili Ludowiki na Ostrogu y Zaslawiu hrabiney, na Tarnowie et cetera starościney, imieniem, iak skoro ex re, oculis subiecta, desertam prawie Arabiam dóbr, do klasztoru Dubieńskiego, Dermańskiego, Świętokrzyżkiego należących, in possessionem suam y pomienionych klasztorów objawszy, uważyc mógł, iż summa jactura et desolatio tychże dóbr victum temuż klasztorowi ubogiemu prodesse nie mogą, tak zaraz, precavendo indemnitati ac integritati suae totiusque conventus, vindicando zniszczenia wszystkiey chudoby klasztorney, solenniter magna cnm querella świadczył, opowiadał się y protestował naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Alexandrowi Drogomirowi, dóbr, do archymanbryey Dubińskiej, Dermańskiej y Świętokrzyżkiej należących, bywyszemu administratorowi, w ten niżej opi-

sany sposób y o to: iż pomieniony jegomość pan Drogomir, mając sobie obwiniemu, w administracyą spomnionę dobra puszczoną od niegdy niedawno zeszęgo jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego, za jakowści niesłuszną, w sądach konsystorskich, in contumaciam non exportatis citationibus condemnatus, przez tegoż jaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego otrzymaną, gdzie wspomniany jegomość Drogomir, nie zachowując się juxta axioma juridicum ani się obawiając win, w prawie pospolitym na inwasorów domów Boskich rigide opisanych, będąc dobrze świadomy tegoż prawa et dispositionum earundem, które in conditionibus juris każdemu przy wszelkim bezpieczeństwie y całości zostawać concedunt et jubent, swoją kontentując własnością, ludziom, iednak osobliwie klasztorom żadnych krzywd y szkód czynić non permittunt, y owszem rigide vetant, jegomość zaś obwiniony post posita legum autoritate, ad infrascripta, rigide vetante, udał się kiedy w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześćset dziewiątym, obiowszy pomienione dobra, do monastyrów: Dubińskiego, Dermańskiego, Świętokrzyskiego należące, w administracyą swoją od niegdy zeszęgo jegomości xiędza episkopa Przemyńskiego, śmiały y ważył się, extra conscientia imo timorem divinum, tantam nad ubogimi ludźmi, poddanemi, do monastyrów wspomnianych należącemi, exercere saevitiem, onych aggrawując, ciemiężąc, którzy ex ipsa stringente conscientia nie powinni byli do żadnych nad powinność pociągani robić, będąc tanta clade od Boga naywyższego dotknięci przez różne temporum calamitates y inne przypadki z okazyey samegoż obwinionego, przez którą to pomienionych chłopów aggrawacyę y angaryzację, ze drugich porozganiał, drudzy zaś, ob summam caristiam, nie mając penitus czym y o czym pomienionemu conventowi odbywać powinności, y sami precz puść gotuią się, dobra pomienione wniwecz zrujnował y spustoszył, prowenta wszelkie, z tych dóbr duchownych nienależycie, niesłusnie wybrawszy, różnie y na różne mieysca te zboża różne gotowe powywoziwszy, na swoy obrocił y obraca pożytek; dla czego znacznie in omni victu et proventibus ecclesia mater cum ministris et servis Dei szkodzią; insuper tym się nie kontentniąc, że tak znaczną pomienionemu klasztorowi w dobrach uczynił dezolacyą, zboża varii generis, tak w gotowym ziernie, jako też y w snopach, w klasztorach, w gumnach y w spiklerzach będące, y innych rzeczy, jako to: bydeł, kur, gęsi, osobliwym regestrem na terminie prawa spisanych y verifikowanych, nie mało zabrawszy, a prawie ultimum subsidium ubogiego klasztoru et emolumentum vitae

violente modo wydarzy, z onych fructifikował, przez co ubogę convent, który emendatis praevis suffragiis z łaski niektórych dobrodziejów swoich żyje, będąc obrany ze wszystkiej chudoży klasztorney, causante inculpatę, ad summam ineptiam przywiódł, tak dalece, że terazniejszy comparens z bracią zakonnikami swemi, nie mając się czym żywić, po różnych klasztorach roschodzić się muszą, iakoż już niektórzy rozeszli się; tandem comparens terazniejszy z konwentem swoim, widząc tantam dóbr duchownych desolationem, które in nihilum redacta sunt per dispositionem laesivam obwinionego y nieznośnym szkodom podległe, chcąc przy prawach swoich y przywilejach, od jaśnie oświeconych dziedziców klasztorowi nadanych, też dobra od dalszej wszelkiej conserwować ruiny, vigore tychże praw y przywilejów possessionem suam y całego konwentu odebrawszy, w one z konwentem swoim w roku terazniejszym, tyając siedmsetnym, drugiego dnia Martii, ex vi legispublicae, z woźnym y szlachtą et mediis pacatis intronikował się, tedy wspomniany jegomość pan Drogomir obżakowany, animo deliberato, modo hostili, napadłszy na klasztor, sine omni reverentia nie tylko kapłańskich osób y innych ludzi, ale cum summo scandalo in loco sacro, przed domem Bożym, iako ante speluncam latronum, y samego Boga ac divorum imagines mniej poważając, tegoż comparensa słowami pieuszcziwemi, których ob reverentiam exprimere nefas, lżył, dyfamował, bić porывał, się; wielebnego w Bogu imci xiędza Polikarpa Rafałowskiego, namiestnika Dermańskiego, nie mając dość już decrepitae aetatis respectum, szkowiaka senio gravem, wpadłszy do cyrkwie z dobyto szabło, siac y rąbać chciał; a potym, niby recoligowawszy się od zawziętego rankoru, lubo nie rąbał, iednak przecie, extra omnem kapłańskię osoby reverentiam, broda temną oycu Polikarpowi wyrwał y inne violencyi popełnionych poczynił znaki, przez co jegomość obżakowany prawe popolite, de immunitate dóbr duchownych et de inuasoribus domów Bożych surowie opisane violavit, paenas, pro qualitate facti et excessibus ex arbitrio iudicii decisas, in se et bona sua traxit, a protestanta terazniejszego z całym populstwem swoim, personas miserabiles et miserandas, do szkód na kilkanaście tysięcy, respektam zabranych zbóż, prowentów y inuych rzeczy, in termino terminis likwidowanych, przywiódł y przyprawił y do dalszych, gdyż chlib sobie kupować muszą, przywodzi, de quibus praemissis tenze comparens swoim i tegoż jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Antoniego z Żukwie Żukiewskiego, episkopa Pińskiego, iako y wszystkich zakonników conventu, Dnieprskiego, Dermańskiego y Świętokrzyskiego, przeciwko wspomnianemu

obwinionemu iteratis świadczy się y protestuie vicibus, ofiarując siebie y pomieniony conwent o to wszystko, uti praemissum, prawnie czynić nie zanięchać, zostawiaży sobie y temuż iaśnie przewielebnemu jegomości xiędra episkopowi Pińskiemu, albo komu będzie z prawa należało, wolną tey teraznieyszey, wkrótce zanieaioney, protestacyey, exigente necessitate, meliorationem; et incontinenti praemissorum tenże comparens stawił na urządzie ninieyszym woźnego generała wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetnego Samuela Ochrymowicza, który, in vim suae verae ac fidalis relationis, palam, publice, libere ac per expressum dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich zeznał temi słowy: iż on roku teraznieyszego, wysz na akcie mianowanego, a dnia trzeciego Marca, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich meściówpanów: Karola Pawłowskiego y Kazimirza Maczyńskiego, evidentioris testimonii causa sibi adhibitos, ad affectationem juridicamque requisitionem przewielebnego w Bogu jegomości xiędza ihumena y namiesnika generalnego klasztorów Dubieńskiego, Dermańskiego y Świętokrzyżkiego, et totius confraternitatis, był w monasterze Dermańskim, gdzie będąc, u przewielebnego jegomości oycy Polikarpa Rafałowskiego widział z brody włosy wszystkie powyrywane y przed tymże woźnym presentowane y iane violencyi popekzionych znaki, w tymże monastyrze przez wyszpemienionego jegomości pana Drogomira, administratora Dubieńskiego bywszego, oglądał, y to sły-szał tak od samych oyców zakonników, jako y innych ludzi, natenczas będących, iako, z dobyto szablo do samey cerkwie wpadszy, violento modo zakonników porozganiał, samego requirenta zabić przechwalał się, iako y zboża, w różnym ziernie i snopach będące, komory violenter poodbijaw-szy, pozabierał, które to violencye zabranych zbóż mienił sobie tenże comparens z zakonem swoim nie przez kogo inszego, tylko przez pomienionego jegomości pana Drogomira, bydź stałe y poczynione; tenże woźny tegoż roku y dnia wysz pomienionych cum eadem parte nobilium był w mieście Dubnie, gdzie, vigore certarum pretensionum, iako to, respektem zabranych abóz y innych prowentów, na milkanaście tysięcy klasztorowi należących, aboża varii generis przez spomnionego jegomości pana Drogomira, administratora na ten czas dóbr duchownych, we dworze urodzonego jegomości pana Bogusława Baranewskiego złożone y zsypane, ad satisfactionem et finalem w pretensjach disjudicationem, w winach prawnych arestował y prawnie przyporęczył; tenże woźny tegoż roku y dnia, z to szlachtą, tamże w mieście Dubnie, we dworze urodzonego jegomości pana Puzyry byw-

szy, zboża także różne, w szpiklirzu złożone y zsypane, simili modo arestował; tenże woźny roku, miesiąca y dnia tychże, tamże w mieście Dubnie w samym zamku bywszy, gdzie zastawszy praesentem urodzonego jegomości pana Michała Zwolskiego, gubernatora ad presens Dubieńskiego, zboża także różne, przez tegoż jegomości pana Drogomira w komorach pozsypane, respektu praetensionum, ex parte conventi habitarum, ad satisfactionem do skutecznego y finalnego ichomościów oyców zakonników, requiréntów niniejszych, lub przez sententią przyjacielsko rozsądzenia się, w winach prawnych arestował, y, aby temuż jegomości, panu Drogomirowi, poki nie nastąpi należyta w pretensyach zakonniczych satisfakcyja, nie wydawane były, prawnie u wszystkich ichomościów przyporęczył; które to arezsta, jak też, ut praemissum est, opisane, wspomniani ichmość benevole et ultro acceptowawszy, tegoż zboża stronie przeciwney ad decisionem juris nie wydawać deklarowali, co on, woźny, widziawszy y słyszawszy, tego wszystkiego prawdziwą przedemną, urzędem, rediens, zeznawszy relacją, prosząc insimul z comparentem, aby tak comparentis protestatio, jako y woźnego viziej y arestów relacją actis praesentibus connotowano, co y otrzymał xiądz Hieronim Bielakiewicz, zakonnik sancti Basillii Wielkiego, namiesnik archimandryey Dubieńskiej y Dermańskiej, igumen Świętego krzyża, swoim i jaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Pińskiego i drugich braci tychże conwentów, podpisuie się mp. Samuel Ochrymowicz, generał województwa Wołyńskiego.

*Вниши городская, муцкая, поточная, годъ 1700, № 2577;
листь 357 на оборотъ.*

LIV

Жалоба дворянина Юсифа Гулевича на канцелярїи и писарей войсковыхъ о томъ, что они налагають контрибуциї на Бѣлостоккїй монастырь, не имѣя на это права, такъ какъ монастырь этотъ основанъ предкомъ истца, епископомъ Перемыслскимъ и Самборскимъ—Симеономъ—Сильвестромъ Гулевичемъ на шляхетской землѣ и наделенъ шляхетскимъ имѣніемъ, вслѣдствіе чего не подлежитъ взыскаіію военной повинности.
1700. Марта 18.

Roku tysiącznego siedmnastego, miesiąca Marca ósmnastego dnia

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej, mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xiągami ninieyszemi, grodzkimi, Łuckimi stanowszy osobiście urodzony jegomości pan Joseph Hulewicz - Wojutyński, urodzonego niegdy jegomości pana Wacława Hulewicza-Wojutyńskiego syn, wielebnego niegdy jegomości oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, monastera w Białym-Stoku na groncie dóbr ziemskich szlacheckich fundowanego fundatora, wnuk strykowski, a z tym tedy ex linea successor y przerweczonego monasteru Białostockiego collator, żałośnie skarżył, opowiadał się y protestował przeciwko ich mościom panom pisarzom skarbu koronnego y wszystkich ich mościów panów żołnierzów jakiego kolwiek zaciągu, ad male narrata albo ad malam informationem assignatie na dobra monasteru Białostockiego lubo w skarbie, lubo w cancellaryach jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych za wydanie sobie hyberny upraszających, o to, iż iako prawa y konstitutie koronne fundacye mieysc pobożnych, na dobrach ziemskich szlacheckich fundowane, circa jus praerogativum securitatis dóbr szlacheckich zachowali, od wszelkich ciężarów żołnierskich, podatkovania w chlebach, stacyach, noclegów, consistentii y hiberny wolnemi, deklarowali i mieć chcieli, tak y monaster Białostocki collationis manifestantis od niegdy dziada strykowskiego, wyżey wspomnianego oycy Semiona Sylwestra Hulewicza-Wojutyńskiego, episkopa Przemyskiego y Samborskiego ritus graeci, na własnych ich mościów dobrach ziemskich, części wsi Białego-Stoku, z wydziału między niegdy ich mościami panami Pawłem, podczaszym Wołyńskim, Alexandrem, bracią jegomości rodzoną, na części i dział onego przypadły y ufundowany, temiż prawami, swobodami, od stanów rzeczywospolitey dobrom ziemskim nadanemi, iako właśnie y pradziwie dobra ziemskie gaudere y zaszczycać się ma y powinien. Pzetoż wielmożni panowie pisarze skarbu koronnego, iako y cancellarie jaśnie wielmożnych ichmościów panów hetmanów koronnych niesłusznie y aggrawatorie czynią, gdy ad male narrata uproszającym na tenże monaster Białostocki assignatie na hiberne, a pod czas po dwa y po trzy razy na rok, wydaia; jakiego nieszczęścia y oppressiej tenże monaster Białostocki y roku teraznieyszego, tysiąc siedmsetnego, doznał, wydawszy pierwszą razą na assignatią skarbową wysoce wielebnemu jegomości ojcu Jozephowi Szumlańskiemu, episkopowi Lwowskiemu, na jakąś jegomości, respectem roty, pretenziją pułtorasta złotych; znowu na assignatią hetmańską deputatom jegomości pana starosty Grabowieckiego drugi raz trzysta złotych, przez co

ubodzy zakonnicy pod czas caristey teraznieyszych czasów do ostatney zguby z tratą naczynia srebrnego cerkwie przyjąć musieli, qua temeritate ich mość panowie pisarze skarba koronnego y kancelarye jasnie wieźmionych ichmości panów hetmanów koronnych, iako wydający assygnatja, prawo pospolite gwałcą, a zatym y winy prawne na się zaciągają, o ktore, aby na ichmości decernantur, protestans prawnie czynić i ordinibus regni na blizko przyszlým sejmie skarżyć się obiecuje, salvam tey manifestacji zachowawszy sobie meliorationem, o teraznieyszey przyjęcie prosit; co y otrzymał Jozeph z Wojutyňa Hulewicz.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1700, № 2577; листъ 382 на оборотъ.

LXV

Согласіе на отсрочку (тажбы, данное въ луцкомъ городскомъ судѣ тажущимися сторонами: брацтвою луцкимъ и наследниками луцкого подкоморія, Владимира Гулевича, по дѣлу о неплатѣ послѣдними брацтву суммы, отказанной ему въ духовномъ завѣщаніи Владимира Гулевича. 1700. Мая 19.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesiāca Maja dziewiętnastego dnia.

Na roczkach sądowych, grodzkich, łuckich, od dnia dwudziestego miesiāca Kwietnia, roku teraz idącego, wyż na akcie mianowanego, przypadłych i sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Wojciechem Stanisławem Czermińskim, podczaszym wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, wojskim ziemskim włodzińskim, sędzią i burgrabią, i Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskiem, wojskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkimi, łuckimi przypadła sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Adama Wołowskiego, apparitora sądowego, między instygatorem sądowym i jego delatorami: przewielebnym w Bogu jegomością ojcem Theodozým Padalskim, ihumenem, i wszystką bracią, te-

goż konwentu bractwa Łuckiego reguły Świętego Bazylego Wielkiego, po wodami, a wielmożną jejmością panią Krystyną Liniewskiego Włodzimierzową Hulewiczową, podkomorzyną łucką, zeszęgo niegdy jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozostałą małżonką, wdową, także urodzonymi ichmościami pany: Romanem, łowczym halickim, Janem i Andrzejem, xiędzem Piotrem, plebanem łuckim, Hulewiczami i Maryanną Hulewiczówną Pawłową Pietruszewską, zeszęgo niegdy wielmożnego jegomości pana Hulewicza, podkomorzego łuckiego, żoną, z synami i córką, dóbr wszystkich pozostałych successorami, pozwanymi, za pozwem grodzkim łuckim, od powodów po pozwanych na termin sążenia się roczków grodzkich łuckich w sprawie niżej mianowanej wydanym i u sądu niniejszego produkownym, który, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu niniejszego był czytany i tak się w sobie pisany ma: Atanazy na Miączynie Miączynski, podskarbi nadworny koronny, łucki, krzepicki, łosicki etc. starosta. Wielmożnej Krystynie Liniewskiego Włodzimierzowej Hulewiczowej, podkomorzynie łuckiej, zeszęgo niegdy wielmożnego jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozostałej małżonke, wdowie także wielmożnemu jegomości panu Romanowi Hulewiczowi, łowczemu halickiemu, i urodzonym ichmościami panom: Janowi, Andrzejowi, Maryannie Hulewiczównie Pawłowej Pietruszewskiej, xiędzu Piotrowi, plebanu łuckiemu, Hulewiczom, synom i córce wyszmianowanego zeszęgo wielmożnego jegomości pana podkomorzego łuckiego, dóbr wszelakich, jako też i ciężarów, po nim pozostałych, jedynym successorom, cum assistentia potrzebującym, de jure debita, z osoby i ze wszystkich generaliter dóbr waszmościów leżących, ruchomych i sumam pieniężnych, zwierzchnością jego królewskiej mości a moją starościńską przykazuje władzą, abyście waszmość przedemną samym albo sądem grodzkim łuckim na roczkach, które się w roku terazniejszym, tysiąc siedmsetnym, dnia ósmnastego Marca, do sążenia przypadną i sążzone będą, vel, his deficientibus, in aliis subsequentibus sami oblicznie i zawicie stanęli ad instantiam instygatora sądowego i jego delatorów: przewielebnego w Bogu jegomości ojca Theodozego Padalskiego, ihumena brackiego łuckiego, i wszystkich braci tegoż monasteru reguły Świętego Bazylego Wielkiego, tudzież wszystkich braci świeckich, tak starszych jako i młodszych, tegoż bractwa Łuckiego, powodów, którzy waszmościów pozywają do komportowania testamentu tegoż zeszęgo wielmożnego jegomości pana podkomorzego łuckiego, a zatym do zapłacenia summy, jaka by się z tego testamentu pokazać miała, tym-

że testamentem na cerkiew bractwa Łuckiego legowanej i należącej, przez waszmościów płacić powinnyj, także do nagrodzenia szkód, na terminie specyfikowanych, waszmościów stanowszy na termin oznaczony pozywają, na którym, jako na zawitym, abyście waszmość, stanowszy, sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisan w zamku Łuckim, anno millesimo septingentesimo, miesiąca Februarii piętnastego dnia. A po podniesieniu i przeczytaniu wyż inserowanego pozwu, strona powodowa prosiła i domawiała się, aby sąd niniejszy, grodzki, łucki, na ten podniesiony pozew pozwanym sprawić się nakazał, a potem strony obie, powodowa: przewielebny w Bogu ociec Theodozy Padalski, ihumen, i cały monastyr bractwa Łuckiego, actores, per generosum Petrum Skuratowski—personaliter, a wielmożna jejmość pani Hulewiczowa, podkomorzyna łucka, i inni successores wielmożnego niegdy jegomości pana Włodzimirza Hulewicza, podkomorzego łuckiego, pozwani, per generosum Theodorum Boniakiewicz—personaliter, u sądu niniejszego stanowili się, a nie przypuszczając tej sprawy do rozsądku prawnego, natenczas onę, w nadziei zgody i przyjacielskiego między sobą pomiarkowania, na blisko przyszłej cadencji sądów grodzkich łuckich, po tych terazniejszych najpierwiej do sądenia przypadających i sądzić się mających, rozdjeli i rozpisali; na których i termin sobie, w niepogodzeniu się w tym czasie, taki, jaki natenczas przypadał i być miał, bez wszelkiego przypozwu et sine suspensis, złożyli i zachowali. Co im i sąd grodzki, łucki ztwierdziwszy i zmocniwszy, to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich zapisać rozkazał i jest zapisano.

Книга луцкая, декретовая, годъ 1700—1706, № 3062; листъ 581.

LXVI

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ луцкое братство, основанное при церкви Воздвиженія честнаго креста, во владѣніе землями и угодіями, находящимися на предмѣстїи города Луцка и заложенными братству дворяниномъ Александромъ Болоховичемъ Гуляницкимъ за 100 злотыхъ.— 1700. Мая 22.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Maya dwudziestego wtorego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Aprila roku wyżey na akcie mianowanego przypadku y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Woyciechem Stanisławem Czermitakim, podczaszym wołyńskim, podstarościm grodzkim łuckim y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi oczewiście stanowszy woźny generał województwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Piotr Strzałkowski, urzędowi ninieyszemu bene notus, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich zeznał: Jż on roku teraznieyszego, wyżey na akcie napisanego, miesiąca Maja dwudziestego pierwszego dnia, mając przy sobie strone szlachte, Ludzi dobrych, urodzonych: pana Prochora Hulanicznego y pana Andrzeia Gorańskiego; oycy Theodozega Padalskiego, ihumena bractwa łuckiego ritus graeci y wielebnych ichmościów braci zakonników świętego Bazylego Wielkiego, w monastyrze cerkwi Podniesienia świętego krzyża będących, także urodzonych ichmościów p. p. braci świeckich wszystkich, w tymże bractwie zostających y będących, był w mieście Łucku na przedmieściu za Głuscem, gdzie, według dekretu sądu grodzkiego łuckiego, dnia dziewiętnastego miesiąca Maja tegoż roku, wyżey na akcie napisanego, na roczkach grodzkich łuckich ferowanego, jaka też y według zapisu zastawnego, od urodzonego iego mości pana Alexandra Hulanicznego Bołochowicza, tymże ichmościom panom bractwu duchownemu y świeckiemu ritus graeci Podniesienia świętego krzyża cerkwi monastera brackiego łuckiego roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Nowembra dwudziestego szóstego dnia w grodzie łuckim przyznanego, na grunta pewne, ogrody dziedziczne, nazwane Batkowskie y Wołoszynowskie, z sadzawkami, z sianozęziami, na przedmieściu w mieście Łucku za Głuszcem leżące, poczynające się od ogrodów tychże ichmości panów bractwa łuckiego, a kończące się z pastewnikami swemi wzdłuż zarowno z pastewnikami ichmościów xięży jezuitów łuckich, do rzeczki, na błoniu będącey, kączącemi, prawym bokiem od drogi, z Łucka do przewozu idącey, a lewym bokiem wzdłuż opierające się o miedze wału pastewniku tychże ichmościów xięży jezuitów łuckich, leżące, w złotych stu polskich do roku zawiedziona y zastawiona, poczynając te zastawę od dnia czternastego Septembris, święta ruskiego Podniesienia Krzyża Świętego, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, a kończąc w roku tysiącnym siedmsetnym o takowymże dniu y święcie ruskim Podniesienia Krzyża świętego, za dobrowolnym podaniem y postąpieniem od tegoż imci pana Alexandra Hulanicznego Bołochowicza, też grunta, ogrody ze wszystkiemi przynależnościami,

potytkami dziedzicznymi, do posesiey zastawney ichnościów panów bractwu duchownemu y świeckiemu, iako o tym tenże zapis zastawy, y dekret grodzki łucki, wyżej napisane, latius sonant, mianowany wozny wwiązał y intromitował, którey inromissiey nikt z strony nie bronił y nie impugnował y z żadnym się prawem inszym nie odzywał; i tak, nemine contradicente, w te dobra, wyszmianowane gronta, nazwane Batkowskie i Wołoszynowskie, w possessiey zastawney tych ichnościów panów bractwa zostawiwszy, intromitowawszy, tamże głosem donośnym do wiadomości ludziom tamiecznym donosząc, tenże wozny obwołał y publikował; y, ztamtąd przyszedszy, o tym te swoię inromissiey relacją uczynił y zeznał, prozając nanie, urzędu, eam actis connotari. Co y otrzymał.

*Книга городская, Луцкая, поточная, № 2577, годъ 1700.
Листъ 829.*

LXVII

Отчетъ (визита), представленный намѣстникомъ Владимирскаго униатскаго епископа. Даниломъ Корицынскимъ, о; состояніи церквей и духоуенства въ Збаражской благочиніи. 1700. Августа 13—15.

Miasto Zbaraż, wizytowane przezemnie, Daniela Korytyńskiego, officyala i generalnego namieśnika i wizytatora całej episkopiey Włodzimirskiej, za zjazdem moim do tegoż i do protopopiej, w nim sub hostilitatem turcicam zdezołowanej, w roku tysiącnym siedmsetnym czyniona, w miesiącu Auguście 15 dnia.

Gdzie kapłanów z miejskimi okrestnych i z ojcem ihumenem monastyra Staro-Zbaraskiego, przezemnie teraz świeżo od schizmy odebrany, na jedność świętą, za wolą i wyraźnym uniwersalem jaśniewielmożnego jegomości pana Józefa z Potoka na Stanisławowie i Józefowie Potockiego,

halickiego, kolomyjskiego, śniatyńskiego etc. starosty,—znalazło się numero tak wiele: napierwszy wielebny ojciec ihumen monastyrza Święto-Spaskiego Staro-Zbaraskiego z zakonnikami, tam będącymi; 2, wielebny ojciec Stefan Kozarewski, protopopa, presbiter cerkwi Uśpenowskiej Najświętszej Panny zbaraski; 3, wielebny ojciec Ignacy Suzański, paroch cerkwi Woskresieńskiej zbaraski, który schyzmatyka popa z dawnego czasu chowa za wikarego; 4, wielebny ojciec Stefan Łomikowski, presbiter cerkwi czernichowskiej Święto-Trojecki; 5, wielebny ojciec Bazyli Toporowski, presbiter musorowiacki Święto-Pokrowski; 6, wielebny ojciec Hrehory Towarnicki, zbieg i wyrzutek quondam od cerkwi i parafii Skoreckiej za znaczne excessa swoje i excommunicowany od samego jegomości xiędza archipasterza, w której i dotąd znajdując się, wazy się celebrować i sacramentami świętymi szafować cum offensa Divina; ten tu do czasu przy cerkwi łubiankowskiej Święto-Woskresieńskiej zostaje, który jeśli nie będzie się starał znieść z siebie excommunici, tedy ma być precz od tejże cerkwi i condicyej ragowany; 7, condicya jeszcze bez cerkwi kapłana goła, gdzie była zdawna cerkiew świętego męczennika Димитрія w Krasnosielcach; 8, wielebny ojciec Eustafi Karackiewicz, presbiter unitus vero parochii Weraszczackiej, gdzie jeszcze cerkwi wybudowanej niemasz, ale ma być wybudowana; 9, wielebny ojciec Hryhory Topaszewski, rukopolożeniec jegomości xiędza Małachowskiego, teraz jeszcze condicyej swojej nie mający, zięć wielebnego ojca presbitera musorowiackiego, ma się jednak starać o nią, który do czasu teraz zostaje przy ojeu swoim w Musorowcach.

Na wizytę tedy tych cerkwi i plebanii natenczas seorsive do оспецтвннъ nie zajeżdżało się, ponieważ jeszcze ani cerkwi, ani domów: kapłani dla residencyi sobie post hostilitatem pobudowanych nie mają, lecz tylko w chatach sąsiadów blizkich przytulają się; a drudzy: jeszcze pertinaces in schismate persewerują i nie chcą się mieć sub ditionem naszego jegomości xiędza archipasterza, i owszem lud pospolity buntują, aby się nie skłaniał do uniej, za herezyą wielką onę udając. Dalszemu czasowi tedy to zniwo Boże polecilo się.

Wizyta cerkwi miesckich zbaraskich, odprawowana podczas tegoż zjazdu mego do Zbaraża na wizytę, w roku niniejszym, 1700, miesiąca Augusta 13 dnia.

Naprzód cerkiew Воскресеніи Христа Суаца, której sprzęt i rzeczy są te: na oltarzu naswiętazy sakrament w kijociku cynowym czworogra-

nistym z nakrywką bez litonika, okryty atłasowym wozduchem wielkim czerwonym; chryzmo święte takroczone w naczyniu mosiężnym, ale się teraz dało świeżo przywiezione odemnie; kielich cynowy, łyżeczka srebrna i ampułka cynowa jedna; krzyże dwa item cynowe naprestolne, jeden na sedesie, drugi bez niego; lichtarzów ołtarzowych mosiężnych par dwie; ewangelie naprestolne drukowane, w marynes oprawne; służebnik in: folio druku kijowskiego; wozduchy trzy: wielki jeden atłasowy koloru błękitnego, naszyty pasamany czerwonymi, drugi mały także, trzeci kitajkowy; chustka naprestolna, bawełnica kwiecista drukowana; ołtarz obrusem i chustami należycie okryty; antimis terażniejszego jegomości xiędza archipasterza; korporał płótna szwabskiego; kadzilnica mosiężna; przy pre stole wielkim antepedium czerwona harasowa; rzy: 1 ad amaszkow nowosprawione, czerwone z koronkami słusznymi, bantajerowemi, nakoło podszyte płótnem farbowanym z takimże petrachelem i narakwicami; 2 tabinkowe wiszniowe z pasamanami pozłotkowemi z petrachelem takimże bez narakwic; 3 czerwone harasowe z pasamanami włóczkowemi z takimże petrachelem i narakwicami; крестъ троякій на престоля Богородицы древяный, на sedesie złotem malarskim z figurami malowany; item кресты два drewniane malowane do processyi; alby 3: jedna płótna kramnego, ze spodu szyta życzką czerwoną, druga tkackiego płótna rzezanym szyciem zdołu szyta, trzecia także tkacka, zdołu szyta; pas płócienny, na końcach czerwono kręconymi niciami natykany; obrazy wszystkie namiesne z carskimi drzwiami i siwerskimi (sic), z słupkami wskroś rzezanymi, złotem malarskim suto złoczone, z Deysusem (sic) nawierzchu na płótnie malowanym; zaponki u obrazów namiesnych na Zbawicielu i Naświętszej Pannie materyalne, w pręgi różne tkane; trzecia przy obrazie Zmartwychwstania Pańskiego czerwona harasowa; zawias płóciennych na dejsusie liczbą wszystkich 8; księgi cerkiewne: Часословъ in 4-to, lwowskiego druku; Исаитырь in 4-to, unewskiego druku; Апостолъ in folio, lwowski drukowany; Треологъ drukowany wielki; Акафисты in 4-to drukowane; Требникъ лвовскій in 8-vo; Триволи in folio obiedwie pisane; Klucz do kazania in folio drukowany; Октомхъ друкovaný. Chorągwi do processyi wielkich 3: jedna na musełbasie, druga na płótnie malowane; antepedium na stołku pod krzyż i ewangelią bawełniana, tu-recka, wzorami drukowana; dzwonek ołtarzowy śpiżowy 1, na dzwonnicy miernych 3; korony srebrne dwie w schowaniu brackim, nie kapłańskim, i puszka, albo kijocik srebrny, który sprawiła teszcza hospodyna tutejszego, ojca Ihnatija, u niejże w schowaniu, który kazałem odyskać i do cerkwi

oddać. Ten pomieniony ojciec Ihnaty listu stanowionego od jegomości xiędza archipasterza naszego nie ma,—ale od władzyki dyzunita, episkopa łuckiego. Fundusz tej cerkwi był gromadzki, ale per hostilitatem zginął; teraz, powiada ojciec hospodyn, że żadnego gruntu, ani sianożęci, ani ogrodu cerkiewnego nie ma i nie pacha, ale z swoich ojczystych żyje, w czym suspecta jego fides, bo wielebny ojciec protopopa terazniejszy inaczej fatetur: że ma i grunty, i sianożęci, i ogród cerkiewny i z nich żyje; parafiej ma pół miasta Zbaraża, coś i na wsiach. Metryki krztów i szlubów, i krzcilnicy w cerkwi nie ma. Dyaka ma umiejętnego. Wikarego chowa szczerego i wierutnego schizmatyka już starego, na jedność świętą dotychczas nie reonciliowanego, na imię (пробѣлъ въ подлинникѣ); temu ojciec Ihnaty zawsze dopuszcza w cerkwi swej celebrować, sakramenta administrować i parafiej doglądać, którego gdym pod bytność moję w tym chciał rectificować i upomnieć, posławszy po niego,—*on nie tylko nie chciał oka swego pokazać, lecz, wsiadszy na sekapę, do lasu uciekł, i do odjazdu mego jako zdrajca się tam krył*. Przykazałem surowie ojcu temu Ihnate-mu, aby go więcej u siebie nie chował, sub poena excommunicationis.

Wizyta cerkwi Oyczenia Naświętszej Matki Bożej zbaraskiej.

Na ołtarzu Venerabile chowa się w puszcze cynowej; litona pod nią niemasz, i do liturgisowania na престола takiegoż drugiego płóciennego nie widziałem, w czym wielebny ojciec presbiter był admonitus, aby je sprawił. Antimis jegomości xiędza archipasterza terazniejszego. Olea sacra świeże, tylko елея оглашенныхъ лавный; wino do celebrowania przykwaśne znacznie było i o to się ojca hospodyna upominało, bo się go dla siebie aż u ojców Bernardynów do mszy brało; Евангеліе напрестольное лвовского друку подъ маранесь; Службеникъ лвовскій друкованный; сосудъ tylko jeden cynowy z patyną i łyżeczką takową, wozduchy dwa: jeden atlasowy, lazuruowy, naszyty pasamany mienionymi, drugi czerwony aksamitny; wozduszki dwa czerwone; престола pokryte rozmaitymi chustami, także i жертовникъ; на оłtarzu wielkim obraz Naświętszej Panny ozdobny. Apparatu: рызы: 1, atlasowe lazuruowego koloru z petrachelem i narakwicami, 2, atlasowe białe stare, 3, złotogłowowe białe wzorzyste z петрахилемъ; pas przęgowaty czerwony; alb 4: jedne płótna kramnego, wdole kwiatkami białemi szyte, dwa zaś szytych ze spodu szołczycą czerwoną, czwarty zaś item szyty białymi w dole kwiatkami, te wszystkie trzy z płótna tkackie-

ge; lichtarzów miesięcznych 5; zapora u carskich drzwi adamaszki mienionej. Księgi: 1 Часовникъ малый, 2 Псалтырь in 4-to drukowany; Охтай писаны; Минея и Чета in folio drukowana; Праздника писаная; Тредат. Цвѣтная drukowana, i Постная также виленского друку; Требникъ уневского друку in 4-to; metryki i юманика не маюць. Obrazy: namiesne wszystkie z carskimi drzwiami i архiereемъ (sic) над ними z słupkami rzezanymi, ze złotem malarskim przystojnie wymalowane, apostołów zaś obrazy płócienne над tymiż; zaponki 4 u tychże namiesnych obrazów: u Naświętszej Panny tabinku wodnistego lazurowa, u Zbawiciela musuľbasowa czerwona, kwiatkami szyta, y Уоченія bowelniана kwiacista, 4-ta harasowa czerwona; przed obrazem świętego Mikołaja antepedia harasu czerwonego; zawiasów płóciennych na obrazach różnych 15; chorągiewka kitajkowa zielona processionalna do stania; 4 chorągwi prostych. Cerkiew krzyżowa murowana, po spaleniu wszystka się porysowała, potrzebuje pilno reparații, jednak nowo dobrze okryta; dzwonnica nowa, na której dzwonów 4: cmentarz nie ogrodzony; tuż szkoła z dyakiem przy cerkwi i szpital bracki, które jest wielce oziębłe i nienabożne do chwały Bożej, jakom sam doznał i widział, nieraz w cerkwi bywając. Grunta tej cerkwi są te: pola na 4 plugi i więcej, ogród, dwoje dworzyszczac—nadał jegomość pan starosta halicki teraz świeżo na Styjówce; sianożęci aż nad potrzebę. Presbiter przy tej cerkwi, wielobny ojciec Stefan Kozarewski, terazniejszy namiesnik albo ptepapa zbaraski, gorliwy unit i omejże promotor w tak odległym i głuchym kraju.

Подлинникъ этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 30.

LXVIII

Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонісія Жабокрицаго, на дворянина Криштофа Манецкаго, о томъ, что онъ, протѣжая черезъ село Ведубуйное, нанесъ побой мѣстному приходскому священнику, Степану Петрыковскому, а потомъ, когда священникъ, укрывался отъ преслѣдованія, затворился въ своемъ домѣ, то Манецкій стаъ стрѣлять черезъ окно изъ лука и убилъ его. 1700. Августа 27.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Augusta dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xiegami niniejszemi, gzdzkiemi, łuckiemi, comparena personaliter wielebnı w Bogu ięności ojcowie: Hylarion Waniczewski, namięnik katedry Łuckiej, i Joachim Krzytkiewicz, protopopa i pisarz kapituły ritus Graeci Łuckiej, nomine jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości cija Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, nominatę episkopa Łuckiego i Ostrogskiego, protopopiego metropoliej Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, tudzież przewielebnej kapituły ejuudem ritus Graeci prawosławnej Łuckiej, et subducti zelo niewinnej rozlania krwi kapłańskiej i okrutnego zabicia wielebnego niegdy ojca Stephana Petrykowskiego, parocha wsi Welbujnego, człowieka ątanu swojego i duchownych obrządków, sobie przyzwoitych, pilnego, poaluszonoństwu pastoratu do dyoccezyej episkopiej Łuckiej ab aewo przynależącego, sołennissime ac magna cum querella przeciwko urodzonemu panu Krzysztofowi Manieckiemu, chorążycowi kijowskiemu, facti ątrociä infra nominatı manu exekutorowi, tudzież sługom i czeladzi jegomości, po imionach i przezwiskach samemuż pryncypałowi, do osób dziesiątka, lepiej wiadomym, quorum nomina in ulteriori juris passu specificabuntur, skarżyli i protestowali się o to: iż jegomość obwiniony, roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego, miesiąca Sierpnia dnia siedmnastego, juxta novum ca-

endarium, z czeladzią swoją, jadąc z miasta Ostroga przez wieś Wielbujną, wyzpomienioną, to jest w sam dzień Przemienienia Pańskiego, według staro ruskiego kalendarza, gdzie natenczas solennitas tamejszej cerkwi przez pomienionego kapłana, napotym zabitego, cum celebratione sacrosanctae liturgiae obserwowana była, i tam jegomość obwiniony, zaraz po nabożeństwie, dopiero co post absolutum przez tegoż kapłana sacrosanctae missae tremendum sacrificium, do domu swego kapłańskiego pacavissime powracającego, na ulicy violenter a prawie hostiliter, sine ulla minima sibi data occasione, pomienionego kapłana napadszy, pierwiej in laesionem venerandi semper characteris sacerdotalis et status spiritualis contemptum czyniąc, contumeliosissime kańczukiem onego przez łeb, koniem potraćwszy, aż upaść musiał na ziemię, słowami nieuczciwemi lżył, przez oczy, przez plecy bić, w oczach różnej condyciej ludzi, poczoł, i tym nie kontentowawszy się, szabli dobywszy, ad libitum suum płażował, i, gdyby go ludzie nie odprosiłi, pewnieby go zaraz i na tymże miejscu zabił; a potym, nec his contentus, już ledwo żywego do gospody przez ludzi zaprowadzonego et propter majorem securitatem mocno zatarasowanego, pomienionego kapłana powtórnie napadszy, przez okno vix jam ad semivivum z łuka kilka razy strzeliwszy, ostatni raz w same oko prawe po nieprzyjacielsku, przepomniawszy prawa pospolitego i Bozkiego, (serio o najazdach, a daleko więcej o zabiciu, opisanych), strzałą trafił et ad internecionem był powodem, którego takowego swego uczynku zapamiętałego chcąc potym uniknąć impune, widząc pomienionego nieboszczyka laethaliter chorującego i życia już cale niepewnego, jakowyś kwit memorato occiso, corpore et mente ex ea occasione natenczas destituto, bez podpisu ręki jego, niby dany sobie, informowawszy, oblatować kazał, czyniąc to in contrarium et praejudicium prawa pospolitego, (gdyż wszystkie inscriptiones et quietationes sana mente et corpore sponte confici debent), z krórego to postrzału tenże rzeczony kapłan we dni kilka inter mille cruciatus et dolores z światem tym, żonę, dzieci osierociałe zostawiwszy, umrzeć musiał; przez który to takowy swój postępek tenże obwiniony, cum suis complicitibus, prawo pospolite i Bozkie violavit, paenas criminales na osobę i dobra swoje emeruit, damna ingentia causavit, o co wszystko iidem protestantes iteratis vicibus protestantur, prawnie o to czynić z obwinionych, ubi de jure venerit, ofiarując, salvam jednak tej protestaciej sobie i jaśnieprzewielebnemu jegomości ojcu episkopowi, pasterzowi swemu, jako i całej kapitule, zostawiwszy, do uczynienia inszej, szerszej zachowując meliorationem, etiam per citationem correctio-

nem, auctionem, seu diminutionem. Ne maneant tedy tanta impunita crimina, lege humana et Divina vetita, a postępując sobie iidem protestantes według prawa pospolitego, też ciało roku terazniejszego, miesiąca Sierpnia dwudziestego czwartego dnia, pierwiej w mieście Ostrogu przed urzędem miejskim prezentować i proklamować woźnemu kazawszy, ac tandem do grodu zamku Łuckiego, gdzie vindictae justitiae locus existit, ciało zabitego nieboszczyka, wielbnego ojca Stefana Petrykowskiego, w trumnie białej, w aparacie kapłańskim, roku tegoż, dnia wyż na akcie mianowanego, przyprowadzić i prezentować kazali, prosząc mnie, urzędu, o przydanie woźnego do opatrzenia i proklamowania pomienionego ciała; a tak ja, urząd, parendo affectationi requirementum, woźnego generała, szlachetnego Adama Wołowskiego, przydałem, który, mając przy sobie stronę—szlachtę, ludzi dobrych, wiarogodnych, urodzonych ichmościów panów: Alexandra Danileckiego i Samuela Matuszewskiego, i innych wielu w zamku i burgrabstwie będących, przy mnie, urzędzie, odkrywszy trumnę, widział oko wystrzelone, krwią i zsiniałością zaszłe, i po twarzy i głowie wiele razów kańczukowych i płazem szabli zadanych oglądał, i tamże zaraz, według prawa, raz pierwszy przed izbą burgrabską w zamku, drugi raz za mostem zamkowym w zamku okolnym, trzeci raz w samym mieście przed ratuszem, ut moris et juris est, voce praeconica obwołał w te słowa: iż wielbny niegdy ociec Stefan Petrykowski, świaszczennik i paroch cerkwie Wielbujnego wsi, roku terazniejszego, miesiąca Sierpnia dnia siedmnastego, w sam dzień Przemienienia Pańskiego ruskiego, we wsi Wielbujnym, podczas uroczystości, przez urodzonego jegomości pana Krzysztofa Manieckiego, chorążycy kijowskiego, z miasta Ostroga z czeladzią jadącego, wprzód był kańczukiem i szablą pobity, a potym z łuka w oko prawe przez okno w gospodzie postrzelony, z którego postrzelenia we dni kilka umrzeć musiał i zaraz by był prezentowany. gdyby wolny był do grodu przejazd, lecz obwiniony jegomość wszędzie po drogach i gościńcach pozastępować i pilnować kazał, jeśli by prowadzono ciało do prezentowania, one nie dopuścić, i jest przez jegomości zabity. Z których miejsc proklamowania należytych tenże woźny i z tąż szlachtą powróciwszy, o tym przedemną, urzędem, zeznaje relatią, a protestantes insimul z woźnym, aby tak protestujących protestatia, jako i woźnego wizia i proklamacia actis connotowane byli, eo i otrzymali, Hilarion Waniczewski, namieśnik katedry Łuckiej, Joachim Krzytkiewicz, protopopa i pisarz kapituły Łuckiej

rius Grzeci, Adam Wołowski, wózny generał województwa Wołyńskiego.

Книга городская, луцкая, поточная, годъ 1700, № 2578; листъ 325.

LXIX

Отчетъ оспіаша уніятской Владимірской епархіи, Данила Кори́ты́нського о шротъ, употребленныъ имъ, для присодиненія къ униі агумена Збаржскаго православногo монастыря и о отобраніи въ Унію православныхъ церквей въ городъ Збаржѣ. 1700, Августа 29.

Transakcyя, która się odprawowała w mieście xięstwa Zbaraskiego, w dzierzawie natenczas jaśnie wielmożnego jego mości pana Józefa z Potoka Potockiego, starosty halickiego, marszałka trybunalskiego, w roku terazniejszym, 1700, miesiąca Augusta 29 dnia.

Za zjachaniem mnie, Daniela Korytyńskiego, officyala i generalnego namieśnika episkopiej Włodzimirskiej, post hostilitatem tarcicam z Kamieńca per pacta sublatam, na wizytę cerkwi i duchowieństwa tamiecznego, która od lat blisko trzydziestu niemal tam się dla incursii nieprzyjacielskich nie odprawowała, trafiłem na wielkie nieporządki i insolencye czerców Pocajowskich nad monastyrem i ojcem ihumenem tamiecznym, za udaniem opaczonym przez chłopów Żaluskich, a parafianów stare-zbaraskich, dziejące się. Abowiem czercy pomienieni, zbiegszy incognito do monastyra tamiecznego, świętego Spasa, wspomnianego wielobnego ojca ihumena, na imię Parfenija Jankowskiego, gwałtem pojmwwszy, okowali byli i chcieli go porwać i zawieźć do siebie ad carcerem perpetuum; o czym, za daniem znać tak wielobnemu ojcu namieśnikowi zbraskiemu, Stefanowi Kozarewiczowi, święto-przeczykiemu, jako też wielobnym ojcom Bernardynom i

Jego mości pana gubernatorowi tamczaszemu, panu H Konarskiemu, o takowej insolencyj grubej panów czernców, przez żołnierza, tam in custodia zostającego, — ratowany z więzów i z rąk onych gwałtowników uwolniony został. A po takowym ich bezecnym procederze, udał się pomieniony wielbny ojciec ihumen, uprosiwszy sobie pro socio itineris tegoż wielbnego ojca Kotarewicza, do wielmożnego jego mości pana starosty halickiego, jako pana dziedzicznego, dla protekcyj, na którego dobra i monastyr śnieli i wazyli się panowie czerncy Poczajowscy, mimo wiadomość, sponte sua, takową inwazyą, violenter napadwszy, uczynić; za którym i ja, illico przybywszy, do Zbaraża, po tym hałasie, instancyjalny mój list do tegoż jego mości, ductus commiseratione, nie mogąc znosić takowej oppressyjej osób zakonnych (bo też i zakonnicy drudzv ztamądæ do nas, chroniąc się od tych najezdników, zbiegli byli), wysłałem był per tabellarium do Stanisławowa; zkąd zarazem, auscultata mea intercessione, dla zabieżenia takowej swawoli, wydał swój pański unwersał za ojcem ihumenem, i ex nunc przez ojca namiestnika zbaraskiego, do mieszczan, gromady i parafianów zbaraskich, aby cerkiew i monastyr Staro-Zbaraski ad gremium sanctae unionis był spólnie z ojcem ihumenem odebrany i oddany, injunxit. W czym ja, pro munerz officii mei, et vigilantia vicepastorali poczuwając się, zniósłszy się z zamkiem et cum reverendis patribus Bernardinis i z naszym duchowieństwem, zaraz nazajutrz, to jest sequenti die Dominica, poszedszy z processyą publiczną z miejskiej cerkwi, monaster odebrałem, i cerkiew reconciliowawszy, mszą świętą wielką in assistentia duchowieństwa odprawiłem, i verbo Divino onę dla zbudowania ludzkiego (którego barzo niewiele było) zakończyłem. Tamże zaraz z nami i wielbni ojcowie Bernardyni mszą świętą swoją coram imagine Matris Dei mieli; z czego sit nomen Dei benedictum. Co dla wiekuistej pamiątki ta świętobliwa sprawa jedności świętej, przeczemnie wyápomienionego officiała, odprawiona, ad acta wizytacyjnej mojej inserowana. Przy której, dla wiekopomności, i unwersał samy wyáejwspomnianego jego mości zelanta i gorliwego promotora jedności świętej, z oryginału samego wypisany, tu się kładzie; a tenor jego jest takowy: Józef z Potoka na Stanisławowie, Zbarażu i Niemirowie Potocki, halicki, salatyński, kołomyjski, czerwonołrodeki, leżajski etc. starosta, marszałek trybunału koronnego. Wiadomo czynię wszystkim gromadom moim włości mojej Zbaraskiej, tak mieszczanom, przedmieszczanom, jako i sielanom, zycząc im od Pana Boga zdrowia czerstwego i wszęgo dobrego: iż ponieważ, chwala Boga, cała prowincya Ruska do uniej, to jest jedności świętej z kościo-

łem rzymskim katolickim nakłoniła się, o której ojciec ihumen obwieścił już was, a wy (luboć nie wszyscy słyszę) słuchać onego nie chcecie, zaczynam posyłam do was ten uniwersał mój, zalecając, aby żaden nie był sprzeczny ni w czym, i owszem posłuszny w nabożeństwach ojcu ihumenowi monastyru waszego Zbaraskiego; a jeżeliby którykolwiek uporem iść miał i nie słuchać tegoż ojca ihumena,—na takiego naznaczam grzywien sto i karę wielką. Bo to tylko wymysły jedne; wszakże jednakowe będziecie mieli święta, jednakoweż posty, jednakoweż nabożeństwa, — to żadnej odmiany w niwczym nie będziecie mieli. I powtórnie tedy zalecam, aby w niwczym scrupułu nie mieć. Na co ten uniwersał, przy zwykłej pieczęci, ręką własną podpisuję. Datum w Stanisławowie, dnia 25 Augusta, 1700 anno. Podpis taki: Józeph Potocki, starosta halicki. Locus sigilli.

A tak już po odebraniu cerkwi i monastyra Staro-Zbaraskiego przez nas sub ditionem jedności świętej i jego mości xiędza archipasterza naszego,—nierychło, bo aż w kilka dni, przybył i wielebny ojciec ihumen tameczny do Zbaraża; którego humaniter przyjąwszy, z wielebnymi ojcami Bernardynami in praesentia ichmościów: pana gubernatora zamkowego i pana H. Kameckiego, rotmistrza chorągwi wołoskiej nadwornej jego mości pana starosty halickiego, amicabiliter z nim tractowaliśmy i persadowali do opuszczenia dyzuniej, a przystąpienia do jedności świętej, do której się już był totaliter deklarował in facie samego jego mości collatora przystać, dla czego mu jegomość i uniwersał swój nowy kazał do gromad napisać i pod swoją pańską przyjął protekcją; wszakże jeszcze aversabatur i odwłoczył to uczynić, dla niektórych racii swoich prywatnych, mniej potrzebnych, a nabarziej dla namowy parafianów, twardych schizmatyków, którzy mu pierwiej in capite nieprzyjaciołmi byli i dissuadowali, upewniając go, iż i ojca Żabokrzyckiego, z ihumenem Poczajowskim nań offensos, i samego jego mości pana collatora przebłagać mieli, tylko, aby do uniej nie przystawał i onych na to nie wiódł. Aż tandem nazajutrz potym, post seriam od nas admonitionem i za postrachem ab autoritate domini hereditarii, ledwie się nadumał i resolwował tak uczynić; któremu, jako neophito, podług zwyczaju cerkwi świętej katolickiej i professionem wiary świętej powszechnej w punktach, wkrótce zebranych, ad confitendum podało się; jakoż to i wykonał w cerkwi miejskiej Najświętszej Panny publice w ręku moich officialskich coram evangeliiis, i przy osobach duchownych i świeckich, wy-

tej specificowanych. Którego to wyznania et revocationis erroris norma et forma takowa była onemu podana: Ja, Parfeni Jankowski, чину састоро Василія великого еромонахъ, ihumen monastyra Świętego Spasa Staro-Zbaraskiego, czynię jawno i zeznam przed majestatem Boga Wszechmogącego, Matki Przczystej i Jego Świętymi, i przed namięśnikiem generalnym jasnie wielmożnego w Bogu najprzewielebniejszego jegomości ojca archipasterza naszego, metropolity całej Rusi, Leona Szlubic-Załęskiego, przewielebaym ojcem Danielem Korytyńskim, officialem episcopiej Włodzimirskiej, tak też i przed wszystkim duchowieństwem, tu przytomnym, który ja wytwrażony, Parfeni, ihumen niegodny, z niewiadomości mojej pote czasy życia mego w dyzuniej (zostając), nie przyjmowałem wiarę zbawienną i zjednoczenia świętego z cerkwią świętą rzymską, tudzież i artykułów wyznania prawowiernego, od teje nstanowionego matki powszechnej, jako zdawna zbory świętych ojców utwierdzili i podali; czego ja serdecznie załując i kając się, tego już odtąd i od tego czasu czynić zaniecham. A miasto tego obiecuję znać i wyznawać wszystkie artykuły prawdziwej wiary, od cerkwi powszechnej ustanowione i podane, zwłaszcza pochodzenie Świętego Ducha od Ojca i Syna, siedm świętych sakramentów: Krzest, Bierzmowanie, Eucharystyę Świętą, Pokutę, Kapłaństwo, Małżeński stan i Ostatnie Pomazanie; wyznawam być jedną świętą cerkiew po wszystkim świecie prawdziwą katoliczną, z kościołem świętym rzymskim zjednoczoną, od której gdy kto się odszczepi -- zbawion być nie może; przyjmuję i świętych siedm soborów powszechnych, tak też i pomiestne zbory katolickie, i artykuły i rzeczy, na nich uchwalone do zbawienia; wyznawam i przyjmuję za głowę teje cerkwi powszechnej namięśnika Chrystusowego, arcybiscupa papieża rzymskiego, Innocentego dwunastego, i następców onegoż; tak też przyjmuję i znam za głowę i archipasterza swego, metropolita całej Rusi, jegomości ojca Leona Szlubic-Załęskiego, i namięśników jego, od niego podanych, i obiecuję mu wszelką powolność i posłuszeństwo na każdy czas do końca życia mego. A iż jużnie mam woli powracać się do mego błędu i odstępstwa od jedności świętej z cerkwią rzymską, na tym funduję zbawienie duszy mojej. Te tedy wszystkie rzeczy, którem pomienił i wyliczył każdą zosobna, obiecuję zachować i wypełniać pod zbawieniem duszy mojej. Tak mi Boże dopomuz i te święte ewangelie, na którym palce moje pokładam dla świadectwa prawego mego wyznania. Do którego się i sam ręką własną podpisał tyni słowy: Parfenius Jankowski, ihum ☩ Zbaraskiego monastyra. Ja też, jako praesens et recipiens

protunc ex ore proprio istam professionem praedicti patris hegumeni Zbarazensis, dla pewniejszej wiary, podpisuję, r. Daniel Korytyński, officialis vicarius episcopatus Vladimirensis, manu propria. Trzeci, jako oczywisty tego świadek, także się podpisał: Fr. Mauritius Bartnicki, ordinis minorum regularis observantiae praedicator praenominati conventus Zbarazensis, manu propria. Po takowej tedy rewokacyi i wyznaniu wiary uczynionym, zaraz tenże wilebny ojciec ihumen przystąpił ad sacramentalem confessionem, przy której a schismate absolutus, reconciliatus et ad gremium sanctae unionis jest aggregatus. Za tym proszeniem byli od tegoż z miasta do monasterya, gdzie, przybywszy z duchowieństwem natenczas przytomnym, naprzód do wizyty cerkwi i sprzętu, w niej będącego, przystąpiliśmy, który się znalazł takowy: najpierwej, udawszy się ad venerabile, na ołtarzu tegoż in pyxide nie znaleźli; wymawiano się, że się to tak podczas tej zawieruchy stało; kazało się jednak, ex re go consecrowawszy, iterum do grebionicy włożyć i honeste chować. Antimis był dyzunicki stary; ten wzięwszy, położyliśmy nasz na ołtarzu, jegomości archipasterza naszego. Cocyas do служения два: jeden srebrny złotisty, drugi cynowy. Ewangelia drukowana, srebrem oprawna; druga także drukowana, ze srebrem złotisto oprawna. Krzyż srebrny złotisty. Kadzilmica srebrna spora, druga mosiężna. Koron do obrazów namiesznych srebrnych 5. Apparaty: ryzy czworo: jedno atlasowe żółto-garzące ze wszystkim, drugie kitajkowe zielone bez petrachela i narakвиць, 3 muchajerowe czerwone z pozłotką przetykane bez inszych potrzeb, 4 harasowe czarne bez патрахил и нараквиць; pas jedwabny żółto-gorący przegotawy. Стихири іерейскіе 3: jeden z płótna kramnego z białym wdole, 2, tkackiego płótna także z białym szyciem zdołu, 3, item tkackiego, zdołu szółczycą czerwoną szyta. Xięgi: Apostoł drukowany lwowski, Służebnik także in 4-to druku lwowskiego, Trebnik in 8-vo unowskiego druku. Ochtaj drukowany lwowski. Ісааиър in 4-to drukowany, Часословъ велики тогожъ друку, Трехолой львовский, Минеа обща in folio drukowana. Треходъ поспина kijowskiego druku in folio. Целуна поспина in folio. Klucz do kazania i Ewangelia trzecia pod marynsa druku lwowskiego; te xiędze w zastawie zostają, ale je ma odkupić ojciec ihumen. Obrazy: Deysus (sic) namieszne obrazy, których jest 5, z carskimi drzwiami rzezane i ze złotem malowane. Sam престолъ велики и жертвеникъ chustami honeste przykryte. Cerkiew mała, ob vetustatem okrycia zwierzchu naddarte miejscami, ale ją mają parafianie z Załuża zaś okryć, na co już i gontów wywiezionych jest w potrzebę, a mianowicie: Olesza, brat starszy tamtegoż bractwa, se

disfamacją ojca ihumena i zniewagą, z jego przyczyny od tegoż pomiesioną, ma to z dekretu i nakazu naszego uczynić, pod poenami dalszymi, gdyby tego nie spełnił. Dzwonnica przy cerkwi tuż murowana, na której jest dzwonów pięknych 4, i piąte klepadło żelazne. Srebro niektóre cerkiewne, od tychże Załużan podczas tej zawieruchy zabrane, nakazało się, aby zań do cerkwi tejże było przywrócone.

Tak tedy to się wszystko działo podczas wizyty i feliciter skończyło w monasterze Zbaraskim, in facie samego ojca ihumena i przy nas, wszystkim duchowieństwie, natenczas będącym, месеца августа 22 дня. Co, dla pamięci wiekuistej, jest do tej księgi wizytatorskiej zapisano.

Подлинникъ этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ временной комисіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 30.

LXX

Жалоба приходского священника села Горныхъ Кудринецъ, Николая Вандюрейка на дворянина Ивана Чекановскаго о томъ, что онъ присвоилъ себѣ хлѣбъ, принадлежавшій истцу, и потомъ, когда священникъ явился требовать возврата отнятого, то Чекановскій нанесть ему оскорбленія и побов. 1700. Ноября 20.

Feria quinta ante festum Praesentationis Beatae Virginis Mariae, anno Domini millesimo septingentesimo.

Inducenda hoc loco protestatio patris venerabilis, Nicolai Wandiu-
reyko, praesbiteri ad ecclesiam ritus Graeci, Kudryńce Gorne Victoriosis-
simae Virginis Mariae existentis, et laboriosi Iwan Kożan, de bonis ejusdem
subditi, in et contra generosum Joannem Czekanowski, sortium praefatorum

praedictae villae quovis juris titulo possessore, ratione per ipsum hordei, vulgo jeczmienia, insimul et semel de consensu ejusdem libere conseminationis, ejusdem pro sorte sua ex parte collectionis, ex parte vero ejusdem hordei devehere interturbationis, in sortem suam applicationis usuique suo accomodationis, dum vero die hesterna, proxime praecedenti, ejusdem extraditionem urgebat, ejusdem non tantum modo velle extraditionis, verum etiam eundem presbiterum, caractere non observato, ejusdem ;presbiterio verbis indecentibus contemptuationis, laesionis, eundem flagello frumenti ligneo, alias cepem, per tergum et manus ejusdem converberationis, concussionis et, ni generosa ejusdem consors in subsidium occurreret, vix framea vibrata non dissecationis; verum Iwan furti equorum eundemque aliunde adinventionis facta, prout latior dari copia debuit. Verum quoniam eandem intra triduum, ut juris et moris est, eadem protestans pars ad acticandum non porrexit, ideo ex parte generosi notarii loci praesentis de deligentia in suscipiendo, renitentia suo, protestantis partis, in porrigendo est protestatum.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1699—1700, № 3954; листъ 227 на оборотъ.

LXXI

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ королевскій мандатъ Овруцкому архимандриту Климентію Домарацкому, требующій его въ королевскій ассесорскій судъ вслѣдствіе жалобы на него луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицаго о томъ, что Домарацкій незаконно занялъ Овруцкую архимандрію, такъ какъ онъ не дворянинъ по происхожденію. 1700. Декабря 29.

Рову тисеча семьсотого, месеца Децемьбра двадцать девятого дня.

На уряде вродскомъ, въ замъку ея королевской милости Овруцькомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, намесникомъ на тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ овруцькимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овруцькими personaliter stanowszy woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Stephan Komar, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacyej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia, mandat od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej kancelariej koronnej, authenticie ad instantiam instygatora koronnego i jego delatora, wielebnego jegomości ojca Dyonizego na Zaborzykach Zabokrzyckiego, archimandryty owruckiego, nominata episkopa łuckiego i ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, po pobożnego ojca Klementego Domaradzkiego, zakonnika reguły świętego Bazylego ritus Graeci, wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Kijowskie, Wołyńskie, Podolskie, Podlaskie, Inflanckie, Smoleńskie, Siewierskie i Czernihowskie, dziedziczny xiążę Saski i elector. Tobie, pobożnemu Klemensowi Domaradzkiemu, zakonnikowi reguły świętego Bazylego religiej Ruskiej Greckiej, z osoby, sprawy i przywileju niżej wyrażonego nakazujemy, abyście przed nami, sądem naszym assessorskim w Warszawie, albo tam, gdzie natenczas ze dworem naszym szczęśliwie rezydować będziemy, za niedziel cztery od położenia pozwu i mandatu naszego, albo natenczas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądzienia przywołana będzie, oblicznie i zawicie stawili się (sic) na instancją i prawne poparcie urodzonego instygatora koronnego i jego delatora, Dyonizego Zabokrzyckiego, archimandryty, władyki nominata łuckiego i ostrogskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, powodów, którzy cię pozywają o to: iż, lubo warowano jest statutem koronnym i constitucjami rzeczypospolitej, aby żaden podłego urodzenia i z pospolitego gminu pochodzący kapłan nie ważył się przed stanem ludzi szlachetnie urodzonych dygnitarstw i beneficji duchownych, jakie są: godności opackie, praelatury i kanonie katedralne, ambire,—ty jednak, podłego urodzenia będąc i z gminu pospolitego zrodzony człowiek, ważyłeś się archimandrią Owrucką, abo raczej opactwo, w województwie Kijowskim, u najjaśniejszego świętej pamięci króla jegomości Jana trzeciego, antecessora naszego, tak jakobyś był tej godności z urodzenia szlacheckiego capace, uprosić, jakoż i samą rzecz,

uprosiłeś i otrzymałeś. Ponieważ zaś ob incapacitatem tuam wielbnemu delatorowi jest od nas też archimandrya conferowana, przeto cię przyp ozywa z urodzonym instygatorem do pokładania i przywrócenia przywi leju, przez cię uproszonego, przysłuchania się dekrétowi naszemu, win, w prawie pospolitym opisanych, skazania, szkód prawnych nagrodzenia, pozysków z teje archimandryej Owruckiej, jeśliś jakie brał, powrócenia, abyś się tedy stawił i terminu pilnował. Dan w Warszawie, w poniedziałek przed świętym Marcinem biskupem blizki, roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego. Locus sigilli. C. M. O. E. S. D. P. W. K. S. odniósł do monasteru Owruckiego, do archimandryej Owruckiej należącego, i ten mandat w izbie i rezydencyej wyż mianowanego pozwanego, pobożnego ojca Domaradzkiego, przy bytności onegoż samego i przy bytności zakonników tamejszych, na stole położywszy, o położeniu onego samemuż pozwanemu, także zakonnikom tamejszym i kogo jeno tam natenczas widzieć mógł, od kogo, po kogo i w jakiej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywiódł; za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronem obom, pozwanej i powodowej, stanowienia się przed pemienionym sądem assessorskim, według conserwaciej tegoż mandatu, złożył, naznaczył, i o tym tę swoją prawdziwą relację czyni i zeznawa, prosząc, aby przyjęta i do Xiąg zapisana była, co otrzymał Stephan Komar, woźny.

Книга городская, Овруцкая; записовая и поточная, годъ 1700 —1703; № 3220; листъ 259.

LXXII

Жалоба овруцкаго архимандрита, Климентія Домарацкаго, на нареченнаго Луцкаго и Острожскаго епископа, Діонісія Жабокрицаго, о томъ, что онъ испросилъ для себя у короля привилегію на овруцкую архимандрію, раньше уже пожалованную Домарацкому. 1701. Генвара 3.

Резу тисеча семьсотъ перьвого, месяца Генвара третего дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости, Овручомъ, передомъною, Михаелемъ Сынъгаевскимъ, наместникомъ подъ воеводства, реентомъ вгородскимъ, генералу воеводства Киевского, п внигами нынешними, вгородскими, киевскими comparans personaliter przewielebny w Panu Bogu jegomość ojciec Klemens Domaradzky, zakonnik świętego Bazylego wielkiego ritus graeci, archimandryta Owrucki, quam primum rescivit, iż jaśnie przewielebny jego mość ojciec Dionizy Zabokrzycki, nominat episkop Łucki y Ostrogski, solo ductus rancore, przywilej od najjaśniejszego krola jego mości, Augusta wtorego na archimandryą Owrucką, comparanti od świętej pamięci najjaśniejszego krola jego mości Jana trzeciego pro bene meritis miłościwie conferowany, procuravit, illico solenem, przeciwko temuż jaśnie przewielebnemu imci oycu Dionizemu na Żabokrzykach Żabokrzykiemu, nominatowi episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, zanosił manifestationem, w takowy sposób: Iż jego mość ociec nominat, czyniąc in convulsionem prawa pospolitego, noviter do osoby protestantis zawziowszy malewolencyą, nietylko na ubogiej fortunie protestantis, ale, quod maximum, na honorze y zdrowiu, intendit; albowiem, gdy protestans, za swoje wierne usługi y prace panu y monarsze swemu, najjaśniejszemu królowi jego mości Janowi trzeciemu, tam publice quam privatim czynione, in signum łaski pańskiej et praemii, Owrucką archimandryą, protunc wakującą, otrzymał: szczegulne puste miejsca, dla rozszerzenia chwały Boskiej, obiowszy, spokojnie, według przywileiu, pustelnickim prawie sposobem na pustyni mieszkał. Cokolwiek za młodości swojej gotowego grosza zebrał, wszystko pro incremento chwały Boskiej amictu et victu zakonników łożył, iako pupillam oculi te, za wysługi swoje conferowaną od najjaśniejszego św. pamięci krola jego mości mając archimandryą, a jegomość ociec nominat, tam ampla fortunae suae sorte nie kontentując się, y na ubogą protestantis nastąpił substancyą, a co większa, na honor y życie, przywilej nienależnie y praetextem niesłusznym na też wyprowadził archimandrio, wszelkich ad ruinam protestantis adveniando sposobów; zaczym comparans, ratione praemissorum, iteratis przeciwko jaśnie przewielebnemu imci oycu nominatowi Łuckiemu y Ostrogskiemu protestatur vicibus, prawnie z nim, w sądach assessorskich do położenia memorati privilegii agere, manente tey protestaciey per aliam faciendam seu per citationes melioratione, ofiaruje się; praesentem actis connotari niniejszego urzędu prosił, eo y otrzymał, Klemens Domaradzki, archimandryta Owrucki, manu propria.

Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1701-1702, № 23; листъ 218.

LXXIII

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности позовы, требующіе къ суду дворянъ: Минцовскихъ и Гуляницкихъ, вследствие жалобы на нихъ кременецкаго братства о томъ, что они захватили имущество, отказанное въ пользу братства по завѣщанію умершими братчиками, и отказываются оное возвратить. 1701. Января 20.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Januarii dwudziestego dnia.

Przed urzędem y actami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazyliem Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyey grodzkich krzemienieckich, stanawszy oczewiście woźny generał wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, dla zapisania do act ninieyszich iawnie i dobrowolnie zeznał: iż pozew grodzki, krzemieniecki, autentyczny, roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Januarii piętnastego dnia, odniósł do wsi Minkowiec y tam ten pozew we wrota dworu niżej mianowanych pozwanych, wetknowszy, czeladzi dworskiej o położeniu onego opowiedział: iż wydany ten pozew po urodzonych ichmości panów: Konstantego y Marcjanę cum assistentia mariti eius Mincowskich, małżonków, pozwanych ad instanciam instigatora sądowego y wielebnego w Bogu imci oycy Gedeona Szczurkiewicza, ihumena monasteru brackiego krzemienieckiego y wszystkich braci zakonnej tegoż monasteru, actorów, w sprawie do oddania pięciu talerów bitych, hreczki ćwierci, mąki żytniej ośmaki y schowanych pieniędzy w garnuszkuz w spichlirzu popozwanych y innych rzeczy, tamże znajdujących się, testamentem niegdy zesłego Hrehorego monasterowi actorów ad pia opera legowanych, i szkód, ztąd pochodzących, nagrodzenia. Tenże woźny zeznał, iż on pozew grodzki, krzemieniecki, autentyczny roku tegoż y miesiąca, a dnia siedmnastego, odniósł do wsi Folwarek y tam ten pozew, we wrota dworu niżej mianowanych pozwanych wetknowszy, czeladzi dwornej o położeniu tego pozwu opowiedział y, w jakiej sprawie pisany, opowiedział: iż wydany ten pozew po urodzonych ichmości panów: Alexandra y Piotra Hulanickich, Konstantyę Hulanickiego Horodską y pannę Alexandre Hulanicką, bracią y sióster

między sobą rodzonych, assistentey potrzebujących z assistentią im należytą, a niepotrzebujących samych przez się, pozwanych ad instantiam tychże actorów, w sprawie do przywrócenia włoki pola, w Folwarkach będącej, testamentem niegdy zeszłego urodzonego pana Bazylego Hrysznika sprawionym, monasterowi ad pia opera legowaney, oraz do oddania wszelkich dziesięcin, przez pozwanych nienależycie branych, y szkód z winami prawnemi nagrodzenia intentowanych, iako o tym te pozwy, do których się y ta ninieysza rellatia in toto referuje, szyrzey w sobie obmawiają; za którymi to pozwami mianowany wozny rok y termin stronom obodwom: powodowej y pozwanej, przed sądem grodzkim krzemienieckim na roczkach grodzkich krzemienieckich, w roku ninieyszym, tysiąc siedmsetnym pierwszym, miesiąca Februarii trzeciego dnia, do sądenia przypadających y sądzić się mających, vel his difitentibus, in aliis tandem subsequentibus, stanowić się złożył y naznaczył; y o tym tę swoją rellatię on wozny, przedemną, urzędem, uczynił y zeznał, prosząc o przyiencie oney y do xiąg zapisanie; co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, wóźny.

Книга городская, Кременецкая, поточная, 1701 года, № 1610; листъ 106.

LXXIV

Жалоба унітскаго священника, Андрея Жиковича, на дворянина Станислава Красускаго о томъ, что онъ нанесь истцу публично раны и побов. 1701. Февраля 12.

Рокy тисеча семьсотьного первого, месеца Февъраля двадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости Володимирскомъ, przedemną, Thomaszem Olszeckim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Włodzimirskiego, i хіггами niniejszemi, grodzkiemi, starościami

skiem i stanowszy 'oczewiście wielebny w Panu Bogu ociec Andrzej Żykowicz, prezbiter Kowelskiej carkwie założenia Podwyższenia Krzyża świętego, cum sacra ecclesia Romana unitus, świadczył i protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Stanisławowi Krasuskiemu, violentum invasorem et convulneratorem sui protestantis, w sposób niżejopisany o to: iż on, obwiniony, śmiał i ważył się na gospodę naszedszy w Kowlu, die undecima Februarii, anno praesenti, gdy protestans, będąc vocatus od urodzonego jegomości pana Marcina Lesieckiego dla okrzszczenia dziecięcia, której powinności swej dosyć pełniąc, uczynił i proszony od urodzonych ichmościów panów: Jana Mikołajowicza i Maryanny Leduchowiczowej Lublińskich, rodziców, do krztu świętego od urodzonego jegomości pana Lesieckiego sposobionych, był w Kowlu, w gospodzie, niżadnej rzeczy, złąj przygody, na siebie przypadkowej nie spodziewając się ni od kogo, jako kapłan, spokojnie sobie przy stole, jako należy, siedział, tegoż przy ludziach i szlachcia, tamże będących, inermem trąciwszy, wprzód o ziemię uderzył i, dobywszy szabli, ku ziemi płazował, a gdy ludzie odjeli protestanta tegoż, powtórnie przyrwaszysię, szabłą po głowie bijąc, ciał w gębę z lewej strony w policzek i raz niewinny temuż zadał, rozkrwawił, ranę długą zadał, dobrze sobie gdzieś w mieście napelnwszy fantazyj głowę, płazem pobił, potłukł, co i szlachta, niewinne zranienie widzieli; zacych, że przeciwko prawu Bóżemu, de immunitate kapłanów opisanemu, sprzeciwił się, protestando iterum atque iterum, salvam meliorationem praesentis per citationem sobie zostawił, gotów będąc o to prawnie czynić ratione praemissorum omnium; et in continenti idem qui supra stawił na urządzie woźnego generała, szlachetnego Jana Bolszewskiego, który anno praesenti, millesimo septingentesimo primo, die undecima mensis Februarii, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ichmościów panów: Stephana Krasuskiego i Stanisława Fijałkowskiego, z którymi ichmościami widział w Kowlu w gospodzie u cerulika, przy opatrywaniu ojca Andrzeja Żykowicza, prezbitera kowelskiego, u którego policzek na prawej stronie przez jagodę szabłą przecięty aż do kości, tudzież razy sinie po głowie, plecach, i chustkę krwawą, z tego szwanku zbrczoną, które razy mienił sobie pomieniony świeszczennik od wyrzeczonego jegomości pana Stanisława Krasuskiego, modo supra expresso; co widziawszy i oglądawszy, ralatją swoją z protestującym prosił, aby ta obductia z protestatją do akt przyjęte i zapisane były, co i otrzymali.

Кнута і под. і ад. запис. номоч. у депрем. і. 1701, № 1077; лис. 44.

LXXV

Грамота даная королемъ Августомъ II имреченному епископу Луцкому, Діонисію Жабокришкому, предоставляющая ему право ставить и сѣвять приходскіе священниковъ и игуменовъ во всѣхъ православныхъ церквахъ и монастыряхъ, находящихся въ королевскихъ имѣніяхъ въ воеводствахъ: Киевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ. 1701. Февраля 15.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Marca ósmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięsnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i księgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personaliter wielebny w Panu Bogu jegomość ociec Hylarion Waniczewski, namięsnik ritus Graeci katedry Łuckiej, dla zapisania do akt grodzkich, łuckich, przywilej, od najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego in personam jaśnieprzewielebnego jegomości ojca Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, nominata episkopiej Łuckiej i Ostrogskiej, protothroniego metropoliej Kijowskiej conferowany, per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo prośbie i affectaciej pomienionej osoby podawającej, przywilej do akt przyjmując, czytałem, którego tenor verborum sequitur talis: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki książe Litewski, Ruski, Pruski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflancki i Czerniehowski, Saski dziedziczny książe i elektor. Oznajmujemy wszem wobec i kózdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało: iż jako najpierwszy i najgruntowniejszy fundament szczęśliwego panowania naszego na pomnożeniu chwały Bożej założyliśmy, tak, chcąc należyty in supremo jure patronatus et collationis partykularnych monasterów i cerkwi parochialnych, extra unionen z kościołem świętym Rzymskim, w Kijowskim, Wołyńskim i Braclawskim województwach in bonis nostris quibusvis regalibus znajdujących się, do dyspozyciei i kollaciej naszej królewskiej należących, zachować i wprowadzić porządek, aby przez nakupowanie się ad beneficia ccclesiastica ejusmodi i insze inconveniencie (jako dotąd po różnych miejscach passim zwykły by-

wać) nie działy się scandala, a mając zaleconą sobie i wiadomą dobrze curam pastorałem wielebnego Dyonizego Żabokrzyckiego, archimandryty owruckiego, nominata episkopa łuckiego i ostrońskiego, protothroniego metropoliej Kijowskiej, onemuż w pomienionych województwach po wszystkich miastach, miasteczkach i wsiach naszych królewskich plenum et integrum jus collationis wszystkich partykularnych monasterów i cerkwi parochialnych, tym terazniejszym listem przywilejem naszym dajemy i couferujemy, zlecając mu, aby wszędy, którego kolwiek monasteru partykularnego przełożony, lub też cerkwi świeckiej parochus od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów Polskich, lub od nas praesenty i prawa służącego, sobie danego, niepokaze,—zupelną władzą, tym terazniejszym listem, przywilejem naszym, sobie daną i konferowaną, każdego takiego abrogował i inszego przełożonego do monasteru lub do cerkwi świeckiej kóздеgo, pro arbitrio suo, także et in successu ad quaelibet beneficia similiter vacancia instituował i installował. Czego pomienionemu wielebnemu Żabokrzyckiemu ad vitae ejus tempora żaden z wielmożnych i urodzonych tenutariis bonorum nostrorum omnium regalium, w pomienionych województwach jacentium, żadnym pretextem i kolorem impedire nie będzie mógł, pro gratia nostra regia, sub poenis, contra convulsos privilegiorum nostrorum sancitis. Co wszystko donosząc do wiadomości, dla większej wagi, ten przywilei nasz ręką naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XV miesiąca Lutego, roku Pańskiego MDCCI, panowania naszego V roku. U tego przywileju, par oblatam podanego, przy przyciśnionej pieczęci kancelariej większej, podpis naprzód najjaśniejszego krola je-gomości w te słowa: Augustus rex; a potym subscriptia takowa: jus collationis cerkwi parochialnych in bonis regalibus, wielebnemu Zabokrzyckiemu, nominatowi episkopowi łuckiemu confertur; na ostatku podpis takowy: A. z Tęczyna Ossoliński, sekretarz pieczęci wielkiej koronnej. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą wyzmianowanej osoby, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo verbum, tak, jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest wpisany.

Книга град. Луц. запис. № 2237, годъ 1701; листъ 317 на обор.

Примѣчаніе: Тотъже документъ внесенъ въ книгу: градскую Кременецкую 1701 г. № 1609, на листъ 209; и градскую Владимірскую 1701 г. № 1077, на листъ 609.

LXXIV

Мандать королевскій, требующій въ задворный ассесорскій судъ нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрыцкаго, въслѣдствіе жалобы на него Овруцкаго архимандрита, Климентія Домарадзкаго, о томъ, что Жабокрыцкій, пользуясь невѣдѣніемъ короля, Августа II, выхлопоталъ для себя жалованную грамоту на Овруцкую архимандрію, на которую Домарадзкій получилъ такую-же грамоту отъ короля Іоанна Ш. 1701. Февраля 23.

Року тисеча семьсотъ первого, месяца Марца тридцать первого дня.

На уряде вгородскомъ, въ мѣсте его королевское милости Овручомъ, передо мною, Михалемъ Сингаевскимъ, намѣстникомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ енералу воеводства Киевскаго, и внигами внишѣтними, вгородскими, киевскими stanowszy oczewiście woźny generał województw: Kijowskiego, Wołyńskiego y innych, szlachetny Stefan Komar, in vim suae verae ac fidelis relationis, jawnie y dobrowolnie zeznał, iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego pierwszego, die quinta Martii, mandat najjaśniejszego króla jego mości, Augusta wtorego, autentyczny, przy pieczęci koronney pisany, sądom głównym assessorskim sędzić należący, tenoris sequentis: August wtory, z Bożey łaski krol Polski, wielki książę Litewski, Ruskі, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski y Czerniehowski, książę dziedziczne Saskie y elektor, tobie, welebnemu Dionizemu Żabokrzyckiemu, zakonnikowi Świętego Bazylego ritusъ greci, nominatowi władcy Łuckiemu y Ostrogskiemu, z osoby, sprawy, y przywileju niżej mianowanego, nakazujemy, abyś się przed nami i sądem naszym, assessorskim, w Warszawie, albo tam, gdzie na ten czas z dworem naszym rezydować będziemy, za niedziel cztery od położenia mandatu naszego, lub na ten czas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądenia przywołana będzie, oblicznie y zawicie stawіł się, na instantią y prawne poparcie urodzonego instigatora koronnego y jego delatora, wielebnego Klemensa Domaradzkiego, zakonnika

świętego Bazylego ritus greci, archimandryty Owruckiego, powodów, którzy cię pozywają o to: Iż ty, dobrze wiedząc o tym, że archimandrya Owrucka, w wojewodztwie Kijowskim przez czas niemały wakująca, delatorowi, na ten czas w świeckim stanie będącemu, z łaski świętej pamięci króla jego mości, Jana trzeciego, antecessora naszego, za osobliwe jego y nieraz doznanane w różnych publicznych y prywatnych interessach na dworze swoim usługi, iest przywileiem conferowana, y w zupełnym dotąd; była dzierzeniu, ani żaden woli najaśniejszego antecessora naszego przecić y na pierwsze delatora zasłużonego przywileie następować nie ważył się, ty, post fata tegoż najaśniejszego antecessora naszego, przywilei na też archimandryą od nas, mniey w zasługach delatorowych, chętnie najaśniejszemu antecessorowi naszeiu czynionych, informowanych, sub praetextu incapacitatis, appetenter otrzymałeś, ac tandem tegoż delatora, w odległych kraiach żyjącego, y tu, ob inopiam, tak prędko pospieszyć niemogącego, przed sądem naszym assessorskim condemnowałeś; zaczym, niechcąc onemu jego, co iest miłościwie od najaśniejszego antecessora naszego za znaczne wysługi conferowano, odbierać, dla tego przypozywa z uredzonym instigatorem koronnym do pokładania y przywrócenia przywileiu, przez cie uproszonego, przysłuchania się dekretowi naszemu y skassowania condemnaty otrzymaney, także win prawnych wskazania, szkód nagrodzenia, abyś się tedy stawił y terminu pilnował. Dan w Warszawie, w wilią świętą świętego Macieja Apostoła bliższą, anno Domini millesimo septingentesimo primo—odniósł do wsi Petapowicz, dóbr jego mości oycy Żabokrzyckiego, nominata episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, y ten mandat, do dworu przyszedszy, woytowi tamiecznemu w ręce oddał, od kogo, po kogo, y w jakiey sprawie był pisany, tak iemu, iako y poddанныm opowiedział y prawnie publikował, termin stronom obom, w sądach pomienionych assessorskich, według praefixiey, wysz w mandacie wyrażoney, ku rosprawie prawney zawity stawić się złożył y nazmacył; o czym te relatią swoje zeznawszy, eandem actis cennotari niniejszego urzędu prosił; co y otrzymał.

Книга городская, Киевская, записовая, и поточная, годъ 1701—1702, № 23; листъ 312.

LXXVII

Мандать королевскій, требующій къ суду православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, по жалобѣ на него Львовскаго уніятскаго епископа, администратора Луцкой уніятской епархіи, Іосифа Шумлянскаго, о томъ, что Жабокрицкій выхлопоталъ у короля привилегію на Госкій монастырь и на село Курозваны, принадлежащее, къ силу болѣе давней привилегіи, уніятскому Луцкому епископу. 1701. Марта 6.

Roku tysięcznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Aprila dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskiem, namiesnikiem burgrabsta zamku Łuckiego, y xięgami nienieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy oczewiście wozny generał wojewodstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Jan Michalski, ex producto autentico officio praesenti bene notus dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iawnie, iaśnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terażnieyszego, tysięcz siedmset pierwszego, miesiąca Aprila dnia dwudziestego, mandat jego królewskiej miłości do sądów assessorskich w kathedrze biskupiey ritus graeci Łuckiey, tenoris ejusmodi: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Kijoviae, Wołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czernihoviae, nec non Saxoniae haereditarius princeps et elector. Vobis, venerabili Dionisio Żabokrzycki, nominato episcopatus Luceoriensis, totique capitulo ritus Graeci ejusdem episcopatus de personis bonisque vestris generaliter omnibus ad causam infrascriptam mandamus, ut coram nobis seu iudicio nostro assessoriali, Varsaviae celebrando, aut ubi tunc cum curia nostra regia feliciter constituti fuerimus, a positione praesentis recte in quatuor septimanis, seu tum, quum et quando causa praesens ex registro ordinario judicandarum causarum legitime vocata ac acclamata inciderit, ad instantiam instigatoris regni ejusque delatoris, reverendissimi patris Josephi de Magna Szumłany Szumłański, episcopi ritus Graeci uniti Leopoliensis, Halicensis et Camenecensis Podoliae, metropoliae Kijoviensis et episcopatus

Luceriensis administratoris, archimandritae Pieczarscensis, actoris, personaliter peremptorieque comparentis, qui vos, quam primum certam accepit notitiam, inhaerendo legibus et constitutionibus regni, citat pro eo, quia vos et praecipue tu, venerabilis Żabokrzycki, privilegium super monasterium Hoiscensem et villam Kurozwany eo spectantem (in possessione sui, delatoris, vigore privilegii olim antecessoris nostri, super bona eadem ipsi servientem, a longo tempore pacifice existentis, ad malam informationem obtinere praesumpsisti et de facto ex cancellaria nostra indebite exportasti, bonaque eadem in possessionem sui cum praejudicio reverendissimi delatoris avellere intendis; cum vero privilegia, uni concessa, alteri in praejudicium primi concedi non debeant, proinde ad videndum et audiendum privilegium hocce tuum, uti indebite ac illegitime per se exportatum, decretaque quaevis ea in causa contumacialia, coram nobis seu iudicio nostro reponibilia esse adinveniri et uti male, erronee, cum praejudicio primi possessoris obtentum, cassari, privilegium actoris in integro conservari, vos quoque pro ejusmodi progressu paenis condignis puniri ceteraque, pro causae hujus exigentia, coram te statui et sententari et, ne, intervenientibus his litteris nostris, bona praedicta monasteriumque adimere actoremque in possessione interturbare praesumas, sub paenis injungimus; citamini, sitis parituri et terminum attentaturi. Datum Varsaviae, VI Martii, anno Domini MDCCI, regni vero nostri IV anno. Odniosł, i tam tenże mandat w ręce zakonnikowi tegoż monasteru oddawszy, o położeniu onego w monasterze będącym opowiedział i prawnie do wiadomości przywiodł, publikował i termin, według prefixiej, w mandacie wyrażonej, nazaczył i praefigował. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Za prośbą woźnego, jako pisać nieumiejącego, na miejsce onego podpisuję się Stanisław Grelski, manu propria.

*Книга городская, Луцкая, поточная, № 2579, годъ 1701.
Листъ 578 на оборотъ.*

LXXVIII

Жалоба дворянина Александра Залевского на дворян: Станислава, Адама и другого Станислава Ольбенских о томъ, что они наносятъ ему различныя обиды и, между прочимъ, въ его отсутствіи избили, живущаго въ его имѣніи, приходского священника, выгнали его изъ прихода, разорили его домъ и опіяли земли. 1701. Марта 17.

Roku tysięcznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Marca siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maximilianem z Kamienia Wereszczaką, regentem przeszłym ziemskim łuckim, namiestnikiem natenczas burgrabstwa zamku łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparans personaliter urodzony ego mość pan Alexander z Smorzewa Zaleski, cześnik Malborski, towarzysz wielmożnego jegomości pana Olszańskiego, jego królewskiej mościrotnistrza, commissarza wojewodztwa Wołyńskiego, in functione deputatoria zostający, przychylając się do dawniejszych swoich, eo nomine poczynionych, protestacyi, a nie mogąc, dla niesądzenia się sądów grodzkich, łuckich, dopędzić cursum sprawiedliwości, w widocznej swojej krzywdzie, natenczas sub securitate legum publicarum revertendo, przeciwko urodzonym ichmościon panom: Stanisławowi, ojcowi, panom: Adamowi i Stanisławowi Olbieńskim, dóbr wsi Sielca czwartej części possessorom, tudzież sługom i poddanym ichmościów, solenniter skarżył i protestował się o to: iż ichmoście, bardzo dobrze wiedząc, że to terazniejszy protestans vigore prawa, sobie służącego, w tychże dobrach, wsi Sielcu, jest należytym possessorem, jednak levipendendo prawo wprzód pospolite, a disturbando possessią protestantis, nie kontentując się dawniejszemi krzywdami, różnych czasów przez się, sług, czeladź i poddanych swoich poczynionemi, natenczas, gdy modernus protestans, mając functią publiczną, tak od kompaniej swojej do wybrania hyberny, jako też od wojewodztwa Wołyńskiego włożoną, musiał, po delat tach jeżdżąc, windikować zaległe długi i z domu się absentować, ichmoście,

in absentia protestantis, hospodyna tamecznego, do którego protestans należy, kijami contra decentiam stanu jego duchownego zbiwszy, i całą jego substancją zabrawszy, od parafiej wypędzili, grunta, jemuż służące, pod się podgarnęli, w lasach wolnego zażywania ich protestantis zabraniają, siekiery grabią, siana poddanemu protestantis wozów kilkanaście illegitime zagrabili i niemało szkód naczynili, jako protestacye szerszym są dokumentem; na czym mało mając, teraz noviter, w roku terazniejszym, tysięcznym siedmsetnym pierwszym, in januario, czeladnika swego, przezwiskiem Kowalskiego, na dwór protestanta aby naszedł, informowali, który, parendo mandatis panów swoich, nocnym sposobem naszedłszy, do chałupy poddanego protestantis, przezwiskiem Leszczyka, drzwi wybił, za tąż poddanką gonił się, dzieci, kijem pobiwszy, z izby powypędzał, okna wytłukł i zięcia tejże poddanki, chcący go zabić, szukał, dla czego tenże poddany, consulendo vitae, ze wsi uciekać musiał; item podczas jarmarku, w mieście Horochowie odprawującego się, poddanych protestantis, nic sobie niewinnych, sługom swoim: Chmielowskiemu i Kowalskiemu, hałasować i bić rozkazywali, którzy, in praesentia ichmościów panów Olbieńskich, panów swoich, obuchami i płazami bijąc, od wozów poodpędzali i razów bitych niemało nazadawali; potem tenże Kowalski, ex subordinatione panów swoich, na stawie poddanego protestantis, na imię Waśka Przychudka, zastąpiwszy, zbił, i publiczną odpowiedź: — że wszystkich protestanits poddanych na każdym miejscu będąc chwycił, zabijał, albo wieszał, — uczynił; czego obawiając się, tenże poddany ze wsi z żoną, dziećmi i całym swoim zbiorem migravit; czym ichmość obwinieni nie kontentując się, ale, by substancją protestantis zawszeznacznie do ruiny przyprowadzali, poddanego swego, przezwiskiem Huńkę, namówili, który na dobrowolnej drodze poddanego protestantis, Iwana Szelesta, zastąpiwszy, zbił i razów niemało nazadawał; zaś w roku terazniejszym, przed zapustami, poddany tychże ichmościów obwinionych, na imię Lesko, w karczmie poddanego protestantis, Iwana Krzywego, bezwinnie zbił; staw, w tychże dobrach będący, w którym protestans quartam sortem ma, różnie ruinując, różnemi czasami w zimie i lecie zławiają, impedimenta w nim protestantowi ustawicznie czynią, groble rozkopawszy i łotok zepsowawszy, wodę z niego, aby młyn mlić nie mógł, wziawszy, staw swój wypuścili; czyniąc in convulsionem dawnych działów i dekretów trybunalskich, łąsy tameczne, których omal jest, nie tylko inusitata praxi sami przez się pustoszą, ale też ludziom postronnym wywozić i pustoszyć pozwalają, pastwiska, in usu protestanta będące, odejmują, i różne krzywdy, których wypisać

trudno, sami przez się, ezeladź i poddanych swoich czynią; o co protes-
tans, jako człowiek spokojny, lubo sam przez się i przez przyjaciół upra-
szał, aby ichność obwinieni od czyszczenia takich skód i oppressyi superse-
dowali, nigdy żadnej sprawiedliwości odnieść nie mógł; którym takowym
spesobem ponieważ ichność obwinieni prawo pospolite naruszyli, do szkod
nieślanych protestanta przywiedli, słusznie też i winy, w prawie pospolitym
opisanie, na osoby swoje saciągnęli; o co wszystko, i co latius in termino termino
ichnościom będzie dowiedzione, terazniejszemu comparans protestowawszy się,
starował się z ichnościami wszystkimi o to prawnie postąpić, zostawiwszy
sobie tej skargi wolno według prawa melioratią, lub przez uczynienie in-
szej, lub przez pozwy natenczas. In verificationem primissorum stawił woź-
nego generała wojewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Adama Wołowskiego,
który w moc prawdziwej relacyi swojej dla zapisania do ksiąg niniejszych
jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terażniejszego, na akcie mianowa-
nego, miesiąca Marca dnia dwunastego, mając przy sobie stronę szlachty,
urodzonych panów: Jana Piotrowskiego i Stephana Maczyńskiego, za requi-
zycią jegomości protestującego, był w dobrach wyżej mianowanych, Sielcu,
wprzód mieszkanie hospodyna, parocha tamecznego, przez ichnościów obwi-
nionych zruinowane i spustoszone, a potem staw złowiony, groblą poprze-
kazywaną, wodę w inny staw spuszczoną, łotok zepaowany widział i
urzędownie oglądał, i że te wszystkie szkody: zabicie poddanych, spusto-
szenie lasów przez ichnościów obwinionych są prawdziwie poczynione, sły-
szał; jakoż, tegoż dnia będąc u ichność panów Olbieńskich, we dworze i
mieszkaniu ichnościów, sług wyżej pomienionych: Chmielowskiego i Kowal-
skiego, aby do rozprawy prawnej dotrzymani byli, w winach prawnych
amstował i prawnie przyporęczył, i o tem ad praesens relacyą swoją
prawdziwą zeznaje, prosząc wespół z jego mością podawającym, aby to
wasysto actis praesentibus było connotatum. Alexander z Smarzewą Za-
leski z małżonką. Adam Wołowski, woźny.

*Книга родская, люцкая, поточная, № 2570, годъ 1701;
листъ 388.*

LXXIX

Жалоба дворянина Владислава Путошянского на игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Падальскаго, и на дворянина Юсыѳа Гулевича, ктитора того-же монастыря, о томъ, что они нападали на истаца, наносили ему различныя оскорбленія, грозили смертию и били его слугъ. 1701. Мая 9.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens urodzony jego mość pan Władysław na Hati Potoszyński, łowczy smoleński, nie mogąc ultro pati toties peractas przez niżej mianowane osoby laesiones enormissimas et periculum vitae, gdyż coraz innovatae occurrunt diffidationes, sollennissime skarżył y protestował się naprzeciwko wielbnemu w Bogu jegomości oycu Theodozemu Padalskiemu, ihumenowi Białostockiemu, cujus motivo infra nominatarum exorbitantiarum et diffidationum publicarum genus stetit. tudzież urodzonemu jegomości panu Jozephowi z Wołutyna Hulewiczowi, unum sentire z jegomością oycem ihumenem pomienionym trzymającemu, et contra libertatem statutorum regni, ex instinctu et subordinatione jegomości oycy ihumena, postępującemu, w ten sposób y o to: iż primario jegomość oyciec ihumen Białostocki, nie kontentując się tym, że z bracią swoją, z czeladzią monasterską y poddanymi Białostockimi protestantem na dobrowolney, publiczney drodze y na groble Białostockiey, po nabożeństwie z Torczyna iadącego, dognawszy, bez żadnego respektu na stan szlachecki y przyjaźń sąsiedzką za żyda, wykocce, konfundował y ledwie rapierem nie przebił, gdyby się był na strone koniem nie umknął, urodzonych: Stephana Wyhowskiego y Woyciecha Makowskiego, sług protestantis, porąbał, pobił y pokaleczył, sprawy, do Lublina należące, które pan Makowski za pazucho miał, w błoto wdeptał

y tegoż Makowskiego sam na grobli, we krwi y w błocie leżącego, kołem uderzył y, jeżeli żyć będzie? desperatur, o czym seorsiva protestatio cum obductione ministerialis fasius in se edisserit; lecz etiam novissime, gdy protestans dnia dzisiejszego, wyż na akcie mianowanego, tak wielki kon-tampt y oppressyą swoją y sług swoich, iuxta statuta et praxim regni, coram officio praesenti proponere intendebat, natychmiast ten jegomość oyciec ihumen z pomienionym jegomością panem Hulewiczem, na zamkowym moście spotkawszy się z protestującym, non verendo praenas legum, tuż, na moście, sub securitate officii, w którym honory y substancye status nobilis wojewudztwa Wołyńskiego integerrime conservantur et observantur, adiecit calcalum subordinationis jegomości panu Hulewiczowi, który to jegomość pan Hulewicz, ex instinctu et informatione ex instinctu et informatione jegomości oycia ihumena, nie pomniąc na to, że w ścisłej z domem protestantis zostając colligacyey, y że nie poodnokroć od protestującego w domu jego własnym per tot annorum revolutiones bene vivendi odbierał suffragia, loco regratitudinis za to, indebitissime citatorem et collatorem monastyra Białostockiego uczyniwszy się, dawsz ucho opaczney naracyey jegomości oycia ihumena a querimoniey słuszney protestantis nie acceptowawszy, temuż protestującemu różne do impatencyey dawał okazy, provocando ad lites, lege publica vetitas, eo fine, ażeby z uczynku y kryminału popełnionego jegomości oycia ihumena tantis industriis suis mógł wyprowadzić. Tandem gdy protestans, uti vir pacificus, in-vectivas et calumnias propter bonum pacis cierpliwie znosząc, ile na mieyscy securitatis publicae, vindicta sumere renuit y do ympetycyey pociągnąć się nie dał, interea jegomość pan Hulewicz, na mieście zastąpiwszy urodzonego pana Stephana Wyhowskiego, szlachcica rodowitego y obywatela wojewodztwa Kijowskiego, a służy protestantis, primario calumniosissimis, jako się jegomości podobało, affecit verbis, a potym, gdy, wiedząc o colligacyey z domem pana swego, ten pan Wyhowski ustempował onemu, jegomość pan Hulewicz pięścią w gębę dał, te mu dając inforomacyą y legacyą, ażeby to protestanti powiedział, że »gdzie się kolwiek zdybiemy z panem twoim, abo on żyć nie będzie, albo ja;«; dopieroż jegomość oyciec ihumen Białostocki tamże assistens, dał te cathegoryą temuż panu Wyhowskiemu, pochwaliwszy factum jego mości pana Hulewicza, że: »powiedz to panu swemu, moderno protestanti, że ia was pojedynkiem łowić będę, gdzie was kolwiek zaskoczę;«; iakoż de facto publiczną na zdrowie y fortuny protestantis y sług jego uczynili obadwa ichmość inculpati odpawieź, dla których prze-

chwalek tak protestans, iako y błudy tożności secari życia y fortuna
 swoich być nie mogą; przez co imé cyrke Ihumna y imé pan Hutawicz
 práwu pópólitemu sprzeciwaby się, w rygor prawny popadli, a protes-
 tującego do szkód nie małych, czasu práwa pozwem liquidowanych, przy-
 wiedli, o to tedy, a ztym pro patris legum et damnis praefatas compe-
 rens Herads protestowawszy się vicibus, ofiarował się z ichnościami obwi-
 żnionemi, pro tanto ausu et paenis legum damnisque in foro, ubi de iure
 venerit, należycie postąpić sobie, salva nihilominus tey protestacyey przez
 pózwy melioratione, jeżeli tego potrzeba będzie, reservata; y prosił compe-
 rens id totum actis praesentibus connotari, to y otrzymał—Władysław
 Potoszyński, łowczy smoleński.

*Книга луцкая, городская, поточная, 1704 года, № 2579; листы
 734 на оборотъ.*

LXXX

Жалоба дворянина Владислава Путошинского на игумена и братию
 Бѣлостоцкаго монастыря о томъ, что они являли на него въ селѣ Бѣл-
 стоцкѣ съ толпою вооруженныхъ слугъ и крестьянъ, въ то время, когда
 онъ арестовалъ еврея, арендатора монастырскаго, съ которыми онъ имѣлъ
 тяжбу, избили и поранили двухъ шляхтичей, слугъ Путошинскаго и по-
 вались за нихъ, желая его умертвить. 1701. Мая 19.

Roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maya dziewią-
 tego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim,
 przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuc-
 kiego, y xiągami mniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter

urodzony jegomość pan Władysław na Hata Putoczyński, łowczy smoleński, swym y urodzonych panów: Stephana Wyhowskiego, zaciętego, y Woyciecha Makowskiego, laethaliter od zbijcia, posieczenia y skaleczenia przez niego mianowane osoby de vita periclitantis, imieniem, któremu, si divina providentya do życia przyjdzie, salva, jako bratu szlachcickowi, manet actio, solemnem czynił querimoniam summa cum animi dolore, protestując się naprzeciwko wielebnym ichnościom oycom: Theodozemu Padalskiemu, ihumenowi, Gedeonowi, dyakonowi, y wszystkim braci zakonnym monasteru Białostockiego regaly świętego Bazylego, iako przyncypałom et ad infrascripta facta et violentias sług monastyrskich y poddanych Białostockich subordinujących et in persona sua przywódczom, tudzi z Janowi kucharzowi, parobkom monasterskim y całej gromadzie Białostockiej, re et manu, alii effecta, za manductią przyncypalium snorum, idem lege prohibitum factam wypełniającym, po imionach y przezwiskach samymże przyncypałom lepiej wiadomym, także niewiernemu Mendelowi Moszkowiczowi, arendarzowi Białostockiemu, Estie Moszkowiczowney, siostrze rodzoney, y synom tegoż Mendela: Szmauyłowi, Beniowi y Chwałowi, iako wykoccom brata y stryja swego rodzonego, Motia, arendarza zaś Hackiego protestantis, w ten sposób i o to: iż przereczony jegomość oyciec ihumen Białostocki z bracią swą zakonną, extra canones vocationis et religionis suae postępując sobie, y na winy prawne, contra excessivos religiosos bulla sacra opisane, nie oglądając się, y owazem, apociem rebellionis (stante pace cum Porta-Othomanica) na siebie przyiowazy, loco pacatissimi foederis majores, idque legibus regni contrarias, condit leges; albowiem, mało na tym mając, że się protestans paenas ligum z wykocą poddanego Białostockiego, na imie Sawki, nie upeminał y to wszystko w amniasy dla przyiaźni jegomości oycia ihumena y całego cenwentu Białostockiego puścił. ex quo, że ten Sawka popadł w winy prawne, za to, iż chłopu Mikołaja Kuzmicza, poddanego dziedzicznego protestantis z Hata, którego siostrę rodzoną ma za sobą, wykocił do Białostokw, y tegoż Kuzmicza jegomość oyciec ihumena, że go nie ma w sweley monastyrskiej majątności, cale abnegavit, potym, gdy słudzy protestantis prebatissimis dowiedli documentis, iż tego Kuzmicza Sawka, wykociwszy, do przechowania do Sadowa ze wszystkim zasał. lubo tegoż chłopu Kuzmicza ad requisitionem wydał. atoli potym, gdy protestans znowu, respectu zapian pewnego, tegoż Kuzmicza y drugiego ciągłego chłopu, między którymi dwa plugi wołów było, modo obligatorio tymże ich mościom oycom Bazylianom Białostockim ad possessionem podał, natychmiast tenże Sawka

w kocca Kuzmicz, powtore onego wykociwszy, sam się gdzieś w dobrach monasterskich utaił, a samą tylko żonę iego, evitando rigorem juris, bez substancyey, jegomość oyciec ihumen, uznawszy same słusność, wydał, y tak te część Hacką wielebni oycowi Białostoccy zruinowali, że z tych dwóch pługów, uti in suam receperant possessionem, y ieden nie został; y tak, skoro ten rankor ad vota ichmość oyców Białostockich successit, na to się ichmość rezolwowali, extra metum statutet religionis suae, że dług protestantis do arendarza Mendela, aż za ledwie za medyacyą przyjacielką powielkiej dyshonoracyey pro legitimo za Motia, brata Mendelowego, acceptowawszy, te złotych dwieście zapłacić protestanti rozkazali, y to z wielką konfuzją y contemptem moderni comparentis; insuper idem jegomość oyciec ihumen, in puncto mali processus z protestującym audendo, lubo wie dobrze o tym ex narratis fide dignorum virorum, że żyd Mendel, maszcząc się tego, że za Motia, rodzzonego brata swego, secundum complanationem amicabilem złotych dwieście zapłacił, y tegoż Motia proprio aere wywiózł, zaś jegomość protestans, tego Motia arendarzem mając w swoyey majątności, żadnej intraty karczenney nie odbierał y za insze obwencye, sobie powierzone, na dwa tysiące złotych polskich protestans przez iego ucieczkę y wykocenie szkody poniósł; tego tedy Motia wspomniany Mendel wykociwszy, nie wiedzieć sumptu suo gdzie odesłał; w ktorej, szkodzie swoyey jegomość protestujący z Mendela, iako mieszczanina Torczyńskiego, w zamku Torczyńskim requirując satisfactey, za odesłaniem od zamku do Mendela pro vindicatione, gdy protestans roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, dnia osmego Maji, in die festo, z nabożeństwa do domu swego do Hatł samotrzeć iechał, y, nic nie spodzewaiąc się contrarii, sprawy, do trybunału należące, z skrzyni wziowszy, w Torczynie będącey, przed trwojami assekuratus lege publica, przez wieś Białystok yechał, a obaczywszy Chwala, żyda, s na Mendelowego, do Łucka, do grodu, dla prezentowania wykoccy, wziąć był rozkazał, interea jegomość oyciec ihumen, zakonney swoyey odstąpiwszy professyey, widząc, że już żyd Chwal, poymany od grobli wrucił się, przecie, za udaniem Mendela, arendarza swego, z rapierem dobytym, z czeladzią klasztorną, z kijami, draganami, kołami, cepami, z umysłu na to przybranemi, y z poddanemi, w dzwon na gwałt uderzywszy, protestantem innocuum virum, na grobli, na dobrowolney drodze, instigavit; et quidem, dognawszy na grobli protestantem, calumniosissimū dishonorowawszy verbis, y panu Wyhowskiemu rękę prawą rapierem sam obciół y okrwawił, potym pana Makowskiego wszyscy obkoczyszy, oyciec Dyakon kołem w łeb

bez respektu uderzył y z konia na ziemię zwałił; dopieroż kucharz leżącego pana Makowskiego szablą rąbał, chłopstwo dragami bili, kałęczyli, y onemu razów sinich, ciętych y kijowych, po różnych ciała iego członkach nazadawali, od których, Bóg wie, jeżeli się wyleczy, tadem za zabitego na groble pana Makowskiego, w błocie leżącego, okrwawionego porzuciwszy, sprawy w błoto wdeptali, muszkiet, alias fuzią dwurorną szablę, czapkę y cokolwiek przy nim było, wzięli, a samego protestującego, non parcendo magno nomini antiquae familiae, bij, zabij! za nim wołając, doganiać y zabić consona voce wszyscy domagali się per modum rebellionis; y pewnieby byli inculpati protestantem na tymże mieyscu zabili, gdyby, divina providentia interveniente, protestans do dworu imć pana Szymona Żabokrzyckiego, unosząc zdrowie swoje, nie nmknął; quibus expeditis, iego mość oyciec ihumen, nazad do monastera powracaiać, tegoż pana Makowskiego, we krwi y błocie leżącego, a prawie nieżywego, in contemptum legis divinae et protestantis, rapierem na grobli Białostockiey cioł w łeb; iednak adhuc usque dla dyffidacyey publiczney protestans securus bydź nie może, gdyż ma takową od ludzi wiary godnych przestrozę; że tedy wyżey opisane inconvenientia przeciwko prawu pospolitemu, tum contra leges canonum spiritualium sunt peracta, przeto modernus comparens in causa supra scripta iteratis protestowawszy się vicibus, deklarował to, iż pro praemissis omnibus, a zatym pro paenis legum et damnis z ichmość obwinionemi in foro, ubi de jure venerit, prawnie sobie postąpi, salva manente tey protestacyey przez pozwy melioratione; a na dowód tego wszystkiego, idem comparens stawil woźnego generała wojewodztwa Wołyńskiego, szlachetnego Jana Lewickiego, który, w moc prawdziwego zeznania swego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, iawnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraznieyszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, dnia dziewiątego Maii, ad requisitionem urodzonego imć pana Władysława Potoszyńskiego, łowczego Smoleńskiego, był we wsi Hati, w domu niżey pomienionych rannych, gdzie, mając przy sobie szlachtę, ludzi godnych, urodzonych ichmościów panów: Szymona Żabokrzyckiego y Woyciecha Stanisława Kobylańskiego, widział: u pana Wyhowskiego palców cztery u prawey ręki przecięte, a pana Makowskiego wszystkiego kiiami, cepami, dragami zbitego, od kucharza w łeb y rękę laetaliter zaciętego rapierem, y od samego jego mości oycia ihumena poprawionego, cale in agone zostaiącego, od których razów y zbicia nascitur czy się wyleczy; y przechwałki na zdrowie protestantis tenże woźny. słyszał, co się stało przez iego mości oycia ihumena

Białostockiego, bracia zakonną, także sługi y poddanych Białostockich, czasu w protestacyi opisanego; y prosili, tak protestans—aby ichnościów protestacya, iako y woźny—aby jego relacya ad acta przyjęte y zapisane byli, to y otrzymali. Władysław Putozłyński, łowczy smoleński. Imieniem y na miejscu woźnego, pisać nie umiającego, za prośbą onego, podpisał się — Woyciech Stanisław Kobylański, manu propria.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, № 2579.
Листъ 737.*

LXXXI

Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Феодосія Палавскаго, на дворянина Владислава Путешинскаго о томъ, что онъ съ двумя слугами похитилъ на домъ еврея арендатора въ ономъ монастырскомъ Бѣлостоку, похитилъ его жену и сына уводилъ на веревкѣ къ себѣ; когда же игумень попросилъ его оставить плѣнныя, то онъ и его слуги нанесли побой какъ игумену, такъ и слугамъ монастырскимъ. 1701. Мая 9.

Рѣку тысячного вѣднанаго перваго, мѣсяца Маѣ девятого дня.

На urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirówkim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xiągami niemieczami, grodzkimi, łuckimi stanowią osobicie przewielebny w panu Bogu jego oyciec Theodozy Padalski, monasterów Białostockiego y łuckiego imienia, swoim y wielobnych w Bogu oyców y braci zakonney świętego Bazylego Wielkiego ritus graeci monasteru Białostockiego, tudzież utęciwego Jana Daniłowackiego, kucharza

monasterskiego, od niżej mianowanych obwinionych w rękę prawą okrutnie z okaleczeniem zaciętego, niewiernych: Szmula, Mendela, arendarza winnicy y karczmy w Białymstoku monasterskiego, syna, y Gejli, tegoż arendarza żony, od tychże obwinionych kańczukami zbitych, opuchłych, adire acta nie mogących, imieniem. soleannissime świadczył, skarżył y protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Putoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, jako violentiarum infrascriptarum principali et motori, urodzonym: Stephanowi Wyhowskiemu, Woyciechowi Makowskiemu, tegoż jegomości pana Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, cempnyncypałom y sługom, w ten sposób y o to: iż obżałowany, jegomość pan Putoszyński, łowczy smoleński, mając dobra swoje, połowice wsi Hati, w bliskim bardzo sąsiedztwie monasteru y wsi Białostoku leżące, w nich rezydując, monasterowi Białostockiemu y zakonnikom, w tymże monasterze rezydującym, omni humanitatis et benevolentiae modo z jegomością certującym, nieznośne y bardzo częste od ichmościów krzywdy ponoszącym, invicta patientia dissymulującym, zawsze infensus, do ukrzywdzenia monasteru y zakonników szuka sposobów y one wynayduie: prócz innych, prawie nieskączonych, wziewszy u protestantów summy dwóch tysięcy y w tey summie poddanych kilku protestantom we wsi Hati, części swoiey, w zastaw puściwszy, tymże poddanym robić sobie kazał, którzy {poddani, dla ciężkiej w robotach okazyey, aby precz nie poszli, protestantes weleli ich jegomości oddać, a summy oddania swoiey sine ulla provisione do święta świętego Jana Krzciciela od świętego Bożego narodzenia, secundem rotulam dawnego kalendarza, przez puł roka czekać; więc, żeby ta summa quocunque modo extenuari a podobno y przepaść mogła, na to intendit animam et vires, ufermowawszy sobie pretext do niewiernego Mendela, arendarza monasterskiego, karte iakoś na bracie jego rodzonym, niewiernym Motiu, arendarza swoim w Hati, wyciągnął, imieniem iakoby Mendela, arendarza monasterskiego, na summą dwieście złotych podpisaną y daną; a lubo to była jawna, że Mendel, arendarz monasterski, at nie był jegomości winien, ale commentum y napaść od Motia, arendarza Hatskiego, musieli jednak protestantes, post molestissimas obżałowanego imć pana łowczego smoleńskiego importunitas et molestias, sobie, monasterowi, zadanych, aby wakująca przez niedziel sześć winnica y karczma od arendarza, tulającego się y od impetu kryjącego się, opuszczona, mogła cokolwiek fraktyfikować, monasterskimi pieniędzmi oddawszy dwieście złotych, odkupić hanc venam. Przy oddaniu tey dwuchset złotych summy y

przy bytności wielu jegomościów szlachty, sąsiadów, tenże Mendel, arendarz monasterski, obżałowanego jegomości pana łowczego smoleńskiego supplex prosił, aby odtąd Motiowi, bratu jego, a swemu Hatskiemu arendarzowi, żadną miarą nie wierzył, i że za tegoż brata swego, Motia, ieśliby jegomości zawiodł, nie będzie więcej płacił, zapewnie uciecze, ostrzegał y twierdził; wzajemnie też sam obżałowany jegomość pan łowczy smoleński assekurował się słownie, że nigdy Mendela, arendarza monasterskiego, za brata jego, Motia, arendarza swego Hatskiego, requirować nie miał; danego słowa, oraz prawa pospolitego, pacem et securitatem concivium surowie ostrzegającego, z umysłu zapomniawszy, w roku terazniejszym, tyśiącznym siedmsetnym pierwszym, miesiąca Maja, die duplicis solennitatis: niedziele y święta świętego Stanisława męczennika, festo, powracając z Torczyrna cum suis supraspecificatis complicibus, muszkiety o dwu rurach, sam pistolety, prochem y ołowiem nabite, maiącemi, na dobra, wieś Białyłystok, naiechał, w karczmie monasterskley stanowszy, Geyle, żydowkę y Szmuyła, Mendela, arendarza monasterskiego, żonę y syna, zastawszy, tychże żydów napadł, y iakoby zdrajców iakich, kańczukami zbiwszy, żadney u protestantów nie uczyniwszy w monasterze o sprawiedliwość z nich requizycyey, Szmuyła, arendarskiego syna, za szyję postronkiem czeladzi swoiey wziąć kazał do Hati y domu swego, mimo sam monaster iadąc, na kontempt y zniewage protestantów, tegoż Szmuyła, żyda, przed sobą prowadzonego, sam kanczukiem okrutnie po plecach, po głowie, po oczach bił, zaczął, na co protestans z bracią zakonną z gury na doł z kucharzem monasterskim droge przeszedzszy, bezbronny, z laską tylko jedną, obżałowanego imć pana łowczego smoleńskiego modestissime o przyczynie zbudzonego tumultu pytającego, aby niewinnego żyda, pod protekcyą monasteru mieszkającego, z tak wielkim gwałtem nie brał, prosił; którego czasu tenże Szmuyło żyd, pozbywszy sznura z szyie, ku monasterowi udał się, obżałowany jegomość pan łowczy smoleński, niewypowiedziane zniewagi kontemptów wymowiwszy słowa, z pistoletu do protestanta, prawie rure w piersi włożywszy, strzelił, pan Bóg, za którego providencyą żyjem, dał, że na panewce krzemień ognia nie dał, a pewnieby był tamże protestans na miejscu zabity został, w czym że protestanta pan Bóg ochronił, obżałowany imć pan łowczy smoleński niezmiernie żałował, ale kiedyżkolwiek tego dokazać, protestantem zabić, nieżywić przegraża się y odpowiada; w tenże czas Stephan Wyhowski, czeladnik jegomości obżałowanego, protestantem koniem potracił tak dalece, że y habit rozdar, w błoto wtrącił,

pomazał, drugi zaś, Woyciech Makowski, bandolet czy karabin, szable do-
 bytą bez pochew, czapkę, z siebie zdiowszy, na ziemię porzucił, jednak z
 gruntu monasterskiego nie ziechali, aż zaskoczywszy kucharza monasterskiego,
 okrutnie szablami posiekli, przez co obżałowany imć pan Potoszyński, po-
 koy pospolity z swoiemi compryncypałami zgwałcił, winy prawne, o naiez-
 nikach dóbr cudzych y tumulty wzbudzających w statucie opisane, na się
 zaciągnął; o co wszystko protestans y z bracią, z oycami monasteru swe-
 go, prawnie czynić obiecując, iterum atque iterum skarżąc y protestując
 się, salva teyże protestacyey reservata sobie melioratione, o teraznieyszy
 przyęcie prosił, co y otrzymał. Et in verificationem praemissorum, tenże
 przewielebny w Bogu iegomość oyciec Theodozy Padalski, ihumen Białos-
 tocki, bandolet, alias karabin, o dwóch rurach, cudzoziemskiej roboty, u
 przykładu po obodwu stronach dwa orły cynowe w osadzie mający, pro-
 chem y kulami w obudwoch rurach nabitą, z pasem raytarskim,
 szablą gołą bez pochwy y czapkę, od Makowskiego, czeladnika imć pana
 Potoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, we wsi Białym Stoku umyślnie po-
 rzucone, mnie, urzędowi, prezentował, prezentowany karabin z pasem tylko
 wyręczył, do siebie odebrał, szable, czapkę na urządzie zostawił, z odebra-
 nego y wyręzonego urząd kwitował, z tą deklaracją, iż te wszystkie rzeczy
 zawsze iest gotów iegomości panu łowczemu smoleńskiemu oddać, salvis
 quietatione et restitutione expensarum pro juribus cancellariae, proszone,
 aby to do xiąg przyięto y zapisano było; co y otrzymał. A natychmiast
 stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztw: Kijowskiego, Wołyńs-
 kiego, Braclawskiego y innych, szlachetny Hrehory Łuczewicz z Białego-
 stoku, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on roku ttraznieyszego, ty-
 siącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiątego dnia, mając
 przy sobie strone szlachte, urodzonych ichmościów panów: Marcina Czep-
 lińskiego y Jana Gęsickiego, na rekwizycją prawną przewielebnego w Bogu
 iegomości oycy Theodozego Padalskiego, ihumena Białostockiego, był w
 dobrach wsi Białymstoku, naprzód w monasterze, w izbie kuchenney, zas-
 tawszy ucściwego Jana Daniłowskiego, kucharza monasterskiego, na łuszku
 leżącego, bardzo chorego od ran zadanych, które rany, za odwiązaniem
 ch, naprzód na palcu podle wielkiego dwa razy y dwie rany przez dwa
 członki ciente z przcięciem kości, krwawe, długie, szerokie, głębokie, z
 okaleczeniem palców, trzeci raz y rane na teyże ręce prawey, wyżej sta-
 wu od dłoni przez wszystkie suche żyły ciente, długi, szeroki, głęboki,
 krwawy z okaleczeniem całej ręki; potym u Gieyli, żony Mendela, aren-

darza Białostockiego, przez głowę, nos, mimo oko, z lewey strony przez twarz y innych razów siła na plecach, których dla zsiniałości rozeznac nie podobna było, na ostatek u Szmuyła, syna arendarskiego, razów y ran na głowie przez ciemie dwa, przez twarz y oczy wszystkie u obodwoch żydów sińce krwawe, krwią zabiegłe, plecy, ramiona sinie, od zsiniałości razów na nich porachować było nie można, karczme pustą, przez arendarza uciekłego opuszczoną, wakującą, widział y urzędownie oglądał, które razy y rany ciż poranieni mienili bydź sobie zadane od czeladzi imć pana Putoşyńskiego, łowczego smoleńskiego, czasu y dnia w protestacyey mianowanych, co tenże woźny wyżej pomienionemi ichmościami panami szlachtą oświadczył y o tym te swoję relacyą zeznał; o której przyjęcie prosił, co y otrzymał. Theodozyj Padalski, ihumen monasteru Białostockiego, bractwa Łuckiego, manu propria.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, 2579.
Листъ 739.*

LXXXII

Жалоба ктитора Бѣлостоцкаго монастыря, дворянина Іосифа-Казимира Гулевича, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ наносилъ различныя оскорбленія Бѣлостоцкому монастырю, не признаеть Гулевича ктиторомъ, и похитилъ у послѣдняго весьма цѣннаго хорта, 1701, Мая 10.

Roku tysiãcznego siedmssetnego pierwszego, miesiãca Maja dziesiãtego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedmã, Adamem Niemirowakim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i xiegami niżejszemi, grodzkimi, łuckimi, stanowşy oczewiście urodzony

jegomość pan Józef Kazimierz z Wojutyna Hulewicz, towarzysz roty usarskiej najjśniejszego królewicza jegomości polskiego Alexandra, wielmożnego i najwielebniejszego niegdy jegomości ojca Sylwestra z tegoż Wojutyna Hulewicza, episkopa przemyskiego i samberskiego ritus Graeci, fundatora cerkwi i monasteru Białostockiego, wnuk i proximus ex sanguine et familia successor, a zatym monastera Białostockiego collator patronus, — załośnie swiadczył i protestował się przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Potoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, w ten sposób i o to: iż obżałowany jegomość pan Potoszyński, łowczy smoleński, wiedząc naprzód, że jus collationis albo patronatus beneficiorum duchownych do innych familii a propriis fundatora successoribus avelli et transferri nie może, przecież obżałowany jegomość pan łowczy smoleński siebie, protestantem, wyżej pomienionego niegdy fundatora monasteru Białostockiego prawdziwego i niewątpliwego successora, za patrona i collatora monastera Białostockiego znać nie chce, i owszem podobno ex hoc jure haereditario stronić usiłuje, monasterowi Białostockiemu i osobom duchownym, w tym monasterze, w zakonie mieszkającym, nunquam placabilis, zawsze molestus, różne onym zadaje i wyrządza krzywdy, w protestacyach, przeciwko jegomości zaniesionych, obszerniej wyrażone, eadem simultate, luboć non aperta, jednak manifesta, z protestantem, po bratersku żyjąc w jednejże gospodzie, podczas sejmiku przedsejmowego, w Łucku odprawującego się, stojąc z czeladzią swoją, którzy protestantis charta białego kosmatego z obiema uszyma czerwonymi, z gospody wyprowadziwszy, zataili, do dóbr wsi Hati i dworu jegomości obżałowanego zaprowadzili, który tam i teraz jest chart, jako obżałowany jegomość pan łowczy smoleński przyznaje, sprawiedliwości i satisfactiej nie uczynił, ani dał, lubo protestantem, po zgubie tak dobrego charta załośnego bardzo, i czeladnika swego, urodzonego Marcina Szeplińskiego, nad zamiar karzącego, widział i uzalić by się był powinien, zatajonego charta wrócić kazawszy; więc po sejmiku, renovatis do monastera Białostockiego odiis, roku terazniejszego, tysięcznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dnia osmego, na dobra, wieś Białystok, i karczmę monasterską z czeladzią strzelbą opatrzonemi najachał, żonę arendarza i syna arendarskiego pobił, hałas, tamult wzbudził, syna arendarskiego, jednego szeląga jegomości nie winnego, za szyję wzięc, do Hati, dóbr swoich, i dworu swego prowadzić przed sobą, podle konia czeladnikowi, sam po głowie, po plecach kańczukiem niełitościwie bijąc, kazał, osoby duchownej i wszelkiej obserwanciej godnej, jegomości ojca Theodozego Padalskiego,

ihumena białostockiego, amica supplicatione, czemu by do takiej przystępował violencyej cudzego monasterskiego człeka, nie requirując z niego sprawiedliwości, czemu by brał? upominającego się, nullo respectu do niego strzelił, zabić go chciał i teraz śmiercią i zabiciem groził i odpowiada, czeladź monasterską czeladź jegomości posiekli, pokaleczyli i insze violoncye authore jegomości stały się; o co gdy dnia dziesiątego miesiąca Maja protestans, będąc w Łucku z jegomością panem Putoszyńskim, łowczym smoleńskim, obżałowany, w bramie, z miasta do zamku leżącej, protestans sam jeden, obżałowany samotrzeć, spotkawszy się, ex postulata obżałowany jegomość pan łowczy smoleński in nocendo zakonnikom contumax et pertinaciter permanens, słowami, comminationibus, diffidationibus śmiercią, zabójstwem grożąc, pełnemi odpowiadał do protestacji laesivas, honorem zakonnych ludzi cavillantes, w protestacji jakieś wielkie od siebie wyrzucając jakoby beneficia, do których protestans nigdy nie zna się, chyba by, że kiedy w dom do jegomości protestans przyjachawszy, cokolwiek chleba z ochoty jegomości obżałowanego zażył, to za wielkie poczytał dobrodziejstwo od protestanta, parem humanitatem jegomości referente et relaturu, a przetoż nie tak się czując jako jegomość napisał obligatum; że tedy obżałowany jegomość pan łowczy smoleński nad przyrodzone protestantis prawo et jus patronatus monastaru Białostockiego protestantem chce detrudere, monasterowi i zakonnikom w nim będącym takowe, jakie się wyżej opisali, zadaje krzywdy, samemu protestantowi do braterskiej miłości, ile w przywróceniu błahiej in existimatione rzeczy, charta, ale in aestimatione ptoestantis według tegoż charta dobroci wielkiej, niezachowuje; przetoż protestans o takich jegomości obżałowanego postępkach, przeciwko prawu i słusności stałych, iterum atque iterum opowiada się i protestuje, salva ejusdem protestationis reservata melioratione, prawnie suprapraemissa vindicare submittując się, o terazniejszej protestatiej przyjęcie prosił, co i otrzymał, Józef Kazimierz z Wojutyna Hulewicz, manu propria.

Книга городская, луцкая, поточная, № 2579, годъ 1701; листъ 743 на оборотъ.

LXXXIII

Жалоба игумена Переваляскаго монастыря, Бенедикта Загорайскаго, на дворянъ: Степана и Антонину Даниловичей-Ческовскихъ о томъ, что оны причиняли монастырю различныя обиды и, наконецъ, насильно отняли монастырскую волоку поля, согнавъ съ нея работниковъ; при этомъ Ческовская нанесла лично побой игумену и вырвала у него бороду. 1791. Юля 6.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Julii szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens personaliter wielebny w panu Bogu jego mość ociec Benedykt Zagorayski, ordinis sancti Bazilii magni ritus graeci ihumen monastera Perekalskiego, inhaerendo manifestationibus, protestationibus et toti processui, in registris sądów głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich pendent, y teraz solenniter y z wielkim żalem, swoim y drugich braciey monastera swego imieniem, manifestował się y protestował przeciwko urodzonym ichmościom panom: Stefanowi y Antoninie Danilewiczom-Czekońskim, podczaszym, smoleńskim, małżonkom, iż ichmość panowie podczaszowie smoleńscy, małżonkowie, przeciwko prawu Boskiemu y pospolitemu postępując, ani obawiając się win, eo nomine opisanych, y nie kontentując się dawnemi krzywdami, szkodami manasterowi tameyszemu y miejscu świętemu, ab antiquo dla wysławienia chwały Bożej fundowanemu, z nadaniem gruntów pewnych na wyżywienie ubogich zakonników, oppressyą y konfuzią nieraz onychże parobków y robotników monasterskich hałasowaniem, prowizyey od summy trzechset złotych polskich, przez zeszcłego urodzonego jegomości pana Adama Łaska-Czerczyckiego zapisem pewnym temuż monasterowi zapisaney, perpetuis temporibus per successores et possessores płacić należącey, przez lat kilkadziesiątnie-oddawaniem, roboczny w polach monasterskich przeszkadzaniem y onej sobie nienależycie appraehendowaniem y innemi molestiami, przez siebie, obżalowanych, protestującym poczynionemi, w processie dostatecznie wyrażonemi,

iakoż y teraz, niedawno, die vigesima secunda Junii, currenti, millesimo septingentesimo, nieraz przechwalaiać się, włoki pewney, do tegoż monastera protestujących przez pomienionego jegomości pana Łaska Czerczyckiego testamentem czasy wieczni legowaney, odebraniem, odieżdżaiąc na sejmik tu, do Łucka, zlecił y informował tenże jegomość pan podczaszy smoleński imć panią małżonkę swoją, aby etiam per vim też włokę monasterską zorać kazała, o czym comparens dowiedziawszy się, swemu pługowi na włokę mianowaną własną monasterską puyść i orać rozkazał; tandem pługi ichmościów obżałowanych nadszedszy, pług monasterski zganiać poczeli; za danem sobie znać modernus comparens, na też pole wyszedszy, iako swoje własne na siebie orać kazał, a pługom ichmościów obżałowanych nie dopuszczał; w tym czasie sama jejność pani podczaszyna smoleńska, nadiachawszy y z kolasy skoczywszy, nie respektuiąc na charakter kapłański y stan zakonny, pięścią w gębę dawszy, potym za brode porwawszy, włosow garść wyrwała, w piersi obiema pięściami zgarnionemi razy kilka ongoż comparenta, z pola własnego zpychając, uderzyła, na chłopów swoich wołaiąc: „bijcie y zabijcie!“ onym roskażywała, zabiciem od jegomości pana małżonka swego groziła y, przechwałki y diffidacye na zdrowie czyniwszy, comparenta z parobkami y pługiem zegnawszy, orać nie dopuściła y tę włokę sobie gwałtownie apprehendowała; przez co ichmość obżałowani, panowie podczaszowie smoleńscy, prawu Boskiemu y pospolitemu sprzeciwili się, winy, ratione praefatorum opisane, na siebie zawzięli y zaciagneli, a do szkod niemałych, ex rationibus in termino inferendis, liquidowanych, protestuiących przywiedli y do dalszych przywodzą; de quibus omnibus praemissis idem comparens, suo et fratrum sui monasterii nomine, iterum przeciwko ichmościom obżałowanym manifestowawszy się y protestowawszy, deklaruie się z bracią swoją inchoatum processum, indecise pendente, continuare, zostawiwszy iednak praesentis salvam auctionem, si necesse juris expostulaverit. Et in verificationem praemissorum stanowszy oczewiście wozny generał wojewudztwa Wołyńskiego, szlachetny Adam Wołowski, w moc prawdziwey y wierney y skuteczney relacyey swojej, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad requisitionem comparenta, mając z sobą stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów: Piotra Goscinińskiego i Marka Haszkiewicza, był anno currenti, millesimo septingentesimo primo, die vigesima tertia Junii w monasterze Parokalskim, tu, w wojewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim będącym, y szłyssał od wielu szlachty tameyszey y poddanych, z różnych części prowadzonych, że na

włose monasterskiej, w polu tamayszym, w Perekalu, obżałowana ieymosc pani podczaszyna smoleńska comparenta! teraznieyszego pięścią w gębę uderzyła, garść włosów wyrwała, razy kilka w piersi pięściami zgarnionemi uderzyła, plug monasterski z tey włoki spędziła, orać nie dopuściła y sobie porała, zabiciam od jego mości pana małżonka swego groziła y inne diffidacye na zdrowie onegoż uczyniła; co słyszawszy z szlachtą pomienioną, świadczuywszy się, o tym relacyę swoją uczynił y zeznał, prosząc insimul z comparentem id actis cannotari, co otrzymał Benedykt Zagorayski, ihuman monasteru Perekałskiego, Adam Wołowski, wozny.

*Книга Луцкая, городская, поточная, 1701 года, № 2580.
Листъ 48.*

LXXXIV

Приговоръ, составленный городскимъ людскимъ судомъ, по которому рѣшено подвергнуть баниции дворянъ: Казимира и Софію Езерковскихъ за неявку ихъ въ судъ на назначенный срокъ къ отвѣту, вслѣдствіе жалобы на нихъ священника Козьмы Донаевскаго о томъ, что они нанесли ему публично разныя оскорбленія и тяжелые побои и держали его въ поремномъ заключеніи. 1701. Сентября 30.

Roku tysiąc siedmset pierwszego, miesiąca Septembra trzydziestego dnia.

Na roszkach sądowych, grodzkich, łuckich, od dnia piętnastego miesiąca Septembra roku, teraz idącego, wyż na akcie mianowanego, przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Woyciechem-Stanisławem Czermińskim, podczaszym Wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, wojskim ziemskim włodzimierskim,

sędzią y burgrabią, y Wawrzyńcem-Stanisławem z Peplowa Peplowskim, woyskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkimi, łuckimi, gdy roku, miesiąca y dnia, wyż na akcie mianowanych, przypadła sprawa z rejestru ąctowego prostego, za przywołaniem woźnego generała szlachetnego Adama Wołowskiego, między instygatorem sądowym y jego delatorem, przewielebnym w Bogu jego mością oycem Kozmą Donaiewskim, praezbiterem cerkwie Smolihowskiej, powodem, a urodzonymi ich mościami pany: Kazimirzem y Zofią albo innego imienia Jeziorkowskiemi, małżonkami, wsi Smolihowa arendownemi possessorami, pozwanemi, samą jey mością in assistentia praefati mariti de jure debita, za propozycją od powoda przeciwko pozwanym napisaną y u sądu niniejszego produkowaną, tedy, postanowiwszy się u sądu strona powodowa sama oczewisto, pozwanym, iż się za potrzykrotnym woźnego wyżmianowanego przywoływaniem do prawa nie stanowili y wiadomości żadney o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowey nie dali, onych, iako niestałych y prawu pospolitemu sprzeciwnych, z dopuszczenia sądowego, ratione confusionis, contemptuacionis, dishonorationis, percussionis actoris in paena banitionis perpetuae, ex nunc decernenda, additione ministeriatu ad publicandam et remissione causae pro executione, wzdała była, z wolnym iednak tey sprawy y wzdanias jey do zwykłej godziny aresztem; a gdy o godzinie zwykłej aresztowey spraw do aresztu przywoływano, między któremi y ta sprawa przez woźnego wyż mianowanego przywołana była, pozwani, itidem sprzeciwiając się prawu pospolitemu, nie stanowili, tey sprawy y wzdanias iey nie aresztowali, aresztować y usprawiedliwić się nie chcieli, tedy strona powodowa onych sposobem wyżej opisanym wzdała na propositio, tak się w sobie mającą: proposuit judicialiter instigator iudicii ejusque praesens delator, przewielebny w Bogu jegomość ociec Kozma Donaiewski, praezbiter cerkwie Smolihowskiej, in unione sanctae fidei zostaiący, naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Kazimierzowi y Zophiey albo innego imienia Jeziorkowskim, małżonkom, arendownym possessorom wsi Smolihowa, oboygum osob, pryncypałom facti y manualnym exekutorom, w ten sposob y o to: iż ich mość, nie obawiając się rygoru, w prawie pospolitym rigide eo nomine na inwazorów y zastępujących na drogach opisanego, y ullo modo nie respektuiąc wprzód na gniew Boski y sługę Bozkiego, który od kóždygo conserwowany powinien być, ale, postposita lege divina et constitutiones legum vilipendendo, śmieli roku terazniejszego, tysiąc siedmset pierwszego, dnia dwudziestego osmego Septembris y wazyli się aktora terazniejszego,

dachowną osobę, który omni pace et omni securitate stanu swego obwarowany, będąc niewinny, niespodzianie na drodze, na wsi, przed karczmą siedzącego z ludźmi, napadłszy obwinieni oboje, zbili, stłukli, za włosy włożyli, targali, nogami deptali, z brody, z głowy włosy powyrywali, pięścią, stusami tak gębę iako y oczy u aktora popodbijali, a potym, wziwszy wiosła winnickiego, inculpatus bezbronnego aktora zbił, stłuk, wszystkie plecy, ręce w niwecz pokaleczył, oko prawe, to iest brew, zranił, u rąk łokcie przez skure do kości poprzebijał; u którego aktora razy pozadawane ab inculpato, krwią, iako to: plecy od niemiłosierdnego się zbytowania, także ręce potłuczone, sinie, spuchłe krwią pozachodzili, gdzie temuż aktorowi gęba, oczy od bicia, plecy wszystkie y nogi spuchły; krwią oblawszy się, nieraz aktor zapłakał; a potym iuż idącego do domu inculpatus powtórnie dogoniwszy, iteratis vicibus crudelissime ac tiranissime zbytkował się nad aktorem, którego przewielebnego oycy praezbitera Smolihowskiego ledwie od śmierci obronili. Tymi się iednak inculpati nie kątentniąc krzywdami, violenciami, zbytkowaniem się nad duchowną osobą, umyśliwszy sobie, in contemptum czyniąc, aktora do lochu piwnicznego wsadzili y, tam sadzając, bili, tłukli, nogami deptali, po błocie za łeb włożyli, owo zgoła aktora pomienionego zabić na śmierć usiłowali, y, gdyby ludzie nie obronili, nihil certius, żeby salute et vita privaretur; którego aktora, zmiłowawszy się, człowiek ieden, sine scitu inculpatorum, z tegoż lochu piwnicznego wypuścił; przez co winy, ratione violatae securitatis, tudziesz depraedationis stratae publicae, na takowych vigorose opisane, popadli y one na dobra swoje y osoby pro facto, a mianowicie za przechwałki na aktora, kijami bicie zawzieli y zaciągneli; et in continenti praemissorum tenże aktor, przewielebny w Bogu ociec Kozma Donaiewski, praezbyter cerkwie Smolihowskiej, stawił na urzędzie woźnego generała woiewodstwa Wołyńskiego y innych, apparitora sądowego, szlachetnego Adama Wołowskiego, który, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mosciów: pana Woyciecha Malickiego y imci pana Mikołaja Katernickiego, roku teraz idącego, tysiąc siedmset pierwszego, dnia dwudziestego osmego Septembris, był w gospodzie, to iest rezydenciey przewielebnego oycy Kozmy Donaiewskiego, gdzie będąc, u aktora widział y oglądał razy pobite, plecy, ręce potłuczone, pozadawane, iako to: plecy prawie wszystkie od wiosła winnickiego przez obwinionych od zbicia krwią ociekłe, ręce także pobite, pokaleczone y od razów zadanych spuchłe, krwią razy pozachodzili, głowa, nos y gęba krwią oblana, raz ieden nad okiem pra-

wym na brwi stłuczony, owo zgola wszystkich, od głowy do nóg, niemiłoś-
 sierdnie, okrutnie zbity, potłuczony; który aktor do zdrowia nie zaraz przy-
 dzie, widział y oglądał, y o tym tę swoją przedemną, urzędem, czyni y
 żeznawa relacją; po którym takowym wzdaniu swoim strona powodowa na
 pozwanych w yszrzczonych niestałych dalszego w tej sprawie pó-
 stępku prawnego prosia; przeto sąd niniejszy, grodzki, łucki, za nie-
 staniem wysz mianowanych pozwanych, a za domowieniem się y prawnemi
 postępkami strony powodowej, przychilając się w tym do prawa pospoli-
 tego y wzdania teyże strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku
 prawnym, w sposób zysku za różne violencie, konfuzie, konteptomania y
 bicie aktora, jako też za diffidacie na zdrowie y przechwałanie się, kijami
 bicie aktora, winę baniciey wieczney na pozwanych niestałych zaraz wska-
 zuie y woznego sądowego, szlachetnego Adama Wołowskiego, do obwo-
 łania y publikowania oney przydaie, y onę ex nunc publikować nakazuje;
 któryże to wozny, na to od sądu przydany, czyniąc dosiść woli y rozka-
 zaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woznowskiego, tę winę ba-
 niciey wieczney na pozwanych, tu, w zamku Łuckim, w izbie sądowej, in
 praesentia iudicii y wielu ludzi zacnych, ich mościów panów obywatelów
 wojewodstwa Wołyńskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wy-
 niosłym obwołał y publikował, przywodząc to wszystkim do wiadomości,
 aby z przerzeczonymi pozwanymi, niestałymi y prawu pospolitemu sprzeciwieni,
 żadnego społku ani obcowania nie mieli, rady y pomocy onym ni w czym nie
 dodawali, w domach y majątnościach swoich onych nie przechowywali, ale
 się z nimi, iako banitami wiecznymi y prawem przekonanemi, we wszyst-
 kim podług srogości prawney, pod winami, w prawie o tym opisanemi,
 zachowali; o czym mianowany wozny, iż tę winę baniciey wieczney na
 pozwanych obwołał y publikował, oczewiście przed sądem niniejszym sta-
 nowszy, relacją swoją uczynił y zeznał; a po obwołaniu y publikowaniu na
 pozwanych tej winy baniciey wieczney, sąd niniejszy tę sprawę z nimi na
 mocną, skuteczną y nieodwłoczną exequcją do sądu y urzędu wszelakiego,
 dobrom pozwanych należnego, exequcją mocną, skuteczną y nieodwłoczną na
 dobrach pozwanych generaliter wszelakich, leżących, ruchomych y sum-
 mach pieniężnych, gdziekolwiek przez pozwanych mających, lub na dobra
 udanych, za najpierwszą strony powodowej requizycją y okazaniem dek-
 retu niniejszego, uczynić y odprawić ma, y z powinności urzędu swego
 powinién będzie, pod winami contra non ex-quentes officiales, w prawie

o tym opisanemi; c6o wszystko da xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich dla pamięci jest zapisano.

Kniha prodektu, łuczka, dekretowal, rodu, 1701—1704, № 3063. listu 276.

LXXXV

Zawalenie dworjannina Władysława Pułoshinskago o tomt, chto onъ сидѣлъ въ тюремѣ и уплатилъ штрафы, согласно рѣшенію Люблинскаго трибунала, за обяды, нанесенныя имъ Бѣлостоцкому монастырю, игумень-же Падальскій штрафомъ, на него возложенныхъ, не уплатилъ, бѣглыхъ крестьянъ Пуłoshinskago не выдалъ и похвально разорить его продолженіемъ процесса. 1702. Генварі 31.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtorego, miesiąca Jonuarii trzydziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namięsnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi comparemъ personaliter wielmożny jegomość pan Władysław na Hati Puloszyński, łowczy smoleński, sędzia i deputat na sądy fiskalne wojewodstwa wołyńskiego publico obrany y uproszony, praecavendo omni modo integritati et indemnitati suae, więz zamku łuckiego officio wysiedziawszy, i ad mentem decreti tribunalitii referując się, manifestował to i urzędowi ninieyszemu i do wiadomości donosił: iż jegomość manifestans, pro sancto sacro judicata decreti tribunalis, na wojewodstwie Czernihowskim roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, dnia szustego Decembris, między sobą, comparentem, actorem, a wielebnymi

ichmońciami oycami Białostockimi, pozwanemi, lati, iako a primo instanti ex parte sua dosyć czyniąc temuż świątobliwemu dekretowi trybunalskiemu, wieżę zamku Łuckiego, pro tempore assignato, zasiadł y one sine intermissione continuował, tak subsequenter, autoritatem iudicalem observując, grzywny y luity, dekretem przysądzone, ad manus et quietationem ichmońców oyców Białostockich in tempore oddał y we wszystkich dokrety trybunalskiego contentach ex parte sua usprawiedliwił się, praemissis quietationibus in se latioribus. A że wielebny jegomość ociec Theodozy Padalski, ihumen Białostocki, ze wszystką bracyą swoią zakonną, sprzeciwiając się temuż dekretowi trybunalskiemu, nie tylko w tym causavit, że, na ludibrium osoby szlacheckiej comparentis, tegoż żyda Mendela dla attentatiew zasiedzenia wieży do Łucka sprowadził y in attendentia ich mońców, iako y żyda Mendela, manifestans wieżę zasiadł, grzywny y luity, dekretem nakazane, parti adversae zapłacił, ale w tym condignas jegomość ociec ihumen promeruit paenas, a zatym y w rygor prawny, w dekrecie założony, popadł: co nie tylko grzywien y luit, dekretem nakazanych, in tempore comparenti nie zapłacił, ale insuper tego Mendela z Białego Stoku na inszą arędę z umysłu wyprawuje, a co więkzsza, in postpositionem legum ac decreti tribunalatii, ad saepissimam comparentis requisitionem, sprawiedliwości z Mendela nie uczynił, y dotąd nie czyni y poddanych, dekretem przysądzonych, to iest: Mikołaja Kuzmicza, dziedzicznego z Hati, z żoną, dziećmi y wszystką ruchomością y rzeczami comparenti nie oddał y dotąd nie oddaie, tylko to za wygraną u siebie głosi y przed ludź ni promulguje: „Że ja tę sprawę iterato wznowie y do sądu trubynalskiego wytoczę, a zatym z terminu contraventionis wyliczne; markotno to będzie jegomości panu łowczemu, gdy na koszta prawne wyciągne onego y na drogę trybunalską comparens wysili się». Jakoż de facto multis diffugiis suis wspomniany jegomość ociec ihumen ellaborando, eo deduxit modernum comparentem, et post prestatam, ex interesse sui, dekretu tribunalitio satisfactionem, poddanych, dekretem trybunalskim przysądzonych, to iest: Mikołaja Kuzmicza z żoną, dziećmi y wszystką ruchomością, tudzież brata rodzonego, młodzieńca, z tymże Kuźmiczem przez samego wykoczonego y w dekrecie nie specificowanego, i wdowę Kiryczkę z synami dwiema y curkami dwiema, a generalliter przez Sawkę wykoconych, iako teraz innoxuit recentissime, a zatym ratione promulgationis pro contraventione decreto tribunalitio ac pro summis poenis legum modernus comparens iterum atque iterum manifestatur, salva manente tey manifestacyey swojey per citationes melioratione y pro-

się comparem, aby ta jego querimonia ad acta przyjęta y zapisana była, co y otrzymał, Władysław Putoszyński, łowczy smoleński, f. s. w. W.

*Книга городская, Луцкая, поточная, № 2581, годъ 1702.
Листъ 239.*

LXXXVI

Жалоба монаховъ Бѣлостокскаго монастыря, на дворянъ: Богуслава, Анастасію и Владыслава Путошинскихъ и Рафаила Карлинскаго, о томъ, что они съ толпою вооруженныхъ слугъ отряли насильно монастырское мѣстѣ, часть села Бѣлаго Стока, заложное монастырю предками Путошинскихъ. 1702. Марта 2.

Roku tysiącznego siedmsetnego pierwszego, miesiąca Maja dziewiętego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiey mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy osobiście przewielebny w panu Bogu jegomości oyciec Theodozy Padalski, ihumen monasterów Białostockiego y brackiego Łuckiego, swoim y imieniem wielbnych w Bogu ichmościów oyców wszystkiego zgromadzenia kapłanów y braciey zakonnych zakonu świętego Bazylego wielkiego ritus graeci tegoż monasteru Białostockiego, załośnie skarżył y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Bogusławowi y Anastazyey Kiszczance Putoszyńskim, małżonkom, iako principales z dóbr cześci wsi Białostoku, antiqua possessione protestantium firmata, expulsores, urodzonemu imci panu Władysławowi Putoszyńskiemu, łowczemu smoleńskiemu, ejusdem expulsio-nis majorem concitatore, urodzonemu imci panu Rafałowi Karlińskiemu, sługom, czeladzi ichmości, strzelbą y różnym orężem armatos, łehmościów

panów Putożyńskich, wyżej mianowanych obżałowanych, complices y pomocników, z imion y z przezwisk ich mocieiom obżałowanym zaiowym, ktorých salvam specificationem czasu prawa protestantes zachowuią sobie, iż obżałowani, ichmość panowie Putożyńscy małżonkowie, ex superindictione imci pana Władysława Putożyńskiego, łowczego smoleńskiego, brata swego stryjecznego, protestantom, ubogim zakonnikom, bez wszelkiew dania sobie przyczyny, infensissimi, na dobra, część wsi Białego Stoku, od urodzoney niegdy imci paniew Alexandry Bałabanowny, pierwszego małżeństwa urodzonego niegdy imci pana Konstantego Putożyńskiego, obżałowanych oyc, małżonki, y od urodzonego imci pana Białostockiego, swoim y urodzonego imci pana Teodora Białostockiego, brata swego, imieniem, iako tey części dziedziców, na trzy zapisy w grodzie łuckim personalissima comparitione w summie pułszostu tysięcy złotych zastawnym sposobem y w innych summach na rękodajne, przypisowe recognitie zawiedziona, in continuata obligatoria powodów possessione od roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątego zostaiącą, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset wtorego, miesiąca Fcbruarii dwudziestego siedmego dnia, zrana, gdy zakonnicy, w cerkwi nabożenstwu zwyczajnemu intenti, przy ofierze służby Bożey assistebant, sami ichmość panowie Putożyńscy, małżonkowie, imé pan łowczy smoleński y iegomość pan Karliński z czeladzią swoią, complices, naciachali, dwór sobię gwałtem otworzyli, dobra na siebie z zasiewkami ozimemi odebrali, powodów ex possessione, od lat dwudziestu siedmiu nie rozerwaney, summ monasterowi winnych y zapisanych nie oddawszy, wygnali, wybili, wypędzili, posłuszeństwa poddanym zakazali y ieszcze na zdrowie i insze dobra, monasterowi Białostockiemu z oryginalnego funduszu nadane, odpowiadaią y grożą się; przez co pokoy pospolity zgwałcili, winy prawne, contra expulsores uchwalone, na się zaciagneli, protestantów, zakonników z tey summy, ex piorum elemosinis zebraney, victu privarunt, do szkód niemających przywiedli. O co protestans iterum iterumque opowiada się i protestuie, salvam teyże protestacyey zachowawszy iegomości oycu ihumenowi y wszystkim braciey zakonnym meliorationem, o teraznieuszey przyięcie prosil, co y otrzymał. Teodozy Padalski, ihumen B. i B. K. Co wszystko dla pamieci do xiaz niinieyszch, grodzkich jest zapisano.

Книга городская, луцкая, потопная, годъ 1702, № 2581; листъ 541. на оборотѣ.

LXXXVII

Рѣшеніе луцкаго гродскаго суда по дѣлу между дворяниномъ Адрианомъ Збиловскимъ и Острожскимъ протоіереемъ, приходскій священникъ села Здоубицы, Андреемъ Терпѣловскимъ. Збиловскій обвинялъ протоіерея въ поджогѣ своего двора и въ растрояствѣ своего хозяйства посредствомъ колдовства, и началъ процессъ въ Луцкой (уніатской?) консисторіи, которой послѣдній не похсудить. Судъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до собранія показаній свидѣтелей, в между тѣмъ заставлялъ священника возвращать Збиловскому собранные для дѣла документы и не допускалъ его явиться въ трибуналъ. 1709. Марта 8.

Roku trzystaego siedemsetnego wtórego, miesiąca Marca osmego dnia.

Na roczkach sądowych, grodzkich, Łuckich od dnia wtórego miesiąca y roku teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadłych, sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Woyciechem-Stanisławem Czernińskim, podczaszym wołyńskim, podstarościm, Jerzym-Stanisławem na Markowiczach Hulewiczem, woyskim ziemskim wołyńskim, sędzią i burgrabim, Wawrzyńcem-Stanisławem z Peplowa Peplowskim, woyskim ziemskim łuckim, pisarzem, urzędnikami sądowemi grodzkimi łuckimi, przypadła sprawa z rejestru sądowego za przywołaniem wóznego generała, szlachetnego Adama Wołowskiego, apparytora sądowego, między instygatorem sądowym y jego delatorem, urodzonym imię panem Adryanem-Stephanem Zbijowskim, dóbr wsi Zdołbicy quovis juris titulo protunc possessorem, powodem y pozwanym, i jegomością oycem Andreiem Terpłowskim, protopopą Ostrogskim, praezbitem zdołbickim, sui actorati powodem, a zaś actoratus wyżej pomienionego imię pana Zbiłowskiego, dzierżawcy zdołbickiego, pozwanym, za pozwanmi grodzkimi, łuckimi na termin sędzenia się roczków teraz-tlejszych, grodzkich, łuckich w sprawie niżej mianowanej, mutue od stron po siebie wydaniem y u sądu były czytane, z których pierwszy tenoris ejus modí: Athanazy na Miączynie Miączynski, podskarbi nadworny koron-

ny, łucki, krzepicki etc. starosta, wielebnemu w Bogu imci oycu Andrzejowi Terpiłowskiemu, parochowi cerkwi Zdołbickiej, z osoby y ze wszystkich generaliter dóbr waszmości leżących, ruchomych i summ pieniężnych przykazuje, abyś wasz mość przedemną samym, albo sądem moim grodzkim, łuckim, na roczkach grodzkich, łuckich, które w roku terazniejszym, tysięcznym siedmsetnym wtorem, dnia wtorego Martii do sądenia przypadną y sądzone będą, vel, his deficientibus, in aliis tandem subsequentibus, sam oblicznie i zawicie stanął na instancją instigatora sądowego y jego delatora, urodzonego imci pana Adryana-Stephana Zbiłowskiego, protunc possessora dóbr wsi Zdołbicy y Zdołbunowa arendowego jaśnie oświeconej księżney imci Theophili na Ostrogu y Zasławiu Lubomirskiej, marszałkowej nadworney koronney, aktora y pozwanego, który, przychylając się do prawa pospolitego y protestacyey swoich, variis temporibus, tam in iudicio consistoriali, quam etiam in castro luceo riensi ratione praetensionum certarum, damnorum, diffidationum et violentiarum illationis, przeciwko wasz mościom poczynionych, iako o tym protestacye, ea in re poczynione, fusius in se, una cum inchoato processu in consistorio leopoliensi ritus graeci, testantur, ad paratum processum, ad paratas protestationes, relationes, dekretów contumacjalnych, sądem consistorza Lwowskiego ritus graeci ex instantia moderni actoris przeciwko waszmości poczynionych a dekretem ferowanych, tudzież do gotowego processu waszmości jako to: protestacyi, relacyi, wpisów waszmości, przeciwko aktorowi terazniejszemu poczynionych y zanesionych, y do eliminowania których protestacyi przez waszmości przeciwko aktorowi terazniejszemu, uti indebite, illegitime zanesionych, aktor waszmości ad paratas waszmości inscriptionos na termin wyż oznaczony pozywa, seu potius przypozywa, na którym, iako na zawitym, abyś waszmość stanowszy, na wszystkie sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwił. Pisan w zamku Łuckim roku tysiąc siedmset wtorego, dnia pierwszego Martii. Drugi zaś pozew tenoris ejus modi: Atanazy na Miączynie, Maciejowie y Połajowie Miączyński, podskarbi nadworny koronny, łucki, krzepicki, łosicki etc. starosta, pułkownik woysk jego królewskiej mości, urodzonemu jegomości panu Adryanowi Stephanowi Zbiłowskiemu, dzierżawcy zdołbickiemu, z osoby i dóbr waszmości generaliter wszystkich, leżących, ruchomych, summ pieniężnych powagą jego królewskiej mości a władzą urzędu mego starościńskiego przykazuję, abyś waszmość przedemną samym, albo urzędem moim grodzkim, łuckim na roczkach grodzkich, łuckich w roku niniejszym, tysięcznym siedmsetnym pierwszym, dnia dwunas-

tego Maja przypadających, vel his deficientibus in aliis subsequentibus proximis, sam oblicznie y zawicie stanął na instancją y prawne poparcie instygatora sądowego y jego delatora, przewielebnego jegomości oycy Andrzeja Terpiłowskiego, protopopy Ostrogskiego, praezbitera zdołbickiego, aktora, który waszmości pozywa, iż waszmość, niewiedzieć quo instinctu et qua ductus occasione, żadnego dokumentu na aktora nie mając, tylko jedną zawziętością y złośliwą przez waszmości nienawiścią śmiałeś y ważyłeś się na pomienionego aktora calumnią niesłuszną udać, zadając onemu spalenie dworu zdołbickiego potrzykroć y karczmy zdołbickiey, co nigdy nie tylko w samey rzeczy, ale y w pomyśleniu aktora nie było y nie iest, y nie tylko żebyś waszmość miał aktora iako niewinnego od takowych niesłusnych napaści zaniechać, ale, y owszem, ieszcze w tey zawziętości waszmość nie ustaeisz, kiedy nienależycie do konsystorza katedry łuckiey ritus graeci, do której ta diecezja episkopiey nie należy, prawnie pociągasz go, zadając teraz publice, iakoby waszmości zboże zgnoił, sam osobą na waszmości najeżdżał y przez subordynowane osoby, ejus iednak industria, na dwór nachodził y przeznaczonego jakiegoś czarownika na waszmości zesłał, że waszmości koni pięć, owiec, koz nie mało zdechło, ogniem dwór, na ośmnaście tysięcy praetendując, spalił y inne wszystkie diffidacie, które by miał immachinare in vitam y substancją waszmości, poczynił, z czego in termino juris inquisitione wywieść się gotów, do przywrócenia tedy honoru Boskiego y niewinności kapłańskiej, przez waszmości, iako na pomazańca Boskiego, zawziętością wzięte, y do odpowiadania za ten zły przez waszmości postępek, wszelką krzywdę y szkodę za sobą pociągający, aktor waszmości na termin wysz oznaczony pozywa, na którym, iako na zawitym, abys waszmość, personaliter stanowszy, judicialiter usprawiedliwił się. Pisan w zamku łuckim, roku tysięcznego siedmsetnego pierwszego, dnia dziesiątego miesiąca Kwietnia. A po podniesieniu y przeczytaniu pozwów tych, strony obiedwie prosiły i domawiały się, aby sąd onym super mutuos actoratus sprawić się nakazał, a potom strony obie: jegomość ociec Andrzey Terpiłowski, protopopa Ostrogski, actor, przez imci pana Piotra Skuratowskiego personaliter, a jegomość pan Andrzey Zbijowski, pozwany y actor, personaliter, u sądu niniejszego stanowili się y w tey sprawie rosprawę między sobą mając, controwertowali, których controwersiy ich, do siebie wnoszonych, sąd grodzki, łucki wysłuchawszy y z onych dobrze wyrozumiawszy, potrzebną w tey sprawie być uznawa inquisitioną y stronom wywiedzenia oney na spolne stron actoraty y reaty, w protestacjach opisane, przez świadki spra-

wy wiadome na przyazłej cadentiei sądów grodzkich, łuckich stronie obojey pozwala; po której wywiedziony albo nie sąd do dalszego sprawy poparcia na tychże sądach grodzkich, łuckich termin zawity zachowuje; tym czasem muhimentá imci pana Zbliowskiego, do akt podane, o które rzecz iest, jegomość xiądz ociec Terpiłowski wyreczyć y imci pana Zbijowskiemu zupełnie oddać y iako zupełnie oddać poprzysiądz będzie powinien, pod upadkiem w sprawie, a to na terminie wywiedzenia inquisitiei, gdzie sąd stronom obiema termin zawity zachowuje; od którego dekretu jegomość ociec Terpiłowski, actor et citatus, do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego appellował; sąd mu tey appelatiei nie dopuścił, a on na sąd o gravamen y szkody protestował się; sąd się też reprotestował, iż tak prawnie bydz rozumiał; co wszystko, dla pamięci, do xiąg grodzkich, łuckich iest zapisano.

Книга городская, луцкая, декретовая, годъ 1701—1704, № 3063. Листъ 357.

LXXXVIII

Жалоба игумена Четвертинскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, на дворянъ: Богуслава и Кристину Горанновъ о томъ, что, по ихъ приказанию, слуги и крестьяне ихъ ворвались насильно въ Четвертинскій монастырь, нанесли тяжелые побои наместнику, Феодосію Столяновскому, и увели силою изъ монастыря инокиню Агафію Масальскую; Горанновы продержали последнюю два дня въ своемъ замкѣ, въ Четвертнн, въ тюрьмѣ, потомъ перевели подъ стражею въ село Озеры, гдѣ Гораннова приказала ее жестоко высѣчь и потомъ, раздѣвъ до нага, выгнать изъ села. 1702. Апрѣля 20.

Року тесечного семсотного второго, месеца Априля двадцатого дня.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimierskim, przodemną, Thomasem Paluskim, burgrabim zamku Włodzimierskiego, i rządnymi niniejszymi grodzkimi, starościńskimi stanowią osobiście prawobylby w Bogu wiąże jegomość, na świecie—Stefan, w zakonie—Sylwester Świątopelk Czwertynski, ihsacon monasteru Staroczwertynskiego dotychczas, swym i wszystkich kapłanów i braci zakonu świętego Bazylego Wielkiego ritus Graeci tegoż monastera imieniem, tu, w Łucku, podczas sądzania się roczków grodzkich łuckich dla attentowania spraw, tak swoich, jako i monasteru swego, rezydujący, skoro się de infrascripta monasterowi swemu illata violentia i gwałcie dowiedział, tak zaraz, praemissa solenni manifestatione na urząd grodzki łucki i urodzonego jegomości pana Adama Niemirowskiego, że tej protestaciej proprio districtus przyjąć ad acta nie chciał, sollemnissime opowiadał się i protestował przeciwko wielmożnym ichnościom panom: Janowi Bogusławowi i Krystynie Czapskiego Horaninom, podczaszym parnawskimi, sędziem grodzkim krzemienieckim, małżonkom, jako infrascripti facti mandatoris et principalibus, tudzież roboczym: Jsajemu Masłowi, Mirkowi Hodyńcowi, Stefanowi Hadole, Trochimowi Jarmolczykowi i innym poddanym z miasta Czwertni Starej ichnościom panów Horaninów, podczaszym parnawskich, małżonków, facti ejusdem infraspacificandi comprincipalom i manualibus exekutorom, w ten sposób i o to: iż ichność panowie podczaszym parnawscy, małżonkowie, z protestantem—ojcem ihumenem, kapłanami i bracią jego nienależycie i nieprawnie postępując, kiedy starożytne pobożnych antenatorum monasteru tego fundationes i miana irritują, psują, nie zachowują, o co dawniejsze protestationum pozwów i relatii świadczyć actus, a widząc, iż przez te środki, choć najcierpiwszym zakonnych ludzi sercem niesnośne, od miejca, raz ab antenatis fundatoribus Bogu oddane i poświęcone, zakonników desiliere nie mogą, do tych i takich przystępują krzywd, które samych dotyczą się osób, przez które też osoby, in medio christiani regni constātuti loco, efficiuntur martires i ex una ex antecedentibus consequuntur dalsze i coraz goraze na protestantów calamitates; dawniejszymi statutiami zaniesione protestacie, do nich pozwy i relacie in suo robore et fundamento aequitatis protestans zostawiwszy, terazniejszą nowozadaną denosi krzywdę et violentiam; albowiem, obstantibus w Łucku iudiciis castronsibus i na nich attentatione spraw i monasteru swego protestantis, obhałowany jegomość pan podczaszym parnawskim na roczki grodzkie, krzemienieckie, roku terazniejszego—tysiąc siedmsetwórego, die trigesima Martii, sądzić się zaczęte, praemeditato con-

silio z drogi do wyżejwspomnianych poddanych, *comprincipales suos*, wydał ordynans, aby monaster Czetwertyński *protestantium* naszli *et infrascripta exequantur*; ci zaś *comprincipales*, nietylko rozkazem pana swego, ale *tamerritate* podpiłych głów, *anno praesenti, millesimo septingentesimo secundo, die ultima Martii*, wszędy na miejscach *insidiarum* najsposobniejszych zasiedli, aby *personas spirituales captivare* mogli, a gdy *modestiam* zakonnych ludzi *extra claustrum* monasterskiego doczekać się nie mogli, mrokiem samym nocy *ex die ultima Martii in diem primam Aprilis incidenti*, przybrawszy do siebie innych poddanych, z siekierami, jedni łądem, drudzy czółnami pod monaster przyszli i przyplłynęli z obodwóch stron—od ładu i od wody w monaster włamawszy się, do celi wielebnego ojca Theodozego Stojanowskiego, *proihumena* albo namieśnika, od protestanta na miejscu swoim zostawionego, jedni, gwałtem całą otworzywszy, weszli, kartkę, czyli ordynans obżałowanego jegomości pana podczaszego pokazali, i, aby im wielebny w Bogu jegomość pannę Agafią Masalską wydał, koniecznie kazali, też kartkę i ordynans jegomości pana podczaszego parnawskiego z zanadru gwałtem wydarli, tegoż ojca Theodozego Stojanowskiego, namiesnika, *immunitatem* monastera *opponentem*, iż z niego nikogo wydawać nie może, za włosy porwawszy, pięściami, nogami, kijami bili, tłukli, po ziemi włóczyli, włosy z głowy, z brody wytargali, krwią monaster, z n. sa zakonnika i z gęby ciekącą, okrwawili i prawie wpół martwego zostawili; drudzy cełę, do której panna zakonna z piekarni uciekła ze strachu i tumultu wielkiego, o ile podczas takiej ludu *concurrentii* do spowiedzi, kiedy się tak wielka Najświętszej Panny odprawowała *solennitas*, gwałtem siłą drzwi odbiwszy, z sukien, z odzienia zakonnego obdarli, w jednej koszuli—i tej podartej—przestraszoną porwali, przez miasto, *cum publico scandalo* żydów i ludzi, ze wsi na spowiedź *occurrentium*, po ziemi wlekli, do zamku Staro-Czetwertyńskiego zaprowadzili, tamże w zimno, w mroz ciężki w turmę wrzucili, dwa dni w turmie głodem, pragnieniem, wszelkimi niewczasami trapili, tandem *die quarta Aprilis* do dóbr, wsi Jeziora, pod wartą *incarceratam*, zaprowadzili, gdzie obżałowana jejmość pani podczaszyna parnawska pannę Agafię Masalską, zakonnicę, obnażoną, od głowy do stóp różgami osiec, osieczoną, ze wsi wygnąć kazała; która to zakonnica—panna Agafia Masalska, niewiedzieć w jakim zdrowia swego teraz zostaje stanie, gily słusznej niemasz wiadomości. Przez co obżałowani ichmość panowie podczaszowie parnawscy *cum suis complicibus* pokój *et securitatem ecclesiasticam* zgwałcili, winy prawne na się zaciągnęli, o które *protestans* praw-

nie czynić obiecując, salva tēte protestacyjej melioratione reservata; a n. n. tychmiast stanowşy oczewiście wożny generał województwa Wołyńskiego, Kijowskiego, Braclawskiego, Caernihowskiego i innych—szlachetny Mackiewicz z Suska, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset wtórego, die 4 Aprilis, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ichmościow panów: Feliciana Kopystyńskiego i Daniela Stachurskiego, był w dobrach mieście Starej Czetwertni, gdzie w zamku w turmie zastawszy wielebną w Bogu pannę Agafią Masalską, zakonnicę ritus Graeci, prawnie aresztował i przyporęczył; potym die eadem Aprilis z temiż ichmościami pany szlachtą wyznamięnioną był w dobrach, wsi Jezierz, gdzie też zakonnicę u urodzonej jejmości paniej Horainowej, podczaszyniey parnawskiej, także aresztował i przyporęczył, i zaraz tegoż dnia zbitą różgami, osieczoną, wszystkie skrwawioną za rozkazaniem teje jejmości paniej podczaszyniey parnawskiej, widział i urzędownie oglądał z wyżej pomienionimi szlachtą i tymiż oświadczył, i o tym tę swoją relacją zeznał, o której przyjęcie prosił, co i otrzymał.

Книга городская, владимирская, записовая, потоchnая, и декретовая, годъ 1702—1706, № 1078; листъ 29.

LXXXIX

Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ дозволяетъ своимъ слугамъ преслѣдовать евреевъ и крестьянъ, живущихъ на монастырской землѣ 1702 Юня 2.

Roku tysiącznego siedemsetnego wtorego. miesiąca Junii wtorego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewkiej mości łuckim, przedemną, Andrzejem Tuzińskim, vices regentem grodzkim łuckim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebny jegomość ojciec Wa-

sian Besecki, zakonu świętego Bazylego ritus graeci monasteru Białostockiego, imieniem wielebnego jegomości Theodzezo Padalskiego, ihumena, wszystkich kapłanów y braci tegoż monasteru Białostockiego, załośnie opowiadał się y protestował, przeciwko urodzonym ichnościom panom: Stefanowi Wyhowskiemu y Suchodolskiemu, *cujuscunque sit nominis, sragom y czeladzi urodzonego jegomości pana swego, limites modestiae excedentes*, y przeciwko urodzonemu jegomości panu Władysławowi Putozyskiemu, łowczemu smoleńskiemu, wyżej wspomnianych sług swoich in officio nie zatrzymującemu, o to: iż tenże obżałowany jegomość pan łowczy smoleński omni modestia zakonną protestantiam, z sobą, obżałowanym, certującym, wzgardziwszy, serio dekretami sądów trybunałnych y rozkłowych łuckich zalecono, całe w podobnych wielencach podobne chcąc odnowić cicatrices albo vulnera, w blizkim, prawie tylko przez jednę rękę, w dobrach wsi, Hati, od monasteru nieszkając sąsiedziwie, po dawnych, monasterowi Białostockiemu zadanych, krzywdach, nowe accumulare замыśla, albowiem sługa jegomości, wyżej mianowany jegomość pan Stefan Wyhowski, dissimulationis jegomości pana łowczego smoleńskiego, pana swego, pewnej, w roku terazniejszym, tysiąc siedemset wtorym, miesiąca Maja piętnastego dnia, jadąc z miasta Torczyna, żadney słuszney przyczyny do karczmy Białostockiego monasteru nie mając, sam będąc temulatus, zaiechał, zaiechawszy, jakie chciał fantazie y hałasy robił, lichtarz, na stragarzu wiszący, żelazny, porombał na kawałki, szablą postęki, zyda, gospodarza, żone jego, dzieci, ludzi, w karczmie będących, rozpędził, siebie zawsze bać się rozkazał, potym tenże jego mość pan Wyhowski dnia dwudziestego wtorego Maja, idąc powtore z Torczyna z jegomością panem Suchodolskim, towarzyszem swoim, poddanego ze wsi Hati, urodzonego jegomości pana Adama Putozyskiego dziedzicznego, prawu zastawnemu monasteru Białostockiego podległego, roboczego Jakima, drugi raz w samej wsi Hati dwoma nawrotami okrutnie zbili, stłukli, ledwo nie na śmierć zabili, zgola, że ilekroć ciż czeladź jegomości pana łowczego smoleńskiego, przez Białystok mimo monastera jadą, zawsze iakikolwiek hałas, tumult zrobią, gdziekolwiek monasterskich poddanych albo czeladź obaczą, hostili prawie modo perseqując, bijąc, kaleczą, z szablami dobytymi, strzelbą gonią się y zapędzają, haec omnia facta lubo protestantibus wielce molestae, do y arundarke przy zwyoczayney arądzie, od tych y tym podobnych tumultów zachować y zatrzymać się nie chcą, jego mości pana łowczego smoleńskiego albo sitencio dissimulante, przez co pokoy pospółty sąsiedzki frangitur y powodowite do

szkód niemałych przychodzą, o co prawnie czynić et ejusdem protestationis reservata intentione, o terazniejszey przyjęcie prosić, co y otrzyinał, Jeronimach Wasilii Fosecki, zakonnik Białostocki.

Книга грѣбная, луцкая, поточная, № 2582, годъ 1702; листъ 237 на оборотъ.

XC

Жалоба дворянина Самуила Паплинскаго, на дворянина Христофора Ржеповскаго о томъ, что крестьяне части села Кулчывецъ, принадлежавшей послѣднему, встрѣвживъпасаи приѣдомъ въ село монахи нарвѣматскаго ордена, заверли церковь, отдали ключи осадному Ржеповскаго Гордню, и объявляли, что они убьютъ коендза, если онъ насильно захочетъ служить обѣдию въ церкви. 1702. Юня 23.

Feria sexta in vigilia festi sancti Joannis Baptistae proxima, anno Domini 1702.

Inducenda erat hoc loco (protestatio) generosi Samuelis Papliński, bonorum certarum sortium in villa Kulczyjowce haeredis, in et contra laboriosum Hordey, infrascriptarum violentiarum primarium motorem et principalem, bonorum eorundem alterius partis generosi Christophori Rzeszowski locatorem, totamque communitatem bonorum dictorum, suo et generosae Hedvigae Rzeszowska, consortis suae, nomine, ratione per ipsos contra constitutiones atque praescripta legum, quae foro quovis rebelles omnium bonorum, etiam quorumvis paenis criminalibus castigare jubent, nec mandata domini ejusmodi illiciti ausus dilatentur, toties perpetrata et subsecuta, et ut sese compescant ab iis facinoribus, non atenti, verum hisce omnibus abjectis et postpositis, tempore certo, feria videlicet quarta, proximae praeterita, in absentia protunc generosi protestantis, atque ejusdem generosae consortis,

advenientis protunc religiosi patris praesidentis conventus Camenecensis ordinis Carmelitarum discalceatorum, cum edita et emanata manuali assignatione pro libera arborum pro extruendis et restaurandis aedificiis valentium, communitas bonorum dictorum cum praedicto principali suo, inito et facto conductamine, accepta a quodam incerto homine notitia, acsi non alia occasione suprafactus religiosus praesidens advenisset, nisi in ecclesia Graeco Ruthena, ad praesens in auspicata unione cum ecclesia occidentali existens celebrare intenderet, hoc falso excitati rumore, eadem ecclesia occlusa, claves, ad eundem minus spectantes, ad se receptionis, ejusmodi secum inito iniquo conductamine, tali facta resolutione, haec verba propalarunt: »jeżeli nam xiądz gwałt cerkwi zadawać będzie, to go zabijemy«. Suprafatus vero religiosus praesidens, expedito suo negotio, hic, Camenecum, rursus pacifice ad propria reversus; tandem adveniente generoso protestante et, quidnam ibidem subsequutum fuerit? serio investigando, vocatumque ad se Hordey eidemque haec omnia reassumendo, illicitaque ejus facta exprobrando, illicitumque ejus ausum, quod licuit saevisse, proponendo, ipse hunc suum actum et protunc approbando, etiam et in praesentia generosi protestantis asserendo: »xiądza zabić umyśliliśmy, ale też i ty długo nie będziesz nam panował«; ejusmodi rebellionem pacifice tolerando, inhaerendo vero laudo publico palatinatus Podoliae ex omnium assensu, quid majus et periculosius aliquid et prius subsequatur honorique atque integritati nominis et fortunae detrimenti patiarur facta, prout latior dari debuit copia; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, non est porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in acticando, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum.

*Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поіочная,
№ 3956, годъ 1702; листъ 143.*

XCI

Универсалъ князя Януша Антонія Вишневецкаго къ духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его волинскихъ имѣніяхъ. Князь объявляетъ о томъ, что епископъ Луцкій и Острожскій, Діонисій Жабокрицкій, принялъ унию; вслѣдствіе того князь возвращаетъ въ его распоряженіе тѣ приходы, которые раньше онъ изымалъ изъ подъ власти Луцкаго епископа и приписалъ къ другимъ епархіямъ. Притомъ князь предписываетъ всѣмъ приходскимъ православнымъ священникамъ, подъ угрозою штрафа, лишенія мѣста и смертной казни, подчиняться епископу и не входить въ сношенія съ кievскимъ духовенствомъ; наблюденіе за исполненіемъ своего распоряженія онъ поручаетъ экономамъ своихъ имѣній. 1702. Сентября 2.

Hoku tysiąc siedmset wtorego, miesiąca Octobris dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny jegomość ociec Theodozy Stojanowski, namiesnik katedry łuckiey ritus graeci, dla zapisania do akt ninieyszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam uniwersał, od jaśnie oświeconego xięcia imci Janusza Antoniego Korybytha Wisniowieckiego, kasztelaną wileńskiego, z pieczęcią y podpisem tegoż jaśnie oświeconego xięcia imci, in rem et personam jaśnie przywielebnego w Rogu imci oycy Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, prototroniego metropoliey kijowskiey, archimandryty Owruckiego, o czym ten uniwersał, niżej opisany, fusius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie, a tak ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem y tak się w sobie ma; Janusz Antoni Korybut xiąże na Zbarażu i Wiśniowcu Wisniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki, Osiecki, etc. sterosta, pułkownik woysk rzeczypospolitey obojga narodów. przewielebnym protopopom, wielebnym parochom, przy cerkwiach w dobrach moich y wszelakich dziedzicznych w wojewodstwie Wołyńskim, y inszych, do niego przyległych, zostającym, teraz y na potym w przyszłe czasy zo-

stającym, także sławetnym w miastach moich mieszczanom, we wsi zaś roboczym poddanym y wszystkiemu owo zgoła pospolitemu y wszelkiego innego stanu mieszkającym ludziom, w tych-że dobrach naszych, zdrowia dobrego od pana Boga życząc y wszelakiej pomysłności, czyniemy wiadomo: iż iako wszechmocność Boska za grzechy y nieprawości nasze sprawiedliwym sądem swoim Boskim różne na oyczyznie nasze dopuszcza karania, y iako łaskawy ociec zasłużoną przez nas ręką swoją sciąża dla poprawy naszej biczę, tak wzajemnie, niezliczone w troskach zsyłając nam pociechy, na drogę przykazania swego zbawienia naprowadza y do niebieskiego mieszkania miłosierdzia swego Boskiego otwiera niezawarty gościniec, czego iawnie teraz z opatrności jego przenaświętszey doznając tu, w naszych ruskich krajach, gdy znamienita mięózy inszemi y przestronna dosyć w swoich terminach episkopia Łucka i Ostrogska, przeznie mało wieków od iedności kościoła powszechnego świętego odbłąkana, aż do tego czasu w dyzuniey zostająca, za manudukcyą y przykładowym w następujących wiekach powodem jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożey y z stolicy świętey łaski episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, prototroniego y exarchy metropoliey Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, do społeczności jedności s kościołem świętym przystąpiwszy, niedawno iuż nierozroźnionemi ale zgodnemi ustami y iednostajnie spoionym sercem chwalić imie Boskie pod pastorałem, władzą zupełną y jurysdykcyą duchowną tegoż pomienionego jegomości xiędza Dyonizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, chwalić i wielbić zaczęła; przeto powinne za to Boskiemu maiestatowi oddając dzięk, tak wielebnemu duchowieństwu, iako też pospulstwu wszelkiego stanu, condycyey, w dobrach moich dziedzicznych zostającym, tak przy tych cerkwiach, parachiach, króre y od dawniejszych lat przez antecessorów moich dla tego, aby w dyzuniey nie zostawały, do posłuszeństwa y jurysdykcyey inszych poblížszych ichmościów xięży episkopów od pastorału episkopiey łuckiey, na ten czas w dyzuniey zostającey, odłączone i oderwane byli, teraz zaś, za wyciąganiem tego samey słusności y sprawiedliwości, aby się własnego pasterza owieczki, (trzymały) prawem y władzą moją kollatorską przywracam, tym listem, uniwersałem moim, y przyłączam znowu do tegoż dawnego posłuszeństwa y należytego pastorałowi łuckiemu, iako też y przy tych parochach y cerkwiach będącym y należącym, które dotąd w posłuszeństwie, ieszcze stante disunione imci xiędza episkopa łuckiego y ostrogskiego y antecessorów iego, zostawały, y dotąd ieszcze zostają, aby wsze-

lakie posłuszeństwo temuż imci xiędzu episkopowi łuckiemu, iako pastozrowi swemu, y następcom jegomości, także commisarzom, pejeżnikom y zamiesnikom jegomości delegowanym, we wszystkich y wszelakich obrzędach, y porządkach, y sprawach duchownych czynili y oddawali, ani do zagranicznych archiepiskopów, iako to osobliwie na Zadnieprze, żadnego recessu, tak dla poświęcenia nowych kapłanów, choćby też odemnie samego y successorów moich praesente mających, iako y w wielkich, lub w małych okazjach żadnego czynić nie wazyli się; i to moje wyraźni rozkazanie y wolą wielebni ojcowie duchowni pod utratą parochyey y swieszcy parochialney w mniejszych przestępstwach tego mego ordynansu, pod winą sta kop litewskich do skarbu mego y na jegomości xiędza episkopa łuckiego tyleż zapłacenia, a w większych, mianowicie kryminalnych, pod winą garłową, we wszystkim zachowali y dosyć onemu czynili; czego pilny dozor y attendencyą, aby inaczey nie działo się, panom ekonomom y podstaročim, w dobrach mbich teraz y na potym zostaiącym, pilny, y sprzeciwiających się exekucyą nieodwłoczną zalecając, łaskę moję pańska ofiaruję y ręką się własną, przy pieczęci zwykłej, podpisuję. Datum w obozie pod Sendomirzem, dnia wtorego Septembris, anno Domini millesimo septingentesimo secundo. Janusz Korybuth Wisniowiecki, kasztelan wileński, krzemieniecki, osiecki etc. starosta. Ktoryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wysz mianowanego podawającego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iak się w sobie pisany ma, iest ingrosowany.

Книга городская, луцкая, записная, годъ 1702, № 2238. Листъ 1120.

XСII

Универсалъ литовскаго подконюшого, Ивана Кашовскаго, къ духовенству, живущему въ сго имѣніяхъ, о томъ, чтобы они находились въ послушаніи епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрицкаго, согласно распоряженію уніатскаго митрополита, Льва Шлюбича-Заленскаго. 1702. Сентября 22.

Roku tysiąc siedmset wtórego, miesiąca Octobra wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Kazimirzem Malickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami ninioyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość ociec Filimon Weremkowski, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam uniwersał od jaśnie wielmożnego imci pana Kaszowskiego, podkoniuszego wielkiego xięstwa Litewskiego, z pieczęcią zwykłą y podpisem tegoż jaśnie wielmożnego imci Jana podkoniuszego wielkiego xięstwa Litewskiego, in rem et personam jaśnie przewielebnego w Bogu imci oycy Dyonisego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrońskiego, archimandryty Owruckiego, prototroniego metropoliey Kijowskiej; o czym ten uniwersał, niżej wpisany, fusius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt zapisanie; a tak ja, urząd, ad acticandum przymiając, czytałem y tak się w sobie pisany ma: Jan z Kaszowa Kaszowski, podkoniuszy wielkiego xięstwa Litewskiego, stosując się do woli świętej stolice apostolckiej, tak też y woli jaśnie w Bogu przewielebnego imci xiędza Leona Szlubicza-Załęskiego, metropolity Kijowskiego, administratora wszystkich kapłanów w dyecezyach całego ritus Graeci, a niemniej z pokazanego nam listu od przewielebnego oycy Jana Borowicza, protoprezbitera Trościenieckiego, pisanego od jaśnie wielmożnego imci xiędza Giedeona Woyny Orańskiego, administratora Łuckiej y Ostrońskiej y innych diecezyej, iż kapłanów, w iedności świętej zostających, oddał listownie jaśnie w Bogu przewielebnemu imci xiędzu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, prototroniemu metropolii Kijowskiej, y protopopią Włodzimirzecką ze wszystkim do niey należącym duchowieństwem, y ia, w niwczym nie condradicując wyrażoney insuper woli jaśnie przewielebnych oyców pasterzów ritus Graeci, daię ten uniwersał moy przewielebnemu oycu Janowi Sierockiemu, protopopie Włodzimirzeckiemu, y wszystkim kapłanom, w dobrach moich zostaiącym, aby tegoż imci oycy episkopa Łuckiego za pasterza sobie mieli y onemu we wszystkim, iako pasterzowi swemu, posłusznemi byli; na co się ręką moią podpisuię przy pieczęci moiej własney. W Haraniach, Septembris die vigesima secunda, anno Domini millesimo septingentesimo secundo. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki przy pieczęci temi słowy: Jan z Kaszowa Kaszowski, podkoniuszy wielkiego xięstwa Litewskiego. Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wysz mianowanego podawaiącego jego mości, a za moim, urzędowym, przyjęciem,

wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak, jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

*Книга городская, мучная, записовая, годъ 1702. № 2238.
Листъ 1116.*

XСМІ

Универсалъ князя Михаила-Серватія Вишневецкаго, гетмана польнаго литовскаго, къ духовенству и мирянамъ, живущимъ во всѣхъ его Волыньскихъ имѣніяхъ, предписывающій имъ перейти въ унию и подчиниться Луцкому униатскому епископу. 1703. Января 8.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Octobris siedmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łucku, przedemną, Kazimirzem Malickim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość ociec Marek Łomiński, dla wpisania do xiąg niniejszych grodzkich, łuckich uniwersał od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Michała Serwacego Korybutha na Wiszniowcu y Zbarażu xięcia Wiszniowieckiego, hetmana P. W. W. X. Litewskiego, Pińskiego, Gliniańskiego, Wołkowskiego starosty, z podpisem ręki tegoż jegomości, przy pieczęci wielkiej przyciśnionej, de aktu et data w Lubiszowie, die octava Januarii, anno millesimo septingentesimo tertio, do duchowieństwa ritus graeci unitorum wydany, per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie, którego ja, urząd, anuendo affectationi, ad acticandum przymiując, czytałem, y temi iest inserowany słowy: Michał Serwacy na Wiszniowcu y Zbarażu xiąże Wiszniowiecki, na Dolsku Dąbrowicy y Komarnie hrabia, hetman polny Wielkiego xięstwa Litewskiego, Piński, Gli-

niański, Wilkowyiski starosta, wszem wobec, komu o tym wiedzieć należy, wszelkiego dostojęstwa y kondycyey ludziom, mianowicie wielebnym oycom wszystkich monasterów, w dobrach naszych w województwie Wołyńskim będących, przełożonym y cerkwi parochialnych praesbiterom donosze do wiadomości: ponieważ rządca niebieski rozdzielone dotychczas serca y animusze do jedności wiary z kościołem rzymskim katolickim nakłonić raczył, przeto, powinszowawszy tey szczęśliwości wszystkim ogulnie, mieć, chcę abyście pastarałowi episkopiey Łuckiey, iako to natenczas jaśnie wielmożnemu jegomości xiędzu Zabokrzyckiemu, antistiti, we wszystkim pasłuszni byli, nic się z iarzma tey świętoboliwości nie wyłamując, y powtóre zalecam. Datum w Lubieszowie, die octava Januarii, millesimo septingentesimo tertio anno. U tego uniwersału, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej wielkiey, podpis jaśnie oświeconego xięcia jegomości w te słowa: Michał xiąże Wiszniowiecki H. P. W. X. Litewskiego. Ktoryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y proźbą wyznianowanej osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich iest ingrosowany.

Книга городская, луцкая, записовая, № 2239, годъ 1703; листъ 898.

XCV

Жалоба дворянина Ивана Овсяницкаго, управляющаго китаѣгородскимъ мѣстечкомъ, и приходскаго Китаѣгородскаго священника, Николая Бучкевича, на дворянина Самуила Полинскаго о томъ, что онъ ругалъ позорными словами священника Бучкевича, называлъ его мятежникомъ, упрекалъ въ крестьянскомъ происхожденіи и публично нанесть ему побоевъ. 1703. Февраля 3.

Feria secunda ante festum Purificationis Beatissimae Virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Inducenda erat hoc loco protestatio generosi Joannis Owsianiecki, bonorum oppidi Kitajgrad magnifici capitanei Belzensis administratoris, suo et praedicti principalis nomine atque devoti Nikolai Buczkiewicz, presbiteri ecclesiae ritus graeci, in ibidem existentis, in et contra generosum Samuelem Papliński, ratione per ipsum die hodierna, in actu contenta, nulla habita ratione, status ejusque spiritualis persona observanda, primario hospitium supradicti furibunde aggressionis, ejusdem presbiteri contemptuacionis, ad clavum aduncum sese proreptionis, tandem, causa suorum negotiorum dum ad generosum praesidiarum propugnaculi praesentis Camenecensis advenisset, ibidemque, abjecta ejusdem observantia atque securitate loci et personarum quamvis praecustodita, secundario verbis contumeliosis suprafatum praesbiterum in praesentia dicti generosi administratoris contemptuacionis et dishonorationis, post modum eundem potentissime colaphisacionis atque, pro rebelle eundemque promulgando et palam vociferando: »co xiadz—to szlachcic, co chłop—to pop!« et, ni nobilitas, protunc praesens, ejus non mitigasset, per fervorem conceptum eundem vix magis non converberationis, aliorumque laesionum et contemptuum illationis facta, cujusque copia latior dari debuerat, verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porresta, idcirco de diligentia magnifici notarii in suscipiendo, renitentia vero partis in porrigendo cancellaria praesens manifestatur.

Книга городская, Каменецъ Подольская, записовая и поточная, годъ 1703, № 3957: листъ 112 на оборотъ.

XCV

Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на жену Купинскаго старосты, Теофілу Конажевскую, о томъ, что она прачиняла разныя обиды уніятскому духовенству и, въ послѣднее время, приняла подъ свое покровительство священника Леонтія Лелявскаго, отлученнаго Жабокрыцкимъ отъ церкви, дозволила ему въ своемъ имѣніи исполнять церковныя требы, приказала своимъ крестьянамъ почитать его приходскимъ священникомъ и не отдала ключей отъ церкви комиссарамъ епископа. 1703. Марта. 14.

Roku tysiąc siedmset trzeciego, miesiąca Marca czterastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku tego królewskiej mości Łuckim,

przedemną, Adamem Niemirowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, stanowszy oczewiście przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodozy Stojanowski, namieśnik katedry łuckiej cerkwi sobornej świętego Jana Apostoła i Ewangelisty ritus Graeci, imieniem jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożej i stolice świętej apostołskiej łaski prawosławnego episkopa łuckiego i ostrogskiego, prototroniego exarchiej i metropoliej Kijowskiej, archimandryty owruckiego, i całej przewielebnej kapituły Łuckiej imieniem, przeciwko wielmożnej jejmości paniej Theophili z Leszna Konarzewskiej, starościnej kunińskiej, nuperrime zeszęłego wielmożnego jegomości pana Filipa Konarzewskiego, starosty kunińskiego małżonce, pozostałej wdowie, dziedziczei possessorce Czartoryskiej i Kołkowskiej włości, solenniter świadczył i protestował się o to: iż pomieniona jejmość, przeciwko prawu kościelnemu i pospolitemu abutendo jure suo collatorio, cum enormissimo (scandalo) różnych heretyków i niewiernych ludzi, duchowieństwo ritus Graeco uniti, w pomienionych włościach swoich Czartoryskich i Kołkowskich znajdujące się, jurisdictioni et obedientiae pastoralis wyźrzczonego jegomości ojca episkopa Łuckiego i katedry jegomości Łuckiej ab aevo podległe, nietylko nieznośnemi exakcyami pro libitu et commodo suo privata, także i wybieraniem podatków skarbowych, acsi ad aerarium publicum wojewódstwa Wołyńskiego, contra praescriptum juris canonici et positivi, w konstytucyach koronnych, dyplomatach i przywilejach najjaśniejszych ichmościów królów Polskich wyraźnie expressum, continuo (ciemieżyć) i agrawować cum summa levipensione charakteru i powagi kapłańskiej, a nawet budynki kapłańskie rozbierać kazać i na prywatne ku intracie swojej obracać commoda waży się, et in dies różnemi sposobami przez Majerka żyda, faktora swego, i przez nszych swoich, na to subordynowanych, ludzi premere nie ustaje, ale, co większa jeszcze, przybrawszy sobie instrumentum do tego sposobne—niebożnego Leontego Lelawskiego, kapłana, retroactis temporibus na różnych miejscach różnemi notatum sceleribus, i conferowawszy mu, modo simoniaco procuranti, cerkiew w mieście swoim, Czartorysku, założenia Wniebowzięcia Najświętszej Panny, administrationem sacramentorum w niej et curam animarum fidelium, mimo wiadomość i błogosławieństwo pasterskie tegoż jegomości ojca episkopa łuckiego, jako loci ordinatoris, privata laicali sua potestate indebita pozwołwszy, onemuż nienależytą protekcyą przeciwko zwierzchności i władzy pasterskiej et favoratum praestando, gdy tenże Lelawski, ad instantiam instigatoris sądu konsystorskiego episkopiej Łuckiej i Ostrog-

skiej i inszych wielebnych delatorów, processu juris canonici convinkowany i wyklęty, w roku przeszłym, tysiąc siedmset wtórym, jeszcze in Septembri został, — pomieniona jejmość obżałowana, spólnie z niezbożnikiem — jegomościem panem starostą kunińskim, małżonkiem swym, od tegoż jegomości ojca episkopa Łuckiego per commissarios spirituales, aby onemu, jako wyklętemu, dalszej nie dając protekcyej, exekucyej należytej z osoby jego czynić nie zbraniali, i tak od parafiej, uti simoniacum, oddalili, jako też i administracyej sakramentów świętych cum defraudatione animarum fidelium onemu więcej w teje parafiej nie pozwolali, będąc requisiti, nietylko huic requisitioni justae obstiterunt, ale nawet, gby ciż wielebni commissarze jegomości ojca episkopa Łuckiego klucze cerkiewne odebrać od niego i cerkiew tantisper ex mandato pastoralis zapieczętować chcieli, — pomieniona jejmość obżałowana, in majorom contemptum potestatis pastoralis jegomości ojca episkopa Łuckiego, confuzyą tymże wielebny ojcom commissarzom, że ich miała potkać od iejmości, pogroziwszy, klucze cerkiewne do siebie do zamku, jakby też od bożnicy żydowskiej, albo meczetu bisurmańskiego, odebrała, cerkwi pieczętować nie dopuściła i parochianom cerkwi pod gardłem przykazała, aby kłątwy, na tegoż Lelawskiego publikowanej osobę, nie słuchając, onego za prawdziwego swego perocha znali i wszelkie temuż wyklętemu autoritate sua laicali przywróciwszy niesłusznie kapłańskie munia, dotąd go scandolosissime fovet, protegit et complicitatem cum excommunicato habet, cum praejudicio tak jurisdictioniej pasterskiej jegomości ojca episkopa Łuckiego, jako też i wszystkich ukrzywdzonych kapłanów, ad quorum instantiam tenże pomieniony Lelawski fulmine excommunicationis et gladio spirituali est percussus. Przez który pomieniony swój postępek wyrzeczona jejmość pani starościana kunińska prawo pospolite i koronne, de immunitatibus jurisdictionis ecclesiasticis opisane, violavit, winy, w niem opisane, succubuit et in se traxit, pro quibus decernendis pomieniony protestans principales suos, jaśnieprzewielebnego jegomości ojca episkopa Łuckiego, in utroque fore spirituali et saeculari, prout et ubi de jure venerit, z jejmością obżałowaną jure acturos deklarując, ac nomine eorundem iterum atque iterum ratione praemissorum protestując się. salva reservata melioratione hujus protestationis, si opus fuerit, aby ta terazniejsza do xiąg niniejszych przyjęta i zapisana była — prosił, co i otrzymał Theodozy Stojanowski, namiesnik katedy Łuckiej.

Книга городская, Луцкая, поточная, № 2583 год, 1703; листъ 193 на оборотъ.

XCVI

Жалоба управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Дунина-Лабендскаго на благочиннаго изъ города Межибожа, Игнатія Кардаша, о томъ, что онъ не возвратилъ имущества, даннаго ему на храненіе приходскимъ священникомъ села Пилявецъ, Александромъ, потому, ложно обвинивъ послѣдняго въ возмущеніи и разногласіи по дѣламъ вѣры, приказалъ его стянуть съ лошади и избить палками на рынкѣ въ Межибожѣ, а лошадь заграбилъ; когда-же Лабендскій требовалъ у него удовлетворенія, то Кардашъ публично нанесъ и ему оскорбленія. 1703. Апрѣля 26.

Sabbatho post Dominicam Cantatę proximo, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Videnda hoc loco protestatio genorosi Joannis Dunin Łabenski, bonorum villae Pielawce magnifici Joannis Samuelis Woronicz, dapiferi Kijoviensis, haereditariorum administratoris, suo et magnifici principalis sui, nomine, in et contra venerabilem Ignatium Kardasz, ritus Graeci archipraesbiterum międzyborzensem, ratione per ipsum certi depositi, penes se, venerabilem Kardasz Ignatium, relictі a venerabili Alexandro, praesbitero ritus Graeci Pielavencensi, violationis, nec velle^o extraditionis post violatum et in integro restitutionis, genorosi requirentis modernique protestantis calumniationis, ac eodem ex causa contra venerabilem Alexandrum, praesbiterum Pielavencensem, insurrectionis praetexti sibi excogitati fabricationis, ac ejusdem venerabilis Alexandri, praesbiteri, equo genorosi protestantis insidentis, in via publica et libera (quoniam in medio foro civitatis Międzyborz), pro fabricato quasi spirituali praetextu aliquo, non tamen more et modo spirituali, de equo detrusione, perque se asseclasque suos baculis horrendae concussionis, ac eousque lectodepositi decumbentisque causationis, equi cum epiphipio sui, genorosi protestantis, proprii acceptationis et penes se eousque vi detentionis, genorosi protestantis, venerabilem Alexandrum praesbiterum excusantis et humanissime equum acceptum requirentis, ipso die Dominico Cantate, proxime praeterito, in foro publico Międzyborzensi verbis ignominiosissimis affectionis: »taki a taki synu!« exclamationis, per lora equo insidentis arreptionis et detentionis, clavi adunci, argento obducti, ereptio-

nis, ac eundem generosum protestantem velle occisionis, ereptoque clavo adunco equi, per generosum protestantem insessi, vulnerationis, tumultus contra protestantem concitationis, ac vix, si se generosus protestans non súrripisset, non occasionis, aliarumque injuriarum et damnorum illationis, facta, prout latior in copia. Et incontinenti idem generosus protestans praesentavit officio praesenti equum pili kasztanowaty, cui generosus protestans insidebat, per eundem venerabilem Kardasz vulneratum quod vulnus in dorso equi praesentati latum, profundum officium praesens vidit et debite conspexit. Clavum vero aduncum, ferreum, argento obductum, per venerabilem Ignatium Kardasz, archipraesbiterum Międzybozensem in foresta regia Latyczoviensi relictum, idem generosus modernus protestans effidejussit et ad se recepit, de quo recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, протоколовая и записовая, годъ 1700—1707, № 5246; листъ 210.

XCVII

Жалоба межибожскаго протоіерея, Игнатія Кардаша, на управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Лабенскаго, о томъ, что онъ нанесъ протоіерею оскорбленія и побои, принявъ подъ свое покровительство приходскаго Пилявецкаго священника, Александра, нарушившаго каноническія правила и, вслѣдствіе того, подвергнутаго протоіереемъ ответственности. 1703. Мая 10.

Feria quinta post Dominicam Cantate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo tertio.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Ignatii Kardasz, archypraesbyteri Międzybozensis ritus Graeci, in et contra generosum Joannem Łabęcki, magnifici Woronicz bonorum villae Pielawce administratorem,

ratione per ipsum sui protestantis ipso die dominico Cantate, proximè præterito, anno præsentis in eadem civitate Międzyboż, ex ratione sui, protestantis, archyofficii super venerabili Alexandro, præsbitero villae Pielawce, quod non iuxta canones ecclesiae sanctae, certa, non tamen licita, quoniam cum omnino ante trinis maritis et superstitibus jugata muliere coniugio cum quartò moderno ligavit, ante mediante interdictione protestantis, munus suum exercentis et eundem excessivum Alexandrum præsbiterum admonentis, primo verbis ignominiosis se venerabili Alexandro Pielawecensi, contra fas status et ordinis sui, iuris spiritualis instante et instigante, adorsionis, calumniationis, protectionis inordinatae administrationis, verborum formalia: »že ia y pop, y władyka, taki a taki synu«! prolotionis, clavo adunco ferreo concussionis, tum in plateis publicis civitatis Międzyboż, tum domus propriae protestantis invasionis aliarumque violentiarum, injuriarum et damnorum illationis facta, prout latior in copia. Et incontinenti præsentavit officio præsentis idem venerabilis protestans clavum aduncum, vulgo czekan, argento obductum, quem ab eodem generoso Łabęcki, se, protestantem, concutiente, recepisse asseruit eundemque in foresta regia Laticowiensi reliquit; quoniam vero copia latior intra triduum non est porrecta, generosus vicenotarius loci præsentis manifestatur.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, 1701--1709 года, № 5248; листъ 144 на оборотъ.

XCVIII

Грамота короля Августа II, предоставляющая Луцкому епископу, Дионисию Жабокрицкому, вследствие принятия имъ уни, право ставить и смѣнять игуменовъ въ монастыряхъ и священниковъ въ приходахъ во всѣхъ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ цѣлой речиполютой 1703. Юля 10.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Aprilis dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i księgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony pan Jan Berestowicz, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam przywilej od najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, in personam jaśnie wielmożnego jegomości księdza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego i Ostrońskiego prototroniego exarchie metropoliej Kijowskiej, archibandyty Owruckiego, na odebranie cerkwi, w wojewodztwach Kijowskim i Braclawskim będących, dany i służący, przy pieczęci wielkiej kancellaryi koronnej przyciśnionej, z podpisem najjaśniejszego króla jegomości, Augusta wtórego, i jego królewskiej mości sekretarza, o czym ten przywilej, niżej zapisany, szerzej w sobie obmawia, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do ksiąg wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi ad acticandum przyjmując, czytałem, którego tenor sequitur ejus modi: August wtóry, z Bożej łaski król Polski, wielki książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny książe Saski i elektor. Oznajmujemy wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: Jż co my niedawnego czasu, chcąc należyty in supremo jure patronatus et collationis particularnych tylko monasterów i cerkwi parochialnych, extra unionem solum z kościołem świętym rzymskim w Kijowskim, Wołyńskim, Braclawskim wojewodztwach in bonis nostris quibusvis regalibus znajdujących się, do dyspozycji i collationi naszej królewskiej należących, zachować i wprowadzić porządek, zabiegając przez to różnym, dotąd scandalose dziejącym się, inconvenientiom, wielbnemu Dyonizemu Żabokrzyckiemu, nominatowi na on czas in disunionem z kościołem tymże świętym katolickim rzymskim jeszcze zostającemu, a teraz aktualnemu i już w jedności świętej będącemu, episkopowi Łuckiemu i Ostrońskiemu, prototroniemu i exarsie metropoliej Kijowskiej, ex ratione dawniejszych jego nam i najjaśniejszym antecessorom naszym świadczonych znamienitych zasług, plenum et integrum jus collationis nostrae regiae, z łaski naszej królewskiej przywilejem, na to z kancellaryej naszej wielkiej onemu ad vitae ejus tempora, sub actu w Warszawie, dnia XI miesiąca Lutego, roku Pańskiego MDCCI wydanym, dali i conferowali, jako o tym tenże przywilej nasz doskonałej obloquitur; tak, gdy tenże wielbny Dyonizy Żabokrzycki, episkop Łucki i Ostroński, detestandum exemplariter porzuciwszy schisma i sam ultro, nec aspirante gratia Ducha Przenajświętszego,

jedność świętą z kościołem świętym powszechnym rzymskim sincero corde przyjąwszy, sacrosanctae sedi apostolicae romanae i najświętszemu kościoła Bożego pasterzowi, ojcu świętemu, Klemensowi XI, synowskie sincero corde oddał per emissam solennem orthodoxae fidei professionem, posłuszeństwo i wielkie mnóstwo owieczek błędnych, w swoich Łuckiej i Ostrogskiej dyecezyach i pod swoją jurisdycją pasterską zostających, do teje z sobą prywiódł Chrystusowej owczarni, do tym większego zawdzięczenia onemu, nim się insze w respektach naszych pańskiej łaski zdarzą okazye, teraz pomieniony pierwszy darowany przywilej nasz onemu approbując i ratyfikując, tym niniejszym zaś idem jus patronatus et collationis nostrae regiae plenum et integrum, nie tylko w pomienionych trzech wojewodztwach, ale we wszystkich państwach naszych koronnych i gdziekolwiek się tylko monasteria małe i wielkie (oprócz tych na które z dawnych czasów przywileje i praezenty od nas samych wychodzić i wydawane bydź zwykły) także i cerkwie parochialne, w jedności świętej lub w disuniej zostające, znajdują, tamuz wielebnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu i Ostrogskiemu, sposobem, w pierwszym przywileju opisanym, ad vitae ejus tempora dajemy i conferujemy, zlecając mu, aby wszędy, który by kolwiek monasteru każdego przełożony lub też cerkwi świeckiej in bonis nostris regalibus existens parochus, od najjaśniejszych antecessorów naszych, królów polskich, lub od nas praezenty i prawa słusznego sobie danego nie pokazał, zupełną władzą, tym terazniejszym listem, przywilejem naszym, sobie daną i conferowaną, kóznego takiego abrogował i inszego przełożonego do monasteru lub do cerkwi każdej świeckiej pro arbitrio suo, także et in successum ad qualibet beneficia, similiter vacantia, instituował i instalował. Czego pomienionemu wielebnemu Żabokrzyckiemu ad vitae ejus tempora żaden tak z duchownych przełożonych, jako też z wielmożnych i urodzonych tenutaryuszów bonorum nostrorum omnium regalium, po wojewodztwach, ziemiach i powiatach wszystkich koronnych existentium et jacentium, żadnym praetextem i kolejem impedire nie będzie mógł, pro gratia nostra regia, sub poenis, contra convulsos privilegiorum nostrorum sanctis. Co wszystkim donosząc do wiadomości, dla lepszej wagi, ten przywilej ręką naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną prycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Lublinie, dnia X miesiąca Lipca, roku Pańskiego MDCCIII, panowania naszego VII roku. Jus collationis cerkwi parochialnych i monasterów, in unione będących et disunione, in bonis regalibus znajdujących się, wielebnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu confertur. U tege przywileju, per oblatam

podanego, podpis ręki najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, w te słowa: Augustus, rex; a zaś jego królewskiej mości sekretarza temi słowy: Kazimierz Sarnecki, stolnik Wileński, jego królewskiej mości sekretarz, manu propria. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą wyż mianowanego jegomości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, słućkich jest ingrossowany.

*Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1682—1704, № 2240.
Листъ 668.*

XCIX

Жалоба генеральнаго офыціала уніятскаго Каменецкаго собора, Кирила Шумлянскаго на дворянъ: Альберта Кухарскаго и Михайла Домбровскаго о томъ, что они оскорбили епископа Юсяфа Шумлянскаго во время исполненія имъ обязанностей по должности. 1703. Июля 16.

Feria quinta post festum sanctae Margarithae virginis et martyris proxima, anno Domini 1703.

Inducenda erat hoc loco protestatio admodum reverendi Cirilli Szumlański, officialis generalis cathaedralis graeco-uniti Camenecensis Podoliae, monasterii Uhornicensis ihumuni, suo et totius venerabilis capituli ac religiosae universalitatis diaecesis Camenecae Podoliae, ad praesens ad litteras universales illustrissimi et reverendissimi episcopi sui congregatae, nomine, in et contra generosos: Albertum Kucharski et Michaelem Dąbrowski, ratione per ipsos et quidem generosum Kucharski in convulsionem legum

regni securitatisque publicae ac immunitatis ecclesiasticae violationem, circa violentem die hesternam, acto praesentem proxime praecedentem, residentiam illustrissimi et reverendissimi episcopi, ad praesens eodem, Cameneci, actus conventicularem peragentem spiritualium diaecesis totius Camenecensis, superinvasionem, personarum earundem spiritualium, negotia sua in ibidem circa bonum ecclesiae tractantium, nullo habito status ipsorum respectu, verbis indecentibus contemptuationis et ignominiose tractationis, sui, protestantis, dishonorationis, ad frameam sese aliquoties proreptionis, venerabilis vicarii Husiatinensis in faciem hominum adstantium sine ulla data causa colaphisationis, actus ejusdem privilegiati omni securitate vallati et ejusdem jurisdictionis convulsionis, aliarumque violentiarum et praetensionum, praecavendo cuivis jurium suorum integritati, facta, prout copia latior dari debuerat; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta, idcirco cancellaria praesens, nomine magnifici notarii loci praesentis, de deligentia sui in acticando, renitentia vero partis protestantis in porrigendo, protestatur.

Книга городская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная № 3957, годъ 1703; листъ 209 на оборотъ.

С

Жалоба отъ имени униятскаго Львовскаго, Галицкаго и Каменецъ-подольскаго епископа, Юсифа Шумлянскаго, на дворянина Альберта Кухарскаго, о томъ, что онъ въ сопровожденіи своихъ слугъ и пріятелей, напалъ на епископа, во время пребыванія послѣдняго для исполненія своей должности въ Каменцѣ, ворвался насильно въ баню, гдѣ тогда отдыхалъ епископъ, обесчестилъ его оскорбительными словами, потомъ обругалъ его слугъ и собравшееся къ епископу униятское духовенство и одному изъ священниковъ нанести побой. 1703 Іюля 16.

Feria quinta post festum Sanctae Margaretae virginis et martyris proxima, anno Domini 1703.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camonecensia Podoliae personaliter veniens generosus Georgius Holyński, illustrissimi et reverendissimi Josephi in magna Szumlany, in Hoszow et Witwica Szumlański, episkopi ritus graeco-uniti Leopoliae, Haliciae et Kamenecensis Podoliae, metropoliae Kioviensis, admodum reverendo archimandritae Pieczarscensis, aulicus, nomine et ex speciali mandato ejusdem illustrissimi et reverendissimi domini in et contra generosos: Albertum Kucharski et Michaelem Dąbrowski aliosque, ipsis de nominibus et cognominibus melius notos, mutuos facti infrascripti cooperatores, questus estque protestatus in eo, quod cum illustrissimus et reverendissimus episcopus, dominus suus, privilegiato jure et ordine visitando diaecesiam suam praesentem Camenecensem Podoliae, quin potius conservandae ergo et ampliandae nostrum clerum et populum sanctae unionis huc, Camenecum, advenisset et solenni et numerose nobilitatis introductus comitatu, jurisdictionem suam omni securitate, constitutionibus et privilegiis serenissimorum regum Poloniae vallatam, fundasset, eandemque, convocato et in unum congregato diaecesis ejusdem clero, juxta practicatam regalem exercuisset, et innato suo circa bonum ecclaesiae in exercitio cleri conservandae, ergo corroborandae et plus ultra ampliandae sanctae unionis studio, securitate publica et domestica immunitateque ecclesiastica, constitutionibus et privilegiis praevisa, munitus, nihil sibi cleroque suo mali et adversi a quopiam eveneri sperasse, defundasset. Eni suprascriptus generosus Kucharski cum praedicto generoso Dąbrowski et aliis asseclis suis, excusso timore Dei omnique excluso personarum respectu, in convulsionem legis divinae et humanae immunitatis ecclesiasticae securitatisque publicae et domesticae cujusvis personarum, precipue statui spiritualis, sub hoc praesenti actu omni tempore et loco hic vero sigillatim in civitate et propugnaculo, confiniis regni exposito, praecustoditis, violationem peragendo, neque paenas, eo nomine legibus rigore impositas, formidando, abusus est, et temere praesumpsit die hesternae, et etiam praesentem proxime praecedenti, residentiam illustrissimi et reverendissimi domini sui temulentus furibunde, nescitur qua occasione unius sufflatus spiritu motivo, instincta subordinatione geminatis vicibus superaggređi et invadere, ibidemque, minime attenta lege: »quod invasor a se ipso occiditur« permultas, omne malum spirans, violentias et laesiones, nulla unquam existentem laccessitus injuria, perpetrare; et primo in hypocaustum ipsiusmet illustrissimi et reverendissimi protestantis domini, parumper post tot exatantos labores animum

relaxantis et quiescentis, per contemptuatam familiam violentè irruerè, verbis furibundis eundem illustrissimum et reverendissimum principalem suum aggredi, honoremque ejus sumopere laedere, ad frameam sese proripere, demùm, de hypocauste egressus, se, protestantem, aliosque collegas suos et clerum infestare, verbis laesivis et scommaticis afficere, honorem illustrissimi et reverendissimi episcopi intaminatum in facie tot terrigenarum cum stupore hominum adstantium, absque ulla occasione, scommatisare et aggravare, in vitam machinari, personas religiosas contemptuare, venerabilem officialem Húslatynensem collaphisare, nec velle a premissis tūlatentis ad tot eorundem terrigenarum persuasiones supersedere, quin imo in majores ac majores ausus visa, omni ejusdem illustrissimi et reverendissimi ob auctoritatem personae suae patientia excedere, sarcasmis et contumeliis publico ore afficere, ac de facto praemissa omnia aliaque, inquisitionibus et testimoniis tot dignorum virorum probanda, executus est: illustrissimus vero principalis suus ejusmodi ipsius illicitum ausum et progressum, principalem suam conservando auctoritatem, et actum podoliensem conventicularem non irritando, patienter, inaudito unquam exemplo, tulit, nequidquam in persona ejus violenti, licet tantis provocatus laesionibus, vim repellere voluisset, adtentare praesumpsit. Ratione quorum omnium tantarum laesionum et violentiarum idem protestans contra eosdem, nomine ejusdem illustrissimi et reverendissimi episcopi, principalis sui, iterum atque iterum protestatur, offerendo eundem illustrissimum principalem praemissa debita juris via vindicaturum, salva praesentis protestationis melioratione et auctione pleno in robore reservata.

*Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная,
№ 3957, годъ 1703; листъ 204 на оборотъ.*

Жалоба дворянина Богуслава Горанина на игумена Четвертинского мужского монастыря, князя Сильвестра Четвертинского, о томъ, что онъ опустошилъ дѣвичій Четвертинскій монастырь, находящійся въ имѣнїи принадлежащемъ Горанину, монахинь изъ него выгналъ и вообще совершалъ поступки неприличныя его званію. 1703. Сентября 5.

Roku tysięcznego siedmsetnego trzeciego, miesiaca Septembra piątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Bazyliim Szeszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jegomość pan Andrzej Pegowski, sługa wielmożnego jegomości pana Jana Bogusława na Starej Czetwertni Horalna, podczaszego parnawskiego, sędziego grodzkiego krzemienieckiego, ex speciali commissio et nomine tegoż pana swego, (praevia manifestatione contra officium castrensem, Luccoriensem, burgrabiensem, ratione nieprzyjęcia ad acta tej manifestatjej ob aliquos respectus, solenniter manifestował się i protestował przeciwko jaśnieoświeconemu xiążęciu jegomości, Sylwestrowi Swiatopełkowi Czetwertyńskiemu, ihumenowi monastera Czetwertyńskiego reguły świętego Bazylego Wielkiego, w sposób niżejopisany i o to: iż przorzeczony xiąże jegomość, ihumen czetwertyński, non contentus anterioribus injuriis et damnis, jegomości panu podczaszemu parnawskiemu, comparentis panu, a se, inculpato, in fundo bonorum jegomości haereditariorum, opidi Czetwertnia, factis, i nie dosyć mając na tym, że cerkiew monasteru Czetwertyńskiego panien zokonnnych, czerniczek tejże reguły Bazylego świętego, żadnego nie mając do nich prawa, należytości, ani zwierzchności, jako na własnym gruncie comparentis pana dziedzicznym zostających, napadszy na nich manu forti et violenta, cerkiew Bożą z aparatów onej ogołocił, monastyr zdezolował i spustoszył, zakonnice, bydła onym i inne supellectilia pozabierawszy, co do jednej wygnał, że i teraz spustoszony monastyr będąc, ledwo się jedna do niego staruszka czernica nawróciła,—ale insuper na tym większą tegoż jegomości pana podczaszego parnawskiego,

dóbr Czwertni dziedzica, krzywdę, substancyej onego ruinę i szkodę, idem inculpatus, nie pamiętając na prawo pospolite, lecz ani respectując na vocatio i habit swój zakonny, odstąpiwszy i bojaźni Bożej, przyjmując nieraz i chowając w monasterze Czwertyńskim czernicę, pomiędzy ludźmi błąkające się, między którymi przyjął ku wygodzie, czyli poszkodzie, swojej cum susurtatione et scandalo vulgi czernicę, przezwiskiem Masalską, która przez rok, czyli więcej, u niego w monasterze zostając, odeszła była, a potem teraz, w roku niniejszym, mense Augusto, na świętego Spasa ruskiego, przyjchawszy na praznik do Czwertni, póty onę u siebie w monasterze trzymał, póki aż dziwkę, poddaną comparentis pana dziedziczną, imieniem Paraskę Sidorczukównę, (która także ad inculpatus do monastera na posługę inculpati uczęszczała) tą czernicą Masalską z sobą namówiła i wykociła, scitu ejusdem inculpati; który one obiedwie: pomienioną czernicę i z tą dziwką, od matki i od braci cum perceptione multarum rerum mobiliū wykoconę, końmi swemi własnymi, pojazdem parokonnym, do monastera do Mukczyc, czyli gdzie indziej wysłał i wywieźć kazał; więc jako wykocenie tej dziwki, poddanki pana comparentis, praedictus inculpatus causavit, tak modernus comparens o wykocenie pomienionej dziwki i wywiezienie onej z Czwertni, zatym o winy prawne i szkody ztąd pochodzące vice iterata przeciwko temuż xiążęciu jegomości ojcu ihumenowi Czwertyńskiemu, nomine jegomości pana podczaszego parnawskiego, sędziego grodzkiego krzemienieckiego, manifestacyej per aliam faciendam seu per citationes meliorationem (si opus fuerit) zostawiwszy, et liberam de praemissis jure agendi zachowawszy, o przyjęcie terazniejszej i do akt zapisanie prosił, co i otrzymał, Andrzej Pęgowski, manu propria.

Книга городская, кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1612, годъ 1703; листъ 358.

СН.

Жалоба дворянина Михаила Гумецкаго на дворянина Иосифа Ляпкоронскаго о томъ, что осадчій Федоръ, подданный Ляпкоронскаго, нанесъ побой священнику Стефану Сениченку, и вырвалъ ему волосы изъ головы за то, что священникъ не согласился повѣнчать его при условіяхъ, запрещенныхъ каноническими правилами. Когда-же священникъ обратился съ жалобою къ Ляпкоронскому, то послѣдній не только не наказалъ виновнаго, но еще приказалъ слугамъ своимъ напасть на домъ священника 1703. Сентября 16.

Feria quarta ante festum sancti Mathaei Apostoli et Evangelistae proxima, anno Domini 1703.

Inducenda erat hoc loco protestatio generosi Michaelis de Rychty Humiecki, pocillatoris trembovliensis, bonorum Olchoviec medietatis haereditis, venerabilis patris Stephani Seniczenko, presbiteris ritus graeci ad ecclesiam protectionis Beatissimae Virginis Mariae in bonis villae Olchoviec erectam, in et contra generosum Josephum de Brzezie Lanckoroński, thesaurarium Podoliae, atque laboriosum Fedor, bonorum medietatis villae Olchoviec, supradicti generosi thesaurarii possessioni subjectae, locatorem, ratione per ipsos et quidem per locatorem dictum, ratione ex occasione connubii illiciti ejusdem, ex rationibus canonicis non permittentibus, suprafatum parochum permentibus denegationis, exindeque non observata persona ejusque caractere spirituali, tempore certo, videlicet die dominica proxime praeterita proxima, primario in curia domini sui, secundario in via strata publica, adstante protunc communitate, eundem parochum manibus suis propriis illicitis eundem potentissime concussionis, colaphisationis, contemptuationis, dishonorationis, hisce non contentus, ad capronam sese proreptionis eique evulsionis; dum vero generosum thaesaurarium Podoliae, dominum ejusque locatoris, justitiam de illo praesentandam expostulasset, loco ejusdem subsecutae, in domum et residentiam ejusdem famulos in ab-

sentia ejusdem superaggressionis, aliarumque injuriarum et laesionum illationis sui facta, cujus copia latior dari debuerat; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta, idcirco cancellaria praesens, nomine magnifici notarii loci praesentis, de deligentia sui in acticando, renitentia vero partis protestantis in porrigendo, manifestatur et, in verificationem praemissorum, idem protestans praesentavit officio praesenti concussionem sub oculo sinistro tumidam, lividam, notabilem, praesentavit quoque et crines, ex capite evulsos, per supraspecificatum inculpatum, tempore superius specificato illata et infecta, asseruit. Quae omnia officium praesens vidit et debite connotavit.

*Явилъ городская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная,
№ 3957, годъ 1703; листъ 353.*

CII

Явка происходившаго въ 1691 году, 7 Марта, акта избрания престо-
жанамъ церкви во имя Рождества Богородицы, находившейся въ предмѣст-
тїи города Кременца, Туникахъ, мѣщанина кременецкаго, Петра Елже-
вича, своимъ приходскимъ священникомъ. Елжевичъ обязуется отстроить
на свой счетъ церковь, послѣ того какъ будетъ рукоположенъ еписко-
помъ въ санъ священника и займетъ приходъ. 1703. Ноября 28.

Roku tysiącznego siedmsetnego trzeciego, miesiąca Nowembris dwu-
dziesiątego ósmego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i
przedemną, Bazylim Bieniaszewskim, namiśnikiem burgrabatwa krzemie-
nieckiego, comparens personaliter wielebny w Pogu ociec Paweł Jedkiewicz,
prezbiter cerkwi Narodzenia Najświętszej Panny Maryej, na przedmieściu
krzemienieckim, Tuniki nazywającym się, będącej, dla wpisania do akt ni-

niejszych, grodzkich, krzemienieckich podał per oblatam pewne postanowienie, między przedmieszczanami tunickimi krzemienieckimi i całą gromadą z jednej, a sobą, podawającym, z drugiej strony stałe i spisane, o czym też postanowienie szerzey w sobie obmawia i temi jest pisane słowy: My, gromada miasta jego królewskiej mości Krzemieńca przedmieścia, nazwanego Tunikami, cerkwie świętej Narodzenia Najświętszej Panny Bogarodzice, Matki Łożej, na tychże Tunikach będącej, ktytorowie, wszyscy jednostajnie i jednemi głosami, za radą i pozwoleniem urodzonego jegomości pana Stanisława Kamieńskiego, sędziego grodzkiego i burgrabiego krzemienieckiego, jako natenczas w opiece i possessyey swojej nas przy dzierżawie starostwa Krzemienieckiego mających,—między sobą a sławetnym panem Piotrem Jedkiewiczem, mieszczaninem krzemienieckim, uczyniliśmy takowe i w ten sposób postanowienie: iż my, ktytorowie wyźrzczonej cerkwi, nie mając do tejsze cerkwi jednostajnie postawionego gospodarza, to jest prezbitera, któryby Pana Najwyższego i majestat Jego święty za szczęśliwe panowanie najjaśniejszego króla jegomości, także za dobre zdrowie jaśnieoświeconego xięcia jegomości, pana starosty krzemienieckiego, pana i dobrodzieja, i inszych dobrodziejów, tu, na tymże miejscu zostających, i nas samych, błagał,—upatrzyliśmy sobie być wyźrzczonego pana Piotra Jedkiewicza do tego miejsca świętego za prezbitera godnego, który skoro po dostąpieniu od jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości xiędza episkopa łuckiego, pana, pasterza i dobrodzieja naszego, na prezbitera poświęcenia, zaraz na te miejsce święte przyjąć za dożywotniego obieujemy się, skoro tedy przez nas to miejsce święte do opieki wyźrzczonemu przysłemu, da Pan Bóg, świeszczennikowi i tego miejsca gospodarzowi oddane będzie, tak zaraz około tegoż miejsca świętego, które już bardzo upada, około restawraryej tenże przyszły, da Pan Bóg, świeszczennik powinien mieć staranie, jakoż i sam terazniejszym skryptem na to benevole pozwala i to miejsce święte swoim kosztem, mianowicie względem pobicia cerkwi świętej, restaurować zapisuje się i obliguje, z takową jednak conditią, że my powinni drzewa, co potrzeba, swojemi podwodami przywieźć; co się tycze grontów—tych za swoje pieniądze przyszły, da Pan Bóg, prezbyter nasz gdziekolwiek kupić powinien, a my swojemi podwodami na miejsce przywieźć powinniśmy, i rzemieślnik przez tegoż, da Pan Bóg, świeszczennika jegoż kosztem ma być najety. A jeśliby kto z boku o te miejsce święte mógł wyźrzczonego, da Pan Bóg, prezbitera naszego turbować, tedy my ze wszystkich generaliter dóbr naszych z potomkami, succes-

sorami naszymi zapisujemy się—na wszelakim miejscu u wszelakiego prawa, sądu i urzędu swoim kosztem i nakładem onego od takowej turbacyey bronić, zastępować i ewinkować; i, luboby przyszło onemu (czego z potomkami naszymi podpisujemy się) z tego miejsca ustępować, jednak dotąd ustąpić nie powinien, póki by wszystkie koszty, które by na te miejsce święte łożyl, przez nas samych nie byli nagrodzone; czego dotrzymać obojga strona powinna pod zakładem dwóchset kop groszy litewskich i nagrodzeniem szkód, słownie, sine corporali juramento, oszacowanych. Daliśmy w Krzemieńcu, dnia siódmego miesiąca Marca, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszego. U tego postanowienia podpisy rąk przy krzyżkach napisanych takowe: Iwan Kozak podpisuje się, podpisuje się wójt tunicki Mikołaj Kozoryz †, Jusko Klucz Stary †, Iwan Szarki †, Tracz Stary, Pilip Ułaszczynczyk †, Fedor Taranow zięć †, Semen Szarki †, Semen Hołubowski †, Marko Małyszczuk, Senko Tkacz †, Jan Pokiowski †, Semen Kluczuk, Sylwester Sawkowicz †, Lesko Łułka, Fursyk Warko, Jan Świtkowicki, Stefan Telizka †, Jałowsicki; przy tych krzyżkach podpisuje się wszystka gromada Tunicka, jako starszych tak i młodszych podpisuje na to, na którego pozwolili gromada Tunicka, wspólni wszyscy, jako starszy tak i młodszy, na Piotra Jedkiewicza: Hordyj Wayło, Waśko Andruszczyn syn, podpisuje się wszystka gromada, których nie imienujemy; na co, dla lepszej wiary, rękoma swoimi Tunicka gromada podpisuje się. Któreże to postanowienie, za podaniem i prośbą wyrzeczonego offerenta, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystkie, słowo w słowo, do xiąg niniejszych, grodzkich, krzemienieckich jest wpisano.

Книга городская, кремневецкая, записовая и декретовая, № 1612, годъ 1703; листъ 805.

CIV

Жалоба инстингатора унѣтской Владимірской епархіи, Григорія Луповича, на эконома Турійской волости, Ивана Гирфельштына, о томъ, что онъ приказалъ нанести истцу жестокіе побои во время отправления имъ должности. 1709. Декабря 3.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra trzeciego dnia

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimirskim, przedemną, Thomaszem Pałuskim, burgrabim zamku Włodzimirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, starościńskimi, stanowszy oczewiście wielebny w Bogu jegomość ociee Grzegorz Lupowicz, instygator kapitalny katedry Włodzimirskiej ritus Graeci uniti, zraniony, zbity, summopere skonfundowany przez niżej mianowane osoby, vix acta praesentia adire mogąc,—swym i jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Leona Szlubic—Załęskiego, metropolity całej Rusi, episkopa Włodzimirskiego i Brzeskiego, archimandryty Kobryńskiego, i całej przewielebnej kapituły Włodzimirskiej imieniem, przeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi Girfelsztynowi, ekonomowi generalnemu jaśniewielmożnego jegomości pana Stadnickiego, wojewody Wołyńskiego, dziedzica miasta Turzyska i włości do niego należące, także sługom i czeladzi tegoż jegomości pana ekonomy, po imionach i przezwiskach jemu samemu lepiej znajomym i wiadomym, tyrannicos concussores et convulseratores sui comparentis,—cum summo dolore et fletu solenniter świadczył i protestował się w ten sposób i o to: iż gdy roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra pierwszego dnia protestujący, instygator duchowny, ex brachio jaśniewielmożnego jegomości xiędza metropolity, episkopa Włodzimirskiego, z uniwersałem i listem od przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Jana Aryusza Oburcewicza, officyała katedry Włodzimirskiej, i wielebnych kapłanów turzyskich i do włości Turzyskiej należących, w diecezycy episkopiej Włodzimirskiej będących, pojechał względem spraw i obrządków duchownych, i tam, tymże kapłanom pomienionym uniwersał oddawszy, ex munere officii sui instigatoriatu, ea in commissis od jegomości xiędza officyała uiał, imieniem pasterskim onym serio przykazał, a potym do mianowanego jegomości pana ekonomy z osobliwym listem od tegoż jegomości xiędza officyała do zamku poszedł i on temuż obwinionemu w ręce oddał, który gdy on przeczytał, summopere ira commotus, słowami urażliwemi, stanowi kapłańskiemu nieprzyzwitemi, konfundował i dysfantował, do bicia się kilka razy porywał, jakożby się to stało. gdyby protestujący ten jego furor modestią i submissą pokorną nie umitygował; a gdy, nic u jegomości nie sprawiwszy, w czym był posłany, i responsu na list nie odebrawszy, do gospody do miasta odszedł, chcąc jaknajprędzej do domu pospieszyć, tenże jegomość pan ekonom, nie kontentując się pierwszą konfuzyą słowną w zamku protestującego, chcąc o szwank zdrowia albo o zabicie modernum quaerulatem praprowadzić, zaraz po wyjściu protestanta z zamku za nim czeladzi kilka, po

imionach i przezwiskach sobie lepiej wiadomych, posłał: który co tylko do gospody przyszedł i konia w droge gotować poczoł, taż czeladź z rozkazania pana ekonoma, pana swego, z kijami furibunde na gospodę napadszy, protestującego niemiłosiernie kijami zbili, ztłukli, rany i razy w głowę, po twarzy i po innych członkach pozadawali: a naprzód, ranę kijową pośrzedz głowy na samej koronie długą i szeroką z przebicciem skury i ugięciem kości, krwawą; drugą ranę takową, kijową, krwawą z lewej strony nad uchem przez wszystkie skroń; trzeci raz za uchem z tej strony takowyże, kijowy, krwawy, długi; na twarzy zaś z teje lewej strony razów dwa takowychże, kijowych, spuchłych, sinych, krwawych, i wszystka twarz zbita, ztłuczona, przez ramię zaś z teje strony razów sinych spuchłych, krwią zaszyłych cztery zadali i ledwie żywego porzucili, i, zaraz do zamku odszedszy, odpowiadając na zdrowie i życie protestującego his formalibus: »jeżeli taki synu, popie, więcej tych uniwersałów tu będziesz woził, wiedz o tym, że żyć nie będziesz!« Sam zaś jegomość pan ekonom opodal trochę od gospody podczas tej roboty stał. Przez który takowy swój nieprawny, gwałtowny, niemiłosierny, a prawie niechrześcijański proceder mianowani obwinieni prawo pospolite naruszyli i winy, ratione praemissorum, na osoby swoje zaciągneli; o które iterum atque iterum protestowawszy się, ofiarując się z temiż obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, salve sobie i komu z prawa będzie należało melioratjej tej protestatjej, albo uczynienia inszej obszerniejszej zostawiwszy, in quantum tego potrzeba prawna będzie ukazowała; a na dowód wyżejopisanych ran i razów, sobie zadanych, stawił przedemną, urzędem, woźnego generała województwa Wołyńskiego, szlachetnego Ewstafiego Pawłowskiego, który, w moc prawdziwej i skutecznej relatjej swojej, jawnie, ustnie, jaśnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Decembra dnia dzisiejszego, wyż na akcie mianowanego, na affektacyą wielebnego ojca Grzegorza Lupowicza, instygatora katedry Włodzimirskiej, mając przy sobie stronę szlachtę, dla lepszej wiary użytych, urodzonych panów: Andrzeja Pogorzelskiego i Samuela Sokołowskiego, był w zamku katedralnym, Włodzimirskim, gdzie będąc u tego wielebnego ojca instygatora przy opatrowaniu przez cerulika, widział, oglądał rany i razy krwawe, bite kijowe, sine, spuchłe i krwią ociekłe, wyżej w protestacyi opisane, które i ja sam, urząd, widziałem; które to rany i razy tenże wielebny ociec instygator być sobie mienił zadane przez czeladź jegomości pana Girsfeldszyna, ekonoma jaśniewielmożnego jegomości pana wojewody Wołyńskiego, czasu i sposo-

ben wyżej w protestacyi opisanych; co widziawszy i oglądawszy, o tym swoją prawdziwą zeznał relacyą, prosząc, aby tak comparentis protesta-cya, jako i jego relacya do xiąg niniejszych przyjęte i zapisane byli, co otrzymali.

Книга городская, владимірская, записовая, поточная и декретовая, 1702—1706, № 1078; листъ 423.

CV

Универсалъ князя Януша-Антонія Вишневецкаго, предписывающій духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его имѣніяхъ: волостяхъ Черторынской и Колковской, перейти въ унию и подчиниться Луцкому униатскому епископу. 1703. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Januarii piętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi, comparens person-liter wielebny w Bogu jegomość xiądz Theodozy Stojanowski, namiestnik katedry Łuckiej ritus graeci, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, z podpisem jaśnieoświeconego xiążęcia jegomości przy pieczęci przyciśnionej ten przywilej per oblatam podał, o czym ten przywilej latius in se sonat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi podawającego, ad acticandum przyjmując, czytałem, którego tenor jest takowy: Janusz Antoni Korybuth xiąże na Zbarażu i Wiszniowcu Wiszniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki, Osiecki et cetera starosta, pułkownik wojsk obojga narodów jego królewskiej mości, wiadomo czynię wszem wobec i komu o tym wiedzieć należy, osobliwie protopopom,

prezbitero m i wszystkim in genere duchowieństwu, w kłaczu Czartoryskim i Kołkowskim zostającemu, iż, gdy w całej dycyezyi Łuckiej graeco unita, przy żarliwej jaśniewielmożnego jegomości xędza episcopa Łuckiego ritus graeci promociej, reffloruit fides et continuum in cultu divino odbiera incrementum, przeto ad unum czule zachęcając, wszystkim protopopom, prezbiterom i parafianom, do tejże dycyezyi Łuckiej i zwierzchności pasterskiej jaśniewielmożnego episcopa Łuckiego ritus graeci należeć intymuje, tak, aby wszyscy protopopi i prezbiterowie od komunikaciej i innotescencyey uniwersału tego bez żadnej kontradycyey do pomienionej episkopiej i dycyezyi Łuckiej należeli, i pasterskiej byli posłusznemi zwierzchności; na co ten uniwersał, dla większej wagi, ręką moją, przy przyciśnięciu pieczęci, podpisuję. Dan w Czartorysku, vigesima Decembris, millesimo septingentesimo tertio anno. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis, przy pieczęci przyciśnionej, w te słowa: Janusz Korybut Wiszniowiecki, kasztelan Wileński. Któryże to przywilej, per oblatam podany, za podaniem i prośbą podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1682—1704, № 2240; листъ 18.

CVI

Предписаніе князя Януша Вишневецкаго приходскимъ священникамъ мѣстечекъ: Трянвки и Лесневки и прилегающихъ къ нимъ есель о томъ, чтобы они пришли въ унию и подчинились власти Луцкаго униатскаго епископа. 1704. Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Marca dziesiątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia czternastego miesiąca i roku teraz idących, wyż na akcie mianowanych, przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, wojskim ziemskim, podstarościm grodzkim łuckim, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu ojcie: Jan Sirocki, protopopa Czartoryski i Włodzimierzecki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich ten uniwersał, alias mandat, od jaśnie oświeconego xiążęcia Janusza Korybuta Wiszniowieckiego, kasztelana Wileńskiego, Krzemienieckiego etc. starosty, z podpisem ręki własnej tego xięcia jegomości i pieczęcią przyciśnioną, do ichmościów ojców prezbiterów, miasteczek: Trojanówki i Lesniówki i wsiów tamże należących, per oblatam podał, o czym fusius in suis contentis tenże uniwersał niżej inserowany enarrat prosząc mnie, sądu, o przyjęcie onego i do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi onego, do xiąg przyjmując, czytałem, de serie verborum tali: Janusz Korybut xiąże Wiszniowiecki, kasztelan Wileński, Krzemieniecki etc. starosta. Ichmościom ojcóm prezbiteróm Trojanówki i Lesniówki i wsi, tamże należących, donoszę tę moję wolą, abyście waszmość jegomości xiędzu episkopowi Łuckiemu graeco unito posłuszni byli, do jego należeli pastoratu i jurisdictioni intymuję, wszelkiego dobra od Pana Boga życząc. Dan w Dobrowicy, decima Januarii, millesimo septingentesimo quarto. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki w te słowa: Janusz Korybut xiąże Wiszniowiecki, kasztelan Wileński. Któryż to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem i prośbą comparenta, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg jest ingrossowany.

Книга городская, луцкая, записовая, годъ 1682 - 1704, № 2240; листъ 355.

CVII

Жалоба дворянина Федора Павши на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ вноситъ Павшѣ различныя обиды, а также о томъ, что Прушинскій нанесъ жестокіе побои приходскому священнику села Скороднаго, Іосифу Загоровскому, и заgrabилъ принадлежавшіе ему имущество 1704. Марта 22.

Року тисеча семьсотъ четвертого, месяца Марца двадцать второго дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Михалемъ Сынгаевскимъ, намеснивомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ енералу воеводства Киевскаго, и книгами нынешними, вродскими, Киевскими *comparens personaliter urodzony jegomość pan Theodor Pawsza, podstoli owrucki, dóbr wsi Medwidna, tu, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Owruckim leżących, vigore zapisu zastawnego, w grodzie Owruckim zapisanego, recenter zesłego z tego świata urodzonego jegomości pana Stefana Krzętowskiego, obligatorius possessor, swoim i urodzonej jejności paniey Barbary Jakubowskiego Theodorowej Pawszynej, podstolinej owruckiej, małżonki swojej, tudzież wielebnego oica Józepha Zahorowskiego bywszego prezbitera Skorodeńskieho, a terazniejszego swego Hładkowskiego i teraz jeszcze po niemiłosierdnym zбициу przez niżejmianowanego imci lethaliter chorującego, imieniem, quam primum acta presentia adire potuit, tak zaraz, praecavendo omnimodaе futurae indemnitati ac integritati eorundem bonorum suorum i summy swej, na tychże dobrach będącej, nec non vindicando ex zelo christianitatis jawnej i znacznej confuzyey, obclgi i oppressyey, niemiłosierдного i bezбожного збициа swieszczеника terazniejszego Hładkowskiego, oraz stosując się ad mentem pierwszej protestacyey, przez wyszmianowanego zesłego jegomości pana Krzętowskiego, dziedzica memoratorum bonorum, wsi Medwidna, przeciwko niżej mianowanemu obżałowanemu w grodzie Owruckim zaniесionej, o czym таż protestacya fusius in se sonat, solenniter przeciwko*

urodzonym ichmościom panom; Kazimierzowi i Ewie Dowgierdównie Pruszyńskim, małżonkom. dóbr wsi Skorodna nowym dziedzicom, niesłusznym i nienależytym do dóbr comparentis Medwezańskich interessantom i expul-sorom, także roboczym: Hermanowi, wojtowi, Iwanowi Skidanowi, Jakimowi Huleszowi, Dmitrowi Rohozie i innym wszystkim poddanym Skorodeńskim, w osób pięciudziesiąt, samymże obwinionym po imionach i przezwieszczach lepiej wiadomym i znajomym, wołą i rozkaz pana swego pełniącym, quorum statutio przed przysły sąd dla wskazania na nich win prawnych omnino urgetur, protestowawszy in eum modum: iż, jako prawo pospolite, ut nemi-ni a nemine inferatur injuria, serio zabroniło, propriaque sorte, alienis non locupletando bonis, recte et honesto vivere kazało, jednakże ichmość obża-łowani, in contrarium tegoż prawa pospolitego postępując, mając dobra swe Skorodne z dobrami protestantium, wsią Medwidnym, in proxima contigui-tate o granice, a luboby mieli z protestantami bono affektu certare, to, in contrarium postępując, jak prętko protestant mianowane dobra Medwidno w possessyą objął, tak zaraz praenominatus inculpatus, snać czyniąc na ruinę i oppraessyą protestanta, różne krzywdy, szkody i oppressyę w dob-rach protestantium przez subordynowanych poddanych swoich skorodeńskich czynić poczoł, jakoż bowiem grunta, sianożęci i jezy, na rzece Słoweszni na różnych uroczyskach będące, ab antiquo do wsi Medwidna należące, które grunta przedtym, tak za dziedziców wsi Skorodna, jako i possessorów ich-mościów a jurisdatorów obwinionych, nigdy w żadnej possessyey ni od ko-go nie były, violento modo pod się pozabierali i do swojej niesłusznej i nienależytej possessyey incorporowali, i onych injuriosissime et praejudicio-sissime participując, pożytki z nich wszelakie biorą, poddanych protestan-tium z własnych gruntów zganiają i robić na nich nie dopuszczają, gościń-cem starowi czynym, ze wsi Medwidna do miasta jego królewskiej mości Gwrcza idącym, poddanym protestantium jeździć zabraniają, a, jeżeliby jeździli, odpowiedzi, zabiciem i wieszaniem grożąc, czynią; deinde, gdy pod-dani protestantis jeszcze z jesieni znalazzy i osoczywszy pod samym dwo-rem protestantis Medwezańskim na łogowisku niedzwiedzia leżącego, panu swemu, tera niejszemu protestantowi. i strzelcom znać dali, którzy strzelcy, za daniem sobie znać i za rozkazaniem pańskim, gdy do wsi Medwidna przyszi, o czym jego mość obżałowany dowiedziawszy się i powziowszy wia-domość, śmiał i ważył się roku terazniejszego, tysiąc siedmset czwartego, in Februario, czynią: na większy kontempt i oppraessyą protestanta, strzelców i poddanych swoich skorodeńskich do osób pięciudziesiąt zgromadzonych,

na własny grunt Medweżański pod sam dwór *violento modo* nasłać, którzy nasłani, hurmem do dworu *querulantis* przyszedłszy, koły z płotów we dworze powyłamywawszy, i koły gotowe, na ogrodzenie zgotowane, pobrawszy, broniących i zaręczających strzelców i poddanych protestantium temż kołami pazabiając, jeżeliby nie mieli dopuścić tego niedzwiedzia strzelać, zabić, deklarowali i tak *violenter et tumultuose* strzelców i poddanych protestantium od niedzwiedzia odbiwszy i odstraszywszy, tegoż niedzwiedzia zabiwszy, do imci obwinionego a pana swego zaprowadzili, a protestantowi, ile w jego należyłości, wielkie *praejudicium* uczynili; o co gdy protestant, tak o grunta, jako i o niedzwiedzia zabitego i inne krzywdy swoje *amicabiliter oratenus* u obwinionego *requirował*, tedy obżałowany jeszcze z tego żart uczynił i niedzwiedzia wrócić nie chciał i nie chce. Roku zaś tysiąc siedmset pierwszego wyszmianowanego wielbnego ojca Zahorowskiego, *praesbitera* natenczas Skorodeńskiego, nic nie uważając na prawo pospolite, ani też *respectując* na osobę duchowną, kapłańską, której osobie z opisu prawa pospolitego od wszelkiej *condycyey* ludzi osobliwa *obserwantia* powinna być, nic sobie niewinnego, do cerkwi, we wsi Skorodnym będącej, dla odprawienia nabożestwa nieszpornego przysłego, kazawszy czeladzi i chłopom na samym cmentarzu pod cerkwią, na ziemi położyć, jednemu na głowie, a drugiemu na nogach usieść, a sam obżałowany, *postposita auctoritate sua*, kijem tyrańsko i niemilosiernie, nie *obserwując* miejsca świętego, Bogu jednemu *conserwowanego* i *dedykowanego*, ad *libitum suum* bił, tłukł i tyranizował, za *czupryne* wziowszy, po ziemi włóczył, włosy powyrwał, okrwawił, od którego zbicia tenże wielbny ojciec Zahorowski, przez czas niemały *laethaliter* chorując, zaledwie ad *pristinam salutem suam* przyjść mógł; a lubo nieco *trochejakoby* i przyszedł, jednakże w siłach swoich dotychczas *znaczną* czuje *inbecilitatem*; i tym się nie *kontentując*, że tak tyrańsko zbił i skaleczył, ale jeszcze na dalszą ruinę tego to ubogiego *świaszczennika* goniąc, wołów dwa, ad *minimum* obadwa *valoris* złotych polskich dziewięćdziesiąt, krowe, *valoris* złotych piętnaście, rusznic dwie: jedne *valoris* złotych dwadzieścia, a drugie *valoris* złotych dwadzieścia ośm, żyta kop siedm, każda kopa dawała po *czetweryków* trzy, *facit* ośmak pięć i *czetweryk*, ośmaka po złotych siedm, *facit* złotych trzydzieście i groszy dwadzieścia dwa; wszystko tedy *summa* za te zabrane rzeczy czyni złotych polskich sto ośmdziesiąt dziewięć i groszy dwadzieścia pułtrzecia, to wszystko niesłusznie, gwałtownie zabrawszy, od *parachwyey* jego *diedzicczney* wygnał i wypędził, przez któryto takowy swój niesłuszny i nieprawny *postę-*

pek jegomość obwiniony prawo pospolite violavit i winy, w niem za takowy proceder na osobe i dobra swoje generaliter wszystkie libere succubuit, o co wszystko, ut praemissum est, modernus comparens iterum iterumque manifestując i protestując, ofiarował się z ichmościami obwinionemi in omni foro, iudicio et officio regni usitata juris via progredi, zostawiwszy tej terazniejszej protestacyey sobie i dziedzicowi mianowanych dóbr Medwidna, tudzież temuto ubogiemu świeszcznikowi, si et in quantum przyjdzie do pierwszego zdrowia, salvam meliorationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem; a natenczas o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosił; co i otrzymał—Theodor Pawsza, podstoli owrucki.

Книга родская, Киевская, записовая, поточная и декретовая, № 24, годъ 1703--1704; листъ 307 на оборотъ.

CVIII

Духовное завѣщаніе мѣщанки Маріи Процыхи, по которому она отказываетъ домъ и извѣстную сумму денегъ въ пользу Каменецкаго Свято-троицкаго братства. 1704. Мая 3.

Actum Cameneci in Podolia, feria quarta ante festum sancti Stanislai Episcopi et Martiris, anno 1704.

W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, amen. Ten jest nieodmiennie w statucie Bozkim na rod ludzki ferowany dekret, iż, na tym świecie żyjąc, człowiekowi umierać potrzeba, który to że mnie terazniejszego czasu z woli Jego świętej wypełnić, i na sąd straszny i trybunał sprawiedliwy Najwyższego i Najsprawiedliwszego Sędziego stanąć przychodzi, naprzód Panu Bogu Najwyższemu i Stworzycielowi Wszchemogącemu podziękowawszy, iż mię w wierze świętej wychować i w onej do końca żywota mego trwać dopuścił, jeżeli mię Pan Bóg z tego świata zbierze, naprzód duszę moję, jako nieśmiertelnemu miłosierdziu Bożemu w opiekę i w ręce Jego

Bozkie oddaję, a ciało, jako ziemię—ziemi, przy cerkwi Świętej Trójcy katedry kamienieckiej by było, podług zwyczaju chrześcijańskiego, położone i przy tej cerkwi mianowanej pochowane. Naprzód długów, abym co była winna komu, opowiadam: iż nikomu nie winnam nic; kto też mnie co winien, opowiadam: u Fedora Kramarza, siostrzeńca mego, mam pewnego długu złotych trzydzieści pięć, com mu rękami swemi pożyczyła, proszę przyjaciół moich, bractwa Świętej Trójcy, aby te, odszukawszy, na cerkiew Świętej Trójcy obrócili; dom mój własny, za wodą Smotryczem leżący, leguję do tejże cerkwi świętej, aby, sprzedawszy, na tę cerkiew pieniądze obrócili; drugi grunt pusty, pod basztą Kaźmirską, leguję i oddaję panu Teodorowi Filipowiczowi, który się zowie Kozaczkow. Więć co jeżelibym miała zejść z tego świata, wszystkich proszę, aby mi odpuścili grzechy moje, com komu przewiniła. Nie umiejąc pisma, kładę znak ręką swą. Zesłani na ten testament: uczciwej pani, Marusi Procychy: Stefan Ilnatowicz, ławnik z sądu radzieckiego; drugi—Jan Kochanenko, Bazyli Iwanowicz.

Книга Каменець-Подольскаго маистрата, № 4437, годъ 1700—1713; листъ 474 на оборотъ.

CIX

Жалоба приходского священника села Студеницы, Федора Буцка, на дворянина Валентина Залевского, управляющаго этимъ имѣиємъ, о томъ, что онъ, безъ разрѣшенія и вѣдома епархіальнаго начальства, не допускаетъ священника служить и даже запрещаетъ ему входъ въ церковь.—1704. Мая 17.

Sabbatho, pridie festi sanctissimae et individuae Trinitatis, anno Domini 1704.

Inducenda erat hoc loco protestatio religiosi in Christo Atanasy Przeroski, vicarii cathedrae ritus Graeci Camenecensis Podoliae, et venerabilis Theodori Bucko, praesbiteri ecclesiae Studenicensis, nomine Illustrissimi Josephi de magna Szumlany Szumlański, episcopi ritus Graeci Leopoliensis, Halicensis, Camenecensis et totius capituli ejusdem Camenecensis, in et contra generosum Valentinum Zaleski, eorundem bonorum oppidi Studnica, illustris et magnifici a Potok Potocki, palatini Kijoviensis, haereditariorum, administratorem, ratione per ipsum die hesternae, proxime et immediate praecedente, jura ecclesiastica non observando, imo eadem postponendo et in praesudicium eorundem faciendo, ubi cuique securitas praecautae et immunitas circumscripta, uti in loco ecclesiae, haec omnia praetermissa, ausu suo illicito officium episcopale, ad quod personae spirituales pertinent, postponendo, capitulumque totum et vicarios ejusdem capituli Camenecensis, nescitur quo ex praeconcepto odio et rancore, contra venerabilem praesbiterum Studenicensem habitum, nulla facta requisitione apud venerabiles vicarios ejusdem capituli Camenecensis, si aliquid injuriae ad eundem habuisset, praestandae justitiae, ejusdem ecclesiae Studenicensis, suo proprio sigillo, extra ordinationem obligationis, nec die hodierna, ut moris est, pro defunctis celebrare missam admissionis, imo ab ecclesiae dispulsionis et ad eandem aggredi recusationis, verbis indecentissimis dishonorationis, disgustationis, in vitam diffidationis, aliarumque laesionum, injuriarum et convulsionum legum ecclesiasticarum illationis facta; prout latior copia dari debuit, verum quoniam, ut juris et moris est, intra triduum ad acticandum non est porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1704, № 3958; листъ 308 на оборотъ.

СХ

Жалоба приходского униатского священника села Варковичъ, Максима Буфталовскаго, на дворянина Казимира Аксака, о томъ, что снѣ наноситъ истцу разныя обиды и оскорбленія: отнимаетъ церковныя земли и пасѣку, грабитъ вещи священника и взыскиваетъ съ него беззаконно военную контрибуцію. не дозволяетъ плотникамъ строить церкви, запрещаетъ крестьянамъ варить въ храмовые праздники ихъ медъ, требуетъ священника на барщину, истязаетъ его слугъ и, наконецъ, приказалъ одному изъ прихожанъ вести его за волосы черезъ улицу, чѣмъ подавъ поводъ насмѣхаться надъ униєю, безъ того ненавистною для крестьянъ. 1704. Мая 19.

Roku tysiąc siedmset czwartego, miesiąca Maja dziewietnastego dnia.

Na urządzie grodskim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Niemirowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i księgami niniejszemi, grodskiemі, łuckiemі, comparens personaliter wielebny w Bogu jegomość ociec Maxym Buftałowski, prezbiter cerkwi Warkowickiej, ex speciali commissio jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości księdza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego i Ostrogskiego, protothroniego i exarchy metropoliej Kijowskiej, archimandryty Owruckiego, pasterza i dobrodzieja swego, nomine tegoż jegomości i swoim, będąc summopere oppressus et injuriis affectus od niżejmiadowanych obwinionych, a chcąc, secundum vocationem suam sacerdotalem, zawsze spokojnie etiam cum minimo żyć i nie wchodzić in litigia juris i niesnaski, humilitate et petitione należytości. nie do osoby swojej, ale do cerkwi świętej katolickiej rzymskiej, która od niepamiętnych wieków in unionem sanctae romanae ecclesiae zostawała i teraz zostaje; ale że patientia comparentis zawsze więkzsze a więkzsze in oppressionis et damna dōdaje impeta, przeto, ad asylum sanctae justitiae udając się, solenniter et magna cum quaerela skarżył i protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Kazimierzowi i Konstancyej Czołhańskiego Axakom, skarbnikom ki-

jowskim, małżonkom, w ten niżejopisany sposób i o to: iż ichmość panowie skarbnikowie obwinieni, nie tylko na prawo pospolite, które *quemquam laedere suowis zakazuje i krzywd wszelakich vicinis* czynić nie dopuszcza, ale też i Bozkie, które, *secundum canones sanctorum patrum et constitutiones synodales, personas spirituales*, ile takich, którzy *pacem et tranquillitatem amant, conservare* każe, ichmość jednak obwinieni, *in contrarium* obojga czyniąc, śmieli i wazyli się, objąwszy w possessyą swoją dobra—wieś Warkowicze, zastawną od jaśnieoświeconej xiężnej jejmości, pola, *antiquitus funduszem od jaśnieoświeconych xiążąt ichmościów kollatorów nadane*, a potem przez kommissarzów tychże xiążąt ichmościów *approbowane*, i aż do possessyey ichmościów obwinionych *sine ulla praepeditioe* dzierzane, do tejże cerkwi należące—odebrać i na swój pożytek, uszczerbiwszy chwały Bożej, obrócić; bo jak skoro tylko *anno millesimo septingentesimo secundo* w swoją possessyą wyzmianowane dobra—wieś Warkowicze, wzięli, tak zaraz pół włoki od Ostroga, drugie plosło od Równego, a od Dubna włoke, i stawek z polami po obodwóch stronach, *antiquitus do cerkwi należący*, gwałtem odjęli i z niego *protestans* *submissyą* swoją i pokorą chciał ichmościów obwinionych *devincere*, i tylko *humillimis petitionibus* upraszał, aby cerkwi świętej *violencye* nie czynili, pół nie odejmowali i chwały Bozkiej, która *antiquitus dilatatur*, nie ujmowali; ale ichmość obwinieni, *vilipendendo* prośbę i *submissyę*, *majora audendo* i większą śmiałością wiedzeni, kiedy im to *impune* poszło, *anno millesimo septingentesimo tertio* zboża, własną pracą, kosztem i nakładem zasiane, pańszczyznę zegnawszy, żyta kop dziewiędziesiąt i siedm zżąć kazał, pszenicy kop dwie, i to zboże, do dworu swego pozwoziwszy, na pożytek swój obróciwszy, *protestantowi* oddać nie chcieli i dotychczas za częstemi *requizycyami*, tak przez siebie samego, jako i *przyjaciół jegomości uproszonych*, nie oddając, i owszem, *wszystkę substancyę et quaevis sunt ecclesiae*, odbierając deklarują, jakoż et *effectu* to pokazali, kiedy nie tak chcąc mieć *protestanta* jako kapłana ab *avis et proavis* wolnego, ale jakoby *abjectum sortis* poddanego jakiego, na szarwarki, tłuki et *id genus* rozkazują i zarówno *inter plebem et subditos* mieszając, *czeladzi i poddanym na roboty*, ab *antiquis temporibus* nienależyte, *wyganiać* rozkazują i *wyganiają*; a że *comparens*, będąc *persona spiritualis*, ile jeszcze przed pierwszą *kozaczczyzną, ecclesiae Graeco unitae*, i, tak *constitutionibus synodalibus*, jako też et *regni exceptus* od *jurisdykcyey* świeckey i żadnemu *posłuszeństwu* czynić nie powinnej, tylko *pasterzowi swemu*, *ad cuius jurisdictionem* należy, *renuebat et detestandum jugum*,

które ichmość obwinieni kładą na protestanta, wzdrygął się i żadnego rozkazanania na pańszczyznę słuchać nie chciał, ichmość obwinieni, furrore commoti, zaniechawszy samego protestanta, czeladź domową, parobków, w polu robiących, gwałtem brali i do robot prowadzili i robić rozkazywali, niechających robić i uchodzących bili. tłukli, kaleczyli i dotychczas kaleczą i robić protestantowi nie dopuszczają, kiedy na polu protestantis, parobków arkanem za szyję wzięwszy, do dworu prowadzą i, położywszy, kijmi bić każą, nawet woły, w radłach robiące, do dworu pędzić każą i plugi zganają i robić nie dopuszczają, jakoż raz woły z radłami, do zamku zajawszy, przez trzy dni u siebie trz mali i one ledwo za instancją ludzi znacznych wypuścili; z pasieki protestantis — od antecessorów jego nigdy niesłychaną dziesięcinę sobie dawać każą, mieniąc, że ta pasieka nie na własnym gruncie protestantis, ale ichmościów obwinionych, zostaje, a sad ten, w którym pasieka jest protestantis, naprzeciwko mogiłek, była niegdy zwana Paliedry, własnym sumptem dziada jego, propter usumfructum suum sadzony i szczepiony, który, już blizkim będąc śmierci, cerkwi świętej in majorem cultum Divinae gloriae zostawił, i on na upominek za dziewięć dusz wpisany, aby służb Bożych czterdzieści odprawiono, obligowawszy, zapisał i ręką swoją z przyjaciółmi, na to uproszonymi i podpisanymi, stwierdził i zmocnił; a potem przez ichmościów panów kommissarzów, w kommissyjej wyrażonych i specyfikowanych, anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die vigesima sexta Augusti, na kommissyją od jaśnieoświeconych księstwa ichmościów zesłanych, oddany, bezpieczeństwem wszelkim obwarowany, aby impetitię żadnej w dzierzeniu onego dwór nie czynił, wiecznie cerkwi świętej przyłączony, sobie przywłaszczają i mieć z niego pożytku żadnego nie dopuszczają, bo przez te lata possessyjej swojej tak czeladź dworska, poddani, jako i sami ichmość obżałowani na swoją potrzebę otrzęsywać i do dworu zabierać każą i sami pożytkują, nawet dziesięcinę nienależytą i przez żadnego possessora pomienionych dóbr, wsi Warkowicz, nie uzurpowaną, a przez antecessorów protestanta i przez samego nigdy nie dawaną, do pasieki vi et violento modo sami ichmość inculpati z czeladzią i poddanymi swoimi dobywszy się, uzurpują i dawać rozkazują, niedopuszczającemu zaś protestantowi biciem grozili i kijmi bić odpowiadali i przegrządzali, sami zaś, temerario ausu postępując sobie, pniów dwanaście pszczoł co najlepszych wybrawszy, na głowy wybić rozkazali i do dworu swego zawieźli, na swój pożytek obrócili i więcej jeszcze wybijac przegrządzali się i przegrządzają; tym się jeszcze nie kontentując, ale ad ma-

jus nefas udawczy się, et in postpositionem personae spiritualis czyniąc, a
 in opprobrium niewiernego żydostwa et illusionem poddanych tamniejszych
 protestanta podając, kozakowi, leśniczemu swemu, tegoż protestanta za
 czaprynę do siebie, do zamku, przywieśdź kazali, nescitur qua intentione,
 jeżeli nie na wieczną status confuzują, albo li też na zabicie; który to ko-
 zak, leśniczy, et innata malitia rustica, bardziej do buntów kozackich bę-
 dąc skłonny ex livore przeciwko uniej świętej z kościołem katolickim rzyma-
 skim, którą pejus cane et angue execrantur, z wielkim impetem, zająwszy
 i gniewem ichmościów obwinionych podniecony, nulla sacri loci habita re-
 verentia, calcata lege Divina et humana, i na pasterza swego targnowszy
 się sicarius, za włosy porwał w cerkwi, przy zgromadzeniu ludzi i onoga
 włokąc do zamku, na zabicie prowadził, bił, tłukł i zabicem od panów
 swoich przechwalał się, jakoż pewnie by byli ciż ichmość obwinieni cum
 sicario, ad hoc nefandum facinus informato, do skutku przywiedli, gdyby
 nie providentia Bozka onoga salwowała, a nie ludzie, na imię: Demian
 Makotryk i Pankraty Hawryłenko, z rąk bezbożnego człeka nie wydarli i
 nie obronili; na tym jeszcze mało mając, a nie kontentując się tym, że ko-
 mórę, w zamku będącą, własnym kosztem protestantis postawioną, odebrali,
 chłopom, w possessyey swojej będącym, oddali i z onej wszystkie sprzęty
 i substancya wyrzucić kazali, drugie—chłopi porozchwytawali; na dom
 protestantis z czeladzią i z poddanymi swoimi nachodzili i wcale na zabi-
 cie szukali; ale i Bogu samemu nie przepuszczając, który in eucharistia
 utajony zostaje, swiece z cerkwi poodejmują, przez których i nabożeństwa
 odprawować przy czym nie ma, bo gromada, sycąc miód na kanon podczas
 prawnika, wosk na swiece oddawała, secundum antiquum morem i książąt
 ichmościów pozwoleniem, a pieniądze na aparaty i inne potrzeby cerkiewne,
 do obrządka należące, obracała, a ichmość obwinieni i w tym uynę intraty
 i potrzeb cerkwi świętej czyniąc, i podobno chcąc funditus et radicitus
 gloriam Divinae Majestatis wykorzenieć, swój miód na gromadę narzuciwszy,
 nad targ po złotych cztery, patokę pospuszczawszy i półbeczki niepełne
 oddawszy, surowie zakazali, aby swego nie sycili miodu; jakoż ciż poddani
 warkowiccy, volentes nolentesque, miód narzucony wziąć non tam libenter,
 quam reverenter masieli i złotych siedmdziesiąt utracili cerkiewnych; a roku
 terażniejszego, dla zakazu pańskiego, sycić miodu zaprzestali i nie sycą;
 dla czego żadnego profitu cerkiew nie ma i mieć nie może; nawet cieśków,
 do cerkwi robienia i stawiania najętych, po spaleniu przez Tatarów, ichmość
 obwinieni do zamku zabrać kazali i onym robić nie dopuszczali, którzy

cieśle, wziowszy pieniądze na stawienie cerkwi, a dla niedopuszczenia roboty przez ichmościów, przez pociękali; a co większa, chcąc już do ostatniej protestanta przywieść ruiny, wszelkie złości i krzywdy wyrządzają. ażeby mogli jakkolwiek okazję do zruinowania protestanta znaleźć, fiaszę cynową półgarcową onemu wzięli, siekiery i inne drobiazgi pozabierać kazali in vim jakowegoś grabieżu, nawet sub hoc turbido statu reipublicae, ab omnibus partibus oppressae, lubo od chorągwi przechodzących ludzie krzywdy cierpią, jednak od protestanta, ob respectum świętej uniej, ab antiquo w pomienionych dobrach zostającej, żadnej nie dopominają się exakcyej, ani dopominali się; ichmość obwinieni, ducti furore, do exakcyej jakichśi nienależytych pociągają i one chorągwiom, lubo zawsze od nich excipitur, dawać przymuszają, kiedy propria autoritate na protestanta włożyli złotych piętnaście, ażeby protestans do gromady dał, której kontrbyucyey iż protestans dać denegavit i swoim pasterzem wymawiał się, że do ichmościów obwinionych nie należy, ale do swego pasterza, od którego ob dependentiam onemu czynić posłuszeństwo powinien, a nie komu inszemu, jegomość sam obżałowany te formalia powiedział: jam biskup, jam władyka, poświęcę ja jego, co mi z miejsca nie wstanie! i xieję w tych złotych piętnastu nienależycie zagrabić kazali i zgrabili; i na tym jeszcze mało mając, ale violentias violentiis addendo et injurias injuriis, ultra procedunt, kiedy klacz wroną, do koni protestantis przybiegłą, valoris złotych czterdzieści, ludźmi oświadczywszy się, czyja by była? oddać deklarowawszy, że się nikt nie przyznał, violenter adempsit. W których pretensjach i krzywdach swoich gdy protestans użył na to przyjaciół, aby protestantowi ichmość obwinieni krzywd czynić zaniechali, ale, co jego własne jest, oddali, bynajmniej nieoddać deklarowali się, i owszem, diffidacyę na zdrowie i życie protestantis przy szlachcie, od których osobliwa atestacya jest, czynił i czynić nie przestaje. Przez który takowy swój postępek niesłuszny ichmość obwinieni protestanta do szkód znacznych przyprowadzili, winy, ratione facti et excessus, na dobra i osoby swoje zawzieli i zaciągneli, o które winy i krzywdy isdem protestans, suo et cujus supra nomine, iterum atque iterum protestowawszy się, ofiaruje praemissa jure vindicaturum velle, salva nihilominus praesentis protestationis per aliam faciendam auctionem vel per citationes meliorationem, a terazniejszej o przyjęcie prosił, co i otrzymał. Maxym Buftałowski, prezbiter warkowicki.

Книга гродская, муцкая, потоцкая, годъ 1704, № 2585; листъ 887 на оборотъ.

СХІ

Жалоба дворянина Казимира Прушинскаго на дворянина Федора Павшу о томъ, что онъ наносилъ ястцу разныя обиды и потомъ написалъ на него исполненную клятвы жолобу, обвиняя его въ разныхъ не бывающихъ поступкахъ; онъ, между прочимъ, утверждалъ, что Прушинскій наносилъ побои священнику Юсиѣу Загоровскому и грабилъ его вещи. Прушинскій отрицаетъ эти факты и напротивъ того самъ обвиняетъ священника въ нетрезвой жизни, въ пристрастіи къ охотѣ и въ присвоеніи себѣ неправильно шляхетской фамиліи. 1704. Сентября 5.

Року тисеча семьсотьного четвертого, месеца Сентября пятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овѣруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, заместникомъ па тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ овѣруцкимъ и книгами немешскими, вродскими, овѣруцкими *comparans personaliter urodony jegomość pan Kazimierz z Pruszyzna Pruszyński, haeres bonorum wsi Skorodnego, w wojewodstwie Kijowskim a powiecie Owruckim leżącey, swym i urodzoney jey mości paniey Ewy Dowgierdowny Kazimierzowey Pruszyńskiej, małzonki swey, imieniem, quam primum de laesivis protestationibus binis, przez niżej mianowane osoby poczynione, rescire potuit, illico, postrzegając całości honoru y dóbr swoich, przed urzędem y actami ninieyszemi świadczył y solenniter przeciwko urodzonym ichmościom panom: Stephanowi Krzętowskiemu, recenter zesłemu z tego świata, dóbr wsi Medwidna dziedzicowi, Theodorowi y Barbarze Jakubowskiego Pawszom, podstolim owruckim, małzonkom, zastawnym possessorom teyże wsi Medwidna, także wielebnemu oycowi Jozefhowi, ut seasserit, Zahorowskiemu, przedtym prezbiterowi Skorodeńskiemu, ad presens Hładkowskiemu, tudzież roboczym: Andrzcziowi Turczynowi, Tymoszowi Jacenkowi, Semenowi Truszczenkowi, Hryszkowi Przyszczepie, Lubuszowi, Nazarowi Mikitenkowi, Sawce i wszystkim drugim paddanym*

medwedeńskim, imionami y przezwiskami ichmościom obwinionym wiadomym, roskazanie panów swoich, ichmościów panów Pawszów, podstolich owruckich, małżonków, wypełniającym, protestował y reprotestował się takowym niżej opisanym sposobem y o to: iż ichmość panowie Pawszowie, podstolowie owrucy, małżankowie, zawziowszy gniew do protestantów ex occasione nabycia haereditatem zwysznianowanych dóbr wsi Skorodnego y okupienia z zastawney possessiey obwinionych ichmościów panów podstolich owruckich, małżonków, także wsi Skorodnego, na honor y substantią różnych sposobów wynaydaia, protestatiami zelżywemi, nic w nich prawdziwego nie pisząc, tak sami ichmość obwinieni, iako y inne osoby subordynuiąc, honor protestantium opisuiąc, krzywdy, tak sami ichmość obwinieni, iako też poddani Medwedeńskie y inne subordynowane osoby w gruntach, borach, lasach, rybach, rzyczkach, jeziorach, błotach, tak przed tym poddani Medwedeńskie czyniwali, a naybarzicy teraz, stante possessione ich mościów obwinionych, czynią, iako to: bobry, wydry w rzykach, rzyczkach y stawach na Słoweszni y Jasięcu, także y ryby różne łowią, ogrody, pola, grunta, iako też y rozrobki rudnickie poddani Medwedeńskie odcynuią, zachodzą y zażywaią, iako to y roku teraznieyszego, tysiąc siedmset czwartego, własny ogród dworski skorodeński ichmość obwinieni per vim odebrawszy, owsem na siebie zasiać kazali, w stawie, uroczyskiem u Dymarki, skorodeńskim poddani Medwedeńscy, jazy porobiwszy, ryby łowią, sianożęci około tegóż stawu koszą, ostrow, uroczyszczem Usty nazywaiący się, poddany wyszmianowany Medwedeński, Turczyn, funditus wyczercił, drzewa bartne y opity (sic) powyrąbywał y popustoszył, pole wyrobiwszy, zażywa, także tenże Turczyn na uroczysku u Łysej Gury, w borze własnym odrębnym skorodeńskim, drzewo bartne psuie y innych krzywd, szkód, tak w drzewie bartnym, iako w łowieniu bobruw, wyder, ryb y wiunów, ustawicznie pustosząc, czynią y hucusque czynić nie przestaią; roku przeszłego, tysiąc siedmset trzeciego, dranic wygutowanych w własnym borze skorodeńskim na pokrycie budynku kop dziesięć iedne pozabierali, a ostatek cięż chlōpi Medwedeńscy spalili, roje popod barciani skorodeńskimi łowią, iakoż kilka razów, iak roku przeszłego, tysiąc siedmset trzeciego, tako y teraznieyszego, połapawszy, do dóbr ichmościów obwinionych, wsi Hładkiewicz, pozawozili, drogi y goścince nigdy niebywale, przez bór y puszcze skorodeńskie przekładaia, goścince, antiquitus nie bywale, stante possessione ichmościów obwinionych, ze wsi Medwedna do wsi Hładkiewicz, na pańszczyzne iędząc, na mil cztery przełożyli y, tymże gościncem iędząc, siana paszą y zabierają, a drugich szkód.

przeszkód, ab *actu possessionis* ichmościów obwinionych obligatoria poczynionych y ponanoszonych, bez przestanku czyniących, y dotąd czynić nie przestających, za wiadomością ichmościów obwinionych nie mało stałych, których wszystkich niepodobna y wypisać; protestans tedy, iako człowiek spokojny, kochający pokoy *popolity* y sąsiedzką przyjaźń, coby się miał o tę zwyszwyrażone krzywdy na ichmościów obwinionych protestować, tedy ieszcze ichmość obwinieni sami, czyniąc krzywdy y szkody, na protestantów, unikających y uchodzących tego wszystkiego, protestowali, a protestans aż dotąd do żadnych terminów prawnych, chcąc, ile w bliskim sąsiedztwie mieszkając, *bono certare affectu*, nie wdając się, na sobie do tych czas cierpliwie znosił; a ichmość obwinieni, *ex occasione suprascripta*, dając in *obligationem* samę na też wieś Medwedno wyszpomnionemu niedawno zesłemu jegomości panu Krzętowskiemu, informowali tegoż zesłego jegomości pana Krzętowskiego przy zeznaniu zapisu zastawnego, aby na protestujących protestacją uczynił, który, będąc informowany od ichmościów obwinionych, uno *eodemque actu*, iako zapis zeznawał, protestationem *lesivam*, niby mając od poddanych skorodeńskich krzywdy y żaloby, mieli ciż poddani protestantium skorodeńscy nieiakięgś Łopuszewskiego, podstarościego Medwedeńskiego, zabić, co nigdy nie iest in *rei veritate* y nie pokazuje się, y innych różnych nienawisnych w też protestację nie mało calami nakładzono; tandem sami ichmość obwinieni, *adhaerendo* teyże protestacii przez pomienionego przeszłego jegomości pana Krzętowskiego, dziedzica wsi Medwedna, uczynionej, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czwartego, dnia dwudziestego wtorego Martii w grodzie generału wojewodstwa Kijowskiego, nie mając żadney do protestujących okazji, tylko szczegulnie in *ruinam et damnam honoru* y *fortuny* czyniąc protestujących, wziowszy *z wyszarzeczonego* wielbnego oycy Jozepha, iako w zwysz *de actu* wyrażoney protestacii napisali Zahorowskiego, in *protectionem*, śmieli y wazyli się protestatione *lesiva*, wysz, *de actu specificata*, protestantów opisać, iakoby *protestantes* grunta Medwedeńskie *violento modo* tak sami, iako y poddanych swoich *subordynując*, *poodbierać* mieli, także poddanych Medwedeńskich z *własności* ich *pozganiawszy*, tychże gruntów *participując*, *pożytki* biorą y iakoby *młyn* na rzece Słoweszni budować y stawić, *gościńcem* starowiecznym ze wsi Medwidna do miasta jego królewskiej mości Owrucza ięździć *zabraniają*, także iakoby roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego czwartego in *Februario*, na *oppressią* czyniąc *protestantes* obwinionych, *violento modo* poddanych swoich, *posławszy* strzelców do *pięćdziesiąt* osób, *międzwie-*

dzia w gruncie Medwedeńskim, pod samym dworem ubić kazali, którzy iakoby nasłani, hurmem do dworu obwinionych wszedzy y koły z płotów we dworze powyłamywawszy, a drugie gotowe koły, na ogrodzenie nagotowane, pobrawszy, strzelców y poddanych obwinionych, ieżeliby tego nie mieli dopuszczac strzelać miedziedzia, pozabijać deklarowali; co nie było tak y nie działo się, iako ichmość obwinieni w swojej napisali protestatye; lubo miedziedzia poddani protestantium ubili, ale we własnym gruncie swoim, na uroczyszczu, nazywaiącym się Dzwino, ograniczonym, a we dworze żaden poddany protestantium nie był y nie postał; na ostatek ichmość obwinieni, wziewszy in protectionem, iako się zwysz namieniło, mianowanego wielebnego oycy Jozepha Zahorowskiego, imieniem tegoż oycy Jozepha Zahorowskiego, w teyże, wysz de actu mianowaney, protestatye protestuiąc się, śmieli przydać mu y napisać tytuł Zahorowski, a on cale z pradziadów, dziadów swoich jest poddany dziedziczny Skorodeński y w Skorodnym urodził się, znać dla tego podobno ichmość obwinieni ten tytuł—Zahorowski napisali y przydali, że ociec mianowanego wielebnego oycy Jozepha we wsi Skorodnym za gurą mieszkał; y iakoby protestans, nie respektuiąc na stan onego kapłański, roku tysiąc siedmsetnego pierwszego na cmentarzu w Skorodnym sam kiiem niemiłosiernie miał zbić, za włosy po ziemi włoczyć, włosy powyrywać y okrwawić, a potym iakoby wołów parę, krowę iedne, rucznic dwie, żyta kop siedm, co wszystko iakoby na złotych polskich sto ośmdziesiąt dziewięć y groszy dwadzieścia pułosma czyni, gwałtownie protestantes забраć mieli y od parafiey onego dziedziczeny wygnali; a to nigdy nie było tak y nie pokaże się, iako ichmość obwinieni, imieniem rzeczzonego wielebnego oycy Jozepha protestuiąc się, in oppressionem szczegulnie honoru ptestantium napisali, gdyż lubo nie pojednokrć tenże wielebny ociec Jozeph, na ten czas zostaiąc na parafiey w Skorodnym, na to zarobił, aby bity był, nie raz, upiwszy się, pod bytność protestanta w Skorodnym na gwałt we dzwon dzwonił, powiadaiąc te słowa: »że ja to na gwałt bię na bezhołowie pańskie.« Także kiedykolwiek pod czas uroczystości albo niedzieli protestant posyłał y prosił, aby mogło bydź nabożeństwo, odpowiadał: « w karczmie pierwiey odprawie jegomości nabożeństwo, anizeli w cerkwi«. Po staremu, iako ichmość w protestatye opisali, że iakoby sam protestans miał bić, czego nigdy nie bylo y nie pokaże się, ani się tak ręka protestantis, iako z wiadomością protestenta czyja, tknęła, nabożeństwa nigdy nie pilnował, barziesy będąc sposobnym do łowienia bobrów, wyder y strzelecstwa, bobry, wydry y zwierza wsze-

jakiego potajemnie kryjomo łowił y strzylał, a do tego karczmy patrzył, a nie cerkwie, czego y teraz wszystkiego czynić nie przestaie, dla czego ichmość obwinieni, iako to dla łowienia bobrów, wyder y bicia zwierza, do dóbr swoich na parafią wzięli y protectią daią; także iakoby protestantes wołów parę, krowę iedne, rucznic dwie, żyta kop siedm wziąć mieli, tego żadney y najmnieyszey rzeczy nie brali, ani się tykali, tylko arędarzowi tamecznemu Skorodeńskiemu nie wołów parę, ale byków dwa za dług sam wielobny ociec Jozeph dał; także y inne rzeczy różnym dłużnikom za długi pooddawał, z parafiey zaś za takowe excessa y exorbitantie zwyszopisane, stanowi duchownemu nieprzystoynne, od przelożonych starszych swoich ruszony iest, a nie od protestantów wygnany; o co wszystko, iako się wyżej pomieniło, idem comparens iterum atque iterum protestuiąc się y reprotstuiąc, deklarował się z ichmość obwinionemi in omni iudicio et officio regni, tak ratione krzywd, szkód, przeszkód, iako też ratione circumscripti honoris, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorationem seu per citationes correctionem, teraznieyszey protestatией do act o przyjęcie mnie, urzędu, prosił; co y otrzymał Kazimierz Pruszyński.

Книга городская, оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1704—1708, № 3221. Листъ 108 на оборотъ.

СХІІ

Контрактъ, по которому Львовскій уніатскій епископъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляет въ трехлѣтнее арендное владѣніе дворянину Самуилу Шумлянскому имѣнія, принадлежащія Киевской православной митрополіи и Киевопечерской архимандріи и отчисленныя въ пользу уніатскаго духовенства. Въ контрактѣ имѣнія эти перечисляются. 1705. Генваря 29.

Робу тисеча семьсотъ пятого, месеца Марца десятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овручомъ, передомною, Михаеломъ Сынчаевскимъ, намесникомъ подвояводства, реентомъ вгородскимъ снерату воеводства Киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony jegomość pan Samuel Szumlański, czesznik podolski, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, kijówskich oryginał kontraktu niżej inserowanego, między jaśnieprzewielebnym w Bogu jegomością ojcem Józefem Szumlańskim, episkopem lwowskim, z jednej, a sobą, podawającym, i małżonką swoją, z drugiej strony, ratione dzierżenia trzecieletniego dóbr in-tromianowanych stały, z pieczęciami dwiema i z podpisem rąk ichmościów własnych, per oblatam podał et ex persona sui roborował we wszystkich jego punktach, tenoris sequentis. Między jaśniewielmożnym jegomością ojcem Józefem z Wielkich Szumlan na Hozzowie i Witwicy Szumlańskim, episkopem lwowskim, halickim i Kamieńca Podolskiego, metropolii Kijowskiej administratorem, archimandrytą pieczarskim, z jednej, a ichmościami pany; Samuelem Szumlańskim, czesznikiem podolskim, i Alexandrą, małżonkami, z drugiej strony, stało pewne i nieodmienne postanowienie i kontrakt w ten niżej opisany sposób: jaśniewielmożny jegomość ociec episkop lwowski, mając dobra poleskie, w województwie Kijowskim leżące, do metropoliej Kijowskiej i archimandriej pieczarskiej należące, prawu swemu ex mente legis publicae podległe, a chcąc one jako w najlepszym mieć porządku i conservatii, też dobra in genere wszystkie, jako to: Worobie Stare i Nowe, Unin, Kaleńce, Pabińce, Pilipowicze, Mikulicze, Nizałowicze, Michałki, Oblitki, Weremiki, Tołokuń, miasteczko Radomysz, Rubieszówkę, Czudyń, Zabilocze, Szybenne, Szpile, Oranne i Rudnię Krymską, ze wszystkim tychże dóbr wsi pomienionych prawem, państwem, własnością, pożytkami, dochodami, prowentami, budynkami, polami, rolami, łąkami, pasiekami, sianozęciami, stawami, rzekami, jeziorami, lasami, młynami, karcz-mami, tudzież poddanemi i ich powinnościami, daninami, czynszami i wszelkiemi in genere et specie dóbr pomienionych przyległościami i przynależnościami, nic a nic na siebie albo kogo innego nie excypując, ani zostawując, pomienionym ichmościom panom czesznikom podolskim, małżonkom, i ich successorom na lat trzy, zupełnie po sobie idące, za sumę dziesięć tysięcy tylko złotych polskich, ex quo niektóre dobra są oderwane, arenduje i w realną arendowną puszcza possessyą. Która to arenda i dóbr pomienionych possessyą, jako od śródpościa, w roku terazniejszym—tysiąc siedmsetnym piątym, blisko następującego, zaczynać się ma, tak

o takowymże czasie i dniu w roku, da pan Bóg, tysiąc siedemsetnym latem kończyć się powinna będzie; względem której arendy, lubo teraz przy zaczęciu possessii swojej ichność panowie czesznikowie podolscy, małżonkowie, hic et nunc nie penitus summy pomienionemu jegomości ojca episkopowi nie liczą, jednak co rok po trzy tysiące na dzień i święto Trzech Królów rzymskich z pomienionej arendy wydawać i do skarbu tegoż jegomości ojca episkopa oddawać mają et fide bona submittują się cum ea asecuratione, że in quantum co ex avulsis in possessionem ichnościom przybędzie, to już więcej rocznej arędy compensować, ducta proportione, mają. W które to dobra wyżejwyrażone, specificie w każde, et in genere wszystkie, tenże jaśniewielmożny jegomość ociec episkop lwowski pomienionym ichnościom panom czesznikom podolskim, małżonkom, i ich successorom realnej intromissii i aktualnej possessii exnunc dopuszcza i ad intromittendum, jako też dla verifikacyi inwentarza ichnościów panów kommissarzów, do tego tam uproszonych, mieć będzie, a dopuszczonej teje intromissii i possessii ani sam przez się, ani przez inne subordynowane osoby przeszkadzać nie ma, i owszem, od wszelakich impetycii, względem pomienionych dóbr zachodzących, bronić i zastępować zapisuje się. Ichność zaś panowie czesznikowie, po odebraniu w possessią swoją dóbr pomienionych, według inwentarza, sobie podanego i na gruncie verifikowanego, z poddanemi obchodzić się, ani onych nad inwentarz aggrawować obligują się, i jako deklarują się praesentes dobra de manibus nullius juris possessoris, jegomości pana Steckiego, to jest wieś Tołokuń i Oranne, nienależycie przez jegomości odebrane i odjęte, windikować, tak przecież praecustodiunt sobie, aby tenże jaśniewielmożny jegomość ociec episkop onymże in omni iudicio, jeżeli tego potrzeba będzie, subveniat; oraz i to in quantum jegomość pan Rudnicki, ledwie nie takowyże dóbr pomienionych poleskich possessor, miałby przy possessii etiam per violenta media opierać się et quod violenter przy apprehensii attentare, aby tenże jaśniewielmożny ociec episkop ex plenitudine gratiae jnr is et potestatis suae chciał onym in quovis iudicio dopomodż; e converso praecavet to sobie jaśniewielmożny jegomość ociec episkop, aby ichność panowie czesznikowie podolscy podatki wszelakie rzeczypospolitej z dóbr pomienionych stante possessione sua do skarbu rzeczypospolitej wydawać kazali, kwity circa fundum conserwowali, processami dobra pomienione onerować i aggrawować nie dopuszczali, avulsii także pomienionych dóbr przestrzegali. Co wszystko ichność, strony obiedwie, między sobą umówiwszy, strzymać sobie, pod

zakładem dziewięciu tysięcy złotych polskich, obiecują, forum sobie in casu contraventionis grodzkie lwowskie lub żydaczowskie naznaczając; ten kontrakt, dla lepszej wiary, rękoma własnymi przy pieczęciach podpisawszy, aktami grodzkimi któremikolwiek poblizszymi, lub insimul et semel, lub też quisque ex persona et interesse sui roborować deklarują; a pro interim takowej wagi mieć chcą, jakoby był roborowany. Działo się w Hoszowie, die vigesima nona mensis Januarii, millesimo septingentesimo quinto anno. У того контракту при печатехъ вгродскихъ притисненыхъ подписи руць теми словы: Józef Szumlański, episcop lwowski, administrator metropoliej Kijowskiej i episkopiej Łuckiej, archimandryta pieczarski, manu propria. Samuel Szumlański, szesznik podolski, manu propria. Которы же то контрактъ, за поданемъ и просьбою вышъмененого его милости, а за моимъ, урадовымъ, принятъемъ, до книгъ нынешнихъ вгродскихъ есть вписаны.

Книга гродская, кievская, записковая и поточная, № 25, годъ 1705—1706; листъ 7 на оборотъ.

СХІІІ

Жалоба священника Юрія Нагачевскаго на дворянъ: Михаила и Маріанну Водарацкихъ и Екатерину Лесьницкую, о томъ, что Водарацкій нападалъ на его домъ и выломалъ въ немъ двери, а его жена взявъ съ Лесьницкою, ворвавшись, нанесли жестокіе побои женѣ священника, Аннѣ. 1705. Октября 22.

Roku tysiąc siedmset piątego, miesiąca Octobris dwudziestego wtórego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemieniec-

kiego, comparens personaliter wielebny ociec Jerzy Nahaczewski, swym y Anny, małżonki swej, imieniem, soleniter skarżył się, opowiadał y protestował naprzeciwko urodzonym panom: Michałowi y Maryannie Odyńców-
nie Wodarackim, Dominikowi-Antoniemu y Katarzynie Ładziance Leśnickim, małżonkom, w ten niżej opisany sposób y o to: iż ichność obwinieni, wążąc sobie lekce bliźniego swego, roku tysiąc siedemset piątego, dnia dwudziestego Octobris, niewiedzieć dla jakowey okazyey, urodzony jegomość pan Michał Wodaracki z małżonką swoją, na dom niniejszego protestanta sine presentia ejus napadszy, hałasy niezmierne wszczynął, do małżonki niniejszego protestanta dobywając się, drzwi y ścianę, w sieniach będącą, wywalił, y, gdyby nie insi ichność, na gwałt, słysząc, pozbiegali się, w tym jegomości obwinionego, nie uhamowali y od złego nie odwiekli, pewnieby, co miał in corde, ipso effectu wykonał; a co większa, nie kontentuiąc się y tym, w roku terazniejszym, tysiąc siedemset piątym, dnia dwudziestego pierwszego Octobris taż jeymość obwiniona, pani Wodaracka, z urodzoną jeymość panią Leśnicką, nulla data sibi occasione, tak od protestanta niniejszego, jako y małżonki iego, iterato napadszy na dom niniejszego protestanta, y tam niniejszego protestanta presentem nie zastawszy, tylko małżonkę protestanta, nic sobie niewinną, tyranissime po różnych jey ciała członkach kijem biły i odzienie białe, z głowy zrzuciwszy, po sieniach włoczyły, y gdy niniejsza protestantka gwałtowała, tedy jeymoście obwinione, żeby gwałtu nie wołała, usta burakami zatykały, y tak, ad placitum sui, jako chciały, biły, twarz wszystkę zekrwawiły z narażeniem wszystkiej twarzy; o co wszystko y takowy postępek niniejszy protestant, swoim y małżonki swoiey imieniem, iterum iterumque przeciwko ichnościom obwinionym protestatur, salvam sibi meliorationis, si id necessitas juris exposulaverit, zachowawszy, prosił mnie, urzędu, id totum actis presentibus connotari, co y otrzymał Hrehory Nahaczewski; et hic incontinenti stanowszy oczewiście wozny generał woiewodztwo Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, krzemienieckich jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad affectationem ac juridicam requisitionem wielebneho oycy Jerzego Nahaczewskiego, roku terazniejszego, tysiąc siedemset piątego, dnia dwudziestego pierwszego Octobris, był tu, w mieście Krzemieńcu jego królewskiej mości, u sławetnego Kondrata Żurkowskiego, mieszczanina, we dworze urodzonego jegomości pana Rusieckiego, gdzie bywszy, szlachtą, sobie przytomną, maioris evidentiorisque gratia testimonii sibi adhibitos, urodzonymi ichnościami pa-

ny: Wacławem Sieńkiewiczem y Teodorem Czyżewskim, gdzie bywszy, widział y oglądał razy u małżonki tegoż wielkiego oycza, jako to: raz pierwszy, kijem zadany, na łopatce prawey; drugi y trzeci raz na teyże łopatce, niżej, podobne temuż, sinie, spuchłe; także razów trzy sinie, spuchłych, kijem zadanych, wyżej kolana, na nodze prawey y wiele razy innych po różnych ciałach jey członkach, podobnych tymże, widział; które to razy taż protestantka mieniła sobie być zadane przez jeymość obwinioną, specificie w protestaciej wyrażoną; co on, woźny, widziawszy, szlachtę, sobie przytomną, oświadczywszy się przedemną, urzędem, prawdziwą uczynił y zeznał relacją, prosił eandem actis presentibus connotari, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński.

Kniha grodzka, kременецкая, записная и попомочная, № 1615, годъ 1705; листъ 640.

CXIV

Жалоба священника Андрея Лебедовича на евреевъ Фридмана и Нисана о томъ, что они нанесли ему тяжелые побои, а также на дворянина Станислава Бабинскаго, управляющаго селомъ Калинцями, въ которомъ жили обвиненные евреи, о томъ, что онъ оставилъ безъ вниманія жалобу на нихъ священника. 1705. Декабря 22.

Feria tertja in crastino festi Sancti Thomae apostoli, anno Domini 1705.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Andreas Lebedowicz, ecclesiae ritus Graeci in bonis villae Peznoskowce parochus, suo et filii nomine seleniter coram eodem officio et actis contra nobilem Stanislaum Babiński atque infideles Frydman et ipsius uxorem, nec non Nisan braxatorem, alias, winnika, de nominibus ad praesens ignotos, in sorte haereditaria generosae Agnetis Kosińska, in bonis Kalinie sitae, manentes, questus protesta-

tasque est in eo, quia ipsi, et quidem memorati infideles: Frydman cum sua uxore, non veriti poenas legum ratione violentiarum, precipue vero de personis spiritualibus severe descriptas, illi vero easdem postponentes, (prout gens judaica, ex natura sua christianis nil boni eveniri optans) se, protestantem, tempore nuper praeterito, id est feria quinta in crastino festi sancti Nicolai pontificis juxta antiquum calendarium celebratae, abiecta in partem personae spiritualis reverentia, dum protestans restitutionem dolii, ante annum ipsis concessi, repetiit, primo infidelis uxor, sine ulla occasione, verbis scommaticis laesit, dishonoravit, eoque in instanti praememoratus infidelis Frydman pro veste post pectus arripuit, consors in manibus ipsius baculo praegrandi per caput percussit et alia corporis membra uterque percusserunt, vestem inferiorem lacerarunt, his non contenti, praedictus infidelis Nisan braxator, alias winnik, se, protestantem, de domo infidelis Frydman egredientem, cum baculo pergrandi, praeoccupata ipsi via, per crines arripuit, strophium, caput percussum ligatum, de capite violenter detrusit et ad se detrusum accepit, baculo concutere, conerberare se conatus est, et de facto, ni protestantem homines non deffendissent, percuteret, similiter verbis laesivis affecit, et quidem his: »taki a taki popiel« contemptuavit et omnes insimul dishonorarunt. Nobilis Babiński, administrator, justitiam, de iisdem requisitam, non administravit, quo suo illicito progressu pacem et securitatem publicam violarunt, de quo contra ipsos iterum et iterum protestatur; et in verificationem praemissorum, idem devotus protestans commonstravit officio presenti concussionem, videlicet per suprascriptos judeos, tempore et loco superius expressis, sibi, commonstranti, baculo inflictas, quoque coram eodem officio presentavit vestem inferiorem, a forcali, vulgo od kołnierza, disruptam et indusium, in aliquibus locis sanguine madidum, quae officium vidit et debite conspexit, actisque suis connotavit; ac idem, presentatis, suprascripta vestem et indusium, ab officio presenti recepit et effidejussit et de recepta officium praesens quietavit.

Книга городская, Каменецкая, записочная и поточная, № 3959, годъ 1705; листъ 515.

СХV

Жалоба приходского священника села Безносковецъ, Андрея Лебе-
довскаго, на владѣльца части того-же села, дворянина Ивана Ивашкеви-
ча, о томъ, что онъ верхомъ и съ оружіемъ подѣхалъ къ церковнымъ
дверямъ, потребовалъ къ себѣ священника, стоявшаго въ облаченіи у
алтаря, поносилъ бранными словами, прицѣплялся въ него изъ писто-
лета и, когда священникъ бѣжалъ въ церковь, то Ивашкевичъ изрубилъ
на пень саблею ризы. 1706. Апрѣля 28.

Feria quarta post dominicam Jubilate proxima, anno Domini 1706.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Andreae Lebedowski, presbyteri Beznoskoviensis ritus Graeci, in et contra generosum Joannem Iwaszkiewicz, certae sortis in bonis villae Beznoskowce possessorem, ratione per ipso die hodierna, in actu contenta, nulla ex occasione et causa ad se, protestantem, habita, mansionis ejusdem, ad eandem ecclesiam existentis, cum sclopetis et framea, equo insesso, superinequitationis, non praeventive in mansione protestantis, sed, accepta de eodem, existente in ecclesia et praeparante sese ad missam, notitia, in eodem equo cum iisdem sclopetis et framea ecclesiae superaggressionis, non observataque ibidem immunitate et praerogativa ecclesiastica, imo postpositis praemissis, ac si ad summam aliquam necessitatem ejusdem protestantis, ad altare in apparatu existentis, evocationis, evocationis in foribus ipsis ecclesiae sui protestantis, nihil quidpiam mali eveniri sibi sperantis, imo supponendo evocationem praemissam nimis necessariam, ejusdem primo, verbis scommaticis et statum spiritualem laedentibus affectionis, denuo his formalibus alloquendo eundem protestantem: »tu ne dirigis fundos ecclesiae!« Respondentis: »quod non ego?« ex sclopeto in iisdem foribus ad protestantem recte ictus sclopeti, pulvere sulfureo et globis plumbeis onusti, directionis et velle explosionis, aufugientis autem protestantis ad ecclesiam framea evaginata ad dorsum sectionis et apparamenti, in eodem protestante existentis, tanquam ad missam parato, persecutionis et transfixionis, ecclesiaeque immutationis ac publicae securitatis violationis, verbis, ab eadem discedendo ecclesia, usque ad mansionem suam calumniationis, in vitam hisce forma-

libus: »nauczę ja ciebie, poczekajno, popiel« diffidationis, aliarumque violentiarum, oppressionum illationis facta. Et in verificationem praemissorum idem venerabilis protestans praesentavit officio praesenti apparatus, alias ryzy, coloris rubri, penes crucem in humero a parte sinistra in locis binis framea tempore, modo et loco superius expressis per praefatum generosum Iwaszkiewicz persectum, quod taliter praesentatum idem venerabilis praesentans rursus ad se ad officio praesenti recepit, de receptoque officium praesens quietavit.

Книга городская, каменец-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960; листъ 206 на оборотъ.

СХVI

Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго на дворянъ: Александра и Софію Немирачей о томъ, что, по ихъ наущенію и указанію, вооруженный отрядъ неизвестныхъ истцу людей напалъ на его село Жеревцы и ограбилъ спрятанное тамъ имущество, принадлежавшее какъ лично Жабокрицкому, такъ и епископской Луцкой кафедрѣ.—1706. Іюля 29.

Року тисеча семьсотъ шостого, месеца Іюля двадцать девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Даннелемъ Левковскимъ, намѣсникомъ на тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ овруцкимъ, и книгамъ пинещинимъ вгородскими, овруцкими comparans personaliter jaśnie w Bogu przewielebny jegomość xiądz Dionizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, z Bożey y stolicy świętey apostolskiey łaski episkop Łucki y Ostrogski, exarcha metropoliey Kijowskiey, archymandryta Owrucki, swym y całej przewielebney

kapituły swoiey cerkwi cathedralney łuckiey, założenia świętego Jana theologa wielebnych oyców kliroszanów, kapitularnych osób imieniem, przeciwko urodzonym ichmośc. om panom: Alexandrowi y Zophiey Trypolskiego Niemirzyczom Olewskim, stolnikom Mozyrskim, małżonkom, także Krzysztophowi Balińskiemu, Janowi seu alius nominis Szymańskiemu, trębaczowi, Semenowi seu alius nominis kucharzowi, niewiernemu Maiorowi, żydowi Norzyńskiemu, niżej mianowanego uczynku bezbożnego konsyliarzom, motorom, superinductorom y inszym, eisdem principalibus de nominibus et cognominibus lepiej znaioym y wiadomym, quorum nomina et cognomina pro specificatis censeri debent et in alteriori tractu juris, za powzięciem wiadomości doskonalszey, specificabuntur, sługom ich y czeladzi, ad infranominatum factum subordynowanym, także kozakom, strzelcom, boiarom y chłopom, w włości ichmościów Olewskiej znajdującym się, solenniter, inhaerendo nuperrimae przez urodzonego pana Andrzeia Pegowskiego, sługę swego, coram actis praesentibus, castrensibus, owrucensibus, ratione infrascriptorum zaniesionej manifestacyey y podanemu per oblatam zrabowanych rzeczy y wszystkiej substancyey ruchomej, tak własney protestantis, iako też y cathedralney rejestrowi, cum gravi quaerela non sine lacrymas świadczył y protestował się o to: iż pomienieni ichmość principaliter obwinieni, a osobliwie sam jegomość pan Niemirzycz Olewaki, mala pro bonis affectu y zyczliwości, in summis arduis od protestanta sobie świadczonego documentis, retribuendo, a raczy za to, eokolwiek uznawał debroczynności, plus quam vatinario przeciwko osobie tegoż protestanta praeconcepto sine ullo demerito odio, nie kontentuiąc się przeszłemi przez różne czasy y lata, iako o tym protestacye y manifestacye niepoiednokrotne świadczą, nanoszonemi przez się y przez ludzi swoich w dobrach protestantis szkodami y violentiami, a nawet y zasadzeniem się in strata publica pod Łuckiem in anno millesimo septingentesimo tertio z sługami y z czeladzią swoią, praemeditato et deliberato animo, odięcia zdrowia y życia protestantowi, iako o tym osobliwa także protestantis obloquitur protestatio et in iudicio tribunalitio regni, post perductum już co nomine processum, ad punctum banitionis perpetuae ex remissione ab officio executoriali pendens, instituta actio testatur, na ostatek też swoią, na zdrowie życie y fortunę protestantis chcąc koniecznie do skutku przywieść bezbożną zawziętość, teraz novissime, gdy protestans, ob turbulentum w woiewodztwie Wołyńskim ad praesens statum et inquietudinem, z dóbr swoich tamecznych ziemskich y cathedralnych cum omni sua y cathedry swej Łuckiey pretio-

seori suppellectili, z funduszami, dispozydami, ich oryginałami, z kwitami skarbowemi y rachunkami różnych podatków, tak w wojewodztwie Wołyńskim, iako y w tutejszym Kijowskim trzymany per contractus y oddawanych z dóbr swoich ziemskich y cathedralnych od wielu lat in antecessum, z stadem, z bydłem do wsi Żerewiec, swey własney ziemskiey, tu, w Kijowskim wojewodztwie, a powiecie Owrućkim leżącej, sprowadził się in decursu miesiąca przeszłego y tam, securitate omni publica munitus, tęż wszystkę substancją swoią własną y cathedralną lokowawszy, do dalszych dóbr swoich, pod Owrućkim blisko będących, odiachał był, y tam w nich rei oeconomicae vacabat, interea pomienieni ichmość obwinieni, panowie Niemirzyczowie małżonkowie, ludzi, tak niemieckiego, iako y wołoskiego zaciągu circiter koło czterdziestu człowieka konnych, czyli umyślnie na zdrowie, życie y fortuny protestantis ostatnią ujmę zaciągnowszy, czyli też swawolną iaką kupę zebraną do siebie w mieście Olewsku zaprosiwszy y przez kilka dni uczęstowawszy, wyszrzczonego Jana seu alius nominis Szymańskiego, trębacza swego, z kilką inszych czeladzi y kozaków swoich, drogi do Żerewiec z Olewska wiadomych, za przewodników, aby, na Żerewce naprowadziwszy, y samego protestanta nieżywili y substancją jego wszystką, tam z nim będącą, zabrali y zrabowali, ciż ichmość obwinieni pomienionym ludziom nie wiedzieć iakim, z swoimi przewodnikami wyprawionym, byli powodem; iakoż, hoc inculpatorum motivo et superinductione przez tegoż Szymańskiego, trębacza, y inszych sobie, ab inculpatis przydanych, przewodników, wyżej wspomnieni ignoti de nominibus, cognominibus et servitio suo protestanti usque ad praesens ludzie de die decima tertia in diem decimam quartam mensis praesentis Julii w roku niniejszym, tysiąc siedmiestym szóstym, lubo nocte intempesta et pluviosissima, incessanter za temiż przewodnikami, sobie przydanemi, do wsi Żerewiec, aby osobę samego protestantis mogli byli, rano spiącego zbiegszy, nieżywić y w tym zawzięciu niezbożnemu jegomości pana Niemirzycza dosyć uczynić, ipso ortu solis na dwór protestantis napadszy, a samego protestanta, na ten czas w Potapowiczach, Deo sic volente, mortem peccatoris disponente, dobrach sweich pod Owrućcem, rezydującego, praesentiam niezastawszy, omnem substantiam mobilem, in ibidem secure locatam, w rejestrze wyżej wspomnianym ad acta praesentia, castrensia, Owrućcensia per oblatam podanym, suam propriam et cathedralem expressam, z tymiż ichmościami panów Niemirzyczów przewodnikami danemi zabrali et ad summam trzydziestu tysięcy tyńfów depredati sunt ac alias multas intulerunt w tymże dworze

Żerewieckim y wsi violentias et damna; cum quo napotym spolio et preda z Żerewiec nazad ciż depredatores, hucusque ignoti, nazad o kilka mil od Olewska in vias suas progrediebantur, powracaiać, wyżej wspomnianego Krzysztofa Balińskiego, sługę y poradcę do wszystkiego złego inculpatorum, w Kamienszczyźnie, włości kapituły Wileńskiej praeventum, gdy go tenże Szymański, trębacz inculpatorum, testimonio suo, że także był y jest sługą inculpatorum od złupienia, ewinkował, z listem do tegoż obwinionego jegomości pana Niemirzycza ordynowali, dziękuiąc wielce za naraenie zdobyczy, u protestanta w Żerewcach wziętey, w tym tylko winiąc sam sortem, że osoby protestantis nie zastali y tegoż jegomości pana Niemirzycza woli zadosyć uczynić nie mogli z osobą tegoż protestanta, deklaruiąc przy tym z teyże zdobyczy znaczną iaką, tak z ruchomości, iako y z koniey przysłużyć się inculpatis portią; czego iawny ad praesens iest tego, nim dalsze investigabuntur, dowód: koniey dwa protestantis, w tymże rabunku w Żerewcach wziętych, na których subsequentibus diebus około tygodnia tenże jegomość pan Niemirzycz inculpatus żyda Maiora, Norzyńskiego mieszczanina, ex carceribus, w Olewsku u siebie długo detentum, a za tę poradę dimissum, na iednym płowym ogierku, a na drugim cisawym Semena kucharza swego, zięcia Sawki, wojta Bondarowskiego, czyli w raz z tymże Maiorem, czyli osobno, do Norzyńska y do Bondarów przysłał, seorsivo aresto officiose przez woznego y szlachtę nomine protestantis z temiz końmi obudwoch: tak żyda Maiora, iako y Semena kucharza przyaresztowanych; protestans zaś sam cum religiosa, et seculari familia sua domestica, sibi assistenti, dotychczas ab actu memoratae invasionis Żerewiec nie będąc bezpiecznym zdrowia swego ab insidiis et machinationibus continuis ejusdem principaliter inculpatis, in locis sylvestribus, paludosis et aquosis aestum solis et omnem intemperiem aeris cum diminutione notabili wieku swego szędziwego latitando, quam primum tylko mógł clandestine et incognite adire acta praesentia osobą swoią, tak zaraz, ratione praemissorum omnium, iterum atque iterum solennissime przeciwko tymże ichnościom obwinionym skarżąc i protestuiąc się et salvam meliorationem teyże protestacyey w którymkolwiek grodzie, za wzięciem ieszcze doskonalszey o wszystkim in praemissis patratiss wiadości, zostawiwszy sobie et venerabili capitulo suo facultatem, prosił mnie, urzędu, o przydanie woznego na wydanie sobie rothy poprzysiężenia rejestru szkód swoich, przez rabunek w Żerewcach poniesionych, ad acta praesentia przez urodzonego

pana Andrzeia Pengowskiego, sługę swego, niedawno podanego, a tak ia, urząd, czyniąc dosyć affektacyey protestanta, do wydania jegomości protestantowi rothy juramentu szlchetnego Jana Zubkowskiego, woznego generała wojewodztwa Kijowskiego y innych, przydawszy, przysięgi, w te słowa przez niego jegomości protestantowi rothisowaney, wysłuchałem: ia Dionizy, episkop Łucki y Ostrogski, przysięgam panu Bogu, w Trócy Świętey iedynemu, na to: iż cokolwiek w regestrze przez pana Andrzeia Pengowskiego, sługę mego, do akt niniejszych, grodzkich, owruckich dnia dwudziestego pierwszego miesiąca y roku terazniejszych z wyraźney woli moiey y zlecenia przy manifestacyey, imieniem moim zaniesioney, per oblatam podanym, rzeczy in omni genere, specie et forma przez ludzi iakichści swawolnych, we dworze moim Żerewieckim zabranych y zrabowanych, specifikowano y wyrażono iest, to wszystko realiter in praedam et spolium, podług opisu tegoż rejestru, tymże rabownikom y ich manufactorum y przewodnikom cessit, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Chrystusa pana. Po którey to wykonaney przysiędze tenże pomieniony protestans, aby wespół z protestacyą wyżej pomienioną do akt niniejszych przyięte y zapisane byli, prosił; co y otrzymał Dionizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop Łucki y Ostrogski, exarcha metropoliey Kijowskiey, archymandryta Owrucki, swym y przewielebney kapituły moiey ritus graeci Łuckiey podpisuję się imieniem.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1704—1708, № 3221. Листъ 320 на оборотъ.

CXVII

Жалоба приходского священника села Врублевецъ, Константина Малыченка на дворянина Александра Кобельскаго о томъ, что онъ насильно увелъ священника изъ села, рубилъ ему саблею бороду, наносилъ побои какъ ему, такъ и женѣ его, заставилъ дать себѣ выкупъ за освобождение я, наконецъ, частыми нападеніями на домъ священника, принудилъ его бѣжать изъ села и скрываться въ чужихъ домахъ. 1706. Октября 5.

Feria tertia in crastino festi sancti Francisci Confessoris, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenocensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Constantinus Malyczenko, presbyter ritus Graeci Vroblowecensis suo et Mariae, consortis suae, nomine, solennem coram eodem officio in et contra nobilem Alexandrum Kobielski defert querelam et protestationem, idque in eo: quia ipse, nullo habito respectu personae spiritualis, tempore certo, videlicet die hesterna, actum praesentem proxime praecedenti, anno nunc currenti, temulentus, tempore nocturno tabernam in praefatis bonis Wroblowce sitam, ausus est superinequitare, ibidemque se, protestantem, ac consortem ejus, ad eandem tabernam ab amicis suis invitatos, praeventos, nulla habita ad eosdem occasione, tantummodo aliquo rancore et odio commotus, eosdem ex taberna homines innocuos primo evocare evocatumque ad pectus arripere et extra praefatam villam Wroblewee educere, eductoque barbam evellere, eandemque framea abscindere conatus est et temere praesumpsit, sui vero protestantis consortem, uti maritam suum defendentem, framea obversa ac se ipsum, protestantem, ad sacratum verticem concussit, converberavit, extorquendo ab eodem protestante, ut ipi, omnino ex nullo dato et accepto, pecuniam certam contribueret, ac in instanti ad manus generosi Kobielski traderet, se, protestantem, per dorsum, prout fusius obductio concussionum et praesentatio vestimentorum obloquitur, consecuit, quam violentam infestationem modernus protestans evitare volens, eidem generoso Kobielski postquam adierit suam gazam, decem taleros imperiales appromisit se daturum; quem quidem protestantem, e manibus generosi Kobielski tali modo dimissum, ac in latibula absconditum locaque secreta abditum, rursus violento modo impetu insequabatur, gazamque ejusdem ac tabernam, ut se protestantem invenire possit, superinequitavit, circa quam superinequitationem in vitam sui, protestantis, diffidavit, prout de facto is idem protestans, evitando ultima vitae suae fata, nec audet hucusque in mansione sua tute et quiete commanere, tantummodo inter amicos et vicinos suos conservatur et latitat, aliasque injurias, oppressiones ac violentias, tam in antecessum, quam et ad praesens intulit et infert Ratione quorum omnium laesionum ac sui, protestantis, dishonorationum, tanquam spiritualis personae, iterum iterumque protestatur, salva ejusdem protestationis melioratione pleno in robore sibi reservata et praecustodita. Et in verificationem praemissorum idem suprascriptus protestans commonstravit in corpore suo, videlicet a tergo capitis, concussionem trinas, quas per suprascriptum generosum Kobielski modo, loco et tempore, superius expressis, illatas et inflictas esse asseruit, quas officium praesens

vidit et artis suis connotavit. Hicque subiinde idem venerabilis protestans praesentavit officio praesenti vestem inferiorem coloris cerulei, in dorso framea persectam, quam, taliter praesentatam, rursus ab officio praesenti effidejussit et de recepta officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и потсчная, годъ 1706, № 3960. Листъ 467 на оборотъ.

CXVIII

Явка презенты, выданной въ 1701 году дворяниномъ Михаиломъ-Францискомъ Ржевускимъ священнику Ѳедору Добровлянскому на право занять приходъ въ имѣнія Ржевускаго, мѣстечкѣ Орыннѣ. Ржевускій предоставляет приходъ Добровлянскому по желанію прихожанъ и уни-чтожаетъ презенту, выданную имъ раньше на тотъ-же приходъ священнику Ломиковскому; онъ освобождаетъ притомъ священника отъ барщины, чинша и даней въ пользу помѣщика и предоставляетъ ему право безплатно пользоваться мельницею. 1706. Ноября 2.

Sabbatho post Omnium Sanctorum proximo, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Theodorus Dobrowlański, parochus ritus Graeci Orynensis, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit litteras praesentae, a magnifico Rzewuski, dapifero Luceoriensi, in rem et personam sui, offerentis, servientes, datas, manu ejusdem propria subscriptas, de tenore sequenti: Michał Franciszek na Oryninie z Beydów Rzewuski, wszem wobec i każdemu zosobna, teraz i na potomne czasy zostającym ludziom w Oryninie, miasteczku moim dziedzicznym, tym pisanem i przywilejem podaję do wiadomości: iż ja, widząc przychylność do

miasteczka mego wielebnego hospodyna, na imię Theodora Dubrowlańskiego nazwanego, dla tego ja, do dalszej sobie przychęcując zyczliwości i aby ludzi dobrych do tegoż miasteczka zaciągał, daję te moje pomienionemu hospodynowi prawo, a zwłaszcza gdy go i wszyscy ludzie oryński sobie do chwały Bożej upodobali, dla czego prawo pierwsze, ojcu Łomikowskiemu odemnie dane, tym prawem według woli wszystkich ludzi tamto annihiluje, a pomienionego ojca Theodora przy tym kościele Bożym do śmierci jego chcę konserwować, uwalniając go od wszelkich dacek, osepów, czynszów, dziesięcin in genere wszystkich i innych powinności, także we młynie na jego tylko potrzebę wolne bez miarki mliwo; onego zaś obowiązując, aby z ludźmi moimi należycie obchodził się, nie pociągając do żadnych praw na żadne miejsca, tylko domowe—jako dziedzicznego pana. Działo się w Oryninie, dnia 27 kwietnia, roku 1701. Rzewuski Michał Franciszek, manu propria. Locus sigilli illius usitati. Jeżeliby zaś pomieniony ociec Theodor za żywota swego łożył cokolwiek sumptu na cerkiew chwały Bożej, tedy nie pierwej, strzeż Boże śmierci na pomienionego hospodyna, ma inszy duchowny do tegoż domu Bożego nastać, aż te wszystkie expensa łożone przywrócone successorom ojca Theodora będą. Idem qui supra. Prawo ojcu Theodorowi Dobrowlańskiemu do miasteczka Orynina oddane. Post quarum litterarum ingrossationem originale idem offerens ad se recepit, de receptoque officium praesens quietavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960; листъ 538.

CXIX

Жалоба князей Четвертинскихъ: Гавриила и Сильвестра, нареченнаго епископа Бѣлорусскаго, на дворянина Богуслава Горанна о томъ, что онъ насильно завладѣлъ Четвертинскимъ монастыремъ, основаннымъ предками истцевъ, разорилъ его имущество и желаетъ превратить его въ приходскую церковь. 1706. Ноабря 8.

Roku tysiąc siedmset szostego, miesiąca Novembris osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przede-

mną, Stefanem Franciszkiem Gołębiczkim, vices regentem grodzkim łuckim, namiesnikiem natenczas burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter jaśnie oświecony xiąże jegomość Gabriel Swiatepełk-Czetwerteński, swym imieniem y jaśnie oświeconego y przewielebnego w Bogu jegomości xięcia Sylwestra Światopełka Czetwerteńskiego, nominata episkopii y Białoruskiej, ihumena monasteru Czetwerteńskiego, a collatora insinual z sobą, comparentem, tegoż monasteru, ubolewając, tak nad swych osób oppressyą, iako y bazyliki miasta Czetwertni zdezolowaney, stosując się do processu zupełnego, intentowanego anteactis temporibus y teraz noviter protestacyi uczynioney jaśnie przewielebnego nominata episkopii Białoruskiej, rodzzonego swego brata, załośnie manifestuie się y protestuie przeciwko wielmożnemu imci panu Pogusławowi Horainowi, podczaszemu Wołyńskiemu, sędziemu grodzkiemu krzemienieckiemu, violentiarum processus iuridici actori, complanacyi, intervenientis między sobą, obwinionym, a protestantami przez siebie, obwinionego, umolestowaney, złożoney, interceptori et irritatori, w ten sposób y o to: iż wielmożny imć pan sędzia grodzki krzemieniecki, mimo prawo popolite osobliwie na siebiesamego obligowane w supersedowaniu, ne plus ultra od swego niedyskretnego przedsięwzięcia uprzykrzonego protestantom, zawsze nieodmiennym sposobem wszystkich wynalazków złych swoich postępuje; jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwerteńskich, antecessorów, na wieczną chwałę imienia Boskiego y promocyą do niebieskich pokoiów dusz chrześciańskich zbawienia, z skarbnicy xiążęcey erogowaną bazylikę Czetwerteńską, którą clientes digni protestantes, iako dway żywych filarów, lubo w nieszczęśliwe czasy, starali się, pro posse sił y cnót swych, legibus spiritualibus et hereditariis fundatam et munitam, aby immobilis była, nawet jaśnie oświecony y przewielebny w panu Bogu jegomość xiąże nominat episkopii Białoruskiej, lubo odieżdżając na pasterstwo z tych krajów, po staremu vicariam curam et custodiam zlecił protestanti y wielebnemu swieszczennikowi Borowickiemu koło świątnice Boskiej, podpisawszy regestr swoją ręką y podawszy wszystkie ornamenta, tak cerkiewne, iako y inne depozyta, w cerkwi będące, do dalszey decyzey swey albo powrotu, w czym protestans z tym swieszczennikiem Borowickim nie może należycie y bezpiecznie opponować się, gdy wielmożny jegomość pan podczaszy wołyński, iak poczoł zrazu następować na cerkiew Bożą Czetwerteńską, fundusz podanych monasterskich, tak, incessanter, codziennemi injuriis ruinuie, ani cerkiew za dom Boży nie mając y za collatorów protestantów, na ostatnią

postpozycją y zgubę, zaraz po odjeździe pomienionego iasnie oświeconego y przewielebnego imci xiędza nominata, naiechawszy gromadnie, hostiliter ręce ściągając na dom Boży, kazał kowalowi kłódkę w cerkwie y zamki poodbiiac wielmożny iegomość pan podczaszy y wbiegł do cerkwie; po którym takowym gwałtownym odjęciu protestantis z rzeczami y sprawami, bo nie śmie obaczyć y wkroczyć, lubo legitimus post numen actissimum et genios coeli, et primus haeres et collator, protestaans dla przegrozek y odpowiedzi na życie przez wielmożnego imci pana podczaszego Wołyńskiego, poddanych, do monasteru należących, odebrał sobie nadworną pafiszczyzną, cale ogołocając monaster, goniąc znać, aby imie, gdyby można, zgasało w reputacyi obwinionego et aris divinis nec ullus obolus fluat, aby kamień na kamieniu nie został, przy których poddanych fundoszowych monaster bogoboynie prowadząc się, mogłby dłużey trwać in robore, jegomość obwiniony, propter cumulationem maioris fortunae saecularis na swą osobę, z duchownych dóbr tychże poddanych z dziećmi, z żonami więzi dotychczas, bije, kaleczy, aby iegomości co złożyli pieniądze: iakoż ieden, de mancipata oswabadzając się, dał złotych dwanaście, a drugi sześć, a pod śmiercią nieuchibną zakazuje, aby xiążąt za panów y collatorów nie mieli: tym się nie ukontentowawszy, styrtę hreczki, w którey było kop czterdzieści, zabrał y nie oddaie protestanti, parę wołów z wozem y dwoma kopami iarego zboża y dziesięcią snopami, posłanych z Hodomicz do zwożenia zboża pozostałego, za zleceniem iasnie oświeconego y przewielebnego w panu Bogu imci xiędza nominata episkopiey Białoruskiey, na dobrowolney drodze vi et violento modo zagrabić kazał y do siebie zaprowadzić, siana wszystkie, do monasteru należące, że y bydła niemasz czym wyżywić iasnie przewielebnego imci xiędza nominata, musi protestaans de proprio kupować, naczynia, sprzęty gospodarskie domowe, od mała do wiela, pozabierał, ani na requisitią protestantis oddać nie chce, owo zgoła, nictylko aby iako przynamniej dominus legitimus et primus, lubo nienależyty, ale iako contemptor legis utriusque, tam divinae quam secularis, uzurpuje sobie et praesumit nad protestantami, tylko coś przecie podobnego do zachowania cerkwie Czetwertefskiej umyślił oświadczyć, ale y to nomine non re, bo z contemptem po staremu ofiary Boskiey, popa pro libitu suo promowuie, w więzieniu przez puł roka u siebie trzymanego, a co naygorsza, że sakramenta Boskie powinni być zawsze lavatis manibus et innocentibus et mundo corde celebrowane; pop ten, w więzieniu u imci obwinionego zostaiący, iako niewolnik y więzień, rzeczy stanowi duchownemu nieprzystoynne pełnił, co

czasu prawa wszystko per inquisitionem fusius gotów protestans dowiódł;
a teraz iterum atque iterum protestując się, prosił hoc actis commotari; co
у otrzymał Gabryel Swiatopełk książę Czetyrteński.

*Книга иродская, луцкая, поточная, № 2588, годъ 1706;
листъ 979.*

CXX

Жалоба священника Алекста Мартышевича на подольскаго скарбника,
Юсифа Лянцкоронскаго, о томъ, что онъ, пригласивъ ѣстца, отпра-
вился на освященіе церкви, въ свой домъ, заставлялъ насильно, прило-
жить саблю къ горлу и приказавъ его бить слугамъ, пить водку и медъ;
потомъ приказалъ своимъ слугамъ отвести его силою черезъ городъ въ
шлянокъ и тамъ опять насильно принуждалъ его къ употребленію на-
питковъ. 1706. Декабря 9.

Feria secunda post festum Immaculatae Conceptionis Beatae Virginis
Mariae proxima, anno Domini 1706.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia
Podoliae personaliter veniens venerabilis Alexius Martyszewicz, ecclesiae
sanctorum Petri et Pauli Apostolorum ritus Graeci Camenecensis parochus,
ac Sanctissimae et Individuae Trinitatis ecclesiae cathedralis ritus ejusdem
hic, Camenecensis et Zinkovecensis, ac aliarum in diecesi Ca-
mencensi existentium generalis in spiritualibus locumtenens presby-
ter, solenniter et gravi cum querimonia eidem officio praesenti in et contra
generosum Josephum de Brzezie Lanckoroński, thesaurarium Podoliae, et
laboriosum Tymko, seu alterius cujusvis nominis, de bonis villaе Olchowic
haereditariis subditum, ipsimet generoso thesaurario melius notum, questus
estque protestatus pro eo: quia ipsi, non verendo paenas legum regni, con-
tra pacis et securitatis publicae violatores sancitas, ausi sunt et praesunt-

pererunt tempore non pridem praeterito, videlicet sabbatho proxime praeterito, primo per generosum thesaurarium Podoliae se, protestantem, ex residentia sui hic, Cameneci, sita, ad bona villae Dłużek summo mane causa ecclesiae ritus sui, in ibidem sitae, dedicationis seu reconciliacionis, cum sacro pacifice tendentem et ante curiam suam hic, Cameneci, in circulo civitatis praesentis sitam, in publica via praeventum, ibidemque verbis suavis cum summa reverentia ad curiam sui, ratione in privato colloquii secum habiti, invitatum, quem itaque apud se in praesentia multorum nobilium se, protestantem, primo cremato tractare, qui quidem superscriptus venerabilis protestans cum summa et nativa submissione sua, ac debita ejusdem generosi thesaurarii reverentia se non posse crematum bibere, his formalibus: »quia cum sacro sacrificio ad praedicta bona villae Dłużek se discedere, et nil quidpiam gustare immo potare possum« cum excusaverit et se liberum dimittere submisit exostulaverit, ipse generosus thesaurarius Podoliae, his praemissis excusationibus sui protestantis minus attentis, se, saepedictum protestantem, verbis laesivis et statum spirituale sine ullo respectu afficientibus contemptuare; nec his contentus, imo in summam sui protestantis oppressionem ictu frameae evaginatae ad collum et guttur admovendo velle, his formalibus promulgando: »pij, taki a taki synu, bo cię przebiję!« interimere et vita privare; demum in summam status spiritualis laesionem subdito suo superscripto se, protestantem, aliquoties colaphisare demandare; prout subditus praedictus in praesentia multorum hominum, protunc adstantium, mandata domini sui exequendo, se, protestantem, colaphisavit et percussit et crematum ac mulsam bibere se, protestantem, coegit, aliasque permultas injurias, laesiones et contumelias intulit et intulerunt ac peregerunt; nec his contentus, imo majora majoribus addendo, acceptum se, protestantem, pro manu in majus ludibrium hominum per forum et plateas civitatis praesentis ambulando ad hospitium cujusdam, Szahynowa dictae, idem generosus thesaurarius cum famulis suis, armis instructis, adduxit, ibidemque mulsam, crematum itidem bibere injunxit et vix ad aliquot requisitiones multorum nobilium et praecipue magnifici notarii loci praesentis per famulum eundem liberare et dimittere voluit, seque, protestantem, ad residentiam et mansionem sui, protestantis, magnifici vero, notarii loci praesentis hospitium, cum famulis suis adduxit; itaque post plurimas requisitiones in hospicio ejusdem magnifici notarii se, protestantem, vix liberum fecit et dimisit, aliasque permultas violentias, injurias et laesiones sibi, protestanti, intulit et causavit, per quod securitatem publicam

et domesticam violavit, paenasque, eo nomine sancitas, succubuit et succubuerunt ac in se traxerunt, ratione itaque praemissorum idem venerabilis protestans contra generosum thesaurarium Podoliae ac subditum ejus iterum atque iterum protestatur.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, годъ 1706, № 3960; листъ 585.

СХХІ

Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на старшаго своего брата, Адама Путошинскаго, на его друзей и слугъ, а также на игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Юсифа Балабана, о томъ, что обвиненные наносили истцу многія и различныя обиды, между прочимъ, во время храмоваго праздника въ селѣ Гати, они взяли изъ церкви домой икону Св. Дмитрія, и игумень Балабанъ служилъ службу въ ихъ домѣ; потомъ они объяснили русскимъ военнымъ людямъ, квартировавшимъ въ той мѣстности, что они вынуждены были поступить такимъ образомъ, потому что Владиславъ Путошинскій, принявъ унию, не пускаетъ ихъ, какъ православныхъ, въ церковь. Вслѣдствіе этого объясненія, русскіе солдаты напали нѣсколько разъ на дворъ истца. 1707. Мая 7.

Roku tysiąc siedmset siódmego, miesiąca Maja siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiestnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony jegomość pan Władysław Puto-szyński, łowczy smoleński, swym i małżonki swei imieniem, jako pani op-rawnej i dożywotniej, inhaerendo videndae protestationi cum praesentatione

coni et visione ministerialis, de actu et data anno millesimo septingentesimo sexto, die quarta Decembris zapisanej solemniter magno cum dolore, do której terazniejsze podanie kopiej ptoestacyej, nie będąc pewien życia i fortuny, czynią i zanoszą w ten sposób, protestując i reprotestując przeciwko urodzonym ichmościom panom: Adamowi i Anastazyej Bałabanównie, wynajdującej wszelkich sposobów do zruinowania zdrowia i fortuny, niemniej pokoju sąsiedzkiego, Putoszyńskim, stolnikom żytomirskim, bratu i bratowej swojej, zapomnianych Boga i sumienia, tudzież urodzonemu jegomości panu Antoniemu Ferensbachowi, mieszkającemu u ichmościów obwinionych, także urodzonemu jegomości panu Rafałowi Karlińskiemu, niemniej jegomości ojcu Józefowi Bałabanowi, ihumenowi monasteru Białostockiego, i wysstkich braci tegoż monastera, jako też bojarzynowi Hryniewiczowi, z czynszu u ichmościów panów stolników mieszkającemu, jako inwatorom na dwór, i wieś, i cerkiew świętą, noviter zaś inwatorom anno praesenti millesimo septingentesimo septimo, miesiąca Kwietnia dwudziestego piątego dnia, to jest: *cujusvis nominis Łuckiemu, słudze ichmościów obwinionych, jako też słudze jegomości pana Ferensbacha, cuiusvis nominis Zaleskiemu, w areście u ichmościów panów stolników zostającemu, o to: iż lubo była w ciężkiej oppressyey videnda zapisana protestantium w grodzie Łuckim, jednak protestans, bardziej pamiętając na Boga i miłość braterską i pokój sąsiedzki i upamiętanie się, dotychczas nie podając kopii na ichmościów obwinionych, ale kiedy przy ostatniej ruinie fortuny i ciężkiego zału pozbytych działek, ich mościów protestujących na zdrowie następowanie i w osobliwą niewolą, jako brata młodszego, wzięcie, załóżnie już przymuszony będąc skarżyć się na nieafekt ichmościów obwinionych, iż ichmość obwinieni, nieukontentowani będąc dawniejszemi czynami, oppressyami, szkodami, różnych czasów, dni i miejsc ustawiczną szkodę w różnych zbożach czynić i wniwecz protestanta obracać i co mogą wymyślić, a najbarziej, coby mieli ichmość panowie stolnikowie żytomirscy, małżonkowie, po dekrete trybunalskim wszelką modestią przykładem dobrym strzymanie się czeladzi od wszelkich violencji i dalszych do niechęci okazji postępować, to potym, do podobnych wracając się nieprzyjaźni, kiedy pomieniony Hryniewicz swoją wolą, czyli z informacją, dla pozoru sprawy ichmościów obwinionych, na chałupę poddanego protestantów, kiedy sama jejmość pani łowczyzna z działkami małemi po pogorzeniu dworu swego tulać się i mieścić musiała, pijany napadwszy, iascio protestante, hałasował wrzeszczał, do szabli się porywał, czeladź i białogłowy, przy dzieciach*

będąc, porozganiał, samą jejmość panią łowczynę pokonfundował i słowami karczemnymi affecit, poddanego i poddaną tej chałupy zbeształ, bić się do nich porywał, jakożby był i pobił, gdyby byli nie pouciekali, a potem, na dwór protestantis napadszy, hałas i krzyki sprawował in praesentia już protestantis, co protestans, pacientissime uchodząc nieszczęścia, zniósł i ze dworu swojego uchodzić musiał; tym się nie kontentując, że przedtym tenże Hryniewicz na pastuchów, bydło pasących, napadszy, w polu onych pobił, pokaleczył bez żadnej sobie danej okazji; który gdy w takowej sobie nieznośnej konfuzii i krzywdzie protestans ichmościów panów przyjaciół użył: jegomości pana Rafała Karlińskiego i jegomości pana Marka Chronińskiego, skarżąc się i żaląc na takowe oppressye, prosząc oraz o sprawiedliwość, upraszał i posłał do ichmościów obwinionych,—ichmość żadnej na to nie dali deklaracji ani sprawiedliwości uczynili, co ichmość panowie przyjaciele, infectis rebus, odjechać musieli; niedość na tym, że przez człeka excessivum potkała ichmościów panów protestantów confuzya, ale i sami przez się ichmość obwinieni, podczas święta Dmitra świętego, założenia cerkwi świętej we wsi Hati a prazniku w dzień ten w dobrach spółnych z ichmościami obwinionemi i podczas ześcia się ludzi ze wsiów okolicznych na praznik doroczny na nabożeństwo, czyniąc na konfuzyą protestantom i odrażenie ludzi od prazniku, a stąd dalszą wsi ujmę i substancyę, sprowadziwszy pomienionego jegomości ojca ihumena monasteru Białostockiego i zakonników kilku z nim, cerkiew odbić kazawszy, która kosztem i reparacyą protestantis est, obraz świętego Dmitra z cerkwie wzięc kazali, i nabożeństwo, które w cerkwie jednej, na miejscu Bogu poświęconym, a nie prywatnym domu, ile podczas dorocznej uroczystości, odprawowane być powinno, we dworze, na złość protestantów —aby na tym nabożeństwie nie byli, a bardziej grożąc na zdrowie i zrujnowanie substancyę, odprawować sobie kazali, a to podczas bytności na on czas Moskwy, którzy kiedy się ichmościów obwinionych pytali— dla czego by odprawować w cerkwi nie mieli, ale w domu prywatnym odprawowali?—tak ichmość panowie stolnikowie, zapomniawszy bojaźni Bożej i miłości braterskiej, jako jegomość otec ihumen swój charakter Bogu posłubiony, tak jegomość pan Ferensbach, mieszkający na łasce u ichmościów obwinionych, i jegomość pan Karliński, gościem natenczas u ichmościów będący, zapomniawszy łaski i affektu jegomości protestanta, że jegomość protestans wielekroć razy świadczył affekt swój osennu, a co najwiękssza, że dotąd nie zalił się o grabież pewnych summ

przez jegomości obwinionego,—odpowiedzieli: »że dla tego, że jegomość pan łowczy, unią trzymając, w cerkwi zabrania, my zaś Błahocześć trzymamy«. Co usłyszawszy ciż ludzie moskiewscy, jako narod obcy, zwyczajów polskich nieznający, przyszedli do protestanta ze dworu ichmościów obwinionych, i namówieni opaczną i podobającą się relacją, z takowym ferworem: « że my majemo ukaz tebe wzięty za szyju, za szczo ty Unyju derżysz a bratowi swemu w cerkwi odprawlaty ne dajesz !« Aż się protestant, ztoropiały będąc, wymierzać się musiał in praesentia na on czas gości u siebie mających, i okupować się musiał; mało na tym, pod niebytność w domu swym protestanta, do Dubna natenczas w interesie swoim i żaląc się na taką oppressyę Moskwy odjechałego, jegomość pan Antoni Ferensbach, zawziowszy z chorążym moskiewskim przyjaźń i kolligacyą, i że mu natenczas potrzeba było koni, tenże pan chorąży z instynktu i informacyi tak ichmościów panów stolników, jako jegomości pana Ferensbacha, ze dworu ichmościów do dworu protestanta prosto z kilkunastu żołnierzami przyjechał, samą jejmość panią łowczynę przestraszyli, niewiedzącą ni o czym, i konie wszystkie z stayni na podwody pozabierali, ichmościów obwinionych części i dworu nic nie tykając, taka jezdne, jako i kolasne, wozowe, i zostawiwszy we dworze przy jednej tylko jejmości pani łowczynej żołnierzów kilku, pod specjalną wartą trzymając, nazad do dworu obwinionych ten pomieniony chorąży z żołnierzami drugimi i zabranami końmi protestantom rejterował się, a potym ztamtąd odjechał, w tydzień konie zbiegane, zmorzone, wniwecz obrocone z łaski ichmościów ledwie przygnali; i tak nie raz z informacyi ichmościów obwinionych, naprawy, powiadając nieraz przed Moskwą to sama jejmość obżałowana, jako też ichmość sami: »że mu nic nie zgorzało, ma on pieniądze, srebro, klejnoty, suknie, wszystko ma«, jakoby nie wiedząc tego, że z ichmościów łaski obwinionych po ogniu w jednej się koszuli został, protestantom od ichmościów krzywda i oppressya działa się; ale nie tu złemu koniec: końmi swemi, jako zawsze zwykli zboża wypasywać tak ozime jako i jare, tak i świeżo teraz konie ichmościów, tak ichmościów panów stolników i poddanych jego, przezwiskiem Semena Wolanika, jako też i jegomości pana Ferensbacha, sterty protestantis, w polu stojące, roz-targali i na kop kilkadziesiąt spaśli i wniwecz obrócili, w której szkodzię, powracając protestans od wielmożnego jegomości pana sędziego podolskiego, podstarościę grodzkiego łuckiego, za dekretem sądu trybunału koronnego lubelskiego, dla sprowadzenia za tymże dekretem na grunt wsi Hati na condescensyą, widząc tak znaczną oppressyę i krzywdę swą, zająć roz-

kazał, według zwyczaju,—jegomość pan Herensbach, miasto submissyey i szkody tak znacznej nagrodzenia, z furją w dom protestantis przyjechał, i z odpowiedzią znaczną i publiczną słowami nieuczciwemi odjechał, konie zaś te według prawa do grodu dla prezenty są odesłane, i na grodzie przez woźnego zostawione, szkody zaś ani sami ichność nagrodzić chcą, ani podanym swoim, których konie tamże byli, stem kijów grożąc, niekaza, i owszem zabraniają; oso bliwie ciż ichność panowie stolnikowie, dekretowi przerweczonemu sądów grodzkich, trybunalnych, koronnych, lubelskich contraveniendo, bo ani condescensionem officiorum mutuo sumptu partium conducere pro tempore decreto praefixo, ani in post declarant, ale bardziej w umysłach swoich nie ustając ichność obwinieni, kiedy wynajdując media, aby protestantów wyciągnąć na jakowe violencye, jako evidenter patet, kiedy w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego piątego dnia, w same święto Wielkanocne, nescitur pro quo fine, sługę swego, pomienionego Łackiego, który u ichnościów obwinionych lat kilka służył, puściwszy te echo przez tegoż pomienionego Łackiego: »że mnie pan odprawił i przy odprawie zbił i skaleczył«, oraz ofiarując się całej wsi za tę swoją confuzyę wyśpiewać na inquizycyey wszystkie niecnotliwe akcyce ichnościów obwinionych, tak o spaleniu dworu protestantów, jako i o inne violencye, krzywdy i oppressyey, jako też i raptus i wszelkie sposoby wymyślne do zruinowania zdrowia, fortuny protestantów; gdzie protestans, miawszy u siebie przy uroczystości chwalebnej gości, sąsiadów, kapłanów i z powinszowaniem świąt chwalebnych gromady swojej, gdzie przy pokazanej ochocie, według zwyczaju do nocy zabawiając się z pomienionymi przyjaciółmi i kapłanami, oraz z pomienioną gromadą, nie wiedziawszy ni o czym, aliści przychodzi ten pomieniony Łacki z napruszoną głową, gdzie protestans, obaczywszy człeka oraz i nieszczęście swoje, oświadczył się tą gromadą i przyjaciółmi, że to jest napaść, któremu, nie dając szerzyć się w mowie w zmyślonym żalu jego i służbę ofiarując, protestantes zpędzili; nescitur quo praetextu tenże pomieniony Łacki, wpadszy do stajni protestantów, konia jezdnego porwawszy i szablę sługi spomienionego protestantis, urodzonego Stefana Wyhowskiego, gdzie na tymże koniu nie gdzieindziej przybiegł, tylko do ich mościów obwinionych dworu, gdzie ichność obwinieni, politycznym sposobem swoim dogadzając, tegoż pomienionego Łackiego, wrzekomo ad carcerem wziąć rozkazali; a co widząc ichność protestantes tak ciężką krzywdę swoją, violencję i oppressyę przy takowych sposobach, nazajutrz użył przy-

jaciela, sąsiada i brata swego, jegomości pana Marka Chroskińskiego, do ichmościów obżałowanych, pytając się: czy to jest cum scitu ichmościów violenter wzięcie konia i chcąc wiedzić co to są, za sposoby? aliści ichmości obżałowani, żal do żalu, boleść do boleści dodając, przez tegoż przyjaciela odpowiedzieli: że mię pan łowczy i samą osobą swoją i czeladzią (napastuje), i temu pomienionemu Łackiemu konia i szablę dał, aby mię zabić; co in rerum natura nie jest, gdyż czasu prawa tymże przyjacielem, który u protestanta natenczas nocował, i całą gromadą dowiedzieno będzie, że się to i we śnie nie śniło, nie tylko żeby miało być w samej rzeczy; i jak tylko ichmość obwinieni tym opacznyim udaniem już na schyłku zdrowia ichmościów protestujących dla częstej napaści i turbacyi przez takowe kłamianie przywodzą, bo nie dość na tym, że jegomość obżałowany pozadawał protestantom przez protestacye swoje, indebite poczynione, że jakoby protestans miał zastępować na drogach i zasadzki czynić, na zabicie godząc ichmościów obżałowanych, a to wszystko ichmość obżałowani czynią, podając całemu światu, aby już ichmość protestantes przez opaczne udanie nigdzie słowa dobrego nie mieli i spójrzenia, a sobie chcąc tym sprawę poprzeć, do takowych sposobów udając się, i co może być wymysłnych sztuk i afrontów u siebie wynaleźć na protestantów, to wynajdują, kiedy umyślnie, nie czyniąc działu, że ichmość protestantes nie wiedząc o swoim, jako także będąc naturalnym successorem z jegomością obżałowanyim po zeszyłych rodzicach swoich, i tym się samym pokazuje, że jegomość protestans dotąd jeszcze w opiece zostaje u ichmościów obwinionych i osobliwej niewoli, kiedy protestans w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego ósmego dnia, pługi posłane przez protestantów i już naoranej nie mało ziembli, ichmość obwinieni też pługi z gruntu tego spędzić usiłowali byli i z znaczną odpowiedzią i grozeniem się z pola odjechał jegomość obżałowany. Przez który takowy swój postępek bezprawny prawo Boskie i pospolite naruszyli, winy zaś, ratione praemissorum et irritationis post latum decretum pacis, na się zaciągnęli, do szkod niemałych przywiedli, de quibus iterum iterumque protestatur, reprotatur et manifestatur. Władysław Putożyński, łowczy smoleński, s. województwa Wołyńskiego. Et in verificationem praemissorum omnium tancz protestans stawił na urządzie woźnego generała województwa Wołyńskiego i innych, który w moc prawdziwey relacyej swojej dla zapisania do ziąg niniejszych jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku przeszłego, ty-

siąc siedmset szóstego, miesiąca Novembris dnia czwartego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiarogodnych, urodzonych: jegomości pana Marka Chroslińskiego i jegomości pana Jana Bogdaszewskiego, na requisitią urodzonego jegomości pana Władysława Putoszyńskiego, łowczego smoleńskiego, był we wsi Hati, widział sterty, w polu stojące i daleko ode wsi, nagle popsowane i popasione, rachując na kop czterdzieści szkody, i to też słyszał i widział, że nie bez kogo innego ta się szkoda stała (bo widział konie zajęte), tylko ichmościów własne konie i bydło tę szkodę znaczną zrobili, i to też słyszał od ludzi wiary godnych, tam we wsi mieszkających i ludzi postronnych, że jegomość pan Ferensbach, miasto prośby i nagrodzenia szkody, o konie swoje przechwałki i odpowiedzi czynił na jegomości protestującego, a jegomość pan stolnik pod stem kijów zakazywał poddanym i czeladzi o konie się upominać i szkodę nagradzać; od tychże ludzi słyszał, jako pomieniony Hryniewicz na chałupę protestantów, gdzie sama protestantka z dziećmi swemi po pogorzeniu dworu tułać się musiała, napadł, białogłowy i czeladź, przy dzieciach będące, i poddanego w tej chałupie furibunde porywaniem się do szabli, pianym będąc i biciem grożąc, porozganiał, a potem na dwór, konia porzuciwszy u tej chałupy, z tąż fantazyą napadł, krzyki, hałasy sprawował, gdzie protestans, uchodząc nieszczęścia swego, z domu uść musiał; i to słyszał od tychże ludzi, jako też naprawujących moskalów na dwór i konie z stajni jegomości pana łowczego i poddanych: kozacy z naprawy ichmościów zabrane przez moskalów zostały, i to słyszał i widział, i tąż pomienioną szlachtą oświadczywszy się, koni grabieżnych czworo, piąte źrzebie wzięwszy, ztamiąd odjechał z czeladzią jegomości pana łowczego smoleńskiego, i tę swoją relację przedemną, urzędem, i te konie reponowawszy na urządzie, zeznał. Iterum zaś do tejże videndy relacylej swojej, przyszedszy, zeznał relację swoją powtórną: iż on w roku terazniejszym, tysiąc siedmset siódmym, miesiąca Kwietnia dwudziestego siódmego dnia, na instancją tegoż jegomości pana łowczego smoleńskiego był we wsi Hati in praesentia ichmościów panów przyjaciół tychże, słyszał i widział od tychże ludzi, we wsi mieszkających i postronnych ludzi, szlachty wiary godnych, że od jegomości pana stolnika żytomirskiego i jegomości pana Ferensbacha z naprawy był pomieniony Łącki we dworze, sługa ichmościów, z naprószoną głową, w nocy, in praesentia gości, sąsiadów, braci, jako też i kapłanów i całej gromady, którzy z powinszowaniem panu świąt przychodzili, żale swoje zmyśnione jakoweści na pana swego rozkładał, oraz eńharując się, tak na wsi, jako i we dworze, śpiewać na inquizycylej omnia

mała przez ichmościów panów stolników żytomirskich, małżonków, popełnione jegomości panu łowczemu smoleńskiemu, gdzie jegomość pan łowczy smoleński, nie tego nie uważając, naprzód oświadczył się temiż ludźmi, natenczas będącemi u siebie w domu, że to jest napaść, i z oczu onego spędził, szerzyć się w mowie nie dał, gdzie ten pomieniony Łącki, nescitur pro quo sine et praetensione, konia jezdnego i szablę pomienionego sługi, pana Stefana Wyhowskiego, z stajni porwał i do ichmościów mianowanych odesłał, ichmość zaś panowie stolnikowie żytomirscy dla koloru takowej akcyey rzekomo ad carcerem onego wziąć rozkazał, gdzie jegomość pan łowczy smoleński tej nocy, nie wiedziawszy o takowym jegomości postępku, nazajutrz w same południe dowiedziawszy się, szlachcica brata—jegomości pana Marka Chruslińskiego, posyłał do jegomości, pytając się i upraszając ichmości o takowych sposobach, aby wiadomość dali, oraz o konia i szablę upominając się i o sprawiedliwość prosząc, gdzie ichmość panowie stolnikowie żytomirscy, małżonkowie, tak z jegomością panem Ferensbachem i czeladzią swoją, pomienionym Zaleskim, i innemi, miasto uczynienia w tak oczywistej krzywdzie i oppressyey, odpowiedział: »że na mnie napał tego Łąckiego jegomość pan łowczy i zabić kazał, i sam osobą swoją i z czeladzią był; co ja słyshałem i widziałem, że się to i we śnie nie śniło jegomości panu łowczemu, jako też i od tej szlachty słyshałem, którzy natenczas nocowali u jegomości, że to jest nigdy nieprawda; gdzie ja na też instancyę, mając przy sobie szlachtę, urodzonych ichmościów panów: Marka Chruslińskiego i Jana Becha, byłem we dworze ichmościów panów stolników żytomirskich, widziałem Zaleskiego i w więzieniu pomienionego Łąckiego, gdzie onych do rozprawy prawnej przyaresztowałem i przyporęczył do gotowego processu, i ztamąd z tą pomienioną szlachtą odjechał, i tę swoją relacyę zeznał, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał.

Книга городская, мещанская, поточная, годъ 1707, № 2589; листы 228 на обороты.

СХХII

Жалоба священника Иоанна Паладьскаго на дворянина Юрія Козыр-скаго о томъ, что слуги его наносили побоя истцу и одному изъ его причетниковъ, самъ-же Козырскій присвоилъ себѣ повозку, купленную истцемъ, и угрожалъ ему побоями, когда онъ явился просить объ ея воз-вратѣ. 1707. Юня 16.

Roku tysiąc siedmsetnego siódmego, miesiąca Junii szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Mikołajem Athanazym Hlibowiczem Pierockim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter veniens wielebny xiądz Jan Padalski, hospodyn cerkwi Chorochoyńskiej, inhaerendo protestacyej, od wielmożnego jegomości pana Bałabana, miecznika nowogródzkiego, pana swego i collatora tejże cerkwi, suo et nomine sui protestantis, in eisdem actis uczynionej, świadczył i protestował się naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Jerzemu Kozyrskiemu w ten niżejopisamy sposób i o to: iż jegomość obwiniony, nie kontentując się tym, że ex jussu et mandato słudzy jegomości wprzódy dziaka cerkwi Chorochoyńskiej, a potym modernum protestantem nocturno tempore w lesie napadszy, zbili, ztlukli, zekrwawili, ale i teraz, novissime gdy protestans u wojska moskiewskiego pewnej dywizyej, przechodzącej przez wieś Chorochoryn, wóz ze wszystkim kupił, i u żyda, arędarza, obwinionego jegomości, nie mogąc natenczas do domu zawieźć, zostawił, który jegomość, dowiedziawszy się o pomienionym wozie, ex nullo dato et accepto, arędarzowi przywieźć do siebie rozkazał i ten wóz ad suum usum et commodum obrócił; protestans, usłyszawszy ex narratis tegoż arędarza o wozie zabranym, u pomienionego jegomości, quam submississime restitutio-nem expostulabat, dowodząc, że przy ludziach godnych wiary kupił; jegomość obwiniony, nie słuchając żadnej ratiej, protestantem modernum, nie przepuszczając i panu sui protestantis, lżył, sromocił, kijmi koniecznie bić usiłował i pewnieby był suum malevolum animum ad effectum deduce-wał, gdyby sama obwinionego jegomości jejmość nie zahamowała i nie upro-

siła; jakoż pomienionego wozu nie oddał i dotąd oddać nie chce, i owszem większe a większe na zdrowie protestantis czyni diffidacye. Przez co prawo pospolite, de non appropriatione alienae rei opisane, naruszył, w rygor pomienionego prawa popadł; o co modernus protestans iterum iterumque protestatur, salva manente ejusdem protestationis melioratione, o te razniejszej ad acta przyjęcie prosił, co i otrzymał. Jan Padalski, prezbiter chorochoryński.

Книга городская, луцкая, поточная, 1707 года, № 2589; листъ 299 на оборотъ.

СХХІІІ

Жалоба приходского священника села Збереза, Александра Ломиковского, на дворянина Ивана Татомира о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя оскорбленія и обиды и рубилъ его саблею, угрожая ему мщениемъ за то, что истецъ осмѣливается жаловаться въ судъ на шляхтичей 1707. Юля 27.

Feria quarta in crastino festi sanctae Annae, Matris Deiparae Virginis Mariae, anno Domini 1707.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis Alexandri Łomikowski, parochi et vicarii Zbrzyziensis, in et contra generosum Joannem Tatomir, bonorum villarum Siekierzyńce et Boczyry vigore juris sui possessorem, ratione per ipsum ipso die Dominico proxime praeterito proximo in praefatis bonis oppidi Zbrzyzie, via strata publica tendentis, nullius culpae conscii, solummodo quod eidem protestanti nobilis Iwanicki, bonorum villae Koczubincyki quovis juris titulo possessor, faenificium falcastrare permisit, non ad eundem spectans, hocque ex praeconcepto odio primo verbis ignominiosissimis contemptuationis, denuo ad frameam sese proreptionis et vix

ejusdem horrendissime non convulnationis, prout de facto convulnerasset, si adstantes homines variae conditionis non defendissent, in vitam hisce formalibus: «poczekajno ty, popie, co ty się na szlachtę protestujesz; protestuj się tylko na mnie ty, to ja też protestacyę słukę na tobie!» diffidationis, aliarumque oppressionum, ac praecipue damnorum, anno nuper elapso millii quatuordecem cassularum pecoribus et pecudibus depastionis et in nihilum redactionis, illationis et causationis facta; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non est porrecta copia, quae dari debuit,—idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo est manifestatum. Et incontinenti idem venerabilis Alexander Komikowski, protestans, praesentavit officio praesenti baculum, alias laskę, per suprascriptum generosum Tatomir in medio persectum framea, quod taliter praesentatum rursus ab officio praesenti effidejussit et officium praesens de extradito sibi quietavit.

Книга каменецкая, городская, записовая и поточная, годъ 1707, № 3961; листъ 327 на оборотъ.

CXXIV

Обѣтъ, данный княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, епископомъ Бѣлорусскимъ, при рукоположеніи его въ епископскій санъ. Князь Четвертинскій обѣщаетъ ревностно исполнять епископскія обязанности, блюсти чистоту Православной вѣры и не уклоняться отъ зависимости отъ Кіевской митрополіи. 1707 (?)

Обѣтъ ясне въ Богу преосвященнаго князя Четвертинскаго, епископа Бѣлорусскаго, данный въ катедре Кіевской.

Азъ, православный игуменъ, Четвертинскій Сиддивестръ, избранный и нареченный епископъ Бѣлорусскій, си есть Мстиславскій, Оршанскій и Могилевскій, обѣтую и присягаю предъ лицомъ всевидящаго Бога и всея церкви, яко вѣру светую, юже ныне повѣдахъ здѣ, символомъ на святыхъ вселенскихъ: Никейскомъ и Константинопольскомъ соборахъ составленную, невредиму, не премѣнну во всемъ, безъ всякаго прилаганія или отъятія, до кончины живота моего сохранию, и тояже иныхъ учити имамъ.

И яко пребыти имамъ во всемъ вѣренъ, и послушливъ святой соборной апостольской церкви по преданію Божественныхъ апостоль и святыхъ отецъ, и тебѣ, господину отцу и владыцѣ и пастырю моему, господину Варлааму, милостию Божіею православному архіепископу, митрополиту Кіевскому, Галицкому и всея Россіи, и твоимъ восприемникомъ, правильнѣ на престолъ митрополитской Кіевскій, Галицкій и всея Россіи въходящимъ и вѣру святого восточного православія право содержащимъ.

И яко во совѣтѣ или соизволеніи или дѣлѣ свѣкомъ, преосвященству твоему и по тебѣ твоимъ восприемникомъ на сопротивленіе умышляемомъ, и творимомъ, или вредъ и щету нѣбую твоему преосвященству наносящемъ, пребывать и тому соизволяти не имамъ, пачеже и елико мощно ми будетъ скоро твоему преосвященству, или восприемникомъ твоимъ изъясити, и самъ сидевому совѣту и дѣлу вреду спротивитися и запяти долженъ буду.

Совѣта всякого въ церковныхъ исправленіяхъ, егоже самъ преосвященство твое или восприемники преосвященства твоего довѣрять будутъ сами собою, или посланники своими, или еписколіею, да не будетъ откровеніе его во церковному вреду и щетѣ, нѣоуже явѣ сотворю и не отырю.

Посланниковъ преосвященства твоего, ихъже истинныхъ быти свѣмъ, во пришествіи, пребываніи и отшествіи честно устранныюбити, и въ нуждахъ сопособнымъ имъ быти имамъ. Права, чести, привілея и повагъ святыхъ восточнихъ церкве, такоже престола митрополіи Кіевской, Галицкой и всея Россіи твоего преосвященства хранить, защищати, умножати и розширяти, тщатися буду.

Правила божественныхъ апостоль, богоносныхъ отецъ и сва-

тыя восточныя церкви изреченія, расположенія же и заповѣданія всѣми силами сохрани и отъ инныхъ хранитися сотворю.

Еретиковъ всѣхъ древнихъ и новыхъ, такожде и отступниковъ отъ святыя восточныя церкви ко познанію истины навращати, ереси же, отступства, и вся душегубная изобретенія ихъ всими силами искореняти долженъ буду.

Звать отъ преосвященства твоего ко собору, кромѣ всякого извѣта, прекословія же и отреченія, на время и мѣсто уреченное, добротѣ прійти долженъ буду, развѣ аще великая, благословная и правная нужда возбранитъ ми, тогда писаніемъ и посланники мои сию возвѣщу преосвященству твоему и всему собору.

Въ церковь и чинъ ея ничтоже ново, аще и зѣло полезно возмѣлбы ми ся, привносити, такожь и отъ древнихъ обычаевъ, прежде небреженіемъ оставшее что, паки обновити, и въ древнее употребленіе привести дерзнути, никакоже имамъ, аще не прежде преосвященства твоего совѣтъ и благословеніе на сіе притяжу.

Въ епархіяхъ или діецезіяхъ чуждыхъ, развѣ моея единая, ни единуже власть распространити, ниже священниковъ, діаконъ и всѣихъ влриковъ рукополагати, ниже божественную литургію священнодѣйствовать, безъ благословенія и соизволенія преосвященства твоего дерзнути имамъ, аще и велию быти нужду сія творити возмѣлбымъ.

Имѣнія же, наслѣдія и села вся церковная и трапезъ и воспитанію епископскому прислушающая, ниже туне кому дамъ, ниже на цѣнѣ отдамъ, ниже въ долъ изнуру, ниже нѣмъ коимъ образомъ, извѣтомъ же и обычаемъ, отъ церкви отчужду, аще и соизволеніе впроста моея церкви на сіе имѣлбымъ, безъ совѣта и соизволенія преосвященства твоего, аще же нѣчто отъ воспоминанныхъ отчуждилбымъ, казни и запрещенію отъ твоего преосвященства и отъ всего церкви російскія собора преданнымъ подлеци долженъ буду.

Тѣмиже церковными имѣніи и всякими приходами употреблятися мѣрнѣ и воздержательнѣ со Божію боязнію, яко предъ свидѣющими очима его ходя, имамъ, не ко власти, суетѣ же и тщеславію нѣвоему міра сего, но точію ко благолѣпію и благочестію

церковному, ко помощи сиротамъ, нищимъ и въ бѣдѣ сущимъ христіанскимъ людямъ правовѣрнымъ. А понеже поучаетъ апостоль святой, яко подобаетъ епископу учену быти, пособствующему вѣрному словеси поученію, да силенъ будетъ утѣшати во здоровомъ ученіи и противящаяся обличати, яко же и самъ Христосъ пастырей начальникъ ко поставленнымъ отъ него первымъ епископомъ, апостоломъ святымъ, рече: «шедше поучите вся языки» того ради долженъ, да исполню сію должность епископскую учительную, долженъ буду всякимъ промышленіемъ, силами и разумомъ тѣшиться и прилежати, училища назидати, и въ ня свободныхъ ученій и учителей, стяжевати, отъ имѣній церкви и трапезы моея прислушающихъ, воспитая ихъ и потребная имъ дая, поелику мощно ми будетъ; назданнымъ же сущимъ училищамъ помощникъ и заступникъ вседушно, всѣми силами, елико мощно ми будетъ, общаюся быти.

Прочее всякого странного и церкви святой восточной несогласующаго и противящагося права, обычая, ученія и изобретенія такожде и человекъ ино мудрствующихъ и та изобрѣтающихъ, не точію по церковному исправенію, благочинію же и сожителству православныхъ воспріймати, совѣодити и присовокупляти никакоже имамъ, но и всеощнѣ таковыхъ всѣхъ, якоже самъ бѣгати и стрѣщися, сице и прочихъ, моему пастырству подрученныхъ и поддѣжащихъ, отъ всѣхъ тѣхъ и тымъ подобныхъ да удаляются повелѣти, принудити же и сотворити долженъ буду по силѣ моей.

Тако ми Богъ да поможетъ и всѣ святые и сіе святое божественное Евангеліе.

Яко истинное сіе есть обѣщаніе изьявляю подписаніемъ руки моея Иоасафъ Кроковскій, Митрополитъ Кіевскій, рукою власною.— (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. № 211.

CXXV

Жалоба священника Иосифа Карасевича на управляющих мѣстечкомъ Грицовой, дворянъ: Стефана и Андрея Петровскихъ, о томъ, что они не смотря на презенту, данную Карасевичу владѣльцемъ Грицова Средскимъ воеводою, Одровожемъ-Певіонжкомъ, взяли подарокъ отъ советеля его на должность приходского священника, нападали вѣсть съ крестьянами на церковь, бросали на полъ антиминь, отнимали церковные ключи и т. п. и наконецъ дозволили крестьянамъ выгнать изъ мѣстечка Карасевича, которыхъ они были недовольны, какъ унятомъ, и вручить приходъ другому лицу. 1708. Января 26.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Januarii dnia dwudziestego szustego.

Przed urzędem y actami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckiemі y przedemną, Bazyliem Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu jegomości ociec Jozef Karasiewicz, prezbiter cerkwi Czarnoostrowskiej solenniter y z wielkim żalem protestował się przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Stephanowi, porucznikowi rothy pancерney wielmożnego jego mości pana Rybińskiego, starosty Bucniowskiego, y Andrzejowi, chorążemu usarskiej chorągwie najjaśniejszego krolewicza, jegomości, Kromnom-Piotrowskim braci między sobą rodzonym, dóbr miasteczka Hrycowa jaśnie wielmożnego Jana z Jwanowicz Odrowana Pieniązka, wojewody Sierackiego, Karola Odroważa Siedlenickiego, Kazimiry Odroważowny Pieniązkuwny Siedlenickiej, syna y córki wyszmianowanego jaśnie wielmożnego jego mości pana wojewody, hrabiów świętego państwa Rzymского, dziedzicznych possessorum czyli plenipotentom, albo comissarzom, w ten sposob y o to: iż ich mość panowie Pietrowscy, mając pomienione dobra w zawiadywaniu swoim, nic nie respektując na prawo wyraźne, w Ostromeżynie dnia pietnastego Czerwca, roku Pańskiego tysiąc siedmsetnego drugiego, od tegoż jegomości pana wojewody ninieyszemu comparentowi na cerkiew Hrycowską y parafią tameyszą cum attinentis dane, którym to prawem ostrzeżono y obwarowano, aby żaden z ich mość-

ciów panów possessorów miasteczka Hrycowa, albo jakimkolwiek tytułem trzymający Hrycow nie ważył się modernum protestantem z tey parafiey rugować y od cerkwie oddalać, pożytków onego odbierać albo umniejszać, jakieykolwiek praepedycyey y krzywdy onemu czynić, ich mość wyszmiadowani Piotrowscy, stante possessione sua miasteczka Hrycowa, nietylko żeby prawo mieli conserwować, ale, y owszem, we wszystkim onemu sprzeciwiłi się y parafianów tameyszych na to pobudzili, aby terazniejszego comparenta od parafiey cerkwie tameyszey oddalili; ciż parafianie, mając dobrą otuchę od ich mościów panów Pietrowskich, wprzód sam jego mość pan Andrzej Piotrowski z gromadą tameyszą w roku tysiąc siedmsetnym szostym, do cerkwie przyszedszy, z wielkim tumultem y hałasem z pianem ludem klucz cerkiewny od protestanta odebrali, y nie tylko żeby jaka była reverentia w domu Bożym, ale summum nefas popełnili cum Domini dishonore, kiedy portatel, alias antymins, z ołtarza porwawszy, na ziemie rzucili, y innych niemało irreverentii, Bogu przeciwnych, czynili y protestanta, tamże w cerkwi przy ołtarzu będącego, mało nie zabili, gdyby się byli troche raytaryey jaśnie wielmożnego jego mości pana obożnego koronnego, na ten czas tam, w miasteczku, będącego, nie obawiali, y dalsze difidacye na protestanta czynili y nie raz y częstokrotnie na rezydenciją protestantis nachodzili, żone protestantis, kiedy uchodzić musiał, do zamku, wziowszy, w kłody tenże jegomość pan Piotrowski, chorąży, zabić kazał y za ledwie aż za instantią teyże raytaryey oficerów godnych wypuścić kazał, a potym, niby słowamy łagodnymi invicium protestantowi przez różnych ludzi dawszy, aby się przy tey parafiey trzymał, wyieżdżając ztamtąd, też gromadę instruxit, aby comparenta ztamtąd wypędzili, jakoż taż gromada, będąc od jego mości obżałowanego dobrze informowana, nazywaiąc go, że w świętey unijey zostawał, psią, pogańską, wiarą, od wszystkiego gospodarstwa, budynku, który własnym kosztem reperował y spezy na niego na tysiąc złotych polskich łożył, od zasiewu ozimych po dniach trzydziestu y siedmiu, a jarych po dniach dwudziestu y pięciu, roli zaś, na jarzynę uprawioney, po dwunastu dniach, także pasieki w folwarku, siana kopic sześćset y innych sprzętów domowych y gospodarskich, cum nudis prawie manibus wypędzili; y to nie wiedzieć jeżeliby był zdrowie swoje secure unioś, gdyby nie raytarya, na ten czas tam będąca, suffragium onemu była dała; a to wszystko non ex occasione działo się, tylko z podstępku tameyszegoż człowieka, o te parafią starałącego się, od którego jego mość pan Piotrowski appetiatus będąc, modernum compa-

rentem oddaliwszy, do wielkich szkód y krzywd nieznośnych przywiódł y prawo Bozkie, pospolite, jako też y służące jemu na też parafią, złamał, y w winy prawne, de convulsoribus legum opisane, popadł, racione tedy praemissorum idem comparens y powtórnie przeciwko tymże obżałowanym protestowawszy się, y tey protestacyey wolno melioratią zostawiwszy, przez inszą lub przez pozwy offiaruią się z temiż ich mość obżałowanemi, ubi de jure venerit, etiam in judicio militari, prawnie czynić nie zaniechać, prosząc hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Józef Karosiewicz.

Книга городская, кременецкая, записовая и поточная, 1708—1709 года, № 1617; листъ 40 на оборотъ.

CXXVI

Универсалъ Львовскаго уніятскаго єпископа, Іосифа Шумлянскаго, ра рѣшающій священподѣйствовать Овруцкому протоіерю, Симеону Комару, вслѣдствіе оказаннаго имъ смиренія передъ єпископскою властью. Шумлянскій прежде отрѣшилъ было Комара подъ предлогомъ двосженства. 1708. Генваря 27.

Рову тисеча семьсотъ девятого, месеца Марця двадцять третьего дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передо мною, Михалемъ Сынгаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реештомъ вгородскимъ генералу воеводства Киевского, и книгами нынешними, вгородскими, киевскими comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość ociec Semion Komar, protopopa Owrucki, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich original patentu od jaśnie przewielebnego jegomości оуца Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, z pieczęcią y z podpisem ręki własney jego mości sobie, podawa-

iącemu, ratione introcontentorum danego y służącego, per oblatam podał y prosił, aby do xiąg przyjęty y wpisany był, który patent ja, urząd, do xiąg przyniając, czytałem y tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma, Josif Szmlański, miłostiu Bożyieiu prawosławny episkop Lwowski, Halicki y Kamieńca-Podolskiego, metropoliey Kijowskiej administrator, archimandryta Piaczarski, wsim wobec y kożdemu zosobna, komu o tom widaty należyt, osobliwe preczestniyazym protopopom, czestaym swiaszczenikom, sławetnym mieszczanom Owruckim y wsim błahocześciwym parochianom, do parochiey Owruckiey należącym, pry błahosłowieniu naszym archyereyskom izwistno tworim, iż, lubo preczestny otec Semion Komar, protopopa Owrucki, za pewnoie swoje wtrobracznym protiwno kanonom otcow Swiatych sojuzom prestnplenie, popał był w censury swiatych oycow y nasze arehiiereyskoe neblahosłowenstwo, jednakżc, gdy nemałoie wremia wo smirenyi y pokajanyi prebywaiuszczc, wsia nakazania nasza wo terpinyi ispołnył y do nas rydaiuszczc y steniaszczc prybihaiet, proszczenia y molitwy pasterskiey żelaiet, onoho pry muohich hodnych duchownoho y świeckoho stanu osob instancyach, z łaskawosti naszey w perwszoie błahosłowenstwo pryniałyśmy swiaszczennodiystwowati y wsia służby swiaszczeniczeskaja, iereiowi podobaiuszczaja, tworiti izwolichom, jakoż izwolałem i pobłohosławlałem. Dan w katedre episkopskiey Lwowskiey welikomuczenika y bohonosca Heorhia, dnia dwadciat semoho Januarya, roku tysieczna semsot osmoŃo. У того оригиналу патенту, при печати критической, подпись руки теми словы: Josif, episkop Lwowski, manu propria. Которы же то оринать патенту, за поданіемъ и проавбою вышменованое особы подавающей, а за мовьмъ, урядовымъ, принятиемъ, до книгъ нинешнихъ есть вписанный.

Книга киевская, городская, записовая и поточная, годъ 1709—1710, № 27; листъ 24.

CXXVII

Жалоба Луцкаго епископа, Дюнисія Жабокрыцкаго, на своего пасынка Николая Шаснаго Гулвича и на племянника Юрія Жабокрыцкаго о томъ, что оны ворвались съ толпою вооруженныхъ слугъ въ Луцкій замокъ, въ домъ епископа, приказали укладывать его вещи и приготавливать экипажи, желая его увести съ собою и отправить въ ссылку; они удались только вслѣдствіе большого стеченія народа, но обѣщали вторично исполнить свое нахѣтленіе съ большимъ усиліемъ. 1708. Апрѣля 18.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Aprilis ósmpastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter stanąwszy jaśnie przewielebny w Bogu jegomość xiądz Dyonizy na Zabokrzykach Zabokrzycki, z łaski Bożej i stolice apostolskiej episkop Łucki i Ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki, quam primum adjutorio singulari Altissimi et protectione Najświętszej Panny Bogorodzice i wielkiego katedry swojej Łuckiej patrona, Jana świętego Ewangelisty, zaszczytem, praesentissimuu od wyuzdanej i zawziętej na zdrowie i życie protestantis niżejmianowanych obwinionych złości evadere mógł periculum, tak zaraz cum uberrimis lacrimis solenniter et gravi cum querela przeciwko urodzonym ichmościom danom: Jerzemu Zabokrzyckiemu, towarzyszowi chorągwi pancерnej jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości xiędza Lubomirskiego, opata tynieckiego, synowcowi, tudzież Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi czernihowskiemu, pasirzbowi i wnukowi swoim, Chmielowiczowi, Czerwińskiemu, Sakowskiemu, Andrúszkowi Krawczukowi, poddanemu dziedzicznemu katedralnemu protestantis, i innym infraspecificati criminalissimi facti cooperatornm i pomocnikom, de nominibus et cognominibus wiadomym i znajomym, liczbę osób więcej dwudziestu przechodzącym, żalił i protestował się o to: iż pomienieni ichmość principaliter obwinieni, przepomniwszy Bożkiego i wszelkich narodów, a sobliwie koronego pospolitego prawa, contra machinatores et in-

sidiatores na życie i zdrowie cudze opisanego, tudzież pokrewnych ku stryjowi i dziadowi inculpatorum proximo sanguine obowiązków, a niemniej świadczonych sobie od protestanta wielu dobrodziejstw (które in ulteriori tractu hinc realissime deducuntur) nie tylko przedtym różnych lat i czasów na zdrowie i życie protestantis, tam junctim, quam divisim, na życie protestanta struendo molimina ac insidias clandestinas et apertas (jako o tym dawniejsze, przeciwko każdemu z nich czynione protestacye i przewidziane processus doskonalej obloquuntur) teraz recentissime, gdy jeden z obwinionych, jegomość pan Jerzy Żabokrzycki, w dobrach ziemskich protestantis, wsi Radochowce, o mil pięć od Łucka leżących, violenter, sine ullo praetextu vel minimo jure, per se insessis, cum summo damno protestantis zostawał i bawił się, drugi z nich, to jest jegomość pan Szczęsny Hulewicz, mając z pierwszym na zdrowie i życie protestantis uczynioną zmowę, gdy protestans ab exilio suo, przez pomienionego jegomości pana Jerzego Żabokrzyckiego, czyli też obodwoch ichmościów obwinionych, zawsze między sobą na protestanta cointelligentią mających, causato, aż osmego miesiąca z granic królestwa Węgierskiego dla uprzątnięcia trudności i ciężarów, w dobrach katedralnych episkopiej swojej Łuckiej zachodzących, a niemniej dla ordynacyej nowych kapłanów, jurisdictioni suae podległych, immediate ante festa Paschalia w wielki wtorek według starego kalendarza, to jest viata Gregorianum novum calendarium dnia dziesiątego miesiąca i roku terazniejszych, późno już w katedrze swojej, per varias calamitates zruinowanej i spalonej, stanął, tak zaraz in crastinum pomieniony jegomość pan Szczęsny Hulewicz, tamże sub pallio simulatae confidentiae i zyczliwości ku protestantowi przybywszy, hospitaliter od protestanta przyjęty, przez wszystkie dni aż przez niedzielę przeszłą tractans i w jednymże z protestantem złożeniu recubans, we dnie zaś privatas conferentias przez listy et variis aliis modis miewając, ustawicznie in vitam protestantis wzajemne conferentie, tandem już godzin kilka w noc tejże niedziele, to jest dnia ósmego Martii currentis, uprzątnowszy sobie jakoweś niesłuszne do protestanta nieukontentowanie, in praesentia godnych szlachty naprzód protestantem verbis laesivis, honorem episcopalem et locum Deo de dicatum tangentibus, adorsus, z katedry protestantis cum minis et furore temulentus precz w miasto odszedł, et amplius już w katedrze u protestanta diebus subsequentibus non comparuit, aż do dnia dzisiejszego, w który dzień, gdy protestans, uwolniwszy się od paschalnego nabożeństwa solennego, zabawą z jegomościem panem Januszewskim, tatarskiej jaśniewelmożnego jegomości pana Sieniaw

skiego, wojewody bełzkiego, hetmana wielkiego koronnego, rotmistrzem, i inszych chorągwiej, na hibernę i subsistentią do dóbr episkopiej Łuckiej protestantis assignacie mającemi, deputatami, zaraz post horas ante meridianas in residentia sua et cubiculo episopali mirkować się zasiadł, omni securitate publica, tak miejsca w samym zamku grodowego, jako też katedry swojej, chwale Bożkiej consecrowanego, ac legibus, de residentiis episcopilibus et immunitate ecclesiastica, canonicis et civilibus rigorose sancitis, munitus, nec quidquam adversi życia swojemu i zdrowiu, intentus będąc, a quopiam sperans, interea wyzpomienieni principaliter inculpati cum suis cooperatoribus, facta między sobą przez pomienione kilka dni na zdrowie i życie protestantis cointelligentia et conductamine w pomienionych własnych dobrach protestantis, wsi Radochowce, prosto do wsi Romanowa, dóbr wielmożnej jejmości paniej Theofili Konstancyej z Lipin Druzbijówny Kaszowskiej, stolnikowej czernihowskiej, natenczas w województwie Bełzkim w inszych dobrach swoich rezydującej, (w której wsi Romanowa dworze konie i wozy protestantis ob defectum w katedralnych dobrach siana i obroku, odesłane przez protestanta zostawały) na dwór tameczny violentissime napadszy, to który najazd dworu, w Romanowie stały, salva teje jejmości paniej stolnikowej czernihowskiej, ubi de jure venerit, z pomienionemi najeznikami salva praecustoditur seorsiva actio), jedne protestantis konie z wozami i woźnicami, przy nich będącemi, z sobą gwałtownie zabrawszy, a drugie do Radochowki wsi wyzejpomieniouej, ztamađ wysławszy, sami z temiz wozami i końmi temulenti przez miasto Łuck z wielkim potrowożeniem pospółstwa naprzód w zamek grodowy wpadli i w nim wrota zamkowe, bez żadnej straży będące, zatarasowawszy, ac suis cooperatoribus w dozor zleciwszy, żeby nikogo, do zamku idących ludzi, nie dopuszczali, strzelbą się ostawiwszy, cum aliis sicariis et cooperatoribus suis subito et improviso na cmentarz katedralnej cerkwi, mimo same drzwi cerkiewne, przed okna resydentiej protestanta, z pomienionemi ichmościami pany: rotmistrz em i deputatami o hiberną miarkującego się, przypadszy cum summo strepitu et vociferationibus, zakonników i świeckich kapłanów nowo poświęconych, także familiam protestantis domesticam z dobytymi szablami, z strzelbą i z łukami nałożonemi precz rozpędziwszy, samego tylko jednego protestanta, w alkirzu zamkniętego, zastawszy i do niego drzwi wybiwszy, verbis inhonestissimis, nie tylko personę, characterum episcopalem na sobie habentem, ale też by najpodlejszej nienależnemi zkonfudowawszy, pugnis et evaginatīs frameis nec imminantibus, do głowy i karku je protestanta przykładając, et saepissime protestanta między sobą szarpając, sfa-

tygowawszy i żadnego człowieka do niego nie przypuszczając, ktokolwiek tylko chciał wnieść do protestanta, gwałtownie ode drzwi i od okien odpychali, a samego protestanta nietylko, z pokoju do cerkwi iść chcącego, nie wypuszczając, ani przez okno z kim mówić słowa najmniejszego zabraniając, jegomość pan Hulewicz sam u drzwi z dobytą szablą i z pistoletem, z łukiem nałożoną strzałą stał, protestantowi wynieść z pokoju, ani też przyjść do niego nikomu nie dopuszczał, a zaś pan Jerzy Żabokrzycki, bezbożny synowiec protestantis, Chmielewicz, czeladnika swego, u okna u tegoż pokoju i alkirza protestantis z pistoletem i z szablą także dobytą postawiwszy, aby protestantowi ż niskim nie dopuszczał mówić (jakoż gdy protestans bez okno z alkirza chciał zawołać do siebie swego zakonnika, tedy tenże niecnotliwy Chmielewicz, z pistoletu zmierzywszy przez okno do protestanta, z rozkazu pana swego strzelić chciał), tenże jegomość pan Jerzy Żabokrzycki, obstawiwszy dokoła budynek, z inszemi pomocnikami, strzelbę mającemi gotową, i wszystkich ludzi, tak przyjaciół, jako czeladź zakonników i kapłanów nowopoświęconych odpędziwszy, jako to: jegomości pana Michała Ładę, szlachcica dobrze osiadłego, w gębę dwa razy uderzywszy, a słowami nieuczciwemi nakarmiwszy, także Stanisława Keśnickiego, siostrzeńca tegoż jegomości pana Łady a pokojowego protestantis, kańczukiem przez łeb dobrze osmagowszy, jegomości pana Stefana Omelańskiego-Hurka także kilka razy policzkowawszy, a do jegomości pana Gabriela Bęgdanowicza do szabli pokilkakroć porywając się, słowami uszczypliwemi nakarmiwszy, naostatek wielmożnego jegomości xiędza Piotra Hulewicza, kanonika łuckiego, plebana kościoła świętego Jakuba, blizkiego synowca protestantis a swego stryja, jegomość pan Hulewicz, obwiniony, gdy, dowiedziawszy się tenże jegomość xiędz kanonik o zawziętości pomienionych obwinionych tak ciężkich, przybiegł uśmierzać swoją perswazyą duchowną i, proszony od protestanta, wszedł przez próg, zaraz tenże jegomość pan Hulewicz, wprzód go pchnowsy enormiter od siebie, potym, gdy ustąpić z pokoju nie chciał, rzekł mu: »xięże, nie wtrącaj się, pójdź ztąd precz, bo i ciebie, jako i wszystkich adhaerentów władycznych, mamy ordynans, także, powiązawszy, kędy i jego powiedziemy, zaprowadzić«; a tak z wielkim impetem porwawszy wpół tegoż jegomości xiędza kanonika, do sieni violentissime wytrącił i, dobywszy szabli, do piersi przyłożył, te mówiąc słowa: »idźże precz, bo w tobie szablę ulopię«. Którym wszystkim pomienionym ichmościom, każdemu junctim vel divisim, o swoje krzywdy i affronty, ubi de jure venerit, z pomienionemi obwinionemi salva seorsiva praecustoditur

także actio; interesa zaś obadwaj principaliter obwinieni: jegomość pan Hulewicz u drzwi stojąc i one trzymając, a pan Żabokrzycki z dobytą szablą na podworzu za woźnicami, przy koniach będącemi, gonił, rozkazując im obadwaj, żeby jako najprędzej do karetki protestantis i do wozów zaprzęgali; potem, wszedszy do pokoju obadwa ciż principaliter inculpati, insultando protestantowi, za szablę się trzymając, na niego wołali: « ubieraj się, szalbirza, nie będziesz tu więcej władką, zawieziemy cię tam, gdzie nam kazano, żebyś był arcybiskupem Sybirskim, i ktokolwiek twój jest przyjaciel albo adhaerent, z tobą wespół pobrawszy i powiązawszy, poprowadzimy: a w tym, czeladzi swojej zawoławszy do pokoju, kazali wszystkie rzeczy protestantis zabierać, od ścian kobierce oddzierać, pościel do tłumoka wkładać, skrzynie, szkatuły wnosić, a do wozów coprędzej powkładać, te słowa naostatek pan Żabokrzycki przydawszy: »najpierwej bierzcie i na dobrym haćzeniu miejcie z jego szalbirskimi korespondencyami przeciwko naszemu monarsze; będzie co miał kat palić w ręku jego;» jakoż ochoczo zaraz rzucawszy się wszyscy ich sicarii cooperatores, w momencie prawie jednym niektóre rzeczy do pojazdów i do wozów poukładali, insze zaś między siebie w sakwy, to w worki, to w zawinięcia prywatne porozbierali, jako to: szablę protestantis, w capę oprawną, valoris złotych trzydzieści, poszewek cztery rąbkowych z poduszek, prześcieradło olenderskiego płótna, ręcznik gdański długi, chust par dwie szwabskiego cienkiego płótna, które wszystkie chusty nowe kosztowały talerów bitych dziesięć, kompas wielki mosiężny, kosztujący talerów bitych dwa, i innych rzeczy bardzo wiele, których naprędce niepodobna się rozpatrzyć, in praedam et spolium zagarnąć kazali; a tak, gdy już refragantem protestanta ubierać się i jechać z nimi w tę poniewolną drogę, wiązać i do karetki wsadzić ciż principaliter inculpati swej czeladzi kazali, invalescente przecie rumore po klasztorach, w katedrze ritus Romani i po całym mieście Łucku między duchowieństwem, między ichmościami pany obywatelami województwa Wołyńskiego i żołnierzami, natenczas w tymże Łucku przytomnemi, także między pospolatwem o tak niezbożnym gwałcie i najeździe na zamek grodowy Łucki, na katedrę i rezydencję protestantis, i o tak ciężkiej konfuzyej i incarcerationiej protestantis osoby, dobrotliwy Bóg, za przyczyną Matki Przenajświętszej i Jana świętego Apostoła i Ewangelisty, patrona tejże katedry ritus Graeci protestantis, wzbudził serca katolickie ad ferendam opem et auxiliū insonti pastori, to jest protestantowi, et nolens mortem peccatoris, zgromadził do eliberowania protestanta magnam spiritualium et saecularium

personarum in puncto wykonania zawziętej bezbożności znaczną na mieście impracticabilis et inaudito exemplo scelesti ac atrocis criminis, z protestantem per inculpato patrat; którzy pobożnie zgromadzeni do poratowania protestantowi godni i zacni ludzie, gdy pomienionym sicariis obsistere deklarowali się i, dalszej zawziętości bezbożnej inculpatorum exercere cum persona episcopali nie dopuszczając, tamże w dzwon katedralny na gwałt uderzyć kazali, tedy pomieniony jegomość Hulewicz czeladnika swego, wyrzeczonego Sakowskiego, z pistoletem na dzwonnice ad impediendum campanae sonitum, żeby w tego strzelił, który dzwoni, posłał był; jednak, widząc się już pomienieni wszyscy sicarii być impares viribus przeciwko zgromadzonych pobożnych ludzi kupie i onych erga episcopalem personam et characterem protestantis insontis żarliwości, temi słowy niezbożnie wszystkim odgrażając zgromadzonym stanom, temulenti et ferocia rabie pleni, obadwaj na całą gębę wołali: kiedy nam bronicie wziąć władkę, widzicie o tym, że i osoby wasze szlacheckie, klasztory i cerkwie w prędkim czasie nabiorą się strachu i odpowiadać za to będą; co bezbożnie wyrzekszy, a protestantis szłapaka, z Węgier wyprowadzonego, wronego dwadzieścia i pięć talerów bitych kosztującego, porwać zmiędzy koni kazawszy, precz z katedry protestantis i zamku grodowego przez miasto ku przewozowi, na Styrze będącemu, z wielkimi dalszemi odpowiedziami na zdrowie i życie protestantis już przed wieczorem odjechali, na którym przewożąc się, przed przewoźnikami z tym się dawali słyszeć niepojednokroć, że choć by garła nasze przyszło nam stracić, przecie my postaramy się, że ten ptaszek, władka, musi być w naszych ręku, a teraz jedźmy do monasteru Białostockiego, tam jego sprzęty pozabieramy, wino, w lochu złożone, wypijemy, i więźnia, przez niego w nim tamże osadzonego, Izdebskiego, czeladnika, który z Węgier od niego z dwoma końmi, woźnicę Harasima odmówiwszy, uciekł, z kajdanów oswobodzimy, pewnie nam za to służyć będzie wiernie i o władycze starać się zdrowie wespół z nami. Która invasja na monaster Białostocki i szkody protestantowi, jezeliby subsequentur uczynione per inculpato być miały, wcześniej sobie protestans i temuż monasterowi praecustodit salvam insimul z terazniejszymi, w niniejszej protestacyej wyrażonemi, kryminałami i wiolencyami poczynionemi o to akcyej persecutionem. Przez który takowy swój kryminalny postępek wyrzeczeni ichmość principaliter obwinieni, jako też i onych cooperatores, prawo Bożkie i pospolite violarunt, paenas criminales, per constitutiones regni rigorosissime supra violatores immunitatis ecclesiasticae et personarum spiritualium, a daleko bar-

dziej episcopali caractere insignatarum, sancitas, succubuerunt et in se traxerunt; pro quibus decernendis protestans jure se acturum in foro omni competenti z pomienionemi obwinionemi ofiarując się, iterum atque iterum protestując się et salvam alius faciendae vel immutandae protestationis pro exigentia legis zachowując sobie potestatem, aby terazniejsza do akt niniejszych przyjęta i zapisana była, prosił; co i otrzymał, xiądz Dyonizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop łucki i ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki.

Книга городская, луцкая, поточная, № 2590, годъ 1708, Листъ 313 на оборотъ.

CXXVIII

Жалоба Луцкого епископа, Діонисія Жабокрицького, на своего пасынка Николая.-Щаснаго Гулевича и на племянника, Юрія Жабокрицького, о томъ, что они принудили его бѣжать къ гетману Сенявскому и, въ его отсутствіи, разорили его село Радоховку, захватили и уничтожили его документы, завладѣли бланками съ подписью епископа и злоупотребили ими и т. п. 1708. Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset ósmego, miesiąca Junii dwudziestego siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa i zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy personaliter jaśnie przewielebny w Bogu jegomość xiądz Dyonizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, z Bożej i stolicy świętej apostołskiej łaski ritus Graeco-unitorum episkop Łucki i Ostrogski, exarcha

metropolej Kijowskiej, archimandryta Owrucki, jak prędko tylko powróciwszy od jaśniewielmożnego jegomości pana Adama Mikołaja z Granowa hrabi na Szklowie i Myszy Sieniawskiego, wojewody bełzkiego, hetmana wielkiego koronnego, aż w Leżajskim klasztorze znalezione, mógł powziąć wiadomość de infrascriptis innovatis violentiis et damnis, tak zaraz, inhaerendo salvae praecustoditae sibi meliorationi per protestationem, nuperime w grodzie Łuckim roku niniejszego, tysiąc siedmset ósmego, die decima octava Aprilis factae, solenniter et gravi cum querela przeciwko urodzonym ichmościom panom: Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi czernihowskiemu, pasirzbowi i wnukowi, jako najpierwszemu omnium infrascriptorum authorowi, motorowi, informatorowi i sugiestorowi, i Jerzemu Żabokrzyckiemu, cześnikiem braclawskim mianującemu się, synowcowi swoim i jako wspólnemu comprincipałowi, Chmielewiczowi, Czerwińskiemu, Sakowskiemu, Andruszkowi Krawczukowi, poddanemu swemu dziedzicznemu katedralnemu, i innym, de nominibus et cognominibus tymże ichmościom principałom lepiej wiadomym i znajomym, sługom i czeladzi, quorum nomina pro specificatis censeri mają et in ulteriori juris tractu przez poźew, habita notitia o imionach i przezwiskach, wyrażeni bydź mają, przedemną, urzędem, świadczył i protestował się o to: iż ichmość pomienieni principaliter obwinieni, nie kontentując się przeszłemi, dawniejszemi junctim vel divisim przez się na honor, zdrowie i imię, substancją jegomości protestantis cointelligentiis inter se tacitis et conspirationibus, pustoszeniem dóbr Radochowki przez całą jesień i zimę przeszłą, gwałtownym najazdem na katedrę i osobę protestantis i po drogach różnych zastępowaniem, koniecznie protestantem usiłując captivare, captivatum w cudze państwo niewiedzieć dokąd związanego abducere, albo jakim kolwiek sposobem nieżywić; znowu, jak prędko protestans po najjeździe, na siebie przez obwinionych gwałtownie uczynionym, nie mając gdzie indziej in turbido ad praesens ojczyzny statu et inter strepitum armorum omnibus wszędy, osobliwie jednak w województwie naszym, silentibus juribus et vacante justitia sancta, kiedy leges apud excessivos pro fabula censentur, w tak wielkich swoich krzywdach i violentiis, od obżałowanych terazniejszych poniesionych, szukać protekcyej i zdrowiu swemu, od tychże obwinionych w niebezpieczeństwie zostającemu, zaszczytu, do jaśniewielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego, ut supra praemissum est, niemającym kosztem assistentią sobie w tę drogę dla bezpiecznego od tychże obwinionych przejazdu zaledwie zjednawszy u ludzi postronnych, z Wołynia odjechał

i tam przez czas niemały ad latus tegoż jaśnie wielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego zabawić musiał, tedy ichność obwinieni zaraz ultimis diebus Aprilis w roku niniejszym do dóbr protestantis ziemskich, wsi Radochowski, obadwaj tumultuosissime zjachawszy, i żadnego do tych dóbr pretexta nie mając, one violentissime posiadzy, ostatek zbóż ozimych i jarych z gumna tamecznego (co jeszcze było po pierwszej przez jesień i zimę przez jegomości pana Jerzego Zabokrzyckiego, jednego z obwinionych, niewymłóconych zostało) powymłócali, powyprzedali, na gorzałki kurząc, powypijali, końmi pokarmili, różnym ludziom na stronę porozdawali, innych zbóż żadnych i jednego ziarna na wiosnę z gumna nie posiawszy, oprócz szczególnych pięciu osmak jęczmienia, i to za osmak dwie przedziwa u kogos odmienionego, było rogate i wieprze karmne z sadzów i insze drobiazgi fołwarzne powyjadał, stawy, blisko na spustach będące, półpięta tysiąca słotych podczas spustu intraty czyniące, więcierzami, trygubicami i niewodami (pożyczając ich w Suchowcach u wielmożnego jegomości pana Jerzego Kazimierza Piasoczynskiego, starosty nowogródzkiego, i w Szostakowie u ichnościów panów Jana i Antoniego, seu aliorum nominum Szostakowskich, braci rodzenych, o co z temi ichnościami seorsivam sobie jegomość xiądz episkop Łucki reservat actionem) złowili i spustoszyli; rozmiary z młynów, wszelkim tamecznym dworskim roschodom zawsze wystarczające, brali et in suum commodum obrócili; nabiali od obory tamecznej, także słoniny dawniejsze w połciach, jedne, siedząc tamże continuo aż do dnia czternastego Junii w roku niniejszym, tysiąc siedmset ósmym, z swawolną assistentią swoją consumpserrunt, a drugie do wozów z sobą, i klacz cugową masłowatą z zrzebieciem tegorocznym, zabrali; Iwana, seu alius nominis parobka, syna roboczego Harasima, poddanego, pługiem robiącego, tamecznego, odjeżdżając, z sobą wzięwszy muszkiet, pistolety i szablę onemu dawszy, na zdrowie protestantis, pana swego własnego, armarunt i dotychczas przy inszej swojej pewnego zaciągu swawolnej hałastrze trzymają, przez co pług ojca całą wiosnę i lato pańszczyzny nie robiąc i dotąd wakuje, i innych szkod nieznośnych w tychże dobrach Radochowce protestantowi na kilka tysięcy złotych polskich (które seorsivo registro u sądu et per inquisitionem deducentur) naczyniwszy, poddanych niektórych powyganiewszy, pomienione dobra ad ultimum interitum redegerunt; nadto ciż ichność obwinieni, mając niemało, około czterdziestu, blankietów ręką protestantis podpisanych i pieczęciami zapieczętowanych, arkuszwowych i półarkuszwowych, na listy i na listy różne z różnemi osobami zleczone sobie transactie powie-

rzonych, częścią na tychże blankietach, częścią na tych zmyślając podpisy ręki protestantis, do różnych osób pro libitu suo co chcą to piszą, ut involvant przez to różnemi swemi kunsztami integrum honorem et intaminatam reputationem protestantis, na czym zakładając fundament swojej na honor protestantis zawziętości, że go takowemi fałszami coinquinare będą mogli, litteris et scriptis suis pasquinalissimis do różnych zacnych i godnych osób imię protestantis mazać, multas inproperando w nich protestantowi calumnias, ważyli się i dotąd nie przestają; na ostatek, beczkę z dyspozycjami domu i fortuny swojej, także z papierami skarbowymi do rachunku z podatku szeleżnego całego województwa Wołyńskiego, przez protestanta trzymanego, i z inszemi różnemi processami, przez protestanta już to przez lat kilka w złożeniu swoim zamku Żukowskiego, zdawna pozwolonym, zostającą, pod pieczęciami protestantis zabita, ważyli się ciż obwinieni, nescitur jeszcze qualiter, z tego zamkniętego złożenia extra fortalitium tegoż Żukowskiego zamku do Radochowki wywieźć, a wywiezioną odbić, wszystkie papiery (do których żadnego praetextu i należności nie mieli) przerewidować, a zrewidowane oryginały i extracty różne, osobliwie jegomość pan Szczęsny Hulewicz criminalissimas protestationes od godnej pamięci rodzicielki swej przeciwko onemu poczynione, i listy, własną ręką jegoż, o to na jegomości płacziwie żalące się, jedne w całości do siebie pozabierali, drugie poszarpali i popalili, a ostatek tychże papierów, które im nie zdały się być albo potrzebne, albo szkodliwe, confusissime porozwiazywane, porozwijane, w tę beczkę wrzuciwszy, w alkierzu tamże w Radochowce chłopom na rozebranie, także myszom i szczurom dla zabawy z nieznośną protestantis szkodą porzucili; mało jeszcze i na tym mając, ale wiedząc o drugich protestantis dispositiach i papierach, w klasztorze Targowieckim u ichmościów ojców Dominikanów przed dwiema laty in deposito securissimo lokowanych, usiłując tedy, aby podobnym sposobem, dostawszy z tego miejsca, z nimi postąpili sobie jako z pierwszymi, przeto, czyli to zmyślonym podpisem protestantis, czyli też na blankiecie napisali list nomine protestantis, barzo usilnie prosząc o wydanie i tamtych papirów, ale przezorność superioris miejsca tamtego, pro interim zostającego, postrzegła astum illicitum, tedy irrito conatu posłany ich czeladnik z wozem po te papiery powrócił. Przez który takowy swój postępek ichmość obwinieni prawo Bozkie i pospolite zgwałcili i one naruszili; i winy na osoby swoje cum suis complicibus zawzieli i zaciągneli. O co modernus protestans przeciwko ichmościom iterum iterumque świadczy i protestuje się, deklarując się o wszys-

tko u wszelkiego prawa, sądu i urzędu, a osobliwie w sądach głównych skarbowych województwa Wołyńskiego (vacantibus protunc omnibus aliis iudiciis) prawnie czynić nie zaniechać, i zostawiwszy sobie salvam do uczynienia inszej szerszej protestatjej, inquantumby tego potrzeba było, a natenczas tej, wkrótce napisanej, o przyjęcie i do xiąg wpisanie mnie, urzędu, prosił, co i otrzymał, xiądz Dyonizy na Żabokrzykach Żabokrzycki, episkop Łucki i Ostrogski, exarcha metropoliej Kijowskiej, archimandryta owrucki, manu propria.

Книга луцкая, городская, поточная, № 2590, годъ 1708; листъ 608.

CXXIX

Универсалъ Юрія Винницькаго, епископа Перемышльскаго и Самборскаго, управляющаго временно, послѣ смерти Іосифа Шумлянскаго, имѣніями и духовенствомъ уніятской митрополіи, предоставляющей власть надъ духовенствомъ въ Кіевскомъ воеводствѣ, а также управление митрополічьиими имѣніями и Гооскимъ монастыремъ—Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому. 1708 Августа 25.

Roku tysiąc siedmset osmeo, miesiąca Septembra dwudziestego wtorego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens urodzony jegomość pan Piotr Wysgierd-Zabłocki, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich ten uniwersał od jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Jerzego Winnickiego, episkopa Przemyskiego, administratora metropoliej Kijowskiej y Halickiej, z podpisem

ręki jegomości własney, przy pieczęci przyciśnionej, jaśnie przewielebnemu jegomości xiędzu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu, dany y służący, per oblatam podał, o czym szerzej in suis punctis, clausulis et ligamentis in se obloqui. tur inserowany, prosząc mnie, urzędu, o przyięcie y do akt wpisanie onego; którego ia, urząd, annuendo affectationi per oblatam podawającego jegomości, ad acticandum przymuiąc, czytałem et est tenoris ejusmodi: Ierzy Winnicki, z Bożey y świętey stolicy apostolskiej łaski, episkop Przemycki, Sanocki Samborski, administrator metropoliey Kijowskiej y Halickiey y wszystkich dóbr duchownych, tak w koronie, iako y wielkim xięstwie Litewskim, Dermański y Dubieński archymandryta, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, tak duchownego, iako y świeckiego stanu ludziom, osobliwie do jurysdykcyey naszej należeć powinnyam, tudzież ichmościom panom iakimkolwiek tytułem do dóbr niżej specyfikowanych należącym, także wielebnym oycom zakonnikom, w monastyrze Hojskim zostającym, przy błogosławieństwie naszym wiadomo czyniemy: iż po zejściu z tego świata jaśnie wielmożnego jegomości oycy Jozefa Sumlańskiego, episkopa Lwowskiego y Kamienieckiego, gdy od władzy zwierzchney dyspozycya y jurysdykcyja tak dyocezyey y monasterów, iako y dóbr osierociałych na osobe naszą iest włożona, chcąc o dobrach metropolitańskich iako y archimandryey Pieczarskiej, tudzież y monasteru Hojskiego, ktorych in antecessum nieboszyk jegomość ociec episkop Lwowski był possessor, niemniej y o duchowieństwie, do metropoliey w wojewodztwie Kijowskim należącym, wiedzieć y mieć staranie y pastersko prowidować, a nie mogąc dla terazniejszych w oyczyźnie trudności przez nas samych w tych odległych kraiach czynić dyspozycyey, umyśliliśmy jaśnie wielmożnego jegomości oycy Dyonizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, na mieysce nasze do tey prosić funkcyey, iakoż y uprosiliśmy; któremu w administracyą taką, iako sami mamy wszystkie generaliter dobra metropoliey Kijowskiej y archimandryey Pieczarskiej, w wojewodztwie Kijowskim leżące, tudziesz y duchowieństwo tameczne, specialiter monaster Hojski ze wszystkimi do niego należytościami, z wsią Kurozwany, zlecamy i podajemy, żądając, aby wszyscy, do tey jnrisdikcyey należący, wyszpomienionemu jegomości, oycu episkopowi Łuckiemu, tak iak y przeszłemu świętey pamięci jegomości oycu episkopowi Lwowskiemu, według praw y chwalebnych a dawnych zwyczajów, byli posłuszni poty, poki od naszej zwierzchności y od nas inszey nie odbiorą dyspozycyey, co, alby wszystko twierdziej swóy walor miało, przy podpisie ręki naszej własney, pieczęć naszą

przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w zamku katedralnym Włodzimierskim, roku tysiąc siedmsetnego osmego, dnia dwudziestego piątego miesiąca Augusti. U tego uniwersału, przy zwykłej pieczęci-przyciśnionej, podpis ręki temi słowy: Jerzy, episkop, manu propria. Któryże to uniwersał, za ustną prośbą jegomości, per oblatam podawającego, a za moim, urzędowym, przyęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak, iak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych iest zapisany.

*Книга городская, Луцкая, записовая, годъ 1708, № 2244.
Листъ 490.*

CXXX

Универсалъ гетмана великаго короннаго, Адама-Николая Сѣнявскаго, предписывающій мирянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства, подчиниться епископской власти Дюнисія Жабокрицкаго, такъ какъ воеводство это причислено временно къ Луцкой епархіи за смертью уніятскаго митрополита, Льва Зеленскаго, и Львовскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго. 1708. Сентября 7.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Septembris dziewiętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi personaliter comparens urodzony jegomość pan Piotr Wyzgierd-Zabłocki, ten uniwersał, domine jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Dyonizego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, archymandryty Owruckiego, od jaśnie wielmożnego jegomości pana hetmana wielkiego koronnego, racione certorum tenorum, in eodem univer-

sali z podpisem ręki tegoż jegomości pana hetmana wielkiego koronnego y przy pieczęci przyciśnionej expressarum, dany y służący, per oblatam podał, o czym szerzey in suis punctis in se obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; którego ia, urząd, ananendo affectationi, ad acticandum przyimniąc, czytałem et est tenoris ejusmodi: Adam Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szklowie i Myszy, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny, wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy, iż, stosując się do instrumentu y uniwersału jegomości xiędza episkopa Przemyskiego, administratora generalnego dóbr wszystkich duchownych, post suprema fata świętey pamięci jego mości xiędza Załęckiego, metropolity Kijowskiego, y jegomości xiędza Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, wakujących, danego in rem et personem jegomości xiędza Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, ktoremu ex communi assensu zgromadzenia duchowieństwa ritus graeci oddane w administracyą ex ratione odległości miejsca dobra metropolitańskie, w Polesiu Kijowskim leżące, y archymandryą Pieczarską, dla tym większego bezpieczeństwa y gruntownego utwierdzenia na tey jurisdycyi, poki dalsza nie nastąpi sacrae sedis apostolicae apprehensionis dóbr tamtych dispositia; obliguję ex gradu ministerii mei terazniejszym uniwersałem moim tak wszystkich ichmościów panów wojskowych, iako też ichmościów panów dzierżawców tamecznych lub podstarościch, ażeby bez wszelakiey trudności y prepedycyi pomieniony jegomość xiądz episkop Łucki exerceat munus włożoney na siebie zwierzchności, którego rozporządzenia powinni słuchać we wszystkim duchowni y obywatele tameczni z poddanemi ni w czym się dyspozycyi jegomości nie sprzeciwiając, a inquantumby ktokolwiek miał przeszkadzać pomienionemu jegomości xiędzu episkopowi w administracyi dóbr przerzeczonych, opponować się circa indemnitate onych, deklaruję a oraz dla zasłony et in securitate onych, że ludzi rzeczy pospolitey wojskowych ordynować tam będę. Działo się w obozie pod Turobinem, die septima Septembris, millesimo septingentesimo octavo anno. U tego ordynansu podpis ręki przy pieczęci przyciśnionej temi słowy: Adam-Mikołaj Sieniawski, wojewoda bełski, hetman wielki koronny. Który że to ordinans, per oblatam podany, za proźbą jego mości podawaiącego, a za moim, urzędowy m, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak iako się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest zapisany.

Книга вродская, лучкая, записовая, годъ 1708, № 2244; листъ 484.

СХХХІ

Жалоба Вѣлорусскаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, на влиятельнаго мѣстечка Четвертни, дворянина Ивана-Богуслава Горайна, о томъ, что онъ перенесъ церковь, не принадлежавшую ему въ мѣстечкѣ, основанную князьями Четвертинскими, въ другое мѣсто и поручилъ ея приходъ не монахамъ, согласно желанію основателей, а приходскому священнику, не подчиняющемуся власти епископа. Когда-же князь Четвертинскій прѣѣхалъ съ намѣреніемъ основать монастырь и отстроить разрушенную церковь, то Горайнъ напалъ на него съ толпою слугъ угрозами заставлялъ бѣжать изъ Четвертни. 1708. Сентября 17.

Roku tysiąc siedmset ósmego, miesiąca Septembra siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemna, Adamem-Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter jaśnie oświecony xiąże jegomości Sylwester Światopełk Czetwertyński, episkop całej Białej Rusi, mściławski, orszański, mohilowski, generalny namiestnik we wszystkim xięstwie Litewskim, do dawniejszych swoich anteactis, anterius w grodzie tutejszym różnemi czasy pozanoszonych referując się protestacji, relacji, dekretów grodzkich, trybunalskich, condemnat, kontraktów, complanacji i całego processu, od siebie, comparenta, na stronie niżejmianowanej in quovis subsellio regni przewidzionego, omnemque ejusdem perducti processus in toto reassumendo vigore, zwłaszcza gdy innovata et ecclesiae Dei, securitati personae vero et auctoritati comparentis permultum obnoxia, per personam adversam noviter subsecuta sunt impedimenta et rixae, które że bez prawnego obejść się nie mogą procederu, więc modernus comparens, ad mentem legis publicae stosując się, compulsus zelo ecclesiae sanctae et sui injuria damnificationeque, solenni in forma żalił i protestował się naprzeciwko wielmożnemu jegomości panu Janowi-Bogusławowi Horainowi, podczaszemu wołyńskiemu, sędziemu grodzkiemu krzemienieckiemu, tudzież wielmożnemu jegomości panu Hieronimowi Godebskiemu, chorążycowi powiatu Pińskiego, synowi (sic) tegoż jegomości i nowemu ad praesens miasteczka Czetwertni posses-

sorowi, o to: iż wspomniany jegomość pan podczaszy wołyński przy nabyciu prawa dziedzicznego na miasteczko Czetwertnią cum attinentiis, lubo się z funduszu i z kontraktu osobliwego, de haereditate tychże dóbr spisano i aktami roborowanego, item z compozyciej przyjacielskiej, post tot processus, decreta et condemnationes tribunalitias postanowionej, dobrze informował, że jaśnie oświecony xiąże jegomość episkop białoruski, terazniejszy comparens, na on czas ihumen Czetwertyński, póty był powinien przy collaturze cerkwi támejszej monasterskiej, tudzież przy gruntach i poddanych, do cerkwi fundacją oryginalną nadanych, przy pożytkach wszelakich, fundacją oznaczonych, pacifice sine praepeditione a novo haerede ad vitae suae tempora miał conservari, et post sua fata ejusdem comparentis taż collatura do successorów jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwertyńskich regulari powinna, poki tej familiej stanie, in super na tym się jegomość pan podczaszy podpisał, że zakonnicy sancti Basilli Magni, a nie kapłan świecki, w cerkwi monasterskiej, a hospodyn w drugiej cerkwi przy swojej fundacyj i erekcyj opisanej, przy attributach, poddanych i prowentach cerkiewnych eviterne spokojno mieli zostawać, aby za dusze jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Czetwertyńskich, antenatów moderny comparentis, per sacrificia in perpetuum nomen sacrosanctissimum było placatum; atoli jegomość pan podczaszy, non observata activitate et robore foundationis, contractus et complanationis, neque attentato rigore et vadiis, in iisdem interpositis, jako post initam possessionem haereditaram tych dóbr, sprzeciwiając się memoratis statutis, miasto konserwacyj punktów, w funduszu, i kontrakcie, i complanacji, i erekcji opisanych, tak zaraz zakonników támejszych, permissu superiorum et foundationis originalis, także przy cerkwi świętej pod władzą ihumena swęgo zostających, wygnął, popa swego prywatnego, żadnej nauki duchownej dla zbudowania spospółstwa w sobie nie mającego, który nie zna episkopa, ani ma od niego błogosławieństwa, tamże w monasterze z żoną i dziećmi nad starożytne ustawy foundationis osadził, proventus et usus, ad victum et amictum kapłanów fundacją nadanych, tudzież poddanych, do cerkwi Bożej ordynowanych, także grunta i siedliska, do cerkwi miejskiej fundo designata, poodbierał et ad usque to wszystko trzyma, cerkiew z miejsca ordynaryjnego, z zamku (gdzie i aparaty, od antecessorów nadane, z tejsze cerkwi pozabierał), do wioski przewieźć rozkazał, i innych wiele impedymentów i oppressii na zruinowanie fundacyj cerkiewnych a na oddalenie comparentem modernum od collatury własnej naczynił; że zaś tak jest—acta publica et perductus

processus latior in se obloquantur; o której funduszu immutatiej, iako i spaleniu cerkwi Czetwertyńskiej przez wojska szwedzkie, tudzież o nieodprawowaniu nabożeństwa antiquo more, modernus comparens, jako prędko dowiedział się, tak zaraz, uti legitimus et naturalis collator, ecclesiaeque Dei tutor, ex vi obligatae in Deum professionis suae et ex amore nativo animarum jaśnieoświeconych xiążąt ichmościów, antenatów swoich, (quorum pia corpora tamże w cerkwi monasterskiej tumulata requiescunt) zakonników kilka, kapłanów pobożnych, w piśmie świętym dobrze biegłych, ut suffragia piis animabus et votivae solennisationes pro vivis et necessitatibus regni według fundaciej i starożytnych ustaw wiary świętej chrześcijańskiej i cerkwi Bożej obrządków perennare mogły, z sobą do Czetwertni, do monasteru tamejszego na rezydencyą, sprowadził cum ea pia intentione, że i cerkiew zruinowaną swoim własnym kosztem, na to z sobą przywiezionym, nic się intrat Czetwertyńskich nie tykając, reparować i chwałę Bożą cale obumarłą, resuscitować umyślił był; jakoż, rozpatrzywszy się, że na cerkwi murowanej wirzchu niemasz, sklepy zwirzchu i zewnątrz pozapadały, ołtarze i obrazy od deszczu popsowali się, xięgi i aparaty cerkiewne pozamakali, pobutwielj i pognili,—o rzemieśników dobrych, żeby do szczętu to wszystko nie przepadło, pilno starać się rozkazał, i żeby jako najprędzej do najlepszego porządku i restawracyjej cerkiew i chwałę Bożą, w niej nigdy nie ustającą, przywieść mógł, omni conatu sat agebat, i ledwie co in praemissis piis intentionibus suis modernus comparens ordinatam uczynił dispositionem, interea jegomość pan podczaszy wołyński, irritando pia opera collatoris, a zatym eandem erectionem et reparationem ecclesiae in cinerem resolvere promittendo, zbiwszy wszystkie gromady i gracialistów dóbr swoich, z rucznicami i inną ogniłą strzelbą, z kosami, cepami i innym orężem, urościwszy sobie jakowys niby zajazd dóbr Czetwertyńskich, paratus in armis z ludem zgromadzonym u poddanego monasterskiego stanął, tamże, gdy chłopci monasterscy ob metum pouciekali, żony ich powiązać i póty z sekwestru wypuścić nie kazał, aż póki mężowie do żon powrócili się, tylko syna swego, jegomości pana Godebskiego, chorążycy pińskiego, i urodzonych ichmościów panów: Michała Chłocha i Wacława Bezima w legacyjej do comparenta przysłał, którzy to ichmość w kilkunastu osob pieszo do monastera i rezydencyjej protestującą, die undecima Septembris, anno praesenti, millesimo septingentesimo octavo, przyszedszy, a według instructyjej, sobie od jegomości pana podczaszego danej, sprawując się, non bonis mediis, jako przynależy przyjacielowi, ale jako instygatoro-

wie i niby z tej sprawy actores, furibunde interesse sibi commissum odprawowali, ustępować z monasteru zaraz comparenti rozkazowali, eo adjecto: «że jeżeli wasza xiążęca mość sam ztąd nie ustąpisz, niepochybnie, skoro tu sam jegomość pan podczaszy z assistencyą swoją przybędzie, bez zabitego się tu nie obejdzie;» i z tym odeszli; a tak modernus comparens, obawiając się, aby przy powadze jegomości w tumulcie do jakiego dishonoru, krwie rozlania, miejsca okrwawienia i do zabicia człeka nie przyszło, uti praesul pacificus, rad nie rad z monasteru Czetwertyńskiego wyjechać musiał, summe confusus dolore; że zaś xięgi i niektóre apparamenta cerkiewne, zbutwiałe, zgniłe i cale popsowane, dla przesuszenia onych z sobą comparens zabrać rozkazał, i sprawiła to pilność pasterska, aby nadane od przodków cerkwi Bożej splendory (na które jegomość pan podczaszy fenika jednego za possessyey swojej nie spendował) do ostatka nie pogniły, które rzeczy cerkiewne xiąże jegomość comparens póty zatrzymać deklaruje, póki dalsza przez sąd jaki albo medyacyą przyjacielską w tej sprawie nie nastąpi decyzya. Że tedy wyżejopisane controwersye, laesiones, exorbitancye, violencye ceteraque inconvenientia przeciwko prawu Bożemu i pospolitemu, przeciwko fundacyej (której ani jegomość pan podczaszy ab ineunte possessione sua haereditaria satisfecit et census fundatos, monasterowi Czetwertyńskiemu należących, nie zapłacił, ni też jegomość pan chorążyc piński, uti novus possessor miasteczka Czetwertni, nullam offert satisfactionem) in damnum et ruinam ecclesiae Dei stanęły, przeto modernus comparens, praecavendo indemnitati cerkwi Bożej securitatiq; suae providendo, in praemissis omnibus przeciwko wyrzeczonym ichmościom obwinionym iterum iterumq; manifestatur et protestatur, deklarując to, że na tychże ichmościach obwinionych contraventionem fundacyej kontraktowi i kompozycyey przyjacielskiej, ratione zaś impetitionis ecclesiae desolationisque ejusdem praesentis et futurae, si quae ex occasione inculpatorum subsequetur, paenas legum, ratione vero violationum et expulsionis comparentis seorsivas legum paenas, tum refusionem damnorum, prawnie in foro, ubi de jure venerit, vindicabit, salva manente tej protestacyej przez pozwy melioratione, a teraz o przyjęcie tej i do akt inferowanie xiąże jegomość comparens małe, urzędu, prosił, co i otrzymał; Sylwester Światopełk xiąże Czetwertyński, episkop białoruski, mściśławski, orszański, mohilowski, namiśnik we wszystkim xięztwie Litewskim.

Книга вродс. аыцкая, ному № 2590, в. 1708; л 846 на оборотѣ.

CXXXII

Презента, выданная Брацлавскимъ воеводою, Александромъ Конечпольскимъ, священнику Фёдору Сахновичу, на право занятія прихода въ мѣстѣ Конечпольскаго, Корнинѣ. Владелецъ выдаетъ презенту вслѣдствіе принятія Сахновичемъ уни. 1708. Сентября 18.

Roku tysiąc siedmset osmego, miesiąca Septembris dwudziestego osmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego y ziemiami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter wielebnny jegomość ociec Theodor Sachnowicz, praebiter Kornijski y protopopa natenczas Rowieński, te prezenty, z podpisem ręki własney wielmożnego jegomości pana wojewody Braclawskiego, Balińskiego etc. starosty, osobieswojej służąca, z podpisem ręki jegomości własney, przy pieczęci zwykłej, per oblatam podał, o czym szerzey niżej inserowawa in se obloquitur, cujus tenor sequitur ejusmodi: Ja, Alexander na Koniecpolu Koniecpolski, wojewoda Braclawski, Baliński starosta, na księstwie Rużyńskim, Szarogrodzie, Mhlijowie, Sawraniu, alias pogranicznym Koniecpolu, Krasnym, Raszkanie y innych dobrach dziedziczny pan, pułkownik wojsk jego królewskiej mości, jasnie przewielebnemu w Bogu jegomości księdzu Dyonizemu na Zabokrzykach Zabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, prototroniemu metropolii Kijowskiej, archymandrycie Owruckiemu, do wiadomości tą praesentą moją donosząc, iż, widząc zgodność y zalecone sobie postępkі wielebnego oycy Theodora Sachnowicza, wakującą cerkiew pod tytułem przeniesienia ciała Świętego Mikołaja w Korninie, dobrach moich dziedzicznych, jako unito z kościołem świętym rzymskim catholicim, ze wszystkiemi przynależnościami y pożytkami, conferuję mu y jego, iako zgodnego, mieysca tego zwierzchności episkopalney prezentuję, prosząc, aby z władzy pasterkiej approbowany był. U tey praезenty podpis ręki, przy pieczęci zwykłej przyciśnionej, temi słowy: Jan Koniecpolski m. p. Indukta zaś konsistorza Łuckiego ritus graeci temi słowy: inductum ad acta consistorialia

ritus graeci Luceoriensia, die decima octava Septembris, millesimo septingentesimo octavo anno. Która to praesenta, per oblatam podana, wszystka, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisa-
na ma, do ciąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest zapisana.

*Книга городская, Луцкая, записовая, 1708 годъ, № 2244.
Листъ 500.*

CXXXIII

Приказъ войскамъ гетмана Адама Сенавскаго, запрещающій имъ назначать постой и взимать другія военныя повинности съ униятскаго духовенства въ епархіяхъ Львовской, Галицкой и Подольской, находящияся временно въ управленіи Перемышльскаго епископа, Юрія Винницькаго. 1708. Октября 19.

Feria sexta post Dominicam Jubilate proxima, anno Domini 1709.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens venerabilis Alexius Martyszewicz, parochus ritus Graeci ecclesiae sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, et locumtenens diocesis Camenecensis Podoliae, obtulit officio praesenti et ad acti-
candum porrexit litteras seu libertationem, ab illustri et magnifico exerci-
tuum regni supremo duce in rem cleri universi ritus Graeci datam, manu ejusdem propria subscriptam et sigillo cubiculari communitam, de tenore tali: Adam Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szklowie i Myszy, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny. Wiadomo czynię, komu by o tym wiedzieć należało, terazniejszym uniwersałem moim, który za surowy ordynans daje do ich mościów panów pułkowników, oberszterów, oberszterlejtnantów, chorążych i innych namieśników wojsk jego królewskiej mości

i rzeczypospolitej, polskiego i cudzoziemskiego zaciągu i wszelkich in genere supplementów, także i werbunków, aby za jego ukazaniem wiedzieli, iż nie tylko z respektu observancyej praw, in rem duchowieństwa religiej Greckiej w jedności świętej zostającego postanowionych, i konstytucyami, jako to: millesimi sexcentesimali quinquagesimi noni, et millesimi sexcentesimali sexagesimi septimi, et millesimi sexcentesimali septuagesimi octavi annorum, które świeża konstytucya anni millesimi sexcentesimali nonagesimi noni na walnym warszawskim pacificationis sejmie reassumuje, obwarowanych, ale też i osobliwszy mając wzgląd na znaczne w rzeczypospolitej zasługi tak niegdy świętej pamięci jegomości xiędza Szumlańskiego, episkopa lwowskiego, jako też i terazniejszego teje episkopiej Lwowskiej administratora — jaśnieprzewielebnego jego mości xiędza Jerzego Winnickiego, episkopa przemyskiego, wszystkie popostwa od konsystencyej, chlebów zimowych, przechodów, noclegów, popasów i wszelkich quocunque nomine ciężarów żołnierskich uwalniam, a ktoby się ważył, mając do dobr królewskich, jako to do starostw: ziemi Lwowskiej, Żydaczewskiej, Halickiej, Trembowelskiej, Kamienieckiej i Latyczowskiej znajdujących się, tudzież do którychkolwiek partykularzów, które titulo królewsczyny gaudent, i do dóbr w arcybiskupstwie Lwowskim duchownych, klasztornych, kanonicznych, gdziekolwiek pomienionego terazniejszego jegomości xiędza administratora episkopiej Lwowskiej Halickiej i Kamienieckiej zachodzi jurysdykcyja, wydane assygnacye, pretendować sobie co u duchowieństwa i na popostwach, do teje episkopiej Lwowskiej, Halickiej i Kamienieckiej należących, takowego, jako violatorem praw koronnych, konstytucyey i terazniejszego ordynansu mego, za doniesieniem sądzić i karać deklaruję, i choćby dwór albo gromady na popostwa i duchownych subordynowali, tedy panowie assygnatarii nie powinni słuchać, ale mere do poddaństwa, w dobrach pomienionych będącego, należytości swojej upominać się mają, nie interesując się do kapłanów i osób na popostwach, a raczej na poświęconych dobrach mieszkających, i sług cerkiewnych w całej teje episkopiej Lwowskiej, Halickiej i Kamienieckiej znajdujących się; przykazuję i mieć chcę pod ostrością artykułów wojskowych, aby żadne skargi od kapłanów i świeckich cerkiewnych ludzi nie zachodziły, gdyż za najpierwszym doniesieniem karać surowym sądem obiecuję. Jako bowiem modły sług Bożych dają szczęście rycerstwu, tak krzywdy gniew Boży za sobą ciągną. Dałem w obozie pod Zakrzewskiem, die decima nona Octobris, anno millesimo seqtingentesimo octavo. Adam Mikołaj Sieniawski, wojewoda Bełzki, hetman wielki koronny. Locus sigilli

illius. Post ingrossationom vero idem venerabilis offerens originale earundem litterarum libertationis ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, каменец-подольская, записовая и поточная, № 3962, годъ 1709—1710; листъ 170 на оборотъ.

CXXXIV

Жалоба отъ имени Острожскаго протоіерея, Андрея Терпиловскаго на подстоля волынскаго, Андрея Ледоховскаго о томъ, что онъ отнялъ земли, описавшыя церкви Св. Николая въ Острогѣ еще княземъ Даниломъ и княгинею Василисою Острожскими, и истребилъ лѣсъ, принадлежащій той-же церкви. 1709. Апрелья 3.

Roku tysiąc siedinset dziewiątego, miesiąca Aprilis trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Franciszkiem Józefem Kułakowskim, namiestnikiem natenczas burgrabstwa zamku Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, Łuckimi stanowszy personaliter do akt jegomość pan Stanisław Kociubiński, nomine et ex speciali commissio przewielebnego w Bogu ojca Andrzeja Terpiłowskiego, prezbitera zdołbickiego, protopopy ostrogskiego, postrzegając całości tegoż princypała swego, ażeby szkody i ujmy substancyej w dalsze czasy tenże princypał protestantis nie ponosił i dobra duchowne z gruntami do cerkwi świętego Mikołaja, pod jurisdycyą tegoż princypała będące, od niego nie odpadły, solenniter świadczył się i protestował z wielkim żalem naprzeciwko wielmożnemu jegomości panu Andrzejowi na Ledochowie Ledochowskiemu, podstolemu wołyńskiemu, podstarościemu grodzkiemu krzemienieckiemu, w ten sposób i o to: iż jegomość pan Ledochowski,

podstoli wołyński, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, koronnemu i Bożemu, nie mając żadnego interesu do gruntów i lasów, przywilegiami od jaśnieoświeconych książąt ichmościów: Daniela i Wasilisy książny Ostrogskich, in vim piorum legatorum i na pomnożenie w potomne czasy i wieczne do cerkwi Bożej od lat dwóchset nadanych i zapisanych, śniał i wazył się grunta od pomienionej cerkwi świętego Mikołaja Ostrogskiej, nazwiskiem Czepel, w roku tysiąc siedmset piątym per vim do siebie odebrać; które grunta kazawszy tak na swój zasiew, jako i chłopów, poddanym swoim poorać, zasiać, plus minus na nich urodziło się na kop pięćset jarzyny i inszego zboża, z tego zasianego zboża ani dziesięciny, ani opowiednego, ani żadnej satisfactiej nie uczynił i kazał do gumna swego zwieźć; w drugim zaś roku, to jest tysiąc siedmset siódmym, także żytem, pszenicą siał kazał, similitur na kilkaset kop zabraną i do gumna jegomość bez żadnej dziesięciny zwiezioną; także sianożęci, w lesie na tymże polu leżącej, ludzi swoich in anno millesimo septingentesimo octavo nagnawszy kazał pokosić i siano eo instanti pobrać, z których sianożęci dawano i czyniło złotych sto na rok, excepto kur, robotnika; też pola na ten terazniejszy rok kazał poorać i zasiać jegomość, tak sam na siebie, jako i poddanym toż czyniąc i zakazując, aby żaden poddany dziesięciny nie dawał protestantom tylko do dworu jegomości zwoził, jako i przeszłego roku zabrał jegomość żyta i pszenicy, dziesięciny z tych pół kop trzydzieści, do których się pół jegomość interesuje nullo jure; lasy, do teje cerkwi należące, poddani jegomości pana podstolego penitus wyrabali i spustoszyli, tamże lasek, nade wsią Płoską leżący, kazał wniwecz obrócić i powycinać; a gdy protestantis princypał tak listownie jako i sam oretenus o przywrócenie pomienionych pól i sianożęci upominał i żeby nie kazał jegomość pustoszyć lasów upraszał jegomości pana podstolego, tedy jeszcze przechwałki jegomość czyniąc na princypała, groził, aby się nie upominał, mówiąc: »wolno mi to odebrać od cerkwi Bożej, co antecessorowie nasi nadali«; protestantis jednak princypał, lubo ma wielką szkodę ex praemissis, przecież jednak, czyniąc dosyć piis legatis jaśnieoświeconych książąt ichmościów Ostrogskich, lubo z krzywdą swoją wielką, chwałę Bożą w pomienionej cerkwi pomnaża i obowiązkowi swemu zadosyć czyni. Przez które niesłuszne odjęcie pól, sianożęci i lasów spustoszenie jegomości pan podstoli wołyński prawu pospolitemu i Bożemu sprzeciwia się i sprzeciwił się, winy prawne na osobę i dobra swoje zawziął i zaciągnął; o które wyżejwyrażone pretensye protestans princypała swego prawnie czynić nie

zaniechać deklaruje, salvam zachowawszy praesentis meliorationem, si juris necessitas expostulaverit, hanc actis connotari prosił, co i otrzymał. Imieniem comparenta, jako pisać nieumiejącego, podpisuję się Konstanty Włosowicz, manu propria.

*Книга мушкая, городская, поточная, годъ 1709, № 2591.
Листъ 300.*

CXXXV

Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина доминика Лесницкаго, о томъ, что онъ нанесъ жентъ истца тяжелье побои на рынке въ Кременцѣ, а потомъ обесчестилъ самаго истца, представлявшаго ему незаконность его поступка. 1709. Аурѣля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiątego, miesiąca Aprilis dwodzieścего czwartego dnia,

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu ociece Jerzy Broowski, prezbiter Andruzki, cerkwie założenia świętego Jerzego, swiem y Mariey, małżonki swojej, in lecto aegritudinis decumbentis et acta praesetia personaliter ad querulandum ob laetale morbum zokazyey y przyczyny inferius nominati inculpati adire nie mogącey, imieniem, solenniter, magno compulsus dolore, naprzeciwko urodzonemu iegomości panu Dominikowi Leśnickiemu świadczył się y protestował w ten niżej opisany sposób y o to: iż iegomość pan Leśnicki, levipendendo rigorem legis publicae, tot constitutionibus regni descriptum, ale owszem, his omnibus spretis, temerario ausu ductus, w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset dziewiątym, dnia dziesiątego

Aprilis ad illicita praesumpsit, kiedy, nie mając żadney najmnieyszey okazyey do nieznaski z ninieyszym comparentem, śmiał y ważył się przerzuczonego protestanta małżonkę, nic sobie niewinną, mulierem omnis modestiae plenam, in gremio padczas targu varii generis hominum, w mieście Krzemieńcu, naprzód infestować, lżyć, dyffomawać, potym, porwawszy się do kańczuka, oney razów dwa: jeden na palcu lewey ręki, drugi na plecach, sinich, krwawych, zadał y niemiłosiernie protestantis moderui małżonkę poszamotał, potrapił; co widząc comparens ninieyszy, że tak wielką konfuzyą niewinnie małżaka onego od iegomości pana Leśnickiego, obżałowanego, odniosła, iako małżonek dolendo tantam calumniarum et confusionem suae conjugis, per superius praefatum inculpatum indebite illatam, tegoż iegomości upraszał, z iakieyby niechęci y okazyey comparentis małżonkę pobił y potracił, y onego pytał się; iegomość obżałowany, żadney na to repliki nie dawszy, z jakieyby przyczyny tak niezdolną nakarmił comparentis małżonkę konfuzyą? ale effrenato ore, nie mając respektu na stan duchowny, który in omni reverentia zostawać powinien u kóźdego człeka, tego komparenta inhonestissimis, ignominiosissimis affectavit verbis, które ob reverentiam loci kłaść się nie mogą; przez który to takowy niesłuszny, nienależyty postępek swój obżałowany iegomość pan Leśnicki prawo pospolite et securitatem publicam zwiolował y w winy, w nim tali in passu rigide opisane, popadł, protestanta do lezjej, a małżonke onego do bolu y wstydu, ad discrimen vitae przyprowadził, ratione quorum premissorum idem protestans, suo et suprafatae consortis suae nomine, naprzeciwko temuż iegomości obżałowanemu iterum atque iterum świadczy, manifestuie się, ofiaruiąc się, tak swoiey konfuzyey niewinney, jako y małżaki swoiey bolu i laesiej prawnie z jegomością obżałowanym, ubi de iure competieritur, czynić, salva eius melioratione resevata etiam per citationes, a teraz o przyjęcie tey querulacyey, w krótcie zಾನiesionej, urzędu o przyjęcie prosił, co y otrzymał Jerzy Brodowski, prezbiter Andruzki. Et hic incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, do zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, krzemienieckich, in vim varae ac fidelis relationis suae, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad requisitionem protestanta, wyżey w protestacyey wyrażonego, roku, miesiąca y dnia wyżey na akcie wyrażonych, był we wsi Andruc, w rezydencyey requirentów. będącey, mając przy sobie stronę slachtę, urodzonych ichmościów panów; Wacława Linczewskiego y Aleksandra Trzemeskiego, gdzie będąc, a zastawszy requirentis małżonkę

wielce zdebitowaną y chorą, u niej razy, wyżej w protestacyey wyrażone, widział y officiose oglądał; y to też słyszał tenże woźny in praesentia praefatorum nobilium, iż te razy, przez iego mości pana Dominika Leśnickiego one zadane są y z okazyey (jego) periclitatur de vita. Co widziawszy y oglądawszy, ztamtąd odiechał y o tym tę swoje rclacyą przed urzędem ninieyszym uczynił y zeznał, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, кременецкая, записовая и поточная, № 1617, годъ 1708—1709; листъ 906 на оборотъ.

СХХVI.

Грамота Киевскаго митрополита, Иоасафа Кроковскаго, заключающая въ себѣ просить протестъ захвата Слуцкой архимандріи и подчиненныхъ ей церковей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ. Митрополитъ уничтожаетъ всѣ распоряженія Бѣлорусскаго епископа и поручаетъ управленіе церквями въ княжествахъ: Слуцкомъ и Копыльскомъ, Слуцкому архимандриту, въ качествѣ своего намѣстника. 1709 Іюля 6.

Joasaf Krokowski, miłostyiu Bożyjeiu prawosławnyj Archiepiskop Mitropolit Kiewski, Halicki y wsiea Małyia Rossyi.

Wsim przyemluszczym, czuszczym y słuszaszczym sye nasze pisanie Bożyie błahosłowenyie pry mołytwach naszych archiereyskich żełajuczy, izwistno tworym: iż doneseno nam zapewne widat czrez wysłanych naszych kommissarow: wsczesztneho hospodyna otca Modesta Ilnickoko y wsczesztneho otca Antonia Straszewskoho, do hrada Słucka, czto boholubywy ieho myłość' otec episkop Biłoruski, Sylwestr Swiatopołk kniaź Czetwertenski, pryniawszy chyrotoniiu na episkopstwo Biłoruskoje y ne iechawszy prawym

putem z Kijewa do Mohylewa, ukroczył do znamenityho hrada Słucka do Białoruskoy eparchyi żadnym sposobom w duchownych didech nenałeznoho y jemu ot prestoła mytropolytanskoho ne poruczennoho, wymahał ot duchownych neobycznoho pokłonu, powynowenija y podrucznoy czesty, czyniaczys namisnikom jeneralnym namisnyczestwa Słuckoho y Kopylskoho, ot drewle do perwijszoho prestoła mytropolytanskoho Kijewskoho a ne Mohilewskoho należaczoho. Bractwo Swiato-spaskoie stawropigialnoje, tamże Słuckoie nasyljem potiahał, aby jemu cześć y powynowenije wyrażaly, ne iako hostewi, lecz iako należytomu pastyrewi, czerez czo smiatenje tworzył neispowidymoje, prybrawszy sobi jedynomysnykow nikotorych synow Cerkwi Bożoy y nam, pastyrewi, presłuszliwych: izwerha był uczynił protopopiu, sudom konsystorskim osużdennoho, klatwoprestupnyka, Joanna Minkiewicza; twerdył sebe byty episkopom Mstysławskim, Orszanskim, Mohilewskim y Słuckim, czo jemu klatwennije jeho wozbrahniajut obity, na pismi prestoła mytropolitanskomu dannyje y peczatiu episkopskoju utwerżdennyje. Jakoj nenałezitoj rozszyrajemoy własny episkopskoy kobda prawosławnyj nasz namisnyk, ot preoswiaszczennoho błażennyja pamiaty autecessora naszeho nastawłenny, a teper ot nas potwerżdennyj, sprotywyłsia y ne woschotił, iako y ne powynen był powynowatysia, tak on, wysoce w Bohu prewelebny, jeho myłost otec Joasaf Łapicki, archimandryt prawosławny Swiato-Trojecki Słucki z swiaszczennikami, sobi podrucznyymi, iako też y Prawosławnoje Bractwo Stawropihialnoje, udaluczysia personalne do prestoła mytropolitanskoho z zaneseniem załoby y doneseniem neprawylnoho bezczynija y nasylstwa, on, jeho myłost pomenenny otec episkop Białoruski, newidat kojeiu własnyiu, zaiechał dobra archimandryczyie, samoho izhnał, stanciju sobi załozywszy w monastyri Swiato-Trojeckom, z nepotrebnoiu na czuży chlib assystencyieiu. Namistnyka Swiato-Troieckoho bił, kował, proczych porozhaniał, skarbec, otbiwszy, zrabował, wsiakije weszczy cerkownyje y monastyrskije y nużdmijszyie wesma pozabirał, prawa, prywileja, funduszy, ohranyczenia, obligi, kwitacyi na rożnyie wydatki panom żołnirom y rzeczypospołytoy, y proczyi bezczynnyi dila, w protestacyi wyrażennyi, poczynyl, y pustu obytel y folwarki wesma zostawił. A osoblywe namisnyka naszeho enerałnoho, jeho myłosty otca Joasafa Łapickoho, archimandryty Słuckoho, dwor jeho własny, w samom hradi Słucku stojaczy, nowynne zaiechał, y w nem obritujuczujusia chudobu pohrabyty y porabowaty pry sobi samom welił, czoho najmnij rachuietsia tysiaczey na desiat kromi monastyrskoho, no y samy dwor nikotorym ich miłostem panom dał

w dostojanije, iako o tomże nam wysłannije naszy wyszmenennije kommissary istynnoiu inkuizycyeiu obiawyły, takoz de y jeho myłost, wielmożny pan podczaszy Kaliski, ekonom dóbr kniazstwa Słuckoho y Kopylskoho heneralny, Stanisław Nezabytowski, włastiju kollatorskoiu jasnie oświeconoho kniazaty Neyburskoho, Phalcgrabi Rhenskoho, zaboroniajuczy ostatneho rozorenija toiey archimandryi, czrez jeho myłosty otca episkopa Biloruskoho, Sylwestra, y pomoszcznykow jeho spustoszenoy. Preto my, z dolżnasty naszey pastyrskoy, pryłężnoje imijuczy popeczenije o słowesnom Chrystowom stadi, nam poruczennom, daby wsi prawosławny, do diocezyey naszoj mytropolytanskoy należaczyi, tychoje y bezmiatežnoje mohły preprowodyt żytije, a stosujuczysia do bożestwennych prawył, wydałyśmo na osobennom pisaniu naszym na klatwoprestupnyka Joanna Minkiewicza, y jeho ziatia, Ftomu Tomaszewskoho, bywszoho protopopu słuckoho, otczuzdenije ot parochii ot swiaszczennodrystwja y wchoda cerkownoho, da ne imiut czysty ony y ich iedynomysłenyki so prawowirnymy; poneże bywszy w bohospasajemom hradi Kijewi wykonały prysiahu u prestoła bożestwennoho pred nayswiatijszymy Taynamy tiła y krowe Hospodnia w cerkwi perwoprestolnoy Staro-Sofiyskoy mytropolytanskoy, że ne miły żadnoho smiatenija twority, tak meźdu duchownymy, iako y myrskimi prawosławnymy tamosznymy żytełamy słuckimy. A on, Joan Minkiewicz, za prybutem swoim do Słucka, ważyłsia, protyw sowisty swojeia, protyw prywiliew jasne osweconoho kniazatyjeho myłosty Neyburskoho, Falcgrabja, preczestnomu otcu Leontiju Sołowiewiczzu na protopopiju danych, protyw dekretu konsystorskoho, protyw woli błażennyia pamiaty antecessora naszeho y naszej, smiatenije twority, pisatyś protopopuju Słuckim i Kopylskim, sowitnykom byty y pomoszcznykom do wsich szkod samoho jeho myłosty otca archimandryty y monastyrskich y czto archimandrya Słuckaja prez kilko lit płatyt podatki, tak panom żołnirom reczypospolytoy, iako y szwedskije kontrybucyi, to za jeho chytrym nauszczenijem, sebe y proczyich sochraniajuczy, sububyje na archymandryju repartycyi wydawał, a na ostatok y wsia drażayszyia utwary cerkownyia w ruci Szwedom predał; prez czto archimandryia Słuckaja, okupujuczy srebro u Szwedow, szkoduiet taliarey bytych ośmsot, kromi inych, czrez jeho myłosty otca episkopa nanesennych, Preto ot neho, klatwoprestupnyka Joanna Minkiewicza, komu po otiezdi ieho z Kijewa stałasia krywda, ne turbujuczysia do konsystoru Kijewskoho, pozwolajem jeho tamże, w Słucku, do swickoho wradu pozywaty y sprawedyłwost z neho oderżaty, z dobr jeho personalnych. Tutże

ot userdyia naszeho aochijereyskoho pyłno układaiemsia do jeho myłosti pana ełronoma dobr kniazstwa Słuckoho y do wsich ich myłosty uradowych znamenytoho hrada Słucka, daby bolsz ne dopuszczaly y wozbranialy myrskoju własytiu boholubywomu episkopu Biłoruskomu, Sylwestru Swiatopołku, żadnoho mity wstupu, iak do archimandryi monastyra Swiato-Troickoho Słuckoho, tak nenałezaszczaja osoba takozde y duchownych osob w kniaztwi Słuckom y kopylskom daby ne derzał turbowaty; gdyż taia archimandryia Słuckaia ne do Biłoruskoy diecezji nałeżył, łecz do Kiewskoy, iako ot drewno stawropigialnaja y nykohda pod inuju włast ne otchodyła. A namisnyctwo jenerałnoie mytropolji Kiewskoy, w kniaztwi Słuckom y Kopylskom buduczoje, nenałezaczoje do diecezji Biłoruskoy, łecz do Kijewskoy, iako błazennyj pamiaty antecessory naszy archimandryi Słuckoy wruczaly, tak my wruczaiem jeho myłosty otcu Joasafu Łapickomu, prawosławnomu arcimandryti Słuckomu, y potwezdaiem. Wam ze czestny protopopo Słucki y Kopylski so wseju o Chrysti bratyciu archiereysko przykazuiem pod neblaznosłoweniem naszym mytropolji Kijewskoy wicznymy czasy, y namisnikowi naszemu daby wo wsem posłuszny, były czto osoblywy łyst izjawłajat. A chtoby derzał bez wyraznoy woli naszey pod włast swoju duchownuju was, kapitułu Słuckuju so wseju o Chrysti bratieju potiahaty y nasylie iakoe nenałeznoie twority, takowy prawyłnoy anaftemi y kanonomu izwzerzeniju podłeżył; y jeslyby jeho myłost otec episkop Biłoruski prezentował jakije pisma danyje sobi ot prestola mytropoljtanskoho Kijewskoho na heneralnoje namisnyctwo w Welykom kniaztwi Łytowskom y na innyie monastyry stawropigialnyie, tyie mity za neważnyie y podozrenyie, kotoryie my simze pisanijem naszym kassuiem y annihiluiem, poneže na toje ne było soizwołeniija błazennija pamiaty antecessora naszoho y ot nas, prawyłnoho jaho naślidnyka. Owszem starajemsia pyłno pastyrsko, daby boholubywy otec episkop Biłoruski swoiszo wremeny o wsem tom smiatejni dał otwāt w nałeżytom sudi y wsi nahorodył szkody, iako jeho myłosty otcu archimandryti Słuckomu, tak y obyтели swiatoy y cerkwam Bozym manesennije. Dan w Kijewi, 1709, Jula 6. Sey dekret w roku 1709 Jula 6 dnia wydanny, a w roku 1717, Awhusta 1 dnia, wnow rukoju archiereyskoju, rady utwerczenija podpisawszy, izwistwuju, aszcze kto jema z prawosławnych cerkwy swiatoy protywen budet, seho Bożyie y nasze postyhaet neblaznosłowenije.

• Joasaf Kropowski, Mytropoljt Kijewski, rukoju własnoju. (L. S.)

На оборотъ надписъ: Dekret metropolitański o episkopie Białoruskim, rozbójniku; jest ich здесь предовольно. Кłотниар былъ wielki — przepadł на wielki.

Три экземпляра этого документа находятся въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 44.

CXXXVII

Посланіе отъ сеймика дворянъ воеводства Волинскаго къ дворянамъ: Щасному Гулевичу и Юрію Жабокрыцкому, предлагающее имъ прекратить нападенія на епископа Луцкаго, Діонисія Жабокрыцкаго, подъ опасеніемъ разрыва съ дворянами цѣлаго воеводства 1709. Іюля 10.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, miesiąca Awgusta trzeciego dnia

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem natenczas burgrabstwa y zamku Łuckiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony iegomość pan Władysław Antoni Kamiński, nomine iaśnie przewielebnego jegomości xiędza episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, listem od woiewodztwa Wołyńskiego z seymiku, de data w Łucku, die Decima Julii anni praesentis pisanego, w interessie tegoż iegomości xiędza episkopa, z podpisem ręki marszałkowskiej, tenoris sequentis, ad acta praesentia per oblatam podał: Nasi wielce mościwi panowie y bracia! Dotąd cum stupore zapałrywaliśmy się tylko na bezprawne y nienależne, inpracticabili ieszcze przedtym, z łaski Bożej, w woiewodztwie naszym exemplo, dziejące się przez waszmościów, naszych wielce mościwych panów, z jaśnie

przewielebnym iego mością xiędzem episkopem Łuckim actis; ale kiedy teraz et ex lachrymosa na terazniejszy do nas seymik ab exilio, ktore z okazji wielmożnych ichmościów ponosić musi, quaerulatione a ex publica fama dalszych waszmościów, naszych wielce miłościwych panów, przeciwko iegorości zawziętości, machinatii na zdrowie, szpiegowania osoby iego y niaiazdów z ruiną dóbr niemalą bierzemy doskonałą wiadomość, nietylko compati iegomości braterskimi y chrześcijańskimi musimy szczerze affektami naszemi, ale-też, ne tanta przy inszych nieszczęśliwościach, w woiewudztwie naszym trawaiących, serpant daley et excrescant w niespokojnych fantazjach scandala, cohortari nam przychodzi waszmość panów, żebyście od tey niesłuszney godnego y całej oyczyźnie zasłużonego człowieka, episkopali dignitate et caractere z łaski Bożey ozdobionego, poprzestawszy, persecutiy, ieżeli co u iegomości sobie praetenditis, debita juris via, non violentis modis windikować raczyli; alias, ieżelibyście waszmość panowie natey nie mieli przestać naszej perswazyey, nietylko sobie exitiosum napotem hoc uznalibyście bydź, ale też y całe woiewudztwo przeciwko sobie pewnie, z należytey contra insontem virum compassiey, offenderetis; co waszmości, naszym mościwym panom, z życzliwości naszej braterskiej y posётnie proponendo, z propensią zwykłą zalecamy się y iesteśmy—waszmość panów życzliwy brat y uniżony sługa Felician Drzewiecki, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Wołyńskiego, manu propria. Jutitulatia zaś na załamaniu tego listu tak się w sobie ma: naszym wielce mościwym panom y braciey, ichmościom panom: Szczęsnemu Hulewiczowi y Jerzemu Żabokrzycykiemu, naszym wielce mościwym panom, należy. A tak ten list, per oblatam podany przez wyszrzczonego podawaiącego, wszystek z początku aż do końca, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга луцкая, городская, записовая, № 2245, годъ 1709; листъ 444.

Жалоба Овруцкаго уніятскаго благочиннаго, Симеона Комара, отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на нѣкоторыхъ земле-владельцевъ Кіевскаго воеводства о томъ, что они зепрещаютъ приходскимъ священникамъ своихъ сель повиноваться Жабокрицкому, бывать на назначенныхъ послѣднихъ сѣздахъ и получать отъ него антиминсы и св. миро. 1709. Іюля 19.

Року тысяча семьсотъ девятого, мѣсяца Юля девятиголадцять дня.

На ураде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, предомною, Мпхалемъ Сынгаевскимъ, намедникомъ подвоеводства, реентомъ кгородскимъ енералу воеводства Кіевскаго, и енигами нинетними, кгородскими, киевскими personaliter comparans przewielebny w Bogu jegomość ociec Semion Komar, protopopa Owrucki, imieniem jaśnie w Bogu przewielebnego jegomości оуца Дыомузего на Żabokrzykach Żabokrzyckiego, z Bożey łaski episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropolii Kijowskiej, archymandryty Owruckiego, przeciwko niektórym urodzonym ich mościom panom obywatelom y possessorom dóbr, w woiewodstwie Kijowskim, a powiecie Owruckim będącym, tym którzykolwiek cerkwie w nich praezbiterzy w dobrach swoich mają, świadczył, protestował się y manifestował o to; iż ichność mektórzy obywatele y possessorowie, mając w dobrach swoich cerkwie y praezbiterzy, do władzy y zwierzchności jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości оуца episkopa Łuckiego ściągające się y należące, a czyniąc przeciwko prawu, in praeiudicium et injuriam zwierzchności pasterskiej jegomości оуца episkopa Łuckiego nieślznie y nienależycie, do dyspozycyi y władzy duchowney, która tylko samym episkopem, iako pasterzom cerkwi, należy, wdzierają się et, nnllo jure, interessują, kiedy roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dziewiątego, gly modernus comparans, mając w zleceniu od wyszpomienionego jegomości оуца episkopa Łuckiego, y czyniąc w tym zadosyć woli y roskazaniu pasterskiemu, nie pojednokroć donosił to wszystkim praezbiterom do wiadomości, przykazując imieniem pasterskim, aby wszyscy kapłani y prezbiterowie, pod władzą y juris-

dykują tegoż jaśnie przewielebnego jegomości oycza episkopa Łuckiego zostające, dla soboru na miejsce naznaczone ziachawszy się, antymissy nowe brali, a stare oddawali, miro święte, od tego jegoż mości archypasterza poświęcone y przysłane, do cerkwi swych, iako zwyczaj iest, brali y inne obrządki, według postauowienia oyców świętych, czynili y pełnili; a ichmość panowie obywatele, uzurpując sobie nieśluszną jurisdycyę, nie nie należą do duchowieństwa, prezbiterom, w dobrach swoich mieszkającym, na soborach bywać, antymissów y mira świętego brać y innych obrządków cerkiewnych czynić, postuszeństwa pełnić y zadosić woli y rozkazaniu jegomości oycza episkopa Łuckiego czynić zakazują y nie depuszczają, parafianów, do cerkwi należących, y gromady swoje, aby prezbiterom swoim tego czynić nie dopuszczali, informują y przykazują, a przez to postanowienia y artykuły ojców świętych naruszają, prawu i władzy duchownej krzywdę postpozycyę czynią, w czym modernus comparans, praecavendo faturae integritati, aby przez takowy nieporządek y zakaz ichmościów panów obywatelów krzywdy y szobody zwierzchności pasterskiej jegomości oycza episkopa Łuckiego nie było, iterum iterumque przeciwko tymże wszystkim ichmościom panom obywatelom, którzy ieno bezprawnie ia regimen spirituale wkladaia, sig, prezbiterom cerkwi swoich woli y rozkazaniu pastyrskiemu zadosić czynić zakazują, nomine jaśnie przewielebnego jegomości oycza episkopa Łuckiego, świadczył y protestował się, salvam meliorationem per aliam faciendam tenam jegomości zostawiwszy, teraznieyszey o przyjęciu do xiąg mnie, uzęgłuz, przesil, co y otrzymał Semion Komar, protopopa Owrucki.

Книга киевская, городская, записная и поточная, годъ 1709—1710, № 27; листъ 128.

CXXXIX

Охранный листъ, выданный королевы Августовъ II Луцкому епископу, Дюниско Жабокрицкому, для предохранения его отъ нападений дворянъ: Щаснаго Гулевича и Юрия Жабокрицкого. 1709. Нолбря 2.

Roku tysięcznego siedmsetnego dziewiątego, miesiąca Decembra dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa y zamku łuckiego, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter urodzony iegomości pan Marcin Drobnicki, sługa iaśnie wielmożnego iegomości xiędza Dionyzego na Żabokrzykach Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropoliey Kijowskiej, archimandryty owruckiego, list żelazny zaręczny od niaśnieyszego króla iegomości Augusta wtorego, z podpisem własney ręki tegoż iegomości xiędza episkopa dany y służący, tenoris sequentis, per oblatam krola iegomości i pieczęcią wielką koronną, w sprawie tegoż podał: Awgust wtory, z Bożey łaski król polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Wołyński, Kijowski, Podolski, Smoleński, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elector, urodzonym: Szczęsnemu Mikołajowi z Wojutyna Hulewiczowi, chorążycowi Czernihowskiemu y Jerzemu Żabokrzyckiemu, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni, wiernie nam mili, doniesiono nam iest przez panów rad y urzędników naszych, przy boku naszym będących, imieniem wielebnego w Bogu Dionyzego Żabokrzyckiego, episkopa ritus Graeci uniti Łuckiego y Ostrogskiego, exarchi metropoliey Kijowskiej, iż wierności wasze, sine ullo aequitatis pretextu, zawziąwszy przeciwko niemu vatinianum iakoweś odium od niemałego czasu, nietylko osobę iego, caractere et praerogativa episcopali per leges ecclesiasticas et ciuiles omnes munitam, w kathedrze onego łuckiey immunitatibus ecclesiasticis ab omnibus violentiis obwarowany, przed pułtorą lat gwałtownie najechać et vim tumultuariam inferre wazyliście się, y też osobę iego cum omni ecclesiastica et domestica suppellectili prehendere, captivare i niewiedzieć kędy z sobą abducere usiłowaliście, ale też y potem ustawicznie na dobra iego katedralne y ziemskie, osobliwie na wieś Radochuwkę, w woiewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżącą, najeżdżając, dispositiones ex archivis pozabicaliście, poddanych do roześcia się przymusiliście, intraty y prowentu wszelkie percepistis y dotąd percipere, na zdrowie samego continuo przez się et per varias subordinatas personas ac sinistras apud magna nomina delationes machinari et insidiari hostiliter nieprzestajecie, przez co tenże wielebny episkop Łucki, do ostatniey ex occasione wierności waszych

przyszedszy już ruiny, w żadney swoiey residentiey siedzieć bezpiecznie nie mogąc, z zdrowiem swoim ustawicznie po różnych skrytych mieyscach y woiewództwach odleglejszych, a nawet y w zagranicznych od państw naszych kraiach tułać się zawsze musi; w tak tedy iawnym zdrowia swego niebezpieczeństwie y fortuny swoiey wielkiej ruinie zostaiąc, supplikował do nas, króla, abyśmy onemu z cancellariey naszej list żelazny y zaręczny a vi et malevolentia wiernościey waszych y subordinowanych od wiernościey waszych osób wydać roskazali, i przez ten środek, prawami pospolitemi obwarowany, zdrowie y fortunę tegoż wielebnego delatora utrzymali y ubezpieczyli; do którey iego suppliki, iako szłuszney, łaskawie się skłoniwszy, stosując się do prawa pospolitego et providendo securitati osoby, godności biskupiey, zdrowia y fortuny tegoż wielebnego episkopa Łuckiego, list niniejszy żelazny y zaręczny z cancelariey naszej wydać roskazaliśmy, przez ktoren osobę, charakter, życie y fortunę całą mianowanego wielebnego Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, w protectią naszą królewską wziowszy, a vi et malevolentia wiernościey waszych y subordinowanych quocunque colore et modo od wiernościey waszych osób waruiemy y ubezpieczamy, zaręki czterdzieście tysięcy grzywien polskich na każdą z wierności waszych y subordinowaną od wiernościey waszych osób, list nasz niniejszy w najmniejszym punkcie naruszaiącą, zakładamy; o czym wierności wasze abyście wiedzieli, a na pomienionego wielebnego Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, także y sług, y poddanych, y na dobra iego katedralne y ziemskie żadnych przegrożeń y impeticyi, gwałtów, inwazyi, niazdów, przez się ani przez subordinowane osoby, czynić (wszelkie bezpieczeństwo, prawem pospolitym obwarowane, w osobie iego inviolabiliter na każdym mieyscu zachowując) nie ważyli się, surowie zakazuiemy pod wyżey wyrażoną zaręką, ktorey połowa iedna delatorowi teraznieyszemu, druga skarbowi naszemu należeć będzie, a zosobna pod winami, przeciwko gwałtownikom rescriptów y listów naszych żelaznych y zaręcznych opisanemi; na co, dla większey wagi y wiary dania, ręką się naszą własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Toruniu, die secunda Novembris, millesimo septingentesimo nono, regni vero nostri decimo tertio anno. U tego listu żelaznego y zaręcznego, przy pieczęci wielkiej koronney przyciśnionej, podpis ręki króla iego mości w te słowa: Augustus rex. Locus sigilli. Intitulatia zaś w te słowa: list żelazny y zaręczny wielebnemu Żabokrzyckiemu, episkopowi Łuckiemu y Ostrogskiemu, przeciwko urodzonym: Szczęsnemu Hulewiczowi y Jerzemu Żabokrzyckie-

ma. Ktoryż to list zaręczny y żelazny, za podaniem mysz zneczoney osoby y proźbą, wszystok, z początku aż do końca, tak iak się tylko w sobie ma, słowo w słowo, do xiąg niniejszych, grodzkich, kadekich, za przyjęciem moim, urzędowym, iest ingrossowany.

*Книга Луцкая, городская, записовая, № 2245, годъ 1709.
Листъ 647*

CXL

Универсалъ Перемышльскаго униатскаго епископа, Юрія Винницкаго, къ духовенству и мирянамъ униатскаго вѣроисповѣданія епархія Галицкой и Каменецкой, предлагающій имъ собраться въ определенный срокъ во Львовѣ, для избранія епископа. 1709. Декабря 10.

Feria tertia, pridie festi Circumcisionis Christi Domini, anno 1709.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, Camenecensia Podoliae personaliter veniens admodum reverendus Alexander Martyszewicz, cathedralis Camenecensis protopopa, obtulit eidem officio et ad acticandum porrexit litteras universales ad eligendum in ordine ritus Graeci episcopum Leopoliensem ab illustrissimo et reverendissimo Georgio Winnicki, episcopo Premysliensi, emanatas, manu ejusdem propria subscriptas, introcontentas, tenoris tali: Jerzy Winnicki, z Bożej i stolicy świętej apostolskiej łaski episkop Przemyński, Samborski, Sanocki, metropoliej Kijowskiej, Halickiej i wszystkiej Russyi, tudzież episkopiej Lwowskiej, Włodzimirskiej etc. administrator, Dermański i Dubieński archimandryta. Jaśniewielmożnym, wielmożnym ich mościom panom obywatelom ziemi Lwowskiej, Halickiej i wojewodztwa Podolskiego, ritus Graeci, mającym competentiam juris do elekcyey episkopów Lwowskich, tudzież najprzewielebniejszym, przewielebnym, wielebnym, tam regularis, quam saecularis cleri ojcom i braci, niemniej sławetnym bractwom, do tejże elekcyi należącym, pokoj Chrystusów i bło-

gosławieństwo najwyższego pastyrza przesławszy, wiadomo czyniemy: iż gdy post decessum godnego, w cerkwi świętej dobrze zasłużonego, eparchiej pasterza — świętej pamięci jaśniewielmożnego i najprzewielebniejszego jegomości Jozefa Szumlańskiego, episkopa Lwowskiego, Halickiego i Kamieńca Podolskiego, diecezja pomieniona wakująca, w dozor doczesny nam powierzona, osierociła dotychczas zostaje, chcąc, według kanonów świętych, aby własnego obierała pasterza, elekcyą przyszłego episkopa, mając sobie na to desuper daną moc i władzę, złożyć i naznaczyć umyśliliśmy; jakoż muneris nobis desuper commissa autoritate na dzień dwudziesty pierwszy Januarii, według starego kalendarza, w roku następującym — tysięcznym siedmsetnym dwudziestym (sic) *) in loco solito, to jest w cerkwi katedralnej Lwowskiej, składamy i naznaczamy, wszystkich, ut supra, jus ad similes actus mających, na pomieniony termin zapraszając i konwokując, oraz osobliwie zalecając, aby, subveniēdo orbitae ecclesiae, na takiego kandydata swoje dyrgowali wota, jakiego reipublicae jura, ecclesiae universalis desideria, animarum Deo lucrandarum salus exigit, requirit necessitas, suadet utilitas, czego i my, oraz pomyślnej in unanimitate zgody życząc, intimatorias has nostras (litteras) z kancelariej naszej wydać rozkazawszy, przy pieczęci zwykłej ręką naszą podpisaliśmy. Daliśmy w monastyrze świętego Spasa, dnia dziesiątego Decembra, tysięcznego siedmsetnego dziewiątego. Jerzy, episkop Przemyslski, manu propria. Locus sigilli illius subimpressi. Post quarum suprascriptarum litterarum universalium ad acta officii praesentis ingrossationem, originale earundem circa acta praesentia est relictum.

*) Вѣроятно въ текстѣ ошибка переписчика: слѣдуетъ-же читать 1710.

Книга вродская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3962, годъ 1709—1710; листъ 552 на оборотѣ.

Жалоба протоіерея Федора Сахневича на дворянъ Луку и Александру Доруховскіхъ, о томъ, что они отняли церковныя земли въ принадлежащемъ имъ селѣ Богдашовѣ, налагали на священника большія контрибуціи и грабили его имущество, такъ что священникъ Степанъ Крута, долженъ былъ бѣжать изъ села. Когда-же Сахновичъ, въ качествѣ благочиннаго, отправился въ Богдашевѣ для исполненія требъ, до Доруховскіхъ ограбили его и нанесли ему тяжелые побои. 1710. Генваря 29.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Januarii dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem Sanockim, namiesnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość ociec Theodor Sachniewicz, protopopa Rowieński, presbiter Kornieński, swoim y wielebnego w Bogu jegomości oycy Stefana Krenty, zięcia swego, a bywazego przedtym wikarego we wsi Bogdaszowie, imieniem, nie mogąc daley cierpieć oppressyey, krzywda od niżej mianowanych ichmościów, solenniter et magna cum querimonia świadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ichmościom panom; Łukaszowi y Alexandrze Małachowskiego, primo voto Bratkowskiej, secundo ad praesens Doruchowskim, małżonkom, possessorom vigore jurium suorum dóbr wsi Bogdaszowa, w ten niżej opisany sposob y o to: iż protestans niniejszy z swoiemi antecessorami, z dawnych czasów mając regimen protopopiey nad pietnastu cerkwiemi około Równego, dyecezyey Łuckiey, między ktoremi y cerkiew Boża we wsi Bogdaszowie do dyspozycyi comparentis należy, ktorey fankcyey swoiey niniejszy protestans ex vi officii sui czyniąc dosyć, w cerkwi pomienioney Bogdaszewskiej obrządek według możności czynił; ażeby ofiara Boska continuo dla wygody obywatelów tamejszych odprawowała się, zięcia swego, wspomnianego jegomości oycy Stefana Krente, postanowił, nadto wołami swoiemi y zbożem włanym qnotannis, także ludźmi swoiemi na polach, mere antiquitus do cerkwi tamejszey należących, zasiewał; ex quo był zubożały, wszel-

ki ratunek onemu dawał, ichmość zaś panowie Doruchowscy, małżonkowie, ex ratione żeby pol cerkiewnych na swoje potrzebę nienależycie zażywali, sposobów różnych szukali, ażeby spomnianego jegomości oycza Krente, wikarego, mogli zruinować na substancyi, mając pro ratione, iż gdy nie będzie miał się czego jąć, precz poydzie; iakoż różnych sposobów szukając do zruinowania tak protestantanta niniejszego, iako y zięcia jegomości, ieszcze pod czas inkursii szwedzkiej na Wołyniu, wiedząc dobrze jegomość pan Doruchowski, że woły mere protestantis własne byli we wsi Bogdaszowie, u zięcia dla poratowania onego, z których wołów iednego sobie upodobawszy, co naylepszego, in vim prowiantu dla Szwedów za wszystkę gromadę z chliwa kazał wziąć y tegoż woła do Dubna prowadząc, musiał protestant za niego dać jegomości panu Doruchowskiemu taler bity, które pieniądze in usum sui obrucił; uprzotnowszy sobie niesłuszną okazyą do tegoż jegomości oycza wikarego, tenże jegomość pan Doruchowski roku tysiąc siedmset osmego, na święto Pokrowę, podczas prazniku, klucze od cerkwi tameyszy per vim odebrał y nabożeństwa, tak w same święto, iako y w inne dni zabronił odprawować; a gdy protestans swoiemi własnymi wołami na polu cerkiewnym w tymże roku wyżey mianowanym na oziminę kazał dla zięcia swego rolę wyrobić, ichmość panowie Doruchowscy, goniąc na dalszą ruine, też pola wyrobione gotowe swoim własnym zbożem kazali pozasiewać in partem sui, y z tych zboż participowali; y nie dosyć mając na tym, w roku przeszłym, tysiąc siedmset dziewięty; spodziewając się protestans, że ichmość obwinieni od swoiey zawziętości supersedować będą; similiter na wiosne orać y siał zabronili, na oziminę zaś przeszłoroczną, lubo za pozwoleniem ichmościów rolę, własnymi protestantis ludźmi y wołami wyrobioną, i te ichmość panowie Doruchowscy zbożem ozimym swoim zasiali; a gdy dla jaśnie wielmożnego jegomości pana woiewody Kijowskiego prowianty po wsiach brano, jegomość pan Doruchowski, kazawszy ludziom na residencyą kapłańską napaść, ktorzy napadszy, klacz protestantis własną, za którą dwanaście talerów bitych dawano, ex jassu et mandato obwinionych ichmościów, po prowiant gwałtownie wzięli, y ta klacz przepaść z okazyey ichmościów musiała, także woła comparentis własnego, z Kornina dla roboty zięciowi danego, dla tychże jegomości woiewody Kijowskiego ludzi bezprawnie kazał wziąć sam jegomość pan Doruchowski, ktorego wziętego do dworu obwinionych, tydzień cały u siebie ichmość we dworze trzymali y nie chcieli oddać, aż musiał protestans złoty siedm, wykupując onego, obwinionym wypłacić, także z pasieki włas-

ney protestantis ulów, dwa z pszczołami, a trzydzieści praznych, sine ulla data occasione, do swojego gumna kazał przywieść; a tak wspomniany jegomość ociec Stefan Krenta, wikary, widząc summam sui oppresionem od ichmościów panów Doruchowskich, gdyż musiał y prowianty więcey niż grmada, co iest przeciwko słuszności, dawać y, będąc na substancyey zruinowany, nie mając się czego jąc, musiał ztamąd migrare, opuściwszy dom Boży; protestans iednak, lubo widząc zawziętość ichmościów panów Doruchowskich przeciwko sobie y zięciowi swemu, przeciesz iednak, procurando nitegritatem ecclesiae et habendo curam animarum, iz woli wyrażoney jaśnie przewielebnego jegomości xiędza Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, lubo z dysgustem ichmościów obwinionych, iezdził częstokroć dla nabożentwa odprawowania parafianom tameyszym, y gdy w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset dziesiątym, dnia dwudziestego trzeciego Januarii, za daniem sobie znać od parachianów Jlpńskich, do Kornięskiej cerkwi należących, ażeby infantem neonatum do wiary świętey przyprowadził, a tak protestans, czyniąc dosyć muneri suo, czym prędzey przyiechawszy do Bogdaszowa, konia na wsi postanowiwszy, cum submissione do dworu ichmościów obwinionych poszedł, upraszając o klucze do cerkwi dla wzięcia swoich xiąg, do krztu należących, których był pożyczyl na święta Bożego Narodzenia; jegomość pan Doruchowski, posławszy diaka y krawca z kluczem za protestantem do cerkwi, przykazał onym, ażeby xiąg własnych jego nie wydawali, ktore xięgi, iako swoje własne, iz protestans wzięwszy, do Jlpina dla krzczenia infantis chciał odyść, interea, za daniem sobie znać, jegomość pan Doruchowski, ky porwawszy potężny, z jejmością swoią cum furore et fervore festinanter biegł ku cerkwi y, napadszy protestanta, nic sobie niewinnego, wprzod verbis asperrimis, inhonestissimis, ktore ob reverentiam officii nie wspominają się na tym mieyscu, a potym a verbis ad verbera udawszy się, za barki protestanta porwawszy, o ziemie, a ile w podeszłym wieku będącego, uderzył, uderzonego kolanami w piersi bił, tłuk, kaliczył, pięściami po gębie, po głowie zabijał, w którym pobiciu protestans, będąc w bolu wielkim, nie mógł pamientać co się z nim na ten czas działo, a potym, puściwszy onego, tymże kiiem zęby chcąc wybić, stursał, łaiął, konfundował, poganinem nazywał y insze słowa przeciwko protestantowi preferebat, ktore przez inquisitionem dowiodą się; protestans zaś, z izby poszedłszy pomału do gospody, do konia swego, chcąc odiechać do Jlpina propter baptizandum infantem, i tam jegomość pan Doruchowski, powtarzając swoje zawziętość, na gospode z tymże kijem y z swoią jejmością, napadszy, prioribus pessimis

posteriora mala addendo, similiter protestantem konfundował, lżył, przy którym konfundowaniu klacz, na ktorey protestans przyiechał, valoris złotych pięćdziesiąt, z ręku protestantis wydarł, y też klacz in vim iakowegoś grabiezu do dworu kazał zaprowadzić, sama zaś ieymość przy odchodzie swoim protestantem lżyła, sromociła, w gębę chciała uderzyć; tym się ie-szcze nie kontentując, jegomość pan Doruchowski, ze dworu chłopów pow-tóre na gopode nasławszy protestantis, którzy przyszedzy, protestanti chcieli xięgi odiać, gdzie y kulbakę ze wszystkim, valoris złotych dziesięć, wzięli; a tak protestans, rad nie rad, musiał piechoto do Jlpina jeymości paniey Roźniatowskiey puść, a potym sobie podwode po odprawionych cere-moniach najął, sama zaś jejmość pani Doruchowska, nie uczyniwszy zadosyć testamentowi jegomości pana małżonka swego pierwszego, jegomości pana Bratkowskiego, talerów bitych sześciu, kapłanom na ofiarę bożą ritus grae-ci naznaczonych, nie oddała, o czyn protestans dobrze (świadomy), bę-dący in ultimo agone spowiednikiem; ktory proceder przez ichmościów pa-nów Doruchowskich, małżonków, że przeciwko prawu Bożemu y pospolitemu koronnemu popełniony iest, dla tego protestans z ichmościami obwinionemi o wyżey wyrażone pretensie, odięcie kluczów cerkiewnych, wygnanie paro-cha y iako się wyżey namieniło, prawnie czynić iako nayprędzey nie za-niechać etiam in foro spiritali deklaruie się y submittuie, salvam zachowaw-szy praesentis meliorationem, si iuris necessitas expostulaverit, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Theodor Sachniewicz, praesbiter korniński, protopopa Rowieński, manu propria.

Книга городская, мучная, поточная, годъ 1710, № 2592; листъ 81.

CXLII

Грамота короля Августа II, жалующая Кирилу Шумлянскому санъ уніятскаго епископа Луцкаго и Острожскаго. 1710. Апрѣля 10.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Septembra piątego dnia.

W roczki grodzkie, łuckie, od dnia trzeciego, miesiąca y roku teraz idących, wyż na akcie mianowanych, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, sędzią ziemskim Podolskim, podstarościm grodzkim łuckim, y xięgami niniejszymi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens wielebny jego mość xiądz Teodozy Padalski, ihumen Białostocki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich, tę elekcyą na episkopią Łucką od najjaśniejszego króla jego mości Augusta wtorego, z podpisem ręki jego własney y pieczęcią koronną mniejszą przyciśnioną. cum ejus contentis per oblatam podał, cujus tenor sequitur ejusmodi. August wtory, z Bożej łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smoleński, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elektor, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, do wiadomości podaiemy: mając partykularnym sposobem zalecone wielebnego Cyrylla Szumlańskiego, officiała generalnego Kamieńca Podolskiego, wielkie w kościele Bożym zasługi żarliwości chwały Boskiej y utrzymywania iedności świętej z kościołem świętym katolickim Rzymskim, umyśliłiśmy mu episkopią Łucką uniti ritus Graeci po śmierci wielebnego Dyonizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego, Ostrońskiego, y do dyspozycyey naszej przypadłą, dać y konferować; jakoż daiemy y konferuiemy y onego, pro jure patronatus nostri, wielebnemu w Bogu Jerzemu Winnickiemu, metropolicie Ruskiemu, episkopowi Przemyskiemu, od stolicy świętej Apostolskiej postanowionemu, ad dominandum et installandum presentuiemy niniejszym listem naszym, mocą ktorego pomieniony wielebny Cyryll Szumlański przerzeczoną episkopią Łucką y Ostrońską y cerkwiami katedralnymi y niekatedralnymi, dobrami, wsiami, folwarkami, poddanymi, powinnościami, czynszami, robociznami, według starożytney fundacyey, tak jako antecessorowie jego trzymali y przełożęstwem nad duchownymi archimandrytami, ihumenami, protopopami, popami, bractwami, dochodami, według przywileiów y starodawnych zwyczajów, za błogosłowieństwem teyże stolicy Apostolskiej, po dostąpieniu poświęcenia w swoią obiowszy possessiją, trzymać y zażywać będzie do ostatniego życia swego kresu, obiecuiemy zaś po nas y po nayaśniejszych nastempcach naszych, iż ani my, ani najjaśnieysi następcy nasi pomienionego wielebnego Cyrylla Szumlańskiego od spokojney jegosz władcyey possessyey całego y zupełnego nie oddalemy y oddalić nikomu nie pozwolimy, ale go przy prawie spokojnym zachowamy, co do wiadomości, komu o tym wiedzieć należy, donosząc, przyka-

zujemy, abyście pomienionego Cyrylla Szumlańskiego za prawdziwego episkopa Łuckiego uniti ritus Graeci, w jednoŝci z kościołem świętym Rzymskim znali, jego jurisdikciey poslušni byli, oraz wszelkie powinności, według zwyczajów dawnych pełnili, dla łaski naszej; na co, dla lepszej wiary, ręką własną podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Działo się w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca Kwietnia, roku Pańskiego MDCCX. Panowania naszego XIII roku. U tego przywileju, przy pieczęci mniejszey przycisnionej, podpis ręki nayjaśnieyszego króla jego-mości, Augusta wtórego, w te słowa: Augustus rex. Przypis zaś temi słowy: Michał-Augustyn Howel, jego krolewskiej mości pieczęci koronnej sekretarz. Któryże to przywilej, za podaniem y prozbą wysz mianowanej osoby, wszystek, s początku aż do końca, do ziąg ninieyszych, grodzkich, łuckich jest inserowany.

Книга Луцкая, городская, записовая, 1711 года, № 2247; листъ 538.

CLIII

Жалоба приходского священника мѣстечка Китайграда, Николая Буцка, на управляющаго Китайгородскимъ имѣніемъ, дворянина Александра Гарасимовича, о нанесенныхъ ему жестокихъ побояхъ. 1710. Мая 20.

Feria tertia post dominicam Cantate proxima, anno Domini 1710.

Ad iudicium positionis iudiciariae actorum praesentium causarum fisci palatinatus Podoliae personaliter veniens venerabilis Nicolaus Bucko, ecclesiae Nativitatis Christi Domini, in bonis oppidi Kitaygrad existentis, praesbiter, solenniter in et contra nobilem Alexandrum Harasimowicz, praedicti oppidi Kitaygrad administratorem, questus protestatus est idque in eo: quia ipse die hesternae sine ulla occasione se, protestantem, manibus pro capillis arreptum, terrae allisit, ac in terra qua pugnis, qua genibus

concussit concalcavitque (de quo fusius infrascripta obductio narratur). Quo suo tali temerario progressu pacem et securitatem publicam violavit, paenasque, eo in passu sancitas, promeruit, de quo contra ipso iterum ac iterum queritur et protestatur. Et in verificationem praemissae protestationis idem venerabilis protestans praesentavit eidem iudicio concussioniones (quae potuerunt numerare) in numero triginta plusque, lividas, sanguine suffusas, in tergo manibusque ambabus, demum pectore; item in capite dextrae partis super aurim concussioniones, cute devalsas, protrusas, nonnullas sanguinolentas; item superius, ac inferius ora tumefacta aliisque locis concussioniones innumerabiles, item concussionem in naribus cute defectam, sanguinolentam, item in fronte concussioniones cute defectas, sanguine suffusas, tempore, modo et loco, in protestatione expressis, per supradictum nobilem Harasimowicz, administratorem, flagro ac pugnis illatas et inflictas, quas iudicium vidit et actis suis connotavit.

Книга каменецъ-подольская, декретовая, № 3703, годъ 1703—1716; листъ 109.

CXLIV

Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Якова Милковскаго о томъ, что онъ тяжело ранилъ одного изъ причетниковъ и истцу навесъ сильные побой. 1710. Мая 26.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Maii dwudziestego szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy oczywiście wielebny ociec Jerzy Brodowski, prezbiter cerkwi Andruzkiey założenia świętego Jerzego, przeciwko urodzonemu jego mości panu Jakubowi Miłkowskiemu solenniter y z wielkim żalem protestował

się o to, iż jegomość pan Miłkowski, nie dość na tym mając, że przed-
 tym różne oppressye protestantowi czynił, na dom własny jego nachodził,
 małżonkę onego konfundował y mało szablą nie przebił, bakałarzowi w
 bok lewy szablą pchnął, który śmiertelnie przez niedziel kilka chorował,
 na zdrowie y życie protestanta y małżonki onego odpowiadał, o co już
 kondemnata w sądach tutejszych otrzymana jest, ale ieszcze im daley
 tym więcej dysgustów y oppressyi czynić protestantowi nie przestaie, ia-
 kóż teraz noviter, w roku niniejszym, tysiąc siedmset dziesiątym, die vi-
 gesima quarta Maii, tenże obwiniony, postpenendo legem publicam, protes-
 tanta, jako prędko postwzegł iadącego ku domowi swemu, tak zaraz z gołą
 szablą y pistoletami nabitemi na koniu protestanta gonił, iakóż, dogoniw-
 szy protestanta w polu, iuz ku wsi Andruzie przedniey zbliżającego się,
 onego z konia zbił, a zbiwszy, za włosy porwał y, o ziemie uderzywszy y
 nasiadazy, kolanami bił y tłukł, y na ostatek szablą chciał przebić y pro-
 testanta nieżywić; iakozby był y zabił, gdyby w tym czasie jegomość pan
 Gabryel Wodoracki, przybiegszy, nie odratował y od tey zawziętości zley
 obwinionego nie odwiódł; po którym takowym uczynku nieprzystoynym,
 tenże obwiniony, odieżdżając, dalszą odpowiedź na życie protestanta uczy-
 nił y dotąd odpowiada, przez co obwiniony prawo pospolite zwiolował y w
 winy, w niem eo nomine opisane, popadł; w czym protestans iteratis vi-
 cibns oświadczywszy się y tey protestacyey salvam meliorationem zоста-
 wiwszy, in verificationem praemissorum omnium tenże protestans stawil
 woźnego generała, szlchetnego Stanisława Leszczyńskiego, który dla zapi-
 sania do akt niniejszych iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad
 requisitionem protestantis, mając przy sobie stronę szlachtę, urodzonych
 ichmościów panów: Jana Wilskiego y Stanisława Łazowskiego, dnia dzi-
 siejszego, wyżey na akcie wyrażonego, był tu, w gospodzie protestantis,
 gdzie będąc, u protestanta raz w rękę lewą wyżey palca wielkiego prze-
 bity aż do kości, także plecy zsiniałe y włosów niemało z głowy wyrwa-
 nych widział y offatiose oglądał; co wszystko tenże woźny szlachtą, sobie
 przytomną, oświadczywszy się, o tym relacją swoją zeznał, prosząc insi-
 mul z protestantem, aby to wszystko actis connotowano było, co y otrzy-
 mali: Jerzy Brodowski, praezbiter cerkwi Andruzkiej, Stanisław Leszczyński,
 woźny generał.

*Книга гродская, Кременецкая, записовая, поточная и декре-
 товая, годъ 1710, № 1618. Листъ 205 на оборотъ.*

CXLV

Доверенность, выданная протоархимандритомъ Базиліановъ, управляющимъ Владимірскою и Брестскою униатскою епархією, Львомъ Кишкою, игумену Верховскаго монастыря, Климентію Рожнятовскому; Кишка поручаетъ ему произвести ревизію церкви, имущества и вообще всего монастыря Жидичинскаго, порученную ему самому Перемышльскимъ епископомъ, управляющимъ униатскою митрополією, Юріемъ Винницкимъ. 1710. Іюня 15.

Roku tysiąc siedemset dziesiątego, miesiąca Junii dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowskim, skarbnikiem sanockim, namieśnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego, y xiągami ninieyszemi, grodzkimi, słuckiemi comparens personaliter urodzony iegomości pan Antoni Iwanowski, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich te zlecenie, od nayprzewielebniejszego iegomości xiędza Leona Kiszki, protoarchymandryty zakonu świętego Bazylego wielkiego, administratora episkopiey Włodzimirskiej y Brzyskiej, w Bogu przewielebnemu iegomości xiędzu Klementowi Roźniatowskiemu, klasztoru Werchowskiego starszemu, dane y conferowane, z podpisem ręki tak nayprzewielebniejszego iegomości xiędza administratora, przy pieczęci przyciśnionej, iako y iegomości xiędza sekretarza, na rzecz pewną, w tym zleceniu niżej inserowanym wyrażoną, o czym te zlecenie *fusus in suis contentis edisserit*, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do xiąg wpisanie, a tak ia, urząd, annuendo affectationi iegomości podawiającego, ad acticandum przyimując, czytałem y tak się w sobie pisane ma: Leon Kiszka, protoarchimandryta zakonu świętego Bazylego wielkiego, administrator episkopiey Włodzimirskiej y Brzeskiej, archymandryta supralski, starszy Berezwecki, commissarz, wszystkim wobec, a mianowicie w Bogu wielebnym oycom zakonu świętego Bazylego conwentu naszego Żydyczyńskiego, tudzież ichmościom panom dzierżawcom wiosek, do archimandryi Żydyczyńskiej należących, in genere wszystkich, donoszę do wiadomości,

iz, mając sobie zleconą funkcją od iaśnie wielmożnego iegomości xiędza Jerzego Winnickiego, administratora metropoliey całej Rusi, Przemyślskiego episkopa, na rewizyą dóbr archimandryi Żydyczyńskiej, tudzież ex vi officii protoarchimandritatis należąc do tegoż samego, gdy nie mogę sam osobą moią dla zabaw y trudności ciężkich tak do samego klasztoru Żydyczyńskiego dla wizyty, iako do wiossek, mianowicie: Borzemca, Boholubego y Rokin ziechać, zleciłem całą tę funkcją w Bogu przewielebnemu iegomości xiędzu Klementowi Roźnatoskiemu, zakonu naszego klasztoru Werchowskiego starszemu, iakoż daię onemu moc zupełną do zwizytowania klasztoru Żydyczyńskiego, oraz z cerkwią y splendorami iey, tudzież osob, podług zwyczajów zakonnych, do zinwentowania spraw, munimentów, pożytków wszelkich spisania, nakoniec do weyrzenia w kontrakty ichmościów panów dzierżawców y do zawarcia nowych contrahencyi, denique do tego wszystkiego sporządzenia, co będzie należało do dobrego porządku, tum intra monasterium, tum extra po wioskach y dworach, mianowicie: Boholubskim, Borzemieckim y Rokimskim; co wszystko ex parte wielebnych oyców Żydyczyńskich aby było acceptowano, in virtute sanctae obedientiae, przykazuie; ex parte zaś ichmość panów dzierżawców, aby sub annulatione contractuum nikomu innemu, tylko wysz specyfikowanemu iegomości xiędzu starszemu Wernichowskiemu z tenut swoich plenas reddere chcieli rationes y nowe zawarli contracty, upraszam. Datum w Kupieczowie, die decima quinta Junii, anno millesimo septingentesimo decimo. U tego zlecenia, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnioney, podpisy rąk temi słowy: Leon Kiszka, protoarchimandryta, administrator episkopiey Włodzimirskiej, commissarz m. p. Polikarp Mihuniewicz, zakonu świętego Bazylego wielkiego, secretarius reverendissimi proto-archimandritae m. p. Ktoż to zlecenie, per oblatam podane, za podaniem y proźbą wysz mianowanego podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek z początku aż do końca, do akt niniejszych, grodzkich, łuckich słowo w słowo, tak iako się w sobie pisane ma, iest inserowane.

Книга городская, Луцкая, записочная, № 2246, годъ 1710; листъ 429.

CXLVI

Заявление отъ имени Кирила Шумлянскаго, нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, о томъ, что ивѣнія, принадлежащія Луцкой епископской кафедрѣ, пришли въ крайнее запустеніе, такъ, что епископъ не находитъ возможности уплачивать изъ нихъ подати и военныя повинности. 1710. Августа 5.

Рoku тисяч siedmset dziesiątego, miesiąca Awgusta piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Adamem Antonim Niemirowakim, skarbnikiem sanockim, namiśnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu ociec Theodor Krzyżkiewicz, protopopa Łucki, uti persona capitularis, jussu et mandato jaśnie przewielebnego w Bogu jegomości oycy Cyryllego z wielkich Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru uhernickiego, administratora y nominata episkopiey Łuckiey y Ostrogskiey, ktorego imieniem, iako też y cały ritus graeci Łuckiey kapitulii, praecavendo integritati et indemnitati, wysz pomienionych principałów swoich, przed urzędem ninieyszym: świadczył y manifestował się w ten sposób: iż co w dobrach całej episkopiey Łuckiey y Ostrogskiey generaliter wszystkich przed tym znajdowało się tak wiele poddaństwa, iż mogli wszelkie ciężary, iak podatki skarbowe, exactie żołnierskie y inne wszelakie wypłacać, lecz zaś teraz, iż w tych nazwanych przedtym dobrach, a teraznieyszych wszędzie iedynych pustkach, przez różne uciemiężenia, jak przez przechody y consistencie woysk szwedzkich, moskiewskich y naszych koronnych y innych różnych, tak dalece te się dobra zesolowali, że w koźdey wsi, gdzie bywało po kilkadziesiąt y więcey osady, teraz zaś nie masz nie, krom gdzie pustek kilka, albo same tylko uroczy-szcza, bayrakami zarosłe, pozostały się; y na tych do szczętu zruinowa-nie goniąc y żadnego względu nie mając, wielmożni ichmość panowie kom-missarze województwa Wołyńskiego, powiatu Łuckiego, gdzie w całych tych pustyniach na ieden pług sprzężaju zebrać nie można, włożyli na nie do wypła-

cenia contrybucyi y wydawania prowiantów dymów cztery, a gdzie po kilkadziesiąt poddaństwa y pługów kilkunastu znajdować się może, to po puł dymu, po czwerci dymu y muiey położyli, niezmiernie prasagrawowawszy tę mizerną pastynie episkopiey Łuckiey y Ostrogskiej, z których już dalej nietylko hyberny, żołnierskiej porcey y innych exakcii, ale też y poborów skarbowych. jako to: szeleżnego, czopowego, ponieważ w żadney wiosce nietylko winnic, kotków, a zatym kurzenia gorzałki, warzenia piwa y szynku od lat kilkunie znajduje się żadnego, z czego by pomienione podatki płacone bydź mogli, zaczym de praemissis omnibus, iako też y w tym, że przy wzięciu jegomości oycy Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa Łuckiego y Ostrogskiego, do Moskwy, wszystkie rzeczy ruchome, pieniądze gotowe, ale nawet papiery, kwity hybernowe y poborowe wszystkie, zabrane są; w czym, praecavendo integritati ac indemnitati, nomine quorum supra, przed urzędem niniejszym świadczy y manifestale się. A na verificatią praemissorum omnium, tenże manifestans prosił mnie, urzędu, o przydanie woznego do wydania rot y juramentu, którego affektacye ja, urząd, annuendo, przydałem woznego generała, szlachetnego Jana Kwiatkiewicza, rotisante którego, człowiek wiadomy wszystkich folwarków, roboty Panas Suszko, flexis genibus coram imagine crucifixi Christi, jurament w te wykonał słowa: ja, Panas, przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Troycy Świętey jedynemu, na to, iż to wszystko, cokolwiek wyżej w manifestacye opisano iest, to prawdziwie wszystko iest napisano, na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie Boże dopomóż y niewinna męka Christusa pana; po wykonaniu którego juramentu tenże manifestans prosił o przyjęcie y w księgi wpisanie tej manifestacye, co y otrzymał. Theodor Krzytkiewicz.

*Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1740, № 2592.
Листъ 730.*

CXLVII

Жалоба протоиерея Федора Крыткевича на дворянина Ивана Гуляницкаго о томъ, что онъ напалъ на ястца среди улицы въ Луцкъ и разсѣкъ на немъ саблею рясу. 1740. Августа 16.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Augusti szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem na ten czas burgrabstwa y zamku Łuckiego, y więgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi stanowszy oczewiście wielebny ociec Theodor Krzytkiewicz, protopopa Łucki, solenniter magno cum animi dolore świadczył y protestował się naprzeciwko urodzonemu jegomości panu Janowi Hulazickiemu w ten sposób y o to: iż pomieniony obwiniony, violando prawo Boskie y pospolite, a do tego nie respektuiąc na osobę kapłańską, różnym, tak przedtym iako y teraz, ludziom dając po Łucku okazje, roku teraz ninieyszego, tysiąc siedmset dziesiątego, dnia piętnastego Augusti, w sam dzień Najswiętszey Panny Wniebowzięcia, święta rzymskiego, biegaiąc z dobytą szablą po mieście Łucku, dobrze sobie podochociwszy, nie przepuścił y osobie kapłańskiej protestantis, napadłszy protestanta, idącego od świętej Troycy z cerkwi z nieszporu ku domowi y rezidencyey swoiey, do cmentarza świętej Pokrowy, tenże obwiniony, napadłszy nic sobie niewinnego tegoż protestauta, bez respektu przez ziobra nad pasem ciął y onemuż suknie wierznią, drugiey naruszając, rozciął; ktore roscięte suknie ja, urząd, widziałem; a potym uczynku z tą szablą od protestanta nie wiedzieć gdzie pobiegł, znaćrozumiejąc, że y ziobra protestantowi na wylot przeciął, przez co jegomość inculpatus prawo Boskie y pospolite et securitatem, ratione stratae publicae, violavit, winy, w nim ratione praemissorum postanowione, na osbę swoię zawiązał y zaciągnął; o co wszystko idem protestans iterum atque iterum protestatur, deklaruiąc się o to cum inculpato jure se acturum, ubi causa de jure venerit, zostawiwszy praesentis salvam meliorationem, si opus fuerit, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Theodor Krzytkiewicz.

Книга городская, Луцкая, поточная, годъ 1710, № 2592; листъ 771.

Жалоба отъ имени дворянина Ивана Рыбинскаго на нареченнаго епископа Луцкаго, Киряла Шумлянскаго, о томъ, что онъ, въ качествѣ лица уполномоченнаго отъ митрополита Винницкаго, отнялъ насильно у Рыбинскаго Радомысльское имѣніе, пожалованное ему королемъ Августомъ II. 1710. Сентября 12.

Року тисеча семсотъ десятого, месяца Сентебрія дванадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Житомирскомъ, przedemną, Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skarbnikiem ziemskim, namieśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi comparentis personaliter urodzony jegomość pan Antoni Buchole, sługa wielmożnego jegomości pana Jana z Rybna Rybińskiego, podczaszego żytomirskiego, jako skoro po gwałtownej expulsyey z dóbr, miasteczka Rodomyszla i innych, przez niżejmianowane osoby pana swego, do act tutejszych przybyć mógł, tak zaraz, imieniem tegoż pana swego, przeciwko wysoceprzewielebnemu w Bogu jegomości ojcu (Kiryllemu) Szumlańskiemu, nominatowi episkopiej Łuckiej, samemu principałowi i motorowi, tudzież czeladzi, chłopom, kozakom, ze wsiów: Unina, Kucharów, Malina, Przyborska, Lubowicz, Pirożków i innych ad violentam expulsionem umyślnie z różnym orężem, do boju należącym, na kilkaset przysposobionym, o imionach i przezwiskach samemu obwinionemu lepiej wiadomym i znajomym, in ulteriori juris tractu specyfikować się mającym, soleuniter et magno cum dolore protestował się w ten niżejopisany sposób i o to: iż jegomość ociec nominat łucki, będąc kommissarzem od jaśniewielmożnego jegomości xiędza Winnickiego, metropolitы swego, do ojców duchownych, w województwie Kijowskim mieszkających, a nie mając żadnego prawa ani praetextu do dóbr miasteczka Radomyszla i innych, które pan comparentis za przywilejem najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, nemine contradicente, zajachawszy, i one przez czas niemały sine ulla ni od kogo praepeditioe in sua pacifica possessione trzymał, zebrawszy niemałą kupę, jako się wyżej pomieniło, ludzi, których było ad minimum osób trzysta, z różnym orężem, muszkietami,

rusznicami, dzidami, rohatynami, pistoletami i innym, do wojny prawie należącym, na swój kapłański charakter nie uważając i onego nie szanując, sam, jakoby oficer jaki, nocnym sposobem z pomienionemi ludźmi na pana protestantis, w zamku mieszkającego, anno praesenti, die vero nono Septembris, napadwszy, strzelać, bić, zabijać tak pana comparentis, jako i czeladź onego, kazał; jakoż niemało ludzi pokaleczono, co per inquisitionem czasu prawa dowiedziono będzie, panu querulantis z dóbr tych Radomylskich ustępować kazał, jakoż widząc pan protestantis temerarium jego mości obwinionego ausum, z dóbr pomienionych ustąpić musiał. Przez który to takowy swój niesłuszny i nienależyty proceder, jego mość obwiniony prawo pospolite, osobliwie de expulsione violenta opisane, naruszywszy, winy, w niem eo nomine opisane, na osobę i dobra swoje zaciągnął, pana comparentis do szkód na kilka tysięcy przez expulsyą swoją przyprowadził, o co wszystko protestans, nomine ut supra, przeciwko tymże obżalowanym iterum iterumque protestatur, salvam meliorationem per aliam faciendam vel per citationem, si necessitas juris exigerit, panu swemu vel cui de jure venerit correctionem, zostawiwszy, a terazniejszej o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosił; co i otrzymał, Antoni Bucholc.

Книга городская, житомирская, записовая и шотонная, № 210, годъ 1701—1713; листъ 273.

CXLIX

Жалоба священника Константина Маличенка на дворянина Александра Харжевскаго о нанесеніи ему безъ причины тяжелыхъ побоевъ. 1710. Октября 6.

Feria sexta post festum sancti Francisci Confessoris proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo.

Inducenda erat hoc loco protestatio venerabilis patris Constantini Maliczenko, ritus Granci de bonis villae Woroblowce parochi, contra generosum Alexandrum Charzewski, ratione per ipsum feria tertia sui, protestantis, in bonis villae Woroblowce horrendissime qua pugnis, colaphis, genibusque per varia corporis membra sine ulla per se, protestantem, data occasione, concussionis, converberationis et vix semivivi relictionis, in vitam diffidationis, ac aliarum violentiarum illationis facta, cujus latior copia dari debuit, verum quoniam intra triduum, ut juris et moris, ad acticandum non est porrecta, idecirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, negligentia vero partis protestantis in porrigendo manifestatum est. Et in verificationem praemissorum, idem venerabilis protestans commonstravit eodem coram officio et actis in corpore suo et quidem primo in scapula manus dextrae concussionem horrendissimam, maximam, tumidam lividam, sanguine suffusam, ac totam ferme scapulam concussam, dorso concussionem octo, penes se distinctae, magnae, lividae, sanguine suffusae, item fistulam superiorem manus dextrae similiter maxime concussam, item in humero sinistro concussionem maximam unam, item circa cingulum concussionem magnam, sanguine suffusam, asseruit quoque sibi, commonstranti, ventrem seu intestina dirupisse; quas concussionem et converberationem idem venerabilis commonstrans asseruit esse sibi tempore, modo et loco superius expressis per generosum Charzewski illatas et inflictas, easdemque officium praesens vidit, debite conspexit et actis suis connotavit.

Книга городская, каменецъ-подольская, записовая и поточная, № 3692, годъ 1709—1710; листъ 965 на оборотъ.

CL

Жалоба дворянъ Подлевскихъ на епископа Луцкаго, Кирила Шумлянского, о томъ, что, по его приказанію, слуги и родственница епископа, дворянка Елена Шумлянская, отняли у Подлевскихъ ихъ имѣніа, села: Межричю и Красноборку. 1711. Августа 25.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Bazylim z Wyhowa Wyhowskim, skarbnikiem, namieśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony jegomość pan Jan Podleski, swym i urodzonych ichmościów: Ewy, matki, Anastazyej Podleskiego Alexandrowej Jakubowskiej, siostry, wdów, Theodora, brata rodzonego, tudzież Stanisława, wojskiego, i Alexandra, cześnika owruckiego, stryjów swoich rodzonych, Podleskich, imieniem, przychylając się do videndy protestacji przez pomienionego rodzonego swojego w grodzie tutejszym: pierwszej—anno praesenti, dnia czternastego Decembris, drugiej—roku terazniejszego, dnia dwunastego Augusti, przeciwko osobom niżej mianowanym poczynionych i zapisanych, quam primum acta praesentia, po gwałtownym i nieprawnym wygnaniu z niżej mianowanych, dóbr swoich, adire potuit, natychmiast przeciwko jaśnieprzewielebnemu w Bogu jegomości ojcu Kiryllemu z Wielkich Szumlan Szumlańskiemu, episkopowi ritus Graeci Łuckiemu i Ostrogskiemu, prothotroniemu metropoliej Kijowskiej, jako rozkazującemu, i urodzonej jejmości paniej Helenie Szumlańskiej, cześnikowej podolskiej, wdowie, mandata i wolę jegomości ojca episkopa Łuckiego exequujacej, i innym wszystkim, adhaerentom i comprincipałom, quorumcunque nominum et cognominum, in ulteriori juris tractu specificandorum, świadczył et magno cum dolore protestował się w ten sposób i o to: iż jaśnieprzewielebny w Bogu jegomość ociec episkop Łucki, violata legum autoritate i lekce sobie považając one, która fortiter injungit, aby nemini a nemine inferatur injuria i żeby quisquis sua propria contentus conditione, jegomość, his omnibus posthabitis, nie mając żadnego prawa, praetextu i interesu do dóbr protestantów, wsi Międzyrzyczki i Krasnoborki, dziedzicznych, w powiecie tutejszym Żytomirskim leżących, antiquitus, a prawie od lat stu i więcej, certo jure przodkom protestantów służących i w possessyey onych spokojnej aż dotychczas będących, roku niedawno przeszłego, tysiąc siedmset dziesiątego, dnia jedynastego Septembra, jeszcze będąc nominatem episkopiej Łuckiej, z czeladzią swoją violenter najachawszy, od protestantów odebrać i tam wielkie aggrawacie czynić chciał; tedy comparens z rodzonym swoim, placatis verbis jegomości upraszając, aby od violentiej supersedował, prawa, sobie na te dobra służące, pokazali; więc tedy jegomość ociec nominat zajazdu i interessowania do pomienionych dóbr nie zechciał, declarując onym spokojnej possessyey, tak od siebie, jako i innych, odjechał. Roku zaś terazniejszego, tysiąc siedmset jedynastego, dnia szóstego Augusta, zostawszy

już episkopem Łuckim, też pomienione dobra armatim najachawszy i tam różne violentie, czasu prawa producowane, poczyniwszy protestantom, zakazując, aby do żadnej rzeczy nie interessowali się, odjechał; a potym, dnia ósmego Augusta, podstarościego radomyńskiego jejmości pani czesznikowej podolskiej i niejakięgoś pana Michałowskiego z wielką kupą tamejszych ludzi nasławszy, którzy na dwór protestantów napadszy, wielkie violentie czyniąc, okna w izbie powybijali, i dobywszy się do izby, matkę protestantów, szędziwe lata mającą, kilka razy potracili, i, co się komu podobało — tenże obwiniony Michałowski brać chłopom rozkazał, potym krowę z cielęciem wziowszy, z wielkim ferworem i odpowiedzią odjechał; tandem dnia piętnastego tegoż miesiąca Augusta, jussu et informatione znać tak jaśnieprzewielebnego w Bogu jegomości ojca episkopa, jako i jejmości paniej czesznikowej podolskiej, chłop, nazwiskiem Syrosz, z kilkunastu chłopami jejmości paniej czesznikowej w nocy na dwór tenże napadszy, matkę protestantów genuine zabić chciał, i gdyby do obrony protestantes nie przyszli, pewnieby zły swój umysł do skutku przyprowadził; znowu nazajutrz, to jest dnia szesnastego ejusdem mensis, chłopci jejmości paniej Szumlańskiej ze wsi Wyszewicz, jako to nazwiskami: Kuczenków syn, Hryćko zięć Potyenków, Wasyl zięć Bliźniuków, Popowicz, Stefan Słuczenko, Iwan, i innych wielu, na tenże dwór protestantów z różnym orężem, jako to: rucznicami, spisami, gwałtownie napadszy, funditus zrabowali, matkę protestantów zabić chcieli, i, nieznośnych oppressii naczyniwszy, odeszli; tandem dnia dziewiętnastego ejusdem mensis sama jejmość pani czesznikowa podolska też pomienione dobra z wielkim orszakiem tak czeladzi, jako i chłopów swoich, cum vario armorum genere, najachawszy, posłuszeństwo poddanych i samych odebrała i zboża kop dziesięć zabrać kazała; naostattek, dnia dwudziestego tegoż miesiąca Augusta, siostra comparentis, urodzona jejmość pani Jakubowska, porucznikowa, zażywszy sobie dwóch przyjaciół, szlachty, do jejmości paniej czesznikowej, do tychże dóbr, wsi Międzyrzyczki, (żeby wiedziała z jakiej okazyj zjechała te dobra) dla rozmowy przyjechała, tedy eo instanti ludzi jejmości obwinionej z różnym orężem stanęło ze sto, gwałtem do dworu cisnąć się poczeli, okrzyk i tumult czyniąc, w którym tumultie szlachcica, z jejmością panią Jakubowską będącego, urodzonego jegomości pana Gawłowskiego, pobili i poharasowali, aż dopiero jejmość pani czesznikowa przypaśćszy onym ludziom odstąpić kazała, a tymczasem ludzi protestantów z sobą do Wyszewicz wszystkich zabrawszy, odjeżdżając odpowiedziała, żeby się więcej nie interessowali do

pomienionych dóbr protestantes serio injunxit, i że ma taki rozkaz i ordynans od jegomości ojca episkopa Łuckiego,—protestantów z pomienionych dóbr expellere declarowała; których wydania chłopów comparentes, ut juris est, u jejomości obwinionej przez woźnego i szlachtę requirowali, ale Jejmość obwiniona żadną żywą miarą wydać nie chciała i dotychczas nie wydała, przez którą tak nieprawą a prawie gwałtowną expulsią, ichmoście protestantes, szkody sobie na kilka tysięcy praetendują i czasu prawa per inquisitionem dowieść declarują. Przez który takowy swój nieprawny i nie należyty postępek ichmoście obwinieni, prawo pospolite naruszywszy, winy, w niem eo nomine opisane, na osoby i dobra swoje zawzieli i zaciągueli. O co wszystko: ut praemissum est, iidem comparentes, suo et omnium sup-rascriptorum nomine, przeciwko tymże obwinionym iteratis protestowawszy się vicibus, prawnie z ichmościami postąpić o to declarował, zostawiwszy sobie, vel cui de jure venerit, salvam tej protestatjej meliorationem, aut per citationes correctionem, a tej o przyjęcie mnie, urzędu, do akt prosił; co i otrzymał, Jan Podleski, imieniem wszystkich podpisuje się.

Книга городская, житомирская, залесовая и поточная, № 288, годъ 1701—1713; листъ 288.

СІ

Универсалъ короля Августа II къ дворянамъ и духовенству Волыньскаго воеводства, объявляющій о томъ, что онъ лишаетъ Карла Шумлянскаго сана епископа Луцкаго и Осгрожскаго владѣние того, что Шумлянскій отправился рукополагаться въ Кіевъ; король ссылается на послѣдніе, полученное имъ отъ папы и предписываетъ дворянамъ и духовенству Волыньскаго воеводства отказать въ повиновеніи и признаніи Кирилу Шумлянскому. 1711. Октября 17.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Novembris dwudziestego, szustegodnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim; przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiesnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckieni comparens personaliter urodzony jegomość pan Franciszek Kalnicki, pisarz consystorski łucki, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich uniwersał, od nayiaśniejszego króla jego mości, do woiewodztwa Wołyńskiego wydany, per oblatam podał, o czym ten uniwersał fusius in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; a tak ja, urząd, annuendo affectationi jego mości podawającego, ad acticandum przymuiąc, czytałem y tak się w sobie pisany ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflanski, Smoleński, Siewierski, y Czernihowski, a dziedziczny książę Saski y efektor. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie wielebnym w Bogu, wielmożnym, urodzonym obywatelom woiewodztwa Wołyńskiego, duchownym y świeckim, tak religiey katolickiej Rzymskiej, iako Greckiey w iedności z kościołem świętym katolickim Rzymskim zostaiącym, pobożnym archimandrytom, humenom, protopopom, świeszczenikom y innym, wszelkiego stanu, godności y praeeminencyey, osobom, przy ofiarowaniu łaski naszey krolewskiej do wiadomości podaiemy: doniesiono nam, jako Cirilli Szumlański, zakonnik religiey Greckiey, w iedności z kościołem Rzymskim katolickim będącey, od wielebnego Jerzego Winnickiego, metropolity całej Rusi, za administratora dyecezyey Łuckiey pod niebytność na ten czas wielebnego Żabokrickiego, episkopa Łuckiego, postanowiony, przeciwko prawom y zwyczajom y na uymę poddaństwa, mojestatowi naszemu winnego, udał się do Kijowa, aby tamże za episkopa teyże dyecezyey Łuckiey, przeciwko obrzędom kościoła świętego katolickiego Rzymskiego y prawu, do nominathey y podania na episkopiey nam służącego, był poświęcony, co jako mimo wszelką słuszność z oczewistym praw tychże złamaniem et eum scandalo obywatelów państw naszych, duchwieństa y ludu dyecezyey episkopiey Łuckiey uczynił, tak, zabiegając wczesnie wszelkiemu złemu, na szkode iedności religiey katolickiey y Greckiey, w iedności będącey, ztąd wynikającemu, po uprzemościach y wiernościach waszych żadamy, abyście żadnym pretextem y wynalazkiem pomionego Cyrilla Szumlańskiego za episkopa Łuckiego nie znali y nie przyjmowali, znać y przyjmować ani mu tytułu tey godności, ani żadney usługi posłuszeństwa, tak w duchownych, jako y świeckich sprawach świadczyć y pełnić nie wazyli się, ale, abyście uprzemości y wierności wasze z tymże

Cyrillem Szumlańskim, jako gwałtownikiem praw oyczystych y poddaństwa nam winnego, postępowali; a że wielebny Żabokrzycki, episkop Łucki, o ktorego eliberatią usilnie staramy się, dotychczas w detenciey zostaje, dyocezya zaś bez administratora w duchownych y świeckich sprawach bydź nie może, tedy po uprzejmościach waszych, abyście za prawnego episkopiey Łuckiey administratora w duchownych y świeckich obrzędach nikogo innego nie znali y nie mieli, tylko tego, któregooby naywyższy kościoła świętego rzymskiego pasterz, Clemens XI, nad tym nieszczęśliwym upadkiem Cyrilla Szumlańskiego, jako uniwersalny y wszystkich dusz zbawienia pragnący ociec, w listach, do nas pisanych, barzo ubolewający, władzą swoią naywyższą postanowił; ktokolwiekby zaś woli naszej krolewskiej, w tym uniwersale wyrażoney, zprzeciwiać się ważył y jakieykolwiek temuż Cyrillowi Szumlańskiemu dodawał pomocy, rady y przysługi, lub go tytułem, praerogatywą episkopa Łuckiego zdobić ważył się, takowy koždy rigori praw, przeciwko attentuiącym similia y gwałconcym roskazy nasze, podlegać powinien będzie y na takowego paenas, in iure descriptas, ad instantiam urodzonego instygatora koronnego, ex delatione cuiusvis, w sądach naszych extendere nie omieszkamy. Ktory to uniwersał nasz aby tym prędzey da wiadomości wszystkich przywiedziony był, on po grodach, parafiach y mieyscach zwyuczaynych publikować zleciliśmy. Dan w obozie naszym krolewskim pod Stralsundem, w Pomeranicy Szwedzkiej, dnia siedmnastego miesiąca Octobra, roku Pańskiego tysiąc siedmset jedynastego, panowania naszego pietnastego roku. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki nayiaśnieyszego krola jego mości w te słowa; Augustus rex. Z drugiey zaś strony pieczęci podpis temi iest pisany słowy: Michał Augustyn Howel, jego krolewskiej mości pieczęci koronney sekretarz, m. p. Ktoryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wyszmianowanego jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга луцкая, городская, записовая, 1711 года, № 2247; листъ 672.

CLII

Жалоба священника Иоанна Гостынского на дворян: Андрея и Франциску Блендовскихъ о томъ, что они, пригласивъ истца занять приходъ въ принадлежащемъ имъ селѣ Юськовцахъ, потребовали отъ него 25 талеровъ въ свою пользу, а также исполненія барщины; когда-же священникъ отказалъ въ исполненіи этихъ требованій, то Блендовскіе удалили его отъ прихода и завладели все его хозяйство. 1711, Октября 19.

Roku tysiąc siedemset iedynastego, miesiąca Octobrjs dziewietnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazyliem Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielebny w Bogu ociec Jan Hostyński, prezbiter Juśkowiecki, a teraz Brykowski, (jak tylko mógł coram actis praesentibus comparere, tak eo instanti przeciwko wielmożnym ichmość panom: Andrzejowi y Franciszce Horboskiego Błędowskim, małżąkom, miecznikom nowogrodzkim, solenniter y z wielkim żalem swoim świadczył się y protestował, w ten niżej opisany sposób y o to: iż wyszrzczeni ichmość panowie miecznikowie nowogrodzcy, zaciągnowszy protestanta na prezbiterią do cerkwi Juśkowieckiey, wszelko parafii facilitatem temuż comparentowi świadczyć deklarowali, in vim ktorey deklarowaney łaski protestans do dóbr wsi Juśkowlec sprowadziwszy się, omnem curam około gospodarstwa mając, ogród niemałym kosztem ogrodziwszy, ony zasiał, żyta y inne zboża w polu pozasiewał; et interim ichmość obwinieni, zawziowszy jakiś rankor ku protestantowi, kazali dwadzieścia y pięć talarów bitych sobie dać, których protestans nie mając za co dawać y żadno miarą nie mogąc onych wypłacić, iterum nie dał y nie wyliczył; ztąd zawziowszy ku protestantowi jakiś rankor y invidia, kazali iterum sobie tłuکی y inne roboty ad instar poddaństwa odbywać, ktorych żadnym sposobem protestans odprawować nie chciał, y tak aż ichmość obwinieni zaraz a zaraz z dóbr swoich protestantowi ustępować kazali, ktorych wole y roskaz protestans pełniąc, mu-

siał rad nierad w samy czas gospodarski, roku przeszłego, tysiąc siedemset dziesiątego, in Augusto od wszystkiego gospodarstwa y ubustwa swego ustąpić, po którym ustąpieniu iterum obwinieni żyta ozimego kop piętnaście, owsa na kop dziesięć, grochu na kopic pięć, pszenicy iarey na kop cztery, hreczki na kop dwadzieścia, konopel kopa, siana stogów dwa, owiec siedmioro, iałowkę, ogrud iarzyny zasiany y ogrodzony, roli dmi trzy, na paranine wyoraney, protestantis własnych, zabrali, zagrabili y na swóy pożytek obrócili; o ktorych rzeczy oddanie gdy protestans do dworu obwinionych upraszając przyszedł, tedy jegomość pan miecznik pięścią w głowę dwa razy protestanta uderzył y z oczu (słowy zelżywemi zdyshonorowawszy) odeyść kazał; przez co wszystko jegomości obwiniony prawo pospolite zgwałcił, y w winy grabieżu gwałtownego popadł, y do szkód przywiedli niemałych protestanta; w czym wszystkim protestans iteratis przed urzędem vicibus oświadczywszy się, y tey protestacyey etiam per citationes salvam meliorationem zostawiwszy, prosił id totum actis connotari; co y otrzymał Jan Hostyłowski, prezbiter cerkwi Brykowskiej.

Книга городская, кременецкая, записочная, поточная и декретовая, № 1619, годъ 1711; листъ 683.

CLIII

Постановленіе сеймика Волинскаго воеводства, на которомъ рѣшено между прочимъ лишить епископскаго сана Кирила Шумлянскаго за то, что оный не захотѣлъ присоединиться къ униі и поѣхалъ рукополагаться не къ униатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному—въ Кіевъ.—Дворяне Волинскіе соглашаются, по предложенію короля, подчинить Луцкую и Острожскую православную епархію управленію Холмскаго униатскаго епископа и объявляютъ недѣйствительнымъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. 1711. Декабря 7.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembris siódmego dnia

Na roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia dwudziestego szóstego miesiąca Novembris, roku teraz idącego, wysz na akcie mianowanego, przypadku y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa na Taykurze Peplowskim, sędzią ziemskim Podolskim, podstarościm grodzkim łuckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi compärens personaliter wielmożny jegomość pan Stanisław z Szpanowa Czaplic, stolnik Owrucki, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Wołyńskiego, to laudum in loco consultationum solito postanowione, z podpisem ręki swoiey własney, per oblatam podał, o czym szerzey niżej inserowany in suis punctis, clausulis et ligamentis in se obloquitur, prosząc manie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt zapisanie, którego ja, urząd, annuendo affectationi, do xiąg przyjmując, czytałem et est tenoris ejusmodi: My: rady, xiążęta, senatorowie, dignitarze, urzędnicy y całe rycerstwo woiewodztwa Wołyńskiego ex limitatione na seymik pro septima praesentis zgromadzeni na miesiącę obrad naszych zwyczajne, Panu Bogu, który jest nayprzedniejszą radą podziękowawszy, który nam zaczynać y kończyć pozwala, rady takowe stanowimy: a naprzęd, przywodząc do skutku, ślecamy ich mościom panom poborcom, anteriori laude obranym, aby podymne na drugi rok, według uniwersału wielmożnego jego mości pana Mikołaja Baltazara Olszańskiego, chorążego y komisarza naszego woiewództwa Wołyńskiego, y według ostatniey tariffy, którą ich mość panowie komisarze uproszeni do pomiarowania isy, a do xiąg podać jak nayprzedzey mają y powinni będą carentiam tego podatku, iść ma sine ullis paenis ad ultimam Martii anni millesimi septingentesimi duodecimi; że zaś w pierwszym roku tenże podatek punktualnie woiewództwo oddało na barwę, moderunek y lenungi, a piechota nasza wyprawna, na którą ten idzie podatek, dotąd bez barwy została, upraszamy jego mości pana kommissarza naszego, aby na następującym trybunale skarbowym serio domówił się, iż, iedeliby rzeczypospolitey zdało się daley ten podatek kontynuować, konserwując nowotną miltią, aby barwa nie od przyszłego roku, ale od teraznieyszego rachowana była, a że wielmożny jego mość pan kommissarz nasz, wiemy, że bez pracy nie będzie na trybunale Radomskim, przeto, aby pro libitu suo uprosił z sobą za subdelegata, salariandum przez nas, do pomocy, pozwalamy. Kiedy zaś łaskawość Boska powiat Włodzimirski powietrzem dotkneła na wielu miejscach, przeto tego mości pana poborcy do podymnego, imci pana exactora de czwartego szeląga w odbieraniu nie obowięzuiem, aż chiba z miłosierdzia Boskiego dostatecznie powietrze uspokoi się; a że przez uniwersał

swoy król jegomości, pan nasz miłościwy, doniósł nam, iż iego mość xiądz Kirilli Szumlański, otrzymawszy tylko administracją episkopii Łuckiey, wazył się zwać episkopem, nadto nie u stolice apostolskiey, jak unia święta kazała, ale w inszey religiey, postronnym państwie, szukał poświęcenia y święcił się na władcytuo, y mieć chce, aby go nie mieć za władykę, y w administracją też episkopią, oddał jego mości xiędzu episkopowi Chełmskiemu, przeto, stosując się do woli jego królewskiey mości, pana naszego miłościwego, postanawiamy y obowiązujemy się, aby żaden z nas kapłanom swoim nie pozwalał żadnego czynić posłuszeństwa jego mości xiędzu Cyrylowi Szumlańskiemu, będąc zaś uwiedzeni tegoż jego mości xiędza Szumlańskiego propozycją, iż cale iest mianowanym władyką z łaski jego królewskiey mości, co teraz liquepatet, że nie był y nie jest, przeto, lubo się tak wiele ich mość panów obywatelów naszych na elekcyi jego mości xiędzu Szumlańskiemu podpisało, de nullitate tych podpisów praesenti laudo protestantur et protestamur, y żeby te podpisy jego mość xiądz Szumlański restituał woiewodztwu, obowiązujemy imci; żeby zaś episkopyia Łucka y duchowieństwo w niey nie było bez porządku, przeto zlecamy jegomości panu marszałkowi koła naszego, aby quam citissime pisał list do jego mości xiędza episkopa Chełmskiego, donosząc uprzeymość naszą, że się z wolą jego królewskiey mości zgadzamy, jego mości za administratora acceptuemy y zapraszamy. Ponieważ ichmość piektórzy obywatele nasi na dobra w episkopiey Łuckiey do rąk jego mości xiędza Szumlańskiego podawali, przeto wyrazić ma w liście swoim jego mość pan marszałek do jego mości xiędza administratora prozbę naszą, iż co się pokaze, że expendowano na konserwacyą episkopiey albo chwały Boskiey, aby jegomości xiądz administrator ich mościom panom dzierzawcom defalkował, co zaś na własną potrzebę jego mości xiędza Szumlańskiego dali, tego ściągac mają na dziedzicznych dobrach tegoż jegomości xiędza Szumlańskiego, albo na czym mogą. Ad quaerimoniam jaśnie prześwietnego woiewodztwa Ruskiego, aby wieś Popowce, dziedziczne jegomości pana Cetnera, starościca Lwowskiego, przez które Ikwa bieży y formalną czyni granicę między woiewodztwem naszym a Ruskim, aby ją woiewodztwu Ruskiemu aplikować, czego uczynić nie możemy, bobyśmy generalną psowali granicę, przeto wyrazi w response jegomości pan marszałek koła naszego, który napisać zlecamy, rationes, dla czego to się stać nie może; żebyśmy zaś powiną wdzięczność y cokolwiek wyświadczyli propter nostros vicinos, cokolwiek ex ratione nieoddanego podatku z połowicy Pcpowiec, do woiewodztwa naszego nale-

zających, otrzymanych kondemnat iest na jegomości panu Cetnerze, starościcu Lwowskim, od ich mościów panów poborców y exaktorów, praesenti laudo kassuemy, z tym jednak dokładem, aby sam podatek z Popowiec był oddany każdemu z ich mościów panów exaktorów; którą to naszą contestacją do tegoż wojewodztwa Ruskiego w response od nas jego mości panu marszałkowi naszemu wyrazić zlecamy. Będąc zaś requisiti od jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztellana naszego Wołyńskiego, jakoby wieś Osiekrow, która z przywilejami królewskimi chodzi, między dobra ziemskie taryfą pociągniona, przeto postanawiamy, aby, jako ab antiquitus, tak y teraz naturam królewszczyzny miała y z taryfy ziemskiej eliminowana była y list, eo nomine do jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztellana wołyńskiego odpisać jego mości panu marszałkowi koła naszego zlecamy. Chcąc mieć należyty porządek w wojewodztwie naszym a naybarziej uważając importancją podatków do skarbu kopijkami, lubośmy przeszłemi laudami opisali byli pierwszych ichmościów panów poborców y ich mościów panów exaktorów, aby kopieyki po trzy grosze brali, jakoż y tak sprawili się y tak wydać podatek swoy maia, po trzy groszy kopieykę rachuiąc, który do tego czasu wybrali, teraz zaś brać drożey nie maia, tylko po pięciu groszy kopieiek dwie, y ta currentia iść ma w całym wojewodztwie naszym generalnie; y ktoby się sprzeczał z ich mościów panów obywatelów, takiego wolno pozwać na sądy fiskalne, lub roczki powiatu swego; a zaś kupców wolne zabranie ze wszystkim towarem, jako y inszey kondycyey ludzi. A za godne pracę y usługi jaśnie oświeconego xięcia, jego mości Władysława Woronieckiego, stolnika Wendeńskiego, raz do Elbląga, drugi raz z jego mością panem Antonim Lubienieckim, cześnikiem Czerniechowskim, do Prus do jaśnie oświeconego jego mości pana Krakowskiego; tudzież ustawiczne prace y rezydencye przy ich mościach pańach generałach moskiewskich jego mości pana Zagurskiego, podstolego Kijowskiego, powinna sequi należyta merces, przeto xięciu jegomości Woronieckiemu dwa tysiące darujem, jego mości panu Lubienieckiemu złotych tysiąc, jego mości panu Zagurskiemu złotych dwa tysiąca itidem darujemy. Żeby zaś Pan Bóg z łaski Swoiey od nas odwrucił karanie, którym już począł kołysać, przeto, in vim elemoziny, ich mościom oycom Bernardynom konwentu Luckiego złotych trzysta ofiaruiem. Do jego mości xiędza biskupa naszego Luckiego, aby odpisał jego mości pan marszałek, dziękuiąc za błogosławieństwo pasterskie, zlecamy. Seymik zaś t'n pod tąż laską ad diem decimam sextam Martii anni millesimi septingentesimi duodecimi odkładamy.

Działo się w Lucku, die septima Decembris, anno millesimo septingentesimo undecimo. U tego laudum, per oblatam podanego, podpis ręki wielmożnego jego mości pana marszałka koła rycerskiego województwa Wołyńskiego w te słowa: Stanisław Antoni z Szpanowa Czaplis, stolnik Owrucki, marszałek koła rycerskiego województwa Wołyńskiego, któreś to laudum, per oblatam podane, za podaniem y prośbą wyszpomienionego jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyściem, do xiąg niniejszych, grodzkich, Luckich jest zapisane.

Книга городская, Луцкая, записовая, 1711 года, № 2247; листы 698.

CLIV

АѢТЬ ОСВІДѢТЕЛЬСТВОВАНІА ОВРУЦКИМЪ ГРОДСКИМЪ СУДОМЪ ТѢЛА ПРИБЛИЖЕННАГО СВЯЩЕННИКА СЕЛА ВІАЗОВКИ, СИМЕОНА, УБИТАГО КОНСТАНТИНОМЪ ШАЙКОВСКИМЪ. 1711. Декабра 11.

Roku tysiąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembra jedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Janem Jakubowskim, namieśnikiem grodzkim owruckim, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, owruckimi, comparens personaliter urodzony pan Stephan Człowski, sługa urodzonej jej mości paniej Anastazey Padleskiego Alexandrowej Zbigniewowej Jakubowskiej, pozostałej małżonki, wdowy, praevia manifestatione ciało wielebnego ojca Semiona, prezbitera ritus Graeci, do wsi Wiazowki na parochią przyszłego, a przez Konstantego Szajkowskiego w tejże wsi Wiazowce, w szpitalu, dnia osmego miesiąca decembra siekierą zabitego, in praesentia wielu ich mościów szlachty, obywatelów województwa Kijowskiego, natenczas w kancellariej będących, praezentował. Et incontinenti stanowszy oczewisto wozny generał województwa Kijowskiego i innych – szlachetny Stephan Komar, na miejscach zwyczajnych

potrzykrę głosem wynośnym: obwołał i proklamował, iż wyzpomieniony wielobny ocisc Semion przez Konstantego Szajkowskiego we wsi Wiazowce, w szpitalu, siekierą zabity jest; po którym obwołaniu tenże woźny relacją swoją przedemną, urzędem, wczynił i zeznał, i prosili mnie, urzędu, tak wyzpomieniony prezentujący—swojej prezentaciej, jako i woźny—proclamatiej actis praesentibus connotari; co na affectacyą swoją i otrzymali, Stephan Człowski, pisać nieumiejący.

Книга городская, оvruckая, записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; Листъ 189.

CLV

Объявление дворянки Анастасии Якубовской о томъ, что Константинъ Шайковский, убившій священника села Вязовки, Симеона, бѣжалъ изъ тюрьмы 1711. Декабря 22.

Roku tyżąc siedmset jedynastego, miesiąca Decembra dwudziestego wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Janem Jakubowskim, namieśnikiem grodzkim owruckim, i xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckimi, comparens personaliter urodzona iey mość pani Anastazy Podleskiego, zesłego z tego świata urodzonego iego mości pana Alexandra Zbigniewa Jakubowskiego, porucznika znaku pancernego wielmożnego iego mości pana Łaska, starosty Dymirskiego, pozostała małżonka, wdowa, urzędowi ninieyszemu opowiadając, świadczyła i manifestowała się w ten niżeyopisany sposób i o to: iż zabójca, Konstanty Szajkowski, który był praesentowany przy ciele wielobnego oycy Semiona, prezbitera ritus Graeci, przez tegoż pomienionego Szajkowskiego, czasu i sposobem w prezentacyey wyrażonym, okrutnie zabitego we wsi Wiazowce dnia wczorayszego, to iest dwudziestego pierwszego Decembris, z niedzieli na po-

niedziałek, z więzienia uciekł, w czym modernus manifestans, praecavendo omnimodaе futurae indemnitati suae, iterum atque iterum manifestavit się, salva manente hujus manifestationis, iezeliby tego potrzeba prawna ukazywała, melioratione; a teraznyszey, wkrótce napisanej, o przyjęcie i do akt zapisanie mnie, urzędu, prosiła; co i otrzymała.

Книга городская, оvrуцкая, записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; листъ 189 на оборотъ.

CLVI

Мандать королевский, требующий въ ассессорский судъ влову волинскаго кастеляна Франциска Ледуховскаго, за самовольное присвоение итѣний Гродка и Обарова, принадлежавшихъ Киевопечерской Архимандріи, и, вывѣсть съ титуломъ Киевопечерскаго архимандрита, пожалованныхъ королемъ Перемышльскому ушійскому епископу, Юрію Ванницкому. 1712. Апрѣля 8.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Maja siód mego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Łuckim, przedemną, Jakobem Bohatkim—Hobczyńskim, namiesnikiem na ten czas burgrabstwa zamku Łuckiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter admodum reverendus pater Jonas Vizański, ordinis divi Basilii magni religiosus, superior archimandriae Żydaczynensis, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, łuckich ten mandat od najaśnieyszego króla jegomości, Augusta wtorego, per oblatam podał, o czym fusius in suis punctis et clausulis obloquitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; ktorego ja, urząd, annuendo affectationi, ad actican-

dum przyimując, czytałem, y tak się w sobie pisany ma: Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Wolyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Livoniae, Severiae, Czernihoviaeque, nec non haereditarius dux Saxoniae et princeps elector, tibi, magnificae, olim magnifici Francisci Ledochowski, castellani Wolyniae consorti, relictæ viduae, bonorum Grodek et Obarow, ad archimandriam Pieczarscensem in regno spectans, nullo jure possestrici, tum generosis filiis et filiabus tuis, cum memorato olim magnifico castellano procreatis, in quantum ipsos causa infrascripta afficit, de bonis vestris generaliter omnibus causaque infrascripta mandamus, ut coram nobis, iudicioque nostro assessoriali Varsaviae, seu ubi tum curia nostra feliciter constituti fuerimus, ab positione praesentis citationis nostrae recte in quatuor septimanis, seu tunc, dum et quando causa praesens ex registro vocandarum causarum publico ad iudicandum acclamata inciderit, personaliter legitime ac peremptorie compareatis, ad instantiam generosi instigatoris regni ejusque delatoris, reverendi in Christo patris Georgii Winnicki, archiepiscopi metropolitae Kiioviae et totius Russiae, episcopi ritus graeco uniti Praemyliensis, Sanocensis et Samboriensis, archimandritae Pieczarensis, Dermaniensis et Dubnensis, actoris, qui vos in assistentia tutorum et alia debita vobis de jure incumbenti, inhaerendo constitutionibus regni et precipue novellae, de avulsis bonis ecclesiasticis, tum rescripto nostro speciali, ad rehabenda eadem bona favore actoris emanati, pro secundo post obtentam super vobis ex admissione iudicis nostri primae contumaciae paenarum citat, ad videndum et audiendum privilegium quoddam, super bona Grodek et Obarow, in palatinatu Wolyniae sita et jacentia, ad archimandriam Pieczariensem, possessione tanti temporis sollemnitate, ad praesens per vos cum maximo praesudicio ad sinistram cancelariae nostrae informationem exportatum, coram nobis et iudicio nostro reponibile esse adinveniri, illudque, uti male, erronee, cum praesudicio ecclesiae, contra expressum legum et constitutionum regni praescriptum, quae foundationes ecclesiasticae universaliter in regno omnes et particulariter quasvis semper integri et pleni juris esse volunt, patrimonialia quoque ecclesiarum et signanter grecarum Romae unitarum aveli et alienari prohibent, tolli, cassari et annihilari, deoccupationem praefatorum bonorum, per vos indebite insessorum, restitutionemque proveniunt, nulliter hucusque interceptorum, decerni et in juris paenas, in libris regni contra impetratores hujusmodi bonorum descriptas, vos succubisse adinveniri, easque extendi, bonaque eadem reverendo actori adjudicari, in dam-

naque et lites expensis vos condemnari; sitis igitur parituri, terminum et tentatari et judicialiter responsuri. Datum in cancellaria regni, feria sexta post dominicam Paschalem primam, die scilicet octava mensis Aprilis, anno Domini millesimo septingentesimo duodecimo. U tego originalu mandata, przy pieczęci koronney przyciśnionej, podpis ręki w te słowa: M. A. I. S. A. M. S. M. Który że to mandat, per oblatam podany, za podaniem y prozbą wyszmianowanego jegomości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak inko się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городная, лущная, записовая, годъ 1712, № 2248; листъ 507.

CLVII

Жалоба игумена Загаецкаго монастыря, Мартиниана Полумирковича, на владѣльцу села Загаецъ, дворянина Андрея Влендовскаго, о томъ, что овъ отвязъ поля и угодія, принадлежавшія монастырю по завѣщанію его основательницы, Регины Ярколянскои. 1712 Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Іунаі dwudziestego siódmeo dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiętnastego miesiąca i roku teraz idących, przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościm grodzkim krzemienieckim i aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi comparens personaliter przewielebny w Bogu ociec Martynian Polumirkowicz, ihumen monastyru Zahajeckiego, ostrzegając całości i bezpieczeństwa funduszu, przez świętey pamięci niegdy zeszlą wielmożną, iey mość panię Reginę Bohowitynownę na Szumbarze Konstantową

Jarmolińską na pomieniony monaster danego, aby chwala Boża na wieki nie ustawała, lat kilkadziesiąt w tem monasterze bracia zakonney, nie mając innych majątności, tylko circa monasterium z gruntów, pól, stawów, sianozęci, lasów, victum et amictum providendo, in pacifica possessione, tak ab anterioribus et ulterioribus ex domo Jarmolinasciana successoribus ad hucusque tempus w circumferentiach gruntów, pól et id genus żadnego nie miał impedimentu, przed dokończeniem życia swojego, aby to in memoriam posterioribus szło, naprzeciwno urodzonemu jego mości panu Andrzejowi z Błędowa Błędowskiemu, miecznikowi nowogródzkiemu, dóbr wsi Zahaiec, od tychże successorów juris quovis titulo nabytych, possessorowi, świadczył się i manifestował w ten niżej opisany sposob i o to: iż obwiniony jegomość pan miecznik nowogródzki oznaczone znakami ab antiquo, nescitur quo praetextu, należące do monastera grunta, sobie do swoich części wsi Zahaiec przywłaszcza, kiedy w roku tysiąc siedmset dwunastym, na wiosnę, najpierw mety granicy w części Zahaiec, do monastera należącey, zepsował, ponieważ z Zahaiec przez groblę do wsi Miziuryniec idącą drogę, która graniczyła, kazał porać, a na monasterski grunt obrócić; a znowu także od tychże Zahaiec do miasta Jampola drogę i za drogą porawszy, bez monasterskie pole gościniec uczynił, żeby obwinionego pole całe, a bez monasterskie iezzono; i także od monasteru drogą idącą do Szumbara kopycy zdawna wyspane poprzeorywać chłopom swoim dopuścić; et insuper stawiska niżej stawu, ex opposito monastera będące, przez tę wspomnioną wyżej fundatorkę już po funduszu zapisie ob commoditatem stawu wyższego monasterskiego, aby ten niższy staw, lubo z dawien dawna do Szumbara należał, nie przeszkadzał i nie zaliwał stawu, zaraz pod monasterem będącego, na który to staw pusty, aby nigdy nie zaięty był, osobliwą recognitią od swojej fundatorki monastyr zaszczycał się i szczył, tenże jego meść obwiniony indebite te stawiska sobie appropriate, groblę z gruntu monasterskiego, pól, darń i sypiec, psuiąc posiane zboże, wysypał, i taras z lasu monasterskiego do grobli, tudzież upustu, skrzyni, młyna co najlepsze drzewa—dęby rąbać i wozic swoim poddanym zahaieckim przykazał, i zaiął ten pomieniony staw; a ieszcze tym się nie kontentuiąc, w rzece, z stawu monasterskiego ku Szumbaru idącey, ryb łowic poddanym swoim deklarował, gdzie jego meść pan Rużycki, podstarości obwinionego, nie tylko sobie, ale chłopom łowic każe ryby, a gdy ludzie z monasteru, widząc krzywdę zakonników, o to mówili, tenże pan podstarości odpowiedział, że nie tylko chłopów monasterskich, ale i sa-

czernców, iezeliby bronili łowić mi ryb, bić obiecał. O co wszystko modernus comparens, tak o popsowanie granic, iako też przywłaszczenie gruntów monasterskich, ofiarując się o chwałę Bożą z obwinionym iego mością jure agere, iterum iterumque manifestatur, salva nihilominus hujus manifestationis, toties, quoties de jure venerit, etiam per citationes melioratione, eandem actis connotari prosił, co i otrzymał, Martynian Połumirkowicz, ihumen monastyru Zahaieckiego.

Книга вродская, Кременецкая, поточная, № 1621 годъ 1712; листъ 615 на оборотъ.

CLVIII

Жалоба дворянина Андрея Блендовскаго на священника Гостыловскаго о томъ, что онъ, находясь въ качествѣ vikaria въ селѣ Блендовскаго—Юрковцахъ, отправлялъ унітское богослуженіе только въ присутствіи владѣльца, въ другое-же время служилъ по обряду Православной церкви; притомъ священникъ отказывался отъ участія въ уплатѣ военной контрибуціи, и въ отбываніи толокъ владѣльцу и наносилъ послѣдному различныя оскорбленія. 1712. Июля 1.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Julii pierwszego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiątego miesiąca Junii roku teraz idącego, wyżey na akcie exprimowanego przypadłych, a dla pewnych przyczyn, w limitathey wyrażonych, do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca Junii roku ninieyszego limitowanych i tegoż dnia reassumowanych, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościem grodzkim krzemienieckim i aktami niniejszemi, grodzkimi, krzemienieckimi, comparens personalliter wielmożny iego mość pan Andrzej Jan Błędowski, miecznik nowogródzki, sollennie skarżył i protestował się naprzeciwko hospo-

dyna, imieniem Jwana, przezwiskiem zaś Hostyłowicza, zięcia wielbego oycy Pawła, prezbitera tunickiego, protopopy terazniejszego krzemienickiego, za którego do uprzykrzenia się sobie ustawicznymi instancjami i prośbą, iako za zięciem swoim, pomieniony protestans na czas przyjął był za wikaryusza do cerkwi Jurkowieckiej, który deklarując się i assekurując zaniego, iż miał być w Uniey świętej i, iako też każe, wierzyć i celebrować miał, więc naprzód, nietylko że w Uniey świętej, ale i Błahocestywey nie obserwował statecznie, bo, za bytnością pretestantis w cerkwi nabożeństwo po uniatku, innych zaś czasów schyzmatyckim zwyczajem odprawował ie; o co gdy bywał częstokroć upominany, bynajmniey nie uważał, w swoim persewerował przedsięwzięciu, a co większa, że in moribus et vita żeby miał być dobrym przykładem parafianom iurkowieckim, a poddanym iego mości protestantis dziedzicznym, tym bardziej im był ustawicznym zgorszeniem, powiadając: że z rozkazu i przymusu protestantis przy nim po uniacku celebrować musiał; nadto żonę swoją co dzień po kilka razy nie tylko w chałupie, w której z łaski protestantis miał mieszkanie, ustawicznie tłukąc i biiąc, z nieznośnym hałasem tłukł i biał, ale cum majori scandalo z chałupy prostowłosą wywłuczyl, poddanym tamecznym i żydom przejeżdżającym niemałe podziwienie i zgroszenie czynił, która pokilkakrotnie z Jurkowiec aż do Krzemieńca w zimie, piechotą cum summo periculo vitae w nocy uciekać musiała; nadto, tym się nie kontentuiąc cale, niby w gościnę do rodzica iey z swoią żoną do Krzemieńca iadąc, i znać upiwszy się, z sanek ią zepchnowszy i także prostowłosą uczyniwszy, i ze wszystkiego odzienia i obuwia odarszy, a wuzkami, alias po rusku licem drutownym, tirannissime zbiwszy, w koszuli tylko, a potem tymże licem do sanek uwiązawszy, bosą po szronie, konia zacinając, klusem prowadził; w czym o tak tyrańskie i niezbożne pożycie od rodziców żony iego, będąc manifestans płaczliwie pokilkakrotnie requisitus, wprzód rugowaniem z majątności swojej groził, a potym dwóch ludzi słusznych i wiarygodnych, poddanych swoich, z obudwóch stron chałupy iego sąsiadów najbliższych, dodał, aby pożycia iego z tą żoną przestrzegali i w nim modernum informowali protestantem, z których uczynieniem relacyey, z niemałą konfuzyą iego, z majątności swojej in instanti rugować groząc, deklarował; w czym gdy się poniekąd uspokoiąc, malis pejora czynił, kiedy nie tylko poddanych protestantis verbis laesivis et scomaticis, osobie duchowney nienależących, publicznie łajał i dyffamował i kilku z nich tirannissime pobił, od krztów, szlubów i pogrzebów zbytnie i nad słusność extorsive

wyciągał datki, niektórych zaś, sobie przyjazniejszych, do buntów i nieposłuszeństwa dziedzicznemu panu ich buntował, i naostatek, że *modernus protestans*, nie będąc jeszcze dziedzicznym *possessore* wsi Zahajec i lasów tamecznych, jednak w tychże wrąbu sobie wolnego pozwolenie mając od ich mościów panów: Humnickiego, cześnika wiskiego, i Michała Pruszyńskiego, miecznika czernihowskiego, jako dziedziców natenczas tychże dóbr i lasów, gdy na budynek do nichże po drzewa zebrawszy podwoły wyprawił, popomieniony z wrodzonej złości, na kobyłę wsiadłszy, do monastynu Zahajeckiego biegał, ultro tamecznych namawiał zakonników, czernców, aby jego mości panu Adamowi Pruszyńskiemu, chorążemu jego królewskiej mości, do wsi Nowegostawu (znać dali, potem gdy) przyjechał i tam jednego, że aż do Nowegostawu pobiegał, o podwodach *protestantis*, w lesie będących, znać dał; gdzie jego mość chorąży *laesivus* natenczas ich mościów braciey swojej, spólnym z sobą dziedzicom, będąc, podwoły *protestantis* z wołami, kołami i wozami zabrać i manifestacją naprzeciwko protestanta w grodzie Krzemienieckim uczynić kazał, w czym do szkody niemały protestanta, a zatym do niezgody sąsiedzkiej sprowadził; nadto podczas ciężkich kontrybucii moskiewskich, gdy za pięć miesięcy razem generał Widman na wieś Jurkowiec dwadzieścia porcji włożywszy, oprócz wszelkich *proventów*, dwieście bitych talarów kontrybucii, wydać przymusił, a protestans, *conserwując* poddaństwo swoimi pieniędzmi, in *instanti* założyć musiał, czego napotym chcąc mieć choć in *partē recom-pense*, złotych czterdzieści, by im był i pop pomocnikiem, włożył, w czym nieposłusznym będąc, a wszelkie z gruntów iako i sianożęci *protestantis*, a tym większa, cerkiewne dochody biorąc, które, iako wikaryuszowi, luboby nie zupełnie należały, zupełnie, ba i nad słusność, bo *extorsive* biorąc miał; naostatek, gdy do gwałtownego żniwa na tłukę wszystkich ludzi proszono, gdy, proszący o dziewczkę albo parobka, do popa pomienionego według zwyczaju dawnego na ten tylko jeden dzień, in *scio* protestanta, bo i bez rozkazu jego, z sierpem prosząc, wstąpił,—nie tylko że nie posłał, posłanego *verbis scemmaticis* złaiał, i ledwie kiem nie bił, ale i protestanta, pana natenczas swego, temiż słowy tykał honor, a tym *hwczkiem* kupę zebrawszy poddaństwa iurkowieckiego, do buntów i nieposłuszeństwa poddziając, pod sam zameczek z innymi wielu idąc, oraz protestanta, na wale stojącego i wszystko dobrze słyszającego, widząc, między innemi dyskursami to powiedzied ważył się: »załuję, zem, się ubrawszy w ornat, nie przyszedł mi na tłukę«. Czego wszystkiego daley protestans cierpieć nie mogąc i ze-

by do dalszey impatientey od pomienionego przywiedziony nie był. służy swego do pomienionego, jako wikaryusza tylko doczesnego i żadney od protestanta nie mającego praezenty, posłał, przestrzegając, aby się więcey nie naradzał protestantowi, z Jurkowiec ustąpił, i włożoną kontrybucyę oddał, przed którym pop pomieniony siła nagadał, co czasu prawa exprimowano będzie; iakoż ledwie po uczynioney służi pomienionego relacyej, z wielkim do zamku przyszedł impetem i lubo mu perswadowano, aby się nie naradzał, bynajmniey nie uważając, na basztę wszedł i co przez służy odpowiedział, sam powtórzyć in praesentia protestantis licentiose ważył się, któremu protestans, zszedszy, rugować się mu koniecznie kazał; co wszystko czasu inquisitiei dowiedziono będzie; a tym się nie kontentuiąc, czasu sądenia sprawy swoiey z protestantem, na ustęp przyszedłszy, verbis laesivis, protestantowi od osoby iego słyszeć nie należącemi, licentiose domawiał in praesentia ich mościów panów: Siemaszka, stolnika czernihowskiego, Rafała Gostyńskiego, Tomasza Metelskiego, iego mości pana Dziusy i całego prawie powiatu Krzemienieckiego, na sądach natenczas i ustępie będących ich mościów, protestans zaś, powagę u sądu estimuiąc, cierpliwie znosić musiał. O co wszystko z pomienionym prawnie czynić deklaruiąc i natenczas wszystkiemi ich mościami manifestuiąc się, iterum atque iterum protestował się, co, aby wszystko actis connotatum było, prosił; co i otrzymał Andrzej Jan Błędowski, miecznik nowogródzki, ręką swą.

*Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712;
листь 669 на оборотъ*

CLIX

Жалоба священника Иоанна Гостыловскаго на дворянина Андрея Блендовскаго о томъ, что онъ угрожалъ истцу побоями въ самомъ присутствіи градскаго суда. 1712. Июля 5.

Roku tysiąc siedemset dwudziestego, miesiąca Julii piątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia dziewiątego miesiąca Junii roku teraz idącego, wyżej na akcie exprimowanego, przypadku, a dla pewnych przyczyn, w limitatiewy wyrażonych, do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca Junii i roku niniejszych limitowane i tegoż dnia reassumowane, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim wołyńskim, podstarościm grodzkim krzemienieckim, i aktami niniejszeni, grodzkimi, krzemienieckimi, personaliter veniens wielebny w Bogu ociec Jan Hostyłowski, prezbiter cerkwi Brykowskiej, solenniter świadczył i manifestował się przeciwko wielmożnemu iegoomości panu Andrzejowi Błędowskiemu, miecznikowi nowogródzkiemu, w ten niżejopisany sposób i o to: iż iego mość obwiniony, przyprowadziwszy do znaczney szkody i violencyi, iako też grabieżów, manifestanta, goniąc na ostatnią ruinę manifestantis, tę sprawę swoię dopuścił ad punctum decreti tak sądu consystorskiego, iako też i grodzkiego krzemienieckiego, gdzie iego mość manifestans, wetuiąc dyshonoru i ostatniey ruiny substantiewy swoiey, mając sprawę swoię tak w sądach consystorskich, iako też grodzkich krzemienieckich ad usque prosequować musiał, gdzie na terminie dzisieyszym modernus manifestans, mając sprawę z iego mością obwinionym w sądzie grodzkim krzemienieckim sub securitate iudiciorum, personaliter experimentował się; gdzie będąc na ustępie w teyże sprawie, tamże, in praesentia nobilium tam obwiniony na ustępie przy obecności wszystkich ich mościów, spraw swoich attentuiących, formalia mówił: »iż ty oycze plag pewnych odemnie nie uydziesz« i innemi słowami, honorowi manifestantis charakteru Boskiego nieprzystoynemi, diffamował. Przeto modernus manifestans przeciwko obżałowanemu ratione diffamationis et diffidationis iterum atque iterum manifestatur, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał Jan Hostyłowski, prezbiter brykowski, manu propria.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 681.

Жалоба дворянъ Писаржевскихъ на дворянина Адама Прушинскаго о томъ, что онъ причинилъ истцамъ многіе убытки и, между прочими, завладѣлъ усадьбою принадлежащею священнику имѣнія Писаржевскихъ села Семенова и принудилъ этого священника за него молиться. 1712. Юля 18.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca Julii ósmnastego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi i przedemną, Bazyliem Sieszyckim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jego mość pan Piotr Piszczewski, nomine urodzonych ich mościów: Michała i Barbary Podwysockiego Piszczewskich, małżonków, rodziców swoich, takową i w ten sposób czyni przeciwko urodzonemu jego mości panu Adamowi Pruszyńskiemu manifestacją: iż jego mość pan Pruszyński, iuż po dekrete roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwunastego, na roczkach grodzkich krzemienieckich między rodzicami manifestantis a sobą, obżałowanym, ratione certarum praetensionum atque aliarum injuriarum praetensarum stałym i ferowanym, na dalszą ruinę goniąc comparentis rodziców, dworzyszczę, które należało z dawnych czasów do hospodyna i następców jego succedenter, we wsi Semenowie, do rodziców manifestantis części należące, przywłaszczył, sianozęci pokosić kazał, należące do dworzyszczę hospodynowego grunta i sianozęci in sorte manifestantium poorali i pokosili, w Daniłowce na części rodziców manifestantis itidem sianozęci pokosić kazał i poddanym poodbierał, siana spalaniem przegraża się, łotoki przez częste wody branie i deptanie psuiał, przez moczenia konopi, kopaiąc darń z grobli, onę psuiał, wały koło zameczku we wsi Semenowie bydło ich mościów rozdeptuią, w lesie rodziców manifestantis Semenowskim siła drzewa poścínano et, quod maximum, lip wiele w tymże lesie z kory poodzierano i posuszono, siana na pokosach byłtem potratowali, ludzie jego mości obżałowanego, po iagody chodząc, pszenicy na kilka kop potratowali i popsowali, ad extremum, hospodynowi semenowskiemu invito modo modlić się za siebie każe. O co manifestans, nomine tychże ich mościów rodziców swo-

ich, przeciwko iego mości obżałowanemu iterum atque iterum manifestuie się, prosząc, aby ta manifestatia, którey salva reservatur melioratio, actis praesentibus connotowana była; co i otrzymał Piotr Pisarzewski.

Книга городская, кременецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 715 на оборотъ.

CLXI

Сознание воинаго о томъ, что онъ произвелъ осмотръ православнаго кладбища при Воскресенской церкви въ городъ Кременецъ, разореннаго и ограбленнаго дворяниномъ Станиславомъ Вишневецкимъ, владельцемъ села Сычевки. 1712. Октября 6.

Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Octobris szóstego dnia.

Przed urzędem i aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi i przedemną, Jerzym Boguszewskim, namiestnikiem burgrabatwa krzemienieckiego, stanowszy oczewiście woźny generał województwa Wołyńskiego i innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, in vim verae ac fidelis relationis suae, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich, krzemienieckich, iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on w roku ninieyszym, tysiąc siedmset dwunastym, dnia dwudziestego piątego Septembris, ad affectationem juridicamque requisitionem przewielebneho w Bogu iego mości oycy Pawła Jętkiewicza, protopopy ritus Graeci krzemienieckiego, był w mieście iego królewskiej mości Krzemieńcu, na cmentarzu cerkwi Zmartwychwstania Pańskiego pustym, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiarygodnych, urodzonych ich mościów: Konstantego Maciejowackiego i Piotra Malborskiego i innych ich mościów obywatelów powiatu Krzemienieckiego tuteyszego, propter majorem fidem sibi adhibitos, miejsce grobów zmarłych ab antiquo

chrześcijańskie poodkopywane, kości zmarłych na wierzch powyrzucane, funditus zruynowane, iako to; kamienie na nagrobkach leżące i krzyże kamienne, na tychże nagrobkach stojące, porozbijane i pozabierane przez urodzonego Stanisława Wiszniewskiego, possessora dóbr wsi Syczówki, a do cmentarza nic nienależącego, widział i officiose oglądał; gdzie officiose in publico obywatelów powiatu Krzemienieckiego oglądawszy, tąż szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, i ztamtąd odszedł; tenże woźny tegoż dnia z tąż szlachtą wyzmianowaną, sobie przytomną, ad affectationem tegoż iego mości oycy protopopy wyzmianowanego, był u niewiernych żydów całego kahału, w tymże mieście iego królewskiey mości Krzemieńcu, sumę złotych czterysta z prowizją za lat kilka od niey należącą, u tychże żydów będącą, ad disjudicationem tak w sądzie konsystorskim, iako i innych sądach, w winach prawnych przyporęczył i aresztował, który areszt ciż żydzi kahalni benevole przyjęli et ad disjudicationem juridicam tęż sumę dotrzymać do rozprawy prawney submittowali się i declarowali. Co pomieniony woźny tąż szlachtą wyzmianowaną oświadczywszy, ztamtąd powrócił i przedemną, urzędem niniejszym, uczynił i zeznał relacyą, prosząc id totum actis connotari; co i otrzymał, Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, кремневецкая, поточная, № 1621, годъ 1712; листъ 960.

CLXII

Актъ передачи имѣнія Милостова во владѣніе Луцкому братству по приговору Луцкаго городскаго суда, вслѣдствіе неуплаты братству помѣщицею Барановскою суммы, завѣщанной ея сестрою, Анною Гулевичевою. 1713. Марта 10.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Marca caternastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królowakiej mości Łuckim, przedstaną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku Łuckiego y niegatai minieszemi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony jegomości pan Zachariasz Kosowicz, dla wpisania do xiąg miniesznych, grodzkich, łuckich podał per oblatam, nomine ich mościów bractwa Łuckiego, tak świeckiego, jako y duchownego, tradycją w sprawie tegoż bractwa dóbr wsi części Miłostowa z inwentarzem, tamże napisanym, przez urząd grodzki Łucki, niżej wyrażony, podanych, expediowaną, z podpisem ręki wielmożnego jego mości pana Antoniego-Franciszka Siennickiego, sędziego ziemskiego Kijowskiego, grodzkiego łuckiego, także przyciśnieniem piósem, o czym taż pomieniona tradycya z inwentarzem napisanym latius in se obsequitur, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie oney y do akt wpisanie; która ja, urząd, ad acticandum przymniąc, czytałem, de tenore tali. Działo się we wsi Miłostowie, tu, w wojewodztwie Wołyńskim, a powiecie Łuckim łączący, roku tyjąc siedmactnego trzynastego, miesiąca Marca dziesiątego dnia. Antoni Franciszek na Wojutynie Siennicki, sędzia ziemski Kijowski, podstarości grodzki łucki. Oznajmuję niniejszym listem moim eksekutoryjalnym, iż na prawną sąguzycyą przewielebnego w Bogu jego mości oicy Jowa Kądzilewicza, ihumena monasteru Bractwa Łuckiego y wszystkich braci zakonnych, aktorów, strony prawem przekonywającej, za banitią albo zyskiem iteratae, ultimariae, fortis, finalis executionis od tychże aktorów na wielmożney jej mości paniey Zofiey Potockiego primo voto Hrehorowey Benedyktowey Żabokrzyckiey, łowczyney Braclawskiej, secundo ad praesens Baranowskiey, podczaszyney Lwowskiey, vigore praw jej mości służących, paniey opatrzney y dożywotniey, na roczkach grodzkich łuckich roku tyjąc siedmset dwunastego, miesiąca Januarii jedynastego dnia, w sprawie y akcyey prawney o niewypłacenie wyderkafu, tak od summy oryginalney, pro sorte jej mości paniey Baranowskiey przez niegdy wielmożną jej mość panią Annę z Olszanicy Hulewiczową, stolnikową Wołyńską, bractwu Łuckiemu testamentem ostatniey woli legowaną, jako y od summy, szpitalowi tegoż bractwa tymże testamentem naznaczoney, na dobrach wsi Miłostowie zapisaney, otrzymaną, intentowaney, o czym ten zapis y wszystkie process, assekuracye o tym latius edisserunt, przy bytności urodzonych ich mościów panów: Tomasza Porczyńskiego, Mikołaja Borowskiego, Piotra Hułta, Jana Makowskiego, Stanisława Zbieleckiego y innych wielu ich mościów, mając także przy sobie woznych generałów dwoch, opatrznych: Pawła Gębarzewskiego i Ferensa Kostackiego, do dóbr wsi Miłostowa przy-

byłem, gdzie, wprzód awizowawszy stronę przez westnego y szlachty: *de expeditenda executione*, w chałupie roboczego Maxyma Deraczuka jurysdykcją moją eksekutoriálną przez tychże woźnych ufundowawszy, bezpieczeństwo publiczne aktowi temu przyzwoite ogłosić y stron oboch do rozprawy prawney przywołać rozkazałem; na którym terminie wielebny w Biegu ościs Gedeon Sawatowicz, zakonnyk y plenipotent tegoż monastera, wysz wyrażony zysk y cały process reprodukowawszy, mocney, skuteczney, nieodwłoczney y podania dóbr, tak summie oryginalney, jako prowyżonąlney y za process przewidziony domagał się eksekucyey, od strony zaś pozwanej, prawem przekonany, roboczy Michał Gumienny, stanowszy, żadney oppugny prawney ani nieprawney nie wniósł, y owszem, libere eksekucyi dopuścił; a tak ja, urząd, *admittente libere a parte citata dimissione bonorum*, do tradycyey przystąpiłem y gromady Miłostowskiej zwołać do siebie rozkazałem; y, tak w summie kapitałney, jaką y za przewidziony process wraz złączoney, siedm tysięcy złotych, w część dóbr wsi Miłostowa stronę, prawem przekonywającą, przez woźnych wysz mianowanych w rzetelną, spokojną y aktualną *intromittowałem* posiadzią y poddaanych, niżej wyrażonych, inwentarzem opisanych, ze wszelkimi ich powinnościami, robociznami, daniami podałem aż do rzetelnego pomienioney summy oddania posiadzi; którey tradycyey aby nicht irytować nie ważył się, na irytatorów zaś winę baniticy wieczney założyłem y publikacyey termin w grodzie Łuckim, przy uczynioney manifestacyi, *extra cadentiam quorumvis terminorum*, zawity nazaczyłem y *prefigowałem, actus presentis vigora*. Datum loco, anno, die, mense ut supra. A po inserowaney tradycyey inwentarz niżej napisany, *tenoris sequentis*: Inwentarz poddaanych y ich powinności: Maxym Deraczuk, pałwłoczny, bez wołów; Sawka Bezsekirski, pałwłoczny, wołów dwa, kur dwie, robią po dni trzy—od Świętego Jana do Świętej Pokrowy, a potym po dwa dni; Stepan, wół jeden, w lecie robi dni dwa, si-
mą jeden; wdowa Zagrodnicza, piesza, robi dzień jeden; Sawoczka Czetwertejny, też powinność; Illuk Czetwertejny robi w lecie dni dwa, a w zimie jeden; Paweł Keseluczek, także powinność; Miako Metelaniec—wół jeden, też powinność; Stepan szwiec z rzemiosła, krawiec z rzemiosła, kowal z rzemiosła: ci wszyscy według dawnego zwyczaju y inwentarzów wszelkie powinności i szarwarki odbywać w obszarach pańskich; z zaszawu ozimego szosta część krescensicy w tym roku należeć, a potym obszary wszystkie, do części, Gorą nazwaney, należące, łąki, część we młynie, albo z arędy gotowych pieniędzy złotych dwieście, ryba przy spuście

y wszystkie pożytki, tak, jako tey części, Gurę narwaney, należą, dworek do mieszkania y ogrody paste z gruntami. U tey tradyciey z inserowanym inwentarzem, za podaniem y proźbą wyszmianowanego jego meści podawającego, a za moim, {urzędowym, przyięciem, wszystka, z peczątku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowana.

Книга городская, Луцкая, записовая, 1715 года, № 2249; листъ 201.

CLXIII

Жалоба священника Матея Радзихорского на управляющего селомъ Кокоровомъ дворянина Ивана Лабензкого о томъ, что онъ, предполагая, что священникъ зналъ о побѣгѣ одного изъ крестьянъ изъ имѣнія, нанесъ ему оскорбленія и побой и заключилъ его въ тюрьму. 1713. Мая 5.

Roku tysiąc siedemset trzynastego, miesiąca Maia piątego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namięśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, stanowszy personaliter wielebny w Bogu oyciec Matheusz Radzichowski, prezbiter Kokorowski, naprzeciwko urodzonemu panu Janowi Łabenskiemu, podstarościemu Kokorowskiemu, części iaśnie wielmożney ieymości paniey Anny Kosińskiego Ligęsiney Minorowej, kasztelanowej Chełmskiej, soleniter świadczył y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomieniony pan Łabenski, przepomniawszy prawa pospolitego y bojaźni Boskiey, nie mając żadney okazyey y przyczyny do protestanta, a bardziey czyniąc in confusionem protestantis, śmiał y ważył się roku, miesiąca y dnia niniejszych, wysz na akcie wyraźonych, iadąc z poja, przypadłszy na koni, na dom y rezydencyą protestantis naiechać, gdzie, naiechawszy, nie

uważając nic na stan duchowny, zastawszy praesentem na podworzu stojącego, harapnikiem w głowę uderzył, potym, porwawszy za ramię protestanta, onegoż przy koniu aż do dworu, czyli zamczku tameyszego prowadził, y tam przyprowadziwszy, słowami nieuczciwemi, honorowi duchownemu zbyt szkodzącami, lżył, sromocił y dyffamował (mając tylo iakowoś opinią niesłuszną, iakoby protestans miał wiedzieć o wyściu z majątności wsi Kokorowa części pomienioney ieymości paniey kasztelanowey Chełmskiey roboczego Romana Będnarczuka, którego, dogoniwszy, nazad ze wszystkim zawrocili) a y tym się nie kontentuiąc, tenże obżałowany, pan Łabęski, ninieyszego protestanta do więzienia, alias do turmy wsadzić kazał, y onego, od samego rana do południa w więzieniu trzymając, zaledwie za instancjami z tegoż więzienia wypuścił; przez który takowy swoy niesłuszny y nienależyty proceder prawo pospolite zwiolował y w winy, w niem eo nomine opisane, popadł, a protestanta do lesiej honoru y bolu niemałego przywiódł y przyprawił, ratione quorum omnium idem comparens przeciwko temuż obżałowanemu iterum atque iterum protestatur; ktorey protestacyey salvam meliorationis facultatem zachowawszy, prosił praesentem actis connotari; co y otrzymał Matheus z Radzichowski.

Книга гродская, кременецкая, записовая, поточная и декретовая, годъ 1713; № 1622; листъ 461 на оборотъ.

CLXIV

Жалоба монаховъ Кіево-Киридовскаго и Красногорскаго монастырей на дворянъ: Александра Щеневскаго, Стефана Токальскаго и Александра Шумлянскаго о томъ, что они напали съ вооруженною толпою на монастырское село—Андріевку, ограбили монаха Кипріяна Бомкевича, а также ограбили и изранили монастырскихъ слугъ и крестьянъ. 1713. Сентября 18.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Septembra ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Bazylim z Wyhova Wyhowskim, skarbnikiem ziemskim, namięśnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim, i xieggami niniejszemi, grodz-

kiami, zytomirskimi, comparens personaliter urodzony jegomości pan Piotr Żytkiewicz, plenipotens, actis praesentibus castrensibus Żytomiriensibus, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia jedynastego Augusti inscriptus, przewialebnego w Bogu jegomości ojca Eustracjusza Samborowicza, ihumena monasterów Kirylskiego, Kijowskiego i Krasnohorskiego Makarowiczowskiego, reguły świętego Bazylego Wielkiego ritus Graeci, i całej kapituły pemienionych monasterów, jako skoro po trzecim już gwałtownym przez niżejmianowanych obwinionych na dobra, wieś Jędrzejówkę, w powiecie Żytomirskim leżącej, dziedzicznej manastera Krasnohorskiego najezdnie i expulzyej, do grodu tatejszego Żytomirskiego przybyć mógł, tak zaraz imieniem tegoż przewialebnego w Bogu jego mości oca ihumena i wszystkich braci zakonników pemienionych monasterów, tudzież urodzonych panów quorumcunque nominum Łopatyńskiego i Łezińskiego, i sług, czeladzi i roboczych: Borysa i Trochyma, poddanych monastera pemienionego Krasnohorskiego Makarowiczowskiego, okrutnie porąbanych, pobitych, potłuczonych, obnażonych i poobdzieranych i innych niżejmianowanych imieniem, przeciwko urodzonym ichmościom panom: Alexandrowi Szczeniowskiemu, nienależystemu do dóbr, wsi pemienionej Jędrzejówki, interessantowi i expulsorowi, i zięciowi jegomości, Stefanowi Tokalskiemu, samym princypałem i gwałtownym na cudze dobra najezdcom, tudzież Alexandrowi Szumlańskiemu, synowi niegdy urodzonego jegomości pana Samuela Szumlańskiego, czesznika podolskiego, dóbr Kucharów i Zarudzia quovis juris titulo possessorowi, coadjutorowi i pomocnikowi, sługom, czeladzi, kozakom i poddanym innym, ze trzech wsiów na niżejmianowany gwałtowny najazd zebrany i przysposobionym, manuoperatorom i adhaerentom, solenniter magnoque cum dolore a prawie lachrimabunde, inhaerendo anterioribus protestationibus et jure factis, tudzież przychylając się do protestatjej urodzonego jegomości pana Piotra Wyhowskiego, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia szóstego Septembris, przeciwko temuż jegomości panu Szczeniowskiemu w grodzie tatejszym uczynionej, świadczył, protestował i reprotestował się w ten sposób i o to: iż jegomość pan Szczeniowski, postposita legum autoritate, a prawie in vilipendio one mając, które serio vetat, ut nemini a nemine inferatur injuria, a żeby quisque sit sua contentus sorte, osobliwie o expulsjach i gwałtownych najazdach, tak antiquitus jako i recenter opisane i postanowione, ni zać pono mając, nie kontentując się dawniejszemi najazdami, szkodami, krzywdami, oppresjami i violentiami, comparentam in autecessum

czynionami (o czym anteriores protestationes fusius obloquuntur), roku ter-
 razniejszego, tysiącsiedemset trzynastego, dnia dwudziestego dziewiątego Au-
 gusta, przybrawszy sobie niemalą kupę różnych ludzi, osobiwie pomienio-
 nego urodzonego jegomości pana Alexandra Szumlańskiego pro adjutorio wzię-
 wazy, który z czeladzią swą i ze trzech wsiów swoich skupiwszy gromadę
 swoją wielką, ludzi z muskietami, pistoletami, rucznicami, szablami i in-
 nym orężem, do broni należącym, wielebnego w Bogu jegomości ojca Cyp-
 ryana Bońkiewicza, dyakona, zakonnika i syndyka causarum pomienionych
 monasterów tu, do Żytomierza, na sądy ziemskie kiowskie, sądzić się
 mające, jadącego, i w pomienionej wiosce Jedrzejówce, jako dziedzicznej
 monastera Krasnohorskiego, in possessione haereditaria u tychże będącej, no
 cującego; nic ni od kogo złego niespodziewającego się, w nocy, na świtanu
 violenter najachawszy i napadazy, ludzi i sług monastyrskich i jego samego
 okrutnie, niemilosiernie, a prawie po nieprzyjacielsku postępując, porąbali,
 pobili, potłukli, pokaleczyli, konie i kolosę pozatierali, onych poobdzierali i
 próbnażali, jako to: konia siwego, drugiego wronego, trzecią klacz—ceną
 po złotych sto polskich, wozek kryty, okowany z polszorkami, złotych
 sześćdziesiąt kosztujący, w którym flasza cynowa z olejem, złotych dwa-
 dziesiąt kosztująca, kaftan kitajkowy, talerów pięć dobrej monety, w kieszeni
 pomienionego ojca Cypryana talerów siedm kopiejkami na ekspedycją kancel-
 laryską wiozących, rasę muchajerową i jupkę, barankami siwemi podszytą,
 kłobuk, podkapek, siarمیę czarną nową, kasiątkę, goldynek dwie podróz-
 nych, leguminę ad requisitis variis, jako się wybrał był na długi czas jachać
 na pomienione sądy, kulbakę, garnek miedziany; pomienionego urodzonego
 Łopatyńskiego: kuntasz, kitajkowy—talerów sześć dobrej monety, szablę—
 złotych dwanaście, kuntasz—talerów siedm dobrej monety, opończę—zło-
 tych szesnaście, czapkę—złotych ośm, muszkiet—złotych ośmnaście, kulbakę
 —złotych trzydzieści, kieszę—w której było kopiejkami złotych czternaście,
 i tegoż czeladnika, swej chudoby broniącego, w łeb razy dwa i lewą rękę
 zacięto i kieszę niemilosiernie pobito, o którego życia dubitatur; u podda-
 nego tychże protestantów, na imię Borysa, który tamże do Jedrzejówki
 natenczas pszenicy i czostku dla swej potrzeby kupować przyjechał: konia
 wronego—valoris złotych ośmdziesiąt, kulbakę—złotych czternaście, bóty,
 czapkę, kańczuk, złotych dwa pieniądze w chustce zawiazanych, a w trzo-
 sku na nim złotych trzydzieści kopijkami, i jego samego okrutnie zbito,
 Pan Bóg wie jeżeli żyć będzie; u Trochyma ze wsi Malinki, poddanego kra-
 snohorskiego: konia myszatego z kulbaką, valoris złotych sto, rucznicę z

prochownicą—valoris złotych dwadzieścia; czapkę, jupkę barankami podszytą, i temuż Trochymowi u ręki dwa palce ucięto i w głowę raniono, i wszystkiego haniebnie pobito i pokaleczono, qui etiam de vita periclitatur; u chłopą, także poddanego krasnohorskiego, nazwiskiem Udoda: klacz z kulbaką, valoris złotych siedmdziesiąt; u Leśka ze wsi Malinki: także klacz—złotych piędziesiąt; u Semena poddanego także malickiego: klacz—złotych siedmdziesiąt,—pomienionego ojca Cypriana przeprowadzających, vi a prawie violento modo z pomienionym jegomością panem Szumlańskim wzięli, zabrali; i dotychczas do grodu, ut juris et moris est, proprii districtus nie przysłali i w niem nie prezentowali, znać u siebie trzymają i swemu użytkowi akkomodują; a co większa, swoje występki na protestantów niewinnie wkładając, protestatią w grodzie tutejszym anno praesenti dnia trzynastego Septembris obwiniony jegomość pan Szczeniowski uczynił, i punktów niesłusznych, nieprawdziwych, zadając, jakoby mieli protestantes onego najechać, pobić, wiązać, fanty i suknie pozabierać, czego in rerum natura nie było, w niej ponakładał. O co comparens requiring tych wszystkich wyżejopisanych, violento modo a prawie bezprawnie zabranych rzeczy, przeciwtymże obżałowanym, nomine ut supra, iteratis protestowawszy się i reprotestowawszy vicibus, o to prawnie czynić nie zaniechać we wszelkim sądzie i urzędzie, ziemskim, grodzkim i głównym trybunalem koronnym lubelskim, tychże principałów swoich ofiarował, salvam ejusdem protestationis sibi, plenipotenti, vel diminutionem, aut per citationes, si id necessitas juris expostulaverit, correctionem zostawił. Et incontinenti stanowszy oczywiście woźny generał województwa Kijowskiego i innych, szlachetny Daniel Kurczewski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich, w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej obductionis relatyw swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, dnia piętnastego Septembris, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi, obywatelów województwa Kijowskiego, urodzonych ichmościów panów: Jakuba Żytkiewicza i Jerzego, czyli inszego imienia, Susła eo, majoris et evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był we wsi Malince, w powiecie Żytomirskim leżącej, gdzie będąc, widział i oglądał rany i razy szablami i kijami pozadawane u wyżejopisanych sług, czeladzi i poddanych monastera Krasnohorskiego, w protestatjej specificie, nomine et cognomine, wyrażonych, którzy mienili sobie bydź rany i bicie zadane przy gwałtownym w nocy zajezdzie na wieś pomienioną Jędrzejówkę przez ichmościów panów Alexandra Szczeniowskiego i drugiego Alexandra Szumlańskiego, sług, cze-

ladzi i różnej kondyciej ludzi ichmościów; których pobitych, posieczonych, porąbanych, sinych, spuchłych, razy i rany krwią nabiegłe widziawszy i oglądawszy, i wszystkie w protestatjej opisane rzeczy od szlachty i ludzi tamejszych i obywatelów słyszawszy, i szlachtą, przy sobie będącą, oświadczwszy się, ztamtąd odjechał, i o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, obductiej swojej relatię uczynił i zeznał, prosząc wraz z comparentem, aby comparentis protestatia i onego obductiej relatia do xiąg niniejszych zapisane byli, co i otrzymali, Piotr Żytkiewicz nomine ut supra podpisując się manu propria. Daniel Kurczewski, woźny, ignarus scribendi.

Книга городская, житомирская, вапсовая и поточная, № 210, годъ 1701—1713; листъ 445 на оборотъ.

CLXV

Жалоба дворянъ Вышпольскихъ на дворянъ Дыдеркаловъ о томъ, что прслѣдвіе напали съ вооруженною толпою слугъ на церковь, находящуюся въ имѣнїи Вышпольскихъ, ранили одного изъ причетниковъ и навесли тяжелые побои священнику и его матери. 1713. Нолября 9.

Roku tysiąc siedemset cztertnastego, miesiąca Novembris dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami niniszemi, grodzkimi, krzemienieckimi y przedemną, Bazylim Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iegomość pan Woyciech Opacki, imieniem urodzonych ichmościów panów: Heronima y Alexandry Humnickiego Wyszpolskich, podczaszych mozyrskich, małżaków, naprzeciwko urodzonym ichmościom panom: Adamowi y Maryannie Zaleskiego Dederkałom, małżą-

kom, solniter świadczył y manifestował się w ten niżej opisany sposób y o to; iż jegomość obwiniony, czyniąc na dalszą ruinę wuja y wujenki protestantis moderni, zapisawszy się podług donaciy swoiey, zbývając części pewne w stawie pomienionym Podhrusznym pomienionym ichmościom panom padczaszym mozyrskim, małżakom, do których zeznania miał pomienione jejmość panią małżankę swoię, aby zeznali oboie, personaliter stanowszy w grodzie tuteyszym Krzemienieckim, stawić, a do tych czas, nie wiedzieć dla iakowey okazji, w zapisaniu się iuż od lat kilku ad hoc tempus nie przyznali y nie przyznają, a nadto jegomość obwiniony, przepomniawszy prawa Boskiego y pospolitego, śmiał y ważył się w roku terazniejszym, tysiąc siedemset trzynastym, miesiąca Septembris dnia dwudziestego wtorego, napadszy z czeladzią, samemu jegomości po imionach y po przezwiskach lepiej wiadomych, na cerkiew. przez protestantis moderni wuja za koszt onego zbudowaną y we wszystkim restawrowaną, odbijać do oney czeladzi swoim rożkazał y sam dobyto szablo bez szpary do cerkwi przeciwko kryłosu pchnoł, gdzie diaka; tamże stojącego na kryłosie, na łonie przebił; potym, widząc że dobyć się nie mógł, z odpowiedzią tak na kapłana mieysca tamecznego, iako y na przetestantis wuja zdrowie odpowiedzią, odjechał; niedosyć na tym, powtornie, tegoż roku y miesiąca Novembris, w dzień wsytskich świętych, czeladź swoię nastął na cerkiew do popa, gdzie koni dwoie temuż popowi na gruncie własnym protestantis moderni wuja zabrać rozkazał, a potym y sam z dobytą szablą y z pistoletami, w też tropy za swoią czeladzią przybiegł, gdzie konie zaraz pszy sobie brać rozkazał, gdzie popadia, stara matka pomienionego mieysca tego kapłana, nie dawała y za te konie trzymała, muwiąc te słowa: »za co waszeć, mości pan dobrodziey, zabierać chudobę mnie każesz! Tandem jegomość obwiniony kazał one tyranissime zbić, że, dla słabości wielkiej zbiać w starości oney podeszłą, nieść do grodu nie podobna; usłyszawszy kapłan w cerkwi ten hałas, będąc wtenczas na nieszporze, z cerkwi wychodzi, a jegomość obwiniony, porwawszy kapłanaza łeb, w gębę bił, a potym o ziemię uderzył y nogami tłuk, gdzie aż z pomienionego kapłana patrachel spadł, y, ledwie się wykręciwszy, do cerkwi uciekł, a jegomość obwiniony, koni dwoie wziowszy, z wielkim hałasem y odpowiedzią odjeżdżając, haec formalia mowiąc: że ia y samego twego pana ze dworu wywlokę, albo do spotkania z onymi! Przeto niniejszy comparens, nomine tychże iehmościów panów podczaszych mozyrskich, małżaków, postrzegając całości onych, iterum atque iterum protestatur, ktorey protestaciy salvam meliorationem

zachowawszy, praesentem actis conotari prosił; co y otrzymał. Woyciech Opacki. Et hic incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał woiewodzstwa Wołyńskiego y innych, szlachetny Stanisław Leszczyński, in vim verae ac fidelis relationis suae, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, ad affectationem et iuridicam requisitionem roku terazniejszego, tysiąc siedemset trzynastego, dnia szóstego Novembris, był we wsi Dederkałach wyszszych u iegomości pana Adama Dederkała, gdzie będąc, przytomnie sobie szlachtę, ludzi godnych, urodzonych ichmościów panów: Jana Dederkała y Jana Zalubowskiego, ad requisitionem iegomości pana Heronima Wyzpolskiego, podczaszego mozyrskiego, koni dwoje u pana, nagrucnie iegomości pana podczaszego mozyrskiego, przez samego osobę zabranych arestował y przyporęczył, ztamtąd powruciwszy, o tym te swoje uczynił y zeznał relacją, prosił o przyjęcie oney, co y otrzymał. Stanisław Leszczyński, woźny generał.

Книга гродская, хременецкая, записовая, поточная, и декретова, № 1622, годъ 1713; листъ 948 на оборотъ.

CLXVI

Жалоба священника Иоанна Созанскаго на дворянина Николая Оржеховскаго о томъ, что онъ нанесъ различныя оскорбленія и побои какъ истцу, такъ и другимъ, сопровождавшимъ его, священникамъ.—1714. Марта 20.

Feria tertia post dominicam Judica quadragesimalem proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo quarto.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, latyczowiensia personaliter veniens venerabilis pater Joannes Sozanski, bonorum villae Berezowa ecclesiae rithus graeci parochus. Zinkovecensis, Mohyloviensis vicedecanus, soienniter protestatus est in et contra nobilem Nicolaum Orze-

zechowski, bonorum oppidi Jaryszow administratorem, suo et venerabilis Matkau kulczycki, bonorum Olchowiec rithus graeci parochi, ac aliorum nomine, idque pro eo, quia ipse tempora certo, videlicet sabbatho post dominicam oculi quadragesimalem, anno praesenti se, protestantym, et alios spirituales ritkus ejusdem parochos cum litteris excommunicationis illustrissimi et reverendissimi Barlaami Szeptycki, episcopi Leopoliensis, Camenecensis et rithus graeci, ad se, protestantem, ordinatos, in bonis praemissis Jaryszów existentes, nescitur qua ratione, nulla haaita occasione, primo, verbis indecentissime tractando, contemptuavit, ac post, ad frameam se proripiendo et damnum aliquod sibi illatum proferendo, concutere et ad carceres rusticanos, nempe w kłodę, iniicere voluit, procrinibus velificavit, demum his non contentus est, se, protestantem, ec his bonis Jaryszów iam domum tendentem, in via libera, extra Jaryszow in campis equo insesso cum sclopetis insecutus est, sclopetoque ad caput se, protestantem, enormiter concussit, manus convulneravit, verbis indecentissimis videlicet: iak psa cię zabiie, y dam za ciebie sto złotych! dishonoravit, in vitam diffidavit, equum protestantis violenter cum ephippio et frenis intercept et per dies quinque, laboribus et inedia macerando, circa se detinuit, ac omnino vita privare curavit; rationo itaque premissorum suo et aliorum, quo supra, nomine iterum atque iterum protestantur. Et incontinenti idem venerabilis protestans praesentavit in corpore suo, videlicet in manu sinistra, supra digitum pollicem, derasionem cutis subsanatam, item derasiones in digitis indice et medio in fine oorundem binas, subsanatas, item in dextra manu intradigitos pollicem et indicem et in palma superiori derasiones subsanatas, quas derasiones officium praesens vidit et debite conspexit actisque suis connotavit; hicque subinde in verificationem praemissarum concusionum praesentavit crines et strophium sangsine concussum, quod ad se precepit et de recepto sibique restituto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1714, № 5253; листъ 64 на оборотъ.

CLXVII

Универсалъ уніатскаго митрополита, Льва Кишки, къ уніатскому духовенству Кіевскаго воеводства и благочиній: Мозырской, Девилгородской и Петриковской о томъ, что онъ поручаетъ намѣстничество въ этихъ областяхъ архимандриту Овруцкому, Климентію Домарадскому 1714. Ноябра 1.

Року тисеча семьсотъ четырнадцатого, мисяця Децембра семонадцать дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Михаломъ Сингаевскимъ, коморникомъ вграничнымъ, намесникомъ подвоеводства, регентомъ вгородскимъ енерату воеводства Кіевьскаго, и книгами нынишними, вгородскими, кіевскими personaliter stanowszy jegomość oyciec Joil Sawicki, [namieśnik archymandrycy monasteru Owruckiego najświętszey panny Maryey Bogarodzice, dla wpisania do xiąg niniejszych oryginal uniwersału od jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Leona Kiszki, archiepiskopa metropolity Kiiowskiego, episkopa Włodzimirskiego, z pieczęcią przyciśniono y z podpisem ręki jegomości własney, do duchowieństwa w województwie Kijowskim ratione introcontentorum wydanego, per oblatam podał, prosząc, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; a tak ja, urząd, unwersał ten do xiąg przyjmując, czytałem y tak się w sobie polskim pismem pisany ma: Leon Kiszka, z Bożey y stolicy świętey Apostolskiey łaski archiepiskop metropolita Kiiowski, Halicki y całej Rusi, episkop Włodzimierski y Brzeski, admistratorepiskopiey Przemyskiey, Sznockiey y Samborskiey, archimandryta Pieczarski y Suprański, w Bogu przewielebnym oycom protoprezbiterom, wielebnym oycom prezbiterom, cerkwi wakujących administratorom, [wikaryuszom, dyakonom y całemu in genere duchowieństwu ritus uniti Graeci, w archidyocezey metropolitańskiej a protopopiach, będących w powiatach Żytomirskim y Owruckim, tudzież protopopiach: Mозырskiej, Dawidogrodzkiej y

Petrykowskiy znajdującym się, pokóy Chrystusów y błogostawieństwo nasze archipasterskie przesławszy, donosimy do wiadomości: iż z władzy zwierzchności stolicy świętey apostolskiej rzymskiej, tudzież y łaski najjaśniejszego króla jegomości Augusta wtórego, nam szczęśliwie panującego, włożony iest na nieudolne ramie nasze urząd metropoliey całej Rusi, którego że częścią dla odległości miejsca, częścią dla zachodzących codziennych de magna importantia trudności w przerzeczonych protopopiach sami przez się administrare nie możemy, przeto wielebnościom waszym za wika-rego generalnego w Bogu nayprzewielebniejszego jegomości oycа Klemensa Domaradzkiego, archimandrytę Owruckiego, nam dobrze z cnot, przykładnego życia, nauki y czułości około dobra pospolitego, zaleconego, postanowiamy, y żebyście wielebności wasze onemu we wszystkim iako nam samym posłusznymi byli, serio intymujemy y pilno przykazujemy, a to wszystko w imie świętey y nierozdzielney y ożywiającej Trócy, Oycа y Synа y Ducha Świętego. Datum w Kwasowie, dnia pierwszego Nowembra, tysiąc siedemset czterynastego roku. У того универсалу при печати притиспенной подпись рукъ тмы словы: Leon, archiepiskop metropolita całej Rusi, episkop Włodzimirski y Brzeski m. p. Gabryel Ochalski, zakonnik świętego Bazylego wielkiego, auditor metropolitański m. p. Который-же то универсаль, за поданемъ и прозьбою вышъ мененного оферента, а за мовмъ, урадовымъ, принятемъ, до внигъ вынишнихъ, вгродзскихъ, киевскихъ есть иньгросовани.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1714—1715, № 31; листъ 467.

CLVIII

Письмо Овруцкаго архимандрита, Жураковскаго, къ дворянину Адаму Искрицкому. Архимандритъ заявляетъ протестъ противъ рѣшенія суда о дѣлу между Межигорскимъ монастыремъ и Искрицкимъ, утверждая, что суду этому онъ быть не подсуденъ, и отклоняетъ требованіе Искрицкаго объ удовлетвореніи заявленныхъ имъ претензій. 1715. Мая 17.

Року тисеча семсотъ петнадцатого, месеца Юня третего дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Стефаномъ Барановскимъ, намесникомъ на тотъ часъ вгородскимъ Овруцкимъ, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *comparens personaliter uroczony jegomość pan Adam Iskrzycki, ten list od wysoce przewielebnego w Bogu jegomości oycy Żurakowskiego, archymandryty Meżyhorskiego, ratione introcontentorum do siebie, comparenta, pisany, dla zapisania do ciąg niniejszych, grodzkich, owruc-kich per oblatam podał, który, ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma:* Дать зъ монастыра Межигорского, Мая семнадцатого дня, тисеча семсотъ петнадцатого. Мосци пане Искрицкій! Любо уже и не довелося намъ писати до вашои милости о томъ, о чомъ передъ симъ многократно писалисмо, едънакъ постерѣвши, же вашмость, дворучи зъ насъ, теперь пишешъ, якобы ваша проиграна, которая въ самой рѣчи до суду неправедного, которимъ мы не контентуемся, есть такова выиграна, въ томъ вашмосць триумфуючи, созываетъ насъ для одобрания решты пѣнязей до Овруча, где намъ, ведлугъ коньтракту и первоферованого декрету, ездити не велено, але в монастырѣ, альбо в Демидовѣ суму отбирати назначено, а поневажъ хитростю то пошлю на руку вашмости пана, теды мы, до часу слушного, можемъ, не стаючи тамъ, где вашмосць насъ зазываетъ, пождати, а своего иньшимъ способомъ доходити, поневажъ Ляше не стае за наше, и не знаемъ, якъ ся въ томъ справовати, поневажъ панове судѣ декрету намъ належитого не отдали, тьлько намъ помаячили, а хочасьмо его и не отобрали, едънакъ много намъ коштуетъ, що все на вашу милость до належитой суммы приростаеъ. подданныхъ, яко не держимо, такъ и выслати не будемо, бо, якосьмо передъ тымъ много писали до вашои милости, тая справа безъ вѣдома губернатора Киевського обыйтися не можетъ; а, що большая, нѣкого уже и выпускати, гдыжъ вашмосць, якъ маетность захалъ безъправне, такъ и подданныхъ перевабилесъ потаемне, шо все до справедливого суду отьладаемъ; ограничена жадного Демидову не мѣлисмо и не мѣемо, а гдыбысмо его одъ небожьчика пана родича

вашего приняли, тобы то было означено въ контравѣте; а що мужики плетуть, тому вашмосць не вѣрь, бо слушгьнѣй было, жебы мужикъ тое огьраничене, если имѣль у себе, отдаль небожьчику пану родичу вашему, яко своему дѣдичному пану, а нижъли намъ, заушщикамъ, панамъ дочаснымъ; о засѣвья, которіе не с подданныхъ были, лечь монастырскими волами пахано, и о сѣно, по неважъ зъ полторы тысячи копиць пультораста учинено, и о инъшихъ не теперь респондовати вашей милости мѣмо, часу еще передъ нами досыть; людей вашихъ нашъ подстаростий зачипати не будетъ, бо кожъдый своего боку (лобо и тамутого еще нашъ есть) пильновати повиненъ; притомъ засъ естесьмо назавыше жычливые прѣятель—Межыгорского монастыра архимандрить зъ братнею т. р. А инътитудяция на тымъ листе въ тые слова есть написаная: его милости пану Адаму Искрицькому сие писане до рубъ власныхъ отдати належыть, въ Демидовѣ. Который же то листъ, за поданемъ и прозбою вышъмянованое особы подаючое, а за моимъ, урядовымъ, прынятемъ, увесь, з початку ажъ до конца, слово в слово, до книгъ нинешньихъ есть уписанъ.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1714, № 3223, листъ 305 на оборотъ.

CLXIX

Грамота, выданная Карломъ-Филиппомъ, палатиномъ Рейнскимъ, и его дочерию Елисаветою-Августою отцу Федору Волковичу, жалующая ему санъ архимандрита Слуцкаго и Копыльскаго, вслѣдствіе увольненія отъ этой должности, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, архимандрита Іосифа Лапицкаго. 1715. Юля 30.

Carolus Philippus, Dei gratia princeps electoralis, comes palatinus Rheni, dux Bavariae, Juliae, Cliviae et Montium, princeps Möersae, comes

Veldentiae, Sponheimii, Marchiae et Ravenspurgi, dominus in Ravenstein, eques Aurei Velleris et sancti Huberti, gubernator plenipotentarius Superiorum et Anteriorum Austriacarum provinciarum, sacrae cesareae regiaeque, majestatis generalis campi marschallus etc. Notum testatumque facimus omnibus et singulis, praesentes hasce literas nostras visuris, lecturis, aut legi audituris, praesertim vero cunctis ziemianis, civibus et universis subditis ducatus Slucensis et Kopylensis: cum post liberam spontaneamque resignationem reverendi patris Josephi Łapicki, abbatis Slucensis et Kopylensis, senio jam decrepiti ac imbecilis, precibus, eapropter ad nos a se humillime factis, dicta abbatia Slucensis et Kopylensis impraesentiarium vacet, ad nostramque dispositionem devolvatur; quocirca vi juris patronatus atque collationis, quod nobis serenissimaeque principi Elisabethae-Augustae, dilectissimae filiae nostrae, tum et successoribus nostris de jure inviolabili desuper competit, ad praefatam abbatiam Slucensem et Kopylensem virum vitae, integritate moribusque ac doctrina sufficienti conspicuum, tum et variis fide dignorum testimoniis suffultum, reverendum patrem Theodorum Wołkowicz, parochum modernum Hrozoviensem, ad praetactam abbatiam Slucensem et Kopylensem arbitrio, autoritate et absoluta potestate nostra dilectissimaeque filiae nostrae clementissime denominamus, praesentamus et constituimus, plenam eidem facultatem concedentes, quo illis quibusvis praerogativis ac munere, quibus antecessor ejusdem, reverendus pater Łapicki, abbas, gavisus est, de condigno frui ac gaudere valeat. Ab omnibus et singulis subditis nostris serio pro gratia nostra ducali requirentes, quatenus saepedictum reverendum patrem Theodorum Wołkowicz, a nobis ad praefatam abbatiam Slucensem et Kopylensem denominatum et substitutum, pro vero et indubitato abbate agnoscant, ac eidem debitum honorem obedientiamque exhibeant ac deferant. In quorum fidem praesentes hasce non solum manu nostrae, verum et serenissimae principis, dilectissimae filiae nostrae, per Dei gratiam majorenitatis annos pridem assecutae, juxta regni Poloniae magnique ducatus Lithuaniae jura, signatas, sed et sigillis nostris communitas, demandavimus extradi. Oeniponti, die 30 Julii, anno millesimo septingentesimo decimo quinto. Carolus Philippus, comes palatinus Rheni. Elisabetha Augusta, comes palatina Rheni. (M. П.). Ad mandatum serenissimi Domini Ducis proprium, A. E. de Kober, suae serenitatis consiliarius, m. p.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, № 231.

CLXX

Жалоба дворянина Александра БандыNELLI на мозырскаго маршалка, Антонія Оскерка, о томъ, что онъ причиняетъ истцу различныя обиды: въ томъ числѣ, отнялъ землю, отказанную Брагинской церкви Св. Николая князьями Вишневецкими, самовольно отдѣлилъ отъ прихода этой церкви нѣсколько селъ и образовалъ изъ нихъ новый приходъ. 1715. Октября 7.

Року тысяча семсотъ петнадцатого, месеца Октября семого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку ево вкоролевской милости Овруцкомъ, передомною, Якубомъ Медведовскимъ, намесникомъ на тотъ часъ вгородскимъ овруцкимъ, и внигатами нынешними, вгородскими, овруцкими, personaliter stanowszy urodzony pan Michał Komorowski, sługa i podstarości wielmożnych ich mościów panów Alexandra i Ludwiki Czychrowskiego BandyNELLI, woyskich mielnickich, małżonków, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz, nomine et ex speciali commissio panów swoich wyżpomientionych, ich mościów panów BandyNELLI, woyskich mielnickich; małżonków, solenniter naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom Antoniemu i Annie Grabowskiego Oskierków, marszałków powiatu Mozyrskiego, małżonków, manifestował i protestował się takowym niżejopisanym sposobem i o to: iż obżałowani ich mość panowie Oskierkowie, marszałkowie mozyrscy, małżonkowie, nie kontentuiąc się tym, że roku 1708 grunt z sianożęciami, nazywający się Tworowa, prawami iasnieoświeconych xiążat ich mościów Wiśniowieckich cerkwi świętego Mikołaja Brahińskiej nadany, i successorów onychże confirmatiami utwierdzony, czyniąc in levipendium wyżmianowanych praw i confirmatji i nie mając do niego żadnego pretextu i interessu, pod siebie przywłaszczyli; parafię, iako to wsie: Głuchowicze, Hubarowicze, Scieżarnia, Puczyn, Mokisz, Jewłasze, do teyże cerkwi Brahińskiej nadane, tu, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Owruckim leżące, poodbierał, a do cerkwi prywatney, we wsi Hubarowiczach będącey, przez chłopów tamecznych zbudowanej, przyłączył, i tak

wyżpomienioney cerkwi Mikołaja świętego Brahińskiej i porządek, według prawa postanowiony, ustawać musi, bo przedtym dwóch oyców świąszczenników, a trzeci dyiakon ufundowani byli, a teraz za ledwie, przez takową ichmościów obwinionych desolatją i ruinę, ieden świąszczennik utrzymać może się; roku zaś tysiąc siedmset jedynastego grunt z sianożęciami, do futorów Rudych należący, którego z dawnych czasów chłopci rudczanie żazywali, itidem violenter odebrawszy, zasiewać, sianożęci kosić, otczynny wzdierać, do rzeki Brahinki nienależycie wdzierając się, ryby wyławiać, drzewa bartne ruynować każe, i inne pożytki wszelakie biorąc, na swój pożytek obraca; i ieszcze nie dosyć na tym mając, że grunta i sianożęci wymianowane pod siebie przywłaszczzył, ale i teraz noviter, czyniąc in ruinam pana protestantis, poddanych iego roku terazniejszego, tysiąc siedmset piętnastego, die vigesima secunda Września, zbiwszy kupę niemającą ludzi z kosami, strzelbą, siekierami i innym różnym orężem, podstarościego swego, Trzaskowskiego, i ludzi tychże ze wsi Hubarewicz na sianożęci, antiquitus do wsi: Babczyna, Rudakowa i futora Czechów należące, armatim nasłali, i siano na tych sianożęciach, tak pana manifestantis, iako i poddanych iego, będące, popalić kazali; którzy nasłani, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu panów swoich, wymianowanych obżałowanych, ich mościów panów Oskierków, marszałków mozyrskich, małżonków, siano, w styrtę i slogi złożone, na wozów tysiąc i więcey, popalili i źdźbła żadnego nie zostawili. Przez który to takowy swój niesłuszny postępek ich mość obżałowani prawnu popolitemu temere sprzeciwili się i winy, w niem eo nomine rigide opisane, na osoby i dobra swoje libere zawzięli i zaciągając, a pana protestantis i poddanych ubogich iego (którzy ostatniey chudoby, in defectu siano, nie mając czym karmić, przez zimę bydła pozbyć muszą) do szkod niemających, in termino juris seorsivo registro specyfikowanych, przywiedli i przypawili; o co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans nomine panów swoich, wymianowanych ich mościów panów Bandynnelich, wojskich mielnickich, małżonków, iterum atque iterum manifestowawszy i protestowawszy się, deklarował tychże panów swoich z ich mościami obżałowanymi nomine iudicio et officio prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey terazniejszey protestatney salvam meliorationem, vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem, a natenczas tey terazniejszey, wkrótce napisaney, mnie, urzędu, o przyjęcie i do akt! zapisanie prosił, co i otrzymał.

Книга вродская, оверуцкая, записовая и поточная, № 3225, годъ 1714—1716; листъ 477 на оборотъ.

Жалоба лавника Каменецъ-Подольскаго магистрата, Федора Висинскаго, на бурмистра, Ивана Опутченка, о томъ, что послѣдній упрекаетъ истца въ томъ, что онъ не посѣщаетъ церкви и ходитъ въ костелъ, а потому, раздраженный его отвѣтами, нанесъ ему побой 1716. Июня 23.

Feria tertia intra octavas Sacratissimi Corporis Christi proxima, anno 1716.

Do urzędu y akt niniejszych, miejskich, kamienieckich przyszedszy personaliter sławetny pan Teodor Wisiański, mieszczanin y ławnik miasta Kamięca Podolskiego, solenniter in et contra zacnie sławetnemu panu Janowi Oputczenkowi, raycy miasta Kamięca Podolskiego, a natenczas barmistrza, protestował się o to: iż, będąc pan protestant na powinności, to jest podczas obiedzenia kopców, w pole wyiachania, tam tedy, powracając i już z pola y od noclegu, jadąc w kupie pan protestant z panem Oputczenkiem, R. M. K, bez żadney dania ratiey, panu protestantowi to powiedział: « iż ty nie chodził do cerkwi y nigdy ja nie widuję, ale więcey chodzisz do kościoła, niżeli do cerkwie.» Odpowiedział p. protestant: »jeden pan Bóg, jako w kościele, tak y w cerkwi; y w kościele może się także panu Bogu pomodlić y swoje należytość oddać y podziękować za przynajświętsze jego dary.« Więc imć pan Jan Oputczenko odpowiedział: »chiba tym, żeś teraz został ławnikiem, ale, gdybym chciał, tedy teraz, za moiey kadentiey, kazał bym tobie dać kijami, położwszy cie.« A pan protestant na te słowa odpowiedział: « nie możesz to waszeć uczynić, abyś waszeć mieszczanina bił y kazał, położwszy, bić.« W tym, bez żadnego respektu y uwagi, schwyciwszy się z woza, a dobywszy szable, pana protestanta, jako się onemu podobało, y iako chciał, na drodze dobrowolney bił, zabiał, káfundował, beszał słowami nieutściwemi, co pan protestant, to cierpliwie znosząc takową wielką káfusią y taki wielki żal swoy y bul, tyło dziękując onemu, protestował; a jego mość barzief się jarzył, podpity będąc, więcey káfundował; na którego solenne zanosząc protestatią, iterum atque iterum protestatur et manifestatur, zachowując sobie mieć actio z pomienionym zacnie sławetnym panem Janem Oputczenkiem, R. M. K. P., w należyтым sądzie.

Книга Каменецъ-Подольскаго магистрата, № 4442, годъ 1712—1719; листъ 509 на обо;отъ.

CLXXII

Жалоба дворянъ: Михаила, Стефана и Ивана Павшевъ на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ не возвратилъ отнятыхъ у истцевъ земель, убилъ нѣсколько ихъ слугъ и крестьянъ, и, наконецъ, схватилъ священника Юсифа Загоровскаго, бѣжавшаго изъ села Скородна, имѣнія Прушинскаго, въ село Медвидное, имѣнїе Павшевъ, и страшными истязанїями принудилъ его принести присягу въ томъ, что онъ не будетъ никогда отлучаться изъ Скородна. 1716. Юля 20.

Roku tysiąc siedmset szesnastego, miesiąca Julii dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Ówruckim; przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas grodzkim, y księgami ninieyszemi, grodzkimi, Ówruckimi personaliter comparens wielmożny jegomość pan Michał Pawsza, podczaszy Żytomirski, swym y urodzonych ichmościów panów Stefana y Jana Pawszów, braci swych rodzonych, imieniem, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz przychylając się do dawniejszych protestacyi, przez zesłego wielmożnego jegomości pana Theodora Pawsze, podstolego Ówruckiego, rodzica swego; przeciwko niżej mianowanemu obżałowanemu, ratione decyzyi przyiacielskiej w niektórych punktach, niżej wyrażonych, zadosyć przez obżałowanego nie uczynienia, niemniej vindicuiąc niesłusznego inkarcerowania y do przysięgi przymuszenia wielebnego oycy Jozepha, nazywaiącego się Zahorowskiego, reguły Świętego Bazylego wielkiego ritus graeci, y innych różnych praetensyi, solenniter przed urzędem y aktami ninieyszemi, opowiadając przeciwko wielmożnemu jegomości panu Kazimierzowi na Skorodnym Pruszyńskiemu, podstolemu y sędziemu grodzkiemu Żytomirskiemu, protestował się, takowym niżej opisanym sposobem y o to: iż wyszprzerzeczony obżałowany, jegomość pan Pruszyński, podstoli Żytomirski, mając dobra swe Skorodne, wieś z dobrami protestanta zastawnemi, wsią Medwidnym, in proxima contiguitate, a luboby miał z protestantem, iako w blizkim sąsiedztwie mieszkając, bono affectu certare, to contra omne fas et aequum postępując, zawziąwazy iakowyci gniew y skryty rankor do protestanta,

różne krzywdy y szkody, affronta y przykrości, co tylko mogąc in postpositionem osoby protestanta, ustawicznie czyni, nie dosyć na tym mając, iż jeszcze decyzji przyjacielskiej między zeszłym wyszmianowanym jegomością panem Pawszą, podstolim Owrućkim, rodzicem protestantis, z iedney, a sobą, obżałowanym, z drugiey strony stałey, sprzeciwiwszy się, zadosyć nie uczynił, ostrowu, nazywającego się Usciza, połowicy, do wsi Medwidna, zastawney possessyi protestanta, należącego, wpuł rozdzielić dotąd nie chce, z którego dotychczas pożytek biorąc, na swoje potrzebę obraca, przez co jegomość obżałowany w rigor, w tey że decyzji przyjacielskiej założony, popadł, o co dyczia przyjacielska y manifestacie, o to poczynione, *fusius ac luculentius in se obloquuntur*, także roku blisko przeszłego, tysiąc siedmset piętnastego, chłop, przechodzącego z Litwy, pytającego na mieszkanie do protestanta, poddani jegomości obżałowanego Welawscy, na dobrowolney drodze, na gruncie jegomości obżałowanego Skorodeńskim, nic sobie niewinnego, nagoniwszy, kijami zbili y z odzienia zdarli, który chłop od tak tyrańskiego zbicia ten świat na trzeci dzień pożegnać musiał, roboczego Dmytra Rahozenka, poddanego dziedzicznego jegomości pana Rossudowskiego Skorodyńskiego, który poddany w opiece protestanta zostaić, nic sobie niewinnego, nie mając do niego żadney najmniejszey okazyi, ani też do niego należąc, wziowszy, w dybki żelazne, ręce z nogami złączywszy y okowawszy, przez czas niemały tak dalece trzymał, że aż mało życiem nie zapieczętował, który, okupując się z tak ciężkiego więzienia y niewoli, musiał jegomości obżałowanemu czterdzieście talery bitych dać y tak ledwie onego uwolnił; które wszystkie krzywdy, *oppressie modernus protestans*, nie udając się do żadnych prawnych terminów, y owszem, kochając pokóy pospolity sąsiedzki, dotychczas na sobie *patientissime* znosił, ale y teraz *noviter*, roku terazniejszego, tysiąc siedmset szesnastego, nie ustając w przedsięwzięciu swoim, y coraz żal do żalu, *oppressiā do oppressyi* przydając, wielebnego oycy Jozepha Zahorowskiego, którego pierwey przedtym niewiedzieć z iakiey ratyi, nie *requiruiąc*, iezeliby co winien był, u jego starszych sprawiedliwości, kijami zbiwszy, od parafiey Skorodeńskiej oddaliwszy, ze wsi Skorodna wygnał; nad którym swiaszczenikiem zeszły rodzic pzoestanta ulitowawszy się, iako z parafiey wygnanym i nie mającym się gdzie podzieć, nim sobie miejsce gdzieby mógł należeć, czyniąc naprzód dla Boga, a potym dla jego duchowney osoby, pozwoiliwszy y naznaczywszy temuż swiaszczennikowi mieszkanie w majątności swey, we dworze Medweżańskim, wszelką *suffitientią* onemu ze dworu swego obmyślił był, y ten

świaszczennik, czas niemały w majątności protestanta we dworze Medweżańskim mieszkał; a gdy tenże świaszczennik, wielebny ociec Zahorowski, w potrzebie swojej przez wieś Skorodne przechodził, tedy jegomość obżałowany, dowiedziawszy się o pomienionym świaszczenniku, czeladź swoją posłałszy, onego, nie sobie niewinnego, wziąć y do dworu swego Skorodyńskiego przyprowadzić kazawszy, nie uważając na osobę jego duchowną, której powinnaby być z opisu prawa Boskiego y pospolitego od wszelkiej condycyi i ludzi osobliwa obserwantia, szyją w gąsior, niby iakowego zło czynięc tak ciasno wsadzić kazał, że aż mało się nie udusił; iakożby infalibiler tak było, gdyby syn tegoż świaszczennika, dowiedziawszy się o takowym ciężkim y niemiłosiernym więzieniu, oycowi swemu trochę niepofolgował; o czym jegomość obżałowany dowiedziawszy się, że syn mu pofolgował, kazał tegoż syna jego kijami tak dalece zbić, że aż ledwie prawie wpułumarłego poniesiono, a potem tegoż świaszczennika po tatarsku w kaydany okowawszy, kłodę na szyję włożyć kazawszy, przez niedzil dwie w tak ciężkim niemiłosiernym więzieniu trzymając, głodem y chłodem morząc ustawicznie, zmusił tego świaszczennika, aby mu przysiągł, jako do śmierci z jego majątności nigdzie nie ma się oddalić, jakoż mianowany świaszczennik, nolens volens, nie mogąc daley tak ciężkiego więzienia cierpieć, musiał jegomości obżałowanemu w cerkwi przysiądz. Żelaza bobrowe własne, na bobry postanowione, valoris złotych polskich sześćdziesiąt, jegomość obżałowany wziąć y zagrabić kazał; na ostatek roku terazniejszego jegomość obżałowany białogłową, na imię Katharzynę, z Litwy dla protestanta za gospodynię przywiezioną, o której jegomość dowiedziawszy się, że we wsi Medwidnym, majątności protestanta, zostaje, pierwey córkę swoją namawiać do siebie przysyłał, która, że nie chciała do jegomości obżałowanego poysć, we wsi Skorodnym przechodzącą złapać kazawszy, kijem zbił, ztłukł, która od takowego niemiłosierdnego zbicia zaledwie do Medwidna, majątności protestanta, przyszedszy, ten świat pożegnać mnsiała; przez który to takowy swoy, contra omne fas et aequum popełniony proceder, jegomość obżałowany prawo pospolite violavit y winy, w niem na osobę y dobra swoje generaliter wszystkie libere succubuit; o co wszystko, ut praemissum est, pomieniony protestans iterum iterumque przeciwko jegomości obżałowanemu protestowawszy, deklarował z jegomością obżałowanym, tak ratione sprzeciwienia się decysyi przyjacielskiej, o nieuczynienie z poddanych Skorodeńskich sprawiedliwości, o niewydzielenie połowy ostrowu, nazywającego się Usciza, y uczynienie kalkulacyi z onego, także o niesłuszne y nienale-

żyte inkarcerowanie świąszczeniaka y do przysięgi przymuszenie, poddanego Skorodeńskiego więzienie y o inne wyżej wyrażone praestensie, we wszelkim sądzie y urzędzie prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy iednak tej to-
 rasnieyszey protestacyi *salvam meliorationem, actionem, diminutionem, im-
 mutationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem;*
 którey o przyięcie y do akt zapisanie mnie, urzędu, prosię; co y otrzy-
 mał Michał Pawsza, podczaszy żytomirski, manu propria.

*Книга городская, Окружная, записовая и пометная, годъ 1714—
 1716, № 3223, мѣсто 779 на оборотѣ.*

 CLXXIII

Письмо братчиковъ Спасаго Слудкаго братства къ Кіевскому ми-
 трополиту, содержащее жалобу на самопроизвольное занатіе Слудкой
 Архимандрія Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвер-
 тинскимъ, и на его ненадлежаія распоряженія. 1716. Іюля 26

Jaśnie w Bogu przewielebny, mości ojcie metropolito Kijowski, nasz
 wielce mościwy panie, archipasterzu i dobrodzieju miłościwy! U nog miłoś-
 ciwych archipasterskich upadszy, na osobliwe nasze musimy w tej mierze
 utyskiwać nieszczęście, kiedy, za przybyciem jegomości ojca episkopa Bia-
 łoruskiego, xięcia Czetwerteńskiego, do Słucka, jegomość pan Kuczarski,
 wojt terazniejszy słucki, mając jakowąś dawną, jako sobie uważamy, aneg
 na Kijów, i chcąc akkomodatią uczynić namienionemu prałatowi Białorus-
 kiemu, zkoncypował list, tak sessii miasta Słuckiego, jako i od bractwa
 naszego Stawropigialnego, do waszej archipasterskiej mości, dobrodzieja na-
 szego, podwiodszy strachem i łagodnością tak nas samych, jako też i pos-
 pólstwo, do podpisania onego. My, zewsząd ściśnieni będąc i nie wiedząc
 dokąd się rzucić, częścią widząc na się oburzoną zwierzchność zamkową z

przymówek, jakobyśmy mieli buntownikami być całego miasta i woli królewskiej, która nie miemy jakimby sposobem miała mu conferować, chyba ad sinistram relationem, tutejszą diecezą, częścią dalszym zapobiegając terazniejszej zwierzchności zajętym przeciwko sobie impetom, pro forma musieliśmy na pomienioną do waszej archipasterskiej mości zezwolić expedita, którą teraz na tymże samym punkcie rewokując i posetnie u nóg miłościwych archipasterskich jęczęc, tak o wybaczenia, jako też i o jakąś węg przy tej revocatiej naszej protekcią jako najumitniej supplikujemy. Zmiłuj się miłościwy archipasterzał nad utrapioną swą, w tutejszej okolicy zostającą, trzodą, chćiej powagą swoją pasterską z tych nieszczęśliwych podźwignąć oną tani i już prawie upadającą miłościwą swą wesprzeć elementia. Ucisków terazniejszych dziesiątą arkuszów papieru napęlnić nie podobna. Bywszy archimandryta Słucki, Joasaph Kapicki, violentie i rabunki częste pomosząc od jegomości ojca episkopa przy potentiej zamkowej, musiał porzuciwszy wszystko, unosić resztę zdrowia. Terazniejszy zaś jegomość ociec Wołkowicz, postrzegszy nie z dobrą intencją do Słucka zmierzającego jegomości ojca episkopa, za perswazią godnych ludzi, uszedł do Dzieciotowicz, a ztamąd do Kijowa miał się udać. Archimandryta Słucka z władzy tutejszej zwierzchności jegomości ojcu episkopowi w dispositia odana i posłuszeństwo przykazane, a jegomość ociec episkop, namięsnikiem swoim w tutejszej diecezyej ojca Szyszkę uczyniwszy, onemuż gospodarstwo i rząd namienionej archimandriej Słuckiej conferował. Bywszy protopopa, ociec Leonty Sołowiejewicz, nie tylko przez buntowników: Jana Mińkiewicza, Thomaszewskiego, zięcia jego, Michniewicza, nikolskiego protopopę terazniejszego, Theodora Bajkowskiego—Jlińskiego, a teraz Warwarskiego, z protopopiej degradowany, ale też jakie violentie, exekucie i uciski ponosi, trudno wyrazić i wypisać; żeby nieborak z alteratiej i życiem nie przypieczętował. Jan Mińkiewicz, bywszy protopopa, od inhibitii został uwolniony za sprowadzenie jegomości ojca episkopa do Słucka i już odprawuje służenie, jakoby już otrzymał od własnego archipasterza dispensę i błogosławieństwo. Ojcowie, którzy byli addictissimi waszej archipasterskiej mości, wielkie i srogie uciski ponoszą: jedni w więzieniu zostają, drudzy w kłódkach i żelazach siedzą, inni ciężkie exekucie cierpią, a dla tego samego, że, podczas pierwszej bytności, ojca episkopa za pasterza nie przyjęli i nie uznali. Pod inhibitia i karą przykazano, aby był waszstek congress ojców, w okolicy tutejszej będących, której woli dość czyniąc, przybyszy do Słucka, musieli, radzi nie radzi, kiedy żadnego nie kazano wy-

puszczać z miasta, na wszystko pozwolić. Owo zgóła do takowej nieszczęśliwości przysliśmy, że, kiedy miłosierdzia Bożkiego a twego, miłościwy archipasterzu, nie będzie ratunku, Bóg wie do jakich terminów błahocześnie święte przydzie. Jaka to uwaga i consiliarzów xięcia episkopa wścibić się w cudzą i do siebie mere nie należącą diecezią, i takowe zamieszanie i kłótnie czynić; nie wiemy dalej co począć, tylo nieustającą pokorą i submissią miłościwe ściskając stopy, o sucurs i ratunek do waszmości, dobrodzieja naszego, supplikujemy, tudzież pomienione tragedije sub sigillo secreti et rosa ojcowi protektorowi, waszmości dobrodziejowi naszemu, communicując, wysokiej nas łasce i archipasterskieniu pokornie recommendujemy błogosławieństwu, ostając nazawsze waszej archipasterskiej mości, naszego wielce mościwego pana, protektora i dobrodzieja miłościwego, najniżsi służy i podnózkowie: Theofan Kuncewicz, Symon Denezko, Jakub Łapicki, Jan Fedorowicz Chryścinicz, Alexander Dzyortko, Jan Wołkowicz, Stefan Łapicki pisarz, Jakub Wołkowicz, Stefan Łapicki, Gabriel Sierkiewicz, Jan Łapicki, Theodor Wołkowicz, Piotr Gutowski, Trofim Wasilewicz, Maciej Osipowicz. W Słucku, die 26 Julii, anno 1716.

На оборотъ надпись: List do J. P. M. O. Metropolity Kijowskiego od bratstwa święto-Spaskiego Słuckiego на баламута, episkopa Białoruskoho.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссии для разбора древнихъ актовъ, № 239.

CLXXIV

Письмо Киевскаго митрополита (Иоасафа Кроковскаго) къ русскому посланнику въ Варшавѣ, князю Григорію Федоровичу Долгорукому, съ жалобою на бѣлорускаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ насильно присоединилъ къ своей епархіи Слуцкій погѣтъ, составлявшій часть епархіи Киевской. 1716 (?).

), Syatelniejszy, przewoschodytelniejszy kniaź połnomoszcznyj y wse-
dijstwitelnyj posoł, hospodyn Hryhory Feodorowicz Dołhorukij, mój premi-
łostiwejszyj hospodyn y weliczajszyj błaħodytelu!

Jaśnie w Bozi preoświaszczennyj jeho miłost otec Sylwestr, kniaź
Czetwertenskyj, episkop Piłoruskyj, kohda poswiszczenye brał w Kiewe u
preoswiaszczennoho, preźde mene bywszoho, mitropolity Warłaama, obisz-
czałsia so kletwoiu prestołu mitropolii Kiewskoj podsudstwowaty y wo
wsiakych dilech duchownych z kiewskimi mitropolitami sohłasye imity, na
czom y rukopisanye swoje dał, a kohda prestawłsia preoświaszczennyj
Warłaam y po nem ja nedostojnyj izbran y na poświaszczenye otiechałem
ko Moskwi, on, otec episkop, klatwu swoiu razorył y w eparchii Kiewskoj
buduczij powit Słuckij do swoieho episkopstwa pryłuczyl był y, za done-
seniem Jeho Carskomu Preswitłomu Welicestwu, upominanyj bywszy,
Słucka znouu ustupił mni y dotychczas do onoho ne naležał y żadnoho
prépiatya ne tworył. A nini, ne wim za czyim sowitom, bez moieho wie-
doma y sohłasya, toj powit Słuckij otniał ot mene y, naichawszy, swiasz-
czennikow ohrabił y archimandrytu inoho poświatyl, a toj, kotoryj ot me-
ne proizweden był, musił do Kiewa zbihty, toho rady nizajsoie moie Wa-
szemu Syatelstwu otdaiuczy pokłonenye, proszu smirenno, błaħowoli Sia-
telstwo Wasze wnesty mnohomoszcznoie swoje chodatajstwo do jeho koro-
lewskoho wełyczestwa, daby toj Słuckyj powit znouu mni był wozwrasz-
czen, bo odtudu bywaiet prawosławya umalenyje unii rymskoy prywne-
senye, za nesohłasnym so mnoiu jeho, otca episkopa, radyniem, y kohda on,
preoswiaszczennyj otec episkop, przszlet do Syatelstwa Waszeho, jako mni
słyszno i skazowaiet, czto za moim pozwoleniem on Słuckom naczał wła-
dity, proszu Waszeho Syatelstwa ne powiraty, jako gdyby y prywilej
preoswiaszczennoho kiewskoho, preźde bywszeho archierpja, do widinya
Waszomu Siatelstwu przsłał, proszu ne wnimaty jemu, bo toj prywilej jest
podzornyj, bo jeho preoświaszczenstwo ni jedynoho so mnoju kohda imił
sohłasya, i nini odobrał Słucok bez moieho soizwolenya; proszu Siatelstwo
wasze w tom jemu prepiatye sotworyty, za czto dołžen budu o zdrowii
Waszeho Syatelstwa Hospoda Boha molistwowaty.

¹⁾ В начале акта находится приписка: Copja listu jaśnie w Bogu
przewielebnego, jegomości ojca metropolity Kijowskiego do jaśnie oświeco-
nego xięcia jegomości Dołhorukiego, pisanego z Kijowa.

Wazzenru Syatelstwa, melana premilistuwyzsana hospodynu y weliczyszemu blahodytelewi wsich blah userdnyj bohotolec.

Jeho Carskoho Swiaszczennejszoho Weliczestwa kniaziu potnomoszcznomu y wsedytwitelnomu poslowi, rezudujuczemu w koroni Polskoj y kawaleru Effohe Orka, syatelnejazomu y prawoschodytelnejazomu hospodynu Hryhoryju Fiedorowyczu Delhorukemu, melanu premilistuwyzsana hospodynu y weliczyszemu blahodytelewi so smireniem.

На обороте найдено: Copia listu J. W. P. Im. G. metropolity de X. Dolhoruckiego. Zamyka priblizno do ruszski drugie listowani. G. wlytu episkopu Byloruskemu tego wremeni.

Kopija eta xranitsja w sobranii dokumentow, prikladajuszczem Vremennoj Kommissii dla wybora drownych aktyow. Po dopomischelnoj anisi № 33.

CLXY

Грамота владельцев Слуцка: Рейнского палатина Карла-Филиппа, и дочери его, Елисаветы-Августы, предписывающая жителям Слуцка признавать наем собою духовную власть Киевскаго митрополита, а не епископа Бѣлорускаго. 1717. Октября 22.

Dei gratia nos, Carolus Philippus, palatinus Rheni, sacri Romani imperii archithesaurarius et elector, Bavariae, Juliae, Cliviae et Montian dux, comes Veldentiae, Sponheimii, Marchiae, Ravensbergae et Moersae, dominus in Ravenstein etc. Et nos, Dei gratia Elisabetha-Augusta, comes palatina Rheni, dux in Birze, Dubinki, Slucko et Kopyl, comes in Zabudow, Kordelow, Kopyn, Kieydany, Romanow, Newel et Stabiet etc. Omnibus et singulis, quorum interest, notum facimus: quod non sine gravi indignatione

displacitiaeque nuper perceperimus, Albae Russiae episcopum, directe contra privilegia, a serenissimis antecessoribus nostris, ducibus Sluciae, capitulo et abbatiae Slucensi ritus Graeci gratiosissime concessa et a nobis toties confirmata, dictam abbatiam capitulumque, ab immemorato tempore ad metropoliam Kijoviensem spectantia, suae potestati jam iterato subigere attentasse, hunc in finem praeterito anno memoratam abbatiam forti manu aggressum fuisse, Theodorum Wołkowicz, abbatem, a nobis confirmatum, detruisse, bona monasterialia dissipasse, per annum fere ibidem usurpatorio more perennando, abbatiam ad incitas redegisse. Obviando igitur similibus in futurum inconvenientiis, in praejudicium supramemoratorum privilegiorum, religioni ritus Graeci Sluciae concessorum, vergentibus, praesentibus semel pro semper abbati Slucensi, Theodoro Wołkowicz, monachis et monialibus, capitulo et universo clero, nunc in posterumque existenti, serio sub gratia nostra intimamus, ut iuribus et privilegiis, sibi indultis, presse inhaerendo, ne latum unguem discedant, nullam praeter metropolitae Kijoviensis benedictionem agnoscant, et ab hac sola (in ordine quoad spiritualio) immediate dependentiam habeant, nec aliquid in contrarium, unde sopiti motus et confusio resurgat, statuunt. Quae omnia magnifico domine Oskierka, marschalle Mozyriensi, oecomeno et coadministratores regentiae nostrae Slucensis, stricte manteneri, usurpatores abbatiae, quocumque nomine veniant, repellere, clericorum, si qui refractarii comperiantur, captivare et Kijoviam ad dandas condignas merita poenas (si Sluciae non aderit locumtenens metropolitae Kijoviensis) transmittere committimus, injungimus, demandamus. In quorum omnium robur, fidem ac observantiam, praesens mandatum, manibus nostris signatum, cancellarias nostrae sigillis communicare jussimus. Actum Neeburgi, anno 1717, die 27 Octobris. Carolus, elector palatinus. Elisabetha, comes palatina. (M. II.).

Подлинник хранится в собраніи документов, принадлежащих Временной Комиссии для разбора древних актов, № 244.

CLXXVI

Жалоба дворянина Адама Искрицкаго на владѣтельницу Дымирскаго староства, дворянку Терессу Ласковую, и на ея управляющаго, дворянина Ивана Смигурскаго, о томъ, что они причиняютъ различныя обиды истцу и его подданнымъ, крестьянамъ села Демидова; между прочимъ Смигурскій запретилъ Дымирскому священнику исполнять церковныя требы въ селѣ Демидовѣ, принадлежащемъ къ Дымирскому приходу, а также пускать Демидовскихъ крестьянъ въ ихъ приходскую Дымирскую церковь. 1717. Ноября 24.

Року тисеча семьсотъ семнадцатого, месеца Новемьбра двадцать четвертого дня.

На уrade вгродзкомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною, Михаломъ Сынгаевскимъ, воморникомъ вграницнымъ Киевскимъ, намесникомъ вгродземъ староства Овруцкого, и внигами внишними, вгродземци, овруццими *comparens personaliter urodzony jegomość pan Adam Iskrzycki, syn zesłego urodzonego jegomości pana Bazylego Iskrzyckiego, dóbr Demidowa cum attinentiis, w woiewodztwie Kijowskim leżących, dziedzic, swym y urodzoney jejności paniej Katarzyny Wolskiej Bazyłowej Iskrzyckiej, wdowy, matki swey, imieniem, vindikując znaczney swey krzywdy, szkody y zabierania gwałtownie dóbr, gruntów swoich Demidowskich, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz przeciwko wielmożney jejności paniej Theressie Kossakowskiej Łaskowej, starościney Dymirskiej, wdowie, dóbr miasta Dymira possessorce, także urodzonemu panu Janowi Smigurskiemu, administratorowi, sławetnym y roboczym: Stukałenkowi, woytowi, Oszumkowi, Sowenkowi, Rewie y innym wszystkim, mieszczanom y poddanym Dymirskim, dobra, grunta y otczyny, do Demidowa, dóbr protestantis, należące, z roskazania paniej swej y podstarościch Dymirskich niesłusznie y nienależycie, gwałtownie zabierającym y różne szkody protestantowi y poddanym jegomości Demidowskim, czynioncym, solenniter świadczył y protestował się o to: iż obżalowana wielmożna jeymość pani Łaskowa, starościna Dymirska, nie kontentując się dawniejszemi krzywdami, szkodami, zabieraniem gruntów, ostrowów, otczyn, drzew bartnych ze psczołami y bez psczoł, pól, sianozęci pro-*

testantis, do Demidowa należących, tak za dawniejszych possessorów ichmości Dymira, iako y za swoiey possessyey przez dawniejszych administratorów swoich, mieszczan y poddanych Dymirskich, też krzywdy y szkody protestującemu y poddanym jegomości czyni, dobra, grunta, do Demidowa, dóbr protestantis, należące, gwałtownie zabierać y do Dymira przywłaszcząć każe, jakoż mieszczanie, ad praesens Dymirscy, a przedtym rodem dziedziczni z Demidowa, przezwiskiem Oszumkowie, trzech braci rodzonych, gruntu y otczynu bartney, do Demidowa, dóbr protestantis, należącey, przez mieszczan y poddanych Dymirskich niesłusznie zaszły y gwałtownie odjętey, na mil trzy, nienależycie trzymając, z którey otczynu do Demidowa dawano dani kadź miodu, te grónta y otczyne zawiódł y przywłaszczył do Dymira antecessor tych Oszumków, który pierwey był poddanym dziedzicznym Demidowskim, a potym, podczas kozacczyny, y sam na mieszkanie przeszedł y grunt ten y otczyne do Dymira zawiódł y one trzymał, a po nim wyszpomienieni Oszumkowie, potomkowie jego, y dotąd niesłusznie trzymają, ex quo pod czas woyny kozackiey panów w tych kraiach nie było, wszystko to kozacy trzymali, a nietylko te grunta y otczyn trzymają, ale y inne ze wszystkich stron, gdziekolwiek się granica Demidowska schodzi, tam wszędzie z rozkazania possessorów Dymira ciż mieszczanie y poddani Dymirscy vi et violenter pozabierali, poodeymowali y teraz zabierają, o co wszystko, tak zesłży jegomość pan Bazyli Iskrzycki, rodzic, u dawniejszych ichmościów Dymira possessorów y sam jegomość protestujący u jeymości paniey Łaskowey, starościney Dymirskiey, o przywroconie tych gruntów y otczyn Demydowskich gdy requirowali, tedy żadney sprawiedliwości z mieszczan y poddanych Dymirskich nie otrzymali, owszem taż jeymość pani starościna Dymirska, w protrakcją sprawiedliwość puszczając, do wielkich szkód protestanta przez nieprzywrócenie y niezazywanie pomienionych gruntów y otczyn przyprowadziła y przyprowadza; y lubo jeymość, uprosiwszy jegomości pana Piotra Skorupskiego, zesłała była do Dymira za komissarza do rozeznania tych gruntów y granic między Dymirem a Demidowem, dobrami protestantis, z iedney tylko strony—od uroczyiska Rykuni do rzyki Zdwizy, iednakże nie tak prawnie, iako barzicy to pozwem zaraz w ręce dając, inquantumby gruntu nie miał ustąpić, to odpowiedziami różnemi y kiwaniem obuchami tak administrator, iak y ciż mieszczanie y poddani Dymirscy in praesentia tegoż jegomości pana Skorupskiego, komissarza, grożąc y odpowiadając, według prawa y słuszności postąpić y przysiąc na tym gruncie, iako ichby miał być, nie chcieli y nie przysięgli;

Demidowscy zaś poddani protestantis, lubo na swoich własnych gruntach do przysięgi zabierali się y przysięgę chcieli, iednak ich nie dopuścili, y owazem, lukiem y przynagleniem, a prawie przymuszeniem tenże jegomość pan komissarz y administrator, iako też mieszczanie y poddani Dymiracy protestującemu y poddanym jegomości wielką krzywdę uczynili y teraz czynią; potym pan Jan Smygurski, po pana Bilińskim nastąpiwszy administratorem Dymirakim, nie uważając na prawo pospolite y sąsiedzkie, owazem jeymość panią starościne Dymirską, panią sweią, zawołał, a protestanta do szkód przyprawując, ultro wdzierając się w grunta Demidowskie, mieszczanom y poddanym Dymirakim dalsze krzywdy y szkody w gruntach Demidowakich czynić y one zabierać pozwala y rozkazuje; iakoż roku terasnieyszego, tysiąc siednset siednastego, in Junie, poddany Dymirski ze wsi Kotiuzanki, Rewa, y inni zagraniczni, z rozkazania pana Smigurskiego, administratora, w puszczy y gruntach własnych Demidowskich dzięgię kurzyli, popioły dla przedania do Kijowa robili, tenże Rewa y inni poddani Dymiracy drzewa bartne y nie bartne pozabierali, pszczoły na głowe powydzierali, sianętości pokosili y innych krzywd y szkód niemało uczynili y teraz daley grunta zachodzą y szkody ustawicznie czynią; tenże pomsieniony Oszumko, mieszczanin, teraz swiżo kilkadziesiąt barci ze pszołami, w in-szey stronie, na ureczysku Mokreu, w dobrach y gruntach Demidowakich u poddanych protestantis gwałtownie pozachodziwszy, powydzierał, o które zakazanie gruntów y podarcie pszczoł przez tego Oszumka, mieszczanina, Rewa, y innych gdy jegomość protestujący sprawiedliwości u pana Smigurskiego, iako administratora, requirował y uskarżał się, tedy jegomość, miasto uczynienia oney, consulto szukając okaziey, czy sam przez się, czyli z rozkazania paniey sweiey, mieszczan y poddanych Dymirskich: Stukalenka, woyta, Rewe, Sowenka y innych pianych na dwór protestantis w Demidowie roku terasnieyszego, die undecima Julii nasał, którzy, nasrodzary, fariay y hałasu uczynili, różne tyry (sic) y kontempta, posponując osobe jegomości protestującego, dawali, odpowiedzi czynili y tak, kontempcem protestanta nakarmiwszy, zaledwie ze dworu odeszli, Chome, poddanego Demidowakiego, posłanego od protestanta do pana Smigurskiego, prosząc o sprawiedliwość na tegoż Oszumka, mieszczanina, że mu wszystkie drzewa bartne ze pszczołami y bez pszczoł gwałtownie pozachodził y pszczoły powydzierał, miasto uczynienia oney, tegoż Chome na złość kijmi chciał bić, mówiąc te słowa: »za-dla ciebie y dla twoiey skargi chłopie! nie bode poddanego pańskiego rujnował«; który chłop, Choma, gdyby był nie uciekł,

pewnieby onego kijmi zbił, a pan Smigurski ludziom Dymirskim iaszczę
 więcej gruntu Demidowskiego na uroczysku Mokrcu zachodzić kazał, ga-
 yowuszczynie, to jest intrate od robienia dziegcia, w tymże gruncie Demi-
 dowakim, Mokrcu, od dziegciarzów nienależycie zabrał, tenże pan Smigur-
 ski, Sowenkowi, mieszczaninowi, roskazał, aby żołnierzów, consistencją w
 Dymirze roku terazniejszego mających, informował, żeby siano na gruntach
 y sianożęciach Demidowskich pokosili, przez co protestans y poddani jęgo-
 mości szkodę ponieśli, nie mając gdzie sobie siana kosić; potym tenże pan
 Smigurski, mając u siebie w Dymirzu officiera moskiewskiego, umyślaie go
 traktował y małżaka jego, będąc u tegoż officiera, na zastawie w Ostro-
 wie stojącego, prosili y informowali przy ludziach pewnych, aby poddanych
 protestantis Demidowakich, do Kijowa przez też zastawę przecieżdżających,
 zabierał, grabił y pod karawną brał; iakoż tak się y stało, bo zaraz pod-
 danego Demidowskiego, na imie Sidora Hrekonenka, z Kijowa iadącego;
 nie niewinnego, właśnie z ich instinktu tegoż, officier, w samy roboczy czas
 wziewszy go pod kaławur, tydzień więził y, klaczą iego to do Kijowa, to
 z Kijowa, y gdzie mu potrzeba była, biegając, skaleczył y inne krzywdy
 y affronta tenże officier protestanti y poddanym jęgomości czynił z infor-
 maciey panów Smigurskich, małżaków, przez co szkodę wielką protestans
 y poddani jęgomości ponieśli; nadto ciż ichmość panowie Smiguracy, mał-
 żakowie, osobliwie sama jęgomość, zdrowiu y życiu protestantis szkodzić od-
 powiadali różnemi sposobami; popu swemu Dymirskiemu zakazał na post-
 pozycyę protestantis, aby poddanych jęgomości Demidowskich, cerkwi a
 siebie nie mających, do cerkwi Dymirskiej, do parafiey, dla spowiedzi,
 dzieci krzczenia, chorych dysponowania, nawet y do cerkwi chodzić nie
 dopuszczał y nie przyjmował; w czym nietylko protestanti postpozycia, ale
 y samemu panu Bogu krzywda dzieie się; żyd, Leyzor Jozefowicz, który
 trzymał aręde wraz w Dymirze y u protestanta, w Demidowie, a gdy się
 w racie zadłużył, tedy tenże pan Smigurski, tego żyda wziewszy, onego
 więził, chudobe jego zabrał, a protestantowi raty nie kazał y nie dopuścił
 płacić y innych krzywd, szkód, tak pan Smigurski y dawniejsze adminis-
 tratorowie, iako mieszczanie y poddani Dymirskie z roskazania państwa
 swego przez niesłuszne zażywanie lat kilkanaście gruntów y otczyn Demi-
 dowakich, wydzieranie pszczoł y inne oppressie na piętnaście tysięcy zło-
 tych polskich nanieśli y naczynili, nie inkludując w to zabranych gruntów,
 y teraz coraz grunta y otczyny odbierają, na zdrowie protestantis y pod-
 danych jęgomości różnemi sposobami odpowiedzi czynią, których krzywd y

szkód przez zabranie y gwałtowne odjęcie gruntów, otczyn, wydzieranie pszczoł protestanti y poddanym jegomości Demidowskim, modo praemisso naczynionych, unikając, y iuż za swoje iakoby grunta te y otczyny Dymidowskie, do Dymira niesłusznie przywłaszczone, mając, tenże pan Smigurski, administrator, nomine wielmożney jeymości paniej starościnej dymirskiej, paniey swoiey, in actis castrensibus owrucensibus roku teraznieyszego, die trigesima Augusti przeciwko protestanti uczyniwszy, różne rzeczy, czego nie było, niesłusznie pozadawał, iż iakoby miał na grunta Dymirskie ludzi y czeladź swoią nasyłać, wiolencię czynić, poddanych Dymirskich rozganiać, bić, łapać, konie, woły zabierać, przeszkody iakoby w gruntach Dymirskich czynić, pszczoły iakoby wydzierać, miody zabierać y inne inconvenientia, czego dowieść nie może, w tey swoiey protestaciey niesłusznie popisał y podokładał; a potym jeymość pani starościna Dymirska o te swoje tak małe y to niesłuszne praetensie, mimo sądy grodzkie Kijowskie, extra forum debitum, evocatorie, do sądu głównego trybunału koronnego Lubelskiego, niesłusznie pozywa y do szkód protestanta przywodzi; o co wszystko, ut praemissum est, idem comparens przeciwko jeymości paniej starościney Dymirskiej, panu Smigurskiemu, administratorowi, także mieszczanom y poddanym Dymirskim iterum iterumque świadczył, protestował się, de nullitate tey protestaciey jeymości paniej starościney Dymirskiej reprotestował, salvam meliorationem tey protestaciey swoiey per aliam faciendam vel per citationem correctionem, si opus fuerit, zostawił y, prawnie o to czynić deklarowawszy się, o przyjęcie do xiąg prosił, co y otrzymał. Adam Iskrzycki, manu propria.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1717, № 3224; мѣсть 317.

CLXXIII

Грамота, выданная королею Августою II Патрикію Бѣлькому на должность Овруцкаго архимандрита. 1718 Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiątego szostego, miesiąca Augusti siedmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owrućkim, przedemną, Ludwikiem-Benediktem Szawłowskim, woyskim halickim, burgrabią grodzkim owrućkim przysięgłym, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owrućkiemi stawiający osobiście wielmożny Tomasz Rybczyński, palestrant grodzki owrućki, ten przywiley, od nayiaśnieszego Augusta, króla polskiego wielmożnemu jegomości xiędzu Patrycemu Bielskiemu na archymandryą Owrućką miłościwie dany y konferowany, podpisem ręki nayiaśnieszego monarchy, przy pieczęci koronney, na massie czerwoney wyciśnionej, stwierdzony, z przypiskiem ręki sekretarskiej, tudzież napisem na wierzchu zwykłemi, *ratione intra contentorum* dla zapisania do xiąg grodzkich, owrućkich, podał, w ten sposób: *Augustus secundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae Vołhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae et Czernihowiae, dux hereditarius Saxoniae et elector. Reverendo in Christo patri Leoni Kiszka, archiepiscopo metropolitano Kijoviensi, Haliciensi totiusque Russiae, episcopo vero Vladimiriensi et Brestensi, gratiam nostram regiam. Reverende in Christo pater! Vacat ad praesens, post liberam et spontaneam resignationem venerabilis Clementis Domaracki, de ordine divi Basilii magni archimandritae Ovrucensis ultimi, et immediati possessoris, practacta archimandria Ovrucensis, quam, ne in ulteriorem temporis progressum cum detrimento ecclesiae Dei vacare contingat, re et consilio initis cum dominis consiliariis et ministris nostris, ponderatisque meritis in ecclesia Dei, in patria ac republica doctrina, pietate ac in rebus unionis sanctae promovendis zelo venerabilis Patricii Bielski, de ordine divi Basilii magni officialis et rectoris Vladimiriensis, constituimus eidem beneficium praememoratum ecclesiasticum conferre, veluti paraesentium litterarum privilegii nostri contextupraefatam archimandriam Ovrucensem cum universis et singulis ejusdem attinentiis et pertinentiis, specialiter et vero: quolibet die sabbato exigendis et recipiendis de molendinis ovrucensibus mensuris, uti antea practicatum atque privilegiis serenissimorum praedecessorum nostrorum consignatum et conscriptum erat et est, prememorato venerabili Patricio Bielski de ordian divi Basilii magni, officiali et rectori Vladimiriensi, conferimus ac, ut sinceritas vestra hunc et non alium, servatis de iure servandis, de statione officii sui tum de iure archiepiscopali metropolitano, sibi in similibus suffragante, in archimandritam Ovrucensem benedicat, benedictum instituat et investiat, installatum et investitum, de more et consuetudine solitis, introduci et intromitti curet, secus nec aliter faciendo ob gratiam nostram regiam requirimus per praesentes; ut vero*

ejusmodi privilegii nostri littera maiori polleant robore, eadem manu propria subscripsimus et sigillo maiori regni nostri Poloniae iussimus communiri. Datum Varsaviae, die decima mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo decimo octavo, regni vero nostri (?) anno. U tego przywileiu podpis ręki najjaśniejszego monarchy, przy pieczęci wielkiej koronney, z lewey strony takowy: Augustus rex (L. S.); z prawey zaś strony pieczęci podpisy w tych wyrazach: archymandrya Ovrucensis, post liberam resignationem venerabilis Clementis Domaracki, confertur venerabili Patricio Bielski, ordinis divi Basillii magni, officiali et rectori Vladimiriensi. Mathaeus Iliak, ensifer bractaviensis S. R. M. sigilli majoris regni secretarius m. p. Któryże to przywilej, za podaniem y prozbą wyż wyrażonego jegomości podawiaiącego, a za urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg ni-niejszych, grodzkich, ovruckich iest zapisany.

Книга городская, Овруцкая, записовая, № 3292, годъ 1786; листъ 375 на оборотъ.

CLXXVIII

Жалоба вслѣдствіе драки, происшедшей между членами парубоцкаго братства города Выжвы, по поводу обычая, существовавшего въ братствѣ; бросать другъ друга въ воду во время Свѣтлаго праздника. 1718. Мая 2.

Actum die Mai 2, 1718.

Przed nami: Thomaszem Żdanowiczem, lantwójtem, Jackiem Potapowiczem, Mikitą Weremeczykiem, burmistrzami, Omelianem Osyjkim, Semenem Wołczkiem, ławnikami, stanawszy Harasim Kucyk, Iwan Cichosz, Jakim Weremeczyk, imieniem tak swoim, jako i wszystkich młodzieńców, protestowali się na młodzieńca, Olexę Hulikowego: iż, podczas świę-

ta Wielkanocnego, według zwyczaju młodzieńskiego, trafiło się jeden drugiego kompać; jakoż protestującego obżałowany sam zdradziecko wpchnął, a potem protestujący, wzajemnie chcąc zkompać, rzucił; i, nim dał się do wody wrzucić, pokąsał, i nas wszystkich znieważał; za co my udali się do prawa, żebrawc sprawiedliwości; upraszał do xiąg protestaciej zapisania; którą kazaliśmy do xiąg zapisać, co jest connotatum.

*Книга маистрата города Выжвы, годъ 1710—1725, № 1294.
Листъ 202 на обоюотъ.*

CLXXIX

Жалоба аворянина Антонія-Александра Бандинелія на дворянина Сигизмунда Шукшту о томъ, что онъ приказалъ вспахать поле, принадлежащее Брагинской Святоиколюской церкви и присоединилъ оное къ своимъ землямъ. 1720. Мая 2.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Maja wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskiemi comparens personaliter urodzony jegomość pan Jan Lewkowski, nomine et ex speciali commissio wielmożnego jego mości pana Alexandra-Antoniego Bandynelego, woyskiego Mielnickiego, solenniter przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Zygmuntowi y Helenie Patkowskiego Szuksztom, podstolim Kowieńskim, małżąkom, tudzież czeladzi y poddanym ich mościów, samym-że ich mościom obżałowanym po imionach y przezwiskach dobrze wiadomym y znaiomym, quorum statutio przed przyszły sąd, dla wskazania na nich win prawnych, omnino urgetur, protestował się in eum modum: iż ich mość przerweczeni obżałowani panowie Szuksztowie, podstolowie Kowieńscy, małżąkowie, nie kontętniac się daw-

nieyszemi różnemi krzywdami, szkodami, oppressyami, wiolenciami, różnych miesięcy i dni czynionemi, o co dawniejsze protestacye, przeciwko ich mościom obżałowanym poczynione, fusius obloquuntur, ale y teraz noviter, nieustaiąc w przedsięwzięciu swoim, y owszem, coraz szkodę do szkody, żal do żalu, oppressyą do oppressyi przydaiąc, nic nie uważaiąc na prawo pospolite, które każdemu omni tempore ubicunque quod cuius est reddere et restituere każe, śnieli y wazyli się roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwadziestego, miesiąca Aprila dnia pietnastego, vi et violenter ludzi y poddanych swoich z różnym orężem, do wojny należącym, zpędziwszy y zkupiwszy kilkadziesiąt, z sochami na pole, nazwane Tworowe, ex antiquo do cerkwi Świętego Mikołaja Brahińskiej należące, nasłać y te pole, incorporuiąc do swey niesłuszney y nienależącej possesyey, poorać kazali, którzy nasłani, dość czyniąc woli y rozkazaniu ich mościów obżałowanych, wyszmianowane pole, Tworową, przez dwa dni orząc, poorali y repulsyą uczynili; przez który to takowy swoy postępek niesłuszny ich mość obżałowani prawo pospolite violarunt y winy, w nim pro qualitate facti na osoby y dobra swoje libere succubuerunt; o co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans, nomine pryncypała swego, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował tego pryncypała swego in omni foro, iudicio et officio regni usitata via progredi juris, zostawiwszy tey terazniejszey protestacyey salvam meliorationem vel per citationem, si necessitas juris exigerit, correctionem, a natenczas, brevibus napisaney, mnie, urzędu, o przyięcie y do akt zapisanie prosił, co y otrzymał. Jan Lewkowski m: p.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720—1745 года, № 35; листъ 257.

CLXXX

Сознаніе вознаго о томъ , что онъ вручилъ владѣльцамъ Боролянскаго имѣнія позовъ , требующій ихъ къ суду въ Люблинскій трибуналъ , вслѣдствіе жалобы на нихъ уніятскаго митрополита , Льва Кишки , и дворянина Станислава-Казимира Стецкаго , о томъ , что крестьяне села Загалець присвоили себѣ колокола и другое имущество , принадлежавшіе Ушевской уніятской церкви , и отказываются возвратить ихъ . 1720. Іюня 5.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Junii dnia piątego.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem natenczas podwojewódzwa y vice-regentem grodzkim generału województwa Kijowskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi stanowszy oczewiście woźny generał województwa Kijowskiego y innych, opatrzny Andrzej Mikołajczuk, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyey swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, kijowskich zeznał: Iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwudziestego, dnia pierwszego Junii pozew główny, trybunalski, koronny, Lubelski, autentyczny, na membrane pisany, temuż sądowi głównemu, trybunałowi koronnemu Lubelskiemu, sędzić się należący, odniósł do dóbr miasteczka Borodianki, w województwie Kijowskim leżących, y tam ten pozew w brame zamczku tameyszego włożył, o położeniu onego, od kogo, po kogo y w jakiej sprawie był pisany? stróżowi zamkowemu y mieszczanom na mieście, y kogo jeno tam widzieć mógł, prawnie opowiedział y publikował. Pisany ten pozew na instancją instygatora sądowego y jego delatorów: jaśnie wielmożnego imci xiędza Leona Kiszki, archiepiskopa, metropolity Kijowskiego, Halickiego y całej Rusi, episkopa Wołyńskiego y Brzeskiego, Kijowopieczarskiego y Supraleskiego archymandryty; tudziesz wielmożnego imci pana Kazimierza Stanisława na Steczance Steckiego, chorążego kijowskiego, podstarościę Żytomirskiego y Włodzimirskiego grodzkiego, półkownika woysk

jego królewskiej mości y rzeczypospolitey, aktorów, po jaśnie wielmożną jey mość panią Maryannę z Potoka Potocką Szczuczyną, podkanclerzyną wielkiego xięztwa Litewskiego, pozostałą małżankę, wdowę, matkę, y wielmożnych ich mościów panów: Marcina y Jana Szczuków, podkanclerzyców wielkiego xięztwa Litewskiego, synów, dóbr miasteczka Borodianki cum attinentiis dziedziców, tudzież urodzonego imci pana Stanisława Kazimierza Morawskiego, miecznika Trębawelskiego, dóbr Borodianki quovis titulo possessora, niemniey pracowitych: Kornieia, Stenka a Tryszka Dokię Boraczków, Tymocha Wieliczka y innych, wsi Zahalec, do Borodianki należącey, poddanych, po imionach y przezwiskach tak samey jaśnie wielmożney jey mości paniey Szczuczyniey, podkanclerzyniey W. X. L., jako też imci panu Morawskiemu, miecznikowi Trębawelskiemu, panom ich, lepiej wiadomych y znaiomych, hoc loco pro specificatis bydź rozumianych, cum assistentia, onym de jure debita, pozwanych, a tożw sprawie i actiey ratione przez pozwanych, wsi Zahalec poddanych, na grunt, do wsi Michałow należący, naiachania, dzwonów y innych aparatów cerkwie Uszewskiej, które ludzi Michalscy y Uszewscy do pomienioney cerkwi kosztem swoim sprawowali, a podczas zamieszania y inkursyi nieprzyjacielskiey w ziemi zakopali byli, wykopania y do wsi Zahalec zabrania, na tak wiele requizyciey oddania u jaśnie wielmożney jey mości paniey podkanclerzyniey W. X. L., także imci pana Morawskiego, miecznika Trębawelskiego, aktorów listownych, ustnych, to przez ich mościów przyiaciół o uczynienie sprawiedliwości z poddanych swoich, ani dzwonów y rzeczy cierkiewnych oddać, czas od czasu zwłaczając, nie kazania, y owszem, przez tychże dóbr Borodianki cum attinentiis poddanych różnych szkód w borach, lasach, sianożęciach, do klucza Unińskiego należących, czynienia, pożytków brania y sobie przywłaszczania przez tychże poddanych różne odpowiedzi, przechwałki czynienia, a zatym do przywrócenia wyszmiarowanych dzwonów y rzeczy cierkiewnych, do przysłuchania się winom prawnym, jakie ex arbitro iudicii na pozwanych skazane będą, tum pro statuitione supraspecificandorum subditorum, pro sumendis super illis paenis, a, w niestawieniu onych, do odpowiadania samym za nich y do nadgrodenia szkód, ztąd pochodzących, y o inne pretensye, w pozwie oryginalnym wyrażone, intentowaney, o czym oryginalny pozew y inne dokumenta, do których się ta terazniejsza woznego lectia interessue, szerzey y dostateczniey w sobie obmawia; za którym to pozvem tenże wyż mianowany wozny rok y termin stronom obom, powodowey y pozwanej, przed sądem głównym trybunału koronnego,

Labelskiego od daty y położenia pozwu tego za niedziel cztery, albo wiecezas, gdy ta sprawa z rejestru wojewodztwa Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego, Czernihowskiego y ich konserwat albo innego jakiegokolwiek, tey sprawie nalezitego, do sądzania przypadnie y przez woznego sądowego przywołana będzie, zawity ku rozprawie prawney stanowienia się, złożył y naznaczył y o tym te swoje prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacje, prosząc eam actis connotari. Co y otrzymał Andrzej Mikołajczak, wozny, pisać nie umięjący.

*Книга городская, Киевская, замисская и поточная. 1720—1745
года, № 35; листъ 288.*

CLXXI

Свидѣтельство нѣколькохъ дворянъ въ томъ, что они, въ бытность свою въ городѣ Брагинѣ, видѣли кладбище, принадлежащее къ Святоикокольской перкви; разрушенное дворяниномъ Бандыневымъ и кости докопанныхъ выброшенныхъ изъ могилъ по его приказанію, такъ какъ мѣстность, на которой находилось кладбище, понадобилась Бандинелю для разведенія италіянскаго сада. 1720. Августа 10.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Septembra dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewództwa, vicesregentem grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, y zięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny imię pan Zygmunt Szuxta, podstoli Kowieński, te attestacją z podpisami rąk, w nieyże wyrażonych, na affektacją przewielebnemu w Bogu

jegomości xędzu Benedyktowi Rozańskiemu, przeorowi Vallis Gratiae ordinis cisterciensium, ratione introcontentorum daną y służącą, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ta attestacya do xiąg niniejszych przyięta y wpisana była, a tak ja, urząd, pomienioną attestacją ad acticandum przymuiąc, czytałem y temi iest ingrossowana słowy: My, niżey na podpisach rąk naszych wyrażeni, dаемy te nasze testimonium na affektacją przewielebnego w Bogu imci xędza Benedykta Rozańskiego, przeora Vallis Gratiae ordinis Cisterciensium, w niżey opisany sposób. Iż my, będąc w mieście Brahinu, na kondescenssyi między wielmożnemi ichmościami pany Szuxtami, podstolemi Kowieńskimi, małżakami, a ich mościami pany Bandynellemi, woyskiami Mielnickimi; małżakami, y innemi agituięcej się, widzieliśmy cmentarz Świętego Mikołaja cerkwi Brahińskiej rozkopany, a na tym miescu ogrod włoski iest założony przez imci pana Bandynellego, woyskiego Mielnickiego, gdzie koście trupie y głowy powykopywano, (które) walaia się y poniewieraia; co my na swoje oczy widziawszy, tę attestacją rękoma naszemi własnymi podpisuiemy. Działo się w Hłuchowiczach, roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Awgusta dziesiątego dnia. U tey attestaciey podpisy rąk temi słowy: Stefan Zawialicz-Moczulski, skarbnik Czernihowski, regent grodzki Owrucki. Mikołay Walewski-Lewkowski m. p. Michał Jakubowski m. p. Stanisław Bogdanowicz. Antoni Petruszewicz. † Marcin Pawlukiewicz, wożny, pisać nie umieiający, krzyżyk położył. Któraż to attestacya, za podaniem y proźbą wysz mianowaney osoby podawaięcej, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystka, z początku aż do końca, słowo w słowo do xiąg niniejszych iest wpisana.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720—1745 года, № 35; листъ 136.

CLXXXII

Грамота короля Августа II, подтверждающая права и свободу въ-
роисповѣданія православнымъ монастырямъ, находящимся въ предѣлахъ
великаго княжества Литовскаго. 1720. Ноября 28.

August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski,
Pruski, Żmuydzki, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, In-
flanski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y
elektor.

Oznaymujemy tym niniejszym listem, przywilejem Naszym, wszem
wobec i każdemu zosobna, wszelkiew praeminencyj, status et conditionis,
tak duchownego iako i świeckiego stanu, korony Polskiej, wielkiego xię-
stwa Litewskiego i wszystkich prowincyj, do nich należących, ludziom, ko-
mu o tym wiedzieć należy y będzie należało: Iż, gdy nasladując najjaśniej-
szych antecessorów naszych, królów Polskich i wielkich xiążąt Litewskich,
a naybardziej zachowując od nich diplomata dane, pacta conventa, consty-
tucye y sancita seymowe, ab antiquo in volumine legum de immunitate ec-
claesiae ritus veteris Graeci opisane, in suo valore, robore et statu, y
z zwykley naszej królewskiej clemencii, chcąc mieć nienaruszone prawa y
ich wszystkie zwyczaje, ceremonie, praerogatywy, secundum antiquum usum
et praxim, duchownym i świeckim ludziom należące, tak generaliter wszyst-
kim jako y każdemu in particulari, mianowicie: episkopia Białoruska,
Mścislawska, Orszańska, Mohilewska, z dwiema katedrami: we Mścislawie
Świętej Trójcy, w Mohylewie Świętego Spasa, y wszystkiewi cerkwiami, w
całym xięstwie Litewskim do niey przynależącemi, osobliwie zaś monastyry
stawropigialne y partykularne, według funduszów, praw i przywilejów im
nadanych: Wileński bracki Świętego Ducha cum attinentiis jego, archiman-
dria Słucka Świętej Trójcy z monasterami: Hrozowskim, Morockim, Za-
błudowskim, Starczyckim y całym duchowięstwem kapituły Słuckiëy y oy-
cami posielskiemi, przy cerkwiach w xięstwie Słuckim y Kopylskim zоста-
jącemi; monaster Kutejewski, Orszański Ziawienia Pańskiego y z ynnemi

jęomości xędzu Benedyktowi Rożańskiemu, przeorowi Vallis Gratiae ordinis cisterciensium, ratione introcontentorum daną y służącą, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ta attestacya do xiąg niniejszych przyięta y wpisana była, a tak ja, urząd, pomienioną attestacją ad acticandum przymniąc, czytałem y temi jest ingrossowana słowy: My, niżey na podpisach rąk naszych wyrażeni, daimy te nasze testimonium na affektacją przewielebnego w Bogu imci xędza Benedykta Rożańskiego, przeora Vallis Gratiae ordinis Cisterciensium, w niżey opisany sposób. Iż my, będąc w mieście Brahinu, na kondescenssyi między wielmożnemi ichmościami pany Szuxtami, podstolemi Kowieńskimi, małżakami, a ich mościami pany Bandynellemi, woyskiami Mielnickimi, małżakami, y innemi agituiącej się, widzieliśmy cmentarz Świętego Mikołaja cerkwi Brahińskiej rozkopany, a na tym miescu ogrod włoski iest założony przez imci pana Bandynellego, woyskiego Mielnickiego, gdzie koście trupie y głowy powykopywano, (które) walaia się y poniewieraią; co my na swoje oczy widziawszy, tę attestacją rękoma naszymi własnymi podpisuiemy. Działo się w Hłuchowiczach, roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Awgusta dziesiątego dnia. U tey attestaciey podpisy rąk temi słowy: Stefan Zawialicz-Moczulski, skarbnik Czernihowski, regent grodzki Owrucki. Mikołay Walewski-Lewkowski m. p. Michał Jakubowski m. p. Stanisław Bogdanowicz. Antoni Petruszewicz. † Marcin Pawlukiewicz, woźny, pisać nie umieiący, krzyżyk położył. Któraż to attestacia, za podaniem y proźbą wysz mianowaney osoby podawaiącej, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystka, z początku aż do końca, słowo w słowo do xiąg niniejszych iest wpisana.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, 1720—1745 года, № 35; листъ 136.

CLXXXII

Грамота короля Августа II, подтверждающая права и свободу въ-роисповѣданія православнымъ монастырямъ, находящимся въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1720. Ноября 28.

August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydzki, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor.

Oznamujemy tym niniejszym listem, przywilejem Naszym, wszem wobec i każdemu zosobna, wszelkiey praeminencyj, status et conditionis, tak duchownego iako i świeckiego stanu, korony Polskiej, wielkiego xięstwa Litewskiego i wszystkich prowincyj, do nich należących, ludziom, komu o tym wiedzieć należy y będzie należało: Iż, gdy nasladując najjaśniejszych antecessorów naszych, królów Polskich i wielkich xiążąt Litewskich, a naybardziej zachowując od nich diplomata dane, pacta conventa, constytucye y sancita seymowe, ab antiquo in volumine legum de immunitate ecclesiae ritus veteris Graeci opisane, in suo valore, robore et statu, y z zwykłej naszej królewskiej clemencji, chcąc mieć nienaruszone prawa y ich wszystkie zwyczaje, ceremonie, praerogatywy, secundum antiquum usum et praxim, duchownym i świeckim ludziom należące, tak generaliter wszystkim jako y każdemu in particulari, mianowicie: episkopia Białoruska, Mścislawska, Orszańska, Mohilewska, z dwiema katedrami: we Mścislawie Świętey Trócy, w Mohylewie Świętego Spasa, y wszystkiemi cerkwiemi, w całym xięstwie Litewskim do niey przynależącemi, osobliwie zaś monastyry stawropigialne y partykularne, według funduszów, praw i przywilejów im nadanych: Wileński bracki Świętego Ducha cum attinentiis jego, archimandria Słucka Świętey Trócy z monasterami: Hrozowskim, Morockim, Zabłudowskim, Starczyckim y całym duchowieństwem kapituły Słuckiey y oycami posielskimi, przy cerkwiach w xięstwie Słuckim y Kopylskim zostającemi; monaster Kutejewski, Orszański Ziawienia Pańskiego y z ynnemi

monastyraini, do niego należącemi, Mohilewski bracki Zjawienia Pańskiego, Markowski Świętej Trójcy z cerkwiąmi w wojewodztwie Witepskim; Bujnicki Świętego Ducha, Tupiczański, Mścislowski Świętego Ducha, bracki Połocki Zjawienia Pańskiego, Miński, Kroński, Hrozowski, Surdecki, Sielecki, Nowodworski, Kupiatycki, Hołdawski, Jewiejski, Kiejdański, Przyłucki, Druyski, Piński, Sołomerecki, Szkłowski, Horocki, bracki Słucki, Kutejewski, Orszański, Warkałabowski, dwa Mohylewskie: Bracki y Nikolski, Mazałowski, Szkłowski, Kościukowski, Dziegiełowski, Brzeski, Jebłoczeński, Borysowski, Dziesieński, Newelski, Jakubowa Krzyzborski, Wohorski, Hryhiowski, Tereszkowski; także y panieńskię; Wileński, Słucki i inne monasterze y cerkwie, w różnych wojewodstwach y powiatach wielkiego xięstwa Litawskiego będące, za instacją panów rad naszych, przy boku naszym rezydujących, approbujemy, ratyfikujemy et in perpetuum za nienaruszenie od nas, następców naszych y każdego, w państwach naszych zostającego, mieć chcemy; oraz wszelkie ich prerogatywy, libertacje, ceremonie, usum sacramentorum, etiam do chorych na każdym miescu chodzenie y pogrzebanie ciał umarłych; dobra ich, klasztory, cerkwie, grunta, jurydyki y osoby in libero exercitio et securitate, bez żadnej od kogożkolwiek przeszkody, według praw, konstytucii, przywilejów y dawnych zwyczajów in integro konserwujemy, owó zgoła, cokolwiek od najjaśniejszych antecessorów naszych y rzeczy pospolitej ad securitatem ceremonii, zwierchności, całości, intrat, dochodów, wolności duchownym osobom w pospolitości i słusznosci jest nadano religii Greckiej veteris ritus, to wszystko in firmo robore zachowuiemy y niniejszym listem naszym, consensum, utwierdzamy; co, aby wszystkim do wiadomości przyszło, urzędom naszym wszystkim przykazujemy, aby ten list nasz approbationis do akt przymowan i z nich per extractum wydawany był. Do którego ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litawskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXVIII miesiąca Listopada, roku pańskiego MDCCXX, panowania naszego XXIV roku. August rex, (M. P.). Stanisław Michał Brodowski, jego królewskiej mości pieczęci wielkiej wielkiego xięstwa Litawskiego sekretarz.

Do tego przywileju, copiatim wypisanego, jego królewskiej mości samy autentyk u mnie zostaje; który, że się we wszystkim jest zgodny, poświadczam, y, dla więszey dania wiary, przy przyciśnieniu zwykłej archimandriej Słuckiej pieczęci, ręką moją podpisuię się. Datum w archimandriej Słuckiej, anno 1721, die 27 Januarii.

Approbracia prawna monastyry y cerkwie na Białey Rusi y w tiałym xęstwie Litewskim czerncom rias graeci veteris nie unickim.

На оборотъ надпись: Cancellariatu celsissimi et illustrissimi principis Michaelis Servatii Korybuth in Wiszniowiec ducis Wiszniowiecki, comitis in Dolsk, Dombrowica et Comarno, supremi magni ducatus Lithuaniae cancelarii, Pincensis, Glinianensis, Wilkowiscensis etc. etc. capitanei sigillatum et inductum.

На оборотъ съ другой стороны: Ad oblationem generosi Ignatii comitis Rudakowski, secretarii sacrae caesareae majestatis, in acta praesentia, castrensia, capitanealia, Warsawiensia, feria quarta ante festum sancti Nicolai episcopi proxima, anno Domini 1720, privilegium introcontentum est suscriptum et ingrossatum, praeviaque officii praesentis quietatione extraditum.

Документъ этотъ хранится въ собраніи , принадлежащемъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 48.

GLXXXIII

Грамота, выданная епископомъ Луцкимъ, Острожскимъ и Переяславскимъ, Кириломъ Шумлянскимъ, священнику Роману Касюличу на санъ настоятеля Слуцкой архимандріи. 1721. Юля 16.

Кирилль зъ Великихъ Шумлянъ Шумляпский, Божіею милостію православный епископъ Луцкій, Острожкий и Переяславскій, протоѳероній администраторъ митрополи Кіевской и добръ, до митрополи Кіевской и архимандріи Печерской въ коронъ Полской належацихъ.

По благодати и благости пресвятого животворящего Духа, отъ великого архирей Господа Бога нашего Иисуса Христа смиренню нашему данной, сего благочестивого церкви Православнїа сына, Романа Казюлича, съ всякимъ прислушающимъ истязаніемъ опасно испитавше и свидѣтельство о немъ добро, не токмо отъ иныхъ вѣшнихъ, но и отъ слушавшого исповѣди его духовного отца имѣвше, судихомъ достойна бити святого сана презвитерского, и тако чиновнѣ, по уставу святя соборнїа апостолскїа Православно-Восточнїа церкви, прежде на менши причетничества степенѣ и въ чинѣ дїяконскїй освященѣ, то же и на самый святѣй прїезящнїй степенѣ презвитерства прїизваніемъ благодати того же пресвятого, животворящего и всеосвящающаго Духа произведенѣ и рукоположенѣ есть до престола Святой великомученици Варвары въ городѣ Слуцку, архимандрїи Слуцкой за настоятеля; о немъ же, сице правилно рукоположеномъ презвитерѣ, извѣствуемъ, яко мощенѣ есть благодатию Божїею вся церковная іерейская священнодѣйствовати служенїа и приходящихъ къ нему исповѣдаться грѣховъ своихъ власть прїять, да, имѣя не младіе лѣта и въ поученїи духовническомъ прїжити непорочномъ искусство, можетъ вязати и рѣшити съ правилимъ разсужденіемъ, обаче тяжчайшіа и неудобъ разсудителнїа иже разрѣшителнїа отъ него падежи имать къ разсужденїю и разрѣшенїю нашея архирейскїа власти доносити; а отъ престола, до него же есть посвященѣ и у него же служити начнетъ, не имать переходити, развѣ за нашимъ архирейскимъ благословленіемъ, да не святая явится корчемствуяй, но при единомъ и томъ же престолѣ служай, долженѣ есть, по архирейскому рукополаганїи, его повелѣнїю и по своему клятвенному обѣту, вседушно пещися о спасенїи душъ человѣческихъ, пребивати же въ трезвенїи, чтенїи, ученїи, молитвѣ и прочая, священству его прислушающая, добродѣтели опасно, аки предъ всевидящими очима Божїими ходя, исполняти ти съ вниманіемъ, да вѣрнихъ и мудрихъ служителей мздовоздаянїе воспрїиметъ отъ руки воздающаго комуждо по дѣламъ, ниже постидитсѣ въ день страшнаго испитанїа Владычнїа; совѣсть же свою наичастѣ исповѣдію предъ духовнымъ своимъ от-

цемъ установленнѣмъ долженъ есть очищать. Извѣстнѣйшого же ради достовѣрства дано есть ему отъ насъ сие рукоподписанное и печатно утверженное свѣдѣтельство въ катедрѣ епископской Переяславской, дня 16 мѣсяца Юля, 1821 года.

Кириль Шумлянскій, епископъ, рукою власною. (М. П.).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 248.

CLXXXIV .

Жалоба дворянина Александра Бандинелли и Брагинскаго приходскаго священника, Іоакима Давидовича, на дворянъ: Сигизмунда и Елену Шукштовъ о томъ, что они отнали земли, принадлежавшіе Брагинской приходской церкви и побудили священника села Глуховичъ, Якова Бернацкаго, согнать насильно съ этихъ земель Давидовича, при чемъ послѣднему нанесены были Бернацкимъ тяжелые побои. 1721. Августа 11.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Augusta jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Michałem Synhajewskim, komornikiem granicznym kijowskim, namieśnikiem grodzkim starostwa Owruckiego, i xięgami qiniejszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Jabłonowski, sługa wielmożnego jego mości pana Alexandra Bandynellego, podkomorzego derbskiego, nomine tegoż jego mości pana swego, także nomine wielebnego w Bogu jego mości ojca Joachima Dawidowicza, prezbi-tera cerkwi Brahyńskiej świętego Mikołaja, solenniter przeciwko wielmoż-

nym ich mościem panem: Zygmuntowi i Helenie Padkowskiego Szuksztom, podstolim kowieńskim, małżonkom, także wielebnemu ojcu Jakubowi Biernackiemu, prezbiterowi Hłuchowskiemu, i roboczym: Mikicie, Kasianowi i Ułasowi Konowalowi, jako samym pryncypałom niżejmianowanego uczynku, protestował się w ten niżejopisany sposób i o to: iż ich mość przereczeni obżałowani, panowie Szuksztowie, podstolowie kowieńscy, małżonkowie, nie nie uważając na prawo pospolite, tudzież jasnieoświeconych książąt ich mościów Wiszniowieckich, i dekreta o niżejmianowane dobra zaszłe, i owszem, in levipendium prawa pospolitego postępując, nie dość na tym mając, że pola, grunta niesłusznie i nienależycie a prawie gwałtownie, nazywające się Diakonowskie, cerkwi Brahyńskiej nadane, poodbierali, ale i teraz noviter, roku terażniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Augusta dnia wtórego, gdy wielebny w Bogu jego mość ojciec Joachim Dawidowicz, prezbiter cerkwi Brahyńskiej, na swoją własną sianożęć, nazywającą się Diakonowską, kosić wyjechał, tedy ich mość panowie Szuksztowie, dowiedziawszy się, informowali wielebnego ojca Jakuba Biernackiego, prezbitera Hłuchowskiego, aby wielebnego ojca Joachima Dawidowicza, przydawszy do niego ludzi na pomoc, z sianożęci spędził; który to ociec Biernacki, z instynktu i informacji ich mościów obżałowanych panów Szuksztów, podstolich kowieńskich, małżonków, samotrzeć, to jest z roboczemi: Mikołaj, Kasianem i Ułasem Konowalem, poddanemi hłuchowieckimi, przysposobiwszy ludzi osób kilkunastu, na pogotowiu i nieopodal od tej sianożęci postanowiwszy, najachawszy na tę sianożęć, wyrzuczonego wielebnego ojca prezbitera brahyńskiego ociec Biernacki nic sobie niewinnego, za brodę porwawszy, pięścią bił, tłukł, za włosy, na ziemię obaliwszy, targał, włosy wyrwał, które włosy tu, na urządzie niniejszym, prezentował, pokrwawił, związać i do dworu prowadzić chciał, z sianożęci spędził i kosić nie dopuścił; na ostatek roboczego, na imię Trochyma, poddanego pana protestantis ze wsi Babczyna, który był przyszedł dla zbierania zasiewku swego, we wsi Hłuchowiczach zasianego, jejmość pani podstolina kowieńska nic sobie niewinnego, na postpozycie pana protestantis czyniąc, zbić kazała tak dalece, że Pan Bóg wie, jeżeli żyć będzie, i inne rzeczy: krzywdy, szkody, panu protestantis ich mość obżałowani czynią. O co wszystko, ut praemissum est, modernus protestans iterum atque iterum protestowawaty się, deklarował tego wielmożnego princypała swego we wszelakim sądzie i urządzie o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tej terażniejszej protestatniej swojej salvam meliorationem, vel per citationem, si as-

cessitas juris exigerit, correctionem, Et incontinenti tenże comparens sta-
 wił woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego i innych — szlchetnego
 Jana Sokalskiego, który, personaliter stanowszy, w moc wiernej, prawdzi-
 wej i skutecznej relatii swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie dla zapisania
 do xiąg niniejszych zeznał: iż on roku terazniejszego—tysiąc siedmset dwu-
 dziesiątego pierwszego, miesiąca Augusta dnia czwartego, na affektacyą i
 prawną requizycyą wielmożnego jego mości pana Alexandra Bandynellego,
 podkomorzego derbskiego, mając przy sobie stronę, szlachtę, ludzi wiary-
 godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Pawłowskiego i Jana Bań-
 kowskiego, był we wsi Babczynie, gdzie będąc, widział i oglądał robo-
 czego Trochyma, poddanego babczyńskiego, kijmi zbitego i skaleczonego,
 letaliter chorującego, także widział wielebnego ojca Joachima Dawidowi-
 cza, prezbitera brahyńskiego, pokrwawionego i pobitego; które to zbitcie kijmi
 tenże Trochym mienił sobie być przez wielmożną iej mość panią Szuksz-
 cinę, podstolinę kowieńską, a ociec prezbiter brahyński—przez wielebnego
 ojca Biernackiego pobicie czasu i sposobem, wyżej w protestatiej mianowanym,
 być stałe i zadane; a tak mianowany woźny, widziawszy i oglądawszy, tąż
 stroną, szlachtą przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd nazad powró-
 ciwszy, o tem swoją prawdziwą obdukcyi przedemną, urzędem, uczynił i
 zeznał relacyę, prosząc mnie, urzędu, tak protestans—protestacyi, jako i
 woźny obdukcyej relacyi, aby actis praesentibus connotowane byli, co i
 otrzymali, Michał Jabłonowski.

*Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3226,
 годъ 1720—172; листъ 617.*

CLXXXV

Грамота униатскаго митрополита, Льва Кипки, выданная Андрею Бенецкому, утверждающая его въ должности Овруцкаго архимандрита, пожалованной ему королемъ Августомъ II. 1722. Августа 17.

Roku tysiąc siedemset dwudziestego wtórego, miesiąca Octobra dwudziestego wtorego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Janem Walewskim-Lewkowskim, namięśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Andrzej Bieniecki, archymandryta Owrucki, official całej metropoliey Kiiowskiej, ten przywiley, od jasnie wielmożnego jegomości xiędza Leona Kiszki, metropolity całej Rusi, episkopa Włodzimirskiego y Brzeskiego, z podpisem ręki, przy pieczęci, sobie, podawiającemu, na archimandryą Owrucką dany y służący, do xiąg ninieyszych ratione introcontentorum per oblatam podał, którego przywileju iest tenor takowy: Leon Kiszka, z Bożey y stolicy świętey apostolskiej łaski archiepiskop metropolita Kiiowski, Halicki y całej Rusi, episkop Włodzimirski y Brzeski, Kiewopeczarski y Supraski archimandryta, wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie jednak w Bogu wielebnym oycom zakonnikom reguły świętego Bazylego wielkiego, w manasterze Owruckim znajdującym się y innym osobom świeckim, iako to przyległym manasterskim y postronnym, w dobrach klasztornych archimandrycznych wuytom, gromadom y całemu pospulstwu, quocunque iure titulo et praetextu do tegoż monastera Owruckiego należącym, do naszey zaś jurisdycyey metropolitańskiej zawsze y koniecznie przysłuchającym, pokóy Christusów błogosławieństwo Boskie y nasze archipasterskie przesławszy, wiadomo czyniemy: iż, gdy post ascensum w Bogu nayprzewielebniejszego jegomości oycy Patriciusza Bielskiego, zakonu świętego Bazylego wielkiego, coadjutora archimandryey Owruckiey, na archimandryą Ziemieńską, w wo

iewodztwie Wołyńskim a powiecie Włodzimirskim zostaiącą, bez swego na leżytego y ustalonego archymandryty mianowana archimandrya Owrucka ad praesens zostaię, aby więc taż sama archimandrya Owrucka przez dalsze wakowanie swoje dosolacyey jakie, tak in spiritualibus zakonnego rządu, iako też in temporalibus ekonomicznego dozoru, nie podlegała, pro cura nostra archiepiscopali metropolitana, słusznego y zgodnego przełożonego oney providować umyśliliśmy; iakoż, upatrzawszy umiejętnościami, pobożnością y ku chwale Boskiej gorliwością qualificatum, w zakonie świętym exercitatum bene meritum et probatum y do samey godności archimandryczey zasłużonego, w Bogu przewielebnego ięgomości oycy Andrzeia Bienieckiego, zakonu świętego Bazylego wielkiego, ekonoma dóbr episkopiey Włodzimirskiej generalnego naszego, stosując się przytym do przywileiu nayiaśniejszego króla ięgomości Polskiego y wielkiego xięcia Litewskiego, Augusta wtorego, szczęśliwie nam panuiącego, w Warszawie, dnia osmeo miesiąca Augusta roku tysiąc siedemset dwudziestego wtorego na osobę pomienionego ięgomości oycy Bienieckiego konferowanego na wyszczeczoną archimandryą Owrucką, podług zwyczaiu y porządku cerkwi świętey wschodniey, onegoż benedykowaliśmy, ktorego do teyże samey archimandryey Owruckiey y beneficium iey tym instrumentem naszym investimus et installamus, oraz powagą naszą metropolitańską tę archimandryą Owrucką ze wszelkimi iey dobrami, majątnościami, iurydykami y innemi do niey przynależnościami, tak jako się antiquitus w sobie miała y teraz ma, y iako antecedeanei archimandritae Owrucenses one trzymali y używali, w moc y dzierzenie onemu konferujemy y podaiemy; a tak w Bogu nayprzewielebniejszy ięgomość xiędz Andrey Bieniecki, archimandryta Owrucki, mocą tey investitury naszej, w possessyą swoią obiowszy beneficium przerweczone cum omnibus attinentiis jego, ad vitae suae tempora, tam in spiritualibus, quam in temporalibus zażywać ma y wolen będzie, miejsce święte secundum religiosa statura sprawuiąc y rządząc, y o nieustanną chwałę Boską starać się, osobliwie konserwuiąc integritatem nadanych funduszów archimandryey Owruckiey, avulsa bona recuperando et parta tuendo, żadnych allienacyi ani przez arende, ani przez zastaw nie czyniąc, w należnościami, wszelkiey, jurisdiktyey archimandrytom przyzwoitey, w cnotach duchownych, pobożności y przykądności, tameczne beneficium y miejsce święte, iako naylepiej y nychwalebniey manutenere powinien będzie ze wszystkimi, tak wielebniemi oycami zakonnikiemi klasztoru zwysznianowanego Bazyliańskiego Owruckiego, iako też y świeckimi, do niegoż należąciami osobami, oycowską y zyczliwą bez usz-

czerbku y krzywdy bliźniego certuiąc miłością, wzajem też wielebnych oyców zakonników, pro tempore w konwencie rzeczonym zostających y napo-
 tym będących, mocą posłuszeństwa świętego, a świeckich wszystkich pod
 winami świeckimi, ex arbitrio nostro pochodzić mającemi, aby pomienio-
 nemu jegomości oycu Andrzeiowi Bienieckiemu, archimandrycie swemu Ow-
 ruckiemu, od nas prawdziwie na to benedicowanemu y installowanemu, a
 nie komu innemu, kanonne posłuszeństwo, powinności, podług inwentarza
 y subiekcyey swoiey, wszelką obserwę przyzwoitą, iako opatowi swemu,
 oddawali, obliguemy; w czym wszystkim, aby najwyższy pasterz zastępco
 y pomoco, przy iego Boskim y nasze archipasterskie daiemy błogosławień-
 stwo w imie Świętey Nierozdzielney y Ożywiającey Trójcy: Oycy y Syna y
 Ducha Świętego. In quorum omnium fidei datum w Supraslu, dnia sie-
 demset dwudziestego wtórego. U tego przywileiu, przy pieczęci, podpis
 ręki metropolity całej Rusi w te słowa: Leon, metropolita całej Rusi,
 episkop Włodzimirski y Brzeski m. p. Także z drugiego boku pieczęci
 przypisek w te słowa: Mikołaj Łaszczewski, jaśnie wielmożnego jegomości
 xiędza metropolity całej Rusi pisarz m. p. Który że to przywilej, za po-
 daniem y proźbą wyszmianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędo-
 wym, przyięciem, z początku aż do końca, słowo w słowo, do xiąg ni-
 niejszych iest ingrossowany.

*Книга Киевская, городская, записовая и поточная, № 36, годъ
 1721--1722; листъ 93А.*

GLXXXVI

Приговоръ, постановленный Белорусскимъ епископомъ, княземъ
 Смишевскимъ Четвертинскимъ, которымъ онъ лишаетъ 3 духовныхъ лицъ
 священническаго сана и отлучаетъ ихъ отъ церкви за беззавиственное
 поведене, неуваженіе епископской власти и неуваженіе къ ея настав-
 лениямъ 1724. Яюль 19.

Sylwestr Swiatopółk na Czwertni miał Czwerteński, miłością Bożą prawosławny episkop Białoruski, Mściłowski, Orszański, Mohilewski y w wielkim xięstwie Litewskim świętego exarszeskiego Konstantynopolskiego tronu generalny namiesnik.

Wiadomo czyniemy tym naszym sądowym dekretem, donosząc o tym wszystkim prawosławnym dyocyzyey Białoruskiej y w całym xięstwie Litewskim tej religiiy znajdującym się duchownym y świeckim, iż, mając za naypierwszy fundament pomnażać jak naywiększe chwały Bożey rozszerzenie we wszystkich akcyjach duchownych y przybytków krwią Chrystusa Zbawiciela przysposobienie przez osoby kapłańskie w oddaniu ofiar nieustających maiestatowi Roskiemu, przeto iak naywybrańszych na takową godność po stanowić za promocją zwierzchności każdego monasteru starszego y fundatorów cerkwi w dyrygowaniu znajdujących się kapłanów świeckich, bo y nam samym nie prędey przyszło sakrę przyjąć na episkopią Białoruską, aż z łaski najśniejszego króla jegomości, pana mego miłościwego, monarchi Polskiego, zostałem przywilejem zmocniony, który mnie zalecił do zwierzchności duchowney ad manus pastoraie, gdzie, obiwszy pomienioną episkopią, wszelkiego starania dokładałem o zgładzeniu, wykorzenieniu złych rządów, licencji y postempków, rozsiewanie niepotrzebnych słów między narodem, a zwłaszcza duchownych, co na ten czas rzecz nieprzyzwoita y cale szkodząca wierze świętey y obligacji; iednak między niektórymi, chocia y długo się zkradło takowe niepohamowanie, na ostatek, poznawszy swoje przedsięwzięcie niemile Bogu, zaczęli przy pobożnym życiu świętobliwe obyczaje obserwować, władze zwierzchności słuchając, nie sprzeciwiając się w najmniejszym punkcie wyraznemu przywileiowi króla jegomości y zwierzchności, mnie danej od Boga, w poświęceniu przez osób duchownych; ale, według apostoła, niemoże cerkiew Boża być uspokojona, kiedy wyraził: «Біда во лже братія, лучше бы намъ не познати правды, нежели, познавши, возвратитися вспять отъ преданныхъ намъ заповѣди» przez których droga ku zbawieniu zhańbiona; bo y tak dobrze zalecony apostoł Judasz, chocia y sam przez udanie swoje do winnicy Chrystusowey był przyjęty, ale stara złość nie mogła się pomieścić przy dobrym mistrzu y wybranych jego; aż ta ciałem mizernie zginął docześnie, aż duszą, iak sam się adawał—wiecznie. Nie możemy przymować y teraz, jeśli dar Ducha Świętego, odebrany przy chystonii, będzie mieszkać na zawždy, a nadto

kiedy drudzy, doznawszy łaski Bożej, odtrącają oną od siebie, wyzuwając się z dobrych postempków, charakter potempiają, zapomniawszy boiaźni Bożej, nie pamiętając na ostatni kres życia swego, ani na sąd Pański, gdzie oddadzą za swoje obmierzone uczynki rachunek, po którym przewrzeniu nie możemy y my, pasterz, niektórych dyocyzyey naszej poskromić duchownych; po kilkakrotnie staraliśmy się przez danie pozwów, przez wydanie inhibiciei, przez napomnienie duchowne, iako złośliwych y szkaradnych bazyliżków, czernców trzech Kuteieńskich: Michała Kobryńca, który nie będąc capax, ani też godzien nazwiska chrześcijańskiego zakonnego, przy swoich zbrodniach uczynił się ihumenem monastera Kuteieńskiego, przybrawszy do siebie Arseniego Giłowskiego za kasyliarza, Acheronta piekielnego będąc napełniony duchem, nie wiedząc jak postępować w prostym stanie, waży się promowować duchowne ynteressa, tamże za gospodarza dijakona, Isayia, nie dla dyspozycyi dobrego rządu, ale dla zguby mieysca, choczyby ostatniego, a to godząc w dalsze zatopienie y oddanie czartu duszy swoich, aby nie pokutowali za popełniony y całym światu iawny excess, w roku 1723, za co od nas zostali ynhibitowani tego roku, dnia wtórego Aprylis; iednak na to nie uważając, ważyli się odprawować nabożeństwo cerkiewne y ceremonie kapłańskie, spowiedzi słuchać, prowadząc z sobą duszę ludzką do równego zaprzepaszczenia. Także w drugim monasterze Połockim dwóch z oyców, zdawna chidzonych Bogu y obmierżłych ludziom zakonników, tylko pod pokrywką rozpustnie mieszkających, starszego nie szanujących, bez wstydu między ludzi mieszczących się, prawie, rzekszy, szczurów, podgryzających dobry korzeń, dany na pożytek ludziom, pseudo chrześcijan, древле представленныхъ на cie осуждение, Духа Божья пенмущыхъ, swawolników nieznośnych światu, osądzonych całym zgromadzeniem wszystkiego duchowieństwa religiey graeko-ruskiej w roku 1720, Septembris 12 dnia za ich zbrodnie, czego, niby odstempcy wiary, nie uważając, gwałtem ceremonią odprawują zakazaną onym, naruszytelów dobra, złośliwujących nas, pasterza swego, którzy iako heretycy mają być poczytani, kiedy żadney zwierzchności nad sobą być nie uznawają: Adryana Jesewlewicza y Wiktora Mossola. Dwóch popów świętożyckich, którzy cale nie duchownym przykładem żyją, tylko rozboyniczym, ponieważ nam, pasterzowi, są przeciwni, ludzi krzywdząc, za pozwami nie stają, kapłańskie ostawiwszy nabożeństwo, światowemi zabawami obciążyli się; ieden z nich, będąc wdowcem, wszeteczne życie prowadzi bez boiaźni Bożej, przełożonych, od nas postanowionych, nie słuchając, monitoria wydane post-

poniują, przybiiane ode drzwi cerkiewnych odrywają, nogami depcą, honor y imie nasze szarpaia, z przeciwnemi nam zakonnikami w iedney radzie znajduia się, wynalazcy poczontków wszystkich niesworności, pod inhibicją będąc za różne swoje excessa, iako w tych ynterdikciach wyraża się, celebriują, iednym wiążąc słowem, co są ci zgorszeniem świata y ohidą: Bazylego y Ewstachego Jakubowiczów. Czernice, znajduiać się w monasterze Kutejowskim, która podobna do jechidny, ogryzającej ludzki naród, bo ta z dawnych czasów, za życia swego w monasterze Barkaławowskim, zaczęła wieść siać, którą życzyła ułoić przełożęństwo panięskie monasteru Kuteięskiego, ale kiedy przez dobry sposób tego dokazać nie mogła, tedy, namowiwszy pomienionych osób kuteiiewskich: Kobryńca z drugiemu, skłounych do buntów, przez to się wdarta; y tak, iako rozboyników zasadziła w zienice, że teraz sine fide, sine rege, sine lege, gdyż nad sobo nie maia żadney zwierzchności duchowney w państwie jego królewiekiej mości, pana mego miłościwego, Katarzynie Łapicką—my, pasterz, specyfikowanych osób, Bogu y nam przeciwnych: Michała, Arseniego, Isaia, Adryiana, Wiktora, Bazylego, Ewstachego przez sąd duchowny z kapłaństwa degraduiemy, z nimiż Katarzynie od wszystkich rządów cerkiewnych monasterskich odłączamy, zakonnikom y zakonnicom, onych słuhać, a popów parafianom Światożyckim nie uznawać sobie za prezbiterów y duchownych oyców; których wszystkich, nie maiać iako charakteru, za prostych ludzi ogłaszamy, wytrącamy od cerkwi Bożey, nie maiać za częśćke Pana Chrystusa Zbawiciela, wyłączamy z pośrodku wiernych wybranych Bożych, iako śmierdzących kozłów od dobrych owieczek oddzielamy, jako zgniłe członki y nie uleczone od zdrowych odcinamy, każdemu chrześcianańskich ludzi z nim w radzie y w iednoczeniu być nie pozwolamy, jałmużny onym dawać zakazuiemy, gdyż równemu niebłogosławieństwu maiać podlegać wspomagaiące y z nimi obciujące, bo nie są ci od owczarni cerkwi Bożey, ale od oycaswego, szatana, któremu służą, nie będąc synami posłuszeństwa; tychże pomienionych wyżey osób ośmiu na każdych praeminenciach y dignitarstwach będącym duchownym, świeckim i każdej kondycyi ludziom po miastach, miasteczkach, parafiach, wsiach, gdzie będą poścignione, łapać, brać dopuszczamy y do nas, pasterza uprzywilejowanego, odwozić dla odebrania za zbrodnię napomnienia prosimy; że w żadnym sądzie nie ma takowy za tych hultaiów y rebelizantów odpowiadać, reprezentujem. Przy modłach pokornym posłusznych cerkwi Bożey synom błogosławieństwo nasze pasterskie, żadaiać długoletnego pożycia, zdrowia y pokoju. Datum dnia

19. Julii, anno 1724, w katedrze Mohilewskiej, przy cerkwi Świętego Spasa. Silwestr Światopołk książę Czetwarteński, episkop Białoruski (M. P.). Którą naszą decyzją oycom ihumenom y jeromonachom co niedzieli y święta po służbie Bożej czytać zalecamy, a kapłanom świeckim po cerkwiach swoich parafialnych też rozkazujemy dotąd, nim wyrokowi zadość się stanie.

Копія этого акта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 50.

CLXXXVII

Рышеніе митрополичьего суда, по которому лица, отлученныя отъ церкви и лишеныя духовныхъ должностей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, возстановляются въ должностяхъ и приобщаются къ церкви, такъ какъ митрополичій судъ нашелъ, что упомянутыя лица не были подсудны Бѣлорусскому епископу, и что отлученіе ихъ отъ церкви было произведено незаконно и несправедливо. 1724. Нолбра 10.

Варлаамъ Вонатовичъ, милостію Божією православный Архiepископъ Киевскій, Галицкій и Малая Россіи.

Всѣмъ духовного и мирского чина начальствующимъ и подначальнымъ людямъ Церкви Святой Православно Восточной и нашего смиренія в Духу Святомъ благопослушнымъ и возлюбленнымъ сыномъ Божію благословенія при молитвахъ нашихъ архiereйскихъ желючи, известно творимъ: изъ сего, 1724 году, въ месяце Октовріи, прибывши до насъ, по милости Всенресвѣтлейшаго Его

Императорскаго Величества и по благословенію Святѣйшаго Правительствующаго Синоду правильнѣ Киевской епархii опредѣленнаго и учрежденнаго пастыря, зѣ Кутеенскаго православнаго монастыря игуменъ Михаилъ Кобринецъ, издревле зѣ прочими, тамо сущими, православными монастырями до престола правительства Киевскаго пасторалу подсудствующій, презентовалъ намъ изданныя отъ преосвященнаго господина отца епископа Белорускаго, князя Четвертенскаго, на его, Михаила Кобринца, Арсенія Гилевскаго, Ісаия дьякона, да на игуменію дѣвичьего Кутеенскаго монастыря, Екаторину Лапицкую, жаднымъ претекстомъ до епархii Бѣлоруской, до его преосвященства власти, не подлежащихъ, за рукою и печатію епископскою, декреталную екскомонику, въ которой своей архiereйской декреталной екскомуніцѣ вышѣ означенныхъ персонъ: Михаила и Арсенія иеромонаховъ—отъ священства, Ісаию дьякона—отъ всякаго служенія церковнаго деградовалъ, а игуменію Кутеенскую отъ входа церковнаго и отъ сообщенія вѣрныхъ отлучилъ и вмѣсто простихъ людей поверсталъ, не показавши и не выразивши въ томъ своемъ декретѣ достойной деградации жадной правильной вины. Мы прето, пастырь, помянутаго Кутеенскаго отца игумена зѣ прочими, до паствы нашей Киевскаго престола, а не до Бѣлоруской епископии надлежащаго, жалобливаго доношенія вислухавши, и вѣдаючи добре, что отдревле, какъ за анътецессоровъ нашихъ, преосвященныхъ архiereевъ Киевскихъ, по крѣпостямъ и мунѣментамъ ихъ, тые монастыри Кутеенскіе и прочіе, въ мунѣментахъ многихъ архiereевъ онымъ данъныхъ, изображенныя, до катедры Старософійской надлежали, такъ и теперь, за благословеніемъ Святѣйшаго Синода, неотемлемо надлежать. Да и самъ его преосвященство отецъ епископъ Бѣлорускій, такоже и анътецесоры его, отъ Киевскаго престола рукоположеніе восприялъ и по давнимъ обыкновеніямъ, до архiereя Киевскаго, Варлаама Ясинскаго, и по немъ правильнымъ восприемъникомъ, рукоподписаніемъ и печатію его закрѣпленнымъ, юраментомъ, въ церкви первопрестолной киевской виконаннымъ, себе подчинялъ и въ послушенство подписалъ; котораго его, отца епископа, юраментъ при семъже писаніи предлагается.

Того ради мы, со всѣмъ духовнымъ судейскимъ конъсистою согласившыся, и тотъ, изверженію означенныхъ особъ предающий, декретъ изслѣдовавши и разсудивши, узналимо быти оный неважный и неправильно выданный; понеже иніе епархіи епископъ въ другой, а не въ своей, діецезии яко не можетъ чуждого причетника приимати, ни въ степенъ кий либо причести безъ воли своего ему епископа, такъ ему недостойтъ чуждого причетника и изъ степенъ низлагати и отъ церкви отчуждати. Якоже правило помѣстного собора Сардинійскаго, во главѣ 14, въ правилѣ 17, во книгѣ кормчій на листѣ 114 написанное, означаетъ. Также и правило 114 помѣстного собора Карфагенскаго, въ главѣ 16 на листѣ 170 писанное, заповѣдуетъ изобличеннаго о грѣсѣ причетника не томо низвергати, но и отлучати, ибо и самъ таковой епископъ по тому же правилу отлученію подлежитъ, аще неправильно, хотѣбы и свой ему епископъ былъ, отлученъ; до того же выше писаннаго Сардинійскаго собора правило 16 на листѣ 113, въ книгѣ кормчій опѣваетъ: иже отъ епископа, хотяи своего собственнаго, по гнѣву отлученъ будетъ отъ общенія прѣзвитеръ или дияконъ, и приступить къ митрополиту, подъ нимъ же есть епископъ его, молися ему, испитати вину, еже ради отлученъ есть, аще по правдѣ есть отлученъ, или ни? аще же обратится правда, будетъ приятенъ; прочиже учителя богословскіе чимъ же канономъ святыхъ отецъ и преданіямъ церковнымъ слѣдствуютъ, яко, не томо въ чуждой діецезии епископъ чуждого причетника, но иже въ чуждой епархії и своего села подданнаго и прѣстятнаго собственнаго и за правилию вину отъ церкви отлучити не можетъ, кромѣ за позволенемъ тоеи епархії епископа, где оный его подданный обрѣтается. И сего ради мы зъ духовнымъ конъсистою нашимъ таковое неправильное и не въ своей епархії на игумена Кутеевскаго и прочиныхъ, зде выраженныхъ, лицъ отлученіе, запрещеніе и отъ сана священническаго низверженіе, противъ правиломъ Святыхъ отецъ изданное и декретомъ неправильнымъ же закрѣпленное, разсмотрѣвши, разсудивши и за насильное весьма узнавши, наипаче же согласующе и послѣдующе правиломъ Святыхъ отецъ, яко своя паствы, неправильно изверженію и отлученію отъ Церкви Свѣтлыя подчиненныхъ, духовныхъ нашихъ

по Духу Святомъ чадъ, властію, намъ отъ Бога данною, пастырскою, игумена Михаила, іеромонаха Арсенія, диякона Исаію и игуменію Екатерину, наложенное отцемъ епископомъ Бѣлорусскимъ екскомунѣи и деградаціи разрѣшаемъ, и, ко всякому овященнодѣйствию правленіе и служеніе благословляемъ и ко общенію церкви православьно католическія сообщаемъ и прилучаемъ, яко пастырь правильнѣй въ своей паствѣ, и во члены церкви Святѣя; изданный же отъ преосвященного отца епископа Бѣлорусского декретъ и екскомунѣку неправильную аннѣгилюемъ, касуемъ и за слушную не имѣемъ; и ему, отцу игумену Кобринъцу, правильнѣй отъ нашея мирности на Кутеевское игуменское произведенному послушаніе, со всю тамо о Христѣ ипочествующею православною братіею и прочими, до нашея епархіи Кіевское подлежащими обительми тамошними Святыми, Божіе и наше архиерейское преподавши благословленіе, сіе наше рукоподписанное и печатію катедральною утвержденное видалисмо пастырское писаніе. Въ катедрѣ Кіевской, годѣ 1724, Ноембрия 10 дня.

Вышеименованный архиепископъ Кіевскій рукою власною. (locus sigilli).

(За симъ слѣдуетъ копія клятвеннаго обещанія, данного княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ при рукоположеніи въ епископскій санъ, напечатаннаго подъ 1707 годомъ).

Копія эта хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 51.

Грамота, выданная Македонскимъ митрополитомъ, уполномоченнымъ Восточными патріархами, Стефаномъ-Юстиніаномъ, Слуцкому архимандриту Феодосію Волковичу, возводящая его въ санъ игумена братскаго Слуцкаго монастыря. 1724. Декабря 14.

Stephan Justynian, z Bożej łaski archiepiskop metropolita diocessii Dimotideńskiej, xiąże i kawaler świętego Andrzeja Apostoła Perwozwannaho, arhimandryta Święto-Królewskiego monasterza Zwiastowania Najświętszej Panny Marii Bogarodzice, nazwanego Newchoritis, i jeszcze dwóch monasterzów: jednego—Trójcy Przenajświętszej, a drugiego—Świętego Mikołaja archiepiskopa Mirliceńskiego etc., etc., etc., Za wołą i błahosłowniem preświatijszego Jeremiasza, archiepiskopa patryarchy Konstantynopolskoho, principała mego, i za zniesieniem wszystkich preświatijszych czteroprestolnych patryarchów, gdym zjechał po jałmużnę świętą do Litewskich krajów, i, będąc w Słucku, mieście, najjaśniejszego xięztwa ichmościów Neyburskich, znalazłem w klasztorze stawropigialnym Brackim Przemienienia Pańskiego bez ihumena bracią duchowną zostającą, więc, zniosszy się z tymże bractwem, tak duchownym, jako i świeckim, przy pomienionej cerkwi będącym, za wołą ich i rekomendatją, władzą od preświatijszoho patryarchy Konstantynopolskoho daną, postawiłem za ihumena w Bogu najprzewielebniejszego jegomości ojca Theodozego Wołkowicza, archimandrytę słuckiego, jako z antenatów bratsczyka będącego i w tymże monasterze włosy roniącego, którego wlastiju, mnie danoju od swiatijszych czteroprestolnych patryarchów obliguję, aby wolności bractwu tutejszemu, od swiatijszych patryarchów, nadanych, w żadnym najmniejszym punkcie nie nadwergając, w interesach, do cerkwi i porządków należących, z bractwem się znosił, błahocześcią świętą utrzymywał, bracią duchowną, pod władzą swoją zostającą, przykładem pobożnym rządził i sprawował; a jeśliby, strzeż Boże, terazniejszy nowoobraný jegomość ociec ihumen stawropigialny miał się udać do przeciwnej strony, tedy to nic nie ma szkodzić cerkwi Bożej, a bractwu wolno inszego będzie obebrać. Waruję przytym i to bractwu Święto-Spaskiemu pomienionemu, iż nie ma to onych przywilejom, od swiatijszych patryarchów nadanym, w czas przyszły szkodzić, że teraz-

niejszy jegomość ociec archimandryta obiera się za ihumena; aby to miało być successive następować i do archimandrii należeć, bo ten pomieniony jegomość ociec Wołkowicz nie jako archimandryta, ale jako bratczyk, obrany za wolą tychże panów bractwa, ale post fata jegomości namienionego Wołkowicza wolno będzie bractwu kogo chceć podług dawnych sobie przywilejów obrać, a archimandria tak Słucka, jako i inne, cale do tego monastera Święto-Spaskiego Słuckiego stawropigialnego (jako excypowanego od światijszoho patryarchy) należeć cale nie ma, i który by się miał interesować, albo gwałtem wdzierać, excepto terazniejszego jednego, ma wiecznie anaftemie podlegać; gdyż prezentowane mnie były wszystkie przywileje pomienionego bractwa, w których to expresse wyraża się, że te bractwo stawropigialne nietylko od archimandrii, ale i od metropolitów, archiepiskopów i episkopów z władzy i dispozycji excypuje się i wyłącza się, pod niebłahosłowieniem i kłatwą, który by miał na to następować i wstęp czynić, i ja też nie pryjdoch razoryti, no ispołniti. W czym upewniając pomienione bractwo, własitju Preświatoho i Żywotworaszczoho Ducha, dannoju i od światijszych czteroprestolnych patryarchów poruczennoju, pomienienoje bractwo blahosłowlaju, da budut blahosłowenny i proszczenny wo imia Otca i Syna i Ducha Światoho, amin. Do którego to pisma, dla lepszej wiary i pewności, ręką się moją własną podpisuję. Działo się w Słucku, roku tysiąc siedmset ego dwudziestego czwartego, miesiąca Decembra cztyrnastego dnia, po staremu. *Στεφανος Γουστιμανος αρχιεπισκοπος η μητροπολις κνεζικη η καβαλερος του ιερου Ανδρεου αποστολου* (сѣлауеть нѣскольکو словъ въ подлинникѣ, которыхъ, по причинѣ неразборчивости почерка, не было возможности прочесть).

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ, № 252.

CLXXXIX

Жалоба наместника Овруцкой архимандріи, Климентія Вишневекаго, на Овруцкаго старосту Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ отправилъ слугу своего Христофора Барановича, съ толпою слугъ и бояръ на монастырскія владѣнія, гдѣ они разрушили домъ и разграбили бывшія въ немъ вещи, при чемъ ругались надъ униєю. 1727. Ноября 16.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Nowembra piętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namięśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, i zięgami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielebny w Bogu jego mość xiądz Klimenty Wiszniowski, namięśnik natenczas archimandryi Owruckiej, ex vi conscientiae vindicando injuriam konwentu Owruckiego Zaruczajskiego, przeciwko wielmożnemu jego mości; panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, staroście Owruckiemu, tudzież urodzonym ich mościom panom: Jerzemu Lubienieckiemu Rudnickiemu, burgrabiemu grodzkiemu owruckiemu, Krzysztofowi Baranowiczowi, Marcinowi Grywskiemu i Alexandrowi Dziewecce, niemniej swobodnym i sławetnym bojarom i mieszczanom owruckim, de nominibus et cognominibus ichmościom lepiej wiadomym, których statutio przed przyszły sąd dla wskazania na nich wia prawnych omnino urgetur: iż jegomość, nie uważając na dawne fundusze, najjaśniejszych królów, przywilegia, w których omnis ususfructus gruntów sobie nadanych jest pozwołony, śmiał i ważył się na grunt pod monastyrem i budynek, w których mieszkał doktor dla wygody konwentu, czyli propria mente, czyli z udania, zebrawszy ludzi: kozaków i bojar owruckich, z siekierami, kosami, samopałami, cepami i innym prostym orędem na tenże budynek nasłać, a mianowicie dawszy moc i wolę urodzonemu jego mości panu Krzysztofowi Baranowiczowi ad peragenda mala, który nie tylko sam malum wyrażał, ale etiam contra fidem Graeco unitam, quaeque pessima locutus, tychże bojar i kozaków do wiolencyi animował, bijąc i rąbając onych, którzy, dosyć czyniąc woli jego, naprzód budynek w sztuki zerwali, potem trunki i rzeczy, dla swojej wygody miane, powylewać i porzycinać kazał; jakoż, słuchając jegomości rozkazu, plus quam hostili manu, kiedy kamienia na kamieniu nie zostawiwszy, wszystko na kilka tysięcy zruinowawszy, prout seorsivo registro reproducetur, locum tylko, ubi Troja fuit, zostawiwszy, wszystko znieśli, jedne zbytkiem w błoto powrzucali, drugie na swój pożytek chłopci i bojarowie pobrali. A zatym manifestans, widząc, że jego mość obwiniony, nie kontentując się anterioribus violentiis, które in iudicio nuntiata exprimet quaerela, offerendo se jure acturum ratione praemissorum, iterum iterumque manifestatus est; której manifestacyi

maie, urzędu, o przyjęcie prosił; co i otrzymał, xiądz Klimenty Wiszniewski.

Книга городская, киевская, записовая и поточная, № 40, годъ 1727; листъ 632 на оборотъ.

CXC

Жалоба Овруцкаго архимандрита, Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ насильно навязываетъ священникамъ боярскія земли и потому требуетъ за нихъ пользование несообразно великаго вознагражденія. 1727 Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przędemną, Janem Walewskim—Lewkowskim, namięśnikiem uatenczas podwojewództwa grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, i xięgami mniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter jego mość xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, officiał metropolii Kijowskiej, przestrzegając całości praw duchownych, quibus ne sit injuria, a przez (to) żeby nie upadła jurisdictia duchowna, przeciwko wielmożnemu jego mości panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, staroście Owruckiemu, w ten niżejopisany sposób i o to: iż jego mość obżałowany, nie kontentując się tym, że z dóbr czyni expulsiją, violenti manu demolire kazał budynki, i nie tylko czyni krzywdę dobrom duchownym, ale i osobom duchownym, kiedy prezbiterom i kapłanom, nie akceptującym gruntu bojarskiego, jedynym tylko funduszem kontentując się, za które curam animarum mają, ad-active grunta bojarskie narzuca gwałtownie, z onych sobie pensyę plus

sufficienter płacić każe i onychże kapłanów przez exekucye i grabieże opprimere każe, co seorsivo registro pokaże się zabranych rzeczy; a zatym manifestans, providendo futuro malo, ne jurisdictio spiritualis cedat in secularem, i owszem ratione abusive praetensae jurisdictionis, offerendo se jure acturum, iterum iterumque świadczył i manifestował się, prosząc, aby ta manifestacja była actis connotata; co i otrzymał, xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, officjał metropolii Kijowskiej, manu propria.

Книга іродская, кievская, записовая и поточная, № 40, годъ 1727; листъ 678 на оборотъ.

CXCI

Жалоба Овруцкаго архимандрита Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго за насильственный захватъ земель, принадлежащихъ Овруцкому Заручайскому монастырю. 1727. Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Decembra dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału województwa Kijowskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter jegomość xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta owrucki, officjał metropolii Kijowskiej, swym i całego konwentu Owruckiego Zaruszajskiego imieniem, vindicando ejusdem conventus injuriam, na fundamencie praw koronnych i konstytucyi, to jest: roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego et novellae tysiąc siedmset dwudziestego szóstego, de expulsionibus nastąpionych, świadczył i manifestował się w ten niżejopisany sposob i o to przeciwko

wielmożnemu jego mości panu Alexandrowi z Łętowa Łętowskiemu, staroście Owruckiemu: iż jego mość obżałowany, wiedząc dobrze de jure agere in re manifestantis, śmiał i ważył się per calcata legem dobra: siedlisko Korczuwki nazwane, także grunta i place, idąc od ruczaju do miasta, po prawej ręce, tak sam przez się, jako i mieszczan, bojarów owruckich, ab antiquo ex vi fundacyi, prout in termino termini pokazano będzie, do konwentu należące, violenter w swoją possessyę objąć, manifestantes, w aktualnej possessyi będących, gwałtownie wybić i wycisnąć, siana i inne pożytki pozabierać et in suum usum convertere. A zatym manifestans, przychylając się do wyżspomnionego prawa, ratione expulsionis, offerendo se jure acturum, iterum iterumque manifestatur, prosząc, aby ta manifestacya była actis connotowana; co i otrzymał, xiądz Andrzej Bieniecki, archimandryta Owrucki, officyał metropolii Kijowskiej, manu propria.

Книга городская, кievская, записовая и поточная, № 40, годъ 1727; листъ 679.

CXCII

Созданіе вознаго о томъ, что онъ осматривалъ монаховъ Гойскаго монастыря, избитыхъ и смертельно израненныхъ дворяниномъ Александромъ Гуляницкимъ во время заѣзда на село Тудоровъ, находившееся въ заставномъ владѣніи уніатскаго митрополита. 1728. Декабря 24.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego osmego, miesiąca Decembris dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, ut supra, stanowszy oczewiście woźny generał województwa Wołyńskiego i innych, opatrzny Andrzej Sokołowski, praevia solenni protestatione w sprawie niżej mianowanej i przeciwko niżej mianowanym osobom facta, w moc praw-

działwej, wiernej i skutecznej relacji swojej, jawnie i dobrowolnie dla zapisa-
 nia do xiąg niniejszych zeznał: iż on roku terażniejszego, tysiąc siedm-
 set dwadziestego ósmego, dnia piętnastego Decembris, mając przy sobie stro-
 nę szlachtę, urodzonych ichnościów: Bazylego Chodakowskiego, Samuela
 Haczyńskiego i innych wielu, był w monasterze Hojskim, w rezydencji je-
 gomości xiędza Justyna Nakońskiego, namiestnika tamecznego, którego, oraz
 i jegomości xiędza Januarego Karpowskiego, zakonnika tegoż monastera,
 barzo chorujących i na śmiertelnej pościeli leżących, od nóg do głowy sza-
 blami, kosami, spisami, cępami i kijami okrutnie zbitych, widział; naprzód
 u xiędza namiestnika raz szabłą cięży na głowie przez koronę, śmiertelny,
 wszystkie ciało od głowy do pięt zsiniałe, krwią nabrzmiałe i strupem jed-
 nym zdłgłe, tak dalece, że razów zliczyć było nie podobna, widział; u po-
 mienionego xiędza Januarego dwa razy okrutne, częstokolną na głowie
 także przez koronę zadane, wszystkie ciało od tyrańskiego bicia czerniałe
 i krwią naciekle podobnym sposobem od głowy do stóp widział; co sobie
 zadane być mienili od wielmożnego jegomości pana Aleksandra Hulaniczkiego,
 regenta czernihowskiego, i poddaństwa gromad trzech: Sieniowskiej, Tabo-
 rowskiej i Bobrzyńskiej, przy gwałtownym napadnieniu na budynki dworu
 Tudorowskiego die decima secunda Decembris, anni praesentis, w dobrach
 possessiej zastawnej zesłego niedawno jaśniewielmożnego jegomości xiędza
 metropolity Kijowskiego podległych, i po zejściu jegomości ad usum i
 następującego jaśniewielmożnego xiędza metropolity powinnych; tenże woź-
 ny słyszał od pomienionych osób zakonnych, iż pomieniony jegomość pan
 regent czerniechowski pomienione chłopstwo opojone umyślnie na zgładze-
 nie onych, w przyjacielskiej usłudze użytych i niewinnych, na śmierć subor-
 dynował, jakoż nie tylko okrutnie zabijali i mordowali, ale z habitów, cza-
 pek i innych rzeczy, rejestrem czasu prawa opisanych, odarli; nadto na-
 mieniony woźny w tymże monasterze słyszał, jakoby ze dwóch zakonników
 z konwentu Dorohobuzkiego i Zimieńskiego, tamże będących, od podobnej
 opressiej jeden już fatis cessit, a drugi de vita periclitatur. Co widziawszy,
 officiose oglądawszy i praemisse słyszawszy, z szlachtą pomienioną, przy
 sobie będącą, oświadczył się i ztamtąd odjechał, i o tym prawdziwą obdu-
 ctiej zeznaje relację, prosząc mnie, urzędu, eandem actis connotari; co i
 otrzymał.

*Книга городская, Луцкая, записовая, поточная и декретовая,
 годъ 1700—1730, № 2964, листъ 470.*

СХСШ.

Показанія свидѣтелей, собранныя комиссією, назначенною для изслѣдованія жалобъ на католическаго Копыльскаго приходскаго священника, Иоанна Пенскаго, со стороны православнаго духовенства и жителей мѣстечекъ: Копыля и Пасечной, о наносимыхъ имъ притѣсненіяхъ и обидахъ, о стѣсненіи православнаго богослуженія и объ насильномъ обращеніи православныхъ въ католичество. 1732. Декабря 2.

Actus commissionis, anno 1732, die 24 Novembris, expeditus, in causa presbiterorum disunitorum civitatis Kopylensis et alterius Piasecznae oppidi, item, in causa civium et judaeorum Kopylensium contra admodum reverendum dominum Joannem Penski, commendarium Kopylensem.

Coram nobis, infrascriptis commissariis, vigore innotescentialium, legitimae executioni mandatarum, in loco et termino hodierno congregatis, post fundatam jurisdictionem in fundamento decreti venerabilis officii consistorialis, comparentes personaliter partes produxerunt testes, nomine et cognomine infra specificatos; actorea ad probandum, citata ad evadendum sibi objecta; et e converso. Quibus praevio juramento, in cuiuslibet causa seorsive fecimus interrogatoria.

In causa Stephani Molczanowicz, Joannis Pyzewicz, Clementis Molczanowicz, presbiterorum disunitorum Kopylensium.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz podług greko-ruskiej religii broni nad umarłemi odprawować ceremonii, iako to nad ciałem Jarmuły, y gwałtem przymusza do wiary katolickiej?

2. Jeżeli jegomość xiądz komendarz bezprawnie grabi, iako to oycę Pyzewicza, któremu kłacz zagrabił?

3. Jeżeli umarłego Alcsia Kisiela, parafjanina Piaseckiego, ciało zamknąć kazał, którego ociec Jan na śmierć dysponował, y iesli unitem był?

4. Jesli religii greko-ruskiej jegomość xiądz kommandarz broni dzieci krzcić?

Ad 1. Juratus testis Sylvester Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 60, respondit: że po śmierci Jarmoły, gdy przyszli na jurysdykę po ciało, jegomości xiądz kommandarz zabronił odprawować zwyczajney ceremonii w izbie, a tak, wynioszy ciało za wrota, odprawowali. Do wiary zaś katolickiey tych tylko namawiał, których pokolenie było kiedyś katolickie.

Ad 2. Idem respondit: że zagrabił był klacz popowi, Janowi Pyzewiczowi za płótno, które pop nieboszczykowi Jarmule dał na robotę, a po śmierci jego, bez dozwolenia jegomości xiędza kommandarza, odebrał; za co urażony będąc imć xiądz kommandarz, klacz pograbił, ale nie bawiąc, za proźbą oddał.

Ad 3. Idem juratus respondit: że ciało Alesia Kisiela kazał zamknąć, po które przyszedszy ociec Jan z ludźmi, zameczek oderwał y ciało kazał wziąć na mary z pod jurysdyki od brata jego, a że nie był unitem; wiem pewnie.

Ad 4. Idem respondit: nie wiem, gdyby naszej religii bronił dzieci krzcić? Qui, monitus de silentio, abiit.

Secundus juratus testis, Michael Zyłonowicz; disunitus, praetor civitatis Kopylensis, annorum 80, respondit: Ad 1. Oprócz Jarmoły, nad którym na ulicy, za wrotyma, a nie w izbie odprawowali ceremoniją, nikomu więcej nie bronił, do wiary nie słyshałem, żeby kogo przymuszał.

Ad 2. Idem respondit: że klacz Janowi Pyzewiczowi zagrabił, nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że ciało Alesia Kisiela kazał zamknąć, ale ociec Jan, przyszedszy z ludźmi, zamek oderwali y ciało wzięli z pod jurysdyki plebańskiey; iakiey był religii? nie wiem.

Ad 4. Respondit: nie wiem. Qui, monitus de silentio, exiit.

Tertius testis juratus, Zacharias Kochanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 30, respondit: Ad 1: że bronił odprawowania ceremonii nad umarłym Jarmułą tylko w izbie, a na ulicy odprawowali nabożeństwo; do wiary katolickiey żadnego nie przymusza.

Ad 2. Idem respondit: słyshałem, że klacz popa zagrabił, ale nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że ciało Alesia Kisiela na jurysdykcyę plebańskiey było zamknięte, po które ociec Jan z drugim popem Klementym y z cechami przyszedszy, zamek oderwali y ciało błotem obnieśli, bo

ulicą, nieść jegomość xiądz kommandarz nie pozwolił. Jakiey był religii nie wiem, tylko że u naszego popa Kopylskiego przed śmiercią się spowiadał.

Ad 4. Nie słyzałem ia sam, żeby bronił dzieci krzcić. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis iuratus, Harasim Burma, disunitus, civis Kopylensis, annorum 30, ad 1 respondit: że nad ciałem Jarmoły nieboszczyka nie pozwolił na jurysdyce odprawować ceremonii, jeno za wrotyma odprawowano. Do wiary nie przymusza katolickiey krom tych, których niegdyś przodkowie byli katolikami.

Ad 2. Idem respondit: kiedy umarł Jarmoła Tkacz, tedy ociec Jan, bez wiadomości jegomości xiądza kommandarza, przyszedszy na jurysdykę, zabrał swoje płótno, które dawał do roboty; o czym dowiedziawszy się jegomość xiądz kommandarz, kazał na mieście wziąć klacz y w kilka dni za uproszeniem oddał.

Ad 3. Idem respondit: słyzałem od popa Piaseckiego, że Aleś był szymatykiem, a ociec jego starolitwinem, y pop nasz Kopylski na śmierć dysponował, którego ciało leżało przez cały dzień zamknięte y jegomość xiądz kommandarz stał na gurze ze strzelbą, mając bierwiona na pogotowiu spuszczać z góry, iak będą nieśli ulicą, a ociec Jan z drugim popem y z ludźmi, przyszedszy po ciało na jurysdykę, zamek ręką odbił y też ciało, na mary włożywszy, błotem nieśli do cerkwi, mimo zbor kalwiński.

Ad 4. Idem respondit: że tylko swoim jurysdyczanom miał bronić, ale y ci, upraszając, do naszych popów noszą chrzcić, iak się prętko urodzi.

Contra haec citata pars produxit testes:

Primus iuratus testis, Andreas Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: ad 1 nie słyzałem od xiędza, żeby miał bronić odprawowania ceremonii nad umarłymi, tylko widziałem, że za wrotyma na ulicy odprawowali nad Jarmołą nieboszczykiem. Do wiary mnie nie przymuszał y od drugich nie słyzałem.

Ad 2. Idem respondit: słyzałem, że zagrabił klacz u popa, ale nie wiem za co.

Ad 3. Idem respondit: że Aleś Kisiel był naszej religii, bo widziałem, że chodził do naszego spowiadać się popa; ieśli był unitem kiedy, nie wiem; także żeby po śmierci miał zamykać ciało, nie widziałem, tylko od ludzi słyzałem, którego popi nasi z pod jurysdyki wzieni y pochowali.

Ad 4. Idem respondit: nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Cimoch Byka, disunitus, civis kopylepsis, annorum 40, ad 1. respondit: tylko nad Jarmołą niebosczykiem nie odprawowali zwyczajnego nabożeństwa, innym nie bronił, do wiary, choć namawia, ale nie przymusza.

Ad 2. Idem respondit: klacz, pograbić kazał jegomości, xiądz kommandarz oycowi Pyzewiczowi za to, że, nie dozwoiliwszy się jegomości, swoje płotno po śmierci Jarmoły z nawozem odebrał; iako się, potem zgodził, nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: słyszałem od ludzi, że było, ciało Alesia zamknięte z rozkazu imci xiądz kommandarza, po, które, ojciec Jan Pyzewicz, przyszedszy z ludźmi, zamek oderwał y, ciało wziowwszy z, pod jurysdyki, błotem nieśli, bo bronił ulicą y, pochowali w cerkwi, który, był naszey religii.

Ad 4. Idem respondit: żeby miał bronić dzieci chrzcić, być tego — ieszcze njebyło, tylko się pochwalał. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis juratus, Roman Gachowicz, ex. juridica parochiali, disunitus, annorum 25, ad 1. respondit: że, nad Jarmołą niebosczykiem, nabożeństwa nie odprawowali w izbie, tylko na ulicy, za wrotyma; do wiary nie przymusza nas, tylko tych, których pokolenie, było przed tym unitami albo katolikami.

Ad 2. Idem respondit: że klacz była zagrabiona za płotno, które, bez wiadomości imci xiądz kommandarza pop wziął, ale klacz potem oddana.

Ad 3. Idem respondit: nie byłem sam przy prowadzeniu ciała niebosczyka Alesia, ale widziałem, iak prowadzono błotem z pod jurysdyki przez oycę Jana z ludźmi, który zamek ten oderwał, co zamknięte ciało było, a jegomość xiądz kommandarz stał na gurze z parafianami niektórymi, strzelbę przy sobie mając, y dla tego ulicą nie prowadzili ciała; wiary był nieboszyk błahocześciwey.

Ad 4. Respondit idem: ci, którzy mieszkaia, na juryzdyce, każe, aby dzieci swoje nieśli do kościoła, a nie do popów tuteyszych do chrztu. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis juratus, Georgius Hryckiewicz, catholicus, terrigena, Kopylepsis, annorum 80, absolvit confessionem paschalem, manens in distantia loci semimilliarum, ad 1. respondit: nie wiem,

Ad 2. Idem respondit: także nie uczynie relacji, bo ni od kogo nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: że jegomość xiądz kommandarz kazał ciało zamknąć Alesia Kisiela dla tego, iż był w spowiedzi u popa uniackiego w Pociękach, czy przed wielką nocą, czy po wielkiej nocy; który, zachorowawszy, przyjechał do brata swego, w Kopylu mieszkającego, gdzie chorującego pop syzmatyk spowiadał; potym ciż popi syzmatyccy, gromadnie przyszedszy, odbili zamek y na marach ponieśli mimo zbór kalwiński. Qui monitus de silentio abiit.

Quintus testis juratus, Franciscus Malinowski, terrigena Kopylensis, catholicus, annorum 45, confessionem paschalem absolvit, manens in distantia loci milliari, ad 3 respondit: jeśli pop Kopylski dysponował Alesia Kisiela? nie wiem; to na oczy moje widziałem, że, przyszedszy na jurysdykę plebańską, zamek sam pop kołem odbił z drugim popem y, wziwszy z ludźmi na mary, do cerkwi ponieśli; o którym prezbiter Pociękowski uniacki, przyprowadziwszy ciało Hlebkowej do kościoła, czynił relacją, że spowiedź wielkanocną odprawował u niego.

Idem ad alia puncta respondit: ni o czym nie wiem.

In causa Joannis Wiersbitowicz, presbiteri dimitti oppidi Piasecznae.

1. Jeśli jegomość xiądz kommandarz Kopylski popa Piaseckiego, ni w czym niewinnego, napadłszy na gospodę we wsi Rymoszach, wiązał, bił, kańczukował, do drzewa urwiązawszy pod prohownią, psami szczwał?

Jeżeli klacz wziął y dotychczas trzyma, przez co nie mało szkodzię? Jeśli po biciu niedziel cztery chorował?

Primus testis juratus et oculatus, Paulus Białożorowicz, de oppido Piaseczna, schismaticus, annorum 40, respondit ad 1: że presbitera Piaseckiego, po odprawieniu molebinu u krzyżów w polu za wsią Rymoszami, zastawszy w gospodzie, najpierw uderzył pięścią w głowę, mówiąc: »po co na moją parafyę naieżdżasz!« na co ociec Piasecki odpowiedział: »ja przyjechałem do swoich parafian, a waszność patrzaj swoich.« I szli potym z sobą wespół na koniec wsi, gdzie ociec Piasecki skrył się do sadu; jegomość xiądz commendarz, tam nalaszy, wzioł bić czy kańczukiem, czy trzcina—z daleka nie mogłem wiedzieć; że zaś oycę Piaseckiego we wsi

nie wiązał jegomość xiądz kommandarz, to wiem, bo ludzie Rymoszowcy na porękę wzięli; do drzewa także nie wiązał. Ciż ludzie do dworu imci pana Bernowicza prowadzili popa; od których słyszałem, że pod Prohownią, dworem, psami swemi szwał.

Ad 2. Jdem juratus respondit: że klacz wzięł y dotychczas trzyma, przez coby wiele szkodował?—nie wiem

Ad 3. Jdem juratus respondit: że niedziel cztery chorował. Qui monitus de silentio exiit. Contra haec, citata pars produxit testis:

Primus testis juratus, Theodorus Sudnik, nobilis, servus magnifici domini Bernowicz, catholicus, absolvit confessionem paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, annorum 30, ad 1 respondit: słyszałem od Rymoszewskich ludzi, ktorzy popa przyprowadzili do dworu jegomości pana Bernowicza z rozkazu imci xiędza kommandarza, że się ze sobą wadzili y tłukli w Rymoszach, a więcey nie słyszałem.

Ad 2. Idem respondit: że klacz wzięł y dotychczas trzyma.

Ad 3 Respondit: że nie słyszałem o chorobie jego. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Samuel Niewiarowski, terrigena Kopylensis, catholicus, confessionem absolvit paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, ad 1 respondit: że pop Piasecki do krzyżów, za Rymoszami w w yólu stojących, zieżdżał y na bożeństwo swe odprawował razy ze cztery, o czym usłyszawszy jegomość xiądz kommandarz, zbiegł na fest Świętego Piotra ruskiego y, nalazszy po odprawionym nabożeństwie popa w gospodzie, pytał: »za czym pozwoleniem zieżdasz pod te krzyże y nabożeństwo odprawujesz?« Na to pop odpowiedział: »że za pozwoleniem archimandryty.« Domawiał się tedy jegomość xiądz kommandarz pisma na to u popa. Pop ukazał papier iakiś stary xiędzu kommandarzowi w gospodzie, a w polu ludziom prezentował biały, mówiąc: »iż w tym liście przykazuje jegomość pan Wolan, ekonom, abyście mi nie bronili żadnych dochodów, tu będących, pod wałową robotą. Zatym pytał się jegomość xiądz kommandarz, ieśli tenże papier, abo nie? Na co odpowiedziałem: »że nowy pokazywał.« W tym razie uderzył pięścią jegomość xiądz kommandarz popa, potym wyszli z gospody na ulice y szli aż na koniec wsi; jegomość xiądz kommandarz z podroźnemi dwuma szlachtą, a ia z popem. Pop tedy mówił do mnie: »że ia ucieku!« Jam na to odpowiedział: »uciekay!« Pop uciekł do sadu, gdzie jegomość xiądz kommandarz, nalazszy ze dwuma psami, czy bił go trzcina, czy nie; a pop, porwawszy kół, uderzył razy dwa xiędza;

xiądz zaś trzcinaę bił y troche okrwawił, czyli sam się oszarpnoł w sadzie pop; potym, przyprawdziwszy do gospody mojej popa, szukał powroza, chcąc go związać, y dopadszy chłopiec powroza z iarzma, włożył popowi na rękę; lecz ia wziołem na porękę y z woytem Rymoszowskim do dworu imci pana Bernowicza zaprowadziłem; do drzewa nie widziałem żeby uwiązywał, psami nie szczwał umyślnie, tylko, iak się wzięli z sobą paszować, psy się rzucili na popa, na których iak krzyknoł jegomość xiądz commendarz, tak zaraz dali pokoy, ani sukni, ani ciała nie szkodzili.

Ad 2. Idem respondit: że klacz wzioł y dotąd trzyma.

Ad 3. Idem respondit: nie wiem dla odległości mieysca, ieśli chorował abo nie. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis juratus, Joannes Radzkiewicz, terrigena Kopylensia, catholicus, confessionem absolvit paschalem, manens in distantia loci duobus milliaribus, annorum 30, ad 1: że ia o tym słyshałem, powrociwszy ze młyňa, co pop uderzył kołem jegomości xiędza kommandarza, a xiądz popa bił trzcinaę z okazji prosczy pod krzyżami w polu, że pop tam zieżdżał z nabożeństwem y zabierał ofiary; żeby też popa uwiązywał do drzewa, psami szczwał, nie słyshałem.

Ad 2. Idem respondit: o klaczy słyshałem, że wzioł w gospodzie y dotąd zostaje u jegomości xiędza kommandarza.

Ad 3. Idem respondit: o chorobie popa nie słyshałem. Qui monitus de silentio exiit.

Quartus testis juratus, Andreas Kreпки, praetor oppidi Rymosze, catholicus, distans milliari, absolvit confessionem paschalem, annorum 34, ad 1 respondit: z okazji prosczy, do ktorey pop zieżdżał razy kilka, jegomość xiądz kommandarz zbiegł do Rymoszów, gdzie zastawszy popa, pytał się popa, ktoby mu pozwolił odprawować w polu pod krzyżami nabożeństwo? na co powiedział: że mam napis od imci pana Wolana, ekonoma. Po ukazaniu tego napisu wzioł jegomość xiądz do siebie, mowiąc, że to jest fałszywy napis, na co xiądz kommandarz także odpowiedział: że ja cie popie każe związać. Pop rzekł: że y tak poyde. Potym, idąc ulicą, do sadu uciekł y skrył się. Jegomość xiądz kommandarz kazał mi szukać, a sam się takóž skrył, gdzie sam, nalazszy popa, nie wiem ieśli bił, abo nie? tylko to słyshałem, że pop imci xiędza commendarza uderzył kołem, a potym brzezinaę pochwycił, iako postyszał, że ziemianie podróžni xięstwa Nieswiskiego krzykneli: co xiędza bije! Natenczas y sam się ukazał z pokrzywy y szedł z nimi wespół do gospody Niewiarowskiego, a ztamąd,

wziwszy na porękę popa, którego jegomość xiądz Kommandarz chciał wiazać, zaprowadziliśmy do dworu imci pana Bernowicza; do drzewa żeby miał być uwiązany y psami szczwany, nie widziałem; że był na twarzy okrwawiony troche, nie wiem zkąd to było?

Ad 2. Idem respondit: co klacz wzioł, krzyż y stułę, ieśli oddał—nie wiem.

Ad 3. O chorobie z pobicia popa nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

In causa civium Kopylensium contra admodum reverendum dominum Joannem Pensi, commendarium Kopylensem.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz wypędził iakim sposobem abo postrachem z miasta dzienników, ludzi tygodniowych, przez coby miasto szkodę miało?

Primus testis juratus, Andreas Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: co kiedy bronił zachożym ludziom naymować się u żydów, przez to, nie wiem, ieśli mieli mieszczanie iaką szkodę y trudność iako w dostaniu robotnika.

Secundus testis juratus, Fiedor Juskiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: prawda że bronił ludziom zachożym, dziennikom y tygodniowym, najmować się u żydów, ale nie wiem, żeby kto z mieszczan miał szkodować.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Andreas Korzen, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: że żadnych ludzi z miasta nie wyganiał jegomość xiądz kommandarz, oprócz dziewczek, ażeby po żydach nie służyli.

In causa Matruinae Jarmulinae, civis Kopylensis.

1. Jeżeli Jarmoła tkacz takie bicie poniósł od imci xiędza kommandarza, że ledwo żywego wyniesiono z plebanii y po nim kilka niedziel obłożnie leżał?

2. Jeżeli, ustawicznie żaląc się na imci xiędza kommandarza, po tym biciu spuchł i umarł w kilkanaście niedziel po weselu swoim?

Ad 1. Primus testis juratus, Ihnat Łahunowicz, disunitus, civis Kopy-

lensis, annorum 25, respondit: nie był tak zbyt bity, żeby go wyniesiono z plebanii, bo po plagach sam poszedł do domu, których więcej nie wziął nad trzydzieście; y wiem dobrze, że po tych plagach nie leżał obłożnie.

Ad 2. Idem respondit: nie słyszałem od żadnego, żeby się miał żalić na imci xiędza komendarza y zpuchnąć po tych plagach, bo widziałem przed ożenieniem jego zdrowego, a potym, gdy zachorował, słyszałem od samego niebosczyka, że jakaś niewiasta posłużyła iemu; za to zaś niebosczyk był bity, że się skrył pod ten czas, gdy chciał jegomość xiędz kommandarz błć imci pana Grzybowskię, szafarza imci pana Jabłońskiego. Qni monitus de silentio exiit.

Mojsiej Mankiewicz pod przysięgą zeznał: że z rozkazu pańskiego bił Jarmołę kijem, alias polanem, i dałem plag pułtorasta, że potym go podjęli i był czarny, jak ziemia. Widziałem puchlinę w pasie.

Bito w jesieni—na wiosnę po świętach umarł.

Tertius testis juratus, Andrzej Mozoluk, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, ad 1 respondit: widziałem, że Jarmoła po plagach sam do domu przyszedł y, że mną w iedney gospodzie mieszkaiąc wesoł, nie leżał obłożnie.

Ad 2. Idem respondit: prawda, że się uskarżał po tych plagach na jegomości xiędza kommandarza, tak przed ożenieniem swoim, iako y po ożenieniu, ale nie wiem, z iakiey okazji zszedł z tego świata?

Contra haec citata pars produxit testes:

Primus testis juratus, Fiedor Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit ad 1: że był bitym słyszałem za to, co nie poszedł trzymać szlachcica iakiegoś, ale żeby był wyniesionym z plebanii po plagach, nie wiem. To wiem, że zaraz nie chorował po biciu, bo go widział zdrowego, chyba potym zachorował.

Ad 2. Idem respondit: żeby się żalił na jegomości xiędza kommandarza ustawicznie y puchł po biciu, nie słyszałem; a co był-żyw z puł rocze y więcej, wiem zapewnie.

Secundus testis juratus, Cimoch Byka, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, ad 1 respondit: był bity kijem, położony, po których plagach widziałem, że sam z plebanii wyszedł, ni od kogo nie był niesiony, ale z przestrichu przypadła mu febra, obłożnie nieleżał, lecz chodząc chorował; plag wiele wziął? niewiem.

Ad 2. Idem respondit: żeby się żalił na jegomości xiędza kommen-

darza ustawicznie, abo puchnoł, nie słyssałem y nie widziałem; po tym biciu iak długo żył? nie wiem.

In causa Andreae Usawiec, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz kazał przyprowadzić do plebanii y niewinnie postronkami bić?

Ad hoc testis juratus, Cimoch Skurzyński, disunitus, civis Kopylensis, annorum 50, respondit: słyssałem nie tylko od samego, ale y od ludzi, że był bitym za to, co się najoł drwa rąbać u żyda, y po tych plagach przyleżał.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Roman Gachowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, respondit: że Andrzeia Usawca bił za to jegomość xiądz kommandarz, co u żydów sobie chleba zarabiał, a nie u chrześcian.

In causa Mariannae Budniczycza, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz Budniczyczę kazał bić kańczukami za co?

Ad hoc testis juratus, Jasko Amielanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 46, respondit: była bita, bom widział, iak prowadzili do plebanii na plagi, których iak wiele wzięła?—sama mówiła że trzy, za to, co mąkę siała u żyda.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus Nestor Kochanowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: słyssałem, że nad kilka plag nie wzięła, za to, co w domu żydowskim przemieszkowała.

In causa Alexandri Kossabucki, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz żonę Kossabuckiego bił, postrąkował, dzieci małe przez drzwi powyrzucał, a starsze dzieci w plebanii psami szwał.

Ad hoc testis juratus, Maxim Krasko, disunitus, civis Kopylensis, annorum 39 respondit: widzieć nie widziałem iak bito, tylko, mimo idąc do

garbara, słyzałem hałas w plebanii, iak bito Kossabuckiego za to, co ko-
nie pasł u zydów; o dzieciach zaś nie wiem. Qui monitus de silentio exiit.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Michał Kisiel, disunitus, civis Kopylensis, annorum 26
respondit: ja sam z rozkazu jegomości xiędza kommandarza biłem Alesia
Kossabuckiego, któremu więcey nie dałem nad plag 15, a samey 8 za to,
że posługuiących u zyda naleziono ich; dzieci żeby miał wyrzucać y psami
szczwać, nie było tego.

In causa Poremniczycha, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiędz kommandarz gwałtem przymuszał do wiary ka-
tolickiey pod plagami, także y córkę jej?

Ad hoc testis juratus, Jan Borys, disunitus, civis Kopylensis, anno-
rum 40, respondit: widziałem na oczy moie, że jegomość xiędz kommen-
darz przysłał ławnika, aby do plebanii sprowadził Zofję Poremniczychę,
chcąc do wiary katolickiej przymusić, że kiedys przodkowie byli katolikami.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Andrzej Korzeń, disunit, civis Kopylensis, annorum 50,
respondit: żeby do wiary katolickiej Poremniczychę jegomość xiędz kom-
mandarz przymuszał gwałtem y pod plagami, także córkę jej, nie słyza-
łem, tylko wiem o tym, że ona po matce jest syzmatyczką, a ociec jej był
katolik.

In causa Ahaphiae, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiędz kommandarz kazał wlec Ahapę przez miasto y,
w turmie osadziwszy, kańczukować?

Ad hoc testis juratus, Sciepan Hapanowicz, civis Kopylensis, anno-
rum 60, respondit: widziałem, że przez miasto wlekli do plebanii y słyza-
łem, że w turmie przez dwa dni y noc iedną siedziała za to, co zydowi
naimowała się; o biciu żadnym nie wiem.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Hryszko Bowkun, disunitus, civis Kopylensis, annorum
40, respondit: że przez miasto nie wlekli, ale sama szła przy ludziach po-
słanych, którą przyprowadzoną jegomość xiędz kommandarz do turmy w
plebanii kazał wsadzić, gdzie, przez dzień y noc przesiedziawszy, wypusz-

czona była y plagę tylko jedną postronkiem wzięła za to, co u żydów nadśługiwała.

In causa Stephani Kononowicz, civis Kopylensis.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz na dom Kononowicza nasyłał ludzi w nocy, szukając dziwek żydowskich, którzy hałasów naczynili et cetera?

2. Jeżeli matkę Kononowicza, idąc do cerkwi, jegomość xiądz kommandarz potrzykroć psami szczwał?

Primus testis juratus, Gabryel Rudkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 35, ad 1 respondit: słyssałem, że nasyłał w nocy na dom, szukając dziwek żydowskich, którzy tam hałasowali y kołem uderzyli, że y dotychczas skarży się na krzyż; o szkodzie żadney nie wiem.

Ad 2. Idem respondit: wszystko to prawda, bom słyssał od trzech osób. Qui monitus de silentio exiit.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Ihnat Labinowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 25, ad 1 respondit: ja sam chodziłem z rozkazu imci xiędza kommandarza z drugimi pod wieczorną porę latem, szukając dziewek, gdzieby się nadowały? nie u iednego tylko jego, który nas samych poczoł bić, a nie my jego; y to było na ulicy.

Ad 2. Idem respondit: gdy miał szczwać psami jegomość xiądz kommandarz, tego nie wiem.

In causa Romani Zuprański, civis Kopylensis.

Jeżeli na dom Zuprańskiego jegomość xiądz kommandarz nasyłał y do wiary przymuszał et cetera?

Ad hoc testis juratus, Hryszko Bierazowski, civis Kopylensis, disunitus, annorum 19, respondit: widziałem trzech ludzi przysłanych, a czwartego zakrystyana, kóry stał na szkoliczu, aby przyprowadzili do plebanii Zuprańskiego, ale się on w budynku zataraszował; o chorobie z przestrachu dzieci, żony y szkodzie tego nie wiem.

Contra hoc citata pars produxit testem.

Testis juratus, Hryszko Boukun, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: słyssałem, że jegomość xiądz kommandarz kazał był przy-

prowadzić do plebanii Romana, ale nie przyszło do tego, bo się on zatarasował w domu swoim.

In causa Theodori Mankiewicz, civis Kopylensis.

1. Jeżeli jegomość xiądz kommandarz niewinnego ni w czym Mankiewiczza, mieszkającego przedtym na jurysdyce plebańskiej, bił y zdrowia mu ujął, et cetera.

2. Jeżeli nic niewinnemu talki pozabierał?

Testis juratus, Sierhiej Michalewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, ad 1 respondit: słyshałem, co się skarżył przed ludźmi na jegomości xiędza kommandarza, a nie wiem, żeby miał przez to, co go bił, zdrowia ująć, abo skaleczyć.

Ad 2. Idem respondit: o zabranii talek natenczas więcey nie słyshałem od żadnego, tylko od jego samego. Qui monitus de silentio exit.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, dominus Theodorus Sudnik, servus magnifici domini Bernowicz, catholicus, manens in distantia loci duobus milliaribus, respondit: zbiegłszy do Kopyła dla interessu pańskiego, byłem pod ten czas w plebanii, kiedy jegomość xiądz kommandarz kazał bić Mankiewiczza, ktoremu nie kazał więcey dać nad plag 20.

Ad 2. Idem respondit: o zabranii talek nie wiem.

In causa Gregorii Mołczanowicz, civis Kopylensis.

Jeżeli jegomość xiądz kommandarz zasadzkę czynił na Mołczanowicza, chcąc go zabić y psami szwał, et cetera.

Testis juratus primus, Andrzej Gwozdowski, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: widziałem, że iadący jegomość xiądz kommandarz do folwarku potkał się z Mołczanowiczem, za którym, zsiadszy z kolaski, popędził się, chcąc go bić za to, że on czasu krasowania żyta bronił jurysdycanom bielić płotna; psami nie widziałem, aby szwał.

Secundus testis juratus, Stefan Krzyżowicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 40, respondit: że się podkawszy jegomość xiądz kommandarz z Mołczanowiczem idącym, zamowił za to, co on jurysdycanom bronił bielić płotna czasu krasowania żyta, za którym, zsiadszy z kolaski, popędził się, ale go nie bił y psami nie szwał.

Contra haec citata pars produxit testem.

Testis juratus, Michał Kisiel, disunitus, civis Kopylensis, annorum 26, respondit: słyszałem od ludzi, że Mołczanowicza psamⁿⁱ nie szczał y zasadzki nie czynił, tylko się o płotno z sobą powadzili.

In causa admodum reverendi domini Joannis Penski, commendarii Kopylensis, contra presbiteros disunitos Kopylenses.

1. Jeżeli prezbiterowie Kopylscy umarłego w wierze unjackiey, naszedzsy z tunultem ludzi, wzieli y w cerkwi pochowali?

2. Jeżeli z namowy prezbiterów tuteyszych, abo sami dobrowolnie, odstąpiwszy wiary uniackiey, przyjęli dyzunią?

3. Jeżeli prezbiterowie Kopylscy wtrącają się w parafyą imci xiędza kommandarza y po domach katolickich odbierają kołędę?

Primus testis juratus, Boukun Hryszko, sacristianus ecclesiae Kopylensis, disunitus, annorum 40, respondit: nikogo nie chowali z uniatów, oprócz chyba Alesia Kisiela, o którym powiadaią drudzy, że po óycu swoim był unitem, jakoż ni razu jego nie widziałem u popów naszych Kopylskich w spowiedzi, oprócz tylko przed śmiercią, kiedy, przyjachawszy tu do swoich, zachorował y posyłał ich, prosząc o spowiedź; a imci xiędza kommandarza nie wspominał, o czym dowiedziawszy jegomość xiędz kommandarz, że jakoby był unitem, kazał ciało umarłego zamknąć, chcąc go u siebie pochować, a popi, przyszedzsy na jurysdykę, zamek oderwali y, wziowszy, u siebie pochowali.

Ad 2. Idem respondit: żeby mieli wiary odstąpić katolickiey, abo uniackiey z namowy popów lub sami dobrowolnie, o żadnym w mieście nie słyszałem.

Ad 3. Idem respondit: także nie słyszałem, żeby oycy Kopylscy mieli odbierać kołędę u katolików. Qui monitus de silentio exiit.

Secundus testis juratus, Sciepan Kisiel, unitus, hortulanus parochialis Kopylensis, annorum 18, ad 1 respondit: wiem, że brata mego rodzonoego, na imie Alesia Kisiela, ale nie uniatą, ieno szymatyka, popi tuteysi Kopylscy, przyszedzsy na jurysdykę, zamek oderwali y u siebie pochowali, którego przed śmiercią tygodniem popi spowiedzi słuchali, a jegomość xiędz kommandarz co był kazał zamknąć.

Idem respondit ad alia interrogatoria: nie wiem ni o czym. Qui monitus de silentio abiit.

Tertius testis iuratus, Jakow Kisiel, starolitwin, distans milliaribus 5, annorum 60. Ad 1 respondit: nie wiem, jeśli kogo więcej popi Kopylscy w wierze uniackiej pochowali, krom syna mego, który, będąc we dworze jey mości pani Bernowiczowey, spowiadał się zawsze u popa szymatyckiego Piaseckiego, a potym znowu moiey był wiary y u spowiedzi u oycy Pociękowskiego uniackiego był aż do ożenienia; a po ożenieniu zaś w iedney wierze z żoną zostawał błahocześciwey. Ad alia idem respondit: nie wiem ni o czym. Qui monitus de silentio exiit.

Contra haec citata pars produxit testes:

Testis iuratus primus, Sylwester Juszkiewicz, disunitus, civis Kopylensis, annorum 60. Ad 1 respondit: prawda, że popi nasi Kopylscy, przyszedszy z cechami y ludem zgromadzonym na jurysdykę, gdy zamknięte ciało nieboszczyka, na imie Alesia Kisiela, zastali, oderwawszy zamek, wzięli y w cerkwi swoiey pochowali, ale on był szymatykiem nie unitem, bo y przed śmiercią swoią nie posyłał do imci xiędza kommandarza, ale do naszych popów, prosząc o spowiedź.

Ad 2. Idem respondit: nasi popi Kopylscy nikogo nie namawiają na wiarę, ani też znajdują się u nas taki w mieście, któryby sam dobrowolnie miał zostać szymatykiem.

Ad 3. Idem respondit: wstępuje nasz ociec z molitwoju tam do katholic, gdzie kto służy naszej wiary.

Secundus testis iuratus, Maxim Krasko, civis Kopylensis, disunitus, annorum 30. Ad 1 respondit: powiadają, że oycowie nasi Kopylscy pochowali unita, ale to na Alesia Kisiela, o którym ja wiem, że z małych lat swoich był w błahocześciwey wierze, a potym y przed śmiercią spowiadał się u popów Kopylskich; a jegomość xiędz kommandarz, mając zawód, kazał onego zamknąć ciało y chciał u siebie pochować.

Ad 2. Idem respondit: nikt tego nie pokaże, aby kto z uniatów albo katholiców naszą wiarę przymował.

Ad 3. Idem respondit: tam zajeżdżają nasi oycowie do katholiców, gdzie się naszej wiary znajdują na służbie.

In causa judaeorum Kopylensium contra admodum reverendum dominum Ioannem Penski, commendarium Kopylensem.

Praetensya żydów Kopylskich na jegomości xiędza kommandarza, w

punktach ich wyrażona, osobliwie względem wziętych czterech czerwonych złotych od kahału, a od Litmana żyda dwóch sztuczek kitaju y jednego czerwonego złotego za to, że iakoby miał pozwolić chrześcianom u nich służyć, gdy nie mogła mieć inszey recognicji, iest prawdziwa, abo nie? ponieważ żydki stawali deductorie, citata zaś pars evasorie, musieliśmy żydów kahałów acceptować przysięgę, która, podług zwyczaju ich, iest wykonana w szkole na tym, iako wziół u nich te pieniądze; na tym, iako odpędził winników y naiemników im, osobliwie czasu iarmarkowego, przez co wiele szkodowali w intracie skarbowey, y tam na inszych punktach, z którymi, we wszystkich pretęsach swoich upraszając o satysfakcyę, idą ad decisionem venerabilis officii; względem zaś wziętego konia żydowi Pejsachowi, którego iakoby miał zastrzelić, musiał także żyd na tym explere juramentum podług requizycyey imci xiędza kommandarza; w inszych zaś punktach praetęsii żydowskich o poczynione hałas y inwazye, czyniliśmy inquizycyę, na której—z iedney strony deductorie, z drugiey evasorie—mieli się.

Quibus exauditis attente ac fidelissime, conscripsimus ad venerabilem officium propter discernendam causam, remittendo Vilnam partibus, ad hunc actum spectantibus, pro aperiendo rotulo diem 12 mensis Decembris anni currentis designavimus et pro meliori fide manu nostra subscripsimus. Datum Kopyl, anno 1732, die 2 Decembris.

Stephanus Zdanowicz, parochus Mikoł. m. p.

Xiędz Jozef Benedykiewicz, kommissarz, pleban Nieswiski m. p.

Xiędz Matheusz Ambrożewicz, off. Słucensis, commissarz m. p.

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисси для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 52.

СХСIV

Жалоба священника Павла Манадыченка на дворянина Мартына Псарскаго, управляющаго Норинскимъ иѣвнѣемъ, о томъ, что онъ запретилъ истацу ѣздить для отправленія церковныхъ требъ въ село Ключки, принадлежащее къ его приходу—Святониколаевской Новонародицкой церкви, и когда священникъ, по требованію прихожанъ, явился въ Ключки для совершенія обрядовъ: крещенія и вѣнчанія, то Псарскій приказалъ его взять подъ арестъ и нанести ему тяжелые побои. 1734. Декабра 11.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Decembra iedynastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiesnikiem protunc podwojewództwa grodzkim generału wojewodstwa Kiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi personaliter veniens wielebny w Bogu ociec Paweł Manadyczenko, prezbiter Mikolski Nowonarodycki, dóbr wielmożnego imci pana Michała Pawszy, podczaszego zytomierskiego, będąc summpere przez niżey mianowanych oppraesus, nie praktykowany sub sole urzędowi ninieyszemu opowiadając kontempt, przeciwko urodzonemu imci panu Marcinowi Psarskiemu, gubernatorowi Norzyńskiemu, wielmożnego imci pana podkomorzego kijowskiego Trypolskiego, niemniej roboczym: Haraśkowi, oycowi, Andryiowi y Antonowi, synom, Owdaczenkom—wsi Kłoczków, Moysiejowi, Ochrymenkowi, Ktitorenkowi—ze wsi Kaczowszczyzny, Woytenkowi-Norzyńskiemu, poddanym wielmożnego imci pana podkomorzego kyowskiego y innym, ad infrascriptam violentam actionem przysposobionym, solenniter świadczył y protestował się w ten niżey opisany sposob: yż, gdy modernus comparens, obediendo kapłanu przyzwitemu prawu, wokowany będąc od poddanych kłoczkowskiach a parafianow swoich dla krztu świętego dzieciom y dania oraz szluby w stan małżeński wchodzącym, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Nowembris

do wsi Kłoczków zjechał y tam, juxta assuetam formalitatem peregit agendi, y do miasta Narodycz do domu chciał odjechać, dopiero obżałowany imć pan Psarski, quodam instinktu czyli ausu proprio, pod ten czas niespokoinny podając pospolstwu ad preliandum okazją, pomienionych poddanych Kłoczkowskich, Kacowskich y innych, de nominibus ignotos, na gospodę comparentis, w Kłoczkach będącą, mieszkanie roboczych Szewczaków, nasławszy, protestanta, duchowną osobę, nikomu nic niewianego, o pułnocy wziąć pierwey do Owdaczenków, a potym eo momento do wsi Kacowszczyzny sub custodia armata, lege publica absoluta, przyprowadzić kazawszy, tamże słowami nieprzystoynemi comparenta łajał, dyfamował, tandem a verbis ad verbera udawszy się, bił, tłukł, na ostatek, położyć kazawszy, przez poddanych namienionych przytrzymanego, nabajem sam bił, zaledwie żywego zostawił, we wsi Kłoczkach, parafii zdawna do cerkwie świętego Mikołaiia należącej y dekretem consystorskim przysądzoney, bywać zakazał; y tak prawo Boskie y pospolite violavit. O co wszystko, ut praemissum est, idem comparens, iterum iterumque świadcząc y manifestując się, salvam meliorationem zostawił; prosił iey o przyjęcie do akt, co y otrzymał. Paweł Monadyczenko, manu propria.

*Книга городская, Киевская, записовая, годъ 1680--1735; № 46
листъ 326.*

CXCV

Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ—Голембевскаго къ прижасу речипосполитой, требующее удовлетворенія за обиды, наносимыя въ речипосполитой униатами и католиками православной церкви, и прекращенія дальнѣйшаго преслѣдованія православія . 1743. Октября 24.

Kopia listu imci pana Gołębiowskiego, rezydenta Rosyyskiego, do jaśnie oświeconego xięcia imci prymasa korony Polskiej, z Warszawy, de data 24 Octobris, 1743.

Jaśnie oświecony, w Bogu nayprzewielebniejszy imci xiąże arcybiskupie Gniezniński, prymasie korony Polskiej y wielkiego xięztwa Litewskiego!

Z roskazu najjaśniejszey imperatorowey jey mości, pani mojej miłościwej, komunikuję z winnym respektem jaśnie oświeconej waszej xiążęcej mości in adjunctis registr tych cerkwi y monasterów graeco-ruskich, ktore gwałtownie na nią pozabierano z gruntami, wsiami y poddanemi, do nich należącemi.

Przyłączam niektóre swiższe napaści y aggrawacye, z ktorych jaśnie oświecona wasza xiążęca mość obszernie wyczytać bądźiesz raczył te bezprawia y uciemżenia, iakie duchowni ritus graeci non uniti, bractwa świeckie y w szczegulności wszyscy ludzie tey religii iuż to od wielebnych oyców uniatów, iuż od rożnych ich mościów ustawicznoscią ponosić muszą.

Reprezentowałem te y tym pobobne krzywdy iuż od kilkunastu lat rożnemi czasy y rożnym ichmościom, ktorych tangebati ten interess, przekładałem: że te gwałtowne ludzi graeco ruskich na nią koakcye y przymuszania, zajeżdżania cerkwi, monasterów y odbierania funduszów z krwi wylaniem nie mogą zgodzić się z tą dobrą harmonią y przyjaźnią, która dotychczas między nayiaśniejszą imperatorową, panią moją miłościwą, a nayiaśniejszym królem jegomością y rzeczpospolitą subsistit, y że to wszystko repugnat traktatowi y sojuszowi wiecznemu z niemałym iego naruszeniem.

Lecz niewiele stąd poczuła levaminis religia graecoruska: nikomu żadney cerkwi, zaiechanego monasteru nie przywrocono, nikomu w poniezionej krzywdzie satisfakcyi należytey nie uczyniono, owszem, mało wskorały takowe, tak wiele razy przezemnie powtarzane reprezentacye, kiedy po dziś dzień te same zaiazdy, odbierania cerkwi, nie wiem qua intentione et fine, continuantur; odebrawszy nie zbyt dawno wielebni ojcowie Bazyliani monaster Ceperski, że im to impune poszło, zaiechali y teraz powtore manaster Nowodworski, ihumena, wielebneho ojca Ładyczkę, z bracią iego wypędzili, z urąganiem bili y potracali, pola y poddanych poodbierawszy. Interessuie się nayiaśniejsza monarchini moia za temi duchownemi y za ludźmi religii graeco-ruskiey, nie iako za poddanemi rzeczypospolitey, bo ci, będąc pod prawem, powinni prawu podlegać y, iezeli co mają—onemu respondere, ale interessuie się na fundamencie sojuszów, iako za współwiernemi, dla iedney z sobą religii tak wielkie y częste berprawia ponoszącemi, że ich adversa pars, niesłusznie z dóbr y fortuny rugując, niby

na pośmiewisko, ogółconym ze wszystkiego, drogę do prawa z sobą, zabrawszy im prawne remedia, pokazuje; y tak coraz bardziej tłumi y niszczy tych, którzy nie chcą sequi partem unitorum.

Ubolewa i dużo monarchini moia nad temi współwiernych oppresyami y ruiną, którą dla iedney z sobą religii ponoszą, z tym większym podziwieniem, że takowe exorbitancye po tak wielu remonstracyach do tych czas żadnego y najmniejszego nie mają pomiarkowania: bronią iedni nabożeństwa prawem pozwołonego, bronią drudzy zwyczajnych, a wiekiem praktykowanych, processyi, ciał chowania zmarłych obrządkiem ritui przyzwoitym. Jedni ludzi graeco-ruskich więzieniem, drudzy biciem, konfiskacją fortuny, dzieci małych gwałtem zabierają y, na unią, dawszy niewiernym żydom pokoy, przyciągają; owo słowem, co kto chce, to z religią graeco-ruską czyni, bez najmniejszego względu na prawa, sojusze y przywileje.

Postrzegą wielebni oycowie unjaci cerkiew, obaczą monaster z intratą — wynaydują sposoby, upatrzawszy czas, zajeżdżają go, zabierają. Podoba się panu w dobrach swoich — to cerkiew uniatom oddaie y onych introdukuje, kollacją y prawem possessyi szlacheckiej składając się. Lecz jeżeli ów lub ten jegomość może w szczególności publiczne prawa y przywileje znosić, sojusze y traktaty, od lat tak wielu przez nayjaśniejszego króla imci y całą rzeczpospolitą de conservanda religione graecoruthena świętobliwie poprzysiężone, podług partykularnego upodobania swego kassować y annihilować, zostawię to aequissimae decisioni jaśnie oświeconej waszej xiążęcej mości, y bardzo wątpię, żeby w którym państwie takie uprzykrzenia, urągania y przeszkody w wychwalaniu pana Boga podług obrządków swoich mieli chrześciance, iakie przy prawach y przywilejach ta garstka superstes ludzi graeco-ruskiej religii tu, w Polsce, czasokroć po różnych mieyscach cierpieć y ponosić musi z tym nieporównanie większym żalem y umartwieniem, iż w takowym uciemieniu swoim żadney melioracyi ani wejrzenia w to wyprosić nie może; bo czekać seymu, do którego ten tak pilny interest religii odsyłać, czekać konferencyi, na których ma disceptari, niby dubio podległy, czekać deklarowaney pactis conventis commissyi, na której ma bydź ułatwiony, iest to samo, co czekać końca bez końca, albo raczej ultimum religii graeko-ruskiej in dominiis reipublicae exterminium.

Kommissya deklarowana początku nie bierze, a skutek daleki; seym, który zwykł bywać remedium malorum, iest in futuro, ale iuż y z tych nie ieden nic a nic w tym interessie nie zrobił; konferencye iak są, po-

trzebne y zbawienne, to iednak są dalekie, a y te ieszcze niepewne; a tym czasem zagęszczone, in contrarium soiuszów et in depressionem religii graeco-ruskiej, aggrawacye, metam nesciunt, coraz bardziej szerzą się, takową płonną wsparte expektatywą; a zatym idzie ztąd, iak pilna iest potrzeba, aby tym, connivencya matre, tak duzo zagęszczonym aggrawacyom był wstręt uczyniony et adinventur media, ktoremiby, bez dalszych dylacyi y odkładania onych do seymów, tey biedzie prefigatur meta z pomiarkowaniem krzywd tak wielu y satisfakcyą z onych; żebrzą tego ustawiczne querele, tego szukają tak częste remonstracye y proźby y same artykuły traktatu wiecznego in puncto de religione domawiają się mocno tey, która im należy, obserwancyi. Co, iako mam honor omni meliori modo remonstrować waszej xiążęcej mości, tak śmiem się oraz pytać, ex mandato desuper, iezeli tandem będzie iaka efficacior medela oppressis? te monaster y cerkwie, gwałtownie na unią pozabierane, iezeli tym, ktorym de iure należą, to iest graeco-ruskiej religii, będą nazad pooddawane y iezeli wielebni oycy uniacy, iako tych aggrawacyi motores, mogą cobiberi y dalszych takowych poprzestaną persekucyi? quibus mediis? y kiedy tym ich inkonveniencyom koniec uczyniony będzie? abym mógł o tym donieść y należytą in praemissis uczynić relacyą nayiaśnieyszey monarchini moiey. Łaskawemu respektowi oddając się, in reliquo profiteor, zem iest z powinną obserwancyi submissyą.

Jaśnie oświeconey waszej xiążęcej mości, dobrodzieia, cale życzliwy y panyński sługa P. Gołębiewski.

Одинъ экземпляръ этого письма находится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комиссiи для разбора древнихъ актовъ, по дополнительной описи № 53; другой—явленъ въ книгу пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства за годъ 1735—1749, № 202; листъ 207 на оборотъ.

CXCVI

Подробное исчисление 128 православныхъ церквей и монастырей, отнятыхъ насильно и обращенныхъ въ унию въ промежутокъ времени съ 1734 по 1743 годъ. Также исчисление нѣкоторыхъ обидъ и притѣсненій, которымъ подвергались православные жители и духовенство въ указанное время.

Specyfikacya monasterów y cerkwi greko-ruskich, różnemi czasy na unią gwałtownie pozabieranych.

1. 1743, die 22 Martii monaster Nowodworski zaiechał na unią imć X. Alexi Kondratowicz, starszy WW. OO. bazylianów Ceperskich.

2. A. 1738 Stryhayłowski zaiechali na unią ich mość panowie Hrynowie.

3. 1734. Monaster paniński w Czerkowiszczach zaiechał na unią imć pan Iwanowski y zakonnicę powypędzał.

4. Monaster Pustyński Ś. Mikołaja.

5. Monaster S. Onufrego.

6. Monaster Mozołowski paniński.

7. Monaster Ceperski dawniey.

8. A. 1743. In Aprili cerkiew we wsi Sochoniu w woiewodztwie Mścislawskim zaiechali na unią imć panowie: Chodzkiewicz, strażnik Smoleński y Józef Bujalski.

9. A. 1743, mense Martio, cerkiew we Papietowie w woiewodztwie Mścislawskim zaiechali na unią imć panowie Moskiewiczowie.

10. A. 1743. Die 5 Martii cerkiew we wsi Worochowie odebrali na unią imć panowie Poniatowscy, strażnikowie Mścislawscy.

11. A. 1743. Die 15 Januarii cerkiew we wsi Dobrymziele, w woiewodztwie Mścislawskim, odebrał na unią imć pan Makowiecki, starosta grodzki Kamieniecki.

12. A. 1743. Die 1 Januarii, cerkiew w miasteczku Neczowcach, w powiecie Rzeczyckim imć pan Giżycki, qua possesor, zaiechał na unią.

13. A. 1743. Die 16 Decembris, cerkiew we wsi Konicach, w województwie Mściśławskim odebrał na unią imć pan Ciechanowiecki, starosta, y paroch tegoż mieysca przymuszony unią przyiąć.

14. A. 1742. Die 12 Decembris, cerkiew we wsi Wieremiykach zaiechał na unią imć pan Kiełczewski, woyski Rzeczycki.

15. A. 1741. Cerkiw w Sucharach zaiechał na unią imć pan Pocię, starosta Kochaciewski.

16. A. 1741. Cerkiw S. Mikołaja w Dombrowie zaiechał na unią paroch Paweł Korzun, zostawszy pierwey unitem.

17. A. 1741, mense Iunio. Cerkiw Zmartwywstania Pańskiego w mieście Czeczersku, w dobrach j. w. imć paniey Zawiszynę, marszałkowej nadwornej W. X. L., zaiechał na unią imć xiądz Chruszczewski.

18. A. 1740, mense Junio. Cerkiw w Żukowie w województwie Mściśławskim, zaiechał imć pan Żukowski.

19. A. 1740. Die 16 Aprilis Cerkiw w Daszkowie, w dobrach J. W. P. Sapięy, łowczego W. X. Litewskiego, z wyraźnego rozkazu ięgo, zaiechano na unią przy assistencii komenderowanych z zamku Bychowskiego.

20. 1740. Die 7. Septembris w Siderowicach, w dobrach tegosz J. W. I. P. łowczego na unią odebrano, gdzie die 17 Aprilis ludzie religiey Greco-Ruskiey, broniąc tey cerkwi, spotykali się z kommendą, tak, że duchownych y świeckich ludzi kilkoro na placu legło.

21. A. 1739. Die 15 Februarii. Cerkwie dwie, iako to: Horodyńską y Zubrowicką, w hrabstwie Szklowskim, w dobrach J. O. xięcia jegomości Czartoryiskiego, wojewody Ruskiego, zaiechał na unią imć pan Bułhak, podstoli witebski.

22. A. 1739. mense Augusto, w dobrach J. W. X. Sapięy, suffragana y koadjutora Wileńskiego, w hrabstwie Dombrowieńskim, odebrano na unią cerkwie cztery, iako to: w Litwinowie, w Hołminie, Czyrynie y Łatynie.

23. A. 1738. Cerkiw w Osmołowie zaiechał na unią imć pan Kierkur.

24. A. 1737. Cerkiw w Łudzilowie zaiechał na unią imć pan Swadkowski.

25. Cerkiw w Polesowie zaiechał na unią imć pan Frankiewicz.

26. Cerkiw w Zadobrociu zaiechał na unią imć pan Swadkowski.

27. Cerkiw w Sarninowie w hrabstwie Dombrowieńskim zaiechał na unią imć pan Wawrzecki, podstarości powiatu Orszańskiego.

28. Cerkiew w miasteczku Rosanie, w dobrach jaśnie panicy Kra-
sińskiej, z jej że rozkazu, zalecał na unią X. bernardyn.

29. S. Heliasza w mieście Mscisławiu. 30. Podwyższenia S. krzyża
31. we wsi Podłuzu. 32. w Zasiellu. 33. w Olszance. 34. w Kolesnikach.
35. w Piotrowiczach. 36. w Pieczarsku. 37. w Chostawczach. 38 w Mo-
nastyrzynie. 39. w Mochowej Słobodzie. 40. w Kołodziejach. 41. w
Szyszkowie. 42. w Szamowie. 43. w Kozuchowiczach. 44. w Mozycku. 45.
w Pirańsku. 46. w Horodku. 47. w Horodiszczu. 48. w Kamiennym bro-
dzie. 49. w Lubowiczach. 50. w Soiechowey Słobodzie. 51. w Sławnym.
52. w Załozni. 53. w Wierzbie. 54 w Pachowie. 55. w Bieszczonowiczach.
56. w Kulikowie. 57. w Lipiszyczach. 58. w Starym siele. 59. w Kosisz-
czowie. 60. w Raju. 61 w Chwastowie. 62. w Woynińskiej Słobodzie. 63
w Wierownie. 64. w Zaciellu. 65. w Jurkiewiczach. 66. w Wierychowie.
67. w Dubownicy. 68. w Kuleszowie. 69. w Szumiaczy. 70. w Studzieńcu.
71. w Krywielach. 72. w Kopicowie. 73. w Saprnowiczach. 74 w Soynie.
75. w Chodoszowie. 76. w Bolwinowie. 77. w Małatyczach. 78. w Juskie-
wiczach. 79. w Nowosiellu. 80. w Krasnosiellu. 81. w Ziewcy. 82. w Żu-
kowie. 83. w Dniecinie. 84. w Babyliczach. 85. w Hniukowie. 86. w Zo-
czynie. 87. w Hutkowiczach. 88. w Ludoberszczy. 89. w Weroczce.

W starostwie Homelskim.

90. w Szerescinsku. 91. Radoska. 92. Bartłomiejowska. 93. Nowo-
sielska, w ekonomiej Mohylowskiej. 94. Czerekowska. 95. Wilczycka. 96.
Osowiecka. 97 w Dołchym Mocku. 98. w Czerembach. 99. w Błachowi-
czach. 100. w Hładkowie. 101. w Korowczynie. 102 —w Moszonacku. 103.
w Pietruchowsku. 104. w Chociałowsku. 105. w Kamieniecku. 106. w
Prutku.

W Protopopiej Dobrowiejskiej.

107. w Dewinie. 108. w Rymkach. 109 w Swatoszyczach. 110 w Ro-
żanie. 111 w Zarabach. 112 w Mużakach.

W protopopiey Lubanickiey.

113. Lubanicka. 114. Lubanicka druga. 115. w Siłowie. 116. w Alesiołowie. 117. w mieście Rudniu. 118. Rudnicka druga. 119. w Łozniu. 120. w Smołowiczach. 121. w Zaczernicy. 122. w Bobinowie. 123. w Łominkach. 124. w Korołowie.

K O N N O T A C Y A

niektórych wiolencyi, iakie po różnych miejscach religia Greco-Ruska, duchowni y ludzie oney addicti ponoszą.

1. Przewielebny O. Alexi Kondratowicz, starszy monasteru Ceperskiego WW. OO. bazylianów, usiłując monaster Nowodworski ritus Grecki non uniti na unią odebrać, nayprzód czynił mu różne wiolencye przez gwałtowne nań naieżdżania, wycinanie lasu, odbieranie poddanych, którym nakoniec przykazał pańszczyznę na siebie robić y tych, którzy go w tym słuchać nie chcieli, brać, pokładać y kyimy bić kazał; o które wiolencye gdy W. O. Barlaam Ładycki, ihumen Nowodworski, do Pińska z protestacją odiechał, zwyżrzeczony przewielebny O. Kondratowicz z bracią swoją, przybrawszy do nich szlachty y poddanych swoich, na ten monaster Nowodworski naiechał, y die 22 Martii, anno currenti, zaiechał; Greco-Ruskich duchownych tak, iak którego zastał, powypędzał, łąiąc y potrącając onych, cele, szpihlerze, piwnice poodbierał, y wszystko ze wszystkim na siebie y monaster Ceperski pozabierał.

2. Monaster Pustyński WW. OO. Bazylianów na unią zaiechany, pola i grunta, które do cerkwi S. Mikołaja w Mścislawiu należały, gwałtownie na siebie poodbierał.

3. Paroch Dombrowieński, Paweł Korzun, zostawszy unitem, y cerkiew tę na unią odebrał, y to u imć panów possessorów wymógł, że dzie sięć wiosek religyi Greco-Ruskiej do niego chodzić y także unią przyjąć musieli.

4. Kapłani Greco-Ruscy przedtym mieli wolność dzieci swoich, do małżeńskiego stanu sposobnych, zenić bez kwitów, a teraz ichmość panowie possessorowie, fortuny swoje puszczaiąc żydom w arędy, bez wszelkiej diz-

tynkii, że i Greco-Ruscy kapłani muszą za dzieci swoje żydom arędarzom kwitowe płacić, nie bez osobliwszego zdzierstwa.

5. Jaśnie W. X. arcybiskup Połocki zażywa różnych sposobów na wyniszczenie religii Greco-Ruskiej, to przez różne subordynacye, to przez nasyłanie swoich kapłanów, kiedy gdzie na którym miejscu Greco-Ruski umiera, zażywaiąc w tym y tym podobnych okolicznościach na pomoc brachium seculare.

6. Ich mość panowie kommissarze y administratorowie dóbr różnych kapłanów Greco-Ruskich do podatków niezwyuczaynych przymuszaią, y onych agrawuią, chcąc ich takim uciemiężeniem do unii przyciągnąć.

7. Ichmość xięża kanonicy, plebani, misionarze, po miastach, miasteczkach rezydencye swoje miiący, wtrącaią się w obrzędy religii greco-ruskiej, daiąc służby ludziom tey religii, zabieraiąc y chowaiąc ciała zmarłych, dzieci rodzicom zabieraiąc y chrzcząc.

8. Podług przywilejów Moszonaki należały zawsze do katedry Mohylowskiej, gdzie przy cerkwi Moszonackiey był folwarek na włokach ośmiu; teraz te włoki zamek Mohylowski trzyma, y z nich profituje, y cerkiew na unią odebrał, a katedra Mohylowska podymno z tych ośmiu włok po dziś dzień płacić muszą.

9. Sądy świeckie kapłanów greco-ruskich kiedy się trafi, że który w czym przewini, bez distinkcyi biorą i onych sądzą, a przytym zaraz cerkwie pieczętują y odbieraią na unią, nie dopuszczaiąc onych do sądów zwierzchności swoiey, iako ad forum sibi competens.

10. Imć X. Ławrenty Bułkarewicz, opat Horodyiski zakonu S. Benedikta z monasteru Kupiatyckiego greco-ruskiej religii, pozabierał xięgi, aparaty kościelne, dzwony y dwunastu poddanych, ktorzy antiquitus do monasteru Kupiatyckiego należeli.

11. J. W. J. X. Godebski, władyka Włodzimirski, dekretowi, na kommissyi J. K. Mości in anno 1722 ferowanemu, przy restytucyi cerkwi Pińskiej, którą był na unią, iako protunc władyka Piński, zaiechał, do tych czas zadosyć uczynić nie chce, bo srebra, aparatów kościelnych y inne supellectilia, przywileje y funduszów, które pozabierał, nie oddaje, ani też expensów, na zwyżrzczoną kommissią łozonych, które więcey sześciu tysięcy złotych wynoszą, nie bonifikuie.

12. Monastery greckie wielkie co rok ponoszą aggrawacye od J. XX. Jezuitów, a nayosobliwiey od J. panów studentów, z ktoremi J. X. Uszyczyński, komendarz tameczny, częste czyni inwazye y uciemiężenia,

ludziom ritus greci non uniti, czyniąc im ustawiczne przeszkody w nabożeństwach, zabraniając processyi zwyczajnych, trudniąc pogrzeby umarłych y onych publicznie chować zabraniając y tym podobnemi onych opprimet wiolencyami.

13. Dzieie się toż samo y po różnych inszych mieyscach, nawet in ipsa regia, pod bokiem, tu, w Warszawie; WW. OO. Bazylianie różne czynią disgusta religii greco-ruskiej, samego ministrów pomieszkania nie menażując, szpiegów subordynują na obaczenie, ieżeli y kto w kaplicy poseselskiej bywa na nabożeństwie? z oczywistą wzgardą sojuszu, prawa y przywilejów.

*Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По до-
полнительной описи № 46.*

CXCVII

Письмо примааса къ русскому резиденту въ Варшавѣ, Голембевскому, заключающее уклончивый отвѣтъ на требованіе вознагражденія за обиды, нанесенныя православной церкви. 1743. Декабря 30.

Copia listu jaśnie oświeconego xięcia imci prymasa, odpisującego jegomości panu Gołembowskiemu, rezydentowi rossijskiemu, na list, 24 Octobris 1743 datowany.

Z Skierniewic, die 30 Decembris, 1743.

Wielmożny moy wielce mości panie y bracie!

Zatrzymałem się kilka niedziel z responsem na list wielmożnego pana, die 24 Octobris anni praesentis datowany, abym mógł powziąć dosko-

nałą informacją respektem tych cerkiew y monasterów, ktorzych mi wielmożny pan, *excommissio* najjaśniejszej monarchini, *connotacją* komunikujesz; nie omięszkałem in *instanti* do różnych ichmościów pisać, tamtemu kraiowi bliższych, abym się mógł dowiedzieć o waszystkim, co mi wielmożny pan donosisz; lubo ieszcze nie mam zupełney informacyi z tak odległych kraiów, przecie się o nie pytać nie przestaję. To mi bardzo dziwno, co mi wielmożny pan piszesz, iakoby od kilkunastu lat w tey okazyi działy się *praejudicia* przeciwko sojuszom, o czym nie wiem, ile gdy w moiey archidyecezyi nie mam żadney cerkwi; o żalach tylko słyshałem y kłopotach unitów, które cierpią od strony *graecoruskiej* religii, iako y o tym, że bardzo wiele gospodarzów zabrano za granicę z żonami y z dziećmi.

Żądasz wielmożny pan odemnie *rezolucyi*, pytając się: iaka y iak prętko nastąpi *satisfakcyja* in *communicatis punctis*? wszakże całemu światu wiadomo, że w Polsce nie iest *absolutum dominium*, ale *promptissima satisfactio*. kto się *via debita* o nię, według prawa *pospolitego*, stara; zaczym, ktoby miał albo ma iaką krzywdę, powinien by się skarżyć *coram officio debito*, a ia nie słyshę, y wielmożny pan mnie nie piszesz, gdzie się kto o te *violentye* skarżył y gdzie mu była *denegata satisfactio*.

Musiemy się *akkomodować* prawom polskim; według nich każdy powinien się sądzić *pretenduiący* *sprawiedliwości* w Polsce; ktoby zaś *alios modos* chciał *quaerere*, zdałoby się, żeby chciał *evertere* *prawa vicinitatis*, y było by to *contra iura gentium*.

Ja, co mogę, to czynię, y w tym wielmożnego pana upewniam, że król *jegomość* y *rzeczpospolita*, iako wszystkim *samsiadom* dotrzymuje *soiuzów*, tak *sacrosancte* y *najjaśniejszej* monarchini *rossyjskiej* w niwczym nie ubliży; teyże *łatwości* wzajemnie od *nayiaśniejszej* monarchini *spodziewać* się nam trzeba, gdy tak wiele iest *pretensyi* *rzeczypospolitej* nie *uspoikoionych*, a *coraz* ich więcej przybywa; przy tey okazyi przypominam wielmożnemu panu wielką krzywdę, że nam *xiędza jezuitę* na Ruś za granicę wzięto, y gdzieś go in *abscondito* dotychczas trzymaia; nie możemy uprosić uwolnienia jego, ia przecie *supplikuię* *nayiaśniejszej* monarchini, aby go uwolnić kazała.

Pamiętam, że *nieboszczyk świętej pamięci* *nayiaśniejszy* Piotr wielki *respektował* *religią katolicką* y nigdy tych nie karał, ktorzy *katolikami* zostawali, lubo takich *niemało* było; *spodziewam* się, że v *corca* tak wielkiego monarchy, *nayiaśniejsza* monarchini *terazniejsza*, ieszcze więcej nam *swiadczyć* będzie.

Daię znać o tym królowi jegomości, panu mojemu miłościwemu, y ich mościom panom ministrom status, cokolwiek mi wielmożny pan komunikowałeś; lecz naylepszey się spodziewać rezolucyi za szczęśliwym najjaśniejszego pana ad regiam przybyciem, ktorego się wkrótce spodziewamy; wszelkie też kontrowersye, zciągające się do sojuszów, seym blisko następujący zobopolnie ułatwi. To in omni realitate wyraziwszy, upewniam, że constanti affektu iestem.

Kopія этого документа хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 54.

CXCVIII.

Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ, Голембевскаго, къ примасу речипосполитой, содержащее пререканія по поводу неудовлетворительнаго разрѣшенія представленныхъ имъ прежде жалобъ о притѣсненіи Православія, а также перечень новыхъ обидъ и насилій, которымъ уніаты подвергаютъ православные храмы и обряды. 1744. Генваря 23.

Kopja listu imci pana Gołembiowskiego, rezydenta Rossyjskiego, do J. O. xiążęcia imci, prymasa korony Polskiej i W. X. Litewskiego, z Warszawy, die 23 Januarii, 1744.

Z wyraźnego rozkazu nayiaśniejszey Imperatorowey ieomości rossyjskiej, pani mojej miłościwej, adressowałem z powinnym respektem do waszej xiążęcej mości sub die 24 Octobris roku immediate przeszłego, imieniem teyże monarchini. instancją y skargi o wiolencye, ktoremi ritus graecus non unitus w koronie y wielkim xięstwie Litewskim przeciwko wiecznemu traktatowi opprimitur; adjunxi tam, dla tym łatwiejszego zrozumienia takowych skarg, dosyć obszerny registr gwałtownie y ze krwie wylaniem na

unią pozabieranych cerkwi y monasterów y tym podobnych gwałtów, z do-
 łożeniem po części gdzie, kiedy, komu y przez kogo? są uczynione; y ro-
 zumiałem że ten niepomiarkowany zelus unionis będzie przynajmniey zawieszony
 do powrotu jego królewskiej mości ad regnum, kiedy z popełnionych takowych
 gwałtów bez poprzedzającej kommissy y stron obudwu inkwizycyi hic et
 nunc, ut asseritur, nie może bydź uczyniona należyta a pretendowana sa-
 tysfakcyja. Ale omyliła mnie ta nadzieja, bo, nie otrzymawszy tu responsu
 od waszej xiążęcej mości na te monarchini moiey requizycyą, odbieram z dru-
 giej strony nowe a daleko straszniejsze quaerele o to: że, Poga zapomnia-
 wszy, do świątyni jego Pańskich, na większe urąganie się z religii graeco-
 ruskiej, na koniach wiedżdżają, do obrazów świętych w ołtarze strzelają,
 one rozdzierają, krzyże łamią, duchownych y ludzi w cerkwiach pachodzą,
 na śmierć zabijają, zakonników y zakonnice z monasterów wyrzucają y
 one, na większe pośmiewisko ludzkie, obnażają, dobra, folwarki, krescencye,
 dobytki y, cokolwiek mają, wydzierają, cerkwie ruynują, okna wybijają,
 krokwy zrzucają, sacra suppellectilia zabierają, monastery y cerkwie pozos-
 tałe palić przyobiecują, obrazy samego ukrzyżowanego Zbawiciela nogami
 depcą, po ulicach włuczają, potrącają, nożami rzną y kółą, bluźniersko pro-
 wokując: »czemu się nie mścisz krzywdy swoiey schyzmatyki Boże!« Owo
 słowem wszystko pełnią, do czego iednego y drugiego zawzięta bezbożność
 naprowadza, biorąc sobie niby za nieiakoś nieodbitą powinność takimi
 nieludzkimi środkami ritum graecum z Korony y wielkiego księstwa Li-
 tewskiego ze wszystkim wykorzeń. Podaję to wszystko iteratis vicibus do
 wysokich konsyderacyi waszej xiążęcej mości, jeżeli talia decent christianos,
 a dopierościeżeli takowy procéder tey przyjaźni y dobrej harmoniey kor-
 responduie, która między sojuszowemi potencyami, a ile w państwie takim,
 subsistere powinna. Wiem, że wasza xiążęca mość takowych akcyi nigdy
 approbować nie będziesz y nie możesz; ale z tym wszystkim, kiedy wasza
 xiążęca mość nie raczysz onych seriozakazać, zdaicysz się niby prymacyalną
 powagą one wspierać y approbować; uczynisz wasza xiążęca mość y tym
 samym milczeniem y nie daniem responsu, na który wiem dowodnie, że
 ritus unitus y wszyscy, quos res tangit, zapatrują się, y oglądają się, y
 dla tego samego eoraz do większych persekucyi, iak y teraznieysze expressa
 edocent, przystępują; wiem, że dawnieysze excessa y gwałty nie mogą te-
 raz bydź ze wszystkim ułatwione pod nieprzytomność najjaśnieyszego pana,
 ale też wiem y to dobrze, że wasza xiążęca mość masz moc y władzę,
 iż możesz przynajmniey do powrotu majestatis takowych zakazać excessów,

etiam z poprawieniem tego, co w tym czasie ex orbita legum wypada. Mogą w tym dopomóc y prześwietne ministeria; wszakże y przy oddaleniu się majestatis tasz sama rzeczpospolita w postanowionych prawach swoich existit. Że zaś dały waszej xiążęcej mości hanc potestatem, a na tych włożyły indispensabilem obligationem pilnowania tychże praw y obowiązków rzeczy pospolitej, z których nieprzytomność majestatis rzeczpospolitą nullatenus ewiakować, ani od wypełnienia onych dyspensować nie może, ani rozumem, żeby rzeczpospolita unitis et aliis privatis personis większą moc y władzę kiedykolwiek udzielić miała, iak waszej xiążęcej mości, że tym bez przytomności najiasniejszego pana wszystko wolno y tak niechrześcijańskie czynić violencye: kościoły y monastery zajeżdzać y one profanować, a waszej xiążęcej mości y ministeriis nulla potestas; y ztąd ci pochodzi, że wszystkie remonstracye y proźby żadnego skutku nie odnoszą, ale coraz mala malis cumulantur, tak, że onych wolności y prerogatyw, które religii graeco-ruskiej traktatem wiecznym tak mocno y solennie assekurowane były y są, już ledwie cień został się. Wiadomo jest waszej xiążęcej mości, iż najiasniejsza monarchini moja mocą tegosz wiecznego traktatu na sumnieniu obowiązana iest y religią tę y prawa jej utrzymywać; nie może się zatem wydziwić takowey nieustającej niechęci y persekucyi tych niewinnych ludzi, zwłaszcza kiedy, po tak wielu y tak częstych remonstracyach, dotychczas y najmniejszego kroku nie widzi ad amovendas hasce offensiones; musi to wszystko poczytać za oczywistą takowych instancyi zniewagę, przez którą jeżeliby takowe, na wygubienie religii graeco-ruskiej godzące, persekucye ieszcze daley trwać miały, a nie nastąpi prędkie y nieodwłoczne ułatwienie onych, z requirowaną dla ukrzywdzonych ex transactis sprawiedliwością, najiasniejsza monarchini moia przymuszona będzie na ostatek zażyć w tey okazji inszych skuteczniejszych sposobów, któremi sobie ob praemissa y ukrzywdzonym należyta podług traktatu zechce prokurować satysfakcyą. Ma y jegomość pan ablegat jego królewskiej mości i rzeczypospolitej, przy dworze monarchini mojej ad praesens znajdujący się, różne in commissis desideria rzeczy pospolitej, który dotychczas wielkiej doznawał łatwości, ale z okazji tutejszych zachodzących trudności przymuszona będzie monarchini moia y onegosz poty wytrzymować, poki pierwey nie zobaczy, iaką od rzeczypospolitej in praemissis odbierze sprawiedliwość, ile w nielicytowanych od tak wielu lat skargach; praeveniendo tedy temu wszystkiemu, przy terazniejszych, ponawiam y dawniejsze moje instancye usilne do waszej xiążęcej mości, iterum

et iterum omni meliori modo wyrażam y powtarzam, żalę się imieniem monarchini moiej o takowe, ritus graeco dziejące się, oppressje, upraszając waszey xiążęcej mości o produkowanie sprawiedliwej y nieodwłoczney z onych satysfakcji, z naprawieniem tego, co się dzieje z tak wielką traktatu y religiey graeco ruskiey krzywdą, aby ritus ten mógł raz znowu dawniejszych, sobie nadanych, praw y wolności, któremu teraz prawie ze wszystkim są odjęte, libere zażywać przy restytucyi kościołów, dóbr onemu pozabieranych. A upraszam waszej xiążęcej mości o rezolucyą na ten y na pierwszy list moy, bo w tym vertitur dużo honor dworu mego, abym, co mam odpisać monarchini moiej y czego się w dalzym czasie trzymać i quod superest? Łaskawemu respektowi oddając się, iestem z powiną submissyą waszej xiążęcej mości dobrodzieja cale zyczliwym i najniższym sługą.— Gołembowski.

CXCIX

Привилегія, выданная королемъ Августомъ III Владимірской базиліанской коллегіи на право исключительнаго содержанія школъ въ городѣ Владимірѣ 1746. Ноября 8.

Подтвержденіе той-же привилегіи королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1768. Іюня 23.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt osmego, miesiąca Septembris trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Włodzimierskim, przedemną, Cyprianem Dąbrowskim, burgrabią mirskim, namiestnikiem grodzkim burgrabstwa Włodzimierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, starościńskimi comparens personaliter przewielebny w Bogu xiądz Porfiry Ważyński, rektor collegium Włodzimierskiego zakonu Świętego Bazylego wielkiego, tę approbatę przywileiu, od nayiaśniejszego króla Augusta trzeciego, przez terazniejszego króla Stanisława-Augusta na uczenie

szkół collegium swemu uczyniony, wydane, w księgach niniejszych, grodzkich, włodzimierskich do oblaty podał, tak się w sobie mając: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski. Oznajmujemy niniejszym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż pokładany był przed nami przywilej, ręką najjaśniejszego Augusta trzeciego, predecessora naszego podpisany, i pieczęcią wielką koronną stwierdzony, wątpliwości żadny niepodległy, zawierający w sobie wolność na uczenie szkół w mieście naszym Włodzimierzu, księżom Bazylianom prowincyi Litewskiej z przywilejów, im na to nadanych, od dawności służącą, a po zaginieniu tychże przywilejów przez inkursye i pożary katedry Włodzimierskiej, rzeczonym przywilejem, niżej tu inserowanym, ponowioną i podaną, i suplikowano nam iest imieniem tegoż collegium Włodzimierskiego pobożnych księży Bazylianów, abyśmy takowy przywilej łaską naszą i powagą królewską stwierdzili, którego przywileju brzmienie, słowo w słowo, jest takowe: August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflandzki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, a dziedziczny książę Saski i elektor. Oznajmujemy tym listem, przywilejem naszym, wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy: iż doniesiono nam iest przez panów rad, przy boku naszym zostających, iako wielelni Bazylianie Litewskiej prowincyi już od niemałego czasu szkoły w mieście naszym Włodzimierzu, w wojewodztwie Wołyńskim leżącym, chwalebnie, przykładnie i z niemałym młodzi szlacheckiej tamecznego wojewodztwa polorem, uczą; a że pomienieni Bazylianie Litewscy przywileje, od najjaśniejszych predecessorów naszych na uczenie tych szkół sobie nadane, przez różne inkursye i pożary katedry i collegium Włodzimierskiego utracili, więc suplikowano nam iest imieniem collegium Włodzimierskiego wielbnych Bazylianów Litewskich o nowy przywilej na te szkoły; do której proźby, iako słuszney i sprawiedliwej, My, król, łaskawie skłoniwszy się, niniejszym listem, przywilejem naszym, pozwalamy wielbnyemu księżom Bazylianom Litewskim collegium Włodzimierskiego w mieście naszym Włodzimierzu szkoły inclusive do filozofii publice uczyć, zachowując onych przy wszelkich wolnościach i prerogatywach, podobnym szkołom od nas i antecessorów naszych nadanych, oraz warując sobie, aby żadne duchowieństwo in praejudicium wielmożnych Bazylianów collegium

Włodzimierskiego nie ważyło się w tym mieście Włodzimierz i za Włodzimierzem o mil pięć nowych szkół erygować pod zarządką tysiąca czerwonych złotych aliisque paenis; czego postrzegać ma urodzony starosta nasz Włodzimierski i sąd ziemski Włodzimierski. Na co, dla lepszej wiary i wagi, ten list, przywilej nasz, ręką własną podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, podczas seymu ważnego sześćniedzielnego, dnia VIII miesiąca Listopada, roku Pańskiego MDC CXLVI panowania naszego XIV roku. Augustus rex (L. S. C. R.) Ignacy Ludwik Nowicki, jego krolewskiej mości sekretarz m. p. Przywilej na uczenie szkół w Włodzimierz, w województwie Wołyńskim leżącym, wielmożnym Bazylianom prowincyi Litewskiej. A tak My, król, do prośby nam przełożoney łaskawie się skłoniwszy, rzeczony przywilej, we wszystkich punktach i obowiązkach, stwierdzić umyśliłiśmy; jakoż niniejszym przywilejem naszym w całości stwierdzamy i umacniamy i, w trwałości nieporuszoney aby był zachowany, mieć chcemy. Na to, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisany, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XXIII miesiąca Czerwca, roku Pańskiego MDCC LLXVIII, panowania naszego IV roku. U tey approbaty przywileju, po prawey stronie pieczęci mniejszey koronney, podpis takowy: Stanisław August, król; po lewej zaś stronie teyże pieczęci przypis takowy: potwierdzenie przywileju xiężom Bazylianom Włodzimierskim na uczenie tamże szkół służącego. Jan Karnicki, horodniczy xięstwa Inflańskiego, jego krolewskiej mości i pieczęci mniejszey koronney sekretarz m. p. Z tytuł tey approbaty przywileju napis takowy: procancellariatu illustrissimi ac excellentissimi domini Joannis in Warklany Prele, comitis a Borek, procancellarii regni, Lucinensis etc. capitanei, sigillatum. Która to approbata przywileju, za ustnym i oczewistym wyzręczonem podawajucego podaniem, a za moym, urzędowym, przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, włodzimierskich wszystkie iest wpisana.

Копія этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительній описи № 57.

CC

Инструкція, данная королемъ Августомъ III комиссарамъ, назначеннымъ имъ, вслѣдствіе требованія Русскаго правительства, для разсмотрѣнія обидъ, причиняемыхъ униатами православнымъ. 1746. Декабря 7.

August trzeci. z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny xiążę Saski y elektor.

Wielebnym w Bogu, wielmożnym y urodzonym: Antoniemu Sebestyanowi Dembowskiemu, Pteckiemu, Hieronymowi Wacławowi Sierakowskiemu, Przemyskiemu—biskupom, Jozefowi Stanisławowi Sapieże, biskupowi Diecezarskiemu, coadjutorowi biskupstwa Wileńskiego y referendarzowi W. X. Litawskiego, Augustowi xiążęciu Czartoryskiemu, wojewodzie y generałowi ziem Ruskich, Kazimierzowi Niesiełowskiemu, Smoleńskiemu, Jozefowi Narkwaskiemu, Rawskiemu, Stefanowi Tarkowskiemu, Brześciańskiemu—kasztelanom, (проб. въ подлинн.) Kossowskiemu, podskarbiemu nadwornemu Hieronemu (проб. въ подлинн.) Podoskiemu, podkomorzemu Rozańskiemu, Michałowi Mawrycemu Suskiemu, podczaszemu Łomżyńskiemu, regentowi cancellaryi wielkiej koronney, (проб. въ подлинн.) Janowi Haraimowi, podwojewodnemu Wileńskiemu, kommissarzem naszym, uprzejmie y wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Wielebni w Bogu, wielmożni y urodzeni, uprzejmie y wiernie nam mili! Przełożono nam jest przez panów rad naszych, przy boku naszym zasiadających, iakoby między różnemi osobami różney condycyi y religii będącemi, zasłyły pewne różności, względem różnych krzywd y wioleney, o ktore uniti et non uniti ritus greci uskarżali się, y wzajemnie do siebie mieć pretendują; zaczym, zważywszy takowe remonstracye, przychylając się do praw koronnych y litewskich, tudzież do deklaracyi, na konferencyach, z wielmożnemi pełnomocznymi ministrami rossyjskimi mianych pod prezydencyą nayprzewielebniejszego w Bogu Primatea korony Polskiej y wielkiego xiągstwa Litawskiego przez commissarzów naszych y rzeczypospolitej, do tych conferencii deputowanych, dnia dziewięć.

tego Listopada, roku Pańskiego 1744, w Grodnie daney, y ręką tegoż nayprzewielebnieyszego w Bogu Prymasa podpisanej, także na fundamencie constitucii senatusconsilii postcomitialis Grodnensis, do uspokojenia tych pretensyi y diferencyi inter unitos et non unitos ritus Greci, tudzież od wielmożnego graffa Bestużewa, pełnomocnego ministra rossyjskiego, tak przez memoriały, iako y ustnie usilnie będąc sollicitowani do zatamowania wiolencyi y wszelkich przeszkód, uprzejmości y wierności wasze deputować y naznaczyć umyśliliśmy; iakosz naznaczymy y deputujemy, żądając y zalecając uprzejmościom y wiernościom waszym, abyście bez wszelkiej zwłoki tu, w Warszawie, przy bytności naszej, na mieyscu, między sobą umowionym, jurisdikcyą swoją commissarską (absentia nonnullorum z uprzejmości y wierności waszych minime obstante) ufundowali, y onę woznemu publikować roskazali, y stronom przez listy swoje obwieszczające do stawania przed sądem swoim termin naznaczyli; a ponieważ ta commissya nie tylko jest z woli naszej wydana, aby dawne skargi stron zażądających się uspokoiła, ale y nowym, gdyby się miały wszczynać, wstręt dała, zaczym obliuguemy uprzejmości y wierności wasze, abyście zaraz tu, po ufundowanej jurisdikcyi, listem uprzejmości y wierności waszych obwieszczającym, wszelkich wiolencyi między stronami zakazali pod winami surowemi, y aby nikt ich czynić się nie wazył, brónili, y występnych do sądów publicznych odsyłali, y, aby w tychże prętko sprawiedliwość mieć mogli, uskarżającym się dopomogali; mianowicie zaś, aby cerkwiom religii greco-ruskiej niezuanowanym żadney wiolencyi czynić nie dopuszczali y gwałtownego odbierania takowych cerkwi bronili y ich, według paktów y soiuszów, z państwem Rossyjskim zaszytych, tychże nonunitos przy wszelkich wolnościach obrządków ich zachowali; gdzie się zaś pokaże przy gwałtownym odbieraniu cerkiew pozabieranie fundacyi y przywilejów — wrócenie ich nakazali; względem zaś dawnych skarg tychże stron — pretensye y żałoby, wzaiemnie do siebie miane, wysłuchali, konnotowali, prawa, przywileje, erekcje cerkiew ritus greci, dawne compozycye, diplomata przed sąd swoy comportować nakazali, komportowane, tudziesz traktaty, soiusze z sąsiedzkiemi Rossyjskiemi państwami, oraz prawa koronne y litewskie przezyrzeli, zrewidowali, przeczytali, y, jeżeli w czym, przez kogo, iakim sposobem, y w którym czasie wzwyżwyrażonym wszystkim dokumentom sprzeciwiono się? inwestygowali y wypyтали się: co się zaś tycze wiolencyi, szkód, krzywd y pretensyi, wzaiemnie przez strony do siebie mianych, inkuizytorów naznaczyli, którzy inkuizytorowie na mieysca te, na których się wiolencye stały,

ziechawszy, inquizycy z świadków wiary godnych, rzeczy dobrze wiadomych, którekolwiek religii będących, wybranych, od stron sprowadzonych (którym panowie ich na tych inquizyciach świadczyć nie powinni będą zabraniać, ani o to żadnym sposobem im nagany dawać pod winami, prawem opisanemi, wysłuchają, y jako prawdziwie świadczyć będą, przysiężonym nakazą. Te zaś inquizycye, swemi pieczęciami zapieczętowane, uprzeymościom y wiernościom waszym odeszłą; aby zaś ciż inquizycy czas mieć mogli, uprzeymości y wierności wasze jurisdikcyą swoją commissarską do czasu pewnego, między sobą umowionego, zalimituiecie, które to inquizycie, przez inquizytorów zapieczętowane, do rąk uprzeymości y wierności waszych przysłane, przeczytawszy, z prawami y dokumentami stron skonfrontawszy, zdanie swoje punctatim in scriptis opiszecie, y nam doniesiecie toż zdanie swoje y akt swój commissarski—otwarcie, inquizycye zaś, przez siebie odpieczętowane, znów pieczęciami swemi zapieczętowane, conserwować, y w tych wszystkich okolicznościach dalszey rezolucyi naszej uprzeymości y wierności wasze czekać będziecie; a jeżeliby dowiedziono było przez inquizycye, że niektóre cerkwie niezuniowane, gwałtem są odebrane, tedy nam o tym sprawę doskonałą uprzeymości y wierności wasze dacie in ordine do rezolwowania reindukcyi dawnym possessorom. Uczynicie to wszystko uprzeymości y wierności wasze dla łaski naszej y z powinności obowiązku swego. Dan w Warszawie, dnia 7 miesiąca Grudnia, roku pańskiego MDCCXLVI., panowania naszego 14 roku. Augustus Rex.

Копія этого документа хранится въ собраніи, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 56.

Позовъ, требующій въ королевській комиссарській судъ управляющихъ Петрыковскимъ имѣніемъ дворянъ: Урбана-Антонія Гребницкаго и Павла Ржевускаго, приходского католическаго Петрыковскаго священника — Оому Еленскаго и униатскихъ священниковъ: Григорія Яроцкаго, Матвея и Степана Бруякови, вслѣдствіе жалобы на нихъ православныхъ священниковъ Петрыковскаго имѣнія о томъ, что обвиненные наносили побои и истязанія православнымъ священникамъ, отнимали у нихъ церкви и приходы, запрещали исполнять требы, насильно загоняли въ костель прихожанъ и заставляли ихъ побоями и истязаніями принимать унию и т. п. 1747. Июля 20.

August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski etc., a dziedziczny książę Saski y elektor.

Wielmożney urodzoney Rosalji z Czapskich Chodkiewiczowey, wojwodziny Brzeskiej, z dokładem wielmożnych urodzonych opiekunów, wielmożnym urodzonym: Urbanowi Antoniemu Hrebnickiemu, kommissarzowi generalnemu, qua samemu pryncypałowi, y Pawłowi Rzewuskiemu, gubernatorowi hrabstwa Petrykowskiego, dóbr urodzoney wojwodziny Brzeskiej, wielebnemu urodzonemu xiędzu Tomaszowi Jeleńskiemu, plebanowi Petrykowskiemu, oraz urodzonym oycom: Hrehoremu Jarockiemu, prezbiterowi Hrabowieckiemu, Mateuszowi Bruiace, prezbiterowi Makaryckiemu, Stefanowi Bruiace, prezbiterowi Żydkowickiemu religiey Greci ritus Catholico zaniowanej, tudzież Michałowi Motymskiemu, Szymonowi Łazarewiczowi, Kazimierzowi Dzieruszce y innym sługom y czeladzi dworney Petrykowskiej, oraz Mikołaiowi Nawrockiemu, organście, y dalszey czeladzi y ludziom plebanii Petrykowskiej, niemniey też y obżałowanych WW. prezbiterów, do violencyj y gwałtów sabordinowanym, imionami y przezwiskami obżałowanym waszmościom lepiej wiadomym i znajomym, ze wszystkich dóbr waszmościów leżących, ruchomych, summ pieneznych, ubique locorum będących, przykazujemy waszmościom, abyście za tym pozvem przed sądem

naszym kommissarskim, w roku terazniejszym, 1747, miesiąca Listopada 6 dnia, vigore stałej y ufundowanej jurysdykcji, na ten termin limity y wydanych innotescencyj w Warszawie sędzić się mającym, sami personaliter stawali y skutecznie na citacyą urodzonego Stanisława z Burzyna Burzyńskiego, instigatora wielkiego xięstwa Litewskiego, Krasnosielskiego y Czwilskiego etc. starosty, z delacyj wielebnego urodzonego xiędza Józefa Orańskiego, archimandryty Słuckiego, namiesnika metropolii Kijowskiej, w dowodzeniu krzywdy urodzonym oycom: Hrehoremu Zmorowiczowi, protopopie, Jakubowi Zahoroskiemu, prezbiterowi — Petrykowski, Prochorowi Zabytnewiczowi, prezbiterowi Laskowickiemu y innym ludziom religii Graeco-Rossyjskiej, tudzież wsion: Śmietanic, Kononkowicz, Ocirków, Kurytycz, Hoholicz, Bobynicz, Bielčanowicz, y dalszym parafiom y ludziom religii greco-rossyjskiej stałej, usprawiedliwili się; którzy waszmościów pozowią, mieniać o to, iż niedość, że w roku ieszcze 1713 dwie wsi quaerulantów: jedna Śmietanicze, druga Bielka nazwane, do cerkwi Petrykowskich Zmartwychwstania Pańskiego y Świętego Mikołaja funduszem od dawnych urodzonych collatorów nadane, do zamku Petrykowskiego solam per expulsionem są odebrane, na nią przywrócone y w possessyi obżałowaney waszmości nulliter zostając, usus et fructus z onych participujesz, lecz insuper, obżałowany, urodzony Hrebnicki, generalny kommissarz dóbr W. Chodkiewiczowej, woiewodziny Brzeskiej, omnium violentiarum infradescriptarum principał, — przybywszy do dóbr y hrabstwa Petrykowskiego w roku 1746 ultimis diebus Octobris, mimo wszelką słusność, de omni securitate praw wielkiego xięstwa Litewskiego quam strictius opisaną, mimo wszelką wolność y bezpieczeństwo liberi exercitii nabożeństwa, duchowieństwu, cerkwiom, ludziom y parafiom religii Graeco-Rossyjskiej zostającym, tylo seymami y constituciami warowaną y reasumowaną, in postpositionem tychże praw wielkiego xięstwa Litewskiego, a barzicy na oppressią, krzywdę y uciążenie quaerulantów, proprio arbitrio czyli też z rozkazu obżałowanej wielmożney wojewodziny Brzeskiej, śmiał y ważył się libere ac libenter inpracticatas inferre violentias; a naprzód, za przybyciem swoim do dóbr, nazwanych Petrykow, w powiecie Mozyrskim situowanych, inito consilio et conductamine z obżałowanym principaliter wielebnym plebanem Petrykowskim y wielebnymi prezbiterami religii zunjowanej, załującym quaerulantom, id est, protopopie y oycom prezbiterom religii Graeco Rossyjskiej, przed sobą stawac y dla wyrozumienia, kto na jakiej zostaje parochji? praezenta comportowac nakazał; co gdy actores nolentes volentes

uczynić musieli, obżałowany waszmość z-*praesenty*, na protopopią wielebnemu oycu Hrehoremu Zmorowiczowi od zwierzchności swej duchowney danej, wyczytawszy, iż ma władzę y zwierzchność nad duchowieństwem sobie powierzoną, in *primario nullitate* zadając, y kto oną dał y komu jest dana, słowami skomatycznemi y wszelkiej postpozycyi pełnemi niewypowiedzianie lżył, łajał y, jak się zdało, *quam inonestius* konfundował, a potym, aby *quaerulanci* nie do sądu duchownego, od wieków sobie praktykowanego, ale do sądu dwornego w *interessach* swych referowali się, serio pod ciężkimi poenami *injunxit*; jakoż eo *intuitu*, dla ulegitimowania takowey swej *impraezy*, tegoż dnia, id est 30 Octobris, anno *suprascripto*, *nemine accusante*, *adinventowawszy* i *uformowawszy* sobie sprawę z wielebnym oycem Prochozem Zabytniewiczem, *prezbiterem* Laskowickim, z *invektiwą*, jakoby kilkanaście osób religii uniatskiej do swojej miał przyłączyć parafii, onemu o to przed sobą stawać przykazał y stanąć *przymusił*; gdzie, bezładnego *ad comparendum delatora* y *oczewistego świadka*, żadnego do odvodu y wyvodu *quaerulantowi* nie uczyniwszy czasu, *injustissime*, *gołosłownie*, *napaśnie* y *uciemięzliwie* sądząc, *pomienionego* oycza Laskowickiego, aby rok cały był w *inhibicyj*, a przez niedziel 6 od daty dekretu żeby *disciplinami* w kościele przy plebanii Petrykowskiej po trzy razy na dzień był *ćwiczony*; *insuper* za tamte *mniemane*, dla *praetensyi* niejakieś *uformowane* y *uroszczone* uniatskiej religii osoby, aby *własnych parafianów* swoich, ludzi religii *Greco-Rossyjskiej* osób *dwadzieścia ad rithum romanum* oddał, *perimpossibilia* dekretował; y po takowey swej, bez żadney władzy y mocy, *respectu ac praetextu*, *gravaminosissime* ferowanej decyzji, eo *instanti* *przerzeczonego* *prezbitera* Laskowickiego, *staruszka* *sześćdziesiątletniego*, pod *areszt* wziąć, a na większą *postpositią* z *zydami* *aresztantami*, *niewymowne* czyniąc *urągania* y *przykrości*, *osadzić* *roskazał*; *nazajutrz* zaś dnia 31 Octobris, *namówiwszy* się z obżałowanym wielebnym *xieżdem* *plebanem* Petrykowskim, *przerzeczonego* *prezbitera* Laskowickiego pod *wartą*, *publice* przez rynek, nie jako *kapłana*, lecz *złoczyńce* *jakiego*, do plebanii *przyprować* *kazał*, gdzie *niewypowiedzianie* przez *sług* swoich *biciem*, za *włosy* *targaniem*, *popychaniem* y *innemi* *wymyślnemi* *martwili* *przykrościami*; *quo intractu*, *gdy* *duchowieństwo* Petrykowskie religii *graecorossyjskiej*, *wespół* z *tamecznemi* *znaczniejszymi* *mieszczanami* y *obywatelami*, z *instancją* y jak *naypokornieyszą* *proźbą*, do plebanii obżałowanego *wielebnego* *xieżdza* *plebana* Petrykowskiego, aby *takowy rigor* y *exequucja* dekretu do *dalszey*

zwierzchności była suspendowana, przyszli, y ledwo co nie w progach okazali, obżałowany W. kommissarz z obżałowanym plebanem, nie wysłuchawszy propozicyj y proźby quaerulantów, precz ztamtąd rugowali y wypędzili; et eo motivo nazajutrz, to jest 1 Novembra, wszystkich tych, którzy z instancją y proźbą płaczną za niewinnym oycem Laskowieckim przychodzili, obżałowani, W. W. kommissarz z plebanem, citowawszy, y cale przez sług swych dwornych y kościelnych, do plebanii iść przymusiwszy, do kościoła zaprowadziliście, gdzie innych do kuny sadzali, innym krzyżem leżeć, innym pokłony wybijać kazali; a tak, bez żadnego respektu duchownych i świeckich osób, dziwnie się cum summo quaerulantów religii graecorossyjskiej opprobrio, naśmiewając się, nagrawając, za ledwie uwolnili; a wielebny prezbiter Laskowicki, w teyże samey detencji, oppresyi y persecucii jeszcze przez czas zostawał nie mały. Ac tandem, po zakłączeniu jedney takowey niepraktykowaney transakcyj, anno et mense eodem, dnia 14, obżałowany urodzony kommissarz, daley w licencyej postępując swoiej, wzywawszy do siebie z dóbr Kotno nazwanych, kapłana uniatskiego, cerkiew religii graecorossyjskiej Bielawską, z dawnych czasów do parafii i prezbiterów laskowickich należącą, z wiekszą połową teyże parafii Laskowickiej odebrał y oną w disposycją y zawiadowanie przerzeczonemu prezbiterowi unja tskiemu violentissime podał; tegoż miesiaca drugą cerkiew z klasztorkiem, nazwanym Pustynka Bobynicka, tenże obżałowany kommissarz z kapłanem unitskim, który na ten był czas commendarzem na plebanii Petrykowskiej, gwałtem zaiachał y w disposycją onemuż oddał; insuper przytym dwie cerkwie religii graecorossyjskiej: jedną w Kononkowiczach, drugą w Kurytyczach, simili, violento ac expulsivo modo, odebrał, y kapłanom unitskim podał; a niedość mając na tym, y w samym Petrykowie mieście cerkiew Świętego Mikołaja, chcąc na nią odebrać y transformować, był już zapieczętował, przecie jednak na usilne całego miasta suppliki, proźby, instancje, y appellacje, odpieczętować kazał y, w tym był perswasus, wszakże exinde zawziowszy anse do mieszczan y parafian tey cerkwie, oraz po wsiach przyległych mieszkających, antiquitus należących, jako to do wsiów: Smietanicz, Kononkowicz, Cirków, Kurytycz, Hoholicz, Bobynicz Bielánowicz y innych ludzi religiej graeco-rossyjskiej zostających, do swych cerkwi y parafii z osobna ac distincte przysłuchających, gwałtownie odbijając, oddalając, y do unii przymuszając, jednych do cerkwi unjatskiej Hrabowieckiej, drugich do kościoła Petrykowskiego incorporował, a odebrane cerkwie i parafie obżałowanym unitskim kapłanom disponował, quo in tractu violen-

tiarum ac expulsionum w przerzeczonym mieście Petrykowie y specificie wyrażonych wsiach, ludziom tamecznym religii graeco-rossyjskiej zostającym, jakie niepraktykowane, niewypowiedziane, nieokryślane y nieopisane działy się inconveniencie, morderstwa, boje y niemal kryminały, gdy do unii cale nagle przymuszając, słudzy y czeladź dworna, plebańska y obżałowanych wielebnych prezbiterów unitskich, nie małym zebrany tumultem chodząc po wsiach, ludzi niewinnych, niemiłosierdzie bili, postronkowali y tyrannizowali; a potym wszystkich z żonami i dziećmi do zamku Petrykowskiego na głowę spędziwszy, iterum postronkami, kijami, rozgami, wiary ich nuczając, do kościoła plebanii Petrykowskiej iść przymuszali, gdzie płwać y bluźnić na religią swą graecorossyjską roskazywali; a z racii nie acceptowania religii uniatskiej jakie niepraktykowane ponieśli morderstwa, ucieknięcia y persequucie, że wszystkich oppressii circumstancie wyrażone y opisane byż nie mogą, więc osobliwy przerzeczonych wsiów, specificie ac nominatim wyrażający ludzie, y kto y iaką ucierpiał niewinność, sporządzony reiestr y inquizicya najlepiej objaśni y informować będzie. Po których, przez czas niemały trwających, cooperatione obżałowanego wielmożnego Hrebnickiego, transakcjach y aggravaciach, obżałowany wielmożny Kzewuski, gubernator hrabstwa Petrykowskiego, complex itidem totius demeriti, mimo pierwey słowne zabronienie etiam in scripto w roku 1747, dnia 24 Januarii, serio intymujący żałującym oycom: Hrehoremu Zmorowiczowi, protopopie Petrykowskiemu, y prezbiterowi Woskresenskiemu, także oycu Jakubowi Zahorowskiemu, prezbiterowi Mikolskiemu cerkwi Petrykowskiej, y drugim oycom y parochom religii graeco rossyjskiej wydał ordinans, aby do wsiów, mianowicie Bielowa z cerkwią tameczną, Kurytycz y Kononkowicz z cerkwiemi, Bobynicz y Hoholicz, także z cerkwią, w monasterku będącą, oraz Sielatycz, Miechidowicz y innych mianowanych y niemianowanych wsi, przedtym do cerkwi, parafii y parochii Woskresenskiej y Mikolskiej należących, ad praesens expulsive odebraonych y odjętych, żadną miarą wieżdzać nietylo do cerkwi swych, ale parafian y ludzi, którzy żadnym sposobem unii acceptować nie chcą, interessować się y obrzędów żadnych nabożeństwa swego: małych dzieci chrzczyć, chorych disponować, zmarłych grześć, ullo modo nie wazyli się, quam firmitus zakazał y pod wielkim życia i zdrowia sztrafem obostrzył; przez co, ile doznawszy tyle obżałowanych waszności impracticatos ausus, szczegulnie ob metum ac timorem dalszych na życie y zdrowie obżałowanych waszności impeticii, in premissis liberum exercitium ustać musiało; od której daty w mianowanych wsiach ludzie

religii graecorossyjskiej zostające y trwające bez żadnych chrześcijańskich nabożeństwa swego obrzędów, z niewymownym żalem y narzekaniem persistunt, a wielu ich bez żadney dusz disposicyi już y pomarło; insimul zaś ac distincte z obżałowanymi wielebnymi prezbiterami unitskimi, idque: Hrehorym Jarockim; prezbiterem Hrabowieckim, o to, iż, niedość, że jeszcze w roku 1731 studio urodzonego xiędza Józefa Bazylewskiego, natenczas plebana Petrykowskiego, obżałowany waszmość, będąc natenczas świeckim, poświęciwszy się na kapłaństwo religii zuniowaney, współ z przereczonym xiędzem Bazylewskim cerkiew Hrabowiecką religii graecorossyjskiej, antiquitus do parafii Woskreseńskiej Petrykowskiej należąca, per vim, potentiam ac solam expulsionem odebrałeś, parafią całą Hrabowicką od parafii Woskreseńskiej różnemi persecucii y uciemiężenia sobie wiadomymi sposobami alienował y dotąd z parafii tameczney nulliter participuiąc, owszem dalsze nie ustanne parafiom y ludziom religii graeco-rossyjskiej hrabstwa Petrykowskiego, czyniąc przykrości y prześladowania, etiam stante moderna etiam descripta dla religii graeco-rossyjskiej w hrabstwie Petrykowskim persecutione, obżałowany waszmość obżałowanemu Hrebnickiemu największym byłeś motorem, ludzi, niechcących do unii przystępować, sam, in persona sua, cum complicitibus do kościoła Petrykowskiego zapędzałeś, tymże w kościele, ręce gwałtem wyciągając, na xiędze niejakiey kłaść; y mówiące za sobą słowa repetować rozkazywałeś; demum rekuzujących na unią professii czynienia y rewokacyi niemilosiernie litą świecą biłeś, tłukłeś y niejednego okrwawiłeś, a wiele niewyliczonych exorbituiąc exakcyi, do wszystkich starożytnych parafii Petrykowskich, Woskreseńskiej y Mikolskiej, interessujesz się; similiter y obżałowany wielebny Mateusz Brujaka, prezbiter Makarycki, sam zostawszy unitem, cerkiew tameczną y parafią Makarycką, w dobrach xięży Jesuitów Płńskich, a w powiecie Mozyrskim będącą, niedość że w roku 1741 per solam expulsionem appropriasti, lecz też y czasu terazniejszego w dobrach Petrykowskich na religią graeco-rossyjską, ciężkich persecucii, specialiter in Decembri, anno 1746, wiele wsi od parafii Petrykowskich nieraz rzeczonych: Woskreseńskiej y Mikolskiej, sobis przywłaszczyłeś, ludzi religii graeco-rossyjskiej na unią gwałtem przymuszasz. Obżałowany wielebny Stefan Brujaka, prezbiter Żydkowski religii zuniowaney, in eadem perseverando complicitate, toties immediate ac de recenti rzeczonych krzywd y violencii w Petrykowie stałych, cerkiew założenia Świętego Michała we wsi Bielowie, do parafii Laskowickiej, antiquitus należąca, gwałtownie przez obżałowanego Hrebnickiego odebrana, współ z

parafią tameczną do siebie appropriasti, ludzi religii graeco rossyjskiej różnemi uciemienieniami do unii przymuszasz; y wszyscy obżałowani waszmość, wsparci brachio saeculari z zamku Petrykowskiego, actu solam per postpositionem religii graeco rossyjskiej y na oppressią oney niewymowne violencie y krzywdy czynicie, owszem, dalszemi jeszcze, coraz większemi, odpowiedziami i pochwałkami wszyscy insimul, duchowni y świeccy, obżałowani waszmość quaerulantów infestujecie; o co wszystko wielebny urodzony xiądz archimandryta Słucki, namiesnik metropolii Kijowskiej, zabiegając, dalszym inconvenienciom, z obżałowanymi waszmością w sądach naszych commissarskich, przez nas na to destinowanych, chcąc iure agere, ante omnia do obwarowania omnimodam securitatem cerkwiom, parochiom y parafiom, ludziom religii graeco rossyjskiej od tym podobnych y dalszych wymyślnych, inpraktykowanych obżałowanych waszmości impeticii, violencii, gwałtów y exakcii, do przysądzenia per reinductionem tak superius mianowanych wsi Smietanicz y Bielki, do swych funduszowych cerkwi Petrykowskich, jako też wyż specyfikowanych cerkwi, antierius et recenter violentissime per expulsionem pozabieranych y gwałtownie poodbieranych, wespół z parafiami antiquitus do siebie przysłuchaiącemi, y zachowania omnino circa liberum exercitium nabożeństwa y obrzędów religii graeco rossyjskiej według dawnych praw i zwyczajów, oraz aby prezbiteryowie kapłani religii graeco rossyjskiej od dworów swych nie dependowali, za lada wymyślną okkazią turbowani y cytowani nie byli, naznaczaiąc onym forum spiritualę własney ich zwierzchności, quam firmitus warowania; a że takowe gravamina, praeiudicia, oppressie, aggrawacie y inconveniencie, w dobrach obżałowaney wielmożnej woiewodziny Brzeskiej religii graeco rossyjskiej praktikowały się proprio arbitrio obżałowanego commissarza, czy też z rozkazu obżałowaney waszmości do wyznania sub nexu iuramenti do komparitii obżałowanego wielmożnego Hrebnickiego, qua publicae securitatis turbatora, y do statuicji wszystkich y przez wszystkich obżałowanych waszmości sług, czeladzi y pomocników, do takowych transakcii subordinowanych, imionami y nazwiskam sobie lepiej wiadomych y znajomych, do wskazania poen na obżałowanych waszmości, distinctim ex merito actionis et de lege ściągających się, do nagrodzenia szkód, exinde pochodzących y expens, na prawo erogowanych. y o to wszystko, co czasu prawa fusius ac latius deducetur, salva tey żałoby melioratione, lub innych wyniesienia, a do tey łączenia. Pisan roku 1747, miesiąca Julii 20 dnia. Hrehory Antoni Gimbut, pisarz ziemskipowiatu Starodubskiego.

Ja generał jego królewskiej mości, niżej na podpisaniu ręki mey mianowany, czynię wiadomo tym moim relacyinym podanego pozwu kwitem, iż w roku terazniejszym, 1747, miesiąca Septembra 16 dnia takowego pozwu stronic pięć, de verbo ad verbum przepisanych, cum assistentia nobilitatis, idque: jasnie wielmożney pani Rozalii z Czapskich Chodkiewiczowey, wojewodziny Brzeskiej, z dokładem jasnie wielmożnych imci panów opiekunów jeymości i ichmościom panom: Urbanowi Antoniemu Hrebnickiemu, kommissarzowi generalnemu y Pawłowi Rzewuskiemu, gubernatorowi hrabstwa Petrykowskiego, dóbr jasnie wielmożney jeymości pani wojewodziny Brzeskiej, oraz sługom, ludziom y czeladzi jeymości, w zamku Petrykowskim; w Bogu wielebnemu imci xiędzu Tomaszowi Jeleńskiemu, plebanowi Petrykowskiemu, w plebanii, Petrykowskiej; wielebnym oycom: Hrehoremu Jarockiemu, praesbiterowi Hrabowieckiemu, w plebanii Hrabowieckiej; Mateuszowi Bruiace, praesbiterowi Makaryckiemu, w plebanii Makaryckiej, uno eodem die wszystkim distincte ichmościom, a wielebnemu oycu Stefanowi Bruiace, praesbiterowi Żydkowickiemu, w plebanii Żydkowickiej na dniu 15 eiusdem anni et mensis, dobrach, w powiecie Mozyrskim sytnowanych, oraz ludziom, pomocnikom y kompryncypałom ichmościów podałem. Za którym, aby na citacją wielmożnego imci pana Stanisława z Burzyna Borzyńskiego, instigatora wielkiego xięstwa Litewskiego, Krasnosielskiego y Czywilskiego starosty, z delacji wysoce w Bogu nayprzewielebniejszego imci xiędza Józefa Orańskiego, archimandryty Słuckiego, namiesnika metropolii Kijowskiej, w dowodzeniu krzywd religii graeco-rossyjskiej, w hrabstwie Petrykowskim stałych, przed sądem jego królewskiej mości, kommissarskim, w roku terazniejszym, 1747, miesiąca Listopada 6 dnia, vigore stałej i ufundowanej jurisdikcii, na ten termin limity wydanych y publikowanych innotescencii, w Warszawie sądzić się mającym, termin złożyłem y opowiedziałem; pisan ut supra. Andrzej Pawłowicz, jenerał J. K. M. woźny.

Roku 1747 miesiąca Septembra 18 dnia comparens personaliter na urzędzie jego królewskiej mości grodzkim Mozyrskim jenerał, qui supra wyrażony, takową rellacją podanego pozwu ustnie zeznał. Kazimierz Rudziński, regent.

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 58.

Жалоба уніатскаго священника села Колюбынъ, Василія Левичаго, о томъ, что еврей арендаторъ того же села, Фроимъ, наносилъ ему публично побои врывается съ палкою въ церковную ограду, и грабятъ скотъ истца; управляющій же имѣніемъ, дворянинъ Станиславъ Свицкерскій, не смотря на жалобы священника, не оказалъ ему никакого покровительства и защиты. 1848. Мая 22.

Sabbatho post dominicam Exaudi proximo, anno Domini millesimo septingentesimo quadragésimo octavo.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticzoviensis personaliter veniens venerabilis in Christo pater Basilius Lewicki, ecclesiae rftus Graeco-uniti Kolybanensis parochus, quam primum acta praesentia adire valuit, illico eodem coram officio et actis, praecavendo omnimodae immunitati ecclesiae, suaeque sacerdotali providendo auctoritati, in et contra generosum Stanislaum Swiderski, administratorem, et infidelem Froim, arendatorem tabernalem Kolybanensem, gravi cum dolore questus et protestatus est in eo: quia ipsi, et principaliter infidelis arendator Kolybanensis, non reformidando paenas, legibus praescriptas, tempore certo, nescitur quo praetextu, abecedarium protestantis per villam cum baculo consecrando, caemeterium ecclesiasticum invadere, per idque cursitando, praedictum abecedarium omnino percutere intendere, protestantem, causa invasionis temerariae inquirentem, effrenata lingua contemptuare praesumpsit; pro qua licentia a generoso Swiderski, administratore Kolybanensi, circa requisitionem protestantis de eodem inculpato administrandae justitiae, cum nec minime redargutus extiterit, quin imo praesumptionem ab eodem habens, in majus sese resolvendo facinus, subsequenti tempore modernum protestantem, nulla habita justa ad illum ratione, in facie plurimorum hominum, primo postpositive verbis laesivis et imposturosis, ad impatientiam multo ducentibus, tractare, deinde perfidis inimicisque Christianae fidei in sacerdotalem personam injectis manibus, aliquot repetitis vicibus, eundem protestantem colaphisare (paenas, super talia exequentes fieri et extendi ad mentam legis solitas, non abhorrendo) ausus est; insuper pro viginti octo florenis polonicibus, ac si a protestante pro potu sibi debitis, injuste adscriptis, privata sua licentia pecudes tres sui protestantis, sine taxatione, interceptit et abegit;

generosus vero Swiderski, permissive se ad omnia habendo, saepe saepius qualibet in occasione intuitu administrandae de inculpato arendatore ad-equatae justitiae requisitus existens, nullam praestitit nec praestare vult. De quo contra eosdem iterum iterumque praefatus venerabilis in Christo pater Lewicki quam solenniter queritur et protestatur, offerendo se hanc injuriam jure vindicaturum. Et incontinenti idem protestans statuit coram officio et actis praesentibus ministerialem regni generalem, providum Gregorium Dyczkowski, authenticatum juratum, qui statutus, asserendo secum protunc habuisse nobiles: Joannem Drohomirecki et ejusdem nominis Biliński, firmioris et evidentioris testimonii gratia adhibitos sibi, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: quia ipse, ex officiosa requisitione suprascripti protestantis, feria sexta post dominicam Rogationum proxima, anno praesenti, ad bona villae Kołybanie, hic, in palatinatu Podoliae, districtu Laticzoviensi, consistentia, possessioni illustris magnifici Benoe, instigatoris regni, subjecta, una cum supradictis nobilibus praesens et personaliter condescendebat, ibidemque existens, suprascriptum infidelem Froim, arendatorem tabernalem Kołybanensem, apud suprascriptum generosum Swiderski, administratorem bonorum eorundem Kołybanie, pro excessibus praemissis arestavit juridicoque innodavit aresto; de quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, латичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5299; листъ 453.

CCIII

Грамота князя Станислава Любомырского, учреждающая Базиліанскій монастырь въ Шаргородѣ. 1749. Генваря 13.

Sabbatho pridie festi sanctae Margarethae virginis et martyris, anno Domini. 1749.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticzoviensia personaliter veniens religiosus in Christo pater Martinianus Magierewicz,

conventus Szarogrodensis concionator, obtulit officio praesenti et ad actican-
dum porrexit jus, in rem ecclesiae Szarogrodensis religiosorum in Christo
patrum ordinis divi Basilii, ab illustrissimo Stanisławo, comite in Wisnicz et
Jarosław Lubomirski, principe sacri Romani imperii, capitaneo Sandomiriensi,
collatum, serviens, introcontentum, tenoris sequentis: Stanisław na Wisnicz
i Jarosławiu, hrabia na Koniecpołu, Równym, Szarogrodzie, Smiłej i Jahor-
liku, książę Lubomirski, podstoli koronny, sądecki etc. starosta. W imię
Trójcy Przenajświętszej, na honor Przenajświętszej Panny Matki Chrystusowej,
i cześć świętych: Jana Chrzciciela, Onufriusza i inszych patronów Świętych,
na wieczną rzecz pamiątkę, wiadomo czynieny koma o tym wiedzieć
będzie należało: iż my w dobrach naszych dziedzicznych, w mieście Szaro-
grodzie, w wojewodstwie Podolskim leżącym, mając cerkiew parochialną
pod tytułem świętego Jana Chrzciciela, murowaną, ritus Graeco-uniti,
wakującą post obitum wielebnego ojca Maxyma, dla większego pomnożenia
chwały Boskiej, exereytowania się zaś w artykułach wiary świętej, prostym
ludziom w tamtych krajach potrzebnego, ćwiczenia się młodzi, — umyśliśmy,
przyprawdzając dawną naszą intencję do skutku, też wyznaczoną cerkiew
oddać w dyspozycję i possessję wielebnych księży Bazylianów prowincyi
Ruskiej, dla czego na to requirewaliśmy konsensu a loci ordinarii ritus
Graeci, to jest od świętej pamięci jaśniewielmożnego xiędza Atanazego Szap-
tyckiego, lwowskiego, halickiego i kamienieckiego biskupa, arcybiskupa i met-
ropolitę całej Rassyi, opata kijowo-peczarskiego, który, chętnie akceptując
pobożną intencję naszą, na to dobrowolnie zezwolił i consensum swoim in
scripto approbował; vigore cujus consensus zaraz skutecznie wypełniliśmy
wolą naszą, do cerkwi wielebnym księżom Bazylianom introdukować się dla
objęcia possessyi onej pozwolewszy; a że dotąd, dla różnych trudności na-
szych, fundamentalnego wywspomnianym księżom Bazylianom na tośmy prawa
nie dali, — teraz, zmocniając przerzeczonej cerkwi Szarogrodzkiej, murowanej,
possessję, pomienionym księżom Bazylianom ten nasz przywilej dajemy, przy-
rzekając: iż onych in pacifica possessione tak wywrażonej cerkwi z szpi-
talem, przy niej będącym, jako i circumferencyi, do niej należącej, według
dawnej erekcyi konserwować zechcemy, et ab omni impedimento, jeżeliby od
kogo jakie było, ex vi collationis bronić i zastępować deklarujemy. A za
szczęśliwym przybyciem naszym w tamte kraje, zapatrzwszy się na ich
potrzebę, si fuerit exigentia, sustentationem ampliare et potare tychże wie-
lebnych księży Bazylianów z łaski naszej obiecujemy, którzy, przy wspomnianej
cerkwi Szarogrodzkiej, murowanej, tytuło missionis perpetuo residentes, swoję

powinność, jako to: przez katechizmy, kazania i inne nieustające nabożeństwa, nauczając prostych ludzi artykułów wiary świętej, wykonywać będą, omnimode satisfaciendo woli naszej, tudzież za nas żyjących atque et post sera fata, jako też i za antecessorów naszych, majestat Boski błagać obligowani modłami są i wiecznemi czasy będą. Który to przywilej, dla większego waloru, ręką naszą przy zwykłej pieczęci podpisujemy. Daliśmy we Lwowie, die decima tertia Januarii, anno millesimo septingentesimo quadragesimo nono. Stanisław Lubomirski, p. k. s. a. Locus sigilli illius usitat in caera rubra subimpressi. Post cujus suprascripti juris ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens rursus ad se recepit et de recepto officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 1694 на оборотъ.

CCIV

Жалоба приходского священника мѣстечка Ивниды, Василя Фурсевича, на управляющаго Ивницкою волостью, дворянина Іосифа Скржитовскаго, о томъ, что, послѣдній наносилъ истцу всевозможныя обиды и оскорбленія, мѣшалъ богослуженію, подвергалъ священника побоямъ и тюремному заключенію, принуждалъ его со вѣсми церковнымъ причтомъ отбывать барщину, посягалъ на его семейную жизнь, посредствомъ ложнаго доноса причинилъ нападеніе на священника жолнеровъ и тюремное его заключеніе въ лагерь и т. п. 1751, Сентября 28.

Anno 1751., die 28 Septembris.

Personaliter comparens wielebny w Bogu jegomość xiądz Bazyli Furszewicz, paroch Iwnicki; jak tylko po detencyach i oppressyach, breviter inferius specyfikowanych, a przez niżejwyrażonego sobie uczynionych, ad acta praesentia adivit, tak hoc eodem in passu naprzeciwko urodzonemu jego-

mości panu Józefowi Skrzeszowskiemu, kommissarzowi klucza Iwnickiego, i kozakom, pod jego kommędą będącym, windykując leżyą charakteru swego i krzywdę, sobie zadaną, w takowy protestuje się sposób: iż jego-
mość obwiniony, coby miał prostszemu narodowi, w wierze chrześciańskiej
będącemu, per observantiam namiestnika Chrystusowego dać dobry przy-
kład, to przez publiczne przestępstwo Boskiego i pospolitego prawa nieomylnie
daje zgorzenie, kiedy, nie uważając na Pismo Święte, (tak się w sobie
mające: nollite tangere Chsistos (sic) vestros), nescitur cujus spiritu, do nie-
wyperswadowanej złości na niniejszego manifestanta ductus, ważył się wda-
wać niepotrzebnie i nenażycie w dyspozycyą, terazniejszemu querulantowi
przynależną i, kiedy modernus protestans, juxta casus suos spirituales, z
ludźmi Iwnickimi, do swojej jurisdycy i parafii należącemi, postępował,
bezprawnie kontradykować, a to naprzód, formując sobie pretensią o jako-
weś szluby i pogrzeb białogłowy, profanując go na każdym miejscu zelży-
wemi i nieprzystojnymi słowami, napadł na domowstwo z kilkunastu ko-
zakami, chcąc złapać manifestanta i, jak się przechwalał, bić i zabić usi-
łował, a potem, gdy terazniejszemu manifestantowi człek tamejszy Iwnicki
pole, funduszowi cerkiewnemu podległe, zasiał, tenże manifestant, dając po
kilka tynfów, więcej razy trzech satysfakcyi o to rekwirował, w czym tenże
obwiniony, miasto uczynienia satysfakcyi, jakowąż skrytą uniosłszy się pas-
sya, w święto Przemienienia Pańskiego, podług kalendarza ruskiego przypadłe,
na mieście z kozakami comparentem napadłszy, złapał, szarpał, niemi-
łośniernie bił, i, statkiem rządzącego sie, jak łotra jakiego związawszy, po
mieście za szyję wodzić i potraćcać kazał, a z miasta do zamku zapro-
wadziwszy, tam się znęcał, i dalej persekwitując swoją złością tegoż kom-
parenta, nawet w cerkwi nie przepuszczając, namówił tego chłopca, ażeby
podczas służby Bożej przeszkadzał; jakoż chłopiec jego, przyszedłszy do
ołtarza, podczas samych tych słów, kiedy kapłan mówi: »so strachom Bo-
żym i so wiroju przystupite«, — proskury gwałtem dopomianał się dystrakcyą
czynił; interea niniejszemu manifestantowi, diakom i pałamarowi zakazał
na tłukę, a gdy się ekuzowali, sierpy onym kazał pozabierać i póty nie
oddał, póki nie odzéli tłukę; takim się nie kontentując affrontem, dla ni-
niejszego manifestanta uczynionym, poddannemu tamejszemu kazał cerkiewną
wykosic sianożęć, w czym terazniejszy żałujący się rekwirował sprawiedli-
wości i pieniędzy kilka szostaków położył, to i pieniądze wziął, a satys-
fakcyi nie przyznał, owszem comparenta złajał; coć contra sextum praeceptum
Dei, od niejednej osoby contra conscientiam pretendował krzywdy i po żonę

comparentis przysłał, co ob honestatem et reverentiam omnimodam tu się specyfikować cavetur. Przeto jegomość, jakim zarażony sam zwyczajem, takim y terazniejszego querulanta, prawem Boskim i duchownym modeste zachowałego, chcąc imposturować, różnych kondycyi ludzi na świadectwo przeciwne namawiał, a na ostatek, żeby terazniejszego żałującego się z zdrowia, życia, charakteru Chrystusowego i chudoby wyzuł, opacznie doniósł wielmożnemu panu reymentarzowi partyi Ukraińskiej, że jakoby jakowemiści podejrzanemi tenże dzisiejszy żałujący się żyje sposobami, i tak, za uczynieniem opacznej na terazniejszego querulanta inwektywy, wielmożny jegomość pan regimentarz, pomocą tegoż obwinionego i jego kozaków, za wydanym od siebie ordynansem, wziąć kazał do obozu, którzy komenderowani wraz z jegomością obwinionym, na plebanią comparenta przyszedłszy, funditus w domu comparentis poprzewracali, pobrali, co osoliwie specificabitur, a samego, jak złoczyńcę jakiego, związawszy, crudelissime bili, potracali, różne tyraństwa, fomentem tegoż, nad nim popełniali, o czym fusius obductio testabitur i skrępowanego, przy wielkim morderstwie, do obozu zaprowadziwszy, a tamże przez tydzień w turmie i więzieniu trzymając, ledwie, za rozeznaniem niewinności terazniejszego querulanta, testimonialiter sąd wojskowy wolnym uczynili; co wszystko fusius inquisitione probabitur, a zatym, tak o leżyą charakteru na sobie Chrystusowego, jako o swoje krzywdy, bole i oppressye tenże comparens deklarując, ut ceteri a similibus arceantur, prawnie pozyskiwać, iterata vice contra eundem protestatur.

Et incontinenti stanowszy oczewiście woźny generał wojewodstwa Kijowskiego i innych, opatrny Joachim Jarmoliński, in praesentia urodzonych ichmościów panów: Łukasza Wierzbickiego i Andrzeja Roszkowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu, tu, w kancelarji grodzkiej Żytomierskiej, a to na affectacją i prawną rekwizycją wielebnego w Bogu jegomości xiędza Bazylego Fursewicza, u którego widział ręce obedwie suchemi razami całe potłuczone, zczerniałe, piersi i plecy, a capite usque ad plantas, zbite i zsiniałe, koszulę krwią ociekłą i innych wiele niemiłosiernych razów, co tenże mienił sobie bydź pozadawane tak od samego pana Skrzyszowskiego, tudzież kozaków Iwnickich i pocztów, za fomentem jego komęderowanych, w czym pomieniony woźny szlachtą, sobie przytomną, oświadczyłszy się, prawdziwą swęj obdukcji przedemną, urzędem, uczynił i zeznał relacją, a na konkluzją prosili tak comparens swęj żałoby, jako i woźny obdukcji o przyjęcie do akt, co i otrzymali. Xiędz Bazyli Furse-

wicz, presbiter Jwnicki. Joachim Jarmoliński, woźny, ignarus scribendi, cruceм posuit †.

Книга городская, индуговая, Киевская и Житомирская, записовая и поточная, № 317, годъ 1598--1773; листъ 916.

CCV

Пolemическія статьи, составленныя католиками и униатами по поводу вопроса о правѣ перехода униатовъ въ католицизмъ. 1752.

Epistola innominati auctoris una cum succinctis reflexionibus in vulgus edita).*

Cum maxima admiratione, querulantes apud sanctam sedem episcopos ritus graeci accepi, acsi episcopi ritus latini subditos illorum non modo ad ritum suum facillime admittant, sed modis et artibus variis ad hujusmodi transitum sollicitent et quamquam ego personas ecclesiasticas ejusdem ritus a plurimis oneribus, statui et dignitati sacerdotali contrariis et injuriosis, vindicavi, defendi et protexi, ut tamen veriora dicam, juste et aequae episcopi latini sanctissimo domino nostro contra graecos conqueri possunt, multa satis praesentibus patienter tolerantes, sed nunc, omissis omnibus, super quibus maxime in Domino indolui de objecta transitus pertractione replicando, ingenue et veraciter dicere debeo: sacerdotes ritus graeci saepius praetextuosa necessitate, infantes, etiam ex utroque parente latino procreatos, suis ceremoniis baptisant, in libros metrices inscribunt, et, cum adoleverint, ad ritum suum, tanquam a se baptisatos, pertrahunt. Litibus excitationis de quo ad iudicium episcopale, etiam moderni reverendissimi Szumlański, episcopi ritus graeci Premisliensis, quam plurimi vocati et citati, non

*) Въ началѣ рукописи находится примѣчаніе на поляхъ одной же руки со спискомъ рукописи: Haec epistola est illustrissimi ac reverendissimi domini Sierakowski, episcopi protunc Premisliensis, nunc archiepiscopi Leopoliensis.

semel fuere, imo etiam populus ritus latini et maxime rudis, libertori vitae facilius serviens, populo ritus graeci in his oris permixtus, ab ecclesiis latinis longius inhabitans, ideoque ecclesias graecas saepius frequentans, ad eorum incorrectos mores et male ordinatam disciplinam christianam facile assuescit et eundem ritum successive amplectitur, quod mihi, semper dolenti, persaepe innotuit. Recordari enim licet pietissimi regis Sigismundi III representationes et instantias suas, sanctae sedi porrectas, quibus decreti congregationis particularis die 7 Februarii, 1624 anno, super universali prohibitione transitus de ritu graeco ad ritum latinum, ab Urbano VIII felicitis memoriae iam approbati, restrictionem, ad solos tantum ecclesiasticos, sive alias aliud ex integro decretum, sub die 7 Julii ejusdem anni 1624 ab eodem sanctissimo pontifice obtinuit, super quo Romae certa et indubita habetur notitia, et mihi optime constat.

Dissertatio innominati authoris, succinctis reflexionibus praemissa).*

Incomparabili prudentiae, ac infatigabili vigilantiae et sollicitudini supremi Christi fidelium pastoris, sanctissimi domini nostri, papae Benedicti XIV, adscribendum est, quod in tam gravi religionis, ac status materia per suum nuntium apostolicum mentem ac sensum sacrae regiae majestatis, domini nostri clementissimi, sibi communicatum habere voluit; indubitatum est, quod, antequam promulgatum fuerit decretum sacrae memoriae Urbani VIII sub die 7 Februarii anno 1624, instantibus episcopis ritus graeci, sacra congregatio de propaganda fide in suo particulari consistorio de die 7 Februarii fecerat quoddam decretum, in quo prohibebatur graecis ruthenis unitis, tam laicis, quam ecclesiasticis saecularibus et regularibus, ne ex quacunque causa, etiam urgentissima, sine speciali sanctae sedis apostolicae licentia, transirent ad ritum latinum.

Sed postquam serenissimi Poloniae reges cum statibus et episcopis latinis regni nostri publicationi hujusmodi decreti ex motivo impedimenti progressus religionis in amplectenda unione se opposuissent, et informatio literalis protunc illustrissimi nuntii, in regno Poloniae commorantis, per

* Въ этомъ мѣстѣ находятся приписка: Reflexiones succinctae ad memoriale illustrissimi, excellentissimi ac reverendissimi archiepiscopi Nicaeni, nuntii apostolici in regno Poloniae, Dresdae, 20 Martii, 1752 porrectum.

rationes status ad eandem sacram congregationem sub die 31 Maji processissent, sacrae memoriae Urbanus VIII papa moderavit, et restrinxit decretum ad solos ecclesiasticos, tantum in congregatione, habita die 7 Julii anno recensito, 1624, debentque haberi ejusmodi rationes dicti illustrissimi nuntii in archivo sauctae sedis apostolicae.

Post quod decretum licet ab aliquibus laicis fuerat recursus ad sanctam sedem apostolicam pro dispensatione transitus de ritu graeco ad latinum, dicta congregatio, resolvendo de puris laicis, semper respondit, non indigere dispensatione sed hoc vigore dicti decreti, die 7 Julii anno 1624 lati, et in una dispensatione; Poloniae fuit existimatum superfluum facere instantiam aliquam pro magnifico Szczawiński, qui, cum sit laicus, potest sine ulla dispensatione transire ad ritum latinum et postea ordinari in sacerdotem, sicut desiderat.

Sed quia reverendissimi episcopi graeci in Polonia et magno ducatu Lituaniae post sopitum tanto motu hujusmodi negotium, rursus januas liberas claudere incipiunt, salva per omnia sancta sedis serenissimi regis et reipublicae integritate, id graecis minime debere permitti ex rationibus sequentibus et respective, quoad manutentionem integritatis religionis in hoc regno catholico.

1. Quia religio latina in hoc regno et magno ducatu Lituaniae est dominans, debetque praeferrri et non esse deterior ritui graeco; cum etiam latinis laicis absque ulla dispensatione ingressus ad religionem graecam sancti Basillii permittitur.

2. Quia per talem prohibitionem destruetur unio confidentialis inter ritum, tollereturque libertas.

3. Non est unio graecorum vera, sed simulata propter ipsam prohibitionem.

4. Multiplicaretur religio graeca, quae sat abunde multiplicata est in partibus Russiae et magno ducatu Lituaniae, finitimis Valachis, Moldavis et aliis partibus schismaticis, ita, ut centenario superet latinos, signanter inter plebejos, et diminueretur latina cum periculo status reipublicae

5. Quia ritus graecus Poloniae a suscepta unione non semel et ultimarie ab ultimo saeculo defecerat, et in qualibet defectione tot motus in republica, et ultimarie Chmielnicii intercesserant; metusque est, ne propter multiplicationem populi graeci ritus sit impar respondendi latinus, tollaturque in duplici ritu aequilibrium.

6. Derelinquerentur ecclesiae latinae ob defectum parochianorum ruthe-

norum, quod nunc etiam in experimento habemus, et enim in uno pago aut villa tres quatuor parochi graeci et totidem ecclesiae ritus ejusdem reperiuntur, a contrario vero parochiae ecclesiae latinae intra suos fines viginti et ultra pagos et villas comprehendunt, paucissimis parochianis latinis numeratis, et copiosissimo numero ruthenorum cum suis ecclesiis graecis inhabitatos.

8. Quia graeci uniti, conversantes cum latinis, majorem habent fructum in religione et pietate.

9. Quia plebs graeco ruthena, etiam e latinis descendens, nullo modo finiter constituitur in religione sancta, imo plurimum declinare videtur a veris principiis, cum exiguum vel nullum faciat discrimen inter unionem et dogma schismaticorum, visitando cum concursu populi ac speciali devotione loca distinctiora eorum extra regnum, peregrinantes Kijoviam, quam summa veneratione habent, et ibi ut plurimum depravantur, peregrinantque non clandestine, sed palam, et ad ejusmodi peregrinationis effectum ordinarie muniantur testimonialibus suorum parochorum, qui, ut plurimum, suos filios litteris instruendis Kijoviam mittunt, et, proh dolor! plurimis in occasionibus affere praesumunt, se ad vomitum redituros.

10. Quia ecclesiae et ritus latinus propter prohibitionem transitus essent in detrimento et ritus graecus ejusque ecclesiae cum jactura ecclesiae ditarentur, quia parochi ritus graeci, praecipue in partibus Russiae et Podoliae, latinos, de Polonia advenas, facillime ad suum ritum pertrahunt, infantes parochianorum latinorum, nulla habita super ipsis jurisdictione, in suo ritu baptisant, matrimonia benedicunt, et iis, praetextu mulieris graecae, assistunt, corpora latinorum mortuorum contra praescriptum juris sepelire non verentur, et saepe fit, quod, vivente uno conjuge, mulieris cum aliis viris, et e contra, copulare faciunt, et ex causa talium matrimoniorum innumerae oriuntur lites.

Quantum attinet rationem status reipublicae, nemo ignorat provincias Poloniae, versus orientem sitas, bello Turcarum, Tartarorum ante pacta Carlovicensia adeo depopulatas et devastatas fuisse, ut, post retraditionem fortalicii Camenecensis, vix aliqui veteres illarum provinciarum incolae remanserint, potissima nempe illorum pars vel hostili ferro sublata, vel servitutis jugo dedita fuit; successive tandem, dum pax optato terrore victricium annorum serenissimi olim Augusti II, regis Poloniae, reflorescere comparata coepisset, populi et plurimum latini, e meditullio regni corgregati, easdem provincias inhabitant, qui sensim a ritu suo, ob defectum ecclesiarum

latinorum, ad ritum graecum unitum declinarunt, suos, ad suum ritum descendentes, traxerant, et licet subsequentes ecclesiae latinae, quarum adhuc magna pars desideratur, sensim restauratae sint, populusque superveniens latinus ritum suum ex parte retinet; at nihilominus in comparatione ritus graeco uniti, ut supra expressum, ritus latinus maxime est exiguus, unde episcopi ritus graeci non habent, in quo accusant latinos, acsi pertrahant graecos ad suum ritum, ex suprascriptis probari potest.

Cum tandem sacrae regiae majestatis et reipublicae Poloniae summo-
pere interest, ut in his regionibus, Moschorum, Moldavorum schismaticorum
provinciis finitimis, ritus latinus, si non superet, saltem aequet numerum
graecorum, ad vitandas similes rebelliones, quales tempore regiminis Vladi-
slai, Sigismundi et Joannis Casimiri, regum, per famosum Bogdanum Chmiel-
nicki cum summo discrimine religionis excitatas, respublica experta est, ubi;
ut plurimum presbiteri graeci, etiam uniti, rebelles schismaticos ad faren-
dum contra latinos imitabant, eo vel maxime attentio, quod graeci, ut pluri-
mum, innatum quoddam erga latinos fovent odium.

Proinde maximopere congruit, ut sacra regia majestas, dominus
noster clementissimus, ex motivis praefatis, apud sanctissimum dominum
nostrum, papam, instare dignetur, quatenus citata bulla sacrae memoriae
Urbani VIII non solum integra maneat, verum etiam nullum omnino ruten-
nis laicis graeco unitis ponatur obstaculum transeundi sponte ad ritum la-
tinum, et ut eo fine per novam declarationem mens sanctissimi omnibus
innotescat. Puncta noviter inter vulgum sparsa:

1. Rutheni censuras adhibent, cogendo ruthenos latinisatos ad reditum,
acsi in fundamento bullae Urbani VIII.

2. Rutheni panem juste conqueruntur, cum, facto calculo, reperiantur
paucis ab annis plures latini ruthenisati, quam sint rutheni latinisati; imo
ruthenisati etiam cum schismaticis communicant.

3. Latini unquam adhibent persuasiones, malas artes, minas, ut rutheni
pluribus artibus utantur attrahendos latinos, quos complures ad regimen
parochialium ecclesiarum assumserunt.

4. Rutheni occasionem querulandi sumunt ex eo, quod schismatici,
abjurato schismate, communiter amplectuntur ritum latinum, ut ne quidem
occasionem habeant redeundi ad vomitum, istis enim libertas est acceptiundi
ritum pro libitu.

5. Maximus numerus ruthenorum latinisatorum etiam ex eo est, quod ipsorum uatio a latinis respiciatur, ut seruilis et de schismate suspecta.

Informatio, materiam transitus a ritu ad ritum concernens, una cum examine succinctarum reflexionum, ab anonymo authore in vulgus editarum, pro tuitione ritus uniti in regno Poloniae et magno ducatu Lituaniae, a tota hierarchia ruthena sanctae sedi apostolicae humillime porrecta anno Domini 1753.

Postquam a confirmata ruthenae ecclesiae cum latino unione centum sexaginta annorum decursu, operante Dei omnipotentis (qui verae charitatis fons est) gratia, fideles utriusque in Polonia ritus sinceram inter se amicitiam colere mutisque debitae observantiae et christianae dilectionis studiis prosequi se curassent, unde quam uberes orthodoxa religio fructus perceperit? collato eius antiquo cum praesenti statu facile colligere licebit: ubi ante unum saeculum Phociana, Lutherana et Calviniana haereses latissime diffusae—in praesentiarum ad angustissimos fines redactae sunt. Infelici tandem nostrae aetatis exemplo inimicus homo, discordiarum semina in agro Domini spargens, ut prope iunipens ad extrema jam redactae haeresi periculum auerteret et reliquam, quod sibi delati olim diffuso in imperio Sarmatiae tenebrarum principata superfuit, securius possideret, catholicorum in suos confratres tela convertit. Prodiit quippe non adeo pridem in publicum quaedam anonyma scripturae copia, cuius innominatus author, quo facilius decreti Urbani VIII, transitum a ritu graeco prohibentis, revocationem obtineret, nullo gentis atque ecclesiae ruthenae, de religione atque republica optime meritae, habito respectu, quasque atrocissima perduellionis, apostasiae, inconstantiae in religione, libertatis vitae etc. conquirat undique crimina, quorum ruthenos unitos coram sede apostolica nec non excelso regni Poloniae ministerio insimulat, atque hac ratione, integrum ruthenorum famam crudelem in modum lacerans, sperat se, deleto eorum nomine, in tam debili calumniarum fundamento trophaea erecturum, deque catholica ruthena ecclesia, veluti de quapiam triculenta haereseos hydra, triumphaturum; qua autem causa suae confidentiae? val inde cognosci potest, quod nomen suum publico abscondit? Verum facile est de latebris transeuntes lacerare! detrahat larvam, prodeat in aciem atque cominus dimicet; nullus est ruthenorum, qui ejus frontem exhorrescat.

Porro antequam accedemus ad examen *succinctarum* nostri innominati authoris *rationum*, praeterire non possumus, quin prius conqueramur gravissimum ecclesiae atque integrae ruthenae gentis vulnus fuisse inflictum in quadam epistola, quae incipit: »cum maxima admiratione«, una cum »succinctis reflexionibus« in vulgus emissa, in qua author, postquam insignia sua in ruthenos beneficia magnificentissimis atque amplissimis verbis depredicasset, objicit tandem ruthenis studium: »liberioris vitae, incorrectos mores, atque mali ordinatam disciplinam ecclesiasticam« super quibus, a se deprehensis, »maxime coram Domino indoluisse« significat. Felicem nos sane hominem existimamus, qui in eos bilem effundit, quorum pectori alte charitas christiana inhaerens, facile praestat, quominus, qui male audire cogatur. Fatentur equidem rutheni, se esse filios aetatis, variis humanae fragilitatis adminiculis obnoxios, negant vero, imo pernegant, se reliquis mortalibus esse deteriores, neque satis admirari valent, qua ratione author in Polonia, in qua omnium christiani mores oculis communibus expositi sunt, vitia ruthenorum debuccinet? Profecto rutheni, etsi non sunt curiosi rerum alienarum exploratores, complura, ultro sese oculis eorum objicientia, vicissim proferre valent, ex quibus quis trabem? quis festinum oculis gerat? facile dignosci; verum tamen satis sibi defensionis habent, ubi adversario verbis Christi responderint aequo animo laturos, ab iis se lapidibus peti: »qui autem absque peccato.

Et sane unde haec liberior vita atque incorrecti ruthenorum mores promanerent? difficile est invenire; non a praeceptis Divinis et ecclesiasticis, haec enim omnibus christianis communia sunt, non a ritibus et caeremoniis ruthenorum, quae usu Divinissimorum orientalis ecclesiae patrum consecratae, nihil, nisi pietatem cordibus hominum inspirant; non a disciplina ecclesiastica, quae, quantum rigiditatis praefert, facile a viris doctis, graecorum ritum non ignaris, criminatores ruthenorum edoceri poterunt; non a ruditate ruthenorum, cum haec nonnisi plebeis prout et in omni ritu contingit) non autem viris liberaliter educatis adscribi potest. Verum nec plebejorum in utroque ritu est adeo crassa ruditas, ut aequum ab iniquo discernere nesciant, aut cardinalis christianae fidei articulos ignorent; non denique a negligentia praelatorum, nulla quippe adeo exquisita deligentia adhiberi potest, quae gravam subditorum voluntatem penitus coerceat. Si itaque ad liberiores vitam nonnullos ruthenorum pronos, si in quibusdam ruditate et incorrectos mores animadverterit author, id non sanctissimis orientalis ecclesiae ritibus, sed cupiditatibus animi, sortique

nascendi, atque inde provenienti plebeae educationi referre debuit. Quod autem verum est, neque sunt adeo improbi, neque frequentes, si cum aliis comparentur, ruthenorum mores, atque id facile inductionibus probatum redderetur, ni turpe foret id a ruthenis praestari, quod ipsi in suo adversario improbare coguntur. Ubi vero asserit author complures, e ritu latino descendentes, ab ecclesiasticis ruthenis, ad graecum traductos fuisse, toto coelo a veritate aberravit; quod, si id sibi dici aequo animo ferre non potest, texat traductorum catalogum, quos episcopi graeci illico ad proprium ritum compelli sinent, dummodo suos, ad ritum latinum pertractos, rehabeant. Qua autem fide ad calcem memoratae epistolae de decretis Urbani VIII author disserat, mox demonstrabimus, ubi ad dissertationem *succintarum reflexionum* scriptoris egregio suo operi praemissam respondebimus.

Responsio ad dissertationem super decretis Urbani VIII, reflexionibus succinctis praemissam.

Author reflexionum, acerbo atque crudelissimo stylo contra ruthenos conscriptarum, incepit opus suum a dissertatione super decretis Urbani VIII, transitum a ritu graeco ad latinum prohibentibus, affirmatque: anno 1624, die 7 Februarii, emanasse sacrae congregationis de propaganda fide decretum, quo tum laicis, tum ecclesiasticis ruthenorum desertio proprii ritus vetita fuit; deinde asserit: ad instantissimas statuum regni Poloniae preces, opponente se publicationi hujusmodi decreti republica, atque *transmissa Romam*, nescimus quas per *rationes status*, ab excellentissimo protunc nuntio conscripta informatione, memoratum decretum eodem anno 1624, die 7 Julii, ad solos ecclesiasticos restrictum fuisse. Haec author ille tanta vero fiducia et securitate, acsi tabularia sacrae congregationis de propaganda fide evolvisset, neque in Polonia, trecentis leinis (sic) Roma distante, res gestas describeret. Sed, ut omittamus adeo brevi inter primam et alteram legem quinque mensium intervallo, haud potuisse status reipublicae convenire legem sanctae sedis, inusitata apud Polonos praxi, examinare, publicationi pontificii decreti se opponere, summo (qui apud Polonos requiritur) omnium ordinum consensu (cum tamen magna in senatu et equestri ordine pars unitorum ruthenorum foret) eam improbare, rationes, nescimus quas, nam hanc, quam author innuit, quantum valeat? mox

examinabimus, sedi apostolicae pro tollendo priori decreto afferre, atque
 ijs debita, quae sanctae romanae ecclesiae in more est, maturitate et dili-
 gentia expensis, tam brevi, ut diximus, viginti circiter hebdomadarum spa-
 tio, revocationem hujusmodi decreti obtinere; ut, inquam, haec omittamus,
 quantum in hac dissertatione sinceritatis contineatur, facile ex ipsis decre-
 torum datis colligi poterit, ex quibus, in autentica forma apud ruthenos
 extantibus, patet evidenter: authorem datas decretorum invertisse, atque
 huic tam infirmo fundamento totam hanc suae dissertationis molem super-
 struxisse, quae, labente fundamento, integra concidat, necesse est. Sciat
 itaque innominatus author (quod antequam ad compilandam suam
 dissertationem se accingeret, didicisse debuerat) primum decretum sacrae
 congregationis de propaganda fide, solis ecclesiasticis transitum a ritu
 graeco ad latinum prohibens, occasione derelicti a Cassiano Sakowicz ritus
 Graeci formatum fuisse, anno 1624, die 7 Julii; alterum vero, quod omni-
 bus Christi fidelibus, tam *laicis*, quam *ecclesiasticis* sub poenis gravissi-
 mis, atque *nullitate actus* ejusmodi transitum vetat, in supplementum et
 amplificationem prioris latum, non anno 1624, ut author anonymus fallitur,
 sed anno 1627, die 7 Februarii; ex quibus quid tota adversarii dissertatio
 evincit? vel ipse solus judicet. Qua enim ratione potuerit status reipublicae
 anno 1624 motivo hujus decreti congregari, preces pro aperiendo laicis
 graecis ad ritum latinum transitu sedi apostolicae afferri, *informationem*
litteralem excellentissimi protunc nuntii per *rationes* status sacrae congre-
 gationi porrigi, cum eo tunc laicis ruthenis ad ritum latinum transitus
 nondum praclusus fuerit; qua, inquam, ratione priori decreto posterius va-
 luerit restringi, vel is, qui sibi verba pro rebus facile dare sinit, haud
 aegre imposturam agnoscit. Neque facilius demonstrabit author, unde haec
 hiansit, quae de celebrato in causa horum decretorum anno 1624 statum
 reipublicae conventu, de impedita a devotissimis sedi apostolicae Polonis
 multi magis, ut ipse affirmat, episcopis decretorum pontificorum publicatione
 disserit cujus haec in re historici fidem appellat? num Piasecii, num
 Kwiatkiewii? qui res Polonas, cum sacras, tum politicas hujus saeculi, mi-
 nutim annotatas, posteritati transmissere, num cujuscumque alterius? proferat
 nomen author, proferat librum! nun enim in eos incidit, qui absque exa-
 mine et teste coquo authori, res aetate sua superiores describendi, levissima,
 atque viro cordato indigna credulitate, fidem adhiberent. Supplementum itaque
 sedes apostolica, transitum laicis graecis a ritu suo vetans, posteriori anno
 1627 edito decreto, quod priori, anno 1624 emanato, similem transitum

solis ecclesiasticis prohibent, omissum fuit. Haec sola duo decreta, praesentem materiam concernentia, ruthenis innotuerant, atque ab illis, veluti pretiosa amoris sacrae apostolicae sedis erga ruthenam ecclesiam pignora, et ferme vitales sanctae unionis succi maximo zelo ac summa cum diligentia conservatur. Neque rutheni in animum suum inducere possunt, ut aliqua alia, prout adversarius praetendit, prohibitum laicis ruthenis transitum, relaxantia decreta formata fuerint; uti enim firmissime credunt, sanctam romanam ecclesiam, communem graecorum et latinorum matrem suis circa unitam a ruthenis unionem servandorum, manutenendorumque orientalis ecclesiae ritum promissionibus nunquam defuturam; non secus in casu, quo aliqua etiam ad sequiorem informatio inauditis ruthenis obtenta fuerit, nec hucusque per centum et amplius annos publicata, nihil quidquam integritati ruthenae ecclesiae affectura, certo certius confidunt. Extant sane adhuc in vivis complures, qui, non attento pretense ab adversario decreto de speciali sedis apostolicae licentia et nonnisi favorabili loci ordinariarum suorum voto et informatione praecedente, ad ritum latinum transierunt, inter quos domini: Żurakowski, Narolski, quibus exemplis recentissimis atque certissimis totam id, quod de quodam domino Szczawiński afferat, dilui potest. Imo modernus etiam, felicissime ecclesiam catholicam gubernans, summus pontifex Benedictus XIV, dominus noster clementissimus, prohibito graecis melchitis etiam laicis ad ritum latinum transitu, anno 1743 die 24 Decembris emanato decreto, tandem in encyclica anno 1744, die 2 Maji, ad ruthenos transmissa epistola, prae laudatam suam pro graeco-melchitis formatam constitutionem, quoad punctam integritatem rituum orientalis ecclesia respiciens, expresse servari ruthenis iunxit.

Nec praetermitti debet, quin censuram et maturum examen subeat, quod auctor imaginario statuum regni Poloniae in materia religionis celebrato conventu imponit motivo, scilicet quoniam amplissimos regni ordines permeante, executionem decretorum pontificiorum impeditum fuisse, ait enim: *serenissimos Poloniae reges* (cur plures nominet? ignoramus, cum tamen anno 1624 solus Sigismundus III Polonis imperaret) *cum statibus et episcopis latinis regni nostri publicationi huiusmodi decreti ex motivo progressus religionis in amplectenda unione se opposuisse*. Quid sibi haec velint? ipsi etiam episcopo difficile est conijcere, an quia conversio ruthenarum ad fidem orthodoxam, integro eorum a sancta catholica ecclesia ritu approbato, persistentem progressum seu verius propagationem religionis impediret? at haec sunt contradictoria, quomodo enim conversio ad catho-

licam fidem propagationi fidei, quam auget, afficiat. An quia rutheni catholici, in proprio ritu permanentes, propagationi religionis inviderent; at quid eos ad amplectendam unionem incitavit, quid ad innumeras aerumnas et labores in provehenda ecclesiae unione exatiantos, quid ad sudores, ipsumque sanguinem (ut pleno ore coevi fidem perhibent historici) in testimonium orthodoxae religionis abunde profusum permovit, si tam infesto erga orthodoxam religionem animo essent; an denique, quia sanctissimi orientalis ecclesiae ritus propagationi religionis impedimento forent? At praeterquam, quod id impium dictum est, res ipsa authorem refellit, ubi in ritu graeco orthodoxa religio, late per oras Sarmatiae diffusa, documento est haerodoxis insignem orientalis ecclesiae partem sua sponte non tyrannidis Turcicae jugo praessam, non afflictionibus et necessitatibus temporaneis permotam, non opum alienarum indigentem, sed unico pacis et tranquillitatis ecclesiasticae amore occidentali consentire, in diesque angere, atque jam ad insignem amplitudinem pridem excrevisset, quin complurium partim invidia, partim falso zelo constringeretur, ut traductis omni ferme anno non paucis ad ritum latinum ruthenis, haud postremum ecclesiae ruthenae decus traheretur, quod ex consensu sub uno visibili capite romano pontifice orientalis cum occidentali ecclesia, atque in ea fidei unione ex varietate ritus et caeremoniarum sacrarum religio orthodoxa nanciscitur. Indignum itaque majestate Poloniae reipublicae foret tam debili et frivola ratione permoveri, eam in medium proferre, atque temere contra tot privilegia serenissimorum regum Poloniae et leges patriae publicas, ritum graecum firmantes, decretis sedis apostolicae refragari. Quam vero atrocissimae Sanctae Crucis (qui tunc legatione romana in Poloniaungebatur atque insignem cum in Polonia, tum Romae, dein sacro senatui adlectus, jurandae, exornandae atque amplificandae ruthenae ecclesiae operam navavit) memoriae injuria infertur, facile cognosci poterit, ubi egregia nostri authoris dissertatio expenditur, quae cum sui muneris oblitam in convulsionem et abrogationem decretorum sedis apostolicae cum statibus et episcopis latinis regni Poloniae conspirasse posteris prodit. Neque preteriri debet, quod author noster sat incaute affirmat: nuntium sedis apostolicae cum serenissimis regibus et statibus Poloniae sua commutasse officia, hic quippe per rationes status, illi vero motivo impedimenti progressus religionis publicationi decretorum pontificorum, praepostero ac inverso ordine, se opposuisse asserunt. His innumera alia adjungi possent, quae memoratam authoris dissertationem falsi convincerent, in haec, quae diximus, eviden-

ter demonstrassent, qua sinceritate et fide, quo denique rerum apparatu instructus author ruthenis bellum indixit. Jam vero quod respicit coacervatas undique ab autore *succinctas reflexiones*, quibus revocationem decreti Urbani VIII, transitum ruthenis ad ritum diversum prohibentis, persuadere nititur, nihil sane facilius est, quam ad eas res pendere, cum sint adeo infirmae, ut detractis, quas abunde raritatis christianae immemor scriptor congressit, calumniis, atque verborum oblato cortice, solae facile concidant; neque rutheni, qui innumeris exemplis constantiam suam in retinenda zelum et ardentissima studia, in propaganda orthodoxa religione orbi catholico probata, effecere, ad ejusmodi vexationes de latebris emissas voces respondere dignarentur, nisi schismaticorum scandalo, quod ex hujusmodi famoso libello abunde promanavit recens conversorum infirmitati, atque indemnitati, et honori orthodoxae ruthenorum religionis hac occasione ab hostilibus ecclesiae in ita subvenire et providere operae pretium existimarent. Respondebunt itaque authori anonymo rutheni, ne sacrilego, ubi de religione agitur, silentio atque intempestiva, tam gravium calumniarum dissimulatione causam fidei prodere videantur. Respondebunt rutheni, ut intelligat author anonymus, non deesse illis pietatem, veritatem et justitiam, quorum adminiculo orthodoxam religionem, mille ab eo calumniis in catholica ruthena ecclesia proscissam, tueri possint. Respondebunt rutheni, unde schismatici facile cognoscant: anonymum authorem ex suo privato spiritu non ex more sanctae ecclesiae in ruthenos arma sumpsisse, desinantque tandem orthodoxae latinae cum ruthena ecclesia insultare unioni, unaque discant ea firmitate et constantia ruthenos catholicae ecclesiae adhaerere, quam nec suorum in religione confratrum a recta non-nihil perfectionis christianae via aberrantium aemulatio et invidia, nec hostium ecclesiae modo acerbi insultus, modo fraudulentae amicitiae, atque simulatae compassionis ostentatio, unquam commovere valebunt. Respondebunt denique suo accusatori rutheni ea tamen animi lenitate, quae turbatorem ecclesiae tranquillitatis pacem doceat, non bellum accendat.

Responsio ad succinctas reflexiones innominati authoris, pro libertate transitus a ritu graeco conscriptos.

Ad 1. Tria sunt in hac prima anonymi anonimi authoris succincta reflexione consideranda: 1 Quod religionem latinam a graeco ritu distinguat in tolerando terminorum abusu et vocibus, unitatem religionis convellen-

tibus, discere, antequam haec conscriberet, prius debuerat ritum et ceremonias diversam non efficere religionem et, ut non dubitamus, haec eum probe novisse, admirari non possumus, cur malitiose abutatur terminis, religionem latinam a graeca distinguens, cur formalis quas de haeterodoxis agenda communiter adhibemus, cum orthodoxis ruthenis abutatur? alterum est, quod *religionem latinam ritus graeco in Polonia et magno ducatu Lituaniae* dominari asserat, quod sensu competentius de orthodoxa ecclesiastica e graecis atque latinis in Polonia et magno ducatu Lituaniae congregata haeresibus: Phocianae, Calvinianae, Lutheranae et reliquis acatholicorum sectis dominante protulisset, si aequali zelo haeterodoxos, quam orthodoxos odio insectari vellet. At caperemus: saltem innuere, quid dominium latini ritus super graecum in Polonia constitueret; an quia fideles ritus latini imperent sibi subditis, graecorum ritum profitentibus? at pari ratione interdum contingit dominos ruthenos latini ritus subditis imperare? an quia numerosior est ritus graeco latinus, at, ut omittamus, numero dominium non constitui (alias enim subditi cum familia ipsis imperante numerosiores sint dominis suis, jura darent), hoc, inquam, amisso, cur author infra conquiratur ruthenorum populum esse adeo copiosum, *ut illi impar respondendi latinus*, an, denique, quia soli episcopi latini inter senatores regni Poloniae recensiti? at saecularis et politica praerogativa nullum super suos confratres in ecclesia fundat dominium, ex tanta hujus veritatis declarativa lege: prima sacrae congregationis rituum anno 1632, altera sacrae congregationis de propaganda fide anno 1676 edita, quo tum episcopi, quam presbyteri graeci episcopis respective et presbyteris latinis quod characterem, dignitatem, nomen, praecedentiam et cujusvis generis praerogativas per omnia pares sunt agniti; imo si etiam leges civiles Poloniae consulantur, mox occurrent constitutiones regni Poloniae, in generalibus statutum reipublicae anno 1659 et aliis annis plurimis celebratis conventibus sancitae, per quas clerus ruthenus, quoad omnia privilegia, libertates, exceptiones, immunitates, clero latino aequalis est declaratus. Divulget itaque atque depredicet author suum in ritum graecum dominium, vel ex hac, quam modo refert responsione, ruthenos sibi subjectos intelliget, quod si senioribus consiliis ruthenorum acquiescere voluerit, convolvat satius divinas, a doctore gentium traditas, doctrinas, atque cordi christiano imprimat, quod in epistola ad Galatas cap. 3 conscriptum traditur: »Non est Judaeus, neque Graecus, non est servus, neque liber, non est masculus, neque femina—omnes enim vos unum estis in Christo Jesu«. Ultimam tandem, quod

in hac prima reflexione auctor ruthenis objicit, est: latinos religionem graecam sancti Basilii absque ulla dispensatione ingredi; fatemur sane, complures e ritu latino Basiliano ordini nomen dare; nec auctor negabit, multa plures e ritu graeco ad latinas religiones admitti; nihil est igitur, cur hac de causa de ruthenis conqueratur? cum enim quisque suam vocationem sequatur, necesse est, ut ruthenis liberum ad latinos religiosos ordines transitum non negamus, non secus latinos religionem graecam sancti Basilii intrantes repellere non debemus; quod inter latinam et graecam ecclesiam unionis argumenta per centum sexaginta annos reputatum fuit.

Ad 2. Hic quoque duo sunt expendenda, quae ab auctore annotantur; 1. negato transitu graecis ad ritum latinum, fore: *ut destruetur unio confidentialis inter utrumque ritum*; quomodo autem id, quod assert, probare posset, non satis intelligimus, imo verius permissio hujusmodi transitu, nullas amplius esset inter praelatos latinos unio confidentialis, nulla amicitia, cum unicuique pro tuenda aut amplificanda sua jurisdictione acriter dimicandum, multa ad alliciendos ad diversum vel retinendos in proprio ritu fideles coniventia (ut in humanis contingit) criminumque etiam dissimulatio adhibenda foret, ac denique, aperta ultro porta, traductis ad ritum latinum graecis, omnis prorsus destruetur unio, cum unum ex extremis uniendis decesset. Alterum est, quod auctor affirmat: negato huiusmodi transitu *destruendam libertatem*; de qua hic libertate ait? non satis se explicat: an de libertate arbitrii humani? hanc semper salvam esse oportet, at quomodo hanc libertatem lex Urbani VIII tollat? nec ille, qui libertatem mentis humanae negat, probare contenderet, an denique de libertate voluntatis a lege, qua coerceatur, atque intra fines aequi et honesti contineret, at viderit egregius scriptor cujus libertatis patrocinium sumpsit, alias enim nullam legem esse oporteret, quia per illam *destrueretur libertas*; abroganda essent omnia divina et ecclesiastica statuta, saltem illa, quae ritus et ordinem sacrorum respiciunt, uti: non celebrandi ante auroram et post meridiem, promiscue ritu sacro non abundi latinis graeco, graecis latino ritu, non urgendi et his similia alia providissime a romanis pontificibus universalibusque consiliis sancita; hae inquam prohibitive leges e medio auferendae essent, quia per hujusmodi prohibitiones tollitur *libertas*, tandem integrum adversarii nostri argumentum vincit, pari ratione nec latinis laicis excussa petulenter suorum pastorum legitima jurisdictione transitum ad ritum graecum prohibere debere, quia per hujusmodi destrueretur unio confidentialis inter ritum graecum et latinum, tollereturque libertas.

Ad 3. Perpendat quaeso author, quid haec propositio mereatur? sciatque se primum (quod nec ipsi schismatici caeterique haeterodoxi hucusque ausi sunt) eo temeritatis devenisse, ut ruthenos universim simulatae fide atque ad speciem duntaxat inita cum sancta latina ecclesia unionis accuset. Nos profecto vix credere possumus, egregium nostrum authorem ruthenos novisse, dum haec scribendo, putaret, se impune ruthenis, de ecclesia et republica optime meritis, insultaturum; falebatur attamen, cum facilius sit longe ruthenis reponere authorem adversarium nihili christianam charitatem, nihili justitiam, nihili sanctam veritatem, dum haec scriberet, pendisse, quam ut ipse intaminato atque integro hucusque ruthenorum honori eorumque in sanctam romanam ecclesiam innumeris exemplis probatae fidei suis inconsideratis reflexionibus quidquam detraheret.

Verum haec sunt minora, si comparentur cum eo, quod author, famae confratrum suorum lacerandae assuetus, in ipsam communem omnium matrem et magistram, sanctam romanam ecclesiam, ausus est, ubi non solum ruthenorum, graeco ritu viventium, simulatam (acsi intima eorum animi latibula excussisset) unionem, sed etiam hujus simulatae unionis decretum Urbani VIII, graecis laicis ad ritum diversum transitum prohibens, causam esse asserit; ait quippe, non esse veram, sed simulatam graecorum unionem, propter id causam significat ipsam prohibitionem; nec male, putamus, authorem sibi consuluisse, quod se, quid sit, latere voluerit; multo enim labore ipsi opus foret, quo non praemissa catholicis authoribus consueta operi suo protestatione, nomen scriptumque suum a censorio (hoc quippe temeraria piarumque aurium offensiva propositio promeruit) stigmate tueretur, nec merito poenas daret, quod suas succinctas reflexiones irreflectente se ad eas animo, temere precipitanterque profuderit.

Ad 4. Plura hic author confuse congegit, ad quae sigillatim respondere operae praetium aexistimamus: 1. ait, prohibito transitu laicis ruthenis ad latinum ritum fore, ut multiplicetur religio (verius ritum scripsisset) graeca; at cur vir orthodoxus multiplicationi fidelium in ritu graeco invideret, non modo conjicere, verum nec rationem amplius quaerere audebimus, nullam enim adhuc assertorum ab eo in integro hoc opere (si odium duntaxat atque animi livorem excipias) invenire potuimus; hoc itaque permissio, cur se non satis explicat, quid fideles tantopere in ritu graeco multiplicaret, quandoquidem aequali omnium conditione nascentes rutheni morientibus succedant nec peculiarem immortalitatis, aut ongaevae vitae, aut denique insuetae cujuspiam faecunditatis ritui

suo praerogativam adnexam habent. *Aterum* est, quod author conqueratur, jam actu multiplicatum esse ritum graecum in Russia, ita, ut centenario superet latinos; crederes cum ruthenorum capita censuisse, tam exactam eorum rationem se temere jactat, nisi leges polonae reipublicae atque libertatis praerogativa, capita censi vetans, tantam in numero ruthenorum designando authoris confidentiam falsi convincerent. Verum sic propriae an potius Russiae provinciis ruthenos multiplicari animadvertit, non in Polonia, cum nec una ibi parochialis ruthenorum extat ecclesia, atsi in partibus Russiae complures ruthenos esse comprehendit, quid mirum? num plures Germania Gallos quam Germanos quaerere vellet? abstinere itaque ab hujusmodi, potius risu quam miseratione dignis, querelis, designatque lamentari complures in Russia esse ruthenos, neque se credat de albanensibus profugis atque in extremas Italiae oras advenis orationem texere, ubi de aboriginibus in Russia ruthenis, juxta sanctae orientalis ecclesiae ritum fide christiana initiatis, sermonem instituit. Fatemur equidem nova in dies schismaticorum ad sanctae unionem accessione multiplicari orthodoxam ruthenam ecclesiam, verum id nullius damno et detrimento, sed soli lucro catholicae religionis cedere confidentissimum est. 3-tium est, quod author ruthenos unitos, ut eorum insignem numerum exageret, cum *Moldavis*, *Valachis* (Turcarum mancipiis) et aliis (ut ipse fatetur) gentibus schismaticis, nec leges, nec mores, nec dominium, nec religionem, nec aliud quidquam commune cum ruthenis habentibus, misceat; miramus sane iis Transylvanos, Slavos, Serbos, Bolgaros, Croatos, Macrones, Thessallos, Etholos, Beotios ceterasque, ritu graeco sacra abeuntes, gentes non annumeravit, tunc enim *religio* (ut auctori placet) graeca non modo Polonos, sed etiam Gallos et Germanos latinos numero superasset, verum potius ad Moldavos, Valachos aliasque gentes schismaticas, non tantum e Phociano schismate, sed etiam e ritu, si ita placet, graeco ad orthodoxam religionem ritumque latinum transducendos zelum suum converteret, quam ruthenos catholicos acerbo calomo insectaretur, sed tamen (si id displicet consilium) Valachos et Moldavos omittat, sat habet in Polonia in quo suum zelum exerceat: adsunt tot Lutherani, Calvinistae, Phociani, Tartari, Machometis sequaces, nil vero de Haebreis dicimus, quos sane si converteret, forte ipsos ruthenos, plusquam centenario novis proselytis superaret, atque *periculum*, nescimus quale, a *statu reipublicae* averteret, verum haec sunt spinae et tribuli propter nostrum apostolum; cavendum sibi ducit ab aculeis, facilius putat, his omissis, maturas jam et selectas domini fruges e campo

alieno ad horreum suam congregare, atque tanto justitiae, veritatis, pacis et unionis ecclesiasticae detrimento alienorum in vinea domini laborum fructu potiri. Nihil moratur noster author, quis pondus diei et aestus sustulit? quis cum lacrimis semina sparsit? sudoribus et sanguine rigavit? dum modo ipse manipulos cum exultatione portet. Haec est summa rei totumque argumentum, quod authorem ad hujusmodi indignas luce rhapsodias conscribendas permovit. 3-tium est, quod ritum graecum inter plebejos praesertim multiplicatum esse asserit, non negamus sane notabilem nobilitatem imprudenti nonnullorum facto ad ritum latinum traductam, fuisse, unde quantum multiplicetur religio graeca, etiam ipse noster eximius scriptor haud obscure innuit. Verum tamen sciat non deesse adhuc graeco catholico in Russia ritui viros nobilitate, autoritate atque opibus praeditos, qui accerrime, ubi primum nomen authoris innotuerit, tam graves genti atque ritui suo illatas, injurias persequi et vindicare non omittent.

Ad 5. Hic tandem totum, quod animo gerebat, virus in gentem ruthenam author invidus evomuit, duo asserens: 1-mum quod ritus graecus non semel et ultimarie ab ultimo saeculo defecit. Haec assertio nulla alia responsione indiget, quam authorem nostrum atrox cum alibi tum hic potissimum sanctae veritati bellum indixisse, quam vero faciliter ipse intelliget, ubi id, quod asserit, nullo documento, nullo exemplo, nullo authoris testimonio probare valebit. Te, aeterna veritas! rutheni innocentes appellant, quam non latet, qua constantia centum sexaginta annis pactam juratamque sedi apostolicae fidelitatem servarunt, postquam anno 1580 Clementi VIII pontifici maximo debitam obedientiam devovissent; nonne roxolana ecclesia serie haud interrupta a Michaele Ragoza usque ad modernum, feliciter eam gubernantem, jam duodecim metropolitanos, a sacrae apostolica sede confirmatos et incitatos, recenset? nullus profecto ex schismaticis etiam eo proterviae progressus est, ut unionem ruthenae ecclesiae inconstantiae argueret, quod sane ad eam impugnandam atque e numero operum Dei delendam haud incongruum inimicis ecclesiae argumentum foret. Excutiant sacrae congregationis de propaganda fide tabularia, quae omni anno autentica non interruptae ruthenorum cum sede apostolica communionis documenta offerent. Consulat tandem author *Coiatovium* societatis Jesu in miscellaneis, titulo de statu religionis orthodoxae in Lithuania; *Kviatkievium* in gestis polonicis; *Leonem Kreuzam* in apologia unionis; *Joannem Dubovium* in hierarchia ecclesiastica; *Pachomium Ohilevium* in harmonia rituum ecclesiasticorum; *Jacobum Susaa*: in cursu vitae,

Saulo et Paulo, Phoenice redivivo atque in quadam manuscripta sacrae congregationis de propaganda fide oblata informatione de anno 1640, quam in archivo sacrae congregationis extare in comperto habemus; *Aloysium Kulessea* societatis Jesu *in fide orthodoxa*; tandem novissime *Ignatium Kulczynium* in specimine ruthenae ecclesiae, ex quibus facile unionem ecclesiae cum latina toto hoc centum sexaginta annorum spatio inviolatam perstitisse discet. Sed quid nos huic calumniae repellendae immoramur, quae adeo evidenter cum veritate pugnat, ut ulteriori responsione non egeat; officium tamen christianae charitatis praeterire non possumus, quin authorem moneamus, expendat secum ipse, quam aequissimo juxta ac veracissimo judici excusationem affert, cui etiam otiosi unius cujusque verbi exacta ratio redenda erit. Alterum in hac reflexione authoris nostri annotari debet, quod perfricta atque in omnem casum obfirmata fronte asserat: ruthenos tot motus in republica duce Chmielnicio excitasse; quam gravis hic ruthenae genti injuria afferatur, quisque intelliget: ubi expenderit authorem nostrum unam praedonum manum, rypas Borysthenis incolentem, ex variis nationibus gentibus, ritibus et linguis congregatam, (quam cosacos nominant), ut hac ratione odium integrae ruthenae genti consisceret, nomine ruthenorum appellare non dubitasset. Nullus profecto historicorum bellum, Chmielnicio duce susceptum, ruthenis adscripsit, nemo e nobilitate ruthena, imo ne quidem de ipsa plebe sub signis Chmielnicii militavit, si solos Borysthenis, accolae excipias, qui, ingentibus Chmielnicii promissis inducti, atque ab emissariis graecorum (qui exarchas se Constantynopolitani troni dicebant) religione obstricti, cosacis Zaporviensibus adhaeserunt, multo minus nemo praeter nostrum eximium authorem cum e coaevis, tum etiam posterioribus historicis affirmavit, ruthenos unitos unquam debitam reipublicae fidelitatem violasse. Si vero de Chmielnicio disserere velimus, quo ex ritu ortus est, nunquam nos satis author noster docere poterit. Quamquam ire inficias, nequeamus, eundem, postquam inter cosacos, quibus nomen dederat. crevisset, schismaticam sectam publice professum fuisse, quo homo novis rebus studens, infestos polonis schismaticos, Transborysthenenses populos, atque iis vicinos: Valachos, Moldavos et Moschos, praetextu tuendae graecae (sic schismatici Phocianam sectam appellabant) religionis in societatem belli pertraherent, vix tamen in dubium verti potest, eum mille religioni interne addictum, non pluris schismaticam sectam, quam orthodoxam fuisse religionem. Ut enim caetera simulatae ab eo duntaxat ad spe-

ciem religionis documenta omittemus, satis erit innuere eum inter Zaporovienses praedones educatum, quos nemo non scit nihili religionem, nihili fas et aequum ipsamque vitam facere solitos. Tandem sufficet referre, quae de eo contemporanei scriptores (inter quos *Aloysius Kulesza* societatis Jesu, citans ibidem *Kojalorium* ejusque societatis, et *Twardoscium* indigenos et coevos historicos) ad posteros transmisere: illum nimirum interdum ebrium, et vix sui compotem, Eucharistiam sumere non dubitasse; nihil vero evidentius monstrabit, quid de omni religione sentiret, quam quod ingenti praetio a polonis victus, ut labentem fortunam erigeret, Turcarum tyranni auxilium imploravit, et, quo facilius eum ad bellum, polonis inferendum, concitaret, se atque integram Ukrainam illius potestati obtulit, nec dubitavit spondere se, etiam Christo abnegato, Machometi nomen daturum. Simulate itaque vir impius et nullius fidei Phocianae sectae adhaeserat, quod eam rebus suis utilem esse nosceret; et hic sumpsere originem ardentis ad speciem Chmielnicii curae tollendae e Russia unionis, hinc gravissimae ruthenorum catholicorum persecutiones, innumerae nece, et sat copiosa martyrum ruthenorum caelo transmissa cohors, ut ex relatione coevi (qui et ipse innumeras aerumnas, carcerem atque vulnera a Chmielnicianis sibi illata fortiter pertulit) *Jacobi Susza*, episcopi nostri Chelmen-sis, sacrae congregationi de propaganda fide porrecta, facile discimus. Et sane, cur Chmielnicius in illis praesertim, quas ad pagum Zboroviensem ipse, tum post ejus interitum ad Hadziadz *Wyhovscius* et *Niemierycius* schismatici cum republica Polona inirunt, nomen unionis e partibus Russiae deleri, catholicos ruthenos, praesules ecclesiis, pelli, schismaticos praerogativis senatorii ordinis cohonestari tanto studio curassent, si hujus belli et motivum in republica rutheni uniti complices, aut Chmielnicianae factionis assertores forent. Tandem Cisborystenses rutheni, qui unionem ab anno 1590 cum sancta latina ecclesia inierunt, Chmielnicio adhaesissent, *motusque*, quorum author meminit, concitassent, olim jam reipublicae Poloniae leges abjicerent, atque ut Transborystenenses a Chmielnicio seducti perduelliones erga rempublicam atque pertinaces in retinendo schismate, rei Moskoviticae servituti adierentur. Gratis itaque author noster schismaticorum crimina ruthenis catholicis imputat, alias enim bellum rusticum, pseudo-evangelizante Luthero in Germania conflatum, germanis catholicis adscribendum foret, hoc unico intercedente discrimine, quod hi vero a religione orthodoxa apostatae partibus Lutheri additi publicam Germaniae tranquillitatem turbarunt; at Transborystenenses, qui Chmielnicianorum cosacorum

partes auxere, rutheni, semper alieno ab unione ecclesiastica animo fuerunt et (si aliquam excusationem mererentur) facile ab erroribus graecorum ad sectam Phocianam etiam armis asserendam incitari potuere, cui pertina-
cissime adherentes, interna Chmielnicii sensa noscere non valebant. Inva-
num itaque pertimescit noster scriptor inauditum a saeculis ritus bellum
inter catholicos, vereturque, ne propter multiplicationem populi graeci ri-
tus sit impar respondendi latinus, tollaturque (crederes authorem aliquid
generale Europae faedus meditari) in duplici ritu aequilibrium; ritus quippe
diversitas diversitatem populi non efficit; etsi hucusque rutheni catholici
debita reipublicae fidelitatem atque devotam semel sedi apostolicae obe-
dientiam constanter servarunt, nihil est, quod sibi religio orthodoxa a catho-
licis, respublica—a suis civibus pertimescat, noscunt peroptime libertatis,
qua in Polonia perficiuntur, praerogativam rutheni, noscunt veritatem ortho-
doxae religionis, ejusque retinendae ad consequendam aeternam salutem
necessitatem, neque verentur religioni atque patriae tuendae, ubi opus est,
vitam sanguinemque impendere. Quidquid itaque hac integra succincta
reflexione charitatis, justitiaeque parens, honoris vero alieni prodigus au-
thor in medium attulit, totum est mera eaque atrocissima, nequidem vero
similiter ruthenis catholicis assuta, calumnia, ore vero verbum Divinae ve-
ritatis dispensante prorsus indigna.

Ad 8. Nisi omnes fideles ritus latini simul mortem obire, aut ste-
riles vita decedere contigeret, aliter id, quod hic asserit, evenire non pos-
set. Quodsi rutheni liberum latinis laicis ad proprium ritum transitum a
sede apostolica procurarent, tunc forte cum aliqua ratione diceretur, relin-
quendas ecclesias latinas et augendas graecas, ait: ubi latini proprium,
graeci vero suum ritum retinuerint? quid tandem causae foret derelinquen-
darium ecclesiarum latinarum? plane non videmus, non diffitemur unam la-
tinam parochialem ecclesiam, non modo viginti et ultra pagos, sed alicubi
50 et amplius villas et oppida suae spirituali respective curae subjecta
possidere, uniusque latini parochi jurisdictionem ad octoginta imo etiam
ad centum milliaria Italica subinde extendi, atque jam magnam nobilium
et opulentorum partem, è graeco ad latinum ritum tractam, ingentem,
pauperorum et rudiorem numerum Divino consilio frequentiosibus parochis
graecis relictam, ut essent, qui parvulis petentibus panem frangerent, quia
imo ipsis latini ritus fidelibus in extremo necessitatis casu subvenirent, quo-
rum complures, longe a sua ecclesia parochiali habitantes, recensere pos-
semus, qui proprii pastoris nec vocem nec faciem noscunt. Quo itaque

ansu? quo salutis animarum periculo? author reliquos quoque ruthenos ad ritum latinum traducere vellet, ubi frequenter contingit, ut pauciora ad presens spiritualibus obsequiis latini parochi pares esse nequeant.

Ad 7. Non est ratio cur latinorum erga sanctam romanam ecclesiam in hoc regno fidelitatem, observantiae erga eandem communem omnium matrem et magistram atque devotioni ruthenae gentis author praeponat. Noscit peroptime sancta romana ecclesia ruthenis unico salutis suae, atque unitatis ecclesiasticae amore, ejus se fidei permisisse, nec iniquum authoris odium quidquam de gentis nostrae gloria detraheret, quam ex tot fortissimis authoritatis romanae sedis, suo e sinu proditis, vindicibus et assertoribus nacta est, quorum unjus pene saeculi spatium (initio ab *Hyppatio Pociay*, metropolita Russiae, qui sanguine suo forum metropolitanae Vilnae civitatis perfudit) sumpto, ad *Emelianum Klimortowicz* nostra aetate atque recentissima memoria, anno 1742, a schismaticis interfectum, plusquam ducentos martyres recenset, qui in Polonia constantem ruthenae ecclesiae erga *sanctam apostolicam sedem fidelitatem et obedientiam sanguine suo probare non dubitarunt*. Cujus veritatis probationes et documenta authentica, contemporanee transmissa, extant in archivo sacrae congregationis de propaganda fide. Profecto his luculentiora fidelitatis, devotionis et amoris ruthenorum erga sanctam romanam ecclesiam documenta desiderari nequeunt, cum ipso Servatore nostro docente, mortis terroribus sprete ipsaque anima posita major charitas et dilectio dari non possit.

Ad 8. In quolibet ritu, gente et communitate adesse oves, adesse haedos, bonosque malis misceri, et, uti nonnullos ruthenos improbos bono latinorum exemplo aedificari contigit, non secus quoque, persaepe evenit probos ritus graeci fideles operibus pietatis et religionis cum proprii, tum alterius ritus fidelibus, a via christianae perfectionis declinantibus, facem praeferre, sed quid tandem *haec authoris succincta reflexio* probet? aut ad rem praesentem faciat, longa etiam adhibitu meditatione conjicere non potuimus.

Ad 9. Falsissimo prima authoris propositio supposito laborat, quod *plebs graeco ruthena e latinis descendat*, quod autem eadem plebs nullum inter Phocianam schisma et orthodoxam religionem discrimen facere asseritur, facillime author, vel a rudissimo ruthenorum, falsitatis convinci potest. Cur itaque videatur auctori declinare plebs ruthena a veris religionis sanctae principiis? nos sane non intelligimus, nisi id vitio ipsiusmet authoris fieret, qui, quae *videt, videre se dissimulat*, quae autem errore

depravatae phantasiae somniat, *videre* se putat. Fatemur equidem plebem ruthenam speculative et doctrinaliter (ut ajunt) errores schismaticorum a dogmatibus fidei distinguere non posse, uti nec plebs latina in Polonia theologica: processionis Spiritus Sancti a Filio, justificationis per fidem, bonis operibus fultam, infallibilitatis et efficacitae gratiae Divinae, salva libertate mentis humanae etc. assequitur arcana; verum scit se utraque plebs in sinu orthodoxae ecclesiae positam, noscit bene, idque expresse: Lutheranos, Calvinianos, Socinianos, Manichaeos, Phocianos a via salutis declinare, confitetur *explicite* in symbolo fidei: Spiritum sanctum a Patre et Filio procedere, audit in omni missae ruthenorum sacrificio ter nomen romani pontificis, tanquam supremi ecclesiae capitis, publicis Deo precibus commendari, quamquam controversa inter haeterodoxos et catholicos dogmata penitus (ut theologi faciunt) introspicere nequeant, non enim omnibus datum est nosse haec misteria, neque adhuc auditum est in ecclesia, ut quosquot sunt fideles, tot forent fidei magistri. Reliquum, quod hac succincta *reflexione* continetur, est pura calumnia, etsi aliquos ruthenorum novit author, qui peregrinationem devotionis causa Kijoviam susciperent, aut peregrinantes comendatitiis litteris prosequerentur, cur eos locorum ordinariis non detulit? contra quos, uti vehementer in sinceritate fidei susceptos, episcopi prout de jure procedere non neglexissent, neque tam gravia crimina inulta sinerent. Verum hae sint consuetae authoris fabellae, quae eadem, qua asseruntur facilitate, negari debent. Neque credendum est, quod author, ut ruthenis odium consciscat, affirmare non veretur, eos interdum se ad vomitum redituros afferre, potissima quippe ruthenorum pars est, qui in orthodoxa fide a teneris educati, ad vomitum, nescimus quem, unde non exiverunt, redire non possunt, quodsi de recens conversis ex schismate ruthenis id intelligi vult, fatemur ipsi periculum non deesse, ne, authoris nostri charitatis obliti, atque hac ratione pacem unitaeque catholicae ecclesiae convellentis malo exemplo permoti, a sancta, quam recenter inierunt, unione, desciscant, atque ad vomitum redeant, quid autem maneat, cum qui unum ex hujusmodi parvulis (non enim in religione adulti sunt) scandalisaverit, facile intelliget, dum modo evangelium consulere velit.

Id 10. Hic tandem author congerit rationes, quibus, *negato* laicis ruthenis a suo ritu ad latinum, ad angustias *negato* redactum, ritum vero graecum alterius injuria dilatatum *negato* iri persuadeat. Verum persuadeat secum ruthenos semper se intra *negato* limites justitiae et aequitatis continuisse, neque unquam importunis precibus *negato* sanctam aposto-

licam sedem sollicitasse, ut latinis laicis transitus ad eorum ritum liber foret, quis itaque cum *injuria alterius* ditari vellet, an qui suam jurisdictionem duntaxat tueretur, an potius qui in alterius jura invaleret, ejusque subditos ad diversam cum ritu jurisdictionem pertrahi curaret? *judicium vel hostis esto.* Quod vero author peccata particularium personarum integrae genti et ecclesiae imputet ex suo ingenio, et solito more id facit ac primo universim persuadere vult, parochos graecos, in Russia praesertim et Podolia (male Podoliam a Russia distinguit, cum sit pars illius) commorantes, latinos, de Polonia advenas, ad suum ritum pertrahere, quod si id imprudenti nonnullorum facto foret, verum, uti est falsissimum, facile rutheni praelati consilient, imo ultro ipsi sanctam apostolicam sedem, (quae ruthenos ad unitatem fidei redeuntes, paterno sinu exceptis, favoribus et gratis abunde cumulavit, jura omnia, privilegia atque integritatem ritus eorum firmam et inviolatam per apostolicas litteras in perpetuum esse voluit, atque ea, quae pollicita est, integerrima ad invidiam haereticorum fide hujusque praestitit) ultro, inquam, praelati rutheni apostolicam sedem orare nunquam desistant, quatenus in una quaque dioecesi commissarios ex utroque ritu designare velit, qui unjuscujusque injurias examinent, expendant, qui, cum alterius injuria ditari curent, ad diversum ritum et jurisdictionem subditos alterius pertrahant, redeunt sane ad proprium ritum, si qui invenientur traducti ad ritum graecum, vicissim redire compellantur, qui cum absque dispensatione sedis apostolicae deseruere. O! utinam aliquando hujusmodi iudices a sede apostolica delegarentur, volumina injurarum, suo ritui et jurisdictioni illatarum, afferent rutheni. Comprobarent facile actis suorum judiciorum, delata a praelatos parochorum suorum crimina, usurpatam latinorum parochorum jurisdictionem, praestitam latinorum assistentiam, copulata, ut author ait, vivente uno conjugum cum altero matrimonia, impunita aut malitiose dissimulata nunquam mansisse. Comprobarent tandem nil adeo enorme, facinorosum, impium apud ruthenos contingere, quod etiam apud alios interdum non eveniat. Ex his facile author ipse sibi solutionem formabit ad reliqua accusationum capita contra praesbyteros graecos, hac sua reflexione formata.

Hucusque noster author personam ecclesiasticam exhibuit, nunc alio se convertit, novas machinas admovet, quibus legem, transitum a ritu prohibentem, expugnet, et sane, ubi se nihil profecturum formatis praesertim religionis calumniis intelligeret, nunc jam togam induit, rationes, quas *status* appellaret, conquirat, neque forte etiam a sago abhorrent, si ipsi adeo

facile catholicos inter se committere succederet, quemadmodum fabellas texere placet; tota autem haec Status ratio, quam ultimo loco annotavit, atque integri sui excellentissimi operis Achillem esse voluit, uno quodam sat prolixo syllogismo, expedita est ab auctore, atque in prima propositione exponit, ante pacta Carlovicensia, oras Podoliae adeo devastatas a Turcis fuisse, ut post retraditionem fortalicii Camenecensis vix aliqui veteres illorum regionum incolae remanserint, restituta tandem una cum fortalicio Camenecensi reipublicae Poloniae Podolia, sensim populus christianus illas oras incolere coepit, atque, ob defectum ecclesiasticorum et parochorum latinorum, ad ritum graecum unitum deficit.

Haec est summa primae propositionis, sat tamen incante conscriptae, querimus enim, an solis latinis ferrum hostile Turcarum fuit infestum? an soli latini servituti addicti? an solae ecclesiae latinorum dirutae soloque aequatae remanserit? fidelibus graeci ritus ecclesiisque eorum intactis minime degentibus? Omnes pari servituti addicti, aequali clade affecti, in spolum genti inmani atque tristes barbarae crudelitatis victimas cessere, nulum extante Turcis subjecta Podolia publicum religionis orthodoxae in utroque ritu exercitium permissum fuit, et nonnisi obtenta terrore victicium divae memoriae Augusti II armorum pace, simul cum graecis tum latinis illas oras incolere, ecclesias de ruderibus excitare, atque neglectum veri nominis cultum restituere licuit; incredibile itaque est, quod auctor asserit, latinos ob defectum ecclesiarum latinarum ad ritum graecum descivisse, neque enim credimus (ut auctor non obscure innuere videtur) adeo tunc negligentes latinos praelatos fuisse, ut, graecis, ecclesias suas reparantibus, parochias distinguantibus, pastores et presbyteros instituentibus, ipsi otiosi permanerent, *suumque latinum ut plurimum populum a medietate regni congregatum*, a graecis praelatis, parochis et populo numero inferiore alienae jurisdictioni addici sinerent. Verum tamen facile falsitas hujusmodi propositionis demonstrabitur, ubi sancta apostolica sedes iudices commissarios delegare dignata fuerit, rutheni, successores etiam illorum, qui tunc ritum latinum petulanter dereliquisse asseruntur, ad ritum majorum suorum haud aegre redire patientur, dummodo pari ratione suos rehabeant. Progredimur jam ad alteram auctoris propositionem, in qua auctor docet expedire reipublicae, ut numero latinus ritus si non superet, saltem aequet fideles ritus graeci; quodsi exquiramus, cur id expedire auctori nostro videatur? respondebit, se ea ratione consulere velle integritati reipublicae, ut similes illis rebelliones, quae aetate et scelere Chmielnicii acciderunt,

evitentur; verum olim jam auctori respondimus, vanum esse ejus timorem, injuste cosacorum crimina ruthenis unitis ab eo imputata, ne vero a suo ingenio vel ad latum unguem recederet, hic quoque novam attexit fabellam: catholicos graeci ritus presbyteros caedium, a Chmielnicianis patratarum auctores fuisse, per atrocem atque omnis verecundiae expertem calumniam affirmens, ait enim: *ubi ut plurimum praesbyteri graeci etiam uniti rebelles schismaticos ad furendum contra latinos incitabant.* Profecto cum ipse noster eximius scriptor bello Chmielniciano non adfuerit, earumque, quae tunc gerebantur, rerum testis esse non possit, aliquem asserturum, a se contemporaneum testem adducere debet; sed nullum poterit: omnes qui res, a Chmielnicio ejusque asseclis patratas, memoriae posterum reliquere, uno ore fatentur cosacos, cum in omnes catholicos, tum vel maxime in ruthenos unitos crudelem in modum saevisse, nullus tunc eorum absque evidenti vitae discrimine cum cosacis congregari, multo minus dextras jungere, aut contra alios incitare auderet, nullus quippe domi secure mansit, omnes ferme patriis sedibus extorres, voluntario exilio funestam aut vitae, aut religionis amittendae necessitatem evitabant. Testabunt Prussia et Silesia, aliaeque conterminae Poloniae orae, quae innumeros ruthenorum ecclesiasticos ipsam patriam, ubi a cosacis ad necem quererentur, relinquere coactos, a furore schismaticorum protexere. Testem tandem agat ipse Chmielnicius, qui, ut supra diximus, in oblati reipublicae pacis conditionibus, omissis latinis, solos ruthenos unitos tolli, imo et nomen unionis in Russia abolere contendebat. Unde itaque tanta inter cosacos Chmielnicianos et unitos ruthenos necessitudo et amicitia repente oriretur, ut eorum praesbyteros et unionem sanctam retinere permitterent, et in amicitiam reciperent, imo et consiliorum suorum participes facerent, atque in gratiam eorum contra latinos, quos illi ad caedem designassent, furores exercerent? Nemo nos praeter nostrum scriptorem docere poterit. Profecto nihil magis sub tempore Chmielniciani belli zelum, et pericula ruthenae ecclesiae probare valebit, quam publica protestatio in generali episcoporum et monachorum Basilianorum Bytenensi, die 21 Junii, 1657 anno, celebrato conventu, emissa, de tenore sequenti: »Tertiae sessioni adfuit illustrissimus reverendissimus dominus archiepiscopus Smolenscensis, repetita fuerunt coram sua illustrissima dominatione puncta suprascripta, in praeteritis sessionibus constituta, quibus libenter subscripsit sua illustrissima dominatio, ibique in particulari exposuit, qua ratione possemus salva fide et conscientia inire aliquam concordiam cum clero schismatico Kijoviensi, nec ea adinventam,

unanimiter constituimus, prius facere facienda, et modos tentare praescriptos in prima sessione, quodsi memoratis modis non proficeremus, fidem sanctam catholicam firmissime tueri cum jactura etiam bonorum et monasteriorum, ac tandem, si opus erit, patria quoque exulare, et vita privari non detractabimus. His evidentissimis aliisque compluribus fidelitatis et devotionis ruthenorum erga sanctam ecclesiam romanam argumentis minime attentis, licere sibi putat noster eximius scriptor, res, quas non vidit, nec audivit, nec a scriptoribus coaevis didicit, ad posteros transmittere, et cum forte vix levissimam gestorum a Chmielnicio notitiam haberet, commentarios belli Chmielniciani de suo exornare, atrocissimis suorum confratrum calumniis augere, innocentes perduellionis, apostasiae, caedium, latrociniorum auctores facere non erubescit; imo nos opinamus, si paulo plus se suo ingenio permisisset, ruthenos etiam cum Juda Iscariote in necem Christi conspirasse, scribere non vereretur. At tandem, quanquam sero intelleximus, quid ad hujusmodi calumnias ruthenis praesbyteris affingendas auctorem permovit, neque enim ut, quae scripsit, persuadeat historicos: fidem consulendam nec charitatem christianam, nec reclamantem conscientiam, nec veritatem posthabitam expendendam, *sed id vel maximi attendere jubet, quod graeci innatum* quoddam erga latinos foveant odium; miseret non sane hominis, qui, ut ruthenorum existimationi noceret, multum propriae detrahit, ubi haec, quae de gente Graeca ante reparatam generis humani salutem alicubi scripta reperiuntur, ruthenis, nec linguam, nec mores, sed duntaxat ritum sacrorum communem cum graecis habentibus, applicans, quanta rerum scientia polleat, satis se prodit; nulla apud Homerum in Iliade ruthenorum mentio, nemo eorum sub signis Agamemnonis militavit, nunquam rutheni Trojanis (a quibus suam originem Latini populi, non autem, ritum duntaxat latino sacro obeuntes, poloni traxerunt) infesti fuere. Quod si idem de modernis etiam graecis aliquos scripsisse inveniamus, esto: viderint illi, quid faciant rutheni profecto cum ritu, mores et indolem graecorum non contraxerunt, ubi semel devotam sedi apostolicae fidelitatem, et observantiam fortunarum etiam suarum et vitae discrimine constanter servantes, quam longe a levitate et inconstantia graeci ingenii distent, satis superque comprobarint.

Nihil itaque est causae, cur serenissimus rex, dominus noster clementissimus, suis fidelibus subditis atque inclita Poloniae respublica suis civibus communibusque cum securitatis tum libertatis publicae vindicibus, diffidat;

imo, ut evidenter pateat cum orthodoxae religioni tum reipublicae nullatenus expedire, ut liber ruthenis laicis ad ritum latinum transitus aperiatur (omissis profundioribus status rationibus, quas in hac materia solertioribus et peritioribus investigandas reliquimus) nostras nonnullas reflexiones una cum integro hoc scripto iudicio sanctae sedis apostolicae, atque respective excelso regni Poloniae ministerio submittimus:

1. Quia in multis Russiae partibus rarissimae sunt latinae ecclesiae, adeo, ut interdum quindecim vel viginti leucarum intervallo vix una latina parochialis ecclesia reperiatur, et nisi hucusque spirituali fidelium latini ritus necessitati, ex sola charitate et ad continuas latinorum parochiarum preces parochi graeci subvenirent, crebro contingeret, ut in hujusmodi locis fideles latini ritus, gratia sacramentorum frustrati, mortem obirent.

2. Quia permissio hujusmodi transitu, evidenter in abolitionem integri in Russia graeci ritus tendente, nullus episcopus graecus salva conscientia poterit alicui ex saecularibus sacros ordines conferre, deficiente certo et justo titulo, ad quem praesbyteri saeculares ordinari possunt. Unicus titulus, quo ordines apud ruthenos saecularibus conferuntur, sunt beneficia curata modico ex agris proventu, praecipue autem spontaneis suorum parochianorum elemosynis gaudentia, quocirca, stante incertitudine persistentiae in ritu graeco fidelium, incerti eo ipso fierent redditus adeoque et ipso titulus.

3. Quia cessante ritu e mortuis ad praesens viventibus praesbyteris, nec aliis, ob defectum certi tituli, substitutis atque, sublata facilitate opera praesbyterum graecorum subveniendi, fidelibus ritus latini brevi quaerendus erit, qui tot millionibus animarum inserviat, atque quo novis foundationibus auferentur a graecis derelicta beneficia, cum haec, quae ad praesens graeci possident, latinis praesbyteris, majores proventus exigentibus, sufficere non poterunt, neque, ut opulentiora reddantur, ob insignem, quae inde magis auferetur, parochiarum copiam, uniri possunt. Unde, ingens animarum sequeretur pernitias, et millionibus hominum infernus impleteretur, quod nos certo certius praeterquam exonerando nostras conscientias, sanctae apostolicae sedi deferimus.

4. Quia traductis laicis graecis a ritu proprio ad diversum clerus quoque, praelaturae et episcopatus ritus graeci cum jactura juris patronatus, tam serenissimi regis, domini clementissimi, quam etiam aliorum respective interesse habentium, tollantur, necesse est; ecclesiae quippe absque populo, pastores absque ovibus subsistere non poterunt.

5. Quia nulla a fidelibus suis parochis et episcopis servabitur reverentia et obedientia, nulla in moribus disciplina christiana, nullus metus censurarum, cum unicuiusque sui pastoris jurisdictionem, transeundo pro arbitrio ad ritum diversum, excutere licebit.

6. Quia hac ratione praecludetur via conversioni schismaticorum, praebebiturque occasio, ut religionis orthodoxae inimici proclives e suis ad unionem in cordis duritia confirmentur. Neoconvertos et nondum satis firmos in ruinam trahant, aperto ore id verificari declamantes, quod ad praesens cum summa religionis orthodoxae injuria ruthenis unitis conjective objectant: eos hoc unico fine a latinis ad unionem traductos, ut episcopatibus, praerogativis, bonis et jurisdictione una cum ritu graeco abolito sensim spolientur

7. Quia permissio hujusmodi transitu, novum cum commorantibus in Polonia schismaticis, tum etiam finitimi imperii incolis praebebitur scandalum, novumque pervificationis in sanctam romanam sedem odii argumentum, quo declamabunt, non modo schisma, sed etiam sacros orientalis ecclesiae ritus a latinis improbari, ubi unitos cum sacra romana ecclesia ritus graeci fideles, ultro iis oblata facultate, proprium ritum deserere animadverterint.

8. Quia cum rutheni curent sacris missionibus numerum catholicorum in dies augere unionemque sacram per innumeras aerumnas, sudores ipsumque sanguinem, largiter toties effusum, propagare, verendum, ne aperto arbitrii transitus a ritu graeco ostio, videntes se fructu laborum suorum spoliari, aliquid humani patiantur et nonnihil de ardore suorum in vinea domini laborum remittunt.

9. Quia cum antiquissimis serenissimorum successive regum privilegiis, etiam a moderno feliciter nobis imperante confirmatis, legibusque patriis cautum sit, ut per praecipuas Russiae et Litvaniae civitates aequali ex latino et graeco ritu numero viri in magistratum legerentur, traductis ruthenis catholicis ad ritum latinum beneficio, hujus legis soli schismatici patiantur, necesse erit. Hinc quid etiam, cum episcopatibus, beneficiis, et bonis ecclesiarum ruthenorum cessante vel ad infirmitatem reducto ritu graeco catholico, contingeret, facile colligere licebit, cum enim episcopatus, beneficia et bona ruthenarum ecclesiarum expresse ab innumerabili tempore pro ritu graeco fundata sint, deficientibus graecis catholicis, superstites ad haec in Polonia schismatici, haud aegre tantum praesidii in finitimo imperio habebunt, quo praetextu graeci ritus, innumeris privilegiis, constitutionibus

et legibus regni Poloniae et magni ducatus Litvaniae firmati, in jure ruthenorum catholicorum succedent, quas autem inde integritati cum religionis orthodoxae, tum etiam reipublicae metuendae provenirent, nobis pro debita erga sacram sedem apostolicam et reipublicam observantia et fidelitate innuere sufficiet.

Novissime tandem inimici ruthenorum novas in vulgus sparserunt schedulas consimili ac succinctae informationes spiritu, justitia et veritate conscriptas, quas, uti non dubitamus, a conjuratis in sanctae unionis perniciem et securim ferme ad radicem apponere cupientibus, propediem Romanam afferendas, ne imparati adoriamur, easdem hic inserere et, quantum cum veritate pugnent, demonstrare operae praetium ducimus.

Ad 1. Merito, etsi id perraro contingit ruthenos, censuras adhibere in casu praemisso, id quippe, quod invalide factum fuit, pro infecto censi debet, cum itaque sub poena invaliditatis actus ruthenis transitus ad ritum latinum vetitus fuerit, profecto rutheni, qui petulanter ritum proprium deserunt, quousque dispensati specialiter a sancta sede hac super re fuerint, ad jurisdictionem episcopi rutheni certo certius spectant, atque, ubi citati comparere in judiciis renuant, praemissis canonicis monitionibus, tanquam contumaces et inobedientes, excommunicari debent, neque a censuris, in praemisso casu adhibendis, unquam episcopi rutheni abstinebunt in fundamento decretorum sedis apostolicae atque exhibitae illis, circa confirmatam sub Clemente VIII cum sacra latina ecclesia unionem, servandorum manutendorumque orientalis ecclesiae rituum promissionis, cui sacram apostolicam, tanquam communem graecorum et latinorum matrem, nunquam defecturam, firmissime credunt.

Ad 2. Utinam aliquando calculus, atque ratio latinizatorum, atque ruthenizatorum ineatur, facile constabit, qua fide et sinceritate haec propositio conscripta sit, quod autem de communicatione ruthenizatorum cum schismaticis affirmat, praeterquam quod in falso supposito procedit, est pura calumnia, cui absque maturo examine fidem adhibere non licet.

Ad 3. Innumeris exemplis, quod hic negatur, probari potest, atque primo sufficiet innuere hanc licentiam alicubi, uti in dioecesi Brestensi, non adeo pridem etiam ad allicitos et minus honestos modos progressam fuisse, recentissime vero falsitatem allatae propositionis evidenter demonstrat integra amplissima Lucasensis parochia, quae ab illustrissima domina Puzinina, castellana Livoniae, pulso spoliatoque presbytero rutheno, atque fundis ecclesiasticis in usum suam conversis, per vim adhibita caedes

etiam et vulnera, ad ritum amplectendum coacta fuit, uti ex instituta cum praemissa domina castellana, ubi de jure, actione evidenter demonstrabitur; rutheni, e contra, quibus artibus ad ruthenizandos latinos uterentur, nos satis edocet author, nec diffitentur graeci episcopi nonnullos latinos clero rutheno cooptasse, sed ad latinorum exemplum fecisse, qui multo plures ruthenos clero latino cooptarunt.

Ad 4. Nunquam rutheni inficiantur neoconversis schismaticis, ut quem voluerint ritum amplectuntur, noscat bene pretium salutis aeternae, quo aegre omnes, etiam schismaticos, ritum latinum profiteri peterentur, dummodo communionem sedi apostolicae inire vellent, multum quoque cum veritate pugnat, quod asseritur schismaticos communiter cum schismate ritum graecum deserere, cum vix centesimus id faciat, etsi aliquem privato respectu, non autem amore salutis aeternae unionem amplecti contingit, quemcumque ritum profiteatur, latinum vel graecum, cessante fictionis motivo, ad vomitum impune redire, putet id in Wiszniewscio, moderno Smolenscensi in Moschovia episcopo schismatico, et Zaborowscio, non adeo [pridem vita functo, Kijoviensi pseudo-episcopo; imo jam ferme apostasia pro crimine non censetur, quod validissimo finitimo imperii praesidio protecta sit; recenter Oranscius, publicus e ritu latino apostata, monasteriorum in Polonia schismaticorum praefecturam gessit, neque ad eam insolentiam et proterviam modernus Mobiloviensis pseudo-praesul devenisset, ut ritum latinum, quem una cum unione inierat, abieret, et veluti in praemium boni operis, infulis etiam inter regni catholici fines exornatus, unioni sacrae insultaret, nisi probe sciret se potentissima finitimi imperii manu suffultum, quaeque etiam atrocissima finitimi imperii manu suffultum, quaeque etiam atrocissima absque ullo metu patrare posse, utinam hunc secum zelum domini ecclesiastici polono-latini converterent, unitosque in hoc monstro debellando, expetitis toties auxilio juvarent, plus sane de Deo, quam catholicos ruthenos oppugnanda religione et patria mererentur. Quantum enim memorati pseudo-episcopi audaciam augeat praesens, quam a suis in religione confratribus patiuntur rutheni, persecutio, non modo enarrari, verum ne forte etiam lacrimarum deplorari valebit.

Ad 5. Haec propositio ab homine exotico, et qui Poloniam vix a longe novit, conscripta esse videtur. Quis unquam in Polonia audivit, ut ritus nobilitatis argumentum sit? alias enim omnes rustici, qui ritum latinum profitentur, stivas et aratra olim objecissent; vellemus sane ut hujusmodi sciolus, aliquem in Russiae partibus nobilium conventum adiret, atque

hanc, quam hic temere profudit, propositionem recitaret, facile, quam respersionem promeruit, edoceret et bene, quamquam sero, intelligeret, quantum in Russia constet nobilitatem et sinceritatem religionis ex ritu aestimare. Et sane palam est et evidentissimum graecum ritum nemini ad senatum amplissimasque etiam in republica dignitates aditum praeccludere, idque omnis aetatis exemplo demonstrari potest, moderna etiam tempora illustrissimum excellentissimum dominum Basilium Ustrzycium, gentis ruthenae decus, castellanum Premisliensem, senatui regni Poloniae allectum testantur. Qui autem cum militaria, tum palatiua, tum publica officia, etiam in praesentiarum gerunt nobiles rutheni, quantum hic sibi injuriam inferri patiantur facile, ubi innotuerit, author cognoscat. Nulla sane generalia regni Poloniae comitia celebrata fuerunt, quin complures rutheni nobilibus praerogativa gauderent. Haec omnia sunt publica, neque ulla probatione egent, credat itaque qui vult tam eximio fabellarum architecto, qui, etiam suae aestimationis immemor, ut famam gentis ruthenae praescindat, publicas falsitates venditare non dubitat

Tandem rutheni catholici coram Deo, sede apostolica, serenissimo rege, domino suo clementissimo, integra inclita republica, atque universo christiano orbe, ad memoriam etiam posterioris aetatis protestantur, se, una ex parte a schismaticis, ex altera autem a suis in religione confratribus, oppugnatos vehementer, pertimescere, ne deficientibus in dies per continuas vexationes viribus, ad eum statum redigantur, in quo orthodoxa religio in Russia a schismaticis (quorum adhuc ingens numerus superest) validissimo finitimi imperii patrocinio fultis, memorandum aliquod et nunquam satis deplorandum vulnus percipiat.

Florianus Hrebnicki, metropolita totius Russiae, archi-episcopus Polocensis, manu propria, (locus sigilli). Theofilus Godebski, proto-tronius totius Russiae, episcopus Vladimirensis et Brestensis, manu propria. Sylvester L. Rudnicki, exarcha totius Russiae, episcopus Luceoriensis et Ostrogiensis, manu propria. Georgius Bułhak, episcopus Pinscensis et Turoviensis, manu propria. Leo Szeptycki, episcopus Leopoliensis, Halicensis et Camenecensis, manu propria. Felicianus P. Wołodkowitz, episcopus Chelmensis et Berezensis, manu propria. Onuphrius Szumlański, episcopus Premisliensis, Sanocensis et Samboriensis, manu propria. Heraclius Lisanski, ordinis sancti Basilii magni congregationis ruthenorum proto-archimandrita, manu propria. Praesentem copiam ex authentica scriptura, latino idiomate exarata, manu quidem aliena, mihi tamen bene fida, perscriptam, collationatam et

confrontatam, cum suo originali in omnibus atque de verbo ad verbum concordare attestor. In horumque fidem manu propria subscripsi, signoque, nomine et cognomine meis, quibus in publicis utor instrumentis, communivi; rogatus et requisitus hac die veneris 16 Maji v. s., 1757 anno.

Michael L. Sledkiewicz, publicus sacra autoritate apostolica notarius curiae metropolitanae totius Russiae et archi-episcopalis Połocensis cancellarius. Locus sigilli.

Подлинная копія хранится въ архивъ уніятскаго митрополічьяго собора во Львові; списокъ ея сообщенъ Коммиссіи Я. О. Головацкимъ.

CCVI

Отвѣтъ православныхъ на обвиненія, помѣщенные католиками въ безъименной брошюрѣ. 1754.

Respons na reflexie przeciwko nam, disunitom religiej Graeco-Rossyjskiej, przeszłego, 1753 anno, 11 die Decembris ab anonymo authore podane, sub justa et recta conscientia modo brevissimo redacta, a, da Pan Bóg, successu temporis abundantius respondebimus.

Pisze autor reflexyi, postponendo vocat nos disunitos, Roxolanos, Ruthenos, jakoby my, (zaraz w pierwszym punkcie) maxima ambitione ducti, molestujemy jego królewską mość skargami naszymi bez racyi i bez potrzeby. Temu swemu zarzutowi daje dwie pozorne racye: 1) ponieważ (mówi) żadna się im nie dzieje krzywda, 2) ponieważ antecessorowie jego królewskiej mości i rzeczpospolita już convenientia obmyślili media in casu, jeśliby się onym jaka krzywda działa.

Na to odpowiadamy: luboć mamy plus quam millenas rationes krzywd i ucisków naszych, iednakowoż tych wszystkich wypisać nie można, a te są głośniejsze: że po miastach królewskich ichmoście xięża ritus Romani seu

catholici publicznie z processją chodząc, z krzyżem świętym martwych ciał pogrzebać zabraniają, nam, biją, tumulty publicznie czynią, świecy ludziom z rąk wyrrywają, co większa, i martwych z mar zrzucają, jako się to stało w Bielsku 1746 i w Drohyczynie 1753 roku, i po drugich miastach; prezbiterom naszym, Graeco-Ruskim disunitom, cum sacrosancta Synaxi, quamvis aequaliter et firmissime post consecrationem fieri transubstantiationem credimus et confiteamur, publice z świecami i w apparatach cerkiewnych do chorych chodząc zabraniają, na drodze kamieniami rzucają, naśmiewają się, szkalują, bluźnią i inne niewypowiedziane igrzyska czynią; cerkwi Bożych na starodawnych miejscach przy starodawnych funduszach de novo erigować, albo stare restawrować per omnia fortia jaśnie wielmożny najprzewielebniejszy jegomość xiądz biskup wileński—Michał Zienkiewicz, na synodach swoich dyecezyalnych zabraniać i niedopuszczać serio przykazał. (1) A kiedy his in casibus prosimy satisfakcyi, prosimy pańskiego miłosierdzia—w konsystorzach, w klasztorach, w plebaniach żadnej nie otrzymujemy sprawiedliwości. A tak in fundamento pactorum et tractatumu przymuszeni jesteśmy molestować jego królewską moc, habemus necessitatem quaerere—donec inveniemus, pulsare—usque quo aperietur; ponieważ in alio foro sprawiedliwości dojść nie możemy, etiam do samego najjaśniejszego majestatu jego królewskiej mocy, pana naszego miłościwego, jako wierni poddani, supplikować musimy. Te są ogólne gravamina nasze, a o partykularnych osobliwszym rejestrem, swego czasu wypisawszy, communicabo; a teraz contynuuję propositum.

Dalej, niewinnie kalumnując nas, disunitów błahoczesywyh Graeco-Rossyanów, pisze autor reflexyi: « oni to (mówi) są, którzy czynią krzywdę katolikom, że sobie przywłaszczyli cerkwie uniackie podczas wojny. » Niechże nam pokaże-podczas której wojny i kto ich przywłaszczył? wszakże wojny za wiarę między chrześcianami, a ile w Polsce, jeszcze żadnej nie było; a to całemu światu jest jawno, że Ruś tak w Koronie, jako i w wielkim księstwie Litewskim krzciła się od Władymira świętego przez Greków, i stała w swojej wierze constanter et immobiliter, tak jak i dzisiaj Moskwa (2)

(1) Въ этомъ мѣстѣ другимъ почеркомъ сдѣлана приписка: а тоż to nie są nam racye, a toż to nie są nasze krzywdy?—kiedy przeciwko traktatów i sojuszów takie nam violentie czynią.

(2) *Приписка*: Graecia, Illyria, Slavonia, Croatia, Valachia, Moldavia etc. regiones et provinciae.

stoi, aż póki instineta wielbego duchowieństwa Rzymskiego, armata manu, magna sanguinis cum effusione na unią przymuszani. Świadczy Lwów, Włodzimierz, Połock, Witepsk i drugie miasta. (3).

Dalej postępując, autor namieniony niewinnie nas potwarza, gdy mówi: »oni to są, którzy czynią krzywdę katolikom, gwałtem zabraniając swoim, aby nie przyjmowali prawdziwej religiej, panującej w naszej ojczyźnie«. Na to odpowiadamy: u nas, Greko-Rossyan błahoczesztywych, i zwyczaju tego niemasz, abysmy komu zabraniali zostać katolikiem, bo i nie możemy tego czynić, ile w tutejszym państwie, a chociabysmy poniekąd (4) i mogli, tylko że nie chcemy tych kłótni i niepotrzebnych turbacyi, ponieważ my zawždy sequimur verba Christi Domini: « qui habet aures audiendi—audiat » i na kazania do kościołów rzymskich chodzić nie zabraniamy, i owszem, i studentom naszej religiej do szkół ichmościów chodzić pozwalamy, jak to i w Słucku (6) trzech kijowskich studentów do ichmościów xięży Jezuitów do retoryki przez lat trzy chodzili, z których jeden, imieniem Jan Karbowski, poszedszy z Słucka do Mińska, tam katolikiem został 1752 anno; i cóż nam do tego—ipse videbit.

A potym tenże autor niewinnie nas obmawia i posądza, gdy mówi: »oni to są, którzy czynią krzywdę katolikom, przywodząc do skutku swoje przegrożki«, i daje racją: »wiele (mówi) jest żalośnych przykładów«, ale dla krótkości jeden tylko wspomina—o dwóch młodzieniaszkach z starodawnej familii miejskiej z Wilna, nazywających się Paszkiewiczowie, którzy jakoby, zakończywszy studia, zostali katolikami. Hic vel maxime notandum est, że ten jeden, jakoby żalośny, przykład tres peperit falsitates: 1, że ci młodzieniaszkowie nie kończyli studia, bo jak mogli kończyć studia, kiedy jednemu 13, a drugiemu 11 rok wtenczas był? ale tylko do gramatyki promowani byli; professor, będąc wielkim w swojej religiej zelantem, róż-

(3) *Примечка*: A że pisze—podczas wojny, niewiedząc której, to już świadoma rzecz, że znaczne fortecy, jako to: Połonne, Czudnow,—Moskwa fundowała i same Wilnie w ręku swych trzymała, kiedy i wojewody już moskiewskie rządili, a przecie cerkiew Bożych nie odbierali, ale kto był unitem lub katolikiem, przy swoich wolnościach zostawili; to tak głoszą traktaty i sojuszy, a na cóż pisać, że podczas wojny cerkwie odebrano: wcale niestusznie, bo wojny za wiarę nigdy nie było, oprócz Krzyżaków.

(4) *Примечка*: według paktów i sojuszów.

(6) *Примечка*: mieszczańskie dzieci—Chryściniczowie, Wychanowiczowie, a osobliwie —

nemi sposobami dzieci męczył, z religiej ich drwił, schismą urągał przekłętą, zbytecznemi occupacyami, pęsam i innymi sposobami aggrawował, a toż samo i pan dyrektor czynił; dzieci, pudore, timore, dolore oppressi, chcąc się od takowych oppressii uwolnić, zostali katolikami (7). 2-a falsitas, że jakoby ich odesłano do Kijowa. Te dzieci w Kijowie nigdy nie byli, ani Kijowa kiedy widzieli, ale prosto jachali do Sanct-Petersburga i tam ich do kadetów przyjęto. 3-tia falsitas: jakoby tam w Wilnie był opat (albo archimandryta) disunicki. Tam nigdy opatów dotychczas nie posyłano, przełożony klasztoru vocatur tylko-starszy wileński; a że jakoby się chlubił tym przed jaśniewielmożnym jegomością xiędzem biskupem wileńskim, in hoc non contradico, może co i wymówił, musiało być jednak cum modestia (8); a inquantumby jest sine modestia, non mirandum: zelus domus tuae comedit me; każdemu swego żal.

A że pisze addit autor: »e contrario ciż sami disunici żadnego nigdy nie pokażą przykładu, żeby onym gwałtem albo bez słusznej racyi była którakolwiek cerkiew odebrana«. O Deus bone! jak wiele kłóca się w Mohilewie, w Krzyczewie, a przeszłego—1752 roku, monastyr, nazywający się Sołomyrycky, i drugi monastyr—Sielec, w województwie Mińskim, z poddanymi, ze wsią, bez żadnej racyi, gwałtem zajechano na unią; trzeci monastyr, nazywający się Markowski, armata manu szturmowali, ale nasi praevaluerunt i nie dali się; tak też terazniejszego 1754 roku, Martii ultimis, w Newelszczyźnie gwałtem cerkiew zajechano na unią, za co i supplikę mieszczanie newelscy jaśniewielmożnemu xięciu jegomości Hieronimowi Radziwiłłowi, wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego chorążemu, jako panu swemu dziedzicznemu, collatorowi miłosciwemu, terazniejszego Maii 1, uskarżając się za ten gwałt, podali.

Caetera, quae prefatus author scribit ratione pactorum et tractatum, niech uważają juris periti—czy jest tu choć podobieństwo legitimae consequentiae; tak tylo patronowie zwykli inferre, ex quo non sequitur; de his judicandum est vestri, idcirco vestro committo iudicio. (9).

A ó Zabłudowskiej cerkwi co przydaje; że unicy upominają się tej cerkwi, jako swojej, z tych racii: jakoby fundowana była 1572 roku przez

(7) *Припуска*: volens nolens, ut ajunt.

(8) *Припуска*: choć by w czym się i wymówił.

(9) *Припуска*: a ja piszę, że wcale argumentum nullum, per malitiam in agnam et nescitur quo pio tu ductus scribis.

jednego pana z domu Chodkiewiczów, żarliwego katolika, za tymże samym funduszem, za którym fundowano kościół parafialny katolicki,—bardzo miżerna jest ta racya, ratiuncula potius debet vocari, non ratio; miror quam non pudet prudentem virum tam futiles hominum adulatorum (10) scribere narrationes; czemuż nie wypisał—jakie było imię i przezwisko temu panu? O, temporal o, mores!—anonyme pisać: permobile fit fixum; takie fundamentalne rzeczy, które meridiana luce clariores sunt! I owszem, ten pan bardzo był daleki od tego, żeby miał być katolikiem, bo on błahoczystej religiej Graeco-Rossyjskiej z dziada i z pradziada; jeszcze w tenczas o unii w Polsce ledwo co słyhać było; ten pan był imieniem Hryhory Alexandrowicz Chodkiewicz, i taki to zelosus był błahoczystyho światoho racytel, że, umyślnych posyłając w Moskwę za króla świętej pamięci Zygmunta Augusta, prosił najjaśniejszego błahoczystywoho cara i welykoho kniazia Joanna Wasyłyjewicza, aby mu drukarnią i drukarza tu do Polski przysłał; jako też na jego supplikę wyszmieniony car Moskiewski uczynił i przysłał mu całą drukarnią i typografa, imieniem Joanna Theodorowicza; z tej drukarni wyszła księga po rusku, nazywająca się Apostoł, gdzie bardzo obszerna praefacya na pochwałę temu Gregoremu Alexandrowiczowi Chodkiewiczowi przydana, w której wywodnie opisuje się cała prześwietna Chodkiewiczów familia, s której praefacyi wiernie, sub conscientia catholica christiana excerpt wielmożnemu waszmości panu dobrodziejowi do uwagi, verbum ad verbum wypisawszy, posyłam; i ta cerkiew Zabłudowska fundowana jest 1567 roku, tak fundusz świadczy, a nie 1572, jak autor w reflexiach swoich z relacyi gołosłownej ludzi niechętnych napisał; druga tak też sięga—Psałtyrz, w Zabłudowiu drukowana 1569 roku, Septembris 26 die, sławieńska, jaśniewielmożnemu jegomości panu Gregoremu Alexandrowiczowi Chodkiewiczowi praefacia amplissima przypisana, a co większa, że i sam od siebie admonitorium ad populum wydrukować przykazał; i jakże ten pan mógł być romani ritus, kiedy expressa w sięgach swoich pisze: Syju knyhu—Psałtyr, k czesty i chwały Bożoj, a k nauczenyju ludem, wo Chrysta wirujuszczym, Prawosławnoho zakonu naszeho Hreczes koho. A że za tymże samym funduszem i kościół katolicki parafialny tam w Zabłudowie ufundowano,—haec ratio non evincit, ponieważ i w Słucku jaśnieoświeceni xiążęta, panowie Olelkowie, jako archimandryą Słucką, tak i kościół katolicki farski, jednymże funduszem ufundowali, i jako do archi-

(10) *Примиска*: qui sola adulatione gaudent.

mandryi, tak i do fary dąwony bardzo wielkie nadali, znać, że byli panowie Boga się bojący, życzyli, aby każdy podług swego sumienia w pokoju, a nie w kłótniach, Pana Boga chwalili i modlili się.

A czy który z Chodkiewiczów posyłał do Rzymu dla uznania papieża Sixtum IV za głowę kościoła,—tego nigdzie nie czytamy, neque enim necessum habemus scrutari, tylko to verissime et fidelissime apud probatos authores czytamy, że tego roku 1476, jako wyraża author reflexyi, unii w Polsce nie było; luboć zaczęła się unia w Florencyi przez metropolitę Izydora Bołgaryna 1437 roku, ale ten jednak z Florencyi w drodze umarł i unii do Polski nie przywoził, która zaczęła się w Polsce przez metropolitę Michała Rohołe, 1588 roku; dla lepszego tedy wyrozumienia, metropolitów uniackich osobliwszym, jak wiele ich było, rejestrzykiem wypisuję.

Подлинная рукопись, на двух отдельных полумистах бумаги, хранится в собрании документов, принадлежащем Временной Комиссии для разбора древних актов. По дополнительной описи № 60. Остальная часть рукописи утрачена.

CCVII

Жалоба дворянъ: Гавриила и Степана Вышпольскихъ на дворянъ Яцковскихъ о томъ, что они наносятъ истцамъ разныя оскорбленія и обиды, между прочимъ они приказали своей дворнѣ не допускать подданныхъ истцевъ, крестьянъ села Щенева, въ церковь принадлежащаго имъ села Гуменець, къ приходу которой они принадлежали, такъ что Щеневскіе крестьяне не нашли возможности ни отговѣться въ теченіи великаго поста, ни освятить яствы на Свѣтлый Праздникъ. Сверхъ того Яцковскіе допустили своей дворнѣ убить одного изъ Щеневскихъ крестьянъ. 1754. Мая 13.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Maja trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, kijowskim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierza, przedemną, Franciszkiem-Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, podwojewódzym sądowym generału województwa Kijowskiego, y więgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny jego mość pan Gabryel Wyszpolski, łowczy Czerniechowski, swym y wielmożnego imci pana Stefana Wyszpolskiego, pisarza grodzkiego winnickiego, imieniem, zapobiegając dalszym inkonweniencyom, oraz windykując tak znaczney krzywdy, oppressyi, wiolencyi y zabicia roboczego Wakuły Hulika, poddanego dziedzicznego dóbr wsi Szczeniowa, do possessyi moderni comparentis należącego, quam solenissime naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom: Jozefowi, stolnikowi Mińskiemu, Franciszkowi, staroście Sirkowskiemu, Kajetanowi y Goarrowi, podczaszycowi kijowskiemu, Jackowskiemu, braci między sobą rodzonym, iako panom, tudzież, kozakom y poddanym Humienieckim: Wasylowi Jurkowemu synowi, Petrykowi szewcowi, Bezuhlenkowi Jurkowi, oycu, y Wasylowi Jurkowemu, synowi, Lewkowi Ryzemu, Mikicie Tkaczowi, Pawłowi Siomaczenkowi, ad infrascripta facinora przysposobionym, skarży, manifestuie y protestuie się w ten sposob y o to: Iż ichmość obwinieni, konserwując kozaków niby dla ostrożności y bezpieczeństwa swego, którym wszelkie krzywdy, oppressye y wiolencye sąsiadom czynić licencjują, nie wspominając tego, że przedtym przez wyźrzczenych kozaków swoich różne krzywdy, oppressye y wiolencye w dobrach, wsi części Szczeniowa, possessyi wielmożnego protestanta podległej, poczynili, ludzi, po drogach zastępując, dziedzicznych querulantis, y do cerkwi na nabożeństwo, iako parafianów humienieckich, idących, niepuszczając, bili, kaleczyli y tymże ludziom, poddanym Szczeniowskim, zabiciem odgrażali; przez co nietylko wielkanocney spowiedzi, ile należąc do parochyi cerkwi Humienieckiej, odprawić nie mogli, ale etiam przez sąsiadów swoich chleb dla poświęcenia na same wielkanoc posyłałi, dając motivum do złych akcyi kozakom swoim, sam wielmożny jegomość pan Franciszek Jackowski, iadąc z ludźmi przez Szczeniów, częstokół, będący na części wielmożnego protestanta, który nic nie przeszkadza y nie tyka się do gruntu ich mościów obwinionych, szablą sam rąbał y rozrzucić kazał; na ostatek, nescitur quo motivo, wyźrzczeni po imionach kozacy, przyechawszy do karczmy, będącey w Szczeniowie na części dziedzicney wielmożnego protestanta, gdzie podpiwszy sobie y dawszy okazją Wakule Hulikowi, nic sobie niewinnemu, któregu, niesłuchając exkuzy, roboczy Wasyl Jurczenko tak ciężko rurą w piersi ugodził, że ziobro w nim

bez uleczenia zgruchotał, który Wakuła od tak ciężkiego uderzenia z tym się pożegnał światem; a za tem idem comparens suo, et nomine cuius supra, ratione praemissorum omnium, inquisitione deducendorum, contra eosdem inculpatos iteratis protestowawszy się vicibus, prosił mnie, urzędu, o przydanie woźnego ad proclamandum cadaver wyszrzczonego roboczego Wakuły Hulika, zabitego, tu, do grodu, przywiezionego, a tak ja, urząd, annuendo affectationi manifestantis studendoque legi et justitiae, woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego y innych, opatrznego Michała Bijalskiego, przydałem, który in praesentia urodzonych ichmościów panów: Michała Winiawskiego, Woyciecha Krupskiego, na czterech rogach miasta jego królewskiej mości Żytomierza proklamował; po której proklamacyi tenże woźny przedemną, urzędem, personaliter stanowszy, o tym tę swoją prawdziwą relacyą proklamacyi uczynił, y zeznał; y prosili, tak comparens swojej manifestacyi, iako y woźny swojej proklamacyi relacyi actis connotari. Co y otrzymali: Gabryel Wyszpolski, manu propria. Michał Bijalski, woźny M. B. U.

Книга Кіевская, городская, записовая и поточная, № 64; годъ 1754; листъ 804.

CCVIII

Дарственная запись отъ дворянина Франциска-Ксаверія Хоецкого церковному братству села Полячионецъ на прудъ и рошу, для помѣщенія братской пастыки. 1754. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiątego szóstego, miesiąca Maja dziesiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie, zytomirskie, od dnia osmego roku i mie-

siąca wyż na akcie wyrażonych w Żytomierzu sądzić się zaczęte, przedemną, Adamem z Juncza-Bukarem, sędzią ziemskim Żytomirskim i xięgami niniejszemi, ziemskimi, żytomijskimi, stawiający osobiście w. jego-ność xiądz Konstanty Wołkowski, te prawo na pasieczysko i stawek, bractwu cerkwi policzynickiej od w. Chojeckiego, podwojewódzkiego grodzkiego Kiiowskiego, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym siódmym dane i służące, i podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzone, z odnotowaniem akt wizytatorskich, z przyłączonym arkuszem papieru srebrnogroszowego, do akt ziemskich, żytomirskich w oblatę podał, w sposobie następującym: Franciszek Kazimierz na Chojecznie, Żukowie i Policzyńcach Chojecki, wojski i sędzia pograniczny wojewodztwa Braclawskiego, podwojewódzki sądowy grodzki generału wojewodztwa Kiiowskiego, porucznik hussarski pułku ordynacyi ostrogskiej, wiadomo czynię teraz i napotym, komu o tym wiedzieć będzie należało: iż, ponieważ bractwo cerkwi Policzyńckiej umyślili dla chwały Pana Boga wspomagać się na pasiekę bracką, więc, aby mieli gdzie też pasiekę lokować i one przy pomocy Boskiej i swym staraniem rozmnażać, nadać bractwu temuż stawek, Chwedorców nazwany, za łanem dworskim leżący, i grunt po nad tymże stawkiem, alias brzezinę, dla lokowania pasieki, który to grunt i pasiekę, na nim ulokowaną, od wszelkiej daniny i dziesięciny pszczelnej wiecznemi czasy uwalniam; której i successorowie moi pretendować nie powinni będą; w stawku zaś wolne ryb łowienie bractwu na wszelkie ich potrzeby pozwalam, bez żadney przeszkody dworskiej i dyspozytorów moich. Te zaś prawo, jako wiecznie bractwu cerkwi Policzyńckiej służące i trwałe mieć chce, tak one, dla tym większej wagi i waloru, przy zwykłej pieczęci, podpisem ręki moiej ztwierdzam. Datum w Policzyńcach, die vigesima Decembris, millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo anno. U tego prawa podpis ręki wielmożnego Chojeckiego, podwojewódzkiego kiiowskiego, przy pieczęci, wraz z odnotowaniem akt wizytatorskich, w tych słowach: Ad. M. D. G. B. V. M. honorem. F. Kazimierz Chojecki, wojski i sędzia wojewodztwa Braclawskiego, podwojewódzki sądowy grodzki generału wojewodztwa Kiiowskiego, porucznik chorągwi ostrogskiej mp. (L. S.). Die decima tertia Februarii v. s. millesimo septingentesimo octuagesimo quarto anno, sub tempus generalis visitationis praesens documentum productum et ad acta ejusdem visitationis inductum attestor. G. Sienkiewicz D. R. P. H. D. B. G. visitator. Które to prawo, słowo w słowo iak

się w sobie ma, do ciąg mniejszych, ziemskich, żytomirskich jest wpisane.

*Книга земская, Жишомирская, годъ 1786—1788; № 156.
Листъ 1069.*

ССІХ

Перечень обиль, причиненныхъ Кієво-братскому монастырю, а также крестьянамъ, жившимъ въ монастырскихъ имѣніяхъ, шляхтичами, владевшими пограничными имѣніями. 1788.

Реестръ Кієвобратского монастыря претензіямъ.

Въ прошломъ, 727, году, Іюня 27 дня забратіи у подданныхъ Кієвобратского монастыря, у жителей Мотовиловскихъ, старостомъ Фастовскимъ, Якубомъ Тишею, пожатого жита ста петнатцати копень.

Прошлого, 736, года, Августа о въезду чрезъ границу Россійскую въ дачи Кієвобратского монастыря пуцу заграничныхъ шляхтичей Вороновичовъ и о бежавшихъ за границу въ разные места оногo монастыря подданныхъ двухъ сотъ сорокъ семи душъ.

Въ прошломъ 730, году въ Декабре мѣсеце въ неотдаче Кієвобратскому монастырю, архимандриту зъ братнею, монастырскихъ заемныхъ денегъ шестидесяти шести тысячъ золотыхъ полскихъ генераломъ земель Кієвскихъ, Носовскимъ, Богославскимъ и др. старостомъ, Адамомъ Киселемъ, и въ недопущеніи ко владенію закладныхъ за то селъ и деревень.

О заграбленіи въ прошломъ, 744, году въ Майе мѣсеце Кієвобратского монастыря подданного — Кирила Грозденва, Алшевскимъ,

старостою Прилуцкимъ, всякихъ пожитковъ по ценѣ на четырнадцать рублей, семдесятъ пять копеекъ.

Въ грабежѣ Киевобратского монастыря села Мостищъ Василья Рубанова шляхтичемъ Горскимъ двухъ лошадей съ возомъ, мешка ячменю, вѣща, подушки, пары гусей, меду пресного ведра, да свиты серой—всего на пятьдесятъ рублей, въ 1750 году.

Въ 1740 году въ грабежѣ у подданного Киевобратского монастыря села Плесецкого у жителя Ивана Пятинского старостою Фастовскимъ, Демьяномъ Третьякомъ, двухъ книгъ, посса матерьяльного, атласу блакитного, креста кипарисного, сердца кипарисного золоченого и облика—на восемь рублей.

Въ 1753 году въ грабеже такожь братского монастыря у жителя Мотовиловского, Нестера Павленка, онимъ-же Третьякомъ, старостою Фастовскимъ, лошади съ возомъ и одной свиты, да въ грабеже-жь у жителей Мотовиловскихъ: Семена Страха, да Семена Нестеренка онимъ-же комиссаромъ Третьякомъ дву парь воловъ изъ двумя возами і млиновыкъ каменей.

Въ 1756 годе, Апреля отъ владелца Хвастовского, бискупа Солтына, чрезъ подвышение гребли ихъ, состоящей на рекъ Унавѣ, стѣплено сенокосу монастырского, на которомъ становилось конницъ до петисотъ.

Въ 1757 году, Генваря остатнихъ числѣ о нападеніи старостою Мотовиловскимъ, Антониемъ Алишевскимъ, на городничего Мотовиловки братской, йеродіакона Сосипатра, при ставу монастырскому, называемому Новому, и о порицаніи непотребными и укортельными словами его, Сосипатра, такожь и о увечыи бывшихъ при немъ: послушника і рыбаки.

Тогожь, 1757, года такожь о подмовки жительки слободки Офирной, вдовы Иульяны Мартынихи подданнымъ Аксаковымъ, жителемъ Слободцкимъ, Иваномъ Кляненкомъ, на ту сторону и о пренесеніи на ту сторону оставшегося по мужи ея, Мартыне, имущества, церковныхъ денегъ и реестровъ, бывшихъ въ содержаніи у покойного Мартына.

się w sobie ma, do ciąg mniejszych, ziemskich, autonomicznych jest wpisane.

*Книга земская, Жишомирская, годъ 1786—1788; № 156.
Листъ 1069.*

ССІХ

Перечень обиль, причиненныхъ Киево-братскому монастырю, а также крестьянамъ, жившимъ въ монастырскихъ имѣніяхъ, шляхтичами, владѣвшими пограничными имѣніями. 1788.

Реестръ Киево-братского монастыря претензіямъ.

Въ прошломъ, 727, году, Іюня 27 дня забратіи у подданныхъ Киево-братского монастыря, у жителей Мотовиловскихъ, старостою Фастовскимъ, Якубомъ Тишею, пожатого жита ста петнатцати копень.

Прошлого, 736, года, Августа о въезду чрезъ границу Россійскую въ дачи Киево-братского монастыря пуцу заграничныхъ шляхтичей Вороновичовъ и о безавнихъ за границу въ разные места оного монастыря подданныхъ двухъ сотъ сорокъ семи душъ.

Въ прошломъ 730, году въ Декабре мѣсеце въ неотдаче Киево-братскому монастырю, архимандриту зъ братнею, монастырскихъ заемныхъ денегъ шестидесяти шести тысячъ золотыхъ полскихъ генераломъ земель Киевскихъ, Носовскимъ, Богославскимъ и др. старостою, Адамомъ Киселемъ, и въ недоуценіи ко владенію закладныхъ за то сель и деревень.

О заграбленіи въ прошломъ, 744, году въ Майе мѣсеце Киево-братского монастыря подданного — Кирила Гроздеява, Альшевскимъ,

старостою Прилуцкимъ, всякихъ дожитовъ по ценѣ на четырнадцать рублей, семдесятъ пять копеевъ.

Въ грабежѣ Киевобратского монастыря села Мостиць Василья Рубанова шляхтичемъ Горскимъ двухъ лошадей съ возомъ, мешка ячменю, воца, подушки, пары гусей, меду пресного ведре, да свиты сорой—всего на пятьдесятъ рублей, въ 1750 году.

Въ 1740 году въ грабежѣ у подданного Киевобратского монастыря села Плесецкого у жителя Ивана Пятинского старостою Фастовскимъ, Демьяномъ Третьякомъ, двухъ книгъ, посса материального, атласу блавитного, вреста кипарисного, сердца кипарисного золоченого и облика—на восемь рублей.

Въ 1753 году въ грабеже такожь братского монастыря у жителя Мотовиловского, Нестера Павленка, онимъ-же Третьякомъ, старостою Фастовскимъ, лошади съ возомъ и одной свиты, да въ грабеже-жъ у жителей Мотовиловскихъ: Семена Страха, да Семена Нестеренка онимъ-же комиссаромъ Третьякомъ дву паръ воловъ изъ двумя возами і млиновыкъ камней.

Въ 1756 годе, Апреля отъ владелца Хвастовского, бискупа Солтына, чрезъ подвышение гребли лхъ, состоящей на рекѣ Унавѣ, стоило сенокосу монастырского, на которомъ становилось кониць до петисотъ.

Въ 1757 году, Генваря остатнихъ числѣ о нападеніи старостою Мотовиловскимъ, Антонимъ Алишевскимъ, на городничего Мотовиловки братской, йеродїякона Сосипатра, при ставу монастырскому, называемому Новому, и о порицаніи непотребными и уворителными словами его, Сосипатра, такожь и о увечы бывшихъ кринемъ: послушника і рыбалки.

Тогожь, 1757, года такожь о подмовки жительки слободки Офирной, вдовы Иульяны Мартынихи подданнымъ Аксаковымъ, жителемъ Слободцеямъ, Иваномъ Киянеюкомъ, на ту сторону и о пренесеніи на ту сторону оставшегося по мужи ея, Мартыне, имущества, церковныхъ денегъ и реестровъ, бывшихъ въ содержаніи у покойного Мартына.

Такожъ о забратіи въ подданного братского, жителя Плесецкого, Грицка Казачка, старостою пана Ленкевича Карбавскимъ одного коня, одного вола и денегъ двухъ рублей и петидесятъ копѣекъ.

Въ прошломъ, 1753, году о забратіи старостою пана Метелского Мотовиловскимъ, Антономъ Олишевскимъ, въ подданного братского жителя Плесецкого, Алексея Близнюка, зажатого нимъ на полской сторонѣ ериньяго хлеба петнатцати вошь.

1750 году о убивствіи шляхтичемъ Мацевиченкомъ, полковникомъ Володорскимъ, подданного братского монастыря, жителя Плесецкого, Ивана Чуприны.

О забратіи въ 1757 году Ленкевичемъ, владельцемъ Новоселскимъ, въ подданного братского, мельника Сподарецкого, Семена Козла, пашни, денегъ и пчель.

Въ 1754 году о сожженіи пуши киевобратского монастыря подданнымъ того-жь монастыря, жителемъ Мотовиловскимъ, Андреемъ Василченкомъ, и о побеге его въ тоежь время на ту сторону въ Мотовиловку-жь, подъ владение пана Аксака.

Въ 1755, въ 56 и въ 57 годехъ о вырубкѣ подданными пана Аксака, жителями великой и маюй Солтановокъ, киевобратского монастыря пуши и о перевоске оной воровски на полскую сторону.

Въ 1753, въ 54, въ 55, въ 56 и 57 годехъ подданными бискупа Солтыка, жителями Черногогородскими, о вырубкѣ брацкой пуши и о вывозѣ онымижь въ полскую область за рубежь.

Въ минушемъ, 757, году о побегѣ съ киевобратского монастыря йеродиякона Ивана Дубровского за границу въ полское мещечко Житомиръ къ тамошнему суперіору, Игнатию Оничинскому, и о изънесеніи имъ Иваномъ йеродиякономъ Дубровскимъ денегъ монастырскихъ шестидесяти шести рублей.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1755—1760, № 205; листъ 17.

Подробный перечень насильственныхъ мѣръ, принятыхъ католическимъ духовенствомъ для обращенія уніатовъ въ Латинство. Перечень этотъ составленъ изъ показаній уніатскихъ священниковъ епархій: Львовской, Галицкой и Каменецъ—Подольской 1758—1765.

Connotatio injuriarum, variorumque praejudiciorum, per clerum et populum ritus latini clero, populo et ipsimet ritui graeco, cum S. Romana sede unito, in diaecesibus: Leopolensi, Halicensi et Camencensi Podoliae illatarum ab anno Christi 1758 ad praesentem, 1765, ad omnem meliorem finem et eventum ex admodum reverendis decanis et per hos ex parochis sub conscientia uniuscujusque exquisita et collecta.

In decanatu Leopoliensi. (mutaverunt ritus 55)

Admodmodum reverendus decanus Leopoliensis retulit sub conscientia:

1. Quod mutaverint ritum Leopoli, qui resciri potuerunt (siquidem multi aliunde adveniunt, de quorum ritu certo constare nequit): Joannes Czerniowski serifaber, Petrus Senkowski serifaber, Marianna Ternowska, Stephanus Rymarz, Stephanus Komarnicki, Kondratus Łukaszewicz, Jaworski, famulus nobilis Wirzbic, Marianna Dukowska, Parasceva antehac famula nobilis Jaremkowicz, Sophia Majewska virgo, Helena Łaszowska virgo, hae duae redierunt ad ritum graecum nativum, et rursus ad latinum redierunt; item Magdalena Czerkiewiczowa nupta Bartoszewscio, Miechownik et Anna Czerkiewiczówna virgo, Magdalenae privigna, allecta promissione unius par vestium, sibi gratuito comparandarum a praefato Bartoszewski, latino; item Lucas Żeski, Marcianna Janowiczówna, nupta generoso Pastyrski, qui pariter fertur fuisse ruthenus, Anastasia Grońska, de qua habetur quid notabile inferius. In villa Winniki (пробѣль въ подлинникѣ) filia Martini Kaperniak. In villa Wroców tres personae nempe (пробѣль въ подлинникѣ). In villa Karaczynów: Catharina Bystra cum (пробѣль въ подлинникѣ) filia, cujus maritus ad villam Karaczynow advena, solus.

fatetur se fuisse ruthenum, nunc tamen tenet ritum latinum; item Wojciechowa Bernacka cum (пробѣлъ въ подлинникѣ) filiabus anno 1758. In villa Obroczyń: Sophia, nobilis Bandrowski filia, nupta viro latino Josepho Bewchło anno 1762, a marito persuasa seu, ut aliqui referunt, compulsa. De hac muliere fuit requisitio apud ipsum illustrissimum dominum archiepiscopum latinum Leopoliensem, qui hoc negotium commisit perillustri officiali, officialis oeconomo Obroszynensi, ad usque tamen nulla satisfactio subsequuta, et praedicta Sophia in ritu latino permanet, contra ritum graecum a marito patiens impropria. In villa Basiowka: Maria Horniakowna anno 1764 persuasa a r. Tuczyński, comendario latino Hodovicensi. In oppido Navariae: Thimotheus Wens ex persuasione r. Paroszewski, vicarii Hodovicensis, postquam nupsit mulieri latinae, Anna Cymbalistego de villa Pustomyty filia, nupta primo molendinario Maleczkovicensi rutheno, cum quo quaternam prolem procreavit, et in ritu nativo graeco educavit. Mortuo marito primo, nupsit secundo viro latino; brevi post connubium ad crebras persuasiones dicti reverendi Paroszewski, vicarii Hodovicensis, cum quaterna praefata prole latinum volens nolens amplexa ritum. In villa Grzęda: Marianna Starapani, quae bis ad ritum nativum redibat, et iterum latinum amplexa, in eodem ad praesens permanet. In villa Podbereźce ex coactione r. Przy muski (пробѣлъ въ подлинникѣ) Zarzyckiego filius, 20 annos habens (пробѣлъ въ подлинникѣ), filia Gregorii Długoszewicz. In oppido Janów: (пробѣлъ въ подлинникѣ) Joannis Mamicz filius, qui sepius contra desertum ritum graecum blasphaemat (пробѣлъ въ подлинникѣ). Andreae Muzyczka filia (пробѣлъ въ подлинникѣ). Michaelis Burka filius. In villa Zimnowoda: Joannes molendinarius anno aetatis 30. Lizaka filius anno aetatis 30. Lizaka filius anno aetatis 18. In villa Czerepin: Petrus (пробѣлъ въ подлинникѣ) et Basilius Stephani Duda filii. In villa Żydiatycze (пробѣлъ въ подлинникѣ) filius Konstantiuka et Anna uxor Grzeska.

2. Quod reverendus Tuczyński, comendarius Hodovicensis, anno 1763 Antonium ruthenum, filium laboriosi Wasyl, incolam Hodovicensem, compulit et vim eidem qua colaphisationibus, qua detentione w kunie tempore intensissimi frigoris intulit ad contrahendum cum virgine ritus latini matrimonium, cum qua ob ritus diversitatem contrahere noluit. Idem Antonius post initum connubium, permanens in renitentia, cum se manifestasset dictae mulieri commanere nolle, praefatus r. Tuczyński in compedes eum injicere jussit et tamdiu ex iisdem liberare noluit, quousque sponsionem non dederit de futura in coacto matrimonio cohabitatione.

3. Idem Tuczyński, comendarius Hodowicensis, anno 1764 in mense Februario, infantem Basillii Fostyk et Mariannae, conjugum, amborum ritus graeci, debilem natum et per reverendum parochum Obroszynensem domi ex aqua baptisatum, ad quartam diem superviventem, jussit ad ecclesiam Hodovicensem latinam adferri et super praefato infantulo, non solum ceremonias solennes baptismatis peregit, sed insuper iterato baptisavit, quamvis praemonitus fuerit, ex aqua per parochum Obroszynensem jam fuisse baptisatum.

4. Supramonita Anastasia Grońska, habens in vivis legitimum maritum primum, a qua defectuosus mendicando pauper recesserat, volens cum conficto testimonio de morte dicti sui mariti in ecclesia civitatensi ruthena Leopoliensi matrimonium secundarium cum famato Bernacki, lignifabre, viro ritus latini, inire, cum a parochi rutheno, habente probatum sibi, exhibitum testimonium de morte primi mariti esse falsum, assistentiam praetense attentando matrimonio obtinere non potuisset, ex consilio, ut ipsa referebat, illustris admodum reverendi Kwapiński, ecclesiae cathedralis metropolitanae Leopoliensis latinae vice—custodis, adivit patres Bernardinos; ibi confessa ritu latino, communicavit, sic facta latina, post peractam trinam bannarum proclamationem, non obstante nec attempta reverendorum vicariorum praefatae cathedralis metropolitanae Leopoliensis per parochum ruthenum civilem praemonitione et praecautione, quod dicta mulier Grońska sit ruthena, et testimonium, quod de morte primi mariti habet, sit falsum, die 11 Septembris anno 1763 in praedicta cathedrali latina matrimonio cum praefato Bernacki per unum dictorum reverendorum vicariorum mulier copulata est. Die 12 talem nullam copulationem, subsequente citata et inhibita fuit ab officio consistoriali Leopoliensi rutheno, ejus proprio, cum comminata excommunicationis poena, ut praetense secundo marito non cohabitaret, donec comparens coram judicio sufficientiora et indubitata exhibuerit documenta de libero statu suo; sed comparere noluit dixitque citationis cum inhibitione executori: prohibitum sibi esse a sacerdotibus latinis, ne in judicio rutheno compareat. Die tandem ex citatione adveniente, quae erat 14 juxta calendarium novum et 3 juxta vetus Septembris 1763, latum est in contumaciam decretum conservatae inhibitionis, et si recedere a secundo praetense marito noluerit, excommunicationis publicanda. Post tale decretum praefata Grońska cum dicto praetense marito Leopoli disparuit et circiter per semestre non fuit visa. Cum autem rursus Leopolim redi-

verint et visi fuerint, requisitum fuit per parochum civitatem ruthenum officium consistoriale Leopoliense latinum, ut imputatio hos conjuges avertent, offensam Dei impedire, ut, qui, ubi nulliter conjuncti sunt, ibi et separentur, curare velit—verum haec ab officio ita suscepta sunt, acsi nullus vel minimae alicujus importantiae essent. Lapsa notabili tempore parochus ruthenus denuo adivit ipsummet illustrissimum archiepiscopum, rem totam exponendo supplicandoque, quatenus pro pastoralis vigilantia sua suprafatis malis obviari velit. Illustrissimus archiepiscopus exponentem remisit ad officialem suum, qui apud officialem rursus pro impediencia offensa Dei dum ursisset, responsum accepit admirativum, quod hoc negotium nondum sit oblitus. Aliquid itaque contra suprafatos conjuges processum est, sed non finitum, nisi morte saepe dictae mulieris. Brevi post initum matrimonium secundarium supervenerat notitia de existentia in vivis primi mariti, per filium ejus, in villa Dębica capitaneatu Drohowicensi habitantem, in Podolia visi; quae notitia per personalem ejusdem primi mariti hic Leopoli comparitionem, et officio latino praesentationem anno 1765, die (пробѣлъ въ подлинникѣ) verificata est, toties dicta muliere eodem tempore jam mortua existente.

5. Quod perillustris Kosowski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, anno 1764, in Martio, veniens ad villam Jaśliska negotii sui causa, coram congregata ad curiam Jaśliscensem dictae villae communitate proferre non erubuit: *»quemlibet ruthenum esse canem et fidei caninae«* vulgo: *»co rusin, to pies; každy rusin — psia wiara.«*

Pro memoria notatur inter alios, qui tunc fuere et audire de praefata villa Jaśliska subditi: Michael Kunasz, Joannes Gałeczki, Joannes Hosalski, Petrus et Michael Czornije, Joannes, Thimotheus et Petrus Haszczukowie, Theodorus Czyż, Theodorus Zawalij.

In decanatu Żółkowiensi. (mutaverunt ritus 33).

Admodum reverendus Gabriel Bereznicki, decanus Żółkiewiensis, sub conscientia recognita retulit:

1. Quod post promulgatum ex ambonis per ecclesias Żółkiewienses decretum pontificium, vetans christianos utriusque sexus hebraeis inservire; iidem hebraei adiverunt officium consistorii latini Leopoliensem cum honorario, ut asserebant, pecuniario, et ab eodem officio, sub pretextu faciendae inquisitionis de illatis acsi per presbiteros injuriis, praefati Judaei

obtinerunt instrumentum permissivum famulatus fidelium latinorum apud eosdem Judaeos. Quam permissionem generosus Bem, protunc gubernator Żółkiewiensis, non sine contemptu promulgati ex ambonis decreti pontificis in publico foro ad sonum tubae praetorianae promulgare mandavit; qua promulgatione audita hebraei, invidendo, dicebant palam: »*Quid hoc est? quando pecunia non datur, famulari nobis non licet, et quando datur, licet*« Commissio igitur de praetensis injuriis ad usque expedita non est, et christiani latini ritus hebraeis famulantur, ob quam permissionem presbyteri rutheni, prohibentes suis parochianis ruthenis famulatum apud Judaeos, ab iisdem Judaeis conviciantur, credentes, quod acsi ex se ipsis hanc prohibitionem excogitaverint.

2. Quod anno 1756 Żółkiewiae in die Coenae Domini de vespere, secundum antiquum morem, processio passionalis ex ecclesia s. Lazari latina ad ecclesiam s. s. Trinitatis ruthenam invisendam cum fuerit progressa, excurrrens ex residentia praepositorali r. Kwiatkiewicz, vicarius et promotor fraternalis dictae ecclesiae s. Lazari, processionem reverti jussit, vociferans cum summo utriusque ritus et sexus populi scandalo et admiratione: »*Cur ad istos nequissimos cabusniacos, schismaticos ire vultis?*« Et cum de praemisso scandalo ab illustri et admodum reverendo. Alexandro Lipiński, collegiatae Żółkiewiensis scholastico, in praesentia nobilis Michaelis Koziński, civis rutheni Żółkiewiensis, fuerit redargutus, supponens, adstantem latinum esse, canonico respondit his formalibus: »*Fateor tuae dominationi quod malem potius aspicere canes, quam istos canalias ruthenos.*«

3. Studio sacerdotum latinorum mutarunt rutheni nativum ritum Żółkiewiae: Eva, nupta Fiałkowicz latino; Anna, Anastasia, Euphrosina et Barbara, filiae Joannis Danilewicz, ex patre rutheno et matre quoque in juniore aetate ruthena procreatae; Catharina, Maria et Petronella, filiae nobilis Stojanowicz, post mortem ejus. In villa Derewnia: Helena Bahlaicha. In villa Niestuchów: Michael Freydow. In villa Stara Skwarzawa: Joannes Hukow, Joannes et Eva Gnidowie. In villa Krechow: Hułakowscii hortulani, tres filiae, postquam latinis nupserint viris. Item filia Josephi Stelmach. In villa Mokrotyn: Joannes Sokołowski. In villa Batiatycze: tres filii magnifici Constantini Papara, dapiferi Dobrzynensis, rutheni, et Borowska, famula ejusdem. In villa Horpin: Alexius advena, et Joannes filius Moskali-kow. In villa Nahorce: filia molendinariae ruthenae, in ritum latinum baptisata. In oppido Stromiłowa Kamionka: Lucas Sumyk, post initum cum latina connubium. In villa Ruda: Joannes Batus. In villa Dubrusin: Anna,

famula magnificae Bąkowska, immediate ante connubium cum viro latina. In villa Zelechów: Maria virgo, et Eva, latino viro nupta. In villa Zameczek, ad parochiam Żółkiewiensem spectante: Teodorus Przybysz, ruthenus, relicta in villa Potylicz prima legitima uxore sua ruthena, contraxit matrimonium cum altera latina, atque circa connubium ritum suum nativum mutavit. Admoniti fuerunt aliquoties reverendi vicarii collegiatae Żółkiewiensis ab admodum reverendo decano Żółkiewiensi, rutheno, ut dispellerent et divorciari curarent hoc nefandum, nulliter contractum matrimonium, verum simulantes nihil ad usque fecerunt. Reverendus Boniakiewicz, parochus Zelechoviensis, latinus, copulavit matrimonialiter Theodorum, coquum illustris magnificae castellanæ Leopoliensis, cum sorore sua, habente in vivis alibi primum legitimum maritum et eundem coquum, circa connubium, ad ritum amplectendum latinum persuasit et admisit; idem reverendus Boniakiewicz Georgium Kowtiow, ruthenum, demortuum, cum injuria proprii parochi in suo cemeterio sepelivit.

4. Quod in villis Wiązów et Turyńka ferme in usu sit, diebus festis de praecepto, secundum calendarium graecum ruthenos obligari ad graves labores per aulicam potestatem tempore frugum collectionis.

5. Reverendus Ulakowski, commendatorius in Stromyłowa Kamionka, in anno 1754, ad petitionem magnifici Postępski, protunc bonorum Stromyłowa Kamionka possessoris, sine praemissis bannis, matrimonialiter copulavit Casimirum Pihuła, nolentem; sed per dominum compulsus, cum Marianna Semionowiczowna; quod matrimonium sub tempus visitationis per illustrissimum ac reverendissimum episcopum Bakoviensem, qua officialem et visitatorem, pro invalido declaratum est. Idem reverendus Ulakowski ruthenum quemdam peregrinantem, qui ferebatur fata sibi nimio cremati potu causasse, sine cofessione mortuum, in suo cemeterio sepelivit, ducto appetitu intercipiendorum paraphernalium, post misere demortuum derelictorum.

6. In eodem oppido Stromyłowa Kamionka, quando non insimul coincidebant festa paschalis latinorum cum ruthenis, tunc presbyteri latini in campanalibus ecclesiarum ruthenarum, ne diebus Parascevae et sabbatho campanas rutheni pro solitis devotionibus pulsent, funes cum praepotentia sua abscindunt a campanis, vel, si festa insimul incidebant, impediuntur, ne prius devotiones suas pro more solito et praescripto media nocte incipiant.

7. *Hidem presbyteri latini Kamionacenses ex fundo, a collatore pro sustentatione parochi rutheni ecclesiae s. Nicolai dato, in vim messalium exigebant aliquot annis per duos modios siliginis et tres avenae, ita, ut parochus ruthenus, cavendo pro caeteris praepudicium, coactus fuerit fundum illum deserere.*

In decanatu Kulikoviensi (mutaverunt ritus 6).

Admodum reverendus Elias Zinkowski habitas a parochis sub conscientiae relationes recognovit:

1. Quod illustris et magnificus Branicki, castellanus Braclaviensis, adduxerit ex Ukraina virginem adultam, ruthenam, habentem annos 18 plus, hanc anno 1754 praefatus dominus castellanus ad ritum latinum amplectendum compulit, quam illustris et admodum reverendus Naszewski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, praepositus Żultanicensis, suscepit et sacramenta ritu latino eidem adusque ministrat. Similiter in parochia Jaryczoviensi quaedam puella, ex patre latino et matre ruthena nata, atque secundum observatum usum in ritu graeco baptisata, post septennium, mortua matre, per patrem ad ritum latinum amplectendum adacta, et per illustrem admodum reverendum Andream Leoman, canonicum collegiatae Żółkiewiensis, praepositum Kulikoviensem, suscepta. Item in oppido Kulikow Sebastiani Kucharzów latini et Mariannae ruthenae conjugum filias contra morem usitatum defuncti r. r. Gołębiowski et Heyman comendarii Kulikovienses ritu latino baptisabant, consulto, ut postea in eodem permanent rita.

2. Quod illustris admodum reverendus Żurowski, canonicus collegiatae Żółkiewiensis, praepositus modernus Kulikoviensis, Catharinam Marynyczowa, ruthenam, parochianam Ceperoviensem, subditam vero suam, anno 1758 in ecclesia sua sepelivit contra defunctae voluntatem. Et cum parochus Ceperoviensis ruthenus dictum illustrem canonicum adivisset, querelam suam modeste exposuisset, utque tale praepudicium nolit facere sibi ecclesiaeque suae, cum rogasset, loco satisfactionis, obtinuit ab eodem verba contemptiva et contumeliosa. Similiter cum laboriosus Gregorius Hnatow, parochianus Ceperoviensis ruthenus, dicto illustri canonico dixerit rogaveritque, ne legata, ad ecclesiam parochialem Ceperoviensem a subditis suis benevole et sine injuria ejus proventuum facta, reddere prohibeat, neve

per id injuriam ecclesiae suprafatae causare velit, respondit cum indignatione, quatenus de his sileret, addiditque, se habere spem in Deo, quod omnes ruthenos, subditos suos, in sua ecclesia sepeliet. Idem illustris Żurowski Annam, Stephani Dąbski latini et Annae ruthenae conjugum filiam, ritu latino baptisavit, in finem, ut latina esset. Idem illustris Żurowski Joanni Marlanka, rutheno, incolae Kukizoviensi, sine praemissis confessione et communione, nec habito testimonio de proclamatis tribus denunciationibus, mere in contemptum parochi rutheni, matrimonium cum muliere latina benedixit. In eadem parochia Kukizoviensi reperitur generosus Nicolaus Wasilewski annorum circiter 80, qui nativus rutenus solus fatetur, se ritum suum mutasse et latinum amplexisse ab annis 20 ex consilio et persuasione confessarii Czeszochoviensis.

3. Quoties contingit non simul celebrari Pascha ruthenorum cum latinis, toties parochi latini, superioritatem aliquam super parochos ruthenos extendendo, prohibent et impediunt in ecclesiis ruthenis pulsum campanarum, diebus veneris et sabatho sancto secundum ritum latinum incidentibus, et soli iisdem diebus, secundum ritum graecum advenientibus, in suis ecclesiis abstinere recusant, ac si rutheni non ejusdem Christi Salvatoris mortem recolerent, sicut latini.

4. In nonnullis bonis, temporibus praesentim aestivis diebus festis de praecepto aliquando et dominicis temporales domini jubent ruthenos operas graves peragere; quod mandatum exequi coacti aliquoties fuerunt subditi quoque illustris Żurowski, suprafati canonici Żółkiewiensis et praepositi Kukizoviensis, idque non sine ritus contemptu et aliorum saecularium dominorum scandalo.

5 Dominus Stupecki, gubernator Żółtaniecensis, cum summo opprobrio insurgebat adversus parochos ed de causa, quod ex mandato episcopi sui in executionem pontificae prohibitionis monuerint parochianos suos ruthenos, ne Judaeis famulentur, annuatim praecipue.

6. Generosus Dniestrzański, bonorum tractus Kulikoviensis gubernator, in odium et contemptum ritus graeci, sequendo pravum exemplum illustris canonici Żurowski, subditis tractus praefati Kulikoviensis sub poenis prohibebat, ne legata, ad ecclesias ruthenas facta, extradere praesumant, aut quandocumque restituere.

7 Saepefatus illustris Żurowski in meram vexam honestos: Petrum et Paulum Sieniotow, fratres, et Annam Mironowiczowa, sororem—inter se germanos, Stanislaum Wojtyłek, Simeonem et Hamala, ab infantia sua in

ritu graeco existentes, jam nuptos, et prolem suam progenitam, atque in eodem ritu graeco educatam, habentes, ad consistorium generale latinum Leopoliense citabat, et ad amplectendum ritum latinum in senili aetate constitutos compellere satagabat ex motivo, quod dicti omnes habebant patres latinos, in infantili eorum aetate demortuos et matres in ritu graeco, latino unito, educarunt.

In decanatu Glinianensi (mutaverunt ritus 10).

Admodum reverendus Joannes Piasecki sub conscientia a parochis recognita retulit:

1. In parochia Poluchoviensi Andreas, filius laboriosi Krawczyk, ex parentibus ruthenis natus et in ritu graeco educatus, ac per 30 annos in eodem perseverans, suscepto servitio apud magnificum Josephum Ołga, dapifrum Leopoliensem, ibidem ritum mutavit. Item in suburbio Glinianensi Condratus Baścżyn, Joannes Słowiński hortulanus, et soror ejus Helena, ex parentibus ruthenis nati et educati, ritum latinum sunt amplexi; item generosus Josephus Lityński, suscepto servitio apud magnificum Błędowski, capitaneum Glinianensem, et Catharina Branecka, virgo ad obsequia magnificae Błędowska accepta, ab eadem domina sua ad ritum latinum suscipiendum est adacta. Item generosus Kowalski, administrator Wyzlanensis, solus fassus, quod demortuis suis parentibus ruthenis ad obsequia aulica acceptus et ad amplectendum ritum latinum coactus fuerit. Item Simon Wysłobocki ex oppido Kutkorz; Jacobus, filius molendinarii Rozwornensis, insolenter, et Marianna, virgo annorum 12, ex coactione Josephi, patrisfamilias sui latini, ritum latinum sunt amplexi. Item Catharina Podolanka, parochiana Wyzlanensis, per reverendum Luccam Jeziorkowski, commendarium ritus latini Wyzlanensem, ad ritum latinum amplectendum adacta.

2. Idem reverendus Jeziorkowski sororem praefatae Podolanka virginis, ruthenam, nomine Marianna, in ecclesia sua latina per praepotentiam, cum injuria et praefuditio parochi rutheni sepelivit; idem Marthiae Pelech, rutheno, parochiano Kurovicensi, volente nubere cum muliere latina, parochiana sua, benedictionem matrimonialem tamdiu recusans protraxit, donec ab eodem

rutheno virgo, annoverit sponsionem, quod nascituram utriusque sexus prolem in ritu latino sit baptisaturus et educaturus.

3. Admodum reverendus Migalski, praepositus Glinianensis, jam vita sancturus, cum in vivis existisset, baptisavit in ritu latino parentis rutheni Eliae Krowiec filium ex parochia Zenioviensi. Item dictus reverendus Jeziorkowski, commendarius Wyzlanensis, tres puellas ex parochia Poluchoviensi. Reverendus Rużycki modernus commendarius Glinianensis latinus, unam, sine, ut dein ritum latinum sequerentur.

4. Dictus admodum reverendus Migalski, olim praepositus Glinianensis, benedixit matrimonium Demetrio Sosnicki, rutheno, parochiano Zadworzecensi, cum pudica Szczygłowska, virgine latina, sine praemissis ex parte viri denuntiacionibus, qui Sosnicki habuit primam uxorem in vivis in Podolia, et haec post duas septimanas initi nulliter secundi matrimonii ad eum supervenit. Item reverendus Jeziorkowski anno 1754 benedixit nulliter in ecclesia sua Wyzlanensi matrimonium Joanni Kret et Eva, ambobus ruthenis, sine parochi eorum legitimi concessu. Item praefatus Rużycki, commendarius Glinianensis, contra usitatum praxim in praedictum parochi rutheni Glinianensis benedixit matrimonium Catharinae Żalomska, ruthenae, cum generoso Warecki, latino.

5. In bonis oppidi Kutkorz magnifici Antonii Łączyński, pincernae Braclaviensis, in villa Zadworze magnifici Ożga, dapifiri Leopoliensis, in villis Rozwarzany, Wyzlany et Kurówice, possessionis illustris magnifici Borkowski, castellani Gostynensis, et post filii ejus, in villa Laszki illustri magnificae ensiferae regni, et in villis, ad capitaneatum Glinianensem spectantibus, quousque vixerit magnificus Będowski, capitaneus Glinianensis, persaepe rutheni subditi compellebantur diebus festis de praecepto juxta calendarium graecum, et quandoque etiam diebus dominicis ad opera servilia peragenda et festa de praecepto violanda non sine ritus contemptu. Imo cum semel parochus Kutkorzensis magnificum Łączyński, honorum suorum haeredem, advisset rogassetque informari, num hae festorum violationes per ruthenos subditos suos cum scitu ejus essent? recepto responso affirmativo, cum intulisset per has operas praeceptum ecclesiae violari a Domino, propterea verbis scommaticis et contumeliosis affectus fuit.

6. Toties dictus admodum reverendus Midalski, olim praepositus Glinianensis, sciens peroptime Andream Chmielowski, ruthenum, incolam Zadworzaccensem, per decretum officii consistorialis rutheni Leopoliensis

propter violentam manum in persona parochi seu injectionem in excommunicationem incedisse declaratam, et in eadem, crescente illius contumacia, aggravatum; ipsum nihilominus ad ecclesiam suam pro divinis audiendis admittebat, imo etiam matrimonium eidem benedicere volebat, non sine jurisdictionis contemptu.

7 Retulerunt reverendi: Gregorius Harasiewicz, Jaktoroviensis, Joannes Rudnicki, Przegnojoviensis, et Theodorus Dolnicki, Nowosielecensis parochi, quod dum studia apud patres societatis Jesu Leopoli et scholarum piarum Złoczoviae tractassent, non solum a studiosis ritus latini, condiscipulis suis, verum et ab ipsismet professoribus, variis irrisionibus, cognominationibus et scommaticibus propter ritum graecum afficiebantur.

In decanatu Złoczoviensi (mutaverunt ritus 5).

Admodum reverendus Mazański, decanus, excerpta sub conscientia ex parochis sui decanatus retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in oppido Złoczow—Maria Szczerbiszyna, in villa Usznia—Hefena, nupta viro latino; Joannes, filius sacerdotis de villa Kupcze diocesis Lurcaoriensis; in villa Borkow, praefectus culinae magnificae Łaska, postquam nupserit mulieri latinae.

2. Quod reverendus Klemensowski, promotor sanctissimi rosarii Złoczoviensis, item praepositus Białokamencensis, baptisaverit plures filios patrum et filias matrum ruthenorum contra parentum voluntatem, sine, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod Martinus Czuhrayczuk de oppido Złoczow rapuerit virginem Annam, ruthenam, filiam viduae Alexandrowa, quam ad villam Litzkowce, prope Camenecum in aliam diocesim abduxit et ibi cum eadem, ritum suum mutante, coram parochio latino matrimonium contraxit, post sexantalem ibidem habitationem Złoczoviam rediit, ubi, habitans, multoties a matre a proprio parochio fuit monita, ut et ad ritum redeat, et matrimonium nulliter contractum ratificet, sed persuasa a presbytero latino ad usque nihil horum fecit.

4. Quod in oppido Białykamień et in villis: Skwarzowa et Sknirow, per potestatem curialem dies dominici et festi de praeepto operis servillibus per subditos saepe violari jubeantur.

In decanatu Gologurensi.

Admodum reverendus Kawecki, decanus, recognita a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in villa Mereszczów—Nicolaus Iwanicki, Josephus Jurowiecki; in villa Wołków—Eva, famula curialis, quae mutato ritu et nomen sibi mutavit, vocando se Catharinam. In villa Plenińków—Simeon Witwicki.

2. Quod in villa Nowosiołki administrator festa de praecepto juxta calendarium graeco-unitum operis servilibus aliquoties jusserit violari.

In decanatu Bobrecensi (mutaverunt ritus 34; baptisati, ut latinum ritum sequerentur—64).

Admodum reverendus Kowlowski, decanus, recognita a nonnullis parochis sub juramento retulit:

1. Quod reverendus Kotelski, comendarius ritus latini Starosielensis, contra usitatam praxim et ordinationem illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, filios, ex patribus ruthenis et filias, ex matribus ruthenis progenitos, videlicet: in villa Wodniki generosae Grodecka, ruthenae, filias tres; in villa Hlibowce laboriosae Kowalicha filias 7; in villa Staresioło generosi Klinkiewicz unum filium; laboriosae Gawlaczka filias 5; laboriosae Mikołajowa filiam unam; Pauli Stogryn filios duos—item admodum reverendus Pliwiński, praepositus Swirzensis in oppido Swirz Theodori Guz filios tres, Constantini Doboszczak filios tres; pariter admodum reverendus Nowodomiec, parochus Swirzensis Kucharzowey filiam unam, Garbatey filiam unam, Szwedzikowey filias duas, Ganczarki filiam unam, Helenae filiam unam; in villa Niedzieliska unius rustici filium, jam nominatam Paulum a parocho rutheno, transmutato nomine Pauli in nomen Joannis, contra patris voluntatem, Sophiae filias duas; idem reverendus Nowodomiec in oppido Świrz Joannis Rymarz filios duos; in villa Hlibowice Swirskie Kasprowey filiam unam; in oppido Bóbrka reverendus Korzeniowski, comendarius Bobrecensis, famatae Wyszczyńska filias duas, Kazimirzowey filiam unam, Czajkowey filias duas, Kociumbasa filium unum, in villa Łanki laboriosi Szpak filios sex; in villa Strzałki patris rutheni filios tres, Wojcie-

ehowey filias duas; item alius comendarius Bobrecensis, Paruszewski, in oppido Bóbrka Rozmarynowiczowey filiam unam; in villa Wołowe Danielis filium unum, quem demortuum et sepelivit; Była filios tres, Franciszkowej filiam unam; reverendus Nowodomiec Thimothaei Darmota et uxoris ejus, amborum ruthenorum, per vim filium unum, quem etiam mortuum sepelivit, idem in ville Hlibowiec Constantini filium unum; in villa Ostałowiec Ganzarki filias duas, sine ulla necessitate ritu latino baptisarunt, imo expresso studio, ut in post ritum latinum sequantur.

2. Quod eorundem reverendorum: Kotelnicki, Nowodomiec, Korzeniowski et Paruszewski vituperabili zelo et solitudine mutarunt ritum nativum in latinum: oppido Bobrka uxor Sobka post initum connubium; in villa Strzałki filius Theodori Hrycyszanege violenter ex ecclesia ruthena extractus et ad latinam pro peragenda confessione et suscipienda communione adductus; in villa Wołowe Theodorus Koniakow, tres filii Lucae, unus Josephi; in villa Romanow Stephanus Pacholek, Barbara et Maria, famulantes in curia, item tres filii post mortem patris eorum rutheni per matrem latinam, negata ei per reverendum Paruszewski confessione et communione paschali, persuasi et adducti; in villa Kocorów Anna post initum cum marito latino connubium; in villa Wodniki duae filiae ferrifabri, Malarzowey filia una, in Podmanastyr virgo una, in Dźwinograd virgo una, in Mikołajuw juvenis, ad obsequium aulae acceptus, unus; in Hlibowice Wielkie Josephi ferrifabri ex duabus successive uxoribus procreatae filiae septem; in villa Tołszczow molendinarii post mortem matris filia una; in oppido Świrz Szymański Petrus kucharz; in villa Siedliska Andreas textor et Joannes Surina, ductis uxoribus latinis; in villa Wołowe juvenis advena persuasione patrisfamilias latini; in villa Chanaczow Elias Gieleta, compulsus vi a religioso procuratore patrum Franciscanorum civitatis Leopoliensis, ibi degente, anno 1754, qui sequenti die post ritum latinum amplexum, sine praemissis banis, contraxit matrimonium de praesenti in villa Czyszki, dictorum patrum Franciscanorum haereditaria, assistente huic matrimonio religioso procuratore ejusdem ordinis, curam animarum ibi habente.

3. Dicti patres Franciscani prohibuerunt legationem unius eorum subditi ad ecclesiam ruthenam Chanaczoviensem factam et eundem, contra voluntatem superstitum consanguineorum ac ipsius etiam demortui, simul cum injuria parochi rutheni in sua latina ecclesia sepelierunt.

4. Quod illustris magnificus Rudziński, palatius Posnaniensis, integrum capitaneatum Bobrecensem, contra expressam recens emanatam inhi-

bitorem pontificiam, uni Iudaeo contracta arendatorio locaverit, non sine contumelia religionis Christianae.

In decanatu Strzelicensi.

Admodum reverendus Pizirski decanus retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Podkamienie: Petrus et Anna Samborsey, conjuges, Michael Podhajecki, Anna Roskoszczyszyna, Stanislaus Kudelski. In villa Psary—Alexander Małofion; in villa Dehow Barbara Wozniakowa, per novercam suam compulsa; in villa Sokołowka: Euphrosina, post mortem patris a matre coacta, Zacharias Białego, Joannes Krychowicki, Anna et Parasceva, sorores ejus, ad persuasionem patrum missionariorum Leopoliensium sub tempus missionis eorum, in oppido Bobrka peractae, Zacharias Chudorowiecki; in villa Kniązesiolo Thimothaeus Onysków post mortem patris a matre compulsus; in villa Bakowce Catharina, neptis Basowscii, ab aula coacta. In villa Dziewiętniki Maria Rafałowiczówna, a patre compulsa. In villa Hołtowica Josephus Wasiliszyn, impulsus a domino suo, perillustri Manastyrski, canonico Leopoliensi, praeposito Chodoroviensi; in villa Stare Strzeliska Joannes et Pelagia Fedyszynego cognominati.

2. Quod reverendus Casimirus Jarmocki, commendarius Sokołowicensis, aliquot parentum ruthenorum prolem in ritu latino sine necessitate baptisavit sine eo, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod perillustri Manastyrski canonicus Leopoliensis, sacerdos ruthenos irridere et in ritum nostrum contumelias effundere solet, dies festos de praecepto in villa sua Hołtowica operibus violari per ruthenos subditos suos saepe jubebat, cujus pravum exemplum multoties sequerentur: magnificus subcapifer Drohocensis in villa Luczany, item Dujibensis et Pomowniatensis administratores, qui saepe dies festos de praecepto per operas serviles mandaverant violari.

4. Quod patres bernardini Fragonse interdictum ecclesiae Starobrzelskensis celebrando, in eo sacrosancta missarum sacrificia violarint, et in villa Luczany, cum ad ecclesiam, pariter interdicto innodatam, pro missarum celebratione per loci parochum non fuissent admissi, in coemeterio ad parietem ejusdem ecclesiae interdictae missas celebrarunt.

In decanatis Żydaczowiensi et ŻurawneŃsi (mutaverunt ritus 31).

Admodum reverendus Nicolaus Biliński, decanus, sub conscientia aliorum et aliorum sub juramento recognita retulit:

1. Quod admodum reverendus Adalbertus Ługowski, ritus latini decanus et parochus Żydaczowiensis, pluries et coram varia conditionis hominibus sacerdotes ruthenos scommaticis et contumeliosis afficere solitus fuerit.

2. Item admodum reverendus Ługowski ruthenos nativos, in ritu graeco natos, educatos et secundum proprium ritum sacramenta percipientes, videlicet: magnificum Theodorum Haszowski, judicem castrensem Żydaczowiensem, Theodorum Drohomirecki, pocillatorem Sanocensem, generos Krochowickis conjuges, ambo ruthenos honestos, Michaelem Lukiewicz, filium sacerdotis rutheni, Joannem Porwiszkonem Żydaczowiensem, Joannem, et Stephanum Porwisze, et Annam Oleszczycka, incolas Cucolowianses, nec non Catharinam, filiam Szafarza ejusdem villae Cucolowe, Alexandrum Łozicki, Mariannam Rybicka, Mariannam Bulowna, Evam Załuska, pesbyteri Żydaczowiensis filiam, Alexium et Nicolaum Czapelskich, atque Catharinam Udolowna, parochianos Iwanovicenses, item duos subditos de villa Wofica et duos de villa Lachowce; item de villa Derżow Michaelem Krupiecki, Andream Krzywka et Catharinam, sororem ejus, dolosis suis suasionibus ad ritum latinum induxit amplectendum et suscepit. Et cum semel parochus Iwanovicensis a praedicto admodum reverendo Ługowski expostulasset, ut tanta ritui praejudicia non faceret, respondit: «se velle et optare, ut omnes rutheni latinum susciperent ritum»; imo in similibus solitas est prorumpere non tantum in verba contumeliosa postpositiva, verum etiam blasphema, asserendo ceremonias et unionem ruthenam esse scurrilitatem. Improbum hunc admodum reverendi Ługowski zelum sequentes reverendi Szaszkievicz et Kawałkowski, commendarii ŻurawneŃses, pariter et ipsi generosum Kapczyński, oeconomum ŻurawneŃsem, Joannem Satorz de villa Lubża, Annam Szymonowa et Mariannam Hucalycha de villa Lachowicze, Derewiński, famulum magnifici ŁabeŃski, tenentarii possessoris ŻurawneŃsis, et Basilium Rychłowski, famulum perillustris Szemiot, canonici, dolo artibus suis ad ritum latinum amplectendum persuaserunt et susceperunt. Jam vero generosus Muszyński, administrator Młyniscensis, ancillam ruthenam, 18 annos habentem, vi ad ritum latinum amplectendum compulit, et reverendus Scibor, altaris Młyniscensis, suscepit, qui reve-

bitionem pontificiam, uni Judaeo contracta arendatorio locaverit, non sine contumelia religionis Christianae.

In decanatu Strzelicensi.

Admodum reverendus Pizirski decanus retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Podkamienie: Petrus et Anna Samborscy, conjuges, Michael Podhajecki, Anna Roskoszczyszyna, Stanislaus Kudelski. In villa Psary—Alexander Małofion; in villa Dehów Barbara Wozniakowa, per novercam suam compulsa; in villa Sokołowka: Euphrosina, post mortem patris a matre coacta, Zacharias Białego, Joannes Krychowicki, Anna et Parasceva, sorores ejus, ad persuasionem patrum missionariorum Leopoliensium sub tempus missionis eorum, in oppido Bobrka peractae, Zacharias Chudorowiecki; in villa Kniażesiło Thimothaeus Onysków post mortem patris a matre compulsus; in villa Bakowce Catharina, neptis Basowscii, ab aula coacta. In villa Dziewiętynki Maria Rafałowiczowna, a patre compulsa. In villa Hołtowica Josephus Wasiliszyn, impulsus a domino suo, per illustri Manastyrski, canonico Leopoliensi, praeposito Chodoroviensi; in villa Stare Strzeliska Joannes et Pelagia Fedyszynego cognominati.

2. Quod reverendus Casimirus Jarmocki, commendarius Sokołowiecensis, aliquot parentum ruthenorum prolem in ritu latino sine necessitate baptisavit sine eo, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod per illustres Manastyrski canonicus Leopoliensis, sacerdotes ruthenos irridere et in ritum nostrum contumelias effundere solet, dies festos de praeccepto in villa sua Hołtowica operibus violari per ruthenos subditos suos saepe jubebat, cujus pravum exemplum multoties sequebantur: magnificus subcapifer Drohocensis in villa Luczany, item Dujibassis et Pomowniatensis administratores, qui saepe dies festos de praeccepto per operas serviles mandaverant violari.

4. Quod patres bernardini Fragenses interdictum ecclesiae Starostrzelicensis celebrando, in eo sacrosancta missarum sacrificia violarint, et in villa Luczany, cum ad ecclesiam, pariter interdicto innodatam, pro missarum celebratione per loci parochum non fuissent admissi, in coemeterio ad parietem ejusdem ecclesiae interdictae missas celebrarunt.

In decanatus Żydaczoviensi et Żurawnoński (antiquus ritus 31).

Admodum reverendus Nicolaus Biliński, decanus, sub conscientia aliorum et aliorum sub juramento recognita retulit:

1. Quod admodum reverendus Adalbertus Ługowski, ritus latini decanus et parochus Żydaczoviensis, pluries et coram variae conditionis hominibus sacerdotes ruthenos scommaticis et contumeliosis afficere solitus fuerit.

2. Item admodum reverendus Ługowski ruthenus natos, in ritu graeco natos, educatos et secundum proprium ritum sacramenta percipientes, videlicet: magnificum Theodorum Hąszowski, judicem castrensem Żydaczoviensem, Theodorum Drohomirecki, pocillatorem Sanocensem, generosus Kreczowieckie conjuges, ambo ruthenos honestos, Michaellem Lukiewicz, filium sacerdotis rutheni, Joannem Porwiszkonem Żydaczoviensem, Joannem, et Stephanum Porwiszę, et Annam Oleszczycka, incolas Cucołowienses, nec non Catharinam, filiam Szafarza ejusdem villae Cucołowe, Alexandrum Łozicki, Mariannam Rybicka, Mariannam Bulowna, Evam Załuska, pesbyteri Żydaczoviensis filiam, Alexium et Nicolaum Czapelskich, atque Catharinam Udółowna, parochianos Iwanovicenses; item duos subditos de villa Wońca et duos de villa Lachowce; item de villa Derżow Michaellem Krupiecki, Andream Krzywka et Catharinam, sororem ejus, dolosis suis suasionibus ad ritum latinum induxit amplectendum et suscepit. Et cum semel parochus Iwanovicensis a praedicto admodum reverendo Ługowski expostulasset, ut tanta ritui praejudicia non faceret, respondit: «se velle et optare, ut omnes rutheni latinum susciperent ritum»; imo in similibus solitus est prorumpere non tantum in verba contumeliosa postpositiva, verum etiam blasphemica, asserendo ceremonias et unionem ruthenam esse scurrilitatem. Inprobum hunc admodum reverendi Ługowski zelum sequentes reverendi Szaszkiewicz et Kawalkowski, commendarii Żurawnenses, pariter et ipsi generosus Kapeczyński, oeconomum Żurawnensem, Joannem Satorę de villa Lubza, Annam Szymonowa et Mariannam Hucatyęba de villa Lachowicze, Derewiński, famulum magnifici Łabeński, tenutarii possessoris Żurawnensis, et Basilium Rychłowski, famulum perillustris Szemiot, canonici, dolosis artibus suis ad ritum latinum amplectendum persuaserunt et susceperunt. Jam vero generosus Muszyński, administrator Młyniscensis, ancillam suam ruthenam, 18 annos habentem, vi ad ritum latinum amplectendum compulsi, et reverendus Scibor, altarista Młyniscensis, suscepit, qui reve-

rendus quoties in ecclesia ruthena vidit colyba, toties pium hunc morem irridebat, et idololatriam esse stolide deprædicabat.

3. Quod atefatus reverendus Zugowski ruthenorum patrum filios et matrum filias expressam prædicti illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, ordinationem in anno 1714 mensis Junii per totam suam archidiaecesim editam promulgatam et observatam, secundum ritum latinum, nulla habita necessitate, plurimos baptisavit, fine, ut in post ritum latinum sequerentur. Imo contigit semel, quod cum parochus Iwanowicensis ruthenus filiam, ex matre ruthena progenitam, in domo ex aqua baptisasset, mater autem dictum parochum, quatenus cum omnibus solemnitatibus hoc sacramentum in dicta privata sua domo perageret, rogasset, jam vero parochus, nullam videns necessitatem ibi ceremonias solemnes peragere, veram infantulam ad ecclesiam pro iis adimplendis afferi jussisset, mater propterea irata, infantulam ex aqua jam baptisatam, non ad ecclesiam sui parochi rutenam, sed ad ecclesiam admodum reverendi Zugowski latinam mist, ubi iterato dicta infantula fuit baptisata per vicarium admodum reverendi Zugowski patrinum agentę.

4. Idem admodum reverendus Zugowski, quando contingebat nubere viro rutheno cum muliere latina, non expectata, prout juris et moris est, hannarum in ecclesia viri proclamatione, nec requisito de peractis confessione et communione testimonio, sine his matrimonia benedicere solebat, et cum a parochis ruthenis rogatus fuisset, ut præmissa non faceret, minime ab his, abstinendo, in verba contemptiva et contumeliosa prorumpebat.

5. Idem admodum reverendus Zugowski cives ruthenos Żydaczowices, censuris, excommunicationibus et interdicto personali, per sententiam judicii consistorialis propter eorum inobedientiam innodatos, ad ecclesiam suam pro divinis et missarum sacrificiis audiendis scienter admittebat, et unum civem ruthenum, in interdicto personali demortuum, in contemptam jurisdictionis, ut rudi vulgo placeret, in coemoterio ecclesiae suae sepelivit.

6. Idem, extinguendo aliquam superioritatem et præpotentiam super parochos ruthenos, quoties contigerit non simul celebrari festa paschalis ruthenorum cum latinis, toties iisdem parochis ruthenis prohibebat, ne diebus Veneris et Sabbatho sancto in ecclesiis respective suis campanas præ consuetis devotionibus pulsare audeant, idque sub variis comminationibus, et quamvis dicti parochi rutheni ad bonum pacis et vicinæ concordiae aliquoties in suis ecclesiis dictis diebus a pulcru campanarum abstinuerint, ro-

gantes, ut ipse quoque a simili pulsu in ecclesia sua, incidentibus diebus veneris et Sabbathi s. juxta calendarium graecum, abstineret—verum cum ille non abstinuerit, nec ii quoque in posterum abstinebant.

7. Jam saepefatus admodum reverendus Ługowski quam et alii, praecipue admodum reverendi: Fabianus Szaszkiwicz, commendarius Żurawnensis, Chabłowski, plebanus, et Zaborski, vicarius Bukaczovienses, sacerdotes ruthenos verbis scommaticis et contumeliosis soliti sunt afficere, inpudentes saepies iterantes formalia: «Pan Bóg popa stworzył dla chłopca, a plebana dla pana»—ac alia similia.

8. Modo dicti reverendi Chabłowski et Zaborski curiam contra parochum Czehroviensem, et reverendus Szaszkiwicz, commendarius Żurawnensis, generosum Łabszyński, oeconomum Żurawnensem, ex rutheno latinum factum, item reverendus Cweynarski, parochus Kąkolnicensis, magnificum Zabłocki contra parochos bonorum tractus Żurawnensis Kąkolnicensis, ut decimas ab iisdem parochis ruthenis exigerent et acciperent, fomentabant ac incitabant, suggerentes, quod, si aliqua contigerit occasio sumendi vindictam contra sacerdotem ruthenum, eo praetermisso, uxorem virgis caedendam suadebant, hoc modo sacerdotes satis afflicti erunt. In sequellam talis suasionis per oeconomos Żurawnenses decimas a presbyteris ruthenis exigebantur, pasqua, pro omnibus communia, sacertotibus, decimam dare recusantibus, prohibebant, filium parochi Mielnicensis, in pascuis publicis captum, flagris horrende concussit. Hac concussione reverendus Szaszkiwicz nondum erat contentus, sed consulebat, ut concusso auricula et nasus scinderentur.

9. Altememorati reverendi: Chabłowski et Zaborski falso exponebant illustri et magnifico Łuszczewski, capitaneo Żydaczoviensi, quod sacerdotes rutheni ex semet ipsis excogitaverint prohibitionem, ac si papalem (cum nulla, ut impudenter blaterabant, extet prohibitio papalis), ne ancillae christianae ruthenae apud Judaeos servire praesumat, idque eo fine excogitarunt, ut apud dictum dominum capitaneum odiosos redderent miseros sacerdotes ruthenos, prohibitionem pontificiam ex mandato episcopi sui exequentes, et christianos utriusque sexus ruthenos, ne hebraeis famulentur, admonentes. Ex eorundem sacerdotum latinorum suggestu praesumitur magnificus quoque Bielski, capitaneus Czerwonogrodensis, subditis suis demandasse, ut, nonobstante episcopali prohibitione, hebraeis servirent. Palam enim praefatus magnificus capitaneus calumniose dicere ausus, episcopum extradidisse prohibitionem emungendae a Judaeis pecuniae causa.

per id injuriam ecclesiae suprafatae causare velit, respondit cum indignatione, quatenus de his sileret, addiditque, se habere spem in Deo, quod omnes ruthenos, subditos suos, in sua ecclesia sepeliet. Idem illustris Żurowski Annam, Stephani Dąbski latini et Annae ruthenae conjugum filiam, ritu latino baptisavit, in finem, ut latina esset. Idem illustris Żurowski Joanni Marlanka, rutheno, incolae Kukizoviensi, sine praemissis confessione et communione, nec habito testimonio de proclamatis tribus denunciacionibus, mere in contemptum parochi rutheni, matrimonium cum muliere latina benedixit. In eadem parochia Kukizoviensi reperitur generosus Nicolaus Wasilewski annorum circiter 80, qui natus rutenus solus fatetur, se ritum suum mutasse et latinum amplexisse ab annis 20 ex consilio et persuasione confessarii Czeszochoviensis.

3. Quoties contingit non simul celebrari Pascha ruthenorum cum latinis, toties parochi latini, superioritatem aliquam super parochos ruthenos extendendo, prohibent et impediunt in ecclesiis ruthenis pulsum campanarum, diebus veneris et sabatho sancto secundum ritum latinum incidentibus, et soli iisdem diebus, secundum ritum graecum advenientibus, in suis ecclesiis abstinere recusant, ac si rutheni non ejusdem Christi Salvatoris mortem recolerent, sicut latini.

4. In nonnullis bonis, temporibus praesentim aestivis diebus festis de praecepto aliquando et dominicis temporales domini jubent ruthenos operas graves peragere; quod mandatum exequi coacti aliquoties fuerunt subditi quoque illustris Żurowski, suprafati canonici Żółkiewiensis et praepositi Kukizoviensis, idque non sine ritus contemptu et aliorum saecularium dominorum scandalo.

5 Dominus Stupecki, gubernator Żużtaniecensis, cum summo opprobrio surgebat adversus parochos et de causa, quod ex mandato episcopi sui in executionem pontificae prohibitionis monuerint parochianos suos ruthenos, ne Judaeis famulentur, annuatim praecipue.

6. Generosus Dniestrzański, bonorum tractus Kulikoviensis gubernator, in odium et contemptum ritus graeci, sequendo pravum exemplum illustris canonici Żurowski, subditis tractus praefati Kulikoviensis sub poenis prohibebat, ne legata, ad ecclesias ruthenas facta, extradere praesumant, aut quodcumque restituere.

7 Saepefatus illustris Żurowski in meram vexam honestos: Petrum et Paulum Sieniotow, fratres, et Annam Mironowiczowa, sororem—inter se germanos, Stanislaum Wojtyłek, Simeonem et Hamala, ab infantia sua in

ritu graeco existentes, jam nuptos, et prolem suam progenitam, atque in eodem ritu graeco educatam, habentes, ad consistorium generale latinum Leopoliense citabat, et ad amplectendum ritum latinum in senili aetate constitutos compellere satagabat ex motivo, quod dicti omnes habebant patres Latinos, in infantili eorum aetate demortuos et matres in ritu graeco, latino unito, educarunt.

In decanatu Glinianensi (mutaverunt ritus 10).

Admodum reverendus Joannes Piasecki sub conscientia a parochis recognita retulit:

1. In parochia Poluchoviensi Andreas, filius laboriosi Krawczyk, ex parentibus ruthenis natus et in ritu graeco educatus, ac per 30 annos in eodem perseverans, suscepto servitio apud magnificum Josephum Ożga, dapifrum Leopoliensem, ibidem ritum mutavit. Item in suburbio Glinianensi Condratus Baścżyn, Joannes Słowiński hortulanus, et soror ejus Helena, ex parentibus ruthenis nati et educati, ritum latinum sunt amplexi; item generosus Josephus Lityński, suscepto servitio apud magnificum Błędowski, capitaneum Glinianensem, et Catharina Branicka, virgo ad obsequia magnificae Błędowska accepta, ab eadem domina sua ad ritum latinum suscipiendum est adacta. Item generosus Kowalski, administrator Wyzlanensis, solus fassus, quod demortuis suis parentibus ruthenis ad obsequia aulica acceptus et ad amplectendum ritum latinum coactus fuerit. Item Simon Wysłobocki ex oppido Kutkorz; Jacobus, filius molendinarii Rozworzaniensis, insolenter, et Marianna, virgo annorum 12, ex coactione Josephi, patrisfamilias sui latini, ritum latinum sunt amplexi. Item Catharina Podolanka, parochiana Wyzlanensis, per reverendum Luccam Jeziorkowski, commendarium ritus latini Wyzlanensem, ad ritum latinum amplectendum adacta.

2. Idem reverendus Jeziorkowski sororem praefatae Podolanka virginis, ruthenam, nomine Marianna, in ecclesia sua latina per praepotentiam, cum injuria et praejudicio parochi rutheni sepelivit; idem Marthiae Pelech, rutheno, parochiano Kurovicensi, volente nubere cum muliere latina, parochiana sua, benedictionem matrimonialem tamdiu recusans protraxit, donec ab eodem

rutheno virgo emiserit sponsionem, quod nascituram utriusque sexus prolem in ritu latino sit baptisaturus et educaturus.

3. Admodum reverendus Migalski, praepositus Glinianensis, jam vita functurus, cum in vivis existisset, baptisavit in ritu latino parentis rutheni Elisea Kowięc filium ex parochia Zenioviensi. Item dictus reverendus Jeziorkowski, commendarius Wyzlanensis, tres puellas ex parochia Poluchoviensi. Reverendus Rużycki modernus commendarius Glinianensis latinus, unam, sine, ut dein ritum latinum sequerentur.

4. Dictus admodum reverendus Migalski, olim praepositus Glinianensis, benedixit matrimonium Demetrio Sosnicki, rutheno, parochiano Zadworzecensi, cum pudica Szczygłowska, virgine latina, sine praemissis ex parte viri denuntiacionibus, qui Sosnicki habuit primam uxorem in vivis in Podolia, et haec post duas septimanas initi nulliter secundi matrimonii ad eum supervenit. Item reverendus Jeziorkowski anno 1754 benedixit nulliter in ecclesia sua Wyzlanensi matrimonium Joanni Kret et Eva, ambo ruthenis, sine parochi eorum legitimi concessu. Item praefatus Rużycki, commendarius Glinianensis, contra usitatam praxim in praesudicium parochi rutheni Glinianensis benedixit matrimonium Catharinae Żatomska, ruthenae, cum generoso Warecki, latino.

5. In bonis oppidi Kutkorz magnifici Antonii Łączyński, pincerae Bractaviensis, in villa Zadworze magnifici Ożga, dapifri Leopoliensis, in villis Rozwarzany, Wyzlany et Kurowice, possessionis illustris magnifici Dorkowski, castelli Gostynensis, et post filii ejus, in villa Laszki illustris magnificae ensiferae regni, et in villis, ad capitaneatum Glinianensem spectantibus, quousque vixerit magnificus Będowski, capitaneus Glinianensis, persaepe rutheni subditi compellebantur diebus festis de praecepto juxta calendarum graecum, et quandoque etiam diebus dominicis ad opera servilia peragenda et festa de praecepto violanda non sine ritus contemptu. Imo cum semel parochus Kutkorzensis magnificum Łączyński, honorum suorum haerodem, advisset rogassetque informari, num hae festorum violationes per ruthenos subditos suos cum scitu ejus essent? recepto responso affirmativo, cum intulisset per has operas praeceptum ecclesiae violari a Domino, propterea verbis scommaticis et contumeliosis affectus fuit.

6. Toties dictus admodum reverendus Midalski, olim praepositus Glinianensis, sciens peroptime Andream Chmielowski, ruthenum, incolam Zadworzecensem, per decretum officii consistorialis rutheni Leopoliensis

propter violentam manum in persona parochi sui injectionem in excommunicationem incedisse declaratam, et in eadem, crescente illius contumacia, aggravatum; ipsum nihilominus ad ecclesiam suam pro divinis audiendis admittebat, imo etiam matrimonium eidem benedicere volebat, non sine jurisdictionis contemptu.

7 Retulerunt reverendi: Gregorius Harasiewicz, Jaktoroviensis, Joannes Budnicki, Przegnojowiensis, et Theodorus Dolnicki, Nowosielecensis parochi, quod dum studia apud patres societatis Jesu Leopoli et scholarum piarum Złoczoviae tractassent, non solum a studiosis ritus latini, condiscipulis suis, verum et ab ipsismet professoribus, variis irrisionibus, cognominationibus et scommaticibus propter ritum graecum afficiebantur.

In decanatu Złoczoviensi (mutaverunt ritus 5).

Admodum reverendus Mazański, decanus, excerpta sub conscientia ex parochis sui decanatus retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in oppido Złoczow—Maria Szczerbiszyna; in villa Usznia—Helena, nupta viro latino; Joannes, filius sacerdotis de villa Kupcze diaecesis Lurcaoriensis; in villa Borkow, praefectus culinae magnificae Łaska, postquam nupserit mulieri latinae.

2. Quod reverendus Klemenowski, promotor sanctissimi rosarii Złoczoviensis, item praepositus Białokamencensis, baptisaverit plures filios patrum et filias matrum ruthenorum contra parentum voluntatem, sine, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod Martinus Czuhrayczuk de oppido Złoczow rapuerit virginem Annam, ruthenam, filiam viduae Alexandrowa, quam ad villam Litkowce, prope Camencum in aliam diecesim abduxit et ibi cum eadem, ritum suum mutante, coram parcho latino matrimonium contraxit; post sexanalem ibidem habitationem Złoczoviam rediit, ubi, habitans, multoties mulier a proprio parcho fuit monita, ut et ad ritum redeat, et matrimonium nulliter contractum ratificet, sed persuasa a presbytero latino ad usque nihil horum fecit.

4. Quod in oppido Białokamień et in villis: Skwarzowa et Sknirow, per potestatem curialem dies dominici et festi de praeepto operis servilibus per subditos saepe violari jubeantur.

In decanatu Gologurensi.

Admodum reverendus Kawecki, decanus, recognita a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: in villa Mereszczow—Nicolaus Iwanicki, Josephus Jurowiecki; in villa Wołków—Eva, famula curialis, quae mutato ritu et nomen sibi mutavit, vocando se Catharinam. In villa Pleznikow—Simeon Witwicki.

2. Quod in villa Nowosiołki administrator festa de praecepto juxta calendarium graeco-unitum operis servilibus aliquoties jusserit violari.

In decanatu Bobrecensi (mutaverunt ritus 34; baptisati, ut latinum ritum sequerentur—64).

Admodum reverendus Kowlowski, decanus, recognita a nonnullis parochis sub juramento retulit:

1. Quod reverendus Kotelski, comendarius ritus latini Starosielensis, contra usitatam praxim et ordinationem illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, filios, ex patribus ruthenis et filias, ex matribus ruthenis progenitos, videlicet: in villa Wodniki generosae Grodecka, ruthenae, filias tres; in villa Hlibowce laboriosae Kowalicha filias 7; in villa Staresioło generosi Klinkiewicz unum filium; laboriosae Gawlaczka filias 5; laboriosae Mikołajowa filiam unam; Pauli Stogryn filios duos—item admodum reverendus Płwiński, praepositus Swirzensis in oppido Swirż Theodori Guz filios tres, Constantini Doboszczak filios tres; pariter admodum reverendus Nowodomiec, parochus Swirzensis Kucharzowey filiam unam, Garbatoy filiam unam, Szwedzikowey filias duas, Ganczarki filiam unam, Helenae filiam unam; in villa Niedzielska unius rustici filium, jam nominatum Paulum a parocho rutheno, transmutato nomine Pauli in nomen Joannis, contra patris voluntatem, Sophiae filias duas; idem reverendus Nowodomiec in oppido Świrż Joannis Rymarz filios duos; in villa Hlibowice Swirskie Kasprowey filiam unam; in oppido Bóbrka reverendus Korzeniowski, comendarius Bobrecensis, famatae Wyszczyńska filias duas, Kasimirzowey filiam unam, Czajkowey filias duas, Kociumbasa filium unum, in villa Łanki laboriosi Szpak filios sex; in villa Strzałki patris rutheni filios tres, Wojcie-

ehowey filias duas; item alius comendarius Bobrecensis, Paruszewski, in oppido Bóbrka Rozmarynowiczowey filiam unam; in villa Wołowe Danielis filium unum, quem demortuum et sepelivit; Była filios tres, Franciszkowej filiam unam; reverendus Nowodomiec Thimothaei Darmota et uxoris ejus, amborum ruthenorum, per vim filium unum, quem etiam mortuum sepelivit, idem in ville Hlibowiec Constantini filium unum; in villa Ostałowiec Ganczarki filias duas, sine ulla necessitate ritu latino baptisarunt, imo expresso studio, ut in post ritum latinum sequantur.

2. Quod eorundem reverendorum: Kotelnicki, Nowodomiec, Korzeniowski et Paruszewski vituperabili zelo et solitudine mutarunt ritum nativum in latinum: oppido Bobrka uxor Sobka post initum connubium; in villa Strzałki filius Theodori Hrycyszanege violenter ex ecclesia ruthena extractus et ad latinam pro peragenda confessione et suscipienda communione adductus; in villa Wołowe Theodorus Koniakow, tres filii Lucae, unus Josephi; in villa Romanow Stephanus Pacholek, Barbara et Maria, famulantes in curia, item tres filii post mortem patris eorum rutheni per matrem latinam, negata ei per reverendum Paruszewski confessione et communione paschali, persuasi et adducti; in villa Kocorów Anna post initum cum marito latino connubium; in villa Wodniki duae filiae ferrifabri, Malarzowey filia una, in Podmanastyr virgo una, in Dżwinograd virgo una, in Mikołajuw juvenis, ad obsequium aulae acceptus, unus; in Hlibowice Wielkie Josephi ferrifabri ex duabus successive uxoribus procreatae filiae septem; in villa Tołszczow molendinarii post mortem matris filia una; in oppido Świrz Szymański Petrus kucharz; in villa Siedliska Andreas textor et Joannes Surma, ductis uxoribus latinis; in villa Wołowe juvenis advena persuasione patrisfamilias latini; in villa Chanaczow Elias Gieleta, compulsus vi a religioso procuratore patrum Franciscanorum civitatis Leopoliensis, ibi degente, anno 1754, qui sequenti die post ritum latinum amplexum, sine praemissis banis, contraxit matrimonium de praesenti in villa Czyszki, dictorum patrum Franciscanorum haereditaria, assistente huic matrimonio religioso procuratore ejusdem ordinis, curam animarum ibi habente.

3. Dicti patres Franciscani prohibuerunt legationem unius eorum subditi ad ecclesiam ruthenam Chanaczoviensem factam et eundem, contra voluntatem superstitem consanguineorum ac ipsius etiam demortui, simul cum injuria parochi rutheni in sua latina ecclesia sepelierunt.

4. Quod illustris magnificus Rudziński, palatius Posnaniensis, integrum capitaneatum Bobrecensem, contra expressam recens emanatam inhi-

ditionem pontificiam, uni Judaeo contracta arendatorio locaverit, non sine contumelia religionis Christianae.

In decanatu Strzelicensi.

Admodum reverendus Pizirski decanus retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Podkamienie: Petrus et Anna Samborscy, conjuges, Michael Podhajecki, Anna Roskoszczyszyna, Stanislaus Kudelski. In villa Psary—Alexander Małofion; in villa Dehow Barbara Wozniakowa, per novercam suam compulsa; in villa Sokołowka: Euphrosina, post mortem patris a matre coacta, Zacharias Białego, Joannes Krychowicki, Anna et Parasceva, sorores ejus, ad persuasionem patrum missionariorum Leopoliensium sub tempus missionis eorum, in oppido Bobrka pertractae, Zacharias Chodorowiecki; in villa Kniażesiolo Thimothaeus Onysków post mortem patris a matre compulsus; in villa Bakowce Catharina, neptis Basowscii, ab aula coacta. In villa Dziewiętniki Maria Rafałowiczówna, a patre compulsa. In villa Holtowica Josephus Wasiliszyn, impulsus a domino suo, perillustri Manastyrski, canonico Leopoliensi, praeposito Chodorowiensi; in villa Stare Strzeliska Joannes et Pelagia Fedyszynego cognominati.

2. Quod reverendus Casimirus Jarmocki, commendarius Sokołowicensis, aliquot parentum ruthenorum prolem in ritu latino sine necessitate baptisavit sine eo, ut in post ritum latinum sequerentur.

3. Quod perillustri Manastyrski canonico Leopoliensis, sacerdotes ruthenos irridere et in ritum nostrum contumelias effulcire solent, dies festos de praecepto in villa sua Holtowica operibus violari per ruthenos subditos suos saepe jubebat, cujus pravum exemplum multoties sequebantur: magnificus subdapifer Drohocensis in villa Luczany, item Dulibensis et Pomowniatensis administratores, qui saepe dies festos de praecepto per operas serviles mandaverant violari.

4. Quod patres bernardini Fragenses interdictum ecclesiae Starostrzeliscensis celebrando, in eo sacrosancta missarum sacrificia violarint, et in villa Luczany, cum ad ecclesiam, pariter interdicto innodatam, pro missarum celebratione per loci parocham non fuissent admissi, in coemeterio ad parietem ejusdem ecclesiae interdictae missas celebrarunt.

In decaniatibus Żydaczowiensi et Żurawieński (mutaverunt ritus 31).

Admodum reverendus Nicolaus Biliński, decanus, sub conscientia aliorum et aliorum sub juramento recognita retulit:

1. Quod admodum reverendus Adalbertus Żugowski, ritus latini decanus et parochus Żydaczowiensis, pluries et coram variae conditionis hominibus sacerdotas ruthenos scommaticis et contumeliosis afficere solitus fuerit.

2. Item admodum reverendus Żugowski ruthenus natos, in ritu graecoq; nates, educatos et secundum proprium ritum sacramenta percipientes, videlicet: magnificum Theodorum Haszowski, judicem castrensem Żydaczowiensem, Theodorum Drohomirecki, pocillatorem Sanocensem, generosus Kreczowieckie conjuges, ambo ruthenos honestos, Michaelem Lukiewicz, filium sacerdotis rutheni, Joannem Porwiszkonem Żydaczowiensem, Joannem, et Stephanum Porwisze, et Annam Oleszczycka, incolas Cucułowiensea, nec non Catharinam, filiam Szafarza ejusdem villae Cucułowe, Alexandrum Łozicki, Mariannam Rybicka, Mariannam Bulowna, Ewam Załuska, pesbyteri Żydaczowiensis filiam, Alexium et Nicoläum Czapelskich, atque Catharinam Udółowna, parochianos Iwanovicenses, item duos subditos de villa Wólca et duos de villa Lachowce; item de villa Derżow Michaëlem Krupiecki, Andream Krzywka et Catharinam, sororem ejus, dolosis suis suasionibus ad ritum latinum induxit amplectendum et suscepit. Et cum semel parochus Iwanovicensis a praedicto admodum reverendo Żugowski expostulasset, ut tanta ritui praejudicia non faceret, respondit: se velle et optare, ut omnes rutheni latinum susciperent ritum; imo in similibus solitus est prorumpere non tantum in verba contumeliosa postpositiva, verum etiam blasphemata, asserendo ceremonias et unionem ruthenam esse scurrilitatem. Inprobum hunc admodum reverendi Żugowski zelum sequentes reverendi Szaszkiwicz et Kawalkowski, commendarii Żurawnienses, pariter et ipsi generosum Kapeczyński, oeconomum Żurawniensem, Joannem Satorz de villa Lubza, Annam Szymonowa et Mariannam Hucalyęha de villa Łachowięze, Deręwiński, famulum magnifici Łabeński, tenentarii possessoris Żurawniensis, et Basilium Rychłowski, famulum perillustris Szemiot, canonici, dolosis artibus suis ad ritum latinum amplectendum persuaserunt et susceperunt. Jam vero generosus Muszyński, administrator Młyniscensis, ancillam suam ruthenam, 18 annos habentem, vi ad ritum latinum amplectendum compulit, et reverendus Scibor, altaris Młyniscensis, suscepit, qui reve-

rendus quoties in ecclesia ruthena vidit colyha, toties pium hunc morem irridebat, et idololatriam esse stolide depraedicabat.

3. Quod atefatus reverendus Zugowski ruthenorum patrum filios et matrum filias expressam praedicti illustrissimi Skarbek, archiepiscopi Leopoliensis, ordinationem in anno 1714 mensis Junii per totam suam archidiaecesim editam promulgatam et observatam, secundum ritum latinum, nulla habita necessitate, plurimos baptisavit, fine, ut in post ritum latinum sequerentur. Imo contigit semel, quod cum parochus Iwanowicensis ruthenus filiam, ex matre ruthena progenitam, in domo ex aqua baptisasset, mater autem dictum parochum, quatenus cum omnibus solemnitatibus hoc sacramentum in dicta privata sua domo perageret, rogasset, jam vero parochus, nullam videns necessitatem ibi ceremonias solemnnes peragere, verum infantulam ad ecclesiam pro iis adimplendis afferi jussisset, mater propterea irata, infantulam ex aqua jam baptisatam, non ad ecclesiam sui parochi rutenam, sed ad ecclesiam admodum reverendi Zugowski latinam misit, ubi iterato dicta infantula fuit baptisata per vicarium admodum reverendi Zugowski patrinum agentę.

4. Idem admodum reverendus Zugowski, quando contingebat nubere viro rutheno cum muliere latina, non expectata, prout juris et moris est, bannarum in ecclesia viri proclamatione, nec requisito de peractis confessione et communionem testimonio, sine his matrimonia benedicere solebat, et cum a parochis ruthenis rogatus fuisset, ut praemissa non faceret, minime ab his, abstinendo, in verba contemptiva et contumeliosa prorumpebat.

5. Idem admodum reverendus Zugowski cives ruthenos Żydaczovien-ses, censuris, excommunicationibus et interdicto personali, per sententiam iudicii consistoralis propter eorum inobedientiam innodatos, ad ecclesiam suam pro divinis et missarum sacrificiis audiendis scienter admittebat, et unum civem ruthenum, in interdicto personali demortuum, in contemptum jurisdictionis, ut rudi vulgo placeret, in coemeterio ecclesiae suae sepelivit.

6. Idem, extinguendo aliquam superioritatem et praepotentiam super parochos ruthenos, quoties contigerit non simul celebrari festa paschalis ruthenorum cum latinis, toties iisdem parochis ruthenis prohibebat, ne diebus Veneris et Sabbatho sancto in ecclesiis respective suis campanas pro consuetis devotionibus pulsare audeant, idque sub variis comminationibus; et quamvis dicti parochi rutheni ad bonum pacis et vicinae concordiae aliquoties in suis ecclesiis dictis diebus a puleu campanarum abstinuerint, ro-

gantes, ut ipse quoque a simili pulsu in ecclesia sua, incidentibus diebus veneris et Sabbathi s. juxta calendarium graecum, abstineret—verum cum ille non abstinuerit, nec ii quoque in posterum abstinebant.

7. Jam saepefatus admodum reverendus Ługowski quam et alii, praecipue admodum reverendi: Fabianus Szaszkiewicz, commendarius Żurawnensis, Chabłowski, plebanus, et Zaborski, vicarius Bukaczovienses, sacerdotes ruthenos verbis scommaticis et contumeliosis soliti sunt afficere, impudentes saepies iterantes formalia: «Pan Bóg popa stworzył dla chłopa, a plebana dla pana»—ac alia similia.

8. Modo dicti reverendi Chabłowski et Zaborski curiam contra parochum Czehroviensem, et reverendus Szaszkiewicz, commendarius Żurawnensis, generosum Łabszyński, oeconomum Żurawnensem, ex rutheno latinum factum, item reverendus Cweynarski, parochus Kąkolnicensis, magnificum Zabłocki contra parochos bonorum tractus Żurawnensis Kąkolnicensis, ut decimas ab iisdem parochis ruthenis exigerent et acciperent, fomentabant ac incitabant, suggerentes, quod, si aliqua contigerit occasio sumendi vindictam contra sacerdotem ruthenum, eo praetermisso, uxorem virgis caedendam suadebant, hoc modo sacerdotes satis afflicti erunt. In sequellam talis suasionis per oeconomos Żurawnenses decimas a presbyteris ruthenis exigebantur, pasqua, pro omnibus communia, sacertotibus, decimam dare recusantibus, prohibebant, filium parochi Mielnicensis, in pascuis publicis captum, flagris horrende concussit. Hac concussione reverendus Szaszkiewicz nondum erat contentus, sed consulebat, ut concusso auricula et nasus scinderentur.

9. Altememorati reverendi: Chabłowski et Zaborski falso exponebant illustri et magnifico Łuszczewski, capitaneo Żydaczoviensi, quod sacerdotes rutheni ex semet ipsis excogitaverint prohibitionem, ac si papalem (cum nulla, ut impudenter blaterabant, extet prohibitio papalis), ne ancillae christianae ruthenae apud Judaeos servire praesumat, idque eo fine excogitarunt, ut apud dictum dominum capitaneum odiosos redderent miseros sacerdotes ruthenos, prohibitionem pontificiam ex mandato episcopi sui exequentes, et christianos utriusque sexus ruthenos, ne hebraeis famulentur, admonentes. Ex eorundem sacerdotum latinorum suggestu praesumitur magnificus quoque Bielski, capitaneus Czerwonogrodensis, subditis suis demandasse, ut, nonobstante episcopali prohibitione, hebraeis servirent. Palam enim praefatus magnificus capitaneus calumniose dicere ausus, episcopum extradidisse prohibitionem emungendae a Judaeis pecuniae causa.

10. Quod in nonnullis diebus festis de praecepto juxta calendarium graecum potestas curialis latina opera servilia rusticis ruthenis peragenda mandare soleat, ut in villa Krasow ipso die Resurrectionis Christi Domini; Żydaczowiae die festo beati martyris Josaphat; in villa Wołcniow die festo Transfigurationis Christi Domini in villa Iwanowce diebus festis Decollationis sancti Joannis Baptistae et obitus sancti Joannis Evangelistae. Pariter et praedictus magnificus Bielski in bonis suis non semel ruthenos festa de praecepto laboribus operum servilium violari mandaverat.

11. Quod cum reverendi: Malinowski, Kreczkowski et Dubelowski, parochi Żydaczovienses, studiis vacaverint et scholis patrum societatis Jesu frequentaverint, audiebant persaepe ritum graecum non solum a studiosis latinis, sed quandoque ab ipsismet professoribus irrideri et ruthenos contempni.

12. Contigit semel, praesbyteros ruthenos fuisse invitatos pro funere magnificae Wyszpolska ad patres carmelitos calceatos in Kochawina, ibi ad missas praesbyteris ruthenis vinum dabant purum acetosum, et latinis bonum; peracto funere, invitati fuerunt omnes presbyteri ad prandium, sed cum hac distinctione, summe ruthenorum postpositiva, quia sacerdotes latini tractabantur in refectorio dictorum patrum, sacerdotes autem rutheni cum opprobrio in stabulo, patre priore Kowienęsi eos irridente.

In decanatu Bolechoviensi. (mutaverunt ritus 9).

Admodum reverendus decanus expiscata a parochis sub conscientia retulit, quod mutaverint ritum in parochia Hoszoviensi generosi: Josephus Hoszowski, subdelegatus castrensis Żydaczoviensis, Gregorius et Stephanus Szczerbowie Hoszowscy, Joannes Steczewicz Hoszowski, postquam nupserit mulieri latinac. In villa Rostoki generosa Marianna Kochowiczowa, nupta generoso Broszniowski. In oppido Sokołów Basilius Wojtowy, Agata Kowewiczowa; in villa Nowoczyn generosus Czajkowski, postquam duxerit in uxorem mulierem latinam.

In decanatu Dolinensi.

Admodum reverendus Stephanus Gnatkowski, decanus, habita sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod ex suggestu et incitamento admodum reverendi praepositi latini Dolinensis mutaverint ritum in oppido Dolina: Marianna Zmurkiewiczowa, Anna, Stanislai Andrusiów uxor, Basilius Kozłowski, latinae mulieri nuptus, Hedvigis, uxor Andreae Lachowicz, Stephanus et Joannes, filii Basillii Sidorow, Panthaleon Kowalewicz de oppido Sokolow; in villa Hudziejów: Eva Kotykowa, generosus Antonius Kóbarycz Hoszowski, gubernator Rachinensis, generosus Antonius Bunicz Krechowiecki, Joannes Mryszko Krechowiecki, Marianna Krechowiecka, Marianna Demowiczowa, Anna Maryszkówna Krechowiecka, Joannes Podhorodecki, gubernator Dubensis.

2. Quod in capitaneatu Dolinensi usitatum sit ruthenos diebus festis primae classis, veluti *nativitatis Christi Domini* secundum calendarium graecum, ad labores et vecturas per potestatem curialem compelli, imo nec diebus dominicis quandoque parcent domini administratores bonorum, sed jubent miseros ruthenos adducere ligna ad officinam, in qua ferrum elaboratur. Idem practicari solet praecipue in aestate in villa Duba, bonis patrum societatis Jesu residentiae Roźniatoviensis, quod diebus dominicis et festis de praecepto apud ruthenos compellant, ad labores subeundo. Similiter in eodem capitaneatu in usu est, quod hebraei, habentes in famulatu christianos, ex permissione dominorum temporalium eosdem famulos suos jubent sabbathis ab operibus abstinere et diebus dominicis laborare, quae nulla reverendi parochi latini non impediunt, nec dominos, uti parochianos suos, praemissis arguunt. Si vero contigat, aliquem ruthenum die festo secundum calendarium latinum laborare, iidem parochi latini contra tales vehementer insurgunt et labores impediunt, per idque praeferunt hebraeos ruthenis.

3. Quando contigit non simul observari quadragesimam ruthenorum cum latinis, presbyteri latini in oppido Dolina nuptias ruthenis celebrare cum pompa impediunt; jam vero judaeis, acceptis ab iis muneribus, non sine scandalo fidelium, permittunt, taliterque etiam hoc in puncto infideles hebraeos fidelibus ruthenis praeferunt non sine evidenti nostra laesione.

In decanatu Rosdolensi (mutaverunt ritus 14).

Admodum reverendus Joannes Lewiński, decanus, recognita per paroches sub juramento retulit:

1. Quod in oppido Rozdoł patres Carmelitae calceati habitantes et curam animarum habentes, ruthenos in dicto oppido: Mariannam neophitam, Paulikowscio nuptam, item aliam neophitam de villa Dąbnica, jam ex aqua per parochum ruthenum Dębnicensem baptisatam, denuo in ritu latino cum solemnitatibus etiam ex aqua baptisarunt, ex post parocho rutheno Chodoroviensi nuptam. Michaellem, Joannem et Alexium, filios Basili Storożyk, et Mariannam Smolska ex villa Krupsko, Stephanum, Andreae Bohonis filium, Eliam pistorem et Gregorium Piły, ex villa Czernica; Stephanum et Jgnatium, Joannis Rymarz filios, ex villa Brzezina ad amplectendum ritum latinum persuaserunt et suscipuerunt. Mutarunt pariter ritum nativum in villa Kijowiec: Stephanus Szeremetow; in villa Podhorce: Stephanus Jakobow; in villa Ostrow: Andreas Basiy; in villa Suhrow: Jacobus Jawdoszyn.

2. Suprafati patres Carmelitae parentum ruthenorum videlicet: Basili Baczyński filios tres absque ulla necessitate in ritu latino baptisarunt, sine eo, ut in dicto ritu educerentur; et cum semel parochus ex villa Krupsko praedictos patres rogasset, ne praemissas injurias ritui suo facerent, loco favorabilis responsi acriter fuit redargutus a patre concionatore, quod acsi impedire voluerit fidelibus viam ad salutem, quasi quod in ritu graeco, cum sancti romana ecclesia unito, existentes, salvari non pessint.

3. Jidem patres Carmelitae tempore quadragesimae secundum calendarium latinum, durantibus adhuc apud ruthenos bachanaliis, praedictos ruthenos solliciti erant coercere a celebrandis nuptiis cum pompa, idque turpis lucri causa. Nam si quis obtulerit patri priori donum, tali permittebat omnem pompam et musicam, et cum in anno 1748 contigisset, quod pater prior, accepto nulliter munere a quodam Joanne Jurykow, oppidano Rozdolensi, rutheno, et data ei facultate celebrandi nuptias cum musica, secunda die nuptiarum misit relegiosum suum ad domum, in qua nuptiae erant celebratae, qui veniens, congregatos ad nuptias ruthenos dispulit, et lyras musicas confregit, His subsecutis, sponsus adivit admodum reverendum decanum suum ruthenum, eo tunc in oppido reperibilem, cum lamentatione factum exponendo, quod pater prior, accepto munere et data sibi facultate nuptias celebrandi cum musica, tantam injuriam ei fecit non sine ritus contemptu, cum haebreis similem in quadragesima ab utroque ritu observata facultatem dare soleat, et non impediatur. Auditis his admodum reverendus decanus, adiit praefatum admodum reverendum patrem priorem cum expositione, quod, quae jussit facere, in praejudicium vergant

ritus, a sancta Romana ecclesia approbati, et liberi ejusdem exercitii. Et quamvis praemissa cum ea, quae decebat modestia, exposuisset rogassetque, ne in posterum similia attentari queant. Nihilominus a patre priore et aliis religiosis justas petitiones aegreferentibus, inhumaniter susceptus, et pro invasore monasterii reputatus, vix ex eodem non fuerit expulsus.

4. Perillustris Manastyrski, canonicus, de mensa Leopoliensi curatus, in oppido Chodorow uno anno invitavit sacerdotes ruthenos pro assistentia processioni in festo Corporis Christi, et, ut evangelia idiomate slavonico legerent, eosdem obligavit. Cum autem evangelia legerentur, lectionem, publice irridendo, impediabat non sine fidelium scandalo. Idem in villa Oteni-wice volebat matrimonium filiae generosi Komarnicki ruthenae cum viro latino benedicere in aula, asserendo publice ecclesiam ruthenam in eadem villa reperibilem *•kuczq•* et sacerdotes nostros Caraimos appellabat. Idem saepies contra sacerdotes ruthenos insurgebat cum contemptu.

5. Admodum reverendus plebanus Brzozdzivicensis Theodorø Diakow de villa Wołcniow benedixit matrimonium cum parochiana sua sine testimonialibus parochi rutheni Wołcniowensis, depraemissis tribus denuntiationibus, confessione et communione.

In decanatu Szczerzæcensi (mutaverunt ritus 27).

Admodum reverendus Lityński, decanus, recognita fideliter a parochis retulit: quod mutaverint ritum: magnificus Michaël Pohorecki, pincerna Trembovliensis, in villa Brodki; in villa Kiernica: Andreas Obuchow; in villa Werbiz: Basilius Kucharz; in villa Chrusna: filius Theodori Dubrawski, in villa Sroki: Maria Sewianowa et Catharina Kujanowna; in villa Podwysokie: Xenia Swobodzianka, sub tempus missionis a missionario persuasa; in villa Mostki: Simeon Fiałkow de mandato domini sui; in villa Lubienie Saurackie: Paulus Piekarzow, Andreas Lokaj, Anastasia et Anna Garderobianki; in villa Palana: Basilius et Christophorus, filii Theodori Gorniak, Leontius Tabaczyk, Andreas, Eustachius, Matheus et Joannes Fedyniakowie, fratres, Simeon Kaczorow, Basilius Ogonowski et Thomas Tomaszowski de villa Krasow, Marianna Kozaremowna et Parasceva Jaszczycka de villa Wietka Horozana, Andreas, subditus reverendi commendarii Siemienowensis, et Anastasia Kobylańska de villa Siemianowka.

In decanatu Brzeżanensi (mutaverunt ritus 4).

Admodum reverendus decanus detulit, quod mutaverint insolenter ritum in villa Ceniow: Andreas Kulczycki ab annis 6; in villa Potok: Gregorius Cukiernik, Theodorus Lokay, Basilius Kucharz illustrissimae depiferæ regni.

In decanatu Zawaloviensi..

Admodum reverendus Garbaczewski, decanus, recognovit:

1. Quod perillustis olim Zembowski, canonicus Leopoliensis, praepositus Kąkolnicensis, in anno 1840 assistebat matrimonio generosæ Magdalene Słonecka ritus graeci cum generoso Alexandro Żurawicz sine licentia proprii ejus parochi. Similiter reverendus Joannes Masłowski, commendarius ecclesiae latinae Kąkolnicensis, in anno 1750 generoso Grabowski latini ritus cum muliere ritus graeci contra usitatum consuetudinem et contra expressam parochi mulieris rutheni oppositionem in ecclesia sua matrimonium benedixit eidemque assistentiam praebuit.

2. Idem reverendus Masłowski, commendarius Kąkolnicensis, generosum Basilium Żub sexagenarium, circa agonem existentem, Jacobum Leszczyński, Antonium, Nicolaum, Joannem et Michaëlem, filios generosi Andreae Leszczyński, filias generosarum Punicka et Kujawska, Annam, filiam generosi Podherodecki et Evam, filiam generosæ Jakubinska—ex villa Meduzow, Annam, filiam Adami, post mortem parentis derelictam orphanam ex villa Markowa, generosos Thimoteum et Josephum Czerkaskich ex villa Szumlany, Joannem et Demetrium Rogowski ex villa Podszumlany, Alexandrum Kiernicki ex villa Gnileze, Simeonem Swaryczewski ex villa Bybela, Mariannam, famulantem apud magnificum Zabłocki, tenutarium Kąkolnicensem, in ritu graeco natos, educatos, simestris suis suasionibus ad ritum latinum amplectendum induxit et suscepit. Similiter admodum reverendus Nawrocki, plebanus Horożanensis, generosam Annam Podhorodecka anno 1763 per varios consanguineos suos sollicitatam, ad ritum latinum admisit, et cum nolisset ritu latino prima vice communicare, asseruisset se non esse jejunam, persuasa est, id sibi non obstare, sicque nolens volens communicavit. Pariter patres societatis Jesu generosum Panthaleonem, generosi Biliń-

ski filium, scholas Stanislaopoli frequentantem, ad amplectendum ritum latinum persuaserunt

3. Admodum reverendus Cweynarski, praepositus Kąkolnicensis, matrimonium Ignatio et Pasilio Hnatow de villa Bydło atque Joanni Kluba de villa Podszumlany sine praemissis banis cum mulieribus latinis benedixit. Filiam Antoniowey matris ruthenae, parochianae Kąkolnicensis, et Marianae Macycha, subditae suae, ritu latino sine necessitate baptisavit, ideo, ut in post ritum latinum sequerentur.

4. Idem admodum reverendus Cweynarski quemdam Joannem Kucharz, ruthenum, in anno 1754 propter sua dementa per decretum consistoriale ruthenum excommunicatum, ad ecclesiam suam pro divina audiendis scienter admittebat et ad suscipiendum ritum latinum persuasit, dixitque excommunicationem ruthenam nihil ei posse nocere. Insuper in majorem jurisdictionis ruthenae contemptum, quoties contigit aliquem sacerdotem ruthenum in ecclesia latina Kąkolnicensi, ubi adest imago Salvatoris Crucifixi, gratiose celebrare, dictus admodum reverendus Cweynarski praefatum coquum excommunicatum jubebat proxime altari celebrantis adstare; quem, in praefata excommunicatione mortuum anno 1756, in sua ecclesia sepelevit.

5. Idem admodum reverendus Cweynarski ritum graecum et devotiones multoties variis in locis irridere, et semel asserere contumeliose non veruit in praesentia generosorum: Casimiri Szemiot et Theressae Demszyńska anno 1758 die 25 Martii: *sacerdotes ruthenos infantes non baptisare sed faedere.*

6. Suprafatus reverendus Masłowski decimam apianam cum adhibitis sibi rusticis ex apisteriis parochorum: Markoviensis, Byblensis, Zaguriensis, Chochomiowiensis et Dytiatynensis, in fundis ecclesiasticis existentibus, vi et violenter conscripsit atque intercipere mandavit. Insuper ritum mutarunt insolenter in villa Podszumlany: Angela, Marianna, Pelagia et Constantia, filiae generosi Alexandri Podhorodecki; in villa Kunaszow: Anna Rawska; in villa Horbotow: Sophia, filia generosae Rebczyńska, in anno 1746 a reverendo Masłowski, commendario Kąkolnicensi, et Tatianna, ejusdem Rebczyńska altera filia, in anno 1763 ab admodum reverendo Cweynarski, praeposito Kąkolnicensi, persuasae, ritum latinum sunt amplexae, et secundarie idem praepositus matrimonium de praesenti cum generoso Basilio Rogowski, rutheno, fortiter inebriato, sine praemissis denuntiationibus et die quadagesimali in ecclesia sua benedixit. Idem admodum reverendus Cweynarski generosum, cujusvis nominis Strycki parentem, latini ritus, comminata ex-

communicationis poena compulit, ut Eyam, Mariannam, Agatham, Marinam, Mariannam, filias suas, ex Sophia matre ruthena praeceatas in ritu graeco baptisatas et educatas, ad amplectendum ritum latinum adigeret, quod explere debuit. Item in oppido Manasterzyska Basilius Laski, ducta uxore latina, et uxor ruthena Jacobi Dziuba, viri latini, atque Antonius Pańkowski, insolenter ritum latinum sunt amplexi. Item in oppido Zawałów: Stephanus, paterfamilias arcis Zawałoviensis, Joannes et Stephanus, aurigae curiales, Petrus et Jacobus, filii Joannis patrisfamilias et praedalis Zawałoviensis, nec non generosus Alexander Wasilewicz, gubernator Zawałoviensis, ritum nativum, temerarie procedentes, mutarunt.

In decanatu Kozłowiensi (mutaverunt ritus 19).

Admodum reverendus decanus, relata a parochis, detulit, quod mutaverint ritum: Helena, uxor Michaëlis Stroz, in villa Dmuchowce; Joannes Onufryk et Maria Wiaznicka, postquam conjugibus latinis nupserint, in villa Zaboyce; Michael et Stephanus, filii viduae, Andreas et Boguslaus Toliszowscy, Romanus Jurkow, Anna, uxor Krzywego et Theodorus, famulus Stałowski, in villa Draganówka; Eva Smolakowa et Febronia Pastuszka, in villa Chodackow; Maria, uxor Hurtacka—in villa Bieniowa; Siimeon Rosowski et Daniel Woźnica—in villa Sosnow; qui sub tempus visitationis generalis per decretum sunt excommunicati et pro talibus in ecclesia Sosnovicensi publicati; per admodum reverendum parochum latinum Złotnicensem et ad divina accedentia et ad sacramentorum participationem admittuntur; generosa Justina Hoszowska in villa Iszczkow, Basilius Halicki, nuptus uxori latinae, et Andraeas Głowacki, nunc Antonius vocatus in oppido Kozowa; hic Andreas, antequam nupserit mulieri latinae, in villa Nastasow, immediate ante connubium, apud patres societatis Jesu Nastasovienses confessus et ritu latino primo communicavit, atque sine praevis bannis ex parte ejus matrimonium contraxit, monitus postea sub tempus visitationis generalis, in oppido Kozowa peractae, ad nativum rediit ritum, et juxta eundem ritum graecum bis communicavit, dein ad latinum rursus versus est.

In decanatu Janoviensi (mutaverunt ritus 26).

Admodum reverendus decanus a parochis recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Basilius Było, Nicolaus Udykowski in oppido Grzymałow; Simeon Rolow, Alexius et Panthalemon Wołoskowie—in villa Kaczanowka; generosus Tustanowski,—in villa Nowosiołka; Maria Bednarczyna, Anastasia Kowalicha, Benedictus Rogoszewski, filius presbyteri rutheni, in villa Suchostaw; Jacobus Perebihajło, Maria Storczycha, in villa Młyniska; Joannes Duczak, Anastasia Mądrzekowska, Joannes et Leontius Pachołkowie, Daniel coquus et Joannes, cosacus magnifici capitanei Dzwinnogradensis, in villa Podhayczyki; Maria Berezowska, in villa Słobodka; Catharina Goliszewska, Joannes Berezowski, in vila Jabłonow; generosus Komarnicki, in villa Romanowka; Joannes Rymarz, Joachim Pachotek et Anna Hustarska in villa Wisła.

2. Quod in oppido Grzymałow, villis: Leżanowka, Nowosiłka festa de praecepto juxta calendarium graecum per ruthenos a laica potestate dominicali saepe violari jubentur laboribus operum servilium.

3. Quod ritus graecus latino unitus non raro a variae conditionis hominibus irrideatur, vilipendatur et contemnatur.

4. Quod nonnulli parochi latini personas ritus graeci in suis coemeteriis cum evidenti parochorum ruthenorum injuria sepeliverint, nonnulli vero laici domini legata ad ecclesias ruthenas parohibuerint.

In decanatu Tremboveliensi (mutaverunt ritus 56).

Admodum reverendus Nicolaus Rymbała, decanus, a parochis recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Petrus Petryk in villa Humniska; Maria Owczarka, Maria Zaleska—in villa Homiłow ex consilio et persuasione perillustis Szerepankiewicz, canonici Camenecensis, praepositi Kopyczynensis; Joannis coqui tres filiae, quatuor filii generosi Rudnicki, uxor Siypowały in oppido Strusow, aliqui ex persuasione, alii ex coactione perillustis Starzyński, canonici Camenecensis, praepositi Strusoviensis; generosus Jacobus Bańkowski, Daniel Kulczycki—in villa Kliwince; Joannes et Alexius in

villa Iwankowce. Elias Parobek Łuczycensis, Andreas, Joannes et Anna germani, et Antonius Sokulski in villa Krowinec ex compulsu magnifici Massakowski, possessoris Krowinicensis; Anna Pipecka, Barbara Pęstuska; Maria Szewcowna, Agatha et Catharina filiae Eustachii Rybak, Matheus Smarkaty, Joannes Podhorecki et Anastasia Kurowska in villa Łosznów; generosus Ostrowski, uxor Thomae Solarza in villa Warwaryńce; Josephus Hłuchego zięć, uxor Joannis Sawicki, Basilius Komarnicki et Romanus Kruszelnicki in villa Wierzchowce; Joannes Maluta, Alexander coquus. Joannes Haydon, Barbara Kucharzycha et ancilla quaedam ex sollicitudine religiosi vicarii Mikulińcis, bernardini; Anastasia Tęczkowska, Zuzanna ejus filia, Tatiana, uxor Petri Sartoris, Anna Krzywa, Anastasia Marcynowa in oppido Mikulińce; Eva de villa Chorostkow; Anna Szczepkova de villa Chłopowka; Stephanus Chitry de villa Łuczka, Stephanus Iwanow, Gregorius volens nubere cum muliere latina, adactus a perillustri Pakoszewski, canonico Camencensi, praeposito Mikulinensi, ritum latinum amplexus, sed postquam nupserit, ad suum ritum nativum graecum rediit, qua de causa summe vexatus fuit a quibusdam personis ex instictu perillustri Pakoszewski—in villa Łodyczyn; Anna Spasiuczka—in oppido Trembowla; quatuor filii generosi Petri Zarzycki, tribuni Trembovliensis, filia generosi Skulimowski, a patre latino compulsa, Basilius Litwin, Pelagia Sebestyanowa, cum in obsequiis esset apud patremfamilias latinum, ab eodem coacta, in villa Derechow.

2. Quod reperiantur diversi ritus conjugia, utriusque sexus proles; baptisata est ritu latino: in villa Nastasow unum, in villa Łasznów tria, in oppido Mikulińce duo; in villa Derechow Joannes Manoryk benedictionem matrimonialem cum uxore sua aliter obtinere non potuit, quousque non juraverit prolem utriusque sexus ritu latino baptisandam.

3. Quod perillustis dictus Starzyński, sub tempus pestilentiae pecorum in oppido Strusow, sepulchra defunctorum in cemeterio rutheno Strusoviensi aperire, cadavera vexare, ex sepulchris extrahere, capita eorum decollare, dein eadem cadavera in dolia ex pice imponere, imposita per duos dies et duas noctes in medio fori exposita custodire et demum in limite comburere jussit.

4. Quod patres societatis Jesu, missionarii Nastasovienses, signanter pater Jastremski, superior, ceremonias missae ruthenae irridebat. Patres: Jarocki et Grodzicki blasphemata non erubescabant proferre, fidem ruthenorum similem esse fidei Turcicae, Judaicae, Lutheranae, Calvinisticae, in

eaque nullum fore sublevandum, et ecclesias ruthenorum pejores esse synagogis Judeorum. Similiter magnificus Starzyński, thesaurarius Kijoviensis, possessor villae Ładyczyn, in anno 1753 accensus ira contra coquum suum ruthenum, percutiens eum, effulire praesumebat, fidem ruthenorum fidem caninam esse.

5. Quod multis in locis festa de praecepto ruthenorum per injuncta opera eis servilia, ad laborandum demandata, saepies violentur.

In decanatu Tarnopoliensi (mutaverunt ritus 36).

Idem admodum reverendus Rymbała, decanus, excerpta sub conscientia ex parochis retulit:

1. Quod mutaverit ritum Anna et Marianna Koszubowny, Joannes Tałant cum filio Joanne et filiabus: Anna, Catharina et Maria sub tempns missionis in oppido Tarnopol et Theodorus Sitnikow, oppidani Tarnopolienses; ancilla Christophori in villa Petrykow; Antonius Masztalirz in villa Kutkowce; Tatianna Brzeznicza in villa Dołżanka; uxor domini Głębocki, duo filii domini Smoliński—in villa Iwaczow; Smerżański, filius sacerdotis, Anastasia Biał-usicha, Theodorus Łukawski, Gabriel Paratek in villa Irowica, Maria, nupta viro latino, et Daria, virgo, ex compulsu aulae in villa Borki; Eva, nupta viro latino, in villa Płotyca; Joannes et Michaël, Podhaynego filii in villa Dołżanka; Maria, pariter nupta viro latino, ab eodem compulsu, in villa Czartorya; Agatha et Maria, ancillae curiales, adactae per magnificam Siemaszkowa, dapiferam Czernichoviensem, in villa Kobylanka; Marik, ancilla domini Stojanowski, gubernatoris Bucnioviensis, ex compulsu ejusdem; Xenia, ancilla domini Oborski ex compulsu ejusdem in villa Zarudzie; generosus Matuszewski in villa Seymkowce; Joannes Szpinal, Agatha, uxor Oleynika, in villa Ostrow.

2 Quod in villis: Berezuwka, Białoczuby, Kobylanka et Ostrow festa sua praecepto rutheni ex mandato aularum laboribus operum servilium violare persaepe cogantur.

3. Quod in oppido Tarnopol didascalus sancti Crucis, propterea, quod die veneris sancti juxta calendarium latinum in ecclesia sua ruthena pro solita devotione campanas pulsaverit, per praepositum latinum Tarnopoliensem capi, et percuti fuit jussus

4. Quod reverendus Lewicki, commendarius Tarnopoliensis, visitans villam Czestyłow cum solita strena, supervenit et ad parochum Czestyłowiensem, quem, loco gratulationis, verbis scommaticissimis tractabat, gallinas, anates et anseres capi et occidi jubebat, aliasque violentias cum contumelia ritus patrabat et miserum sacerdotem percutere volebat, nisi fuga se salvasset.

In decanatu Skalatensi (mutaverunt ritus 57).

Admodum reverendus Hlaszewicz, decanus, recognita sub juramento a nonnullis parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Pelagia, virgo ex villa Smolanka, Eva ex villa Stupki, Petrus sine cognomine, Basilius Mazurski ex villa Ostapiow, quatuor mulieres et duo viri ex villa Novosiołka, duo juvenes masculi et duae famulae ex villa Hałuszczynce; Lucilianus et Joannes sine cognomine ex villa Bawarow; Eva Buniakowska, Anna Kopystyńska mater cum Gabriele et Parascewa filiis et Stephanus Stupnicki ex villa Skomorochi, Mathaeus advena ex villa Grabowce, Antonius Berysławski ex villa Kozowka, Theodosia Draganowa ex villa Sławice, Stephanus et Petrus Kaczanowscy ex villa Kołodziejow, Gregorii Przysiężnego filii duo, Maria, Magdalena et Anna Grzyzieckie sorores, Maria, uxor Valentini, cum tribus filiabus, Simon et Andreas fratres, Tatianna et altera ejus soror atque Procopius ex villa Koydańce, Maria Atamanowa postquam nupserit viro latino—ex villa Czerniłowka; Maria Mazurykowa post initum cum viro latino connubium ex villa Zarubińce; Andreas Wereszczuk Priedrzemis ex villa Żerebki; Stephanus Chomiak, Michael Mielnikow et Georgius Onyszczyszyn atque juvenis orphanus ad persuasionem patrum societatis Jesu missionis Nastasoviensis, quod, acsi nulla differentia esset inter ritum graecum et latinum, nativum deseruerunt et latinum sunt amplexi—ex oppido Bucniowa; Eva ex villa Biłki.

2. Quod parochi latini baptisent ruthenos: ut parochus Bavoroviensis, filios Joannis Kil non solum baptisare, sed etiam sepelire penes suam ecclesiam praesumpsit. Ejus item vicarius filiam mulieris ruthenae Grabowicensis baptisavit, imo omnem prolem, proveniente a parentibus diversi ritus, non veretur baptisare. Item vicarius Skalatensis, reverendus Konopicki, requisitus de admissione ad ritum latinum cujusdam filiae ex villa Żerebki

ruthenae, respondit: se persuasisse, ut mater suum ritum mutaret. Idem vicarius Skałatensis, famellam ruthenam ex villa Panaski in suo cemeterio sepelivit. Item praepositus Skałatensis, requisitus de data permissione ad amplectendum ritum latinum cuidam Mariannae ex villa Nowosiołki, respondit: seniore esse Gregorium Parasceva et ecclesiam latinam superiorem ecclesia graeca. Item vicarius latinus Tarnopoliensis cuidam ruthenae, post contractum in ecclesia ruthena cum viro latino matrimonium atque post mutatum per eandem ritum nativum, matrimonium rursus in ecclesia latina benedicere praesumpsit, stolidè arbitratus, contractum in ecclesia graeca non esse validum. Item praepositus Zbarażensis consuetudinem usitatam cuidam Mariannae ex villa Koydańce, sciens eam ruthenam esse, matrimonium cum viro latino benedixit.

3. Quod domini bonorum temporanei in villis: Smolanki, Sopoćki, Ostapiowka et Rożańce atque in oppido Skałat, nec non suprafatus reverendus Szczudlikiewicz, in villis Grabowka et Bawarowka commissarium agens, dies festos de praecepto et quandoque etiam dies dominicos operibus servilibus per subditos ruthenos violari persaepe mandant.

4. Quoties contigit festa Peschalis ruthenorum non simul cum latinis celebrari, toties parochi latini in oppido Skałat et villa Bawarowka sacerdotibus ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam calendarii latini pulsum campanarum pro devotionibus consultis solebant impedire.

5. Supradictus reverendus Szczudlikiewicz in villa Rożańce non solum curiam fomentabat, verum etiam ipsemet sacpies parochum ruthenum contumeliis afficiebat propterea, quod ruthenos a famulatu apud haebreos arcebat.

6. Idem reverendus Szczudlikiewicz seculares fomentabat, quatenus decimam a sacerdotibus ruthenis perciperet, et ipse quoque a parochis Borovicensis et Grabowicensis, ubi commissarium agebat, decimam apiariam vi et violenter accipiebat.

7. Quod in scholis patrum societatis Jesu Cremnecensibus, et patrum scholarum piarum Złoczowiensibus studiosi rutheni persecutionem et injurias patiantur non solum a studiosis condiscipulis, verum etiam ab ipsismet professoribus studiosi rutheni propter eorum ritum.

In decanatu Czortkoviensi (mutaverunt ritus 3).

Admodum reverendus decanus recognita a parochis retulit, quod mutaverint ritum gnaecum in latinum: Catharina, filia Terlecki sartoris, nupta

Halickiemu textori—in oppido Czortkow, Andreas Zawadzki, ad postulata uxoris latinae—in villa Zalesce, Theodosia, Stanislai aurigae uxor, ex coactione mariti—in Tudorow.

In decanatu Buczacensi (mutaverunt ritus 14.)

Admodum reverendus decanus relata a parochis recognovit:

1. Quod mutaverint ritum: Nicolaus Alexiewicz, Stephanus Stolarz, Joannes Charachułka, Stephanus patris prioris Dominicanorum, qui ritum graccum multum irridet, uxor Constantini Wachocki, Joannes Karwacki, Marianna Puchowska, et Nicolaus, carnificis filius, in oppido Buczac; Joannes Ciołko, Parascewa Zuzczakowa, a marito latino compulsa, in oppido Potoki; Julianna Marcinowa et Anna Sklarzowa in villa Trybuchowce; Catharina Dziubicha a marito persuasa et a patribus Dominicaniis Buczacensibus admissa, atque Anastasia uxor Valentini, a marito coacta, in oppido Monasteryska.

2. Quod patres Dominicani Potocenses cum indignatione et contemptu prohibuerint parochi rutheno pulsum campanarum diebus veneris et sabbatho sancto secundum calendarium latinum incidentibus.

3. Quod praedicti patres Dominicani Potocenses, in jura parochorum ruthenorum involantes, tres mulieres ruthenas post partum benedixerint. Id ipsum multoties attentarunt patres Basiliani Buczacenses, alia his parochianis sacramenta: baptismatis, —in privatis aedibus, confessionis et communionis paschalis atque-magnificae Wagierska in palatio administrantes, aliaque sacramenta peragentes et jejunia ad sanctos Apostolos, nec non in hebdomada ante quadragesimam, in qua nonnisi lacticiniis vesci permissum, cum scandalo christianorum ruthenorum frangant.

4. Quod generosus Paszyński, administrator Sokołowicensis, ruthenos non aliter soleat nominare, nisi quod sint spurii et schismatici.

In decanatu Zarwanicensi (mutaverunt ritus 9).

Admodum reverendus decanus recognita a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Maria Bartłomiejowa in oppido Podhayce; Michael Karycki et Parascewa Błażkowa in villa Trybuchowce, Andreas Kulczycki in villa Kaniow decanatus Brzezanensis, Theodori Kasianowicz proles: Mathaeus et Agatha in villa Cebrow, Panthaleon Matyszow in villa Pleszkowce, Alexius Gulowaty in villa Kuzowce decanatus Zboroviensis; Anna Węgrzynowa in villa Białkowce.

2. Quod in villa Trybuchowce reperiantur sex matrimonia mixta, quorum proles per praepotentiam in ritu latino baptisari consuevit.

In decanatu Dunajoviensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus decanus a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Nicolaus Korkow in villa Biała, Katarzyna Kazimirzowa in Stary Stratyn, Simeon Stadnik in villa Pukow, Basilius, Iwaszko, Daniel Panczyszyn, Georgius olim, nunc Adalbertus vocatus Kucharzow in villa Żółczow, Anna Szewcowna ex villa Lipica Gorna, accepta ad obsequia aulae Żółczoviensis de compulsu ejusdem; Joannes Bogusz in villa Szpikłosy; magnificus Żurakowski, tenutarius Remezowiensis, postquam nupserit mulieri latinae, Matheus Pacholek et Andreas sutor, nupti mulieribus latinis in villa Remezowce.

2. Quod illustris et admodum reverendus Czechowicz, canonicus collegiatae Żółkiéviensis, praepositus Zboroviensis, matrimonium Thomae ruthenorum cum muliere latina, sine praemissis bānnis et confessione ex parte viri, in ecclesia sua Zboroviensi benedixit.

In decanatu Halicensi (mutaverunt ritus 2).

Admodum reverendus decanus expiscata ex parochis detulit: quod in villa Truścianice ritum nativum graecum deseruerunt et latinum amplexae sunt: Maria et Anna filiae Michaelis Żurawicki.

In decanatu Zboroviensi.

Videantur adnotata in decanatu Zarwanicensi retro.

In decanatu Uscieciensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus decanus collecta a parochis sub conscientia retulit.

1. Quod mutaverint ritum: Maria Joannis Szewczyszyn de villa Tumir, filia Muszyńscii et Theodorus Ilnicki ex villa Byszow; Joannes Dubrawski ex villa Krimidow; Eva Andryjowa et cujusvis nominis Wołoszka ex persuasione patrum Capucinatorum Mariampolensium, qua de re coram eis conquestus parochus contemptuosam cum ignominia recepit satisfactionem, item Antonius Ilnicki, cujusvis nominis Klemensowska, Anna Papirska et Lubieniecki, a matre coactus, in villa Daszow; Basilius Stampurski in oppido Uscie; Maria Paradowska. Catharina Sumisławska in villa Tostobaby.

2. Quod tam in oppido Uscie, quam in oppido Horozanka, cum festa paschatis non simul incidant, sacerdotes latini cursum devotionum solitarum cum pulsu campanarum diebus Veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum ruthenis in ecclesia impedire soleant.

3. Quod reverendus Nawrocki, plebanus latinus Horozanecensis, quinque proles ruthenorum sine ulla necessitate baptisaverit, sine, ut in post ritum latinum sequantur.

4. Quod generosus Ossowski, administrator Konczacensis, cogere soleat ruthenos ad violandum festa de praecepto laboribus operum servilium.

In decanatu Tłumacensi (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus Łomikowski, decanus, recognita sub conscientia per parochos retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Theodorus Pałamarz, Joannes Ogrodniczek, Maxim Antonow, Theodorus Buskow, postquam mulieri latinae nupserit, Lasarus Sliwiński, Theodora Kowalicha, Jacobus Moskal, qui ad reditum sub excommunicationis poena fuit compulsus, et in ea perseverans, per admodum reverendum Woycicki, praepositum latinum Tłumacensem, fovebatur, Matheus Biłowus, Theodorus Mysliwy, Thomas Szydłowski cum filiis, Thimothaeus, reverendi Preczyski presbyteri filius, Simeon Tereszczukow in oppido Tłumacz. Agatha, quae circa connubium cum ritu et nomen Səphiam

mutavit, et Catharina virgo, ancilla aulica, in villa Hostow. Maria Zilczka. Maria Kraszewska et Sophia, ejus ancilla, item Nicolaus Organista et Anastasia, existentes in famulatu apud reverendum Buyny, plebanum Chocimirenssem, in villa Chocimirz; nec non Petrus, famulus generosi Michałowski et Basilius Gałaganczyn, itidem Chocimirenses; Anna Żakowiczowa, per maritum latinum coacta, ex villa Okno; Gregorius, famulus generosi Zieliński, ex coactione ejusdem in villa Bukowina; Anastasia Andrzejczukowa ex villa Czortowce, Anna Marusina, Andreas, filius Basilio textoris, generosus Biliński, cum mulieri latinae nupserit, Anna Kazimirzowa—in villa Hryniowce; Anastasia Doroszewna in villa Żywaczow; Anna Stangretczukowa in villa Nizezwiska; Agatha Krawcowa in villa Pułniki; Gregorius Kamiński, Komnicki, famulus magnifici Gorecki, Catharina Drohomirecka, Catharina Juzinkiewiczowa, Maria Choynacka, Anna Kwaśniowska, Maria Dąbrowska ex villa Gruszka, Petrus Czaykowski ex oppido Niżniow; Maria Rożanowna ex villa Bratkożow; Maria Wołoszynow ex villa Porchowa; Alexius Szak et uxor Valentini aurigae aulici Deleviensis, postquam matrimonio cum eodem per reverendum Zazembowicz, commendarium latinum Koropiecensem, fuerit juncta. Joannes Lisowski de villa Isakow.

3. Quod, occurrentibus non simul festis paschalis sacerdotes latini: Bieczycski—antecedaneus et Woycicki—modernus praepositi, et Grosman, commendarius Tłumaczenses, item patres Paulini Niżniowienses, qui campanam discutere jusserunt, pulsus campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam calendarii latini in ecclesiis ruthenis cum sacerdotum nostrorum postpositione et in ritum contumelia impediabant.

2. Quod festa de praeccepto secundum vetus calendarium per operas serviles ruthenis violare mandabant potestates curiarum: Tłumaczensis, Sorocensis, Scianecensis, Holeszowiensis et Kutyscensis, pariter non sine ritus contemptu.

4. Quod ritum nostrum graecum saepies irriserint non solum variae conditionis laici latini, sed etiam ipsimet ecclesiastici, in scholis patrum societatis Jesu professores studiosos ruthenos vexantes, item religiosi patres bernardini Gwozdecenses et patres paulini Niżniowienses cum personarum contemptu et postpositione.

5. Quando contingit ex decreto consistorii latini Leopoliensis ad instantiam sacerdotis rutheni generosum Szoszewski propter percussionem ejusdem sacerdotis pro excommunicato publicari, per illastris Woycicki, praepositus Tłumaczensis, excommunicatum in ecclesia sua publicare renuebat; idem

aliam per decretum iudicii rutheni excommunicatum ad divinorum participationem in ecclesia sua scienter admittebat. Similiter pater Bruski, subprior Dominicanorum conventus Potocensis, in ecclesia ruthena Scianensi, interdicto subjecta, praecautus et praemonitus in contemptum jurisdictionis, non verendo irregularitatem, missam celebrare praesumpsit.

6. Cum virtute decretalis sanctissimi domini Benedicti XIV, papae, prohibentis, ne christiani apud judaeos famulatum praestent, sacerdotes nostri ex mandato illustrissimi pastoris nostri in sequellam suprafata decretalis executivo christianos ruthenos sub excommunicationis poena ipso facto incurrendo monuerint, ne annua aut diurna obsequia judaeis praestare praesumant, perillustris Woycicki, praepositus Tłumacensis, cum suo commendario dominos saeculares contra sacerdotes nostros incitabant et patres Paulini Niżniowienses ipsimet parochum Turcensem propter prohibitionem ejusmodi variis modis angarisabant, alii vero sacerdotes latini collatores parochorum ruthenorum ad emungendas ab ipsis decimas sollicitabant.

In decanatu Żukoviensi.

Admodum reverendus Basilius Oślowski, decanus, recognita sub juramento ab aliquibus sacerdotibus retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Basilius Baczyński in villa Turka; Basilius Berezowski in oppido Żukow; in eodem oppido Żukow admodum reverendus Jankowski, praepositus latinus, retruso violenter proprio parocho rutheno a generoso Joanne Żurakowski, moribundo, ipsemet eum disposuit, confessionem suscepit, viaticum ritu latino contulit et ecclesia sua latina sepelivit, interceptis omnibus mobilibus, post obitum ejus derelictis, cum evidenti legitimi parochi injuria.

2. Quod in villis: Białostawy, Czarnestawy, Berezow et Czarny Potok rutheni saepies cogantur festa propria de praecepto operibus servilibus violare, ex quo villae praefatae per illustrem Cetner infideli Jankiel, haebreo, in arendam fuerint missae, contra recens emanatam prohibitionem sanctae sedis apostolicae, qui judaeus severis jussibus et verberibus miseros ad suprafatam festorum violationem compellebat.

3. Quod idem infidelis Jankiel, bonorum arendatorius possessor, Christi fidelibus ruthenis famulatum sibi praestare demandabat ex obsequio, quod ei peragere debebant.

4. Idem infidelis reverendum Alexium Niedzielski, commendarium ruthenum Białostaviensem, eiusque familiam verberibus afficiebat, de quibus enormibus injuriis cum praedictus sacerdos coram commissario magnifici Cetner contra suprafatum infidelem possessorem querulatus fuisset, satisfactionemque expostulas et, loco satisfactionis redargutiones recepit et, judaeum commissarius memoratus protegendo, omnes adhibuit modos et media, quibus obviasset, ne miser sacerdos ad quem de jure cum suis injuriis se referre posset.

In decanatu Oteniensi (mutaverunt ritus 25)

Admodum reverendus Nicolaus Osławski, decanus, collecta sub juramento a parochis retulit:

Quod mutaverint ritum: Catharina, ancilla domini Pulikowski, ex persuasione ejusdem in villa Korszow; Catharina Kazimirzowa et Stephanus Sartor, hi filios quoque suos in ritu latino baptisarunt; et Maria Szaldanowa in villa Tarnowica; nobiles: Joannes, Basilius, Alexander, Michaël, Gabriel et alter Joannes Żarscy, Catharina et Magdalena filiae Świętkowskiego, Anastasia Rybińska, et Anna Żarska in villa Czeremchow; generosus Stephanus Słonecki in villa Cucyłów, ob irrisionem consodalium, in cohorte cum ipso existentium, Nicolaus Osadca, Petrus Kuziow in villa Przero'sl; cujusvis cognominis Jaško ex persuasione generosi Juszowski, domini sui, cui inserviebat in villa Chudkow; Adalbertus Zuzanski cum uxore filiisque in villa Chlibycz; Andreas Strzelbicki, Victor Biliński, Martinus et Joannes Bidziński, Anna Banliczka, Anna Fartykiewiczka, Anna Karmańska, Theressa Marunczyna, et tres infantes Casimiri Uberylaka in villa Paryszcze; Anastasia Dundiakowa cum duabus filiabus, Martinus Bidziński cum uxore et filiis, Theressa Czerbanowa, Skorupski, Basilius, famulus curialis in villa Zakrowce; Sophia et Maria Moreckie, Maria Masztalerka et duae filiae Klipowe in villa Pniowie.

2. In villa Hołosko filium Jaška, baptisatum per parochum ruthenum, reverendus commendarius Oteniensis jussit in rito latino educare, et ad se ad confessionem adducere; in oppido Nadworna vicarius, quidam pater Franciscanus, absque necessitate, imo obstante parocho rutheno, prolem Mariscae et Josephi Szewe per vim baptisabat, ut dein in ritu latino esset.

3. Quod matrimonia benedixerint: in villa Korszow commendarius Oteniensis Mariannae nativae ruthenae et quidem sine praemissis bannis,

quae in propria eius parochia proclamari debebant; in villa Tarnowica idem commendarius Mariae Saldaczowa; in villa Pezenizyn commendarius Kholmensis filius Alexia Tymaklak, parochiani rutheni.

4. Quod patrone latini diebus festis de praeepto ruthenorum propriis laboribus operum servitiam cogant violare, praecipue in villis: Uhorniki, Targowica una et alia Leśna, Nazawitów, Przerosi, Chlybycz et in villa Chudków, administrator, jubens diebus festis de praeepto a meridie laborare, irridendo blaterare solebat, dicendo: sicut gelu a calore solis liquescit, ita festa ruthenorum post meridiem. Infidelis Jona et Szmaia in bonis Kniazdwor et Flumaczyk, sibi arendatis, non solum diebus festis christianos ruthenos ad opera cogunt, verum etiam percutere praesumunt, non sine ignominia religionis christianae.

5. Quod in villa Targowica Martinus Nowakowski, irridendo devotiones ruthenas, cantare, dominus autem Młodecki—missam ruthenam cum rebus prophanis miscere et assimilare multoties praesumebant.

In decanatu Stanislaopoliensi (mutaverunt ritus 33).

Admodum reverendus Wołkunowicz, decanus, recognita sub juramento a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritam: in villa Ladzkie Michał Łucki, coactus a religionissimo Kolędowski, praeposito latino Sołotwinensi, uxor generosi Ostrowski, Theresa, filia generosi Krajewski, ad seductionem patrum Dominicanorum Tysmienicensium, Joannes, Basilius, Alexander Żarscy, filii generosi Petri Żarski et quidem duo posteriores, cum scholas patrum societatis Jesu Stanislaopoli frequentassent, ab iisdem persuasi; in villa Czeremachow: Basilius, filius Alexandri Żarski, per reverendum Paciewicz, vicarium Otenienssem, inductus; in villa Marhowce: filia generosi Stanisłai Krajewski, nupta generoso Kniechinicki, rutheno, cum in statu virginali fuisset sumu patrum Dominicanorum Tysmienicensium; item mulier ruthena de villa Żuraki, nupta marito Mazur, ex persuasione patrum Dominicanorum Bohorodozanensium; in villa Krecchowce: Michał, filius Georgii Wisznik, consilio reverendorum vicariorum stanislaopoliensium; Stanislaopoli: Joannes Smułski, Anna Dactowa, Anastasia Matiaszowa, Anastasia virgo et Theodorus, famulus patrum Trinitariorum, filii Nicolai Pachofek, Joannes Hrynyszko, Nastasia Powedyczka, Maria Diabekiewiczowa, Stefanowa Rymarka, Nastasia Ladekorska, Helena Żolnierka,

Helena virgo, Soroczyński, Bobrowlański—studiosus, Joannes Maxymowicz, Nastasia altera virgo, Zaleska, Maria Węgrowska; in oppido Tysmienica: generosus Joannes Żartwiecki, inite matrimonio cum muliere latina, suasu patrum Dominicanorum; iidem patres duas filias Josephi Hanczarz, incolae Stanislao poliensis, ruthenas, ad ritum latinum induxerunt et matrimoniis copularunt; quarum maior natu, a primo legitimo marito suo derelicta, per eosdem patres alteri fuit copulata; cum autem primus maritus redivisset et uxori suae legitimae cohabitare voluisset, dicti patres impediunt et cum secundo habitare jusserunt; in villa Kłubowce generosi: Antonius Głowacki et Joannes Jedliński in proventa aetate suasu dictorum patrum Dominicanorum. In villa Chomikow: Marianna, filia Joannis Żegartowski, ante nuptias sui a reverendis vicariis Stanislao poliensibus ad ritum latinum suscepta et, in majorem ritus contemptum et violenter, in eadem ecclesia Chomikowicensi ruthena reverendus Sosnowski, unus praedictorum vicariorum, matrimonium eidem Mariannae cum Antonio Sokołowski, latino, benedixit; item in villa Tysmieniczany: Theodorus Bożedarski suasu patrum societatis Jesu ritum latinum amplexus.

2. In oppido Tysmienica quotquot sunt matrimonia virorum latinorum cum mulieribus ruthenis, horum omnes proles famellas vi et coactive patres Dominicani, curam animarum ibi habentes, baptizare solent et ad suum ritum pertrahunt.

3. Iidem patres Dominicani Tysmienicenses mulieres ruthenas, judaeis famulantes et propterea in excommunicatione existentes, scienter ad divina in ecclesia sua admittebant et unam earum, filiam pastoris pecorum, in actuali excommunicatione existentem, ad ritum latinum admiserunt et matrimonio cum Jacobo Mazur junxerunt.

4. Iidem patres Dominicani pulsum campanarum in ecclesiis ruthenis impedire solent, quando non insimul coincidunt dies veneris et sabbathi sancti.

5. In oppido Żysiec et Zagwoździe domini gubernatores festa juxta calendarium graecum de praecepto servilibus operibus per ruthenos coactione violari jubebant.

6. In villa Tysmieniczany reverendus Petrus Tomicki, societatis Jesu procurator, in publico numerosi populi ad laborandum congressu ceremonias ecclesiae ruthenae critrans et irridens, ad finem blasphemio ore non erubuit proferre: *«vestrae devotiones ululatus canum sunt similes»*.

In decanatu Bohorodczanensi (mutaverunt ritus 27).

Admodum reverendus Maciewicz, decanus, recognita sub juramento a nonnullis parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum nativum ruthenum: Petrus Swatek, Martinus Lechnowicz, et duae filiae Cikonskiego in villa Żuraki; Joannes Dowbenczuk cum filio Demetrio, Iasilius Maychrowicz cum duobus filiis, Maria Osiecka et aliae undecim mulieres ruthenae, viris latinis nuptae, studio reverendi Kolendowski, in oppido Sołotwina; Stephanus et Gregorius Grabowiec, Thomas Bałaban, Joannes Bogusz, mutato sibi nomine Jeremiae, qui iterato ab illustrissimo episcopo Bacoviensi fuit confirmatus, in villa Grabowce; Joannes Wasilkiewicz et Mathias, frater ejus, jussu dicti illustrissimi episcopi Bacoviensis in oppido Bohorodczany.

2. Quod praedictus reverendus Kolędowski, praepositus Sołotwinensis, duabus faeminis ruthenis matrimonia cum viris latinis contra usitatam praxim benedixit.

In decanatu Kosoviensi.

Admodum reverendus decanus expiscata sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum in oppido Kosow: Anna Finiszanka, Basilius Leszczuk, duo fratres Kohonczykowie, ad aulam pro famulatu accepti.

2. Quod reverendus pater Suszewski, guardianus, matrimonium Annae Ferenczuczkowa cum viro latino contra usitatam praxim et consuetudinem benedixit.

In decanatu Zabłotoviensi (mutaverunt ritus 4).

Admodum reverendus Tamowiecki, decanus, relata sub juramento a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum in villa Markowce: Maria, uxor Satoris, ex mariti latini persuasione. In villa Borszczow: Joannes Zatarski, qui etiam

blaterabat, quod sacerdos rutenus, etiamsi diabolicum os haberet, non persuadebit ipsum ad redeundum ritum graecum nativum ipsius; in villa Zabluka: generosi Słoneccy, adhuc in scholis existentes, propter ritus graeci a latinis irrisionem.

2. Quod praepositus Zabłotoviensis ritus latini infantes parentum ritus graeci absque necessitate baptisaverit, fine, ut in post in ritu latino permanerent.

3. In oppido Zabłotow, in villis: Troscianki, Tułuki et Wołczkowa rutheni festa propria de praecepto ex mandato respectivorum suorum dominorum persaepe operibus servilibus violare cogantur.

In decanatu Kołomyjensi. (mutaverunt ritus 2).

Admodum reverendus decanus recognita per nonnullos parochos retulit.

1. Quod antecedaneus commendarius latinus Kołomyjensis, reverendus Wojcicki, generosae Rastawiecka, viduae ruthenae, matrimonium cum generoso Staniszewski latino sine praevis in parochia mulieris bannis, et contra continuo usitatam praxim in ecclesia latina benedixit

2. Quod reverendus Lipowiecki, pariter anteactus commendarius latinus Kołomyjensis, sine ulla necessitate, imo contra expressam patris rutheni, Theodori Skoczyński, ad insinuationes matris latinae, filium ritu latino baptisaverit, et alteram filiam Catharinae Sietniczka, ruthenae, contra matris voluntatem.

3. Idem reverendus Lipowiecki edictum publicum dedit et promulgavit, ut nullus parochianus latinus filiam suam in matrimonium viro rutheno tradere praesumat, latinos vero adolescentes cum virginibus ruthenis nubere permisit et suasit eo fine, ut nuptae facilius ritum latinum persuaderentur amplecti.

4. Idem reverendus Lipowiecki Malinowscio rutheno eousque matrimonium cum muliere latina benedicere renuebat, quousque dictus Malinowski ritum latinum non fuerit amplexus.

5. In parochia sancti Michaelis Kołomyjensis reperiuntur quinque conjugia mixta, quorum proles utriusque sexus per praepotentiam in ritu latino est baptisata.

6. Ritus mutarunt: praedictus Malinowski modo supra fato, et Maria uxor Lawryniec, latini, postquam eidem nupserit in villa Ceniawa.

In decanatu Horodenensi. (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus recognita retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Gregorius Petraszewicz, Joanea Stadnik, Basilissa Katrunynowa, postquam viro latino nupserit in oppido Czerlenica, Parascewa Roznowska, nupta Matiae Nowakowski, in oppido Horodenka, quae, quamvis per decretum reverendissimi officialis rutheni Haliciensis et visitatoris generalis sub tempus visitationis faerit monita sub excommunicationis poena, ut ad nativum ritum redeat, et monita non parens, quamvis fuerit per omnes ecclesias publicata in hujusmodi excommunicatione, attamen non rediit, siquidem patres missionarii Horodenscenses certificarunt ipsam, hanc excommunicationem ei non nocere; item Anna Podolska, filia atamani Horodenscensis, item Petrus Kapustiak, Parascewa Saewcowa, et Petrus Marciniak Siemakowienses, virgo in famulatu apud Michaellem Sartorem existens, et uxor Andraee textoris Strzelcze studio patrum Missionariorum, Melania, socrus braxatoris, Catharina, soror generi reverendi parochi ecclesiae sancti Georgii in Horodenka, Sophia, uxor Jaworczyka suasa patrum Bernardinorum Gwozdecensium, Maria, uxor icolladiarii (sic) Kolaczковиensis, Anna Wołyńska et Petrus Gumienny de villa Winograd, generosus Baczyński de villa Turka, uxor Tomae, incolae Lubkowiecensis, Gregorius Stadnik ex oppido Obertyn; Catharina Ostropolska, Alexius Buydasz et alii fratres et sororos ejus, Michael advena, incolae Rosochacenses, Anna Teremyłowna Oknianensis; Stanislaus Anaczewski, duo fratres Krechowieccy et Anna soror eorum et Kostycha Stadniczka Targowicenses, Catharina ancilla Potoczyscensis curialis, ab administratore compulsa; Helena Luczzycha Horodnicensis; Gregorius, Stephanus et Andreas Myszkowscy Jasienovienses; Mikołicha Zabczukowa Czenilicensis; Stanislaus Zaleski, Maria vidua, Ilnicki, Maria Nikiforowa, filius Kuziow ad compulsum patrum Missionariorum, Joannes Dumanowski, Oknianenses; et notarius gubernatoris Czortoviensis.

2. Quod reverendus Mackiewicz, superior Missionariorum domus in Horodenka, parochum in villa Potoczyska, Missionariosum haereditaris,

inerepaverit, propterea, quod ancillam, hebraeis Potoczyscensibus contra prohibitionem annuatim famulantem, ad ecclesiam, propter temerariam in dicto famulata apud Judaeos perseverantiam in excommunicatione existentem, non admittebat. Pariter et alii patres Missionarii, signanter reverendus Duna-jewski, qui est de ritu graeco, tam suprafatum parochum Potoczyscensem, quam et alios ritus nostri sacerdotes verbis contumeliosis quandoque afficere solent, ad assistendum sibi in processionibus suis, praesertim sub tempore missionis, sacerdotes nostros ex debito esse praetendunt, et obligare volunt.

3. Suprafatus pater Mackiewicz, Missionariorum superior, subditis suis Potoczyscensibus prohibet, ne ecclesiam novam in locum combustae reedificent, neve aliis necessaria provideant, aut legata aliqua faciant; et quia laboriosi: Simeon et Jacobus Fedackowie libros, devotioni inservientes, contra ejus perhibitionem ex pietate sua ad ecclesiam emerunt, Joannes vero Winik legatum quinque talerorum pro eadem ecclesia fecit, pro pio hoc opere et pater Mackiewicz, domino suo, castigati fuerunt, et ab eo tempore nullus quidquam, similis poenae timore, pro ecclesia audeat offerre.

4. Idem patres Missionarii, seu verius eorum superior supranominatus, hebraeo, arendatorio suo tabernali Potoczyscensi, parochum illius loci gravari permiserunt, subditum advenam, per dictum parochum pro suo commo-
modo in fundo ecclesiastico locatum, ad operas curiae suae praestandas adigebat, agrumque vigore erectionis ecclesiae in integro reddere omnino renunt.

5. Idem patres Missionarii in pulpito quandoque depredicare non erubescunt, ritum latinum esse perfectiorem, delictioremque, ut ruthenos ad eum amplectendum facilius allicerent.

6. Idem patres Missionarii, praemoniti per sacerdotem quandam Parascyayam, volentem, cum viro latino nubere, esse ruthenam, eandemque confessionem nec communionem praemisisse, neque proclamationes ex parte ejus fuisse, eam nihilominus per unum illorum, cum dicto viro matrimonio junxerunt, et ab illo tempore ad ritum latinum susceperunt.

7. Tam saepedicti Missionarii, quam et alii sacerdotes latini ruthenos per saepe irident, iritum vituperant, in scholis professores studiosos ruthenos propter ritum persequuntur, et, qui eos irident, non castigant.

8. Tam in bonis praedictorum patrum Missionariorum, quam in aliis laicorum exemplo dictorum patrum, festa ruthenorum de praeccepto per-

miseros ruthenos, verberibus coactos, persaepe operibus servilibus violantur.

9. Pater Adalbertus, prior Dominicanorum Sniatynensium, invitato ad se reverendo Petro Dankowski, parochus ecclesiae Transfigurationis Christi Domini Horodenscensi, eundem, nulla data sibi occasione, per duos religiosos violenter denudatum et tentum, laico suo, venerabili Marco, in sui praesentia flagellis caedere jussit. Ex eodem conventu Sniatynensi unus religiosus pater in ecclesia Toporczykoviensi ruthena, interdicto subjecta, in contemptum jurisdictionis, non veritus irregularitatem, sacrosanctum missae sacrificium celebrare et sacram communionem ministrare ausus est ac temere praesumpsit.

In decanatu Sniatynensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus Klokiewicz, decanus, recognita a nonnullis parochis sub juramento recognovit:

1. Quod ritum nativum mutaverint: Basilius Grodowski, Catharina Szwaszewska, Maria Piotrowska, Sophia Gorzewska, Sophia Belkowska, Catharina Słomiakowa, Maria Andrzejowa, Basilius Smolisicki, Parasceva Klecka et sorores ejus: Anastasia Święcicka, Anastasia Sielmanowa, Helena Franciszkowa, Gregorius Sawczyn famulus; quorum plures ad id sunt coacti a maritis latinis et parochis, praesertim a reverendo Antonio Więśławski, commendario Sniatynensi, qui infantes ruthenos in ritu latino baptizare praesumit et Mariam, Francisci Sutoris uxorem, ruthenam, cum injuria parochi rutheni in ecclesia sua latina sepelivit.

2. Idem commendarius Sniatynensis et pater prior Dominicanorum illius oppidi, pulsam campanarum in ecclesiis ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto vi et violenter impedire consueverunt, cum variis improperiis.

3. Quod in villis Uściec et Tułowka rutheni diebus festis de praeecepto opera servilia peragere cogantur, et quandoque ab auditione missae sacrificii ad labores evocantur.

4. Quod patres Dominicani Sniatynenses a parochus Potoczensi, et illustrissimus ac reverendissimus Głowiński, sufraganeus Leopoliensis, qua praepositus Sniatynensis, a parochus Tułowcensi apiariam exigere et vi accipere soleant.

In decanatu Perehinscensi (mutaverunt ritus 16).

Admodum reverendus Bereznicki, decanus, retulit, quod mutaverint ritum: Joannes, neophita Nowicensis, Basilius Lachowicz, Anna Senikowa, Stephanus et Andreas Fedorenkowie, Misaël Dydenkow, Catharina Koziewiczowa Roźniatovienses, dominus Bielański cum sua sorore origine Żółkiewienses, commissarius in villa Pohorki, generosi Słonecki filii—omnes Tuzyłovienses, generosus Andreas Hoszowski, administrator Rachinensis, filii generosi Stephani Krechowiecki Twaryczovienses incolae.

In decanatu Camenecensi.

Cameneci in parochia admodum reverendi Wolański, decani Kitaygrodensis, patres Missionarii sub tempus missionis ruthenum catholicum, annorum circiter quadraginta, ad ritum latinum converterunt. Ibidem, Cameneci, pater Gniewosz societatis Jesu cochlear, quo sacrosancta Synaxis in ecclesiis nostris porrigatur, imprudenter cribrabat.

In decanatu Czarnooostroviensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus Strzelbicki, decanus, a parochis exacte informatus, retulit:

1. Quod mutaverint ritum studio et blandimentis sacerdotum latinorum, signanter patrum Dominicanorum Szarawcensium: Maria Kazimirzycha Masztalirka in villa Chodkowa, Mathias Kucharz in villa Czerepowce. Parasceva, virgo famulans in villa Maliucze, Anna Karniowska in villa Lewkowce, Joannes Gajewski in villa Kopaczowka, Joannis Sztokało filii tres in villa Pochutyńce, Maria Rymarka, Euphrosina, famula Michaëlis Hortulani, in villa Baywołowce, generosi: Pelagia, Justina, Ignatius, Joannes, Gabriel Gałuzińscy in villa Hruzawica.

2. Quod parochus Maniłoviensis, in aetate juniore scholas frequentans, saepe audierit patres societatis Jesu ritum graecum cribrasse, et studiosos ruthenos irrisisse ac velipendisse et contemptuasse.

3. Quod admodum reverendus praepositus Płoskiroviensis filium, ex patre rutheno, matre latina natum, ritu latino baptisaverit, sine, ut ritum latinum sequatur.

4. Quod reverendus pater Głowacki, prior Dominicanorum Szarowcensium, suprafatae Annae Karniewska, adhuc in ritu graeco existenti, cum vno latine matrimonium sine praeviis ex parte mulieris banis benedixerit; idem simile matrimonium benedixit in villa Perehliki pariter perillustris Diński, canonicus praepositus Czarnoostroviensis, Georgio Szydłowski rutheno cum muliere latina, sine praeviis banis ex parte ruthenorum, matrimonia benedixit. Cum autem parochus ruthenus Hrazoviensis in praemis dictum patrem praepositum cum omni civilitate convenerit petieritque, ne similia summe praejudiciosa perpetret, responsum ab eodem recepit contumeliosum et inurbanitatis plenum.

In decanatu Czerwonogradensi (mutaverunt ritus 22).

Admodum reverendus decanus habita a parochis retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: Theodorus Czarnecki, Anna Zazarowiczowa, Maria Huczyccka, Anastasia Paulicha, nupti: primus mulieri, reliquae viris latinis in oppido Jagielnica; Gronkiewicz, Topolski et Justina Żurakowska in villa Kociubiniec; Hadyński, Daniel Pacholek et Theodorus Dobosz in villa Probużna; Nicolaus Biliński et Joannes Debiecki, ductis mulieribus latinis in vicinis, in villa Toustanic; duorum Kulichinorum fratrum uxores, postquam illis nupserint, quarum prima vellit ad nativum ritum redire, sed latinum parochum timet, qui eam propterea, quod redire ad ritum cogitaverit, publice in ecclesia nimis redarguebat, altera vero, tanquam rem pessimam, nativum detestatur ritum, ambae de villa Zerawa; filius cuiusdam textoris, et filia reverendi parochi ecclesiae sancti Nicolai oppidi Jazłowiec per reverendum Markowski, parochum latinum, baptisati, ritum latinum sunt amplexi. Item reverendus Michael Drohomirecki, Nicolaus Kirdicki, et Stefanica Staszkowa, incolae Nagurzauanses Czerwonogradenses, Petrus, Wasilewicz, Hedvigis Grodecka et soror ejus Maria, incolae Torcenses, pariter ritum mutarunt.

2. Quidam Reinhold, bernardinus ex conventu Gwozdecensi, capellanus agens apud illustrissimum Puzyna, capitaneum Ipitensem, matrimonium

certae mulieri ruthenae, cum aulico latino ignotum, ac cum consensu alicujus contrahentium parochi in privata capella Probużnensi sine praeviis bannis et confessione nulliter, praesumitur, benedixisse. Item generosus Demian, prior conventus patrum Dominicanorum Sidoroviensium, Helenae cuidam ruthenae, sub ea obligatione, ut ritum latinum amplectetur, cum viro latino in ecclesia sua Sidoroviensi matrimonium sine praeviis bannis et confessione benedixit. Idem pater, prior Sidoroviensis, in ecclesia ruthena Orynkoviecensi, interdicto subjecta, absente ejus paroco, clavibus ad eam ex residentia acceptis, aperta, sciens, fuisse interdictam, missam celebravit, non veritus irregularitatis poenam.

3. Perillustris Szczepankiewicz, canonicus Camenecensis, praepositus Kopyczynensis, mortuum parochianum suum latinum in villa Krogulec eo, quod per parochum ruthenum in mortis necessitate fuerit dispositus, coram eodem confessus et absolutus, in cemeterio suo noluit sepelire, dicens coram vulgo: invalidam fuisse ejusmodi confessionem.

4. Quod festa de praecepto corporis Christi, Beatissimae Dolorosae, et Transfigurationis Christi Domini de mandato curiae Torsensis operibus servilibus coacti fuerunt violare.

In decanatu Bilscensensi (mutaverunt ritus 6).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Anna Lipowiczowa in villa Szarszezeniow, qua ad proprium ritum velet redire, sed timet admodum reverendum Tchorzewski, praepositum, latinum Tlustensem, cujus infantulum contra ejus et mariti rutheni voluntatem baptisavit; Justyna Klanczyńska et soror ejus Anna Sokolowska, in villa Szuparki; Maria Lapińska et Anna, virgo in famulatu aulae, in villa Nowosielce.

2. Quod praedictus admodum reverendus Tchorzewski, praepositus Tlustensis, praefatam Annam, non valens vivam ad ritum latinum convertere, mortuam in ecclesia sua cum injuria parochi, se opponentis, et colaphi eidem impictione, super qua re processus eidem fuit intentatus ad consistorium, latinum Camenecense, sed parochus noster nihil est lucratus. Idem, quibus ruthenis adolescentibus sine praemissis bannis et confessione sacramentali in propriis eorum ecclesiis cum mulieribus latinis matrimonia bene-

dixit, Simile matrimonium benedixit reverendus Buskowski, parochus Krzywiescensis, praefatae Justinae Klaczyńska, suscepta ea prius ad ritum latinum.

3. Quod festa de praeepto ruthenorum jubentur saepe laboribus per ruthenos violari, praesertim in villa Skuwiatyn festa Transfigurationis et Corporis Christi.

In decanatu Satanoviensi.

Admodum reverendus Gajewski, decanus, recognita fideliter a parochis retulit: Quod admodum reverendus Standorf, praepositus latinus Kumanoviensis, abœdarium rutenum ad ritum latinum amplectendum persuasit, et, in eodem ritu latino existentem, penes se retinet, nec ad requisitionem praedicti decani vult restituere. Idem praepositus Kumanoviensis anno 1758 ad villam Hreczana in quadragesima superveniens, intravit tabernam cauponariam, ibi homines ritus latini dispulit, unum autem ruthenum, legatum ad se, advehi jussit, quem, apud se per tres dies tenendo, persuadebat, ut ritum latinum amplecteretur et nolentem amplecti horrendissime concussit, qui postea fuga se salvavit.

In decanatu Husiatynensi (mutaverunt ritus 26.)

Admodum reverendus Stopniewicz, decanus, collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Alexius Zwarow, Maria Stojaczcha et Anna Machowa post inita connubia cum viris latinis in villa Kutkowce imo ex parte Annae neque banna praecesserunt, sed a patribus bernardinis Husiatynensibus immediate ante connubium cum Luca Machow ad ritum latinum suscepta, qua de re parocho mulieris requirenti patres praedicti responderunt: mutationem hanc non obstare, cum sit una fides. Petrus Dobrzański, per patres Jesuitas Missionarios Liczkiewiczenses persuasus, in villa Horodnica; generosi: Andreas, Mathaeus et Joannes Olszewscy fratres in villa Ciemierowce; Mathaeus Hryhoriew in villa Rakowy Kąt, quem requirendo parochus a patribus Missionariis Liczkiewiczensibus, ut ad proprium ritum rediret, ab iisdem contumeliosam recepit responsionem, quod id neque Popa,

neque ejus Władyka efficiet, ut ad ritum ruthenum redire possit; Maria Sebestyanowa, nupta viro latino, Michaël Kamieniarz, ejus frater, Joannes et virgo certa, per aliquod annos apud judaeos in servitio existens, quae, tanquam excommunicata a cofessione, per parochum latinum ad confessionem, communionem et ritum admissa, in villa Nizborg; Maria Woźna in villa Krzyweńkie, Maria Pacochowa ex persuasione patrum Missionariorum societatis Jesu Liczkowiecensium, ut salva esse possit, et Theodorus, porcorum pastor, ex ejusdem Missionarii in villa Sienkowce.

2. Quod nonnulli parochi, signanter Kutkowiecensis et Olchowczycensis, ab administratoribus villarum, atque Trebuchowiecensis, a patribus Missionariis Liczkiewiczensis persecutiones patiebantur propterea, quod, secundum mandata illustrissimi sui episcopi, in fundamento prohibitionis Benedicti XIV pontificis et legum patriae, sub excommunicationis poena ruthenis, suis parochianis, servitia annua apud judaeos interdixerant.

3. Tam praedicti patres Missionarii Liczkiewiczenses, quam exemplo horum magnificus Morff, commendans arcis Husiatynensis, aliquoties contra ritum graeco unitum contumeliose blaterabant.

4. Patres Dominicani conventus Sidoroviensis reverendum Basilium, parochum ruthenum Sidoroviensem eo, quod die Parascevae sanctae juxta kalendarium latinum in ecclesia sua, non observans eorum prohibitionem, arroganter sibi intimatam, campanas pro solitis devotionibus pulsaverit, ex cemeterio ecclesiae suae ruthenae anno Domini 1743 violenter extraxerunt, ad conventum suum adduxerunt, ad sepulchrum inter cadavera intruserunt, ibidem per noctem tenuerunt, et usque ad instantiam alterius sacerdotis rutheni, reverendi Theodori Terlecki, qui temerariam eorum prohibitionem nulliter imo in praejudicium liberi ritus catholici exercitii servaverunt et in sua ecclesia non pulsaverat, die sequenti dimiserunt.

5. Patres bernardini Husiatynenses Gabrielis Sługocki, rutheni, habentis uxorem latinam, prolem utriusque sexus, vi et per praepotentiam in ritu latino baptisaverant, fine, ut in post in eodem permanerent ritu in villa Olchowczyk.

In decanatu Grodecensi.

Admodum reverendus Głowacki, decanus, collecta fideliter a parochis retulit:

Quod in oppido Grodek, obvolutibus festis Paschalis Latinorum, non
 missis cum festis ruthenorum, cum parochus Grodecensis ruthenus die
 vespertinae sanctae jussisset in ecclesia sua campanas pro missa pulsare, adve-
 nerunt duo famuli, inservientes ecclesiae Latinae, a perillustri Labecki cano-
 nico et officiali Cameracensi, praeposito Grodecensi, missi, cum ea requisi-
 tione, quod si a pulsu ulteriori non abstinuerit, habeat in mandatis, campa-
 nas omnes ex campanili accipere. Parochus, evitans illi majus prae-
 judicium, ab ulteriori pulsu per illa duas dies volens notens abstruit.
 In villa Dobrohoczka duo parochiani rutheni, offensi ex quadam
 causa parochi suo, proles suas ad ecclesiam Latinam Palsztynensem aper-
 tari, et ibi ritu latino baptisati fuerunt. Post votatum hujusmodi baptis-
 ma parochus Dobrohoczensis ruthenus petiit a praeposito latino Palsztynensi,
 ut sibi metricam baptisatorum suprafactorum extraderet, sed id non obti-
 nuit.

In decanatu Zinkoviensi (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus, fideliter a parochis recognita retulit:

Quod mutaverint ritum: Anastasia, postquam viro latino nupsit;
 ab eodem computa, Theodoros Koniuszago zięc cum uxore, et Theodosia,
 virgo, famula Judaei, incolae Michalopolenses; Maria, filia generosi Winnicki,
 viro latino nupta, incolae Krutyhorodinensis; Joannes Podbanski, Ratinii
 et Matidna Burasakowa, viris latinis nuptae, incolae Jarmolinicenses; stu-
 dio patrum Dominicanorum Szabwecensium; Lutem; Maria Wisniowska, viro
 latino nupta, Irena Bielawska, incolae Mankowecenses; Maria Dziabicha,
 Joannes Patuch, et duo filii Luciae wetulae, incolae Zaiheccensés; et alii
 plurimi in bonis, ad praeposituram Zinkoviensem Illustrissimi ac reveren-
 dissimi domini Orański, praepositi Bielnensis; suffraganei Cameracensis, praepo-
 siti Zinkoviensis, improbo ejusdem zelo ad amplectendum ritum latinum
 persuasi. Idem illustrissimus Orański, quotquot famulis ad obsequia sua
 curialia indiget, omnes accipit ex bonis suis juvenes—ruthenos quos obse-
 quis applicatos, ad ritum latinum amplectendum compellit.

2. Idem illustrissimus Orański, quotquot sunt in villis, ad praepo-
 situram suam Zinkoviensem spectantibus, matrimonia ruthenorum cum lati-
 nis mixta, conjugibus his omnibus et parochis ruthenis inhiuit, ne parentis

rutheni juxta usitatum morem prolem sexus sui ad ecclesias ruthenas baptisandum adferre et parochi rutheni talem prolem baptisare praesumant, cujus praepotentiam timentes temerariam ejusmodi inhibitionem nulliter observabant. Pariter reverendus Kwiatkowski, commendarius Michalpoliensis, Thomae Surmicz rutheni, uxorem latinam habentis, prolem utriusque sexus contra patris expressam voluntatem baptisabat.

3. Idem illustrissimus Orański, frequenter in villa Hrymiaczka, bonis, ad praeposituram suam Zinkoviensem pertinentibus, habitans, parochus rutheno illius loci summas perpetrat injurias. Etenim matrimonia ruthenorum solus nulliter benedixit. Et unam mulierem talem, quam maritus projecerat, cum altero viro (nec explorata notitia nec ne? in vivis primi mariti) vicario suo matrimonio jungere mandavit. Postquam se matrimonio nulliter initam, primus dictae uxoris maritus eodem secundarum nulliter celebratarum nuptiarum die dominico de sui existentia notitiam fecit. Idem in eadem villa Hrymiaczka obventiones quasvis parochiales, fructus stolae vocitatas, ad cassam singularem colligi jubet, et ex his fructibus, qui integro parochus debentur, nonnisi quartam partem eidem tribuit, reliquum vero in rem ecclesiae deponit, de proprio, tanquam patronus et collator, nihil conferens. Item agros et foenicia in praedicta villa, ecclesiae ruthenae in vim dotis pro sustentatione assignata, in notabili quantitate ab ecclesia et parochus ademit, et sibi per praepotentiam et absolutismum nulliter appropriavit; insuper, quoties ex villa suprafata alio se transferat, toties miserum parochum administratoris sui Hrymiacensi dispositioni et obedientiae subjecit, qui, in tanta praepotentia domini sui confusus, aliquando plus superioritatis super oppresso parochus extendit, quam ipsemet dominus mandans. Et semel contigit, quod dictus administrator, efformato sibi injusto praetextu ad praedictum parochum in ecclesia et populi, ad Divina audienda congregati, praesentia verbis scommaticissimis tractabat et ex sclopeto ad eum explodere voluit, ni se fuga versus altare salvasset.

4. Idem illustrissimus Orański, suffraganeus, famulatum ruthenorum annum apud hebraeos in bonis suis praecipit, eosdemque, in excommunicatione propterea existentes, ad confessionem paschalem peragendam suscipere parochis jubet, et quia parochus Debescensis famulum hebraei filius villae ad confessionem, utpote excommunicatum, a qua absolvendi potestatem non habuit, admittere nolluit, praedictus illustrissimus suffraganeus solus eum ad confessionem paschalem suscepit et nulliter absolvit. Exemplo supradicti illustrissimi suffraganei usus supradictus reverendus Kwiatkowski, commen-

darius Michałpolensis, supranominatam Theodosiam, virginem ruthenam, in annuo famulatu apud iudaeum Michałpolensem pertinaciter et contra iteratas parochi sui rutheni praemonitiones persistentem, atque ob tractam in se excommunicationem per eundem ruthenum parochum a confessione repulsam, ad ritum latinum et confessionem peragendam admisit, eandemque a praefata excommunicatione et peccatis nulliter absolvit.

5. Idem illustrissimus Orański villani unius Bebescensis, uxorem ruthenam habentis, et eidem propterea, quod in festo Decollationis sancti Joannis Baptistae (quo die jejunium in ecclesia graeco-unita praeceptum servatur) carnes secum noluerit manducare, securi ad limen casae (ni exclamans ab aliis defensa fuisset) abscindere volentis, attentatum enorme hoc facinus coram vocatis ad se ambobus praefatis conjugibus collaudavit, et, si alia vice dicta mulier ruthena in praenominato Decollationis sancti Joannis Baptistae festo carnes cum marito noluerit manducare, eam decollari jussit.

6. Idem illustrissimus Orański mulieri ruthenae ex parochia Zinkoviensi, nuptae cum viro latino in ecclesia Bebescensi, anno 1757 matrimonium nulliter benedixit. Pariter perillustris Sandurski, canonicus Camenecensis, praepositus Michałpolensis, mulieri ruthenae, parochi Michałpolensis parochianae, cum viro latino sine praemissis bannis et confessione ex parte mulieris matrimonialiter in ecclesia sua copulavit. Item perillustris Sandurski matrem suam quinquagenariam ruthenam ante mortem sine ulla necessitate ritu latino communicavit, et mortuam in ecclesia sua cum injuria parochi rutheni sepelivit. Idem perillustris canonicus Demetrium Hermaniuk de villa Rozyczna Wielka, habentem in vivis primam uxorem, quae ipsum a decem annis projecit, cum alia muliere vidua, ad se venientes, matrimonio nulliter junxit.

7. Idem illustrissimus Orański parochos ruthenos saepius contemnit, ritum nostrum irridet et jactari solet, quod ipse Vladicas ruthenos consecraverit. Idem ex consueti sua arrogancia 1759 in oppido Jazłowiec, efformato sibi injusto praetextu ad reverendum Hankiewicz, parochum ruthenum Torczynicensem, eundem ad praeposituralem suam habitationem Jazłowiecensem invitatum, per subdiaconum suum enormissime disciplina per psalmum *«miserere mei Deus»* ter repetitum, verberari jussit.

8. Idem illustrissimus suffraganeus, quoties coincidunt festa Paschatis non insimul, semper prohibet, ne diebus veneris et sabbatho sancto in

ecclesiis ruthenis pulsus campanarum fiat, et, ne pulsetur, a campanis funes abscindere jubet, verbo, omnimodum dominium et praepotentiam super parochos ruthenos saepe saepius extendit et exercet.

9. Patres dominicani Szaravienses superius nominatam Mariam Boruszkowa circa accessum de rutheno ad latinum ritum cum memorato Boruezko, incola Jarmolicensi, latino in, jejunio ad sanctis apostolos Petrum et Paulum, quo tempore matrimonia ineunda ruthenis sunt vetita, matrimonio nulliter junxerunt.

In decanatu Smotrycensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus Bielański, decanus, collecta fidehter a parochis retulit:

1. Quod in oppido Smotrycz plurimi reperiantur homines, qui fuerunt rutheni et ab annis 40, 30, 20 et infra latinum ritum amplexi. Recenter autem mutarunt ritum nativum graecum: Jacobus Rohatyński, Catharina Misiewiczowa, generosa Mikołajowska ex persuasione patrum Dominicanorum Smotrycensium, praecipue patris Rosnowicz, prioris, qui etiam praedictam viduam, immediate ante nuptias ad aplectendum ritum latinum persuasam et admissam, matrimonio copulavit. Item Lucas Partycki et Sophia, soror ejus, in villa Czercze; tres sorores Rozborzezanki vocatae, Hyacinti Komarnicki tres filii, filia Joannis Szczorski in villa Tyszołowka; Theodorus Łyszzenko in villa Korapczykowa.

2. Quod praefati patres Dominicani Smotrycenses Andreae Honder, rutheni, quatuor filias sine ulla necessitate ritu latino baptisarunt, sine, ut in post eundem sequerentur ritum. Similiter reverendus Skoczyński, commendarius Czerczecensis, unam filiam matris ruthenae baptisavit et mortuam sepelivit.

3. Suprafatus pater Rosnowicz, prior Smotrycensis, acceptis ab hebraeis Smotrycensibus muneribus, eisdem permittere solebat, ut sibi ad obsequia in synagoga eorum die iudicii festo, ruthenos et non latinos conducerent; de praefata ignominia et in ritum contemptum vergente concessione parochi rutheno quaerulanti respondit: »id omino Judaeis necessarium esse, cum illis ea die nihil sit licitum in manus accipiendum«.

4. Iidem patres Dominicani Smotrycenses tum et admodum reverendus Matuszewski, praepositus Czerczecensis, quoties festa Paschatis ruthenorum

cum latinis non simul coincident, pulsum campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta incidentiam kalendarii latini prohibent et impediunt. Et quamvis aliquando parochi rutheni, propter bonam harmoniam conn'veter se habentes, a pulsu suprafatis diebus campanarum in ecclesiis suis abstinuerint, incidentibus nihilominus iisdem diebus juxta kalendarium vetus, parem harmoniae vicissitudinem non receperunt, cum imo ipsi in suis latinis ecclesiis, etiam absque ulla necessitate praedictis diebus campanas pulsari jubebant, vulgum scandalisantes, quod acsi non eadem apud ruthenos memoria crucifixionis et mortis Christi Salvatoris peragatur, quae apud latinos peragi solet.

5. Praedictus admodum reverendus Matuszewski, praepositus Czerczeczensis, demortuum apud se famulum ritus graeci L. U. sine ulla proprii parochi rutheni requisitione, quin potius in contemptum ejus, in cimiterio suo sepelevit.

6. Idem admodum reverendus praepositus Czerczeczensis campum, ab immemorabili ad ecclesiam ruthenam spectantem, per parochum ruthenum jam coaratum, privata autoritate et praepotentia sua a praedicto parochi ademittit et subdito suo conseminandum tradidit.

7. Praedictus Illustrissimus olim Dębowski, episcopus Camenecensis, per omne tempus tenentiae bonorum Czercze, decimam apiariam ex apisterio ecclesiastico, pro necessitatibus ecclesiae conservato, ad curiam et commodum suum accipere jubebat.

8. Illustrissimus Orański, suffraganeus Camenecensis, itinerans et in caupona villae patrum societatis Jesu prope Camenecum prandens, contra decentiam status et dignitatis suae episcopalis non sine evidenti in ritum graecum contumelia, formam baptismatis, in graeca ecclesia adhiberi statutam, irrisorie cribrabat, cum scandalo plurimorum Christi fidelium, in eadem caupona protunc reperibilium.

9. Quod in villa Czarna dominus Lisowski, gubernator, fere omni die dominico et festo tempore, praesertim autumnali, ruthenos, non indulto eis modico tempore audiendi missam, ad venandum pellere solitus erat. Et tempore frugum collectionis iisdem diebus festis de praecepto ad operas illicitas sibi peragendas compellebat.

In decanatu Kitaygradensi (mutaverunt ritus 18).

Admodum reverendus Wolański, decanus, expiscata sub consensu ei a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: Kościński in villa Gorajow, Andreas Romański, Anna Sołodka et Anna Dudnyczka, ab haera sua sollicitatae et adactae, quarum secunda vellet redire, nisi parochum latinum et haeram suam timeret, in villa Bachowice; generosa Wierniowska, viro latino nupta, Michaël Roztock, Michaël Drohomirecki cum uxore sua in villa Muksza; Joannes auriga in villa Wróblowka; generosus Piotrowski latinus filias quatuor, cum uxore ruthena procreatas, ritu graeco baptisatas et in eodem educatas, compulit ad ritum suum latinum suscipiendum, item Woynowska in villa Formanów; Josephus Słonecki in villa Kruszenowka; Tuchnowscii tres filiae post mortem matris earum ruthenae a patre coactae in villa Nefedów.

2. Dominus Okulski, gubernator Stadeniecensis, sacerdotes ruthenos saepies irridebat, confundebat, schismaticos esse contumeliose proferebat et Iudaicis deteriores esse impie asserebat. Idem parochi Teremszensis equum è nullo dato ad aulam adduci jussit, cui equo famuli insidentes et huc illuc dissidentes, parochi irridentes, subsanabant. Similia opprobria proferebat generosus Bakociński, administrator Hruszecensis, sacramentum poenitentiae impudenter cribrando, similia et multi alii, non solum laici, verum etiam et ecclesiastici illusorii blaterabant.

3. Quod perillustris Starzyński, canonicus Camenecensis, praepositus Kitaygradensis, unius parentis rutheni infantem ad ecclesiam suam latinam adportari et per suum commendarium in ritu latino baptisari contra patris voluntatem jussit. Idem perillustris Starzyński filiae przysiężnego Kitaygrodeckiego sine praemissis ex parte mulieris denuntiationibus et confessione matrimonium cum viro latino benedixit.

In decanatu Sołopkowcensi (mutaverunt ritus 7).

Admodum reverendus decanus recognita fideliter a parochis retulit: Quod mutaverunt ritum: generosa Maria de Janicki Maciejowska, Anna de Brylińska Kowalczyński, viris latinis nuptae, et Joannes Witwicki, mulieri latinae nuptus, in Sokołowka; Semion Dudkowski et Sophia Stolarska in villa Mrozoów; Anastasia, famulans in villa Łazkowce; Georgius Manastyrski in villa Iwachnowce.

In decanatu Barensi (mutaverunt ritus 58).

Admodum reverendus decanus collecta sub conscientia a parochis retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: generosi Antonius et Marianna de Kozeniowskie Hulewiczowie, conjuges, Josephus et Antonius Serbinowscy, fratres, incolae Kozuchovienses; Leontius Stróż Nowonetaczapnensis; generosi Gregorius Hałuziński et Rozala Chmielnowska Hałuzienses; Lucas Woyt, Theodorus Krasnofedio, Theodorus Popereczny et Anna Michowna Antonecenses; Euphrosina Szewczycha, a marito latino coacta—Bilczynensis; generosa Zawadyńska Sachnowiensis; generosa Szumska Holeniszczowiensis; generosus Michael Korostowski Korostoviensis; Juzwicka, Macycha et Sulimicha Jwanowcenses; generosi: Jacobus Witwicki, Joannes Hulewicz, laboriosi: Petrus Moskal, Maria Sobczycha et Helena Kłopotoviensis, generosa Anna Pomacka—Studolecenses; Petrus Dudnek et Nicolaus Babių Bucenenses; Andreas Urszul Karycynensis; Maria Bogucka, Maria Tuchowska, Sophia Kowalowa, Xenia Dominikowa et Xenia Marcinowa—Daszkowecenses; Joannes Stary Szychinensis; Sznurecka Czemeryzowiensis; Maria Kazimirzowa et Joannis juvenis Nowochodacenses; Maria Biłoruska Glinianensis; generosi: Nicolaus Tydkiewicz, Anna Fijałowska, Maria Diakowska et Joannes famulus Diakowcenses; Jgnatius famulus, Anna materfamilias et genetrix admodum reverendi Grosman, praepositi latini Barensis, ex persuasione ejusdem—Basilius Parobek ex Antonówka, de compulsu ejusdem admodum reverendi Grosman, cui eo usque matrimonium cum muliere latina benedicere noluit, quousque ipse latinum ritum non susceperit; item generosus Basilius, ad praesens Casimirus nominatus, Kulczycki, Wasiutynicensis ex forti persuasione dicti admodum reverendi Grosman; generosus Gośniowski, namiesnik in villa Łopotyńce, et Anastasia Synajewska ex dicti admodum reverendi Grosman consilio, quibus idem eo tunc et matrum benedicere nulliter praesumpsit. Item generosa Hlicka Petranovecensis circa ipsam benedictionem matrimoniale et persuasionem ejusdem domini Grosman; qui et matrimonium ei cum viro latino benedixit; item Joannes, Josephus et Basilius Popielowia Jewtuchovienses; ancilla Bednarzowa Karycynicensis ex compulsu admodum reverendi Szyszkowski, praepositi Derażenensis, Romanus Kozak Bożydarensis ex coactione magnifici Ostrowski, vexilliferi Braclawien sis, hae-

redis sui; Daniel Herbowski Herboviensis; laboriosus Godzinka et Basilius, nunc Josephus vocatus, Jhnatowski—Litecenses incolae.

2. Parochus latinus Wołkownicensis ancillae generosae Wąs cum ejus auriga, a domino coactae, matrimonium benedixit. Pariter admodum reverendus praepositus Derażanensis cuidam ruthemae cum generoso Jarocki, sine praemissis bannis ex parte mulieris, matrimonium benedixit. Idem praepositus Derażanensis mulierem aliam, habentem in vivis primum maritum, generosum Żółkiewski, cum generoso Rysiński nulliter matrimonialiter copulavit.

3. Quod suprafatus admodum reverendus Grosman, praepositus Barenensis, messalia praetendat et exigat. Item, quo anno non simul cum latinis occurrant festa Paschalia, campanarum pulsus in ecclesiis ruthenis diebus veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum incidentibus, impedire et campanarios solitus est percutere.

In decanatu Sokolecensi (mutaverunt ritus 7).

Admodum reverendus decanus expiscata fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: generosa Catharina Brzezicka Dżurdzowecensis; Michaël Kimakowski Rudkovecensis; Parascewa Pacholczycha, Anna Procycha, Anna Maxymicha, Sophia Janicka ex compulsu magnificae Dębowska, capitaneae Wierzbowicensis, quae mulieres iterato ab episcopo Camenecensi confirmationem susceperunt, et Alexius Jlnicki, ducta uxore latina, Wirzbovicenses incolae.

2. Quod admodum reverendus Witt, prior Sokolecensis, benedixerit matrimonium Samueli Swaryczewski cum muliere latina sine praevis bannis ex parte viri in parochia Szybatynicensi.

In decanatu Smitkoviensi (mutaverunt ritus 13).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum generosi: Antonius et Elias Popielowie, Joannes Łucki, Ulanowska, Pilawska—viduae, Skorzeczanka, Marianna Popielówna -virgines, omnes praemissi circa ipsum connubium viri ruthen.

cum mulieribus latinis, mulieres ruthenae cum viris latinis, a parochis latino Sokolicensi persuasi et superinducti. Item generosa Anna Popielówna et Petrus Jwanicki Głębocenses ex ejusdem praepositi Sokolicensis persuasione; Antonius Piotrowski Brailowicenis. Andreas Jakimowski Zaborożanvicenis; Parascowa Walczycha Ostrohowicenis et Sophia Popielówna Letniowicenis incolae.

2. Admodum reverendus praepositus latinus Zamiechoviensis per suam praepotentiam infantem parochiani rutheni Letniowicenis, compulso patre, in ritu latino baptisavit, ut dein ritum latinum sequeretur.

3. Idem praepositus Zamiechoviensis commovit illustrem magnificum castellanum Camenecensem, quod compulerit omnes parochos ruthenos, ut in festo Corporis Christi processioni ejus assisterent, propriis eorum ecclesiis parochialibus derelictis. Item ex ejusdem praepositi instinctu et suggestionem curia Zamiechoviensis didascalum ruthenum Zamiechoviensem centum plagis innocenter afflixit.

In decanatu Pilawiceni (mutaverunt ritus 8).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit: quod mutaverint ritum: Basilius Dobosik Pilawicenis; Wawrzyńcowa Gumienna Mysiorowicenis; Gerasmus, famulus generosi Gradawski, ex coactione ejusdem; generosa Anastasia Chromińska et Sophia ancilla Grubego Tereszpolensis, generosi: Josephus Pasławski et Helena Janowska Semicenses, generosus Adalbertus Sokołowski Skarzyniecenis incolae.

In decanatu Latyczowiensi (mutaverunt ritus 7).

Admodum reverendus Trubłajewicz, decanus, relata fideliter a parochis, recognovit: quod mutaverint ritum: Theodorus Paraman, Maria Wołoszkówna Klytyniecenis; Nicolaus Winnicki Popowicenis; Woytyczycha Ganczarka Uladowicenis; Gregorius Sirbrasia et Anastasia Konstantynowicenis incolae.

In decanatu Kopygrodensi (mutaverunt ritus 3).

Admodum reverendus decanus recognita fideliter a parochis retulit:

quod mutaverint ritum: generosi: Anna Szumlawska et Theodorus Kardusiewicz Kudyowiecenses et Basilius Mytnik Łuczyniecensis incolae.

In decanatu Mohyloviensi (mutaverunt ritus 15).

Admodum reverendus decanus collecta fideliter a parochis retulit:

1. Quod mutaverint ritum: generosi: Sawicka, Antonius Witwicki, Anna Bandrowska, Alexander Bandrowski, scholas Baresnes frequentans. Victoria Mogilnicka, Andreas Dubrawski et frater ejus minor et Andreas Bandrowski Kozłowienses; Helena Barańska, per matrem, a praeposito latino Jaryczowiensi coactam, inducta, et Sophia Kaplińska Bielanenses; Catharina Radziemowska Suchacensis, quae in consistorio rutheno pro cesato in excommunicatione persistit, ab admodum reverendo praeposito Czarczyniecensi ad Divina et Sacramentorum participationem admittitur. Joannes Podhorodecki Ozaryniecensis; Rogoszewski, filius sacerdotis rutheni Łuczanensis; Woyciechowska, uxor militis, cum filia, Rogowski, miles, et duae aliorum militum uxores—Mohylovienses incolae.

2. Quod admodum reverendus Sobski, praepositus Jaryczowiensis, benedixit matrimonium generoso Eustachio Bandrowski cum sponsa latina sine praemissis bannis ex parte viri in parochia ruthena et tempore vetito, nempe in jejuniis ad sanctos Apostolos Petrum et Paulum. Idem fecit praepositus Ozaryniecensis cum parochiano rutheno Wojewodczanensi.

3. Quod antedecanus admodum reverendus praepositus Jaryczowiensis benedixit matrimonium mulieri latinae cum rutheno parochiano Żerebitoviensi, habente primam uxorem in vivis, quae post nullum hoc connubium anno 1758 ad ipsum veniebat, et iterum, nescitur quo, abiit.

4. Singularis habetur quaerela contra admodum reverendum Mikołajewicz, praepositum armenum Mohyloviensem: 1. Quod, curam animarum latinorum etiam habens, cum suis vicariis confessionem paschalem alienorum parochianorum suscipiat et communionem per eosdem vicarios suos sacerdotes ruthenos, quos penes ecclesiam tenet, tribuat. 2. Festa cum latini, celebrans, fomentavit gubernatorem Mohyloviensem, ut in ecclesiis ruthenis interdiceret pulsus campanarum diebus veneris et sabbatho sancto juxta calendarium latinum.

3. Idem, habens in ecclesia sua imaginem gratiosam Beatae Virginis Mariae, ex domo rutheni unius per praepotentiam acceptam et ad ecclesiam

suam Armenicalem apportatam, tenet pro libito suo sacerdotes ruthenos et per eosdem in dicta sua ecclesia Armenicali devotiones solitas ruthenas peragit, per idque ruthenos a parochiis ecclesiisque parochialibus ruthenis revocat non sine notabili parochorum in obventionibus solitis injuria. 4. Idem matrimonium ruthenae mulieri cum milite anglo, de quo ignoratur, an fuerit liberi status? benedixit. 5. Idem cosacum unum cum integra ejus familia ad ritum armenicalem attraxit. 6. Mulier contra latini ritus, obsessa sub tempus hiemale, ex compassione christiana ad xenodochium ruthenum fuit suscepta, in quo cum fuerit mortua, dictus admodum reverendus praepositus Armenorum misit commendarium suum inquirendo, quod ei pro sepultura per provisores Xenodochii solveretur, et cum hi solutionem negarent, utpote ex nullo dato et accepto obligati, imo satis misericordiae exhibuerunt, quod defunctam ad Xenodochium suum in tempore hyberno suscipissent, hoc tamen non obstante, dictus praepositus solutionem sibi pro sepultura urgebat praestandam, et hac de causa cadaver per tres dies insepultum in suprafato xenodochio manere debuit. E contra cum anno 1758 apud eundem praepositum fuerit quidam pictor ruthenus, picturam eidem perficiens plusquam per annum, et apud eundem mortuus, vestes valoris septem aureorum hungaricallium, aliaque mobilia atque in parata pecunia taleros imperiales 18 reliquisset, pro sepultura hujus pictoris parochus rutheno nihil dedit, cuncta derelicta sibi injustissime appropriavit et multas alias injurias ac praepudicia patrat.

In decanatu Szarogrodensi (mutaverunt ritus 20).

Admodum reverendus decanus recepta fideliter a parochis restulit: quod mutaverint ritum: uxor Martini cum tribus filiis ruthenis et ancilla generosi Repecki in villa Berezowka; generosus Wasilewski, ducta uxore latina, in villa Derepczyn; in eadem villa Derepczyna Anna Drohomirecka jam post factas bannas in ecclesia ruthena, ad invidum cum Przydowski matrimonium a patre candido Czarnożyński, priore patrum Dominicanorum Marafonsium immediate ante conubium superinducta ad ritum latinum amplectendum, et ab eodem benedictionem nuptialem obtinuit. Item generosus Zaleski, administrator Teklinicensis, Anna Andrzejkowa, Irena Jukdicha, Maria Jaszczycha, Hasilius Szczerbow Riebanovicensis, Maria Andriyotyna a marito adacta Kopisterzenensis; Dominicus Kopaczyński Sorbomensis; The-

colorum: Kozak, adactus a perillustri Lincwskim, canonico Czemencensi, praeposito Czerniowiensi, negando ipsi benedictionem matrimonii cum muliere latina, donec ritum mutaverit, Szenderovecensis; Kawro in adolescentia, deinde nuptus cum muliere ruthena, eandem ad ritum mutandum adegit—Berezovecensis; Eva Kostionna, a praedicto patre Czarnożyński ante matrimonii cum viro latino benedictionem adacta, Dołżecensis; Andreas, famulus Bojakowscii, Parascova, virgo ad persuasionem patris Srudoszewski, commendarii Szarogradensis, immediate ante connubium cum Sebastiano Masur Latino, Szerszynieleses incolae.

In decanatu Międzyborszensi. (mutaverunt ritus 46).

Admodum reverendus decanus Międzyborszensis collecta a parochis et fideliter annotata retulit:

1. Quod mutaverunt ritum: Mathaeus Bramowicz, a matre latina persuasus, et Joannes Rybakow Międzyborszensis; Petrus et Anastasia conjugum, Magdalena Sokolowa, a marito et a uia compulsas, et Maria Krawiecka, pariter Szpuczyniecenses; Stephanus Radziszewski, Anna Swiderska, a marito coacta, Anna Rucewiczowa, Pariter Thomas Mul et Andreas Dobrowolski ad persuasionem uxorum latinarum Czescenses; Michaël Stolarz ad persuasionem praepositi latini Starey Sieniawy et famulus generosi Pawłowski ex compulsu ejusdem haeri sui Starosieniaviensis; Theodosia Piarobkowa a marito persuasa Zapadynicensis; Maria Ogrodniczka et Anna Żukowska ex compulsu maritorum latinorum Stawnecenses; Gabriel Czarnego Dziada Dawidkowecensis; Helena Kuczerkowna ex compulsu reverendi Batyński, commendarii Międzyborszensis, nolentis permittere, ut viro latino nuberet, quousque ritum latinum non acceptasset, Kopaczovecensis; Casimirus Kaliszczuk et Basilius, frater ejus, Anna Swiderska et Stephanus, frater ejus, ex persuasione reverendi Cymiewicz, commendarii Starosieniaviensis, Bileczanka et soror ejus Anastasia et Febronia Jurowska Czeskowiecenses incolae.

2. Quod modo dictus reverendus Cyniewicz, ambulans cum strena per casas villanorum Czeszkoviensium ruthenorum, apostolisando suadebat, ut ritum nativum graecum desererent, ut latinum amplecterentur.

3. Quod reverendus Zwierski, commendarius Międzyborszensis, contra usitatum praxim, vi et violenter matrimonio ruthenae Mariae Senkowa cum

viro latino in ecclesia latina Międzyborzensi assistebat; quodque alius sacerdos, cognomine Sadłowski, ejusdem ecclesiae Międzyborzensis, in concione ex publico pulpitu ad numerosum utriusque ritus populum habita, ruthenos omnes canes esse contumeliose et effrenate asserebat, quod facinus protervum ab ipsismet latinis auditoribus mente fuit improbatum.

4. Quod perillustris Szyszkowski, canonicus Camenecensis, praepositus Derazanensis, Mariae, filiae Joannis Sary Szykarz, de villa Borszczowka diaecesis Luceoriensis ad villam Kopaczowka advenae, et ibidem maritum primum in vivis habenti, cum altero viro, Jacobo Garbatego, incola Kopaczoviensi, in ecclesia sua Dereżanensi matrimonio nulliter assistere non veritus fuerit.

5. Quod alter commendarius Międzyborzensis, reverendus Bałyński, Adamo, genero laboriosae Paleszka stara, 50 plagas dedit pro eo, quod ad agonisantem socerum suum ritus latini sacerdotem ruthenum pro suscipienda confessione advocaverit et ejusdem soceri sui demortuum cadaver ad ecclesiam parochialem propriam latinam Międzyborzensem sepeliendum advexerit. Idem reverendus Bałyński similem comminatus est poenam omnibus iis, si qui in aliqua, etiam urgente, necessitate ad sacerdotes ruthenos praesumpserint accurrere et eos ad infirmos invitare.

Подлинная рукопись хранится въ Архивъ Греко-уніятскихъ митрополитовъ во Львовѣ; копія сообщена комиссіи Л. О. Головацкимъ.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручалъ Трехтымпровскому старостѣ, Станиславу Щеневскому, позовъ, требующій его въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства, вслѣдствіе жалобы на него монаховъ соборнаго Перьяславскаго монастыря о томъ, что онъ многихъ изъ нихъ извагалъ на дорогѣ, заключалъ въ тюрьму и подвергалъ побоямъ 1762: Января 15.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego wtórego miesiąca Januarii piętnastego dnia.

Na urządzie pogranicznym ziemskim kijowskim, podczas komisseyi sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłówce agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskiem, kijowskiemi stanawszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Kijowskiego i innych, opatrzny Zinko Prokopenko, który w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacyi swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego, dnia trzynastego Augusti, pozew ziemski kijowski, na membranach autentycznym pisany, sądowi pogranicznemu rezolwować przynależący, odniósł do dóbr miasteczka Rzyszczowa i tam ten pozew we dworze tamejszym, w izbie, na stole położył, o położeniu i esseneyi onego—od kogo, po kogo i w jakiej by sprawie wydany był—prawnie publikując, do wiadomości podał, de tenore sequenti: August trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Smoleński, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Siewierski, Braclawski, a dziedziczny książę Saski i elektor. Wielmożnemu Szczeniowskiemu, staroście trechtemirskiemu, i innym, qui ad hanc causam spectare videmini, pozwanym, z'osób i ze wszystkich generaliter dóbr, waszmościów powagą naszą królewską przykazujemy, abyście waszmość przed sądem pogranicznym wojewodztwa Kijowskiego roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego wtórego na kadencyi januarjuszowej, in loco judiciorum solito, w Motowidłówce agitować się mającym, sami oblicznie i zawicie stanęli na instancją instygatora sądowego i jego delatorów—wielebnych ojców w Bogu zakonników czerców monastera katedralnego Perejasławskiego, cum assistentia superiorum, de jure requisita, należytych aktorów, którzy, przychy-

lając się we wszystkim do prawa *populitego*, dekretów i wszelkich dokumentów, donoszenia, manifestacyi, kondemnat i całego processu, w tej sprawie po dziś dzień toczącego się, waszmościów pro sumendis paenis tam personalibus quam criminalibus, ex arbitrio iudicii exemplariter super vobis inrogandis, respectu wielobnych zakonników niektórych, niniejszych aktorów, na dobrowolnych drogach łapania, w kajdanach trzymania, bicia, inkarcerowania, różnych rzeczy, osobliwym rejestrem specyfikować się mających, do akt pogranicznych podanym, zabrania et ad saepissimas requisitiones actorum nieoddania; owszem większych krzywd oświadczenia się czynić; a ~~zatem~~ waszmościów, ~~tak~~ do przyzwyczajania się winom prawnym, jako też przywrócenia violenter zabranych rzeczy, una cum paenis, ad mentem legis sancientis, nec non pro refusione damnorum, ac litis expensarum, exinde causatarum; futuro pro termino citant, seu potius ad paratam causam et actionem; paratos originales, terminos, paratas condemnatiuos, paratumque totum ac integrum processum loco peragenda executionis adferant; sita parituri, terminum attentatari, ad praemissa haec et alia, vobis in termino oretenus fusius proponenda; responsuri. Datum w Motowidłowce, die vigesima septima Julii, millesimo septingentesimo sexagesimo primo anno. — De quo praesens ejusdem ministerialis relatio: + Wołny qui supra, scilicet vendi ignarus.

Листъ поручицъ на судоу Кіевнаго генералнаго, № 299, відъ 1761—1775; листъ 19.

ОСНН

Объясненіе, данное въ пограничномъ судѣ дворянному Фелицианомъ Глубоцкимъ, по дѣлу объ обращеніи въ унию православныхъ монаховъ, возвращавшихся изъ Кіевскихъ школъ на родину во Львовъ.— 1762. Юля 16.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Julii szesnastego dnia.

Na urzędzie pogranicznym, ziemskim, kijowskim, podczas kommissyi sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłowce agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi. Jego mość pan Laurenty Wertelecki, uformowawszy do wielmożnego jego mości pana Felicyana Głębockiego, podstolego braclawskiego, i innych, pod ukrytym imieniem od jakowyciści zakonników pretendując zapłacenia summy sobie nie należącej; którego pretext dby był dostateczniej wyremonstrowany, takową explikacyą: iż jerodyakon Symeon Matwiejowicz, Bazyli Krzyżanowski i Piotr Symonowski, czerce, wagusowie, Polskiego kraju rodem, przejeżdżając przez dobra wieś Lachowce i waganter się bawiąc czas niemały, gdy byli przytrzymani od wielmożnego sędziego Romana Wigery, pod ten czas parocha Lachowieckiego, aby dostateczną, akąd jada, ile zagraniczni, i dokąd dążą? dowodu remonstracyą uczynili, benevole, nie będąc do tego przymuszani, przyznali się: że my zagranicą szkołami bawili się i tam luboć poświęcenie wzięli, ale zważając, że z polskiej strony rodem jesteśmy ze Lwowa, a do tego, że i do unii przyzwyczajeni, ad pristinam przychodząc situationem obrządków, do swoich powracamy się miejąc; żeby tedy bezpieczniejsza była podróż, tegoż wielmożnego Głębockiego, podstolego braclawskiego, o attestacyą prosili, którego, non recusando, napisac kazał, jako sami ojcowie czerocy temu przeczyć nie będą; a jego mość pan Wertelecki, non cognito negotio, a do tego nie mając żadnego prawa, ile od ludzi polskich, tychże czerców, ważył się manifestami, donoszenyami i innymi tranzakcyami opisać, którego, jako napodliwy interest, taką dawszy z niego sprawiedliwą justyfikacyą, dopomaga się jasnie wielmożnych ich mościów panów sędziów i kommissarzów pagra-

niesznych o uwolnienie od należytej im petycyi, a na dowod, jeżeli tego potrzeba wyciągać będzie, in foro fori i świadkami praecedentibus juramentis wyprobuje i odwiedzie się tenże wielmożny Felicyan Głębocki, podstoli bractawski, uti vir bonae famaе, recte senciens.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 208, годъ 1761—1775; листъ 46.

ССХІІІ

Порученіе, данное нунціємъ папскимъ въ Польшѣ Холмскому униатскому епископу, Максимиліану Рылло, открыть многочисленныя униатскія церкви, основанныя и снабженныя содержаніемъ отъ Киевскаго воеводы, Салезія Потоцкаго, въ его имѣніяхъ—Уманщинѣ и Брагилловщинѣ.—1862. Августа 13.

Antonius Eugenius, vicecomes, Dei et Apostolicae sedis gratia archiepiscopus, sanctissimi domini nostri, domini Clementis, Divina providentia papaе, ejus nominis XIII, praelatus domesticus et assistens ejusdemque, et sanctae sedis Apostolicae in regno Poloniae et magno ducatu Lithuaniae cum facultatibus legati de latere nuncius

Dilecto nobis in Christo perillustri reverendissimo domino Maximiliano Ryłło, episcopo Chelmensi et Belzensi ritus Graeci Uniti, salutem in domino sempiternam. Noverit perillustris reverendissima dominatio vestra quod cum in villis amplissimarum ditionum tractus Humanensis et Brahiłoviensis, palatinatus Kijoviensis et Bractaviensis, jure haereditario ad excellentissimum dominum comitem Salesium Potocki, palatinum Kijoviensem, spectantibus. nulla ab immemorabili tempore existeret ecclesia et populus ille, qui catholicam nostram profitetur religionem, versaretur in medio schismaticorum, quibus in illis partibus religionis exercitium est liberum, hinc memoratus excellentissimus comes Potocki, palatinus Kijoviensis, zelo animarum accen-

sus, ac populus illa, tanquam oves absque pastore errantes, schismaticorum perverteretur erroribus, ac, iisdem illaqueatus, misere deperiret, centum et ultra, ut fertur, ecclesias innumeris expensis e fundamentis erexit, ac pio sustentatione rectoris ejusdem ritus unicuique ecclesiae praeficiendi, ut animarum, ibi degentium, curam gereret, dotem assignavit, cumque nomine alte membrati excellentissimi domini comitis institutum fuisset apud Illustrissimum et reverendissimum dominum Felicianum Wołodkowitz, tunc coadjutorem, ad praesens archiepiscopum Kijoviensem et metropolitanam totius Russiae, pro approbandis ejusmodi erectionibus auctoritate ordinaria; dum haec denegaretur sub praetextu tenuitatis dotis alias assignatae insufficientis ad cathedralicum solvendum, nomine praelaudati excellentissimi domini comitis et etiam populi locorum illorum supplicatum fuit sanctissimo domino nostro, pontifici feliciter moderno, ut erectiones hujusmodi auctoritate apostolica executioni demandare dignaretur. Negotium ejusmodi dum a sanctitate sua remissum ad sanctam congregationem eminentissimorum ac reverendissimorum dominorum cardinalium concilii Tridentini interpretatum fuisset, exquisita a nobis informatione et animi nostri sensu, post serium totius negotii examen et maturam deliberationem, placuit eidem sacrae congregationi, meditante epistola eminentissimi et reverendissimi domini Francisci Mariae cardinalis de Rubis, ejusdem congregationis praefecti, sub die vigesima secunda mensis Maii anni currentis data, nobis committere, ut auctoritate praedictae sacrae congregationis deveniremus ad erectionem et provisionem ecclesiarum parochialium, de quibus agitur. Verum cum ob distantiam locorum, ac aliis negotiis gravibus impediti, non possimus haec per nos exequi, per perillustrem reverendissimam dominationem vestram, cujus prudentiam, zelum et in rebus agendis dexteritatem plurimum commendata habemus, deputandum pro executione praemissorum duximus, quem admodum in Dei nomine per praesentes deputamus, committentes, ut, assumpto diligenti examine, tam quo ad sufficientiam omnium fundorum, pro unaquoque erigenda seu jam erecta ecclesia assignatorum, quam etiam, quoad omnimodam securitatem et immanitatem eorundem fundorum ab omnibus et quibuscumque oneribus et vinculis, nec non obtenta in scriptis in forma meliori, qua fieri potest, declaratione ab excellentissimo domino comite palatino, quod privilegia respectivarum ejusmodi foundationum, per suam excellentiam factorum, sive faciendarum, inviolabiliter servabuntur, nec ullae injuriae aut gravamina per administratores bonorum inferentur, eosdem fundos respectivarum ecclesiarum cum suis specificis denominationibus, locis

et limitibus descriptos, signis granitibus ad perpetuam rei memoriam distinguere curabit, quibus factis ad erectionem ejusmodi parochiarum et ecclesiarum, ac provisionum earundem, personis, praevio tamen examine, habilibus et idoneis, nullumque canonicum impedimentum habentibus, alias juxta praescriptum sacrorum canonum deveniat, ac easdem personas, sic nominatas et praesentatas, habiles et idoneas, autoritate dictae sacrae congregationis concilii Tridentini ad dictas ecclesias instituat et investiat, curam animarum Christi fidelium et regimen temporalium rerum eisdem comittendo, caeteraque omnia et singula ad formam sacrorum canonum et rituum orientalis ecclesiae peragat, ordinet et statuatur. Cavendo tamen, ne ullum inferatur praesudicium parochis finitimis, quatenus jus aliquod ipsis competat intra fines, novis parochiis statuendos, et super populo, eisdem parochis subiiciendo, quos proinde audire debet. Cum vero memoratae sacrae congregationis praecipua mens est, ut erectiones et provisiones parochiarum, de quibus agitur, relative ad singulas parochias erigendas ad formam exemplorum ejusmodi foundationum, seu assignationum dotis eisdem ecclesiis alios jam ad dictam sacram congregationem transmissorum peragantur, idcirco unius exemplaris ejusmodi perillustri reverendissimae dominationi vestrae communicamus tenorem, in sequentibus verbis: »Assigno et do in nomine Domini: primo quantitatem agri, quae triginta dierum spatio arari et cultivari debet, in tres partes divisam; faenificium, quod decem homines uno die falcastrare possunt, pro caemeterio ecclesiae, mansione et utensilibus parochi, quae omnia jurisdictio mea bonorum tractus Humanensis exdividere et exacte describere debeat, idque vigore hujus meae erectionis ad praedictam ecclesiam perpetuis temporibus spectare decet et immutabiliter debet. Ex his itaque fundis, a me assignatis et datis, parochos ad hunc locum destinandos et legitime ordinandos ab omnibus obligationibus curialibus, communitatis et generaliter universis oneribus libero et remitto. Coquere liquores cerevisiae et cremati pro solo duntaxat commodo et necessitate parochi et pro festis Nativitatis et Resurrectionis Christi Domini, nec non tempore Indulgentiarum coquere mel concedo et permitto. Haec itaque regulam omnino servabit, nec ab ea recedet, nisi ubi ampliores foundationes, aut libertates excellentissimo domino comiti palatino, fundatori, pro majori cultu Divino et pro sua laudabilissima et exemplarissima pietate elargiri placuerit. In quorum fidem etc, datum Varsoviae, die trigesima mensis Augusti, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo

secundo, A. E., arceiepiscopus Ephesius, nuncius Apostolicus. (M. П.). Petrus Jastrzembski, cancellarius.

Подлинник хранится в собрании документов, принадлежащем Временной Комиссии для разбора древних актов. По дополнительной описи № 65

CCXIV.

Разрѣшеніе, данное церковному братству села Поличинецъ дворяниномъ Францискомъ-Казимиромъ Хоецкимъ на право устройства пруда въ селѣ Поличинцахъ и на рыбную въ немъ ловлю. 1764. Мая 8.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego szóstego, miesiąca Maja dziesiątego dnia.

W roki sądowe, ziemskie, żytomirskie, od dnia osmego roku i miesiąca wyż na akcie wyrażonych w Żytomierzu sędzić się zaczęte, przedemną, Adamem Juncza Bukarem, sędzią żytomirskim i xiegami niniejszemi, ziemskimi, żytomirskimi stawający osobiście wielmożny jego mość xiądz Konstanty Wołkowski, te prawo na stawek bractwu cerkwi Policzyńskiej od W. Chojckiego, podwojewodzego grodzkiego kijowskiego, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym czwartym dane, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, ztwierdzone, z produkta akt wizytatorskich, z przyłączonym arkuszem papieru srebrnogroszowego, do akt ziemskich żytomirskich w oblatę podał, w sposobie następującym: Franciszek Kazimierz na Chojeczwie, Żukowie, Policzyńcach Chojceki, chorąży Żytomirski, podwojewodzy kijowski, porucznik chorągwi ussarskiej pułku ordynacyi ostrogskiej, wiadomo czynię tym dokumentem swoim generalnie każdemu z panów dyspozytorów, teraz i napotym w Policzyńcach będącym, iż pozwalam bractwu Policzyńskiemu ziać stawek i podwyższenia grobli na rudzie tej, na której stawki niżej są Krawca i Martyniuka policzyńskich, iadąc do

Wólczyńca na trakcie walmu od Policzyńca, którego stawku zarobienia przez bratczyków policzyńskich być powinno, zachowując to ryby na ekonomiczne potrzeby i expensa podczas prazdników lub odpustów; jeżeli zaś w dalszym czasie młyn mógł być zreperowany za darmo, ile za jest woda podobna do tego, tedy ten młyn, z dyspozycji mojej postawiony, na siebie ekspuję, łapanie zaś ryby braterstwu nazawsze wolne zachowuję, reperacja grobli, poki młyna nie będzie, powinna być od bractwa, a iak młyn stanie, szarwark równy jak do inszych grobel z całej wsi robiony być powinien; na co ręką moją własną podpisuje się. Datum w Policzyńcach, die octava Maja, millesimo septingentesimo sexagesimo quarto anno. U tego prawa podpis ręki wielmożnego Chojeckiego, podwojewódzkiego kijowskiego, przy pieczęci wraz z produkta akt wizytatorskich i podpisem ręki wizytatora w tych słowach: Ad. M. D. G. B. V. Mariae honorem et Om. SS. cultum et praecipue Sancti Onufrii, tutelaris nostri, subscribo F. Kazimierz Chojecki, chorąży Żytomirski, podwojewódzki sądowy generału wojewodztwa Kijowskiego, porucznik hussarski pułku ordynacyi Ostrogskiej, sędzia pograniczny wojewodztwa Braclawskiego mp. (L. S.). Die decima tertia Februarii V. S. millesimo septingentesimo octuagesimo quarto anno, tempore generalis visitationis inductum, attestor G. Sienkiewicz. D. A. P. H. per decanatum Berdyczoviensem generalis visitator mp. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, żytomirskich jest wpisane.

Книга земная, Житомирская, годъ 1786—1788, № 156. Листъ 1069 на оборотъ

100
ОСКИ.

Развалъ священническаго сына, Василія Коржаневскаго, о насильственныхъ вѣрахъ, употребившихъ дворянина, Казимиромъ Оскаркою въ принадлежащемъ ему селѣ Скрыгаловѣ для обращенія православныхъ въ унию. 1765. Мая 3.

Punkta, opowiedziane przez popowicza, Bazylego Korzeniowakiego, za wsi Skryhałowa, dnia 3 Maja, roku 1765, w archimandryi Słuckiej.

Naprzód w tej wsi jest wielkie prześladowanie błahoczystywych chrześcian przez wielmożnego jegomości pana Kazimierza Oskierkę, Nasztelanica, który po śmierci świąszczenika błahoczystywej cerkwi w roku 1764, żadną miarą nie chciał prezenty popowiczowi, synowi zmarłego świąszczenika, podpisać, tudzież cerkwi zdezelowanej reparować i nowej stawiać zabraniał i nie dopuszczał. W roku zaś 1765 w wielki post, lubo z inaszej parafii świąszczenicy, synowie zmarłego świąszczenika, przyjeżdżali na służenie podczas prażników i w wielki post dla spowiedzi wielkanocnej, to ten wzwypomieniony pan zabronił parfianom, aby nie szli na spowiedź do błahoczystywej, jak bydło, kijami kazał gnać i pędzić hurmem do uniackiej cerkwi, a do tego krzyż, chorągwie, księgi cerkiewne i dzwony pozabierał także i pozostałym sierotom, popadii i dwóm synom, gruntu cerkiewnego zasiewać na wiosnę zabronił, i, co na zime zasiali, zebrać deklarował nie dopuścić tym popowiczom, jeżeli uniatami nie zostaną; do tego jeszcze starszego syna, popowicza Bazylego, w poddaństwo przymusić deklarował się.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комисіи для разбора древнихъ актовъ. По доподлинтельной описи № 42.

Уставная грамота, выданная брацлавскимъ воеводою, княземъ Станиславомъ Любомирскимъ, униатской церкви въ мѣстечкѣ Тучинѣ. 1765. Декабря. 17.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt szóstego, miesiąca Aprilis drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Maciejem Janem Bykowskim, namięśnikiem natenczas burgrabstwa Łuckiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, łuckiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiądz Tomasz Żukowski, pae-nitentiaris katedry Łuckiey ritus Graeco-uniti, dla zapisania do xiąg niniejszych, łuckich tę approbatę funduszu z erekcją cerkwi ritus Graeco-uniti w Tuczynie na Nowym Mieście zostającej, pod tytułem Przemienienia Pańskiego, założonej od jaśnie oświeconego xięcia jego mości Stanisława Lubomirskiego, wojewody braclawskiego, daną i służącą, z nadaniem i opisaniem gruntów i innych beneficjów, w teże approbacie wyrażonych i konferowanych, z podpisem ręki tegoż jaśnie oświeconego xięcia jego mości wojewody braclawskiego i pieczęcią, na laku czerwonym wyciśnioną, racione introcontentorum ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, Luceoriensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędowi, o przyjęcie onej i do akt wpisanie, krórego ja, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum pomienioną approbatę przyjmując, czytałem, i tak się w sobie pisana ma: Stanisław hrabia na Wiśniczu i Jarosławiu xiąże Lubomirski, wojewoda braclawski, radomyslski etc. starosta, orderu Białego Orła kawaler, dobr miasta Tuczyna, w wojewodztwie Wołyńskim a powiecie Łuckim leżących, dziedzic. Wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć teraz i na potomne czasy będzie należało, a zwłaszcza jaśniewielmożnym, wielmożnym juris utriusque spiritalis et saecularis sądom i urzędowi, tudzież potomkom i successorom moim, dóbr zwyżrzeczonych miasta Tuczyna successive dziedzicom: iż ja, mając wolność z prawa pospolitego dobrami memi rządzić i dysponować, umyśliłem, na większą Boga w Trójcy świętej jedynego chwałę, Najświętszej Maryi Panny i wszystkich świętych uwielbienie, na przebłaganie majestatu Boskiego za grzechy i ułomności moje, fundusz cerkwi ritus Graeco-

uniti, w Tuczynie na Nowym Mieście zostającej, pod tytułem Przemienienia Pańskiego założonej, utwierdzić, approbować i confirmować; jakoż niniejszym prawem erekcyonalnym opisawszy, utwierdzam i wiecznemi czasy zapisuję: plac na plebanję z ogrodem, poczynający się od cmentarza zwyżrzeczonej cerkwi końcem jednym, a drugim przypierającym do Horynia Starego o między z jednej strony rowu ciągnącego się do drogi, idącej mimo cerkwi, pod winnicami i ogrodami ludzkimi do Horynia Starego, a z drugiej strony ogrodu Hryćka Białousa, poddanego kościelnego; drugi ogródek za wałami między gumnami ludzkimi, z jednej strony o między stodołki i ogrodka Podhajnego, a z drugiej strony Demidiuka; pastewnik za bramą Krupską, na którym kapłańskie gumna z szopami i innemi przybudynkami, poczynający się końcem jednym od traktu i ulicy idącej z miasta do Krupy, a drugim końcem przypierającym do drożyny idącej do gumna Michała Żuka, o między z jednej strony pastewnika Trochyma Wecia, z drugiej strony—pastewników Michała i Stefana Żuków; pola we trzy ręce po półtory włoki: w pierwszą rękę—nazwane w Szczyrkach, półtory włoki, poczynające się końcem jednym od rowu rznietego, ciągnącego się od grobli i wirzb, a drugim końcem przypierające do Rudki i granicy Drozdowskiej; o między: z jednej strony pół włoka Omelka Podwałnego, a z drugiej strony—Trochymczuka Staromiejskiego,—w drugą rękę—nazwane od Korościatyna półtory włoczki, poczynające się końcem jednym od drogi, idącej z Tuczyna do Korościatyna, a drugim końcem przypierającym do drogi i granicy Woskodawskiej, idącej do Krupy, o między: z jednej strony półwłoka Czermajn, a z drugiej strony—Kryściuka; w trzecią rękę—półtory włoczki nazwanym w Nadłużni, poczynający się jednym końcem od drogi idącej z Tuczyna do Korościatyna, a drugim końcem przypierającym do błota, ciągnącego się od Woronowa do Huku, o między: z jednej strony półwłoka Leżańskiego, a z drugiej strony—Stefańczuka; sianożęć na kosarzów szesnaście, w Rzepiszczach przy pasiece stojącej tegoż kapłana, poczynającej się od drożki idącej od Tuczyna mimo tejże pasieki od rowu i kryniczki, o między sianożęci ludzkich, to jest Chwedora Rzeszotnika, Bartka Mazura, Tymosza Poleszuka, Jowchyma i Chwedora Gierahow, przypierającą pod krzaki łożowe z obydwóch stron Żłobu, ciągnąc się tymże Żłobem do między niwy Kryściukowskiej i sianożęci Morduchowskiej linea recta mimo krzaka gęstego łożowego od rowczaka i sianożęci Ryszczuka Poleszuka i drogi idącej z Tuczyna w Szapczyszczu. Które to grunta i sianożęci wyżejopisane, do pomienionej cerkwi terazniejszemu aktualnemu parochowi,

Piotrowi Teodorowiczowi, od antecessora mego prezentowanemu, a edemnie confirmowanemu, i następcom jego, jure perpetuo nadaję i inkorporuję i z tego od wszelkiego podatku, powinności, dziesięciny paszczelnej i ciętarów, quocumque titulo nazwanych, wieczystemi czasy uwalniam; tudzież wolne mlewo, tłuczenie prosa, falowanie sukna, bez miarki i płacy w młynach Horyniowych, czyli stawowych, wykurzenie gorzałki, rozżyczenie miodu, wżenie piwa, proporcjonalnie na własną tylko potrzebę kapłana tejże cerkwi, w browarze lub winnicy, a kogo sobie będzie mógł uprosić pozwolenie i wyjednanie kotła i miejsca na to, z lasów Tuczyskich na reperacyę, czy na nowe restawrowanie budynków i na opał drzewa i drew, tudzież łowienia ryby po Nowym i Starym Horyniu, oprócz jezior, na skarb szacypownych — wieczystemi czasy pozwalam. Więć Rybwiannia, bliskością i niedzielnymi targami do tegoż miasta i cerkwi przyległa, usilnie ma bydź i chęć mieć do tejże cerkwi pomienionej przyłączoną i należącą, żeby poddaństwo mogli mieć sposobność co niedzieli bywać w tejże cerkwi na naukach i mszach świętych dla zbawienia dusz swoich; w czym mając wzgląd na pracę i święte modlitwy kapłańskie za dusze, w pastwę sobie powierzona, naznaczam i nakazuję, aby parochowie nowomiejscy i ryszwianieccy, (ponieważ żadnej kopszczyzny nie dają, wielebnemu żędzu parochowi terazniejszemu i następcom jego wiecznymi czasy corocznie z każdej chałupy niezawodnie dawali po złotym jednym, i diakowi, pihrojącemu chora, także z każdej chałupy powinni płacić corocznie po groszy dziesięć; wino do mszy świętej z karbony cerkiewnej bractwo kupować powinno; palamarza dla starostwa i pitnowania ognia, dla bezpieczeństwa cerkwi i sąg całego miasta, sposobnego do usługi cerkiewnej wyznaczam poddanego zagrodnika jednego bez gruntu wszelkiego, z uwolnieniem samego z chałupy i ogrodu od wszelkich powinności i podatku skarbowego i gromadzkiego; na szpital wydsielam i naznaczam płac do tejże cerkwi dla ubóstwa szofmnych ludzi i chorých, aby mieszczanie i parochianie tejże cerkwi swoim sumptem wybudowali i do tego corocznie każdy ciągły gospodarz po furze jednej drew owozili, nakazuję i naznaczam; tudzież chrześciance i katolicki, którzy służyc będą u żydów za winników, parobków, kucharki i bądź do jakiegokolwiek usługi nie powinni najmować się bez wiadomości i pozwolenia tegoż wielebnego parocha i przy najęciu zaraz powinien każdy czy każda dać od siebie od osoby jednej swoich zasług złoty jeden, a gospodarz czyli gospodyni z żydów — po drugim złotym od każdej osoby służącej szpitalowi do tegoż szpitala na wikt tychże ubogich, szofmnych i chorých, do karbony szpitala

nęj przez ręce tegoż wielebego parocha—naznaczam i nakazuję; ponieważ i tym, co u żydów służą, trafiają się często choroby i inne przypadki kalectwa, w których powinni mieć lokacyą swoją w tymże szpitalu, a że z browarów żydowskich największe bywa niebezpieczeństwo ognia dla cerkwi, a ztąd i dla całego miasta, zaczym ustanawiam raz na zawsze i nakazuję, aby żydzi nie mieli pozwolenia i nie wazyli się stawiać winnic przy cerkwi, na sto łokci od teje cerkwi; bractwu pomienionej cerkwi naznaczam i pozwalam co roku sycenie miodu dwa razy, dla wosku i światła do teje cerkwi, oraz dla assysstowania ze świecami na processyach kościelnych podczas Oktawy Bożego Ciała i Krzyżowych dni, od którego do arędy nie należy żadna intrata, prócz od pozwolenia kotła obligowali ugodzić arędarzów, i ten miód mają szynkować przy muzyce przez dni trzy, a nie więcej dwa razy w rok. Obligacya parocha terazniejszego i następców jego: w jedności wiary świętej katolickiej Rzymskiej żyć, za mnie i za sukcesorów moich przy każdej ofierze świętej memento mieć, z ludźmi parochialnemi, do siebie należącemi, po ojcowsku obchodzić się i tych co święta i niedzieli artykułów do wiary świętej przykłádnie nauczać i objaśniać, a przytym samemu trzeźwo, spokojnie, pobożnie i przykłádnie zachowywać się w przyzwoitości stanowi kapłańskiemu, żadnej extorsyi nie czynić, od pogrzebów i szlubów od gospodarzów dobrze mających się więcej nie wymagać nad złotych osim, a od uboższych—nad złotych trzy, a wcale ubogich—z miłosierdzia chować i szluby im dawać obligowany; od krztu i pisanania metryk tym się powinien kontentować, co kumowie dadzą z dobrej woli, tudzież na obligi, co czyja możność wystarczy i dobrowolnie ofiarować będzie, tym się kontentować powinien. Który fundusz erekcyi we wszystkich opisanych punktach, ligamentach, wiecznemi czasy wraz z sukcesorami memi i dziedzicami tychże dóbr strzymać będę powinien, sub responsione in casu contraventionis coram officiis vel iudiciis spiritualibus seu terrestribus, uti ad causas ratione fundi per constitutiones regni ad respondendum praefixis, i ten przy zwykłej pieczęci ręką moją własną stwierdzam. Datum w zamku Dubieńskim, die decima septima Decembris; millesimo septingentesimo sexagesimo quinto anno. U tej approbaty fundusau z erekcyą, per oblatam podanej, podpis ręki jaśnie oświeconego xięcia jego mości wojewody braclawskiego, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, temi jest wyrażony słowy: S. Lubomirski, w. b. (Locus sigilli loci illius). Któraże to approbata funduszu z erekcyą, per oblatam podana, za ustną prośbą jego II. ości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystka, z

początku aż do końca, słowo w słowo jak się w sobie pisana ma, do ciąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowana i zapisana.

Книга городская, мучная, записовая и поточная, годъ 1742—1766, № 2341; листъ 440.

CCXVII

Уставная грамота, выданная княземъ Янушемъ-Александромъ Сангушкомъ уніятской церкви въ селѣ Новополѣ. 1766. Сентября 1.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Septembris dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krulewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, przyszedłszy osobiście urodzony Alexander Chodakowski, te prawo funduszowe z oznaczeniem placu dla cerkwi, w Nowympolu postanović się mającej, od jaśnie oświeconego xięcia Sanguszka, marszałka nadwornego wielkiego koronnego, do jaśnie wielmożnego Wołodkowicza, metropolity kijowskiego, wydane, podpisem ręki tegoż, przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, utwierdzone, z dołożonym arkuszem papieru stęplowego ceny grosza srebnego,—do akt grodzkich żytomierskich w oblatę podał, de tenore tali: Janusz Alexander na Białym Kowlu, Smolanach, Rakowie, Zasławiu i Ostrogu xiąże Lubartowicz Sanguszko, hrabia na Wiszniczu, Jarosławiu i Tarnowie, marszałek bywszy nadworny wielkiego xięstwa Litewskiego, orderów: Białego Orła i świętego Huberta kawaler. Oznajmuję komu o tym wiedzieć teraz i napotym będzie należało, mianowicie, jaśnie wielmożnemu jego mości xiędzu Filipowi Wołodkowiczowi, metropolicie kijowskiemu i całej Rusi: iż ja, chcąc, aby chwała Boska coraz dalej szerzyć się mogła,

umyśliłem i postanowiłem w dobrach moich dziedzicznych Ostrożkich, a prawie dożywotniemu tak jaśnie wielmożnemu Janowi, podkomorzemu owruciemu, ojcu, jako i synom jego, Pawszom, podległych, wsi Nowympolu cum attinentiis, in iuribus eorundem expressis, cerkiew wystawić, zważywszy potrzebne mieszkających ludzi i szlachty, że przez odległość miejsca parafii, nabożeństwa i nauk dla dzieci zbawiennych mieć nie mogą, a przychylwszy się do onych prośby, oznaczam niniejszym funduszem moim: plac na cerkiew i cmentarz na dawnych mogiłkach w tejże wsi Nowympolu podług kanonów duchownych i opisania praw ich do wymierzenia, gdzie naprzeciwko tejże zaraz cerkwi, nad łożą, jadący z Nowegopola drogą ku Żytomierzowi na pomieszkanie kapłana; drugi plac z ogrodem po lewej stronie wymierzyć i oznaczyć possessorom dóbr tych pozwalam i zlecam; pola w każdą rękę po włóce, sianożęci ponad Horoblówką od granicy Wilskiej z Nowympolem na kosarzów tazydzieści zapisuję; do której to cerkwi, de nova radice na starym cerkwisku wystawić się mającej, wsie: Kruczeniec, Klityszcza, Dawidówkę, Hruszki, jako poblizsze, do parochii tej przyłączone mieć chcę i żądam; jaśnie wielmożnego jegomości xiędza Wołodkowicza, metropolity kijowskiego, aby władzą swoją pasterską aplikować i oznaczyć w konsystorzu swoim raczył i odemnie prezentowanego za aktualnego tych wsi parocha uznać i przyjąć, który o pozyskaniu dusz Bogu najpierwsze ma mieć staranie, i chwałę Boską w tejże cerkwi w jedności z kościołem Rzymskim pomnażać, a przy strasznych ofiarach, Bogu oddawanych, za przełożonych swoich i fundatorów żeby miał wspomnienie—obowiązuję, której według synodu Zamojskiego wszelkie od parafianów za szluby, krzcinny i pogrzeby brać ma akcydensa, bez przykrości jednak dla ubogich parafianów; który to fundusz na wieczne czasy uczyniwszy, ręką moją własną, przy zwykłej przyciśnieniu pieczęci, podpisuję. Dałem w Dubnie, dnia pierwszego Septembris, tysiąc siedmset sześćdziesiątego szóstego roku. U tego prawa funduszowego podpis ręki przy pieczęci takowy: Janusz xiąże Sanguszko, manu propria. (L. S.). Które to prawo, w oblatę podane, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest wpisane.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 857.

CCXVIII.

Требования, относящиеся къ свободѣ вѣроисповѣданія, богослуженія въ церковнаго управления, представленныя русскимъ министрамъ православными жителями речноподиятой, съ указаніемъ историческихъ источниковъ и законоположеній, на которыхъ основаны эти требованія. 1766 — въ Ноабрѣ.

Prośby odywatelów najiaśniejzey rzeczypospolitey Polskiej, naśladowców starożytney greckiey nieunickiey religiey, na starodawnych prawach y traktacie z Rossyą, w 1686 roku wiecznie zawartym, ufundowane, jaśnie oświeconym, jaśnie wielmożnym ich mościom panom ministrom teyże najiaśniejzey rzeczypospolitey w następujących pnnktach anno 1766 in Novembri podane.

1. Exercitium wyznaczoney religii nieunickiey, to iest zwyczajne z dawnych czasów cerkiewne nabożenstwo y administracya sakramentów świętych ze wszytkimi do tego należącemi ceremoniami, iako to: publicznemi processiami, pogrzebami et id genus aby wolne y ni przez kogo tamowane nie było. Na co prawem są:

a) W 1340 roku kapitulacya ruskich prowincij z królem Polskim Kazimierzem Wielkim przy ziednoczeniu onych pierwszy raz z koroną Polską po zniszczeniu pokolenia xiążąt ruskich postanowiona. (Długosz historia polska, liber IX, pag. 1057, num. 1340, editio Lips, anno 1711. Cromer Chron. liber XII, pag. 263, editio Cracov. anno 1611. Herbut chron. liber X, caput 3, pag. 166, editio Basilacensi, anno 1611. Strykowski Chron., liber XII, caput 3, pag. 388, editio Varsav., anno 1766. Neugebauer Hist. rerum Polon., liber III., pag. 200, editio Han., anno 1668. Piasecius Chron. ad an. 1632 pag. 528, editio Cracov. anno 1645. Confaederat. anno 1648. Vołum IV, pag. 151).

b) W 1462 roku confirmacya praw y przywilejów iak świeckich tak y cerkiewnych od krolów ichmościów y xiążąt nadanych przy inkorporacji prowincii Bełzkiej do korony Polskiej, od króla Kazimierza Jagiełłowicza uczyniona (vol. I pag. 199).

c) W 1499 roku przywiley króla Alexandra duchowieństwu ruskiemu dany z potwierdzeniem switka alias membranu praw cerkwi greko-ruskiej

wchodnię, jeszcze od Jarosława Włodzimierzowicza, wielkiego xiążęcia Kijowskiego, nadanych. (W metryce Litewskiej).

d) 1511 roku przywilej króla Zygmunta I, temuż duchowieństwu confirmujący dawniejsze przywileje, od Witolda, wielkiego xiążęcia Litewskiego, y królów Polskich: Kazimierza y Alexandra na wolne spraw cerkiewnych sprawowanie podług praw, w membrane od początku wiary greckiej w Rusi nadanych. (W teyże metryce).

e) Confirmaty immediate wyrażonego przywileju zygmuntownskiego, od królów: Stephana w roku 1585 y Zygmunta III w 1591 latach nadane. (W teyże metryce).

f) Przywilej króla Stefana ludziom religii graeco-ruskiej posłuszeństwa patriarchy Constantynopolskiego na wolne cerkiewnych podług starego kalendarza obrzędów y wszytkiego tego, co zdawna w zwyczaju przyjęto y przywilejami ztwierdzono, zażywanie. (W metryce koronney).

g) Konstytucye seymowe różnych lat, a mianowicie: 1607 roku (vol. II, pag. 1606). Roku 1609 (pag. 1666). Roku 1618. (Vol. III, pag. 326). Roku 1620 (pag. 379). Roku 1631 (pag. 669). Roku 1641. (Vol. IV, pag. 6). Roku 1648 (pag. 151). Roku 1659 (pag. 68). Roku 1696. (Vol. V, pag. 838).

h) Punkta uspokojenia między unitami y nieunitami na seymie w 1632 roku postanowione y konstytucyami: 1632 (Vol. III pag. 735). Roku 1635 (pag. 858). Roku 1641 (Vol 4, pag. 6). Roku 1647 (pag. 104). Roku 1648 (pag. 151) ztwierdzone.

i) Dyploma seymowe, 1633 roku dane, y konstytucyą tegoż roku (Vol. III, pag. 787) ztwierdzone.

k) Dyploma seymowe, 1650 roku dane. (W aktach grodzkich Lubelskich).

l) Comissio Hadyacka (vol IV, pag. 638), konstytucyą 1659 roku (pag. 644) za prawo wieczne ztwierdzona,

m) Przywilej króla Augusta II, w 1720 roku dany, y od króla Augusta III w 1735 roku confirmowany. (W metryce Litewskiej).

Na fundamencie tych praw aby zakazano missionarzom y innym xiężom, ażeby w parafie y do cerkwi nieunickich z missią swoją nie wchodzili, y nieunitów do swoich kościołów nie pędzili, y spowiadać się u siebie nie przymuszali; y panowie dziedziczni y urzędnicy aby w tych przymusach onym missionarzom nie pomagali. Jak ciż xięża dzieci małych, wzro-

stu y rozsądku nie mających, aby nie chwyłali y, zamykając w klasztorach, do wiary rzymsko-katholickiey albo unickiey nie wprowadzali.

Zwierchności duchowney nieunickiey w wizytowaniu cerkwiey y dopatrzaniu porządków aby przeszkody nie czynili.

2. Cerkwie stare poprawować y nowe na mieyscach starych y wszędzie tam, gdzie młeunicy bez cerkwi żyją, erylować aby nie broniono.

Która wolność lubo się zawiera w wyżey wyrażonym punkcie y prawach, na to allegowanych, iednak y mianowicie niektóre z tych praw wolne cerkwiey erylowanie wyznaczają, jako to: a) Wyżwyrażony przywilej króla Stephana 1585 anno. b) Wyżwyrażone punkta uspokoienia 1632 roku. c) Wyżwyrażone dyploma seymowe 1650 roku. d) Wyżwyrażona comissia Hadiacka, constytucyą za prawo wieczne ztwierdzona.

3) Diecezye cztery w koronie: Przemyska, Lwowska, Łucka y Halicka y w Białoruskiey piątey, także w wojewodztwach: Wileńskim, Mińskim, Nowogrodzkim, w powiecie Pińskim, Mozyrskim różne cerkwie y monastiry różnemi czasy gwałtownie na unią odjęte, aby były wrócone z swemi fundacyami y ludziami przez rozmaite uciemżenia, boje niesprawiedliwe, na śmierć dekreta do unii przymuszonym, aby wolność była pierwszey swey confessii trzymać się y referować się w cerkiewnych potrzebach do duchowieństwa nieunickiego bez opłacywania się najmniejszego duchowieństwu rzymsko-katolickiemu albo unickiemu, czego nieodbicie requiruje traktat, z Rossyą 1686 roku wiecznie zawarty, ale y od traktatu ludziami, w unii być niechcącym, referować do biskupa nieunickiego tak, iako y z niunii do unickiego pozwolono.

a) Wyż wyrażonymi punktami uspokoienia 1832 roku y constytucyami, te punkta ztwierdzającymi.

b) Wyż wyrażonym seymowym dyplomatem 1633 roku y constytucyą, te dyploma ztwierdzającą.

4) Szkoły y seminaria dla należytey edukacji dzieci, gdzie przedtym bywały y przywilejami są obwarowane, osobliwie zaś w Mohylewie białoruskim, iako przy rezydencji tamiecznego biskupa, mieć aby ni od kogo przeszkody nie było; o czym mianowicie brzmią: a) Wyżmianowany przywilej króla Stefana 1585 roku. b) Wyżmianowane punkta uspokoienia 1632 anno. c) Wyżmianowane dyploma seymowe 1633 roku. d) Przywilej króla Władysława IV, bractwu Mohylewskiemu w 1633 roku dany, e) Przywilej tegoż króla, bractwu Orszańskiemu w 1648 roku dany y od króla Michała w 1669 konfirmowany. f) Wyżmianowane dyploma seymowe 1650 roku

y wymianowana comissia Hadyacka¹, konstytucyą za prawo wieczne stwierdzona.

5) Prezbiterowie nieunicy z swoją familią y kler cerkiewny in caussis facti aby nie byli pociągani do sądów świeckich, ziemskich, grodzkich, zamkowych, possessorskich, ale aby należeli do własnego swego consistorialskiego y biskupiego sądu mocą:

- a) Statutu Litewskiego (Rozdział III, artic. 32 § 3 y 8).
- b) Wyżwyrażonego przywileju od króla Alexandra, w roku 1499 danego.
- c) Wyżwyrażonego przywileju od króla Zygmunta I, w roku 1511 danego, y od królów Stephana y Zygmunta III confirmowanego.
- d) Wyżwyrażonego diploma seymowego 1650 roku.
- e) Wyżwyrażoney comissii Hadiackiey, constytucyą stwierdzoney.
- f) Osobliwey constytucii 1659 roku, pod tytułem: »Duchowni religii greckiey. (Vol IV pag. 646).

W sprawach zaś cerkiewnych y generaliter do religii tyczących się między nieunitami, tak duchownemi, iako y świeckimi, a unitami, czyli też rzymianami, zachodzących, aby forum nie gdzie indziej było, tylko w sądach jego królewskiej mości relacyjnych, vigore specjalnych na to constytucii 1641 (Vol. IV, pag. 6 et Vol. V, pag. 594). Roku 1678.

6. Iż prezbiterowie nieunicy od hybernowego y czynszowego podatków y od wszelkich bezprawnych zdzierstw y różnych arędownych ciężarów, samym tylko poddanym przyzwoitych, aby przykładem duchowieństwa rzymsko-katolickiego wolni zostali, czego chcą:

- a) Przywilej króla Zygmunta III, za zgodą wszystkich stanów na seymie w roku 1589 dany, w którym inter alia duchowieństwo ruskie przy zupełney mocy, władzy, czci y dostojństwie, przykładem duchowieństwa rzymsko-katolickiego na wieczne czasy zachowane.
- b) Wyżwyrażone dyploma seymowe 1650 roku.
- c) Wyżwyrażona constytucya 1659 roku.
- d) Constytucie 1662 roku, pod tytułem: »o cerkwiach w koronie y w wielkim księstwie Litewskim (vol IV, pag 929).

Mocą tych praw należy złożyć podatek hybernowy na kapłanów Krzyzewskich nie unitom w taryfie 1717 roku (vol VI, pag. 359) włożony.

7) Possessorowie y dzierżawcy w dobrach swoich do cerkwi aby podawali na kapłaństwo ludzi sposobnych y poczciwych y to bez zdzierstw,

a, podawszy raz, aby nie mieli potym mocy odpędzać ich od cerkwi bez przyczyny y słuszney disjudikacji episcopskiej, iako niewolno tego czynić z kapłanami rzymsko-katholickimi y unickimi, co mianowicie iest zakazano:

a) Wyzwyrażonym przywilejem króla Alexandra 1499 roku.

b) Wyzwyrażonym przywileiem króla Zygmunta pierwszego, 1511 roku danym y od królów: Stephana y Zygmunta III confirmowanym.

8) Nieunicy męskiej czyli niewieściey płci, w małżeństwo z osobami rzymsko-katholickimi wstępuiący, iako sami, tak y potomstwo ich tej płci, którey sami są, aby nie byli ni od kogo przymuszani do odmiany y naśladowania swoiey confessii podług dobrowolnych, między takowym małżeństwem zawierających się, kontraktów.

9) Szlachectwo religii graeco-ruskiej nieunickiey do wszelkich urzędów niższych y wyższych, a mieszczanie do mieyskich aby wolny przystęp mieli na co fundamentalne prawa:

a) W 1340 roku Kazimierz wielki król Polski przy ziednoczeniu ruskich xięstw do korony Polskiej szlachectwo ruskie iednym prawem z szlachectwem polskim zaszczycił y z nich wojewodów, kasztelanów y starostów w tychże prowincjach postanowił. (Cromer chron. liber XII, pag. 264. Herbut chron. liber X, caput 3, pag. 166. Strykowski Chron. liber XII, caput III, pag. 389. Neugebeuer Hist. rerum Pol. liber III, pag. 200).

b) 1433 roku Władysław Jagiełło, król Polski, ruskie prowincye do iednego y spolnego z polskimi prawa przywiódł y ziednoczył (vol. 1. pag 93).

c) W 1434 roku Władysław Jngiellonides na seymie koronacji swoiey ruskie i podolskie szlachectwo z szlachectwem polskim we wszytkich prawach y godnościach porownował. (Cromer liber XXI, pag. 410. Bielscius Chron. liber III, pag. 307, editione Varsav, anno 1764, Herbut Chron. liber XVI, caput 2. Neugebauer Historia rerum Polon. libro V. pag. 300).

d) W 1462 roku Kazimierz Jagiellonides, król Polski, przyłączając Belską prowincyą do korony Polskiej, zrównał oną we wszytkich swobodach y prawach z prowincyami koronnemi Vol. I pag. 199.

e) W roku 1507 Zygmunt I, król Polski, ustanowił prawo, aby ruskie szlachectwa we wszytkim z tychże wolności co y polskie weselili się (Vol. I pag. 365).

f) W 1563 y 1568 latach Zygmunt August seymowemi za zgodą wszytkich stanów przywilejami za wieczne prawo postanowił, aby graeco-

ruska religija nie była nikomu na przeszkodzie do urzędów, nie tylko niższych, ale y wyższych senatorskich (w metryce Litewskiej).

g) W 1569 roku przy inkorporacji ziemi Wołyńskiej y xięstwa Kijowskiego do korony Polskiej dane im są dwa przywileie seymowe, któremi Ruś do Polskiej, iako prawdziwy członek do ciała, y rusacy do polaków, jako równi do równych wiecznie przyłączeni y onym do wszystkich urzędów y senatu wolny przystęp zachowan (Vol II pag. 752 y 759).

h) Wyż wyrażone punkta uspokojenia 1632 roku, mieszczanom nieunitom do mieyskich urzędów wolny przystęp, jako i zdawna było, zachowały.

i) Wyż wyrażone dyploma seymowe roku 1650, narod ruski rownie jako y polski do urzędów sposobnym być zachował

k) Wyż wyrażona comissia Hadyacka, constytucyą na prawó wieczne ztwierdzona.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По до-полнительной описи № 66.

CCXIX.

Письмо Львовскаго униатскаго епископа Шептыцкаго къ униатскому митрополиту, содержащее совѣты и замѣчанія относительно веденія дѣлъ на предстоящемъ Варшавскомъ сеймѣ. 1767. Августа 19.

Illustrissime, excelentissime ac reverendissime domine, patrone colendissime!

Odebrałem respons jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja na list mój, przez który donosiłem, że, widząc tu usilność imci pana Steckiego, z jaką pokazywał się w interessie, z rady jaśnie wielmożnego imci xiędza biskupa Łuckiego y innych przyjaciół, nie mogłem odstępować tej sprawy, którą jaśnie wielmożny pan dohrodziej z wielką obligacyą dawniey na mnie zda-łość; a z responsu wyczytałem, jakobym własnych interessów gwałtownością

wymowił się od kongressu Krystyampolskiego, co mnie bardzo zdziwiło, bo ja tu żadnego swego interesu nie miałem na przeszkodzie, tylko ta sprawa jasnie wielmożnego pana dobrodzieja szczególnie utrzymała mnie, w której jegomość pan Stecki, lubo z początku mocno nacierał, ale gdy zrozumiał mocniejszych naszych przyjaciół, ma się teraz remissius y myśli o suspensie, jeżeliby sprawa do sądenia przypadła; y lubo teraz nie sądzą, co moment z Warszawy rezolucyi wyglądają, zapewnieby nagrodzili omieszkania y mocno popędzili registr; około tego ja tu mam pilność y staranie.

Pisałem także, że jeżeliby jasnie wielmożny pan dobrodziey żadną miarą z Krystyampola do Lwowa nie mógł zjechać, a jabym był potrzebny, abyś mnie raczył dać rezolucyę, żebym do niego zjechał, na co taką w response czytamy: »po zakończonym zaś regestrze z umowy nas zgromadzonych, dzień miejsca wyznaczwszy, wyglądać będę przybycia«. Którey rezolucyi ja nie poymuję, czy to ma być ieszcze nas konwokacya wszystkich, czyli ja tylko miałbym przybyć na dzień i miejsce, któreby było kiedyś naznaczone, co wszystko jużby było praepostere; czas krotki na to nie wystarczy: seymiki się już wkrótce odprawia, na które ja, gdzie miałem przyjaciół, zaniósłem proźby o przyjęcie żądań naszych, to jest o utrzymanie praw ecclesiae nostrae unitae y o admissye nas do prerogatyw wszystkich; nie wątpię, że y drudzy jasnie wielmożni imć xięża biskupi podobne mają staranie. Potrzeba myśleć, żeby kto w Warszawie activitate et aere te interessa wspierał; co curae et solitudini iego nayprincipalniej być powinno. Więcey pisania subtrahę; to na dokończeniu listu wyrażam, że jestem z jak nayosobliwszym uszanowaniem, illustrissimae ac reverendissimae excellentiae vestrae obligatissimus et humillimus servus, L. Szeptycki, episcopus L., coadjutor Metropoliae totius Russiae, die 19 Augusti, 1767. Z Lwowa.

Xięże biskup Krakowski, dostawszy kopii uniwersałów episcopa Peryasławskiego, pisał do mnie, abym go informował y upewnił, jeżeli takowe uniwersały in re ipsa byli od niego wydane; zaczym upraszam excellentiam vestram o upewnienie mie: iesli to xięża officiales kijowskie donieśli y czyli actu byli publikowane, y jeżeli jaki exemplarz drukowany znajduie się, niech mi będzie przysłany, a ja go xięciu odeszlę, gdyż to będzie wielką pomocą naszym interessom.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 67.

CCXX.

Письмо Львовскаго униатскаго епископа, Шептыцкаго, къ униатскому митрополиту о предстоящей поѣздкѣ ихъ въ Варшаву. Шептыцкій совѣтуетъ собрать документы, необходимыя для веденія полемики съ православными и поручить попеченіе объ униатской церкви военнымъ начальникамъ. 1767. Августа 21.

Illustrissime, excelentissime, reverendissime domine, patrone colendissime!

Już y ia w tym się uspokajam, kiedy do zjachania się nam na którekolwiek miejsce różne okoliczności y zdania niezgodne przeszkodziły; mogło by było przyjść do tego łatwiey, gdyby się wcześniej, iak ja jeszcze od wiosny radziłem, o tym pomyślało.

Od podróży warszawskiej, do której nas ciągną nasze interesa, to się nie wymawiam, tylko mi naywiększą czyni trudność, że nie mam stancyi, której dla wielkiej drogости nając ciężko na mnie, ponieważ przy szczupłych prowentach stołu mego bardzo jestem wyexpensowany, a to dla interessów jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, żebym doskonale usługował, expensów, intratę przewyższających, uniknąć nie mogę; gdyby mi jaśnie wielmożny pan dobrodziey pozwolił z sobo stać w pałacu, tobym przynajmniej za moje przysługę y expensa, na tym miejscu podjęte, miał satysfakcję, i na tantym miejscu miałbyś mnie jaśnie wielmożny pan dobrodziey gotowego zawsze na zawołaniu. Nizeli jaśnie wielmożny pan dobrodziey wyiedziesz do Warszawy, moim zdaniem, potrzebaby napisać do jegomości pana hetmana wielkiego koronnego y do polnego, do imci pana wojewody kijowskiego, do imci arcybiskupa Lwowskiego y do innych prawdziwych o wiarę świętą zelantów, aby nasz rytuał katolicki, z rzymskim kościołem w jedności świętej będący, w protekcyi y obronie mieli, żeby ocalał przy prawach swoich, ostatniemi konstytucjami obwarowanych. Także potrzeba zebrać i mieć in promptu dokumenta ad reprobandum nieunitów zarzuty y pretensye do czterech diecezji, iakoby te niedobrowolnie, ale za przymusem do unii świętej przystąpiły; czego, lubo każdemu z nas bronić y swojemi dokumentami probować należy, iednak te in archivo metropolitano prędzey się mogą znaleźć, iak w naszych. Raczysz jaśnie wielmożny pan dobrodziey także w swoim archivum kazać poszukać przy-

wileju Jarosława, wielkiego, xięcia Kijowskiego, od Alexandra króla Polskiego 1499, y od Zygmunta 1517, konfirmowanego, duchowieństwu ruskiemu nadanego; będzie bardzo potrzebny, y o ten do mnie z Warszawy pisano; co tak pro exigentia interesów naszych wyrażam, a o pozwolenie stancyi w pałacu swoim łaskawey iak nayprętszey czekam rezolucyi y piszę się z naypowinnieyszym uszanowaniem—*illustrissimae ac reverendissimae excelentiae vestrae devotissimus et humillimus servus*, L. Szeptycki, episcopus L., *coadjutor metropoliae totius Russiae*. Die 21 Augusti, 1767, z Lwowa.

Illustrissimus Luceoriensis dnia dziesiątego wyjechał stąd do siebie; przecie *meis persuasionibus* został poniekąd nakłoniony do podróży Warszawskiej. Suplikuję o łaskawę rezolucją względem pomieszczenia mięę w swoim pałacu.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. По до-полнительной описи № 67.

CCXXI.

Письмо Львовскаго епископа, Шептыцкаго, къ уніятскому митрополиту, заключающее отказъ отъ участія въ създѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владимірѣ, подъ предлогомъ болѣзни. Шептыцкій слагаетъ на митрополита вину за несвоевременное обсужденіе дѣлъ уніятской церкви. 1767. Августа 22.

Illustrissime, excelentissime ac reverendissime domine, patrone colendissime!

Maiąc iuz od jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja finalną rezolucję, że ob *varias legalitates* kongress bydź nie może, ale wcześniej ziachawszy się do Warszawy, dosyć będzie czasu y sposobności *interessom* naszym ra-

dzić, za rzecz słuszną y zbawienną sądziłem, y, na tym się uspokoiwszy, do tey drogi zacząłem sobie czynić przygoowanie; jaśnie wielmożnego imci xiędza Łuckiego do tegoż namowiłem; odebrawszy zaś dziś list od jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, przez który mnie wokuiesz pro 15 currentis vateris styli do Włodzimierza, mocnom się zadziwił y zmieszał, że nie mogę w tym punkcie zadosyć uczynić woli Jego, ponieważ w tym czasie, przy odmianie raptowney powietrza, tak mi katarowa affekcyja dokuczyla, że formalney kuracyi u doktora używać muszę, ktury mi nie pozwala puszcząć się w drogę; muszę więc słabe zdrowie, ustawicznemi pracami przy interesach w trybunale nadszarzane, ratować, żebym mógł być zdolnieyszym na usługi hierarchii y san.ego jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja, którego się nieustannej łasce polecam y piszę się z naypowinnieyszym uszanowaniem illustriissimae ac reverendissimae excellentiae vestrae obligatissimus et humillimus servus L. Szeptycki, episcopus L., coadjutor metropoliae Russiae. Die 22 Augusti. 1867; z Lwowa.

Bardzo żałuję, że nasze interessa niewczesne mają swoje ułożenia, choć o to mocno dopraszaliśmy się jaśnie wielmożnego pana dobrodzieja; teraz non restat o nich mówić, bo już czasu niemasz, a do tego że y zdrowia nie staie przy znacznych tu pracach w trybunale. List do jegości xiędza Przemyskiego instantanee posłałem, lecz wątpię, aby zjachał, bo czas bardzo krotko wyznaczono; kto temu winien, agnoscat sibi culpam.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной комиссії для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 67.

CCXXII.

Письмо Холмскаго унітскаго епископа—Рыло къ унітскому митрополиту, содержащее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владиміръ. Рыло извѣщаетъ, что онъ не можетъ явиться по причинѣ глазной боли и заявляетъ сомнѣніе въ томъ, чтобы явились туда и другіе епископы. 1767. Августа 24.

Illustrissime, excelentissime et reverendissime domine, domine et patrone colendissime!

Przyznaję się jaśnie wielmożnemu waszmość panu dobrodziejowi, że ja z osobliwszym zdrowia azardem, bo na puł ślepym będąc, drogę odprawiałem do Krystonopola: kurzawa nieznośna, w owey podróży ucierpiana, ledwie nie do reszty mie oślepiła; na azard ostatku zdrowia puszczać nie mogę, a ile widząc zapewnie, że y sposobu nie mam do poratowania oczu. Wszak to rzecz nie uciekła, jak da pan Bóg, że oczy troche wyzdrowieją, zapatrzwszy się na starszych jaśnie wielmożnych konfratrów moich dzieła, toż uczynić, co będzie sprawiedliwego, przyrzekam; w tym zaś czasie dla słabości oczu iachać nie mogę. Wszak nie wielka moiego biskupstwa substancya, ieżeli in rapinam dostanie się, to ja, praktykowanym sposobem aż dotąd od początku moiego biskupstwa, emendicato pane do czasów lepszych żywić się będę; życzyłbym zaś jaśnie wielmożnemu panu dobrodziejowi podług umowienia naszego iachać iako nayprędzey do Warszawy, ani też regulować się czynnością jaśnie wielmożnych biskupów łacińskich, którzy, qua senatorowie y obrządku łacińskiego pasterze będąc, podobnym iak my nieszczęśliwościom podpadać nie mogą. Pokaż się jaśnie wielmożny pan dobrodziey vere orthodoxus na wszystkie remonstrancye, straszące albo też wymuszające boiaźliwe zdania, a zapewne gloriosius wyprowadzisz y siebie y wszystkich z tych kalumnji, które zapewne czekają; że illustrissimi: Polocensis, Pinscensis, Smolenscensis etc. pro 15 nie przybędą, toć y ja darmo włączyłbym się; wszak illustrissimi episcopi latinorum nie zieżdzali się pro episcopali congressu w terazniejszych cyrkumstancyach, ale każdy pro suo libitu agit agenda; toż y o naszych jaśnie wielmożnych pasterzach rozumieć potrzeba: niech każdy z jaśnie wielmożnych konfratrów to czyni, co mu się podoba; chyba ten ziazd dla tego potrzebny, żeby wszystkich

razem nieszczęśliwemi lub szczęśliwemi uczynić. Łasce y respektowi jaśnie wielmożnego waszmości pana dobrodzieja mię oddając, z naynieszszym uwenierowaniem oświadczam się bydź na zawsze illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi domini addictissimus servus, M. Ryło, episcopus. Z. Chełma, dnia 24 Augusti, 1767 anno.

Bardzo słaby na oczy jestem, przepraszam, że cudzą ręką piszę.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ; по дополнительной описи № 67.

ССХХІІІ

Постановленія сейма, опредѣляющія права Православныхъ и протестантовъ въ речипосполитой. 1768.

Трактата нынѣ уговореннаго и уже уполномоченными отъ сейму депутатами подписаннаго таковая сила есть:

Для римскокатолицкой во первыхъ вѣры постановлено:

1. Вѣра римскокатолицкая въ писмахъ публичныхъ имѣеть писатся вѣра господствующая.

2. Король польскій долженъ быть конечно вѣры римскокатолицкой, также и королева, а буди она не будетъ сей вѣры, коронована быть не можетъ.

3. Кто отъ вѣры римскокатолицкой перешель въ иную, тотъ изгнаніемъ изъ отечества будетъ казненъ; тѣ однако, которіи учили до сего времени, отъ казни всякой свободны.

4. Греки неуниты и диссиденты имѣють свои претенсіи доходить на католикахъ римскихъ отъ семсотъ седмогонадцать года, почему претенсіи, вышше оного 1717 года восходящіе, уничтожаются.

Для грековосточной, такожь диссиденской, протестанской и реформатской религій постановлено:

1. Конфедераціи диссиденскіи за правилніе и конфедераты за добрыхъ патриотовъ признаны.

2. Всѣ конституціи, грекамъ неунитамъ и диссидентамъ противніе, уничтожены.

3. Грековъ неунитовъ сизматиками, отщепенцами, дизунитами и вѣры ихъ сизмою, а диссидентовъ еретиками и вѣры ихъ ересію никто не долженъ ихъ называть подѣ штрафомъ, на нарушителей правне определеннымъ.

4. Церкви греко-неунитовъ, востелы диссидентовъ, такожь звонницы, шеолы, богодѣлни починять и новіе созидати свободно.

5. Религій грековъ неунитовъ и диссидентовъ и всѣхъ, до оной принадлежащихъ, церемоній свободное употребленіе вездѣ безъ препятствія чіею либо имѣеть быть.

6. Диссидентомъ имѣть волно свои консисторіе и собирать соборы и на нихъ всѣ порядки до религій касающіеся устанавливать.

7. Греки неуниты, диссиденты, духовніи и мирскіе, никакому суду духовному римскокатолицкому подлежать не имѣють.

8. Греки неуниты, диссиденты не имѣють никакихъ датювъ и коленды давать духовенству римскокатолицкому.

9. Епископъ Бѣлорускій со всею своею епархіею, съ церквами и монастырями, таъ тими, котори можетъ въ судѣ съполномъ повскать, вѣчно при религій греческой неунитской имѣеть сохранены быть и въ епархіи своей таъ свободно юрисдикціи своей употреблять, каеъ употребляютъ епископы римскокатолицкіи въ своихъ епархіяхъ. При той-же религій греческой неунитской имѣють сохранены быть и прочіе церкви и монастыри, до митрополіи Кіевской либо

другого старшенства ихъ дѣйствиельно надлежаще и подлежатъ по разбору помянутого суда должніе.

10. Грекамъ неунитамъ и диссидентамъ свободно другарни имѣть, только въ нихъ не печатать еретическихъ книгъ и уразительныхъ писемъ.

11. Свободно лицамъ греко-неунитовъ и диссидентовъ вступать въ супружество съ лицами римскокатолицкими, въ коемъ случаѣ имѣть бракъ благословить тою вѣры попь, какой вѣры есть новобрачная; въ такомъ же супружествѣ сыны отческой, дочери материнской вѣры имѣютъ быть.

12. Греки неуниты и диссиденты не обязаны праздниковъ римскокатолицкихъ празновать, ни процессіямъ ихъ ассистовать.

13. Грекамъ неунитамъ семинаріи потребны, а въ особенности семинарію Могилевскую имѣть безпрепятственно. Священство греко-неунитское во всѣхъ дѣлахъ, выключивъ земляніе, имѣютъ расправлять предъ своимъ епископомъ. Греки неуниты и диссиденты не имѣютъ никакъ понуждаться отиѣнить свою вѣру. Духовенство греко-неунитское и диссиденты въ поборахъ публичныхъ имѣть уравнено быти съ духовенствомъ римскокатолицкимъ, такожъ отъ податковъ и повинностей, которіе владѣльцамъ отъ подданихъ подлежатъ, свободно; отъ той однакъ свободы исключаются грунты нефундушovie, въ городахъ греками неунитами осѣдлые. Привилегіи королевскіи, конституціями утвержденніе, ни въ чемъ нарушени быти не имѣютъ. Церкви и монастыри, отнятіе съ фундашами, должны возвращенни быти, что имѣетъ быти разобрано и опредѣлено въ судѣ вышг означенномъ въ разсужденіи церкви—по доброй волѣ прихожанъ, а въ разсужденіи монастырей—по фундашамъ оныхъ.

14. Судъ сполный судей, половиною римскокатоликовъ, половиною грековъ неунитовъ и диссидентовъ для разбору вслкихъ дѣлъ, до религіи касающихся, по апелациіи оныхъ изъ судовъ гродскихъ и земскихъ, постановленъ въ Варшавѣ; вси суды будутъ у годъ черезъ шесть мѣсяцевъ; въ трохъ первыхъ мѣсяцахъ будетъ президентъ римскокатоликъ, въ другихъ трохъ президенты: частію греко-неунитъ, частію же диссидентъ. Президенты римскокатоликъ и диссидентъ

будутъ по избранію, съ части же греко-неунитовъ епископъ Бѣлорусскій praeses natus.

15. Право patronatus такъ должно быть при грекахъ неунитахъ и диссидентахъ владѣльцахъ, какъ и при римскихъ католикахъ. Римскіи католики подавать должны до церкви такихъ аволитовъ, которіи отъ епископа были бы въ житіи и способности свидѣлствованы, и подавать безденежно, а, подавъ одинажды, не будутъ они отъ церкви отганять.

16. Всѣ монастырѣ и фундаціи, кои по реформаціи стали секуляризованны, должны быть вѣчно въ томъ состояніи, въ коемъ нынѣ суть.

17. Греконеунитскому и диссиденскому дворянству до всѣхъ чиновъ сенатскихъ, министерскихъ, дигнитарскихъ, посолскихъ, трибуналскихъ, земскихъ, городскихъ, такожъ и до староствъ всякихъ и користей равно по всему, яко и римскокатолицкому, дверь отверзта. Такожъ религія греко-неунитская и диссиденская до индигинату и нобитаціи не имѣетъ быть препятствіемъ.

18. Греконеунитское и диссиденское мѣщанство въ полученіи гражданства и магистратуры, такожъ во употребленіи всякихъ промысловъ и свободъ, мѣщанскому чину свойственныхъ, равно есть съ мѣщанствомъ римскокатолическимъ должно имѣть. Поселяне греко-неуниты, диссиденты въ старостахъ и добрахъ королевскихъ во обязанностяхъ своихъ равнымъ правомъ доходить имѣютъ справедливости, какъ и поселяне римскіе католики.

19. Всѣ вышписанные пункты должны быть правомъ вѣчнымъ и никогда непорушнымъ, затѣмъ нарушители оныхъ имѣютъ быть почитаны и трактованы какъ нарушители общаго покоя и непріатели отечества.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, прилежащемъ Временной Коммисси для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 47.

CCXXIV.

Циркуляръ Львовскаго уніятскаго епископа, Льва Шептицькаго, со-
державшій объявленіе о томъ, что онъ принялъ должность намѣстника ми-
трополія, а также условія, на которыхъ онъ обязывается исполнять новую
должность. 1768. Февраля 4.

Ego, infrascriptus, Leo Szeptycki, Leopoliensis et Camenecensis opi-
scopus, illustrissimi et reverendissimi domini Feliciani Philippi Wołodko-
wicz, Kijowiensis archiepiscopi, totius Russiae metropolitani, meique coad-
juti venerationissimi, litteris, die vigesima Decembris anno proxime praeterito
expeditis, in generalem Kijoviensis intra Poloniae regnum diaecesis vicari-
um officialem locumtenentem assumptus et deputatus, indubiam omnibus
fidem facio solenniterque omni meliori modo ac forma promitto ea universa,
quae in eadem assumptione et deputatione praedictus dominus coadjutus
meus immediate sibi suaeque dispositioni reliquit et expresse reservavit, in-
tacte, illibate et plene me semper servaturum, pro vere reservatis habitu-
rum, neque ullo praetexta, occasione aut titulo absque expressa speciali
commissione in eadem intromissorum, singulariter autem jurisdictionem mi-
hi delegatam in ecclesias, clerum et populum Lituaniae non extendam, ac-
tuarios causarum matrimonialium, defensores, promotores, fiscales, vicarios
foraneos, decanos, vice-decanos, cleri examinatores et instructores, pa-
rochos, comendarios, administratores, ceterosque quoscunque ad rectum diae-
cesis metropolitanae regimen necessarios ministros, non nisi de clero metro-
politano nec alias constituam; universam eandemque jurisdictionem nomine
et sigillo quidem meis propriis, vicarii tamen generalis titulo sub ministris
et actis, a Leopoliensi mea cancellaria prorsus distinctis, omni tempore ex-
pediam, licentiam fundandi de nova radice, utriusque sexus monasteria
non impertiar, tabellas cathedralici metropolitanae, sanctae memoriae Floriani
Hrebnicki olim auctoritate constabilitas, non immutabo, pensiones pro
diaecesanorum ministrorum sustentatione, singulis annis a clero persolvi
consuetas, in diversum usum non convertam, subsidia charitativa extraor-
dinaria nunquam a clero petam, nec exigam, clericos in sacris constitutos
solenniter non degradabo, antimensia et olea sacra non consecrabo; publi-
cas indulgentias non largiar, causas regularium super professione sive ap-
pellatione non cognoscam, processus promovendorum ad episcopatus et ab-

batias non conficiam, minusque eodem, consecrabo aut benedicam, neque
 in generalibus monachorum capitulis praesidebo, exactam et claram de statu
 diaecesis Kijoviensis relationem non sedi Apostolicae sed domino meo co-
 adjuto: quolibet anno transmittam, cum vero litterarum, sub die 15 proximo
 praesenti Februarii ab eodem domino coadjuto meo editarum, vigore, quar-
 tam omnium mensae metropolitanae bonorum ac fructuum partem modo ibi-
 dem praescripto exdividendam et hujusce palatii metropolitani possessionem
 pro congrua mea sustentatione et provisione vere, realiter et in effectu co-
 secutam: facero, omnes in iisdem litteris praescriptas clausulas et condiciones
 me impleturam, nec quidquam quavis praetextu vel colore: ubi temperas-
 sime ab eodem petiturum aut praetensurum, solenniter spondeo; nominatim
 vero: bona, praedicto modo mihi exdividenda, ullis personis in quacumque
 etiam temporaneam possessionem non dimittam, liberam pro possibili in
 hocce: metropolitano possessioni meae jam dimisso, palatio stansionem redam
 domino meo coadjuto, verum et cuipiam ritus mei episcopo, in quibusvis
 Ruthenae hierarchiae negotiis, huc delegando et venturo, unquam negabo,
 nemini tamen extere gratis vel praestio idem compedam, nec pro quacumque
 ejusdem palatii reparatione aut fabrica quidquam a domino coadjuto meo
 petam aut exigam, minusque monachis Saprasiensibus ex metropolitana
 fundatione penes capellam, praedicto palatio annexam, divina peragentibus
 et ad partem arcae metropolitanae, vigore scripti, in congressu hierarchico
 Novogrodeci sub anno 1762 editi, optimam jus habentibus, vel minimum
 praedictum irrogabo; in causis, ubicumque per dominum coadjutum meum
 coeptis et ipais dispendio terminandis, consilia, aegultati statumque nostro
 communi consona, praestabo, futuras autem lites, non nisi de ejusdem scita,
 consilio, voluntate et nomine, inchoabo, prosequar, componam et finaliter
 terminabo, atque expensas necessarias, pro eorundem promotione omnino
 oeconomice erogandas, coram eodem domino coadjuto meo semper liquidabo
 et quartam erogat. sumptus partem ex proventibus, mihi assignatis, exsol-
 nam atque, hac fructuum et expensarum proportione constantiter servanda
 etiam in futuris, sive ecclesiarum, aedificiorumque cathedralium separatim
 ribus et provisionibus vere opportunis, sive moderatis praedictorum fabrico-
 rum unctionibus, sive demum in communibus hierarchiae Ruthenae oneri-
 bus procedam; quanta videlicet proventuum parte singulis hisce expensis,
 debite ut supra liquidandis, prompto animo et sine ulla tergiversatione sem-
 per responsurus, quin anquam trahi et obligari valeam ad ulla dispendia
 pro fabricis, arbitrio domini mei coadjuti inchoatis, quae proprio sumptu

ipse continuare, perficere et terminare promisit. Praeterea cum quaeque, Deo benedicente, ad mensam metropolitanam rediderint avulsa, quarta eorundem parte, mihi reservata, tres reliquas partes fideliter domino coadjuto meo referam, denique diocesanas congregationes singulis annis intra limites ejusdem diocesis celebrari curabo, nec quominus haec omnia fiant, adimplentur et executioni mandentur, ulla injustas excusationes aut praetextuosas rationes quaeram aut allegabo unquam, imo integram fidelitatem, veram sinceritatem, perfectum amorem, debitam gratitudinem et summam venerationem tempore, loco et occasione universis toto ex animo, qua verbis, qua factis demonstrabo, sicque omni meliori, quo possum, modo ac forma, sub fide, honore et conscientia spondeo et polliceor, atque in eorundem fidem praesentes, sigillo meo communitas, propria subscripsi manu. Datum Varsoviae, die quarta mensis Februarii, millesimo septingentesimo sexagesimo octavo anno. Leo Szeptycki, episcopus Leopoliensis, metropolitanus Kijoviensis et totius Russiae, nec non archimandriae Kijovi—Peczarscensis cum futura successione coadjutor, atque locumtenens generalis, manu propria. (M. П.)

Подлинник хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Комисіи для разбора древнихъ актовъ, № 315.

Жалоба унітскаго священника, Стефана Блонскаго, на бывших прихожанъ своихъ, крестьянъ села Барашевъ, и на управляющаго этимъ селомъ, дворянина Ивана Ясинскаго, о томъ, что крестьяне Барашевскіе наносили истцу разныя обиды и оскорбленія и пощунствовали надъ обрядами унітскаго богослуженія, а потомъ, когда Блонскій рѣшился переехать на другой приходъ, то крестьяне, совмѣстно съ евреемъ Михелемъ и при содѣйствіи Ясинскаго, завладѣли всѣмъ его имуществомъ и не отпустили изъ села Блонскаго и его семейства. 1772. Февраля 20.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego, miesiąca Februarii dwudziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Stefanem Roztowskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwem Żytomierskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter wielebny w Bogu jegomości xiądz Stefan Błonski, paroch przeszły Baraszowski a terazniejszy Rastawiecki, będąc summopere laesus et injuriatus przez niżej wyrażonych obżałowanych w całości substancyi swojej, krwawym potem y staraniem z opatrności najwyższego rządu mianey, który, zapobiegając, ażeby w przyszłe czasy te krzywdy nie czyniły się y przez rygor prawa, severe de violatoribus opisanego, wstrzymane były, solenniter przed aktami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi naprzeciwko wielmożnemu jegomości panu Juzefowi Urbanowskiemu, skarbniku Wyłyńskiemu, dóbr quondam miasteczka Baraszów quovis juris titulo possessorowi, iako panu, tudzież wielmożnemu panu Janowi Jasińskiemu, dóbr tychże dyspozytorowi, niemniej roboczym poddanym: Jwanowi Kowalowi, Makarowi Werbiłowi, Wasylowi Szewczykowi, Stefanowi Osadczukowi, Wasylowi Krawcowi, Stefanowi Szafarenkowi, Chomie Pronczenkowi, Jwanowi i Tereszkowi Blizniukom, Jwanowi Semeniczenkowi, Jwanowi Sawczeniukowi, Własowi Sawczenkowi, Fedorowi Pambułce, Hryćkowi Cumanowi, Wasylowi i Prokopowi Cumaniom, Romanowi Kosińskiemu, Jwanowi i Fedorowi Zinczukom, Wasylowi Onyszczukowi, Filipowi Przysiężnemu y całej gromadzie Baraszewskiej, w zawziętości zostaiącey, świadczy, skarży, manifestuje y protestuje się o to: iż ichmość obwinieni, a pryn-

cypalnie robocze, poddani Paraszowscy, z całą gromadą tameyszą w roku przeszłym, tysiąc siedmset siedmdziesiątym pierwszym, jakoweś zawziętość do niniejszego żalącego się uformowawszy, a bardzicy goniąc na zruynowanie całości manifestanta, w zawziętości swoiey trwając, we dworze, pomimo wiadomość skarżącego się, podczas świąt Zmartwychstania Chrystusa pana, sami sobie bić pozwolili pałamarza, z cerkwi wytrącili y klucz cerkiewny do siebie odebrali, na cwentarzu krzyki, hałasy, wyklinając z żoną y dziećmi skarżącego się, traktując verbis, scitu indignis, niezmierne czynili y różne uciemnienia wyrządzali, dla ktorego protestans, chroniąc straty życia swego, drugimi drzwiami sekretnie z cerkwi wykradłszy się, do plebanii uszedł, w czym nie będąc ukontentowane chłopstwo zaiadłe, powrotnie, zszedłszy się na cwentarz tego chłopstwa zaiadłego syny, iako to: Stefan Szafarenko, Omelko Sawczeniukow, Olexa Szafarczuk, Wasyl Krawiec z dragami, do zabicia kwerulanta przygotowanemi, przez cały dzień we dzwony bili, wabiąc protestanta, ażali, uraziwszy się za dzwonicie, do nich nie przyjdzie? z tym się oświadczając; na drugi dzień, zabiegłszy drogi idącemu do dworu, haec formalia proferendo: »masz szczęście żeś dnia wczorayszego do nas nie wychodził, bobyś zginął jako pies! iednakże ty nie uydiesz rąk naszych! Którego oświadczenia, przez roboczego Jwana Kowala wydanego, y iego słów nieprzystoynnych zląkszy się, że rozpustnie żył tenże roboczy Kowal y żyje y nie iednego z zawziętości swoiey ranił śmiertelnie, obawiając się, aby y na terazniejszym żalącym się czcgo nie wykonał, do prześwietnego konsystorza querulans dla podziękowania za beneficium udał się; chłopstwo zuchwałe, dobierając sobie serca lepszego, zaraz na drugi dzień świąt wielkanocnych zebrawszy się do karczmy, muzykę sprwadziwszy, choć się to ieszcze według opisania prawa kanonicznego y niegodziło, pili, tańczyli, krzyki i hałasy czynili tak żarliwie, że nie można było w plebanii ani w dzień, ani w nocy mieć spoczynku; co się działo przez całe trzy dni y nocy, podczas którey to opressyi y uciemnienia roboczy Wasyl Krawiec gromady Baraszowskiey, publicznie w karczmie, przed całą rzeszą stanowszy na stołku, iakie tylko bywały przedtym w cerkwi y podczas jubileuszu duchowne nauki, pokazując im klucz cerkiewny, który mu gromada do dyzpozycji cerkwi dała, te słowa mowił: »Słuchaycie mnie teraz, ia wasz pop, ia wam będę kazanie mówił! tak, co mu na gębę przyszło, przykładając do tych słów, ktore na naukach duchownych poymował, swoią nieprzyzwoitą sromotnością, id nefas est et exprimere, na wzgardę czyniąc, bluznił, y z tey gromada Bara-

szowska niepotrzebney jego praemolugacji cieszyła się, słuchając; na które dziwowisko y siostra manifestanta, imieniem Teodora, gdy się na to patrzyła i tej perorze przysłuchiwała się, postrzegłszy ją słuchającą, złapali, y korale z szyi zdyjmowali; która dobranym sposobem z rąk ich wydarłszy się, do plebanii uciekła; potym z babki, sześć lat u żalącego się służącey, namitkę z głowy publicznie poszrod ulicy zdarli, zadając, że «iako by żalący się terazniejszy w cerkwi ukradł y tobie dał.» Która także z odkrytą głową do domu przyszła. Lecz ieszcze nie dosyć na tym, kiedy na ostatnią ruinę pomienionego protestującego się chłopci Baraszowscy goniąc, czyli z rady urodzonego Jasińskiego, gubernatora Baraszewskiego, czyli mimo wiadomości jego, napisawszy suplikę, poszli do jasnie oświeconego xięcia jego mości Kaspra Lubomirskiego, wojewodzica Krakowskiego, z niesłusznym uskarżeniem się y udaniem skarżącego się; co ad malam informationem niesłuszny swój proceder do skutku przyprawdzili, y gdy na instancją jasnie oświecony xiąże jegomości Kasper Lubomirski, wojewodzie krakowski, napisał list do wielmożnego jegomości xiędza metropolity kijowskiego, zawierający w sobie żądanie zesłania kommissarzów dla rozeznania teyże uformowaney krzywdy do często reczonego żalącego się, et factum na tym że kommissie nic nie dokazawszy, a chcąc swojey zawziętości zadosyć uczynić, też gromada, nie uważając na prawo pospolite, ale bardziey czuwając na życie y zdrowie skarżącego się, iedni otoczyli plebaniją, pozasiadawszy z drogami około, drudzy skoczyli do Zwiąhła, dając znać, że już wybiera żalący się na Ukrainie do wyznaczoney parachii, gdzie, nie zastawszy jasnie oświeconego xięcia Kaspra Lubomirskiego, woewodzica Krakowskiego, namowili żyda Michela; obywatela Zwiąhelskiego; przezłego arędarza Baraszowskiego, żadney pretensyi do żalącego się nie mającego, aby, uformowawszy sobie pretensya, poszedł do dworu i upraszał przynaymniej iednego kozaka do lepszego zabrania chudoby protestującego, muwiąc mu: »że my tobie będziem do pomocy, teraz masz czas y pore pomścić się za swoią curkę, która dała się namuwić wykrzścić; niewierny tedy Michel, posłuchawszy tey rady, poszedł do dworu y wyrobił sobie u jego mości pana gubernatora wszelką łatwość na ruine żalącego się y, przybiegłszy z kozakiem do Baraszów z namowy gromady Baraszowskiej, dla brania y wiązania żalącego się z żoną, naypierwey z kozakiem na plebaniją napadł, powroz w ręku trzymając: zaczęli się uganiać za żoną querulantis, która, widząc nie żarty, porwawszy klucz cerkiewny, dla uchronienia się do teyże cerkwi uciekła y zamknęła się; za którą kozak aż do drzwi cerkiewnych z żyćm

się pędzili y drzwi a cerkwi odbili; querulans tedy, zalterowanym będąc, ze żadnego nie może dać sobie odporu, bydło, ze dwie mile już wypędzone, kazał zawrucić y pozwolił dopuścić dobrowolnego zaboru; urodzony jegomość pan Jasiński, dyspozytor Baraszowski, dodawszy jeszcze więcej straży do wartowania skurzącego się z żoną, przyszedłszy z pomienionym żydem, bydło wszelakie pozabierał y, pozabierawszy, obydwu się nim podzielili y inne zaś ruchomości, iako to: żelaza, skury, przedziwa, które wszystkie w wozy ułożone byli, ludziom Baraszowskim zabierać dopuścili oprócz dwóch skrzyń, które pod protekcją wielmożnego jegomości pana Bezyna, towarzysza wojska koronnego, pod ten czas z Polisia na Ukraine maszerującego, w całości pomieniony manifestujący się wyprowadził; iednakże więcej iak o pułtory mile ludzie Baraszowscy dla odebrania onych gonili, żyta ozimego dni piętnaście, własnego protestującego się, urodzony jegomość pan Jasiński, oskarżony, złożył y, pomłuciwszy, sprzedał y na swoy pożytek obrucił; żyto zaś iare końmi dni pięć swojemi, częścią pańskimi, nareszcie chłopskimi wypaść, sady wszystkie trzy, pod ten czas obficie zrodzone, iako to: iabka, gruszki, śliwki węgierki, śliwki białe y tarnosiłwki pozrywać, ogrrody, należycie zasiane, iako to: cybule, ogurki, pietruszkę y buraki, marchwie, pasternak, kapuste pozbierać kazał et commodo sui obrucił, pszczoł pięcioro roboczemu Janowi Kowalowi, w sosnach znajdujących się, protestanta własnych, podpatrzeć czyli powydzierać przykazał y między siebie miodem podzielić dopuścić; które bydło, tak rogate, iako y nierogate y inne rzeczy ruchome, ktore czasu sprawy, rejestrem spisane, juramentem komprobowane y położone będą. O którym nieszczęśliwym utrapieniu dowiedziawszy się jasnie wielmożny jegomość xiądz metropolita, przejeżdżając pod ten czas przez Nesołon, natychmiast zesłał przewielebnego jegomości xiędza Barcińskiego, dziekana Radomyskiego, aby żalącego się z żoną z tego nieszczęścia wydzwignął kresu; któryże to jegomość xiądz dziekan, na gront zjechawszy, reparacye otaxował, rzeczy wszystkie pozostałe w registr zapisał, żonę zaś skarżącego się sekretnie w nocy z cerkwi y ze wsi z dziećmi wyprowadziwszy, żalącego się na swoy wozek wziawszy, z sobą wywioził; y tak, za pomocą Boską, z tych nieszczęśliwości uwolnionemi zostali, a rzeczy skarżącego się wszystkie częścią u jegomości pana dyspozytora, częścią u ludzi zostają, y tak z ciężkiego uciemienia y od nieznosnych umartwień żona żalącego się wraz z dziećmi małemi ad pristinam salutem przyść nie może y bliższa iest śmierci, aniżeli życia; a

tos inculpatos y całej gromadzie Baraszowskiej manifestowawszy się vicibus, et salvam manentem hujus manifestationis per aliam latiore facienda, si opus exigerit, zostawiwszy meliorationem, jure agere in quocunque foro o to oświadcza, prosząc hoc totum actis connotari; co y otrzymał xiądz Stefan Błoński, paroch Rastawiecki, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; мѣсть 22.

CCXXVI.

Дарственная запись дворянина Станислава Бачинскаго, по которой онъ отказываетъ землю и разныя угодія въ пользу церкви Св. Парасковія въ селѣ Кякошевкѣ, и обеспечиваетъ денежное жалованье священникамъ, подъ условіемъ, что они будутъ пребывать въ униі. 1772. Іюня 8.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego, miesiąca Junii jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa Żytomiarskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomiarskiemi, comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Jozef Skulski, dziekan Berdyczowski, prokurator generalny metropolii Kijowskiej, ten oryginal erekcyi cerkwi Kikoszewskiej, pod tytułem Świętey Paraskowyi, od wielmożnego Stanisława Baczyńskiego, stolnika owruckiego, in rem teyże cerkwi Kikoszowskiej et personas parochów Kikoszowskich daney y służącej, wraz z zapisem wyderkaffowym tysiąc złotych polskich, podpisem ręki wielmożnego stolnika owruckiego y przyciśnieniem pieczęci stwierdzony, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, Żytomiriensia per oblatam podał, tenoris sequentis: W imie przenayświętszey Troycy, jedynego we trzech osobach Boga: Oycy, Syna y Ducha Świętego na wieczną pamiątkę chwały

Bożkiej, amen. Stanisław Kostka Baczyński stolnik, owrucki. Cokolwiek ludzie w życiu swoim z woli od Boga sobie użyczoney gdziekolwiek y kiedykolwiek ustanowili, nie mogło się to nigdy utrzymać tylko przez naywyższe edynowładztwo samego pana Boga, in quo vivimus, movemus et sumus; nie wątpię ja bynajmniej, że miłościwy Bóg nie raczy odrzucić ofiary moiej, którą dziś czynię; pozwolił mi jaśnie wielmożny xiądz Felicyan Filip Wołodkowicz, na ten czas ieszcze biskup Chełmski, koadjutor metropolii graeco-uniti, teraz już za łaską Bożą y stolicy świętej apostolskiej rzymskiej, arcybiskup metropolita całej Rusyi, abym w dobrach moich dziedzicznych, wsi Kikoszowie, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Żytomierskim leżącej, cerkiew świętą erygował; stało się to wszystko za łaskawym dozwoleniem jego, lecz ieszcze gdy aż dotąd według praw kanonicznych do erekcyi nie przyszło, teraz przeto czynię opis erekcyi mojej, którą successorowie y wszyscy potomni dziedzice y possessorowie po mnie zachować powinni, nie czyniąc krzywdy cerkwi Bożej: naprzod we trzy ręce po dwanaście dni gospodarskiego orania wołami naznaczam pola y na dwudziestu kosarzów sianozęci; przyczyna iest, że więcey w tym czasie nie naznaczam tak pola, iako y sianozęci, ponieważ ieszcze nie mam ułatwioney kontrowersyi między temi dobrami moimi, wsią Kikoszowką, y wsią Policzyńcami, którą gdy Bóg z miłosierdzia swojego przy sprawiedliwości dokończyć pozwoli, i oderwane grónta mnie przywrócić raczy, wtenczas tej erekcyi moiej powiększenie deklaruję: plebanią, iuż zbudowaną, szpichlerz, stodołę, tudzież ogród z całym obejściem takim, iakie używał jaśnie przewielebny xiądz Grzegorz Maciborski, oraz nadaję temuż xiędzu parochowi, posteris et succedaneis ejus, wyznaczone miejsce na stawek na rudzie, od cerkwi y wsi Kikoszowki na południe idąc, od zachodu słońca letniego płynącej, y w rzeczkę, Bystrzyk zwaną, wpadaiącej, którey mu wolno będzie zająć, iednak bez używania zapustu Kikoszowskiego, y pasieczyska naprzeciw tego samego stawku, co wiecznemi y nigdy nieodzownemi czasami należyć powinno do parochyi Kikoszowskiej y nikt z ludzi dworskich, tak moich, iako y następujących dziedziców, nie będzie mógł mieć mocy ani w tym kapłańskim stawku łowienia ryb, albo w pasiece brania dziesięciny lub oczkowego; a gdy z tajemnych rad y sprawiedliwości swoiej Bóg w niedawnym czasie dopuścił tak ciężką morowę zarazę w tey wsi na poddanych moich, którzy z tey okazji porzuciwszy, nie rozporządziwszy pracy swoiej, poszli do wieczności, zapisuję terazniejszym pismem, o czym już w testamencie moim wzmiankę uczyniłem, cerkwi świętej Kikoszowskiej, pod ty-

tużem świętej Paraskowicy będącej, polskich złotych tysiąc, numero tysiąc, sposobem wyderkaffu, aby zawsze y corocznie parochowi kikoszowskiemu punktualnie wypłacano było złotych polskich siedmdziesiąt; na msze święte za dusze ich, gdyby zaś któremu z dziedziców lub successorów moich podobąło się summę złotych polskich tysiąc z dóbr wsi Kikoszowki przenieść, tedy nie inaczej, tylko mediante securitate et locatione in bonis mundis et liberis oddać ją powinni; ta erekcyia cerkwi świętej służyć tylko ma kapłanem, w unii świętej będącym y rzędem najwyższego namięsnika Chrystusowego, to iest papieża rzymskiego, świętych apostołów iego: Piotra y Pawła; a jeżeliby co opaczne y przeciwnego pokazać się miało, tedy to wszystko, cokolwiek stanowią y wyżej opisałem, nic nie ważno bydź powinno, ale ta fundacya moja szczególnie tylko służyć ma uniatom. Którą to erekcyą, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci stwierdzam y podpisuję. Działo się w Kikoszowie, dnia osmego Czerwca, roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego. U tey erekcyi, per oblatam podany, podpis wiadomożnego stolnika owruckiego, przy pieczęci, w te słowa: Stanisław Kęstka Baczyński, stolnik owrucki manu propria (L. S.). Którażę to erekcyę, za podaniem y prozbą jegomości wyż podającego, a za moim, urzędowym, przyłączeniem, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest ingrossowana.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; листъ 426 на оборотъ.

ССХХVII.

Уставъ, данный уніятскимъ митрополитомъ, Филиппомъ Володковичемъ, вновь учрежденному нѣмъ церковному братству при Смиѣднскои церкви во имя Воздвиженія честнаго Креста. 1773. Октября 3.

Фелиціанъ Филиппъ Володковичъ, Божіею и святого трона Апостольскаго благодатию архіепископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, епископъ Протоѳропій Володимірскій и Берестя Литовскаго, архімандритъ Кіево-Печерскій.

Во имя пресвятыя и Животворящія Троицы: Отца, и Сына, и Святаго Духа, аминь.

И въ достохвальную буди память.

Не въ рукотворенныхъ храмѣхъ живий Вышній, ему же престоль небо, земля подножіе; но гдеже два или трие будутъ собрани, союзомъ любви славы Божественныя связаны, тамо, по реченію своему евангельскому, по средѣ ихъ, и въ нихъ, аки въ церквахъ, себя Бога живаго пребывать благоволи. Сіеже собраніе, коликую приноситъ благодать, егда присуество Господне имать съ собою? (ибо тогда въ вся благая призобилуетъ), не требъ есть изображати, токмо еже въ семъ собраніи единодушно работати Господеву, во имя пресвятыя Богородицы, или святыхъ, Богу оугодившихъ, равно есть, аки царствовать; всякъ хотяи сообщатися, да внимаеть.

Понеже сая благодати желаніемъ, любовію благолѣпія святити Господня возбуждени и разжжени, христолюбивіи церкви Христоуи Смиѣднскои храму: Воздвиженія честнаго креста Господня блюстителіе и парохіане, а славетніи при томъже храмѣ жителіе, смиренно молили насъ, пастыри своего, дабы на сооруженіе при рѣченнои церкви и устроеніе братства не токмо наше благословеніе, но и установы благонравнаго образа и обыкновеній (како въ семъ союзѣ братства подобаетъ работати Господеву и имя Пресвятыя Богородицы славити) онемъ придали, сего ради мы, пастырь, сицевое ихъ желаніе, съ всеимъ благоутробіемъ приѣмше, любо трудную равность благолѣ-

під святини Господнея о Господѣ похваляюще, и немдленно довле-
творяще моленію помененныхъ желателей (властію намъ свыше по-
собствующею) собраніе братства при вышше реченой церкви свя-
той Смѣдинской подѣ именемъ и защищеніемъ святителя Христова
отца Николая вознести, наздати и строити, бггословеніе наше сямъ
начертаніемъ онѣмъ вручающе, сицевыя (въ томъ союзѣ братства
пробывати изволяющы) по правильному узаконенію предаемъ ус-
тави.

Артикулъ 1. Понеже сего братства дѣло и конецъ сей есть,
еже, работающе Господеви, его всегда хваляще, Пресвятая Богоро-
дицы яко защищеніе славити, благолѣпіе святини Господнея воз-
любити, и о семъ пещися, отъ силы въ силу происходяще, паче инѣхъ
добродетелии душевными сіяти, сего ради долженъ будетъ кійждо,
въ семъ братствѣ пробывати хотяй, первіе въ день той, въ который
вписатися изволить, сповѣдь святую всѣхъ грѣховъ своихъ со-
творивши, причастіе тайнъ Святыхъ получить, а по семъ при-
іерси церкви рченныи и собранной братіи обѣщаніе сице исполнити,
колѣна преклонши предѣ иконою Пресвяты Богородицы и положен-
нымъ евангеліемъ, по исповѣданіи Вѣры Святыя, сирѣчь, вѣрую во
едяного Бога прочетши, постѣдствующая глаголати.

»Пресвятая Богородице, Дѣво Маріе, Мати Господа моего,
Исуса Христа; азъ (имя рекъ), рабъ Сына Твоего, и Твой грѣш-
ный и непотребный и самаго пресвятого лицезрѣнія Твоего не-
достойный, разжженный любовію и желаніемъ по Бозѣ служить
Тебѣ, имѣяи несумѣнную надежду въ твоей неисповѣдимой милости,
днесъ предѣ Богомъ и святыми небесными силами, вручаю мя тебѣ
во всегдашнаго раба, ливу братій, отъ имени великаго чудотворца
Святителя Христова, Отца Николая, собранному, соединяюся и отъ
сего дне искренѣе желаю Тя имѣти себѣ Госпожу, Матерь и пред-
стателницу житія и спасенія моего. Клятвенно съ усердіемъ обѣ-
щаюся никогда же Тя оставить, но наипаче честь достойную Имени
Твоему пресвятому всегда воздавати, и прочіихъ, мнѣ врученныхъ,
къ томужде почтенію увѣщевати, и наставляти долженствую Сего
ради о Мати Божіа! прилѣжно молю Тя, и съ Тобою Сына Твоего,

да мя къ спасенному всѣхъ благихъ, житію полезному, наставитъ познанію, и находящихъ обѣдъ и напастей избавитъ, и въ часъ смерти, матерными Твоими преклопентъ молитвами, помилуетъ, аминь.

По семь, положиши два перста на Евангеліи, изречеть: »Сіея вся яко истинно обѣщаю, и уставы братскія съ послушаніемъ должнымъ хранити имамъ, тако ми допомози Господи Боже, и сіе Святое Евангеліе«. Сія изрекши, лобызаетъ Евангеліе, и икону пресвятыя Богородицы.

Артикуль 2. Каждый братъ долженъ будетъ вѣру святую и славу имене пресвятыя Богородицы опасно блюсти и цѣло, не стыдящися, хранити себе отъ всякихъ дѣлъ блудныхъ, сваровъ, піанства, словесъ безчинныхъ, соблазновъ и прочихъ прегрѣшеній; наипаче отъ злыя бесѣды оудалати, да явится паче иныхъ ревнитель славы божественныя, и угодникъ пресвятыя Богородицы. Аще мощно будетъ, да не лѣнится по вся дни до церкви пріити и тамо или службы Божественныя выслушати, или, якоже изволитъ, Господеви и пресвятѣй Богородицѣ помолитися.

Артикуль 3. Каждый братъ долженъ будетъ рано и въ вечеръ, благодарящи Господа Бога, иже его на подобіе Свое сотворилъ, кровію Сына Своего отгушилъ, Духомъ Святымъ до вѣры святыя привелъ, до братства воззвалъ, мовити во имя пресвятыя Троицы: *З Отче нашъ, и Богородице Дѣво, и Вѣрую во единого Бога 1*, въ вечеръ, токмо придавши моленіе за усопныхъ и испытаніе въ тоже время своеи совѣсти, что презъ день дѣлалъ? и прочая творити, о грѣсѣхъ въ сокрушеніи сердечномъ съ обѣщаніемъ исповѣданія каяться.

Артикуль 4. Братія вси должны будутъ яко найчастѣй исповѣдаться и тайнамъ святымъ причащаться, именно: въ постѣ Рождества Господня или на самый праздникъ тогожде; въ постѣ великій, во время Пасхи (когда Церковь Божая подъ грѣхомъ смертнимъ повелѣваетъ), на праздникъ сошествія Святаго Духа, въ день Святыхъ Апостолъ Петра и Павла, Успенія пресвятыя Богородицы и въ праздникъ Воздвиженія Честнаго Креста и Святителя Николая, яко защитителя своего братства.

Артикуль 5. Должны будутъ братія во время всенощнаго,.... во время утреплаго Евангелія и Славословія по двою или болше; во время: службы Божія, Евангелія, Херувимской пѣсни, такожде Кіновника. и во время святъ святъ святъ Господь, и чрезъ Израднѣ вси со свѣщамн посредѣ церкви стояти.

Артикуль 6. Егда кто отъ братій боляй и немощенъ будетъ, должны его иные посѣщати и о Господѣ оутѣпати; аще будетъ бѣдный и нищій, по силѣ своей воспомогати, найпаче, дабы тайнами святыми бѣль вооруженъ и усмотрѣнъ, пеняся. Егда же до него будетъ дерей съ пресвятѣйшею Евхаристією ити, со свѣщамн должны будутъ молѣдовати; протавнагося поргребети при должественной службѣ, думу его поминающе, милостыню святую дати.

Артикуль 7. Дабы службы Божіи каждаго мѣседа въ среду за живыхъ и субботу за усопшихъ, (яко найумилостивнѣйшая жертва) дѣйствованы были, подобаетъ братіи въ любви старатися; и тогда всѣмъ въ церковь собиратися со свѣщамн, способомъ, яковымъ описано, предстояти, дающе нищымъ по силѣ своей милостыню, акажеты такожде, дабы на заутріе, или въ самій день праздника, или святъ Господнихъ нарочитыхъ отправоаны были, пеняся братіямъ надлежать, и тогда всѣмъ со свѣщамн предстояти.

Артикуль 8. Странствующи братія во время святъ уроцистыхъ и тѣхъ дней, въ которіи службы Божія бывають, должны суть слухати службы Божественныя, аще же не будетъ мощно, да помодатся Господевн, и сіе должное инымъ добрымъ дѣломъ воздати и исполнити да не замедлятъ.

Артикуль 9. Во всѣхъ потребахъ церкви Господней, найпаче въ превознесеніи славы Божіи, и въ прославленіи чести пресвятны Богородицы, должны будутъ братія усердно пеняся. Послушаніе не рассужденію честнаго отца своего духовнаго и старѣйшихъ братій, яковое онѣмъ вручено будетъ, любве ради и общанія блаженнаго, (аже есть союзъ совершенство), творити и не штыдѣтвоя.

Артикуль 10. Строеніе сего братства належати имать до пресвитера церкви реченной и единого брата старшаго, а тріесть со-

вѣтниковъ, которіи еще избраны будутъ: завтра по праздниѣ Сошествія Святаго Духа имуть собратися вси братія въ церковь, и тамо, по призваніи Духа Святаго, въ претворѣ избѣрутъ себѣ четырехъ кандидатовъ, способныхъ на старшинство братское, и который отъ всѣхъ больше будетъ имѣти крисовъ, сей будетъ старшимъ братомъ; а инни три будутъ совѣтниками по чину избранія своего; остатный можетъ быть писаромъ братскимъ.

Артикулъ 11. Книги на писаніе братій, вписующихся и успиныхъ, карбону, реестра приходовъ и расходовъ—въ церкви или въ дому старшаго брата, ради нижей выраженныхъ употребленій, имѣти прислунаеть; понеже при вписанніи въ число братства—вписного, при сходзкахъ въ каждое время, наипаче въ потребѣ церкви, подбаетъ братіамъ, по силѣ своей, до карбона милостыню святую складати, и сію чрезъ молодыхъ братій на употребленіе своихъ должностей снискати.

Артикулъ 12. Сходзки братскія головныя, имуть быти четыре рази до року, сирѣчь: 1, въ праздниѣ Сошестія Святаго Духа. 2, на Успеніе Пресвятыя Богородицы. 3, на соборъ Пресвятыя Богородицы. 4, на Благовѣщеніе Пресвятыя Богородицы. Меншія сходзки могутъ быти каждого мѣсяца въ недѣлю первую. На тихъ сходзкахъ имать быти честный отецъ парохъ церкви и братія вси; идеже наченше пѣти: »Царю небесный«, по Трисвѣтомъ, пѣснь праздника. По семъ должны будутъ внимати поученію отъ іерея; по семъ совѣтовати о порядкахъ духовныхъ, о украшеніи олтаря, вспоможеніи нищихъ, именно о погребаніи умершихъ, дабы тѣлесныхъ на поруганіе на распутіяхъ не обрѣталися. Во время такихъ сходзокъ имуть судити старшіе меньшихъ за прегрѣшеніе и преступленіе; сирѣчь: аще не будетъ кто въ церкви во время всенѣщнаго Службы Божія, аще инаго брата обезчеститъ или ударитъ—таковыхъ старшіе будутъ карати первѣе иказаніемъ, по семъ иными винами, сирѣчь: сѣдѣніемъ въ общемъ соблюденіи или низверженіи; или присужденіемъ до даянія восву и гривенъ до карбона. Сего ради братія въ сицевыхъ сиравахъ (развѣ грунтовыхъ, и головныхъ) не въ иномъ судѣ, токмо въ братскомъ да ищутъ сираведливости:

Артикуль 5. Должны будутъ братія во время всеошного,.... во время утренняго Евангелія и Славословія по двою или болше; во время: службы Божія, Евангелія, Херувимской пѣсни, такожде Кіновника. и во время святъ святъ святъ Господь, и чрезъ Израднѣ вси со свѣщани посреде церкви стояти.

Артикуль 6. Егда кто отъ братій боля и немощенъ будетъ, должны его иные посѣщати и о Господѣ оутѣпати; аще будетъ бѣдный и нищій, по силѣ своей воспомогати, наипаче, дабы тайнами святими былъ вооруженъ и усмотрѣнъ, пененя. Егда же до него будетъ дерей съ пресвятѣйшею Евхаристією ити, со свѣщани должны будутъ молѣдовати; претавнагося порребети при должественной службѣ, думу его поминающе, милостыню святую дати.

Артикуль 7. Дабы службы Божіи каждаго мѣседа въ среду за живыхъ и субботу за усопшихъ, (яко наймилостивѣйшая жертва) дѣйствованы были, подобаетъ братіи въ любви старатися; и тогда всѣмъ въ церковь собиратися со свѣщани, способомъ, яковымъ описано, предстояти, дающе нищымъ по силѣ своей милостыню, акажесты такожде, дабы на заутріе, или въ самій день праздника, или святъ Господнихъ нарочитыхъ отправоаны были, пенсися братіямъ надлежитъ, и тогда всѣмъ со свѣщани предстояти.

Артикуль 8. Странствующи братія во время святъ уроцистыхъ и тѣхъ дней, въ которіи службы Божія бывають, должны суть слухати службы Божественныя, аще же не будетъ мощно, да помодятъ Господевъ, и сіе должное инымъ добрымъ дѣломъ воздати и исполнити да не замедлятъ.

Артикуль 9. Во всѣхъ потребахъ церкви Господней, наипаче въ превознесеніи славы Божіи, и въ прославленіи чести пресвятны Богородицы, должны будутъ братія усердно пенсися. Послушаніе не рассужденію честиаго отца своего духовнаго и старѣйшихъ братій, яковое онѣмъ вручено будетъ, любве ради и общанія влчвеннаго, (еже есть союзъ совершенство), творити и не стыдѣтсся.

Артикуль 10. Строеніе сего братства належати имать до пресвитера церкви реченной и единого брата старшаго, а тріесть со-

вѣтниковъ, которіи еще избраны будутъ: завтра по праздниѣ Сошествія Святаго Духа имутъ собратися вси братія въ церковь, и тамо, по призваніи Духа Святаго, въ претворѣ избѣрутъ себѣ четырехъ кандидатовъ, способныхъ на старшинство братское, и который отъ всѣхъ больше будетъ имѣти крисокъ, сей будетъ старшимъ братомъ; а инни три будутъ совѣтниками по чину избранія своего; остатный можетъ быть писаромъ братскимъ.

Артикулъ 11. Книги на писаніе братій, вписующихся и усопшихъ, карбону, реестра приходовъ и расходовъ—въ церкви или въ дому старшаго брата, ради нижей выраженныхъ употребленій, имѣти прислунаеть; понеже при вписаніи въ число братства—вписного, при складкахъ въ каждое время, наипаче въ потребѣ церкви, подобаеть братіямъ, по силѣ своей, до карбона милостыню святую складати, и сію чрезъ молодшихъ братій на употребленіе своихъ должностей снискати.

Артикулъ 12. Складки братскія головныя, имутъ быти четыре рази до року, сирѣчь: 1, въ праздниѣ Сошестія Святаго Духа. 2, на Успеніе Пресвятыя Богородицы. 3, на соборъ Пресвятыя Богородицы. 4, на Благовѣщеніе Пресвятыя Богородицы. Меншія складки могутъ быти каждого мѣсяца въ недѣлю первую. На тихъ складкахъ имать быти честный отецъ парохъ церкви и братія вси; идеже наченше пѣти: «Царю небесный», по Трисвятомъ, пѣснь праздника. По семъ должны будутъ внимати поученію отъ іерея; по семъ совѣтовати о порядкахъ духовныхъ, о украшеніи олтаря, вспоможеніи нищихъ, именно о погребаніи умершихъ, дабы тѣлесныхъ на поруганіе на распутіяхъ не обрѣталися. Во время такихъ складокъ имутъ судити старшіе меншихъ за прегрѣшеніе и преступленіе; сирѣчь: аще не будетъ кто въ церкви во время всенбщнаго, Службы Божія, аще инаго брата обезчеститъ или ударитъ—таковыхъ старѣйшіе будутъ карати первѣе наказаніемъ, по семъ иными винами, сирѣчь: сѣдѣніемъ въ общемъ соблюденіи или низверженіи, или присужденіемъ до даянія воску и гривень до карбона. Сего ради братія въ сицевыхъ справахъ (развѣ грунтовыхъ, и головныхъ) не въ иномъ судѣ, токмо въ братскомъ да ивутъ справедливости.

Аще кто явится безъ надежды покаянія, такого отъ числа братій отринуть достоинствъ. Старшій братъ съ совѣтниками, при избраніи иныхъ вмѣсто свое, долженъ будетъ въ рахункахъ іереевъ, и братіи, о приставленіи своемъ и о всѣхъ вещахъ братскихъ отвѣтъ дати.

Сіе писаніе (да избыточествуютъ ревнителіе славы Божественныя во всемъ, юже не преступати, ниже лихонмствовати въ вещи брата своего, зане мститель есть Господь) въ сохраненіе всѣмъ Христолюбивымъ предавше, печатію нашею утвержденное, рукою власною подписахомъ. Дадесе въ резиденціи нашей Купечовской, року Господня 1773, мѣсяца Октября дня 3. (М. П.). Фелиціанъ, Архіепископъ-Митрополитъ.

Изъ собранія документовъ, принадлежащихъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ.

ССХХVIII.

Грамота, выданная наместникомъ Киевской униатской митрополіи, Львомъ Шептыцкимъ, священнику Титу Татаринскому, заключающая свидѣтельство о рукоположеніи его въ іерейскій санъ, назначающая ему приходъ—село Мурованую Махновку и опредѣляющая его обязанности. 1773. Декабря 8.

Леонъ на Шептичахъ Шептицькій, Божією и святого апостольскаго престола благодатію епископъ Львовскій, Галицькій и Каменца Подольскаго, митрополіи Киевскія и всея Россіи со архимандрією Киево-Печерскою коадьюторъ и админѣстраторъ, архимандритъ коммендаторіушъ Мелецькій.

По благодати, дару и власти пресвятаго и животворящаго Духа и святаго престола апостольскаго римскаго намъ данной, сего богоговѣйнаго мужа, Тита Татаринскаго, первѣе прилѣжно и всякимъ опаснымъ истязаніемъ испытавше, о разумѣ его и достовѣрными свидѣтельствами о честномъ его житіи увѣрившеса, судихомъ быти достойна сана іерейскаго, потомъ чинно и законно его на степени возведохомъ и благословихомъ: первѣе во вратаря, свѣщеносца, четца, ексорцисту, поддіакона и діакона, тоже призываніемъ Святаго и Животворящаго Всесовершающаго Духа, по чину святыхъ восточныхъ церкви, на степень пресвитерстїи произведохомъ и рукоположихомъ въ діецезію нашу Киевскую, протопресвитерію Бердичевскую, къ церкви храму святаго великомученика Георгія, веси, Махновка Мурована рекомой, коллаціи конвенту Бердичевско-кармагітанскаго; преподахомъ-же ему власть літургисати и приходящихъ къ нему своихъ си дѣтей духовныхъ исповѣданія грѣховъ воспріймати и, противно коегождо ихъ совѣсти, достойно отъ грѣховъ разрѣшати, разсуждающе по правиломъ святыхъ апостолъ по уставу-же и заповѣдехъ святыхъ богоносныхъ отецъ и нашего смиренія архіерейскому поученію и повеленію. Такожде вручихомъ ему и прочія тайны и всякая иная дѣла іерейская священнодѣйствовати и совершати; не подобаетъ-же ему отъ нѣбныхъ тяжкихъ случаевъ и припадковъ духовныхъ, апостолскому престолу и намъ, пастыреви, къ разрѣшенію удержанныхъ и сохраненныхъ, кромѣ нашего на сіе архіерейскаго благословенія, разрѣшати; ниже подобаетъ ему отъ сего престола до иного, ни въ архидіецезію, ни въ епископію иную преходити, развѣ кромѣшняго благословенія и отпустныхъ грамоты нашей пастырскія, никакоже да дерзнетъ въ иной парохіи, тако своея російскія, яко-же и римскія епархіи, тайны святыхъ ниже иная священнодѣйствія и обряды, развѣ за соизволеніемъ истаго парохіи или церкви настоятеля, совершати, но точію свойственной себѣ парохіи прилѣжати, церковная имѣнія не растачати, но и погибшая всяко должныи есть възскавати, зловѣріе въ своей парохіи искоренити, правовѣріе-же насаждати, прилежя же всегда трезвенію, чтенію, ученію и молитвѣ, вся, священству его подобающія, добродѣтели опасно исполняти. Во всѣхъ убо сихъ да посиѣшитъ сму Господь

tos inculpatus y całej gromadzie Baraszowskiej manifestowawszy się vicibus, et salvam manentem hujus manifestationis per aliam latiore facendam, si opus exigerit, zostawiwszy meliorationem, jure agere in quocunque foro o to oświadcza, prosząc hoc totum actis connotari; co y otrzymał xiądz Stefan Błoński, paroch Rastawiecki, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; мистъ 22.

CCXXVI.

Дарственная запись дворянина Станислава Бачинского, по которой онъ отказываетъ землю и разныя угодія въ пользу церкви Св. Парасковїи въ селѣ Кикошевкѣ, и обеспечиваетъ денежное жалованье священникамъ, подъ условіемъ, что они будутъ пребывать въ униі. 1772. Іюня 8.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego, miesiąca Junii jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Ignacym Omarowskim, namiesnikiem grodzkim starostwa Żytomierskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Jozef Skulski, dziekan Berdyczowski, prokurator generalny metropolii Kijowskiej, ten oryginał erekcyi cerkwi Kikoszewskiej, pod tytułem Świętej Paraskowji, od wielmożnego Stanisława Baczyńskiego, stolnika owruckiego, in rem teyże cerkwi Kikoszowskiej et personas parochów Kikoszowskich daney y służącej, wraz z zapisem wyderkaffowym tysiąc złotych polskich, podpisem ręki wielmożnego stolnika owruckiego y przyciśnieniem pieczęci stwierdzony, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, Żytomiriensia per oblatam podał, tenoris sequentis: W imie przenaysłwiętszey Troycy, jedynego we trzech osobach Boga: Oycy, Syna y Ducha Świętego na wieczną pamiętkę chwały

Bożkiej, amen. Stanisław Kostka Baczyński stolnik, owrucki. Cokolwiek ludzie w życiu swoim z woli od Boga sobie użyczoney gdziekolwiek y kiedykolwiek ustanowili, nie mogło się to nigdy utrzymać tylko przez najwyższe edyktowładztwo samego pana Boga, in quo vivimus, movemus et sumus; nie wątpię ja bynajmniej, że miłościwy Bóg nie raczy odrzucić ofiary moiej, którą dziś czynię; pozwolił mi jaśnie wielmożny xiądz Felicyan Filip Wołodkowicz, na ten czas ieszcze biskup Chełmski, koadjutor metropolii graeco-uniti, teraz już za łaską Bożą y stolicy świętej apostolskiej rzymskiej, arcybiskup metropolita całej Russyi, abym w dobrach moich dziedzicznych, wsi Kikoszowie, w wojewodztwie Kijowskim, a powiecie Żytomierskim leżącey, cerkiew świętą erygował; stało się to wszystko za łaskawym dozwoleнием jego, lecz ieszcze gdy aż dotąd według praw kanonicznych do erekcyi nie przyszło, teraz przeto czynię opis erekcyi mojej, którą successorowie y wszyscy potomni dziedzice y possessorowie po mnie zachować powinni, nie czyniąc krzywdy cerkwi Bożej: naprzod we trzy ręce po dwanaście dni gospodarskiego orania wołami naznaczam pola y na dwudziestu kosarzów sianozęci; przyczyna iest, że więcey w tym czasie nie naznaczam tak pola, iako y sianozęci, ponieważ ieszcze nie mam ułatwioney kontrowersyi między temi dobrami moimi, wsią Kikoszowką, y wsią Policzyńcami, którą gdy Bóg z miłosierdzia swojego przysprawiedliwości dokończyć pozwoli, i oderwane grónta mnie przywrócić raczy, wtenczas tej erekcyi moiej powiększenie deklaruję: plebanią, iuż zbudowaną, szpichlerz, stodołę, tudzież ogród z całym obejściem takim, iakie używał jaśnie przewielebny xiądz Grzegorz Maciborski, oraz nadaję temuż xiędzu parochowi, posteris et succedaneis ejus, wyznaczone miejsce na stawek na rudzie, od cerkwi y wsi Kikoszowki na południe idąc, od zachodu słońca letniego płynącey, y w rzeczkę, Bystrzyk zwaną, wpadaiącey, którey nu wolno będzie zająć, iednak bez używania zapustu Kikoszowskiego, y pasieczyska naprzeciw tego samego stawku, co wiecznemi y nigdy nieodzownemi czasami należyć powinno do parochyi Kikoszowskiej y nikt z ludzi dworskich, tak moich, iako y następujących dziedziców, nie będzie mógł mieć mocy ani w tym kapłańskim stawku łowienia ryb, albo w pasiece brania dziesięciny lub oczkowego; a gdy z tajemnych rad y sprawiedliwości swoiey Bóg w niedawnym czasie dopuścił tak ciężką morowę zarazę w tey wsi na poddanych moich, którzy z tey okazji porzuciwszy, nie rozporządziwszy pracy swoiey, poszli do wieczności, zapisuję teraznieyszym pismem, o czym już w testamencie moim wzmiankę uczyniłem, cerkwi świętej Kikoszowskiej, pod ty-

tużem świętej Paraskowicy będący, polskich złotych tysiąc, numero tysiąc, sposobem wyderkaffu, aby zawsze y corocznie parochowi kikoszowskiemu punktualnie wypłacano było złotych polskich siedmdziesiąt, na msze święte za dusze ich, gdyby zaś któremu z dziedziców lub successorów moich podobalo się summa złotych polskich tysiąc z dóbr wsi Kikoszowki przemieść, tedy nie inaczej, tylko mediante securitate et locatione in bonis mundis et liberis oddać ją powinni; ta erekcyia cerkwi świętej służyć tylko ma kapłanom, w unii świętej będącym y rządowi najwyższego namiestnika Chrystusowego, to jest papieża rzymskiego, świętych apostołów jego: Piotra y Pawła; a jeżeliby co opaczynego y przeciwnego pokazać się miało, tedy to wszystko, cokolwiek stanowią y wyżej opisałem, nie nie ważno bydź powinno, ale ta fundacya moja szczególnie tylko służyć ma uniatom. Która to erekcyą, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci stwierdzam y podpisuję. Dzieło się w Kikoszowie, dnia osmego Czerwca, roku tysiąc siedmset siedmdziesiątego drugiego. U tej erekcyi, per oblatam podausy, podpis wiadomości stolnika owruckiego, przy pieczęci, w te słowa: Stanisław Koptka Baczyński, stolnik owrucki manu propria (L. S.). Która to erekcyą, za podaniem y prozbą jegomości wyż podającego, a za moim, urzędowym, przyłączeniem, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest ingrossowana.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1772, № 253; листъ 426 на оборотъ.

ССХХVII.

Уставъ, данный уніятскимъ митрополитомъ, Филиппомъ Володковичемъ, вновь учрежденному имъ церковному братству при Смѣднискій церкви во имя Воздвиженія честнаго Креста. 1773. Октября 3.

Фелиціанъ Филиппъ Володковичъ, Божією и святого трона Апостольскаго благодатию архієпископъ митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, епископъ Протоѳероній Владимірскій и Берестя Литовскаго, архимандритъ Кієво-Печерскій.

Во имя пресвятыя и Животворящія Троицы: Отца, и Сына, и Святаго Духа, аминь.

И въ достохвальную буди память.

Не въ рукотворенныхъ храмѣхъ живиыи Вышній, ему же престоль небо, земля подножіе; но гдѣже два или три будутъ собраны, союзомъ любви славы Божественныя связаны, тамо, по реченію своему евангельскому, то средѣ ихъ, и въ нихъ, аки въ церквахъ, себя Бога живаго пребывать благоволи. Сіеже собраніе, коликую приносить благодать, егда присуество Господне имать съ собою? (ибо тогда въ вся благая преизобилуетъ), не требъ есть изображати, токмо еже въ семъ собраніи единомушно работати Господеву, во имя пресвятыя Богородицы, или святыхъ, Богу оугодившихъ, равно есть, аки царствовать; всякъ хотяи сообщатися, да внимаеть.

Понеже сая благодати желаніемъ, любовію благолѣпія святити Господня возбуждени и разжжени, христолюбивіи церкви Христовой Смѣднискій храму: Воздвиженія честнаго креста Господня блюстителіе и цархіане, а славетніи при томъже храмѣ жителіе; смиренно молили насъ, пастыри своего, дабы на сооруженіе цри рѣченнои церкви и устроеніе братства не токмо наше благословленіе, но и уставовы благоправнаго образа и обыкновеній (како въ семъ союзѣ братства водобаетъ работати Господеву и имя Пресвятыя Богородицы славити) онемъ придали, сега ради мы, пастырь, сицевое ихъ желаніе, съ всякимъ благоутробіемъ приѣмше, любо трудную рединость благолѣ-

під святини Господнея о Господѣ похваляюще, и немедленно довле-
творяще моленію помененныхъ желателей (властію намъ свыше по-
собствующею) собраніе братства при вышше реченной церкви свя-
той Смѣдинской подъ именемъ и защищеніемъ святителя Христова
отца Николая вознести, наздати и строити, бггословеніе наше симъ
начертаніемъ онѣмъ вручающе, сицевыя (въ томъ союзѣ братства
пробывати изволяющы) по правильному узаконенію предаемъ ус-
тави.

Артикуль 1. Повеже сего братства дѣло и конецъ сей есть,
еже, работающе Господеви, его всегда хваляще, Пресвятая Богоро-
дицы яко защищеніе славити, благолѣпіе святини Господнея воз-
любити, и о семъ пещися, отъ силы въ силу происходяще, паче инѣхъ
добродетелии душевными сіяти, сего ради долженъ будетъ кійждо,
въ семъ братствѣ пробывати хотяй, первіе въ день той, въ который
вписатися изволить, сповѣдъ святую всѣхъ грѣховъ своихъ со-
творивши, причастіе тайнъ Святыхъ получить, а по семъ при-
іерси церкви реченныи и собранной братіи обѣщаніе сице исполнити,
колѣна преклонши предъ иконою Пресвяты Богородицы и положен-
нымъ евангеліемъ, по исповѣданіи Вѣры Святая, сирѣчь, вѣрую во
единого Бога прочетши, постѣдствующая глаголати.

«Пресвятая Богородице, Дѣво Маріе, Мати Господа моего,
Исуса Христа; азъ (имя рекъ), рабъ Сына Твоего, и Твой грѣш-
ный и непотребный и самаго пресвятого лицезрѣнія Твоего не-
достойный, разжженный любовію и желаніемъ по Бозѣ служити
Тебѣ, имѣяи несумѣнную надежду въ твоей неисповѣдимой милости,
днесъ предъ Богомъ и святыми небесными силами, вручаю мя тебѣ
во всегдашнаго раба, лику братій, отъ имени великаго чудотворца
Святителя Христова, Отца Николая, собранному, соединяюся и отъ
сего дне искренѣе желаю Тя имѣти себѣ Госпожу, Матерь и пред-
стателницу житія и спасенія моего. Клятвенно съ усердіемъ обѣ-
щаюся никогда же Тя оставить, но найпаче честь достойную Имени
Твоему пресвятому всегда воздавати, и прочіихъ, мнѣ врученныхъ,
къ томужде почтенію увѣщевати, и наставляти долженствую Сего
ради о Мати Божіи! прилѣжно молю Тя, и съ Тобою Сына Твоего,

да мя въ спасенному всѣхъ благихъ, житію полезному, наставитъ познанію, и находящихъ обѣдъ и напастей избавитъ, и въ часъ смерти, матерными Твоими преклоненъ молитвами, помилуетъ, аминь».

По семь, положиши два перста на Евангеліи, изречеть: »Сіея вся яко истинно обѣщаю, и уставы братскія съ послушаніемъ должнымъ хранити имамъ, тако ми допоможи Господи Боже, и сіе Святое Евангеліе«. Сіа изрешши, лобызаетъ Евангеліе, и икону пресвятыя Богородицы.

Артикуль 2. Каждый братъ долженъ будетъ вѣру святыю и славу имене пресвятыя Богородицы опасно блюсти и цѣлю, не стыдящися, хранити себе отъ всякихъ дѣлъ блудныхъ, сваровъ, піанства, словесъ безчинныхъ, соблазновъ и прочихъ прегрѣшеній; наипаче отъ злыя бесѣды оудалати, да явится паче ивыхъ ревнитель славы божественныя, и угодникъ пресвятыя Богородицы. Аще мощно будетъ, да не лѣнится по вся дни до церкве пріити и тамо или службы Божественныя вслушати, или, якоже изволитъ, Господеви и пресвятѣй Богородицѣ помолитися.

Артикуль 3. Каждый братъ долженъ будетъ рано и въ вечеръ, благодарящи Господа Бога, иже его на подобіе Свое сотворилъ, кровію Сына Своего отгушилъ, Духомъ Святымъ до вѣры святыя привель, до братства воззваль, мовити во имя пресвятыя Троицы: *З Отче нашъ, и Богородице Дѣво, и Вспрую во единаю Бога 1*, въ вечеръ, токмо придавши моленіе за усопшихъ и испытаніе въ тоже время своей совѣсти, что чрезъ день дѣлалъ? и прочая творити, о грѣсѣхъ въ сокрушеніи сердечномъ съ обѣщаніемъ исповѣданія каются.

Артикуль 4. Братія вси должны будутъ яко наичастѣй исповѣдаться и тайнамъ святымъ причащаться, именно: въ постѣ Рождества Господня или на самый праздникъ тогожде; въ постѣ великій, во время Пасхи (когда Церковь Божая подъ грѣхомъ смертнымъ повелѣваетъ), на праздникъ сошествія Святаго Духа, въ день Святыхъ Апостолъ Петра и Павла, Успенія пресвятыя Богородицы и въ праздникъ Воздвиженія Честнаго Креста и Святителя Николая, яко защитителя своего братства.

Артикулъ 5. Должны будутъ братія во время всеобщаго,.... во время утреплаго Евангелія и Славословія по двою или болше; во время: службы Божія, Евангелія, Херувимской пѣсни, такожде Кіновника. и во время святъ святъ святъ Господь, и чрезъ Израднѣ вси со свѣщани посреде церкви стояти.

Артикулъ 6. Егда кто отъ братій болей и немощень будетъ, должны его иные посѣщати и о Господѣ оутѣпати; аще будетъ бѣдный и нищій, по силѣ своей воспомогати, наипаче, дабы тайнами святыми былъ вооружень и усмотрѣнь, пещеня. Егда же до него будетъ дерей съ пресвятѣйшею Евхаристією ити, со свѣщани должны будутъ молѣдовати; преставнагося погребети при должественной службѣ, думу его поминающе, милостыню святу дати.

Артикулъ 7. Дабы службы Божіи каждаго мѣсеца въ среду за живыхъ и субботу за усопшихъ, (яко наумилостивнѣйшая жертва) дѣйствованы были, подобаетъ братіи въ любви старатися; и тогда всѣмъ въ церковь собиратися со свѣщани, способомъ, яковымъ описано, предстояти, дающе нищымъ по силѣ своей милостыню, акажесты такожде, дабы на заутріе, или въ самій день праздника, или святъ Господнихъ нарочитыхъ отправованы были, пещися братіямъ надлежитъ, и тогда всѣмъ со свѣщани предстояти.

Артикулъ 8. Странствующи братія во время святъ уроцистыхъ и тѣхъ дней, въ которіи службы Божія бывають, должны суть слухати службы Божественныя, аще же не будетъ мощно, да помодатся Господеви, и сіе должное инымъ добрымъ дѣломъ воздати и исполнити да не замедлятъ.

Артикулъ 9. Во всѣхъ потребахъ церкви Господней, наипаче въ превознесеніи славы Божіи, и въ прославленіи чести пресвятыя Богородицы, должны будутъ братія усердно пещася. Послушаніе не разсужденію нестнаго отца своего духовнаго и старѣйшихъ братій, яковое онѣмъ вручено будетъ, любве ради и обещанія златвеннаго, (еже есть союзъ совершенство), творити и не штыдѣтся.

Артикулъ 10. Строеніе сего братства наемати имать до пресвитера церкви реченной и единого брата старшаго, а тріехъ со-

вѣтниковъ, которіи еще избраны будутъ: завтра по праздницѣ Сошествія Святаго Духа имуть собратися вси братія въ церковь, и тамо, по призваніи Духа Святаго, въ претворѣ избѣруть себѣ четырехъ кандідатовъ, способныхъ на старшинство братское, и который отъ всѣхъ больше будетъ имѣти крисокъ, сей будетъ старшимъ братомъ; а инни три будутъ совѣтниками по чину избранія своего; остатный можетъ быть писаромъ братскимъ.

Артикулъ 11. Книги на писаніе братій, вписующихся и успишихъ, карбону, реестра приходовъ и расходовъ—въ церкви или въ дому старшаго брата, ради нижей выраженныхъ употребленій, имѣти прислунаеть; понеже при вписанніи въ число братства—вписного, при складкахъ въ каждое время, найпаче въ потребѣ церкви, подбаетъ братіямъ, по силѣ своей, до карбонны милостыню святую складати, и сію чрезъ молодшихъ братій на употребленіе своихъ должностей снискати.

Артикулъ 12. Складки братскія головныя, имуть быти четыре рази до року, сирѣчь: 1, въ праздникъ Сошестія Святаго Духа. 2, на Успеніе Пресвятыя Богородицы. 3, на соборъ Пресвятыя Богородицы. 4, на Благовѣщеніе Пресвятыя Богородицы. Меншія складки могутъ быти каждаго мѣсяца въ недѣлю первую. На тихъ складкахъ имать быти честный отецъ парохъ церкви и братія вси; идеже наченше пѣти: «Царю небесный», по Трисвятомъ, пѣснь праздника. По семъ должны будутъ внимати поученію отъ іереев; по семъ совѣтовати о порядкахъ духовныхъ, о украшеніи олтаря, вспоможеніи нищихъ, именно о погребаніи умершихъ, дабы тѣлесныхъ на поруганіе на распутіяхъ не обрѣталися. Во время тихже складковъ имуть судити старшіе меншихъ за прегрѣшеніе и преступленіе; сирѣчь: аще не будетъ кто въ церкви во время всенощнаго, Службы Божія, аще инаго брата обезчеститъ или ударитъ—таковыхъ старѣйшіе будутъ карати первѣе наказаніемъ, по семъ иными винами, сирѣчь: сѣдѣніемъ въ общемъ соблюденіи или низверженіи; или присужденіемъ до даянія воску и гривенъ до карбонны. Сего ради братія въ сицевыхъ справахъ (развѣ грунтовыхъ, и головныхъ) не въ иномъ судѣ, токмо въ братскомъ да ищутъ справедливости.

Аще кто явится безъ надежды покаянія, таково отъ числа братій отринуть достоитъ. Старшій братъ съ совѣтниками, при избраніи нныхъ вмѣсто свое, долженъ будетъ въ рахункахъ іереевъ, и братіи, о приставленіи своемъ и о всѣхъ вещахъ братскихъ отвѣтъ дати.

Сіе писаніе (да избыточествуютъ ревнителіе славы Божественныя во всемъ, юже не преступати, ниже лихонмствовати въ вещи брата своего, зане мститель есть Господь) въ сохраненіе всѣмъ Христолюбивымъ предаше, печатію нашею утвержденнос, рукою власною подписахонтъ. Дадесе въ резиденціи нашей Купечовской, року Господня 1773, мѣсяца Октября дня 3. (М. П.). Фелиціанъ, Архієпископъ-Митрополитъ.

Изъ собранія документовъ, принадлежащихъ Временной Комиссіи для разбора древнихъ актовъ.

ССХХVIII.

Грамота, выданная наместникомъ Киевской униатской митрополіи, Львомъ Шептыцкимъ, священнику Титу Татаринскому, заключающая свидѣтельство о рукоположеніи его въ іерейскій санъ, назначающая ему приходъ—село Мурованую Махновку и опредѣляющая его обязанности. 1773. Декабря 8.

Леонъ на Шептичахъ Шептицькій, Божією и святого апостольскаго престола благодатію епископъ Львовскій, Галицькій и Каменца Подольскаго, митрополіи Киевскія и всея Россіи со архимандрією Киево-Печерскою коадьюторъ и админістраторъ, архимандритъ коммендаторіушъ Мелецькій.

По благодати, дару и власти пресвятаго и животворящаго Духа и святаго престола апостольскаго римскаго намъ данной, сего благоговѣйнаго мужа, Тита Татаринскаго, первѣе прилѣжно и всякимъ опаснымъ истязаніемъ испытавше, о разумѣ его и достовѣрными свидѣтелствами о честномъ его житіи увѣрившеса, судихомъ быти достойна сана іерейскаго, потомъ чинно и законно его на степени возведохомъ и благословихомъ: первѣе во вратаря, свѣщеносца, четца, ексорцисту, поддіакона и діакона, тоже призываніемъ Святаго и Животворящаго Всесовершающаго Духа, по чину святаго восточныя церкви, на степень пресвитерстїи произведохомъ и рукоположихомъ въ дієцезію нашу Киевскую, протопресвитерію Бердичевскую, въ церкви храму святаго великомученика Георгіа, веси, Махновка Мурована рекомой, коллаціи конвенту Бердичевско-кармалітанскаго; преподахомъ-же ему власть літургисати и приходящихъ въ нему своихъ си дѣтей духовныхъ исповѣданія грѣховъ воспріймати и, противу коегождо ихъ совѣсти, достойно отъ грѣховъ разрѣшати, разсуждающе по правиломъ святыхъ апостолъ по уставу-же и заповѣдехъ святыхъ богоносныхъ отецъ и нашего смиренія архіерейскому поученію и повеленію. Такожде вручихомъ ему и прочія тайны и всякая иная дѣла іерейская священнодѣйствовати и совершати; не подобаеть-же ему отъ нѣкихъ тяжкихъ случаевъ и припадковъ духовныхъ, апостолскому престолу и намъ, пастыреви, къ разрѣшенію удержанныхъ и сохраненныхъ, кромѣ нашего на сіе архіерейскаго благословенія, разрѣшати; ниже подобаеть ему отъ сего престола до иного, ни въ архидієцезію, ни въ епископію иную перейти, развѣ кромѣшняго благословенія и отпустныя грамоты нашея пастырскія, никакоже да дерзнетъ въ иной парохіи, тако своея російскія, яко-же и римскія епархіи, тайны святаго ниже иная священнодѣйствія и обряды, развѣ за соизволеніемъ истаго парохіи или церкви настоятеля, совершати, но точію свойственной себѣ парохіи прилѣжати, церковная имѣнія не растачати, но и погибшая всяко должны естъ възскавати, зловѣріе въ своей парохіи искоренити, правовѣріе-же насаждати, прилежя же всегда трезвенію, чтенію, ученію и молитвѣ, вся, священству его подобающія, добродѣтели опасно исполняти. Во всѣхъ убо сихъ да поспѣшитъ ему Господь

Богъ, благодарію пресвятаго и животворящаго своего Духа. На утверждение же вѣрности его дана бысть сія грамота наша подъ печатію и съ подписомъ руки нашея архимастырскія, въ Львовѣ, казедрѣ нашей святаго великомученива Георгія, дня 8 месеца Декаврія, року Божія 1773. Леонъ епископъ (М. П.). Данилъ Верградскій, писарь.

Подлинникъ (печатанный) хранится въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ. № 318.

ССХХІХ.

Презента, выданная польскимъ королемъ Станиславомъ Августомъ униатскому священнику, Якубу Суходольскому, предоставляющая ему право занять приходъ при Преображенской церкви въ городѣ Житомирѣ. 1779. Декабря 18.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Januarii trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa żytomirskiego, i xiągami nipiyszczami, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter jego mość xiądz Jakub Suходольski, tę презентę do cerkwi Przemienienia Pańskiego, w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu sytuowanej, na papierze stęplowym ceny złотого jednego groszy dwudziestu w Warszawie spisana, i podpisem ręki najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłościwego, przy pieczęci wielkiej koronnej, na massie czerwonej wyciśnionej, tudzież z podpisem ręki na boku jaśniewielmożnego Karnickiego, sekretarza, stwierdzoną, sobie, offerentowi, daną, ad acta castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam

podał tenoris sequentis: Stanisław August, z Bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Rucki, Pruski, Mazowiecki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernihowski. Wielebnemu w Bogu jego mości xiędzu Gedeonowi Horbackiemu, biskupowi pińskiemu i turowskiemu, administratorowi generalnemu metropolii Kijowskiej, albo jego in spiritualibus namieśnikowi, lub komukolwiek na to moc i władzę mającemu, uprzejmie nam miłemu. Wielebny w Bogu, uprzejmie nam miły! Wakuje teraz cerkiew parafialna, pod tytułem Przemienienia Pańskiego, z affiliowanemi do niej, czyli bardziej zdawna po dezolacyi przyłączonemi, dwoma: Świętego Mikołaja i Narodzenia Panny Maryi, w województwie Kijowskim, w mieście naszym królewskim Żytomierzu sytuowana, w dyecezyi uprzejmości waszej po rezygnacyi dobrowolnej pobożnego Jakóba Lebedyńskiego, prezbitera ostatniego tej cerkwi, parocha i possessora, do której to cerkwi, tym sposobem wakującej, my, według prawa, nam w podaniu do niej należącego, pobożnego Jakóba Suchodolskiego, z sposobności, pobożności i dobrych obyczajów nam zaleconego, podajemy, żądając po uprzejmości waszej, ażebyście pomienionego Jakóba Suchodolskiego, od nas podanego, a nie żadnego innego, na tę cerkiew z affiliowanemi postanowił, wprowadził, rząd i zawiedowanie o duszach, w tej parafii będących, tudzież dochody, dawne fundusze i wszelkie przynależności onemu powierzył, podał, zlecił, jako to do urzędu uprzejmości waszej przyzwoito jest i należy. Na co, dla lepszej wiary, ręką naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dany w Warszawie, dnia ośmnastego miesiąca Grudnia, roku Pańskiego tysiąc siedemset siedemdziesiątego dziewiątego, panowania naszego cesarskiego roku. U tej prezenty, per oblatam podanej, podpis ręki najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego, pana naszego miłociwego, przy pieczęci wielkiej koronnej, z przypiskiem na boku jaśniewielmożnego Karnickiego, sekretarza jego królewskiej mości i pieczęci koronnej, w te słowa: Stanisław August król. (L. S.) Przypisek zaś jaśniewielmożnego sekretarza w te słowa: Prezenta do cerkwi Przemienienia Pańskiego i jej przyłączonych, w województwie Kijowskim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu sytuowanej, po dobrowolnej rezygnacyi pobożnego Jakóba Lebedyńskiego, pobożnemu Jakóbowi Suchodolskiemu dana. Jan Karnicki, podstoli xięstwa Inflackiego, jego królewskiej mości i pieczęci mniejszej koronnej sekretarz, manu propria za sprawą i przelożeniem jaśnie wielmożnego jego mości pana Jana na Warkłanach, Prelach hrabi Borcha, podkanclerzego koronnego, człuchowskiego starosty, zapieczentowano, znajdują się w aktach.

Która to prezenta, per oblatam podana, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich jest zapisana.

Книга городская, житомирская, годъ 1780, № 269; листъ 29 на оборотъ.

CCXXX

Свидѣтельство, выданное членами братствъ, состоящихъ при церкви села Ризноньки, Тимофею Лавренку въ томъ, что онъ далъ удовлетворительный отчетъ въ израсходованіи церковныхъ денегъ и соорудилъ на свой счетъ нѣкоторые серебряные сосуды и украшенія. 1780. Февраля 17.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta jedynastego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, ziemskimi powiatów: Zwinogrodzkiego i Umańskiego stawiać się osobiście urodzony Felix Pawliński, te zaświadczenie, od gromady Ryzanowskiej z wszelkich pretensyi wielebnemu jego mości xiędzu Kozłowskiemu danej, na papierze prostym podwakroć spisanej, z podpisami teje gromady przy krzyżykach jedenastu potwierdzonej, z przyłączeniem papieru stęplowego ceny kopiejek trzydziestu, do akt ziemskich powiatów Zwinogrodzkiego i Umańskiego w sposób oblaty podał w tej istocie: My, niżejpodpisani, gromada Ryzanowska, teje Ryzanowskiej cerkwi tak starego i młodego bractwa, zebrawszy porachunek z Tymofeja, arendarza teraz ryzanowskiego, za rejestra cerkiewne, przez niego przyjęte, jako wszystkie z tych rejestrów zebrane pieniądze na potrzebę cerkiewną wydał, dla tego my teraz i w czasie późniejszym ani do jego samego, ani należących jego bądź których, żadnej pretensyi nie mamy i nie mieć nie możemy, ze wszystkim onego kwitując, własną ręką naszą podpisujemy się. Daliśmy w Ryzanowce, dnia siedemnastego Februaryi v. s., tysiąc siedmset ośmdziesiątego anno. U tego zaświadczenia podpisy rąk

w te słowa: Hryhor Draczuk, ktytor bractwa staroho+; Pentałymon Hawrylenko, ktytor bractwa mołodoho+; Hryhory Syniak, bratczyk+; Jakim Kasianiw ziat, bratczyk+; Zacharko Ochmatowski, bratczyk +; Petro Petrycia, bratczyk+; Iśko Wegera, bratczyk+; Zawryn Kołko, bratczyk. Na drugiej stronie zaświadczenie w te słowa: My, niżejwyrażeni, gromada Ryzanowska, ktytorowie i bractwo cerkwi tejże ryzanowskiej, tym naszym pismem wiadomo (komu o tem wiedzieć będzie należało) czyniemy, że kielich duży, srebrny, pozłacany, patyna srebrna, gwiazda i łyżka od tegoż kielicha wyłaczana, i monstrancya srebrna także wyłaczana, robiona podobieństwem winogrodu, i mszał pisany, zostający w cerkwi naszej Ryzanowskiej—nie są cerkiewne, tylko je sporządził Tymofej Zawrenko, terazniejszy nasz arędarz ryzanowski, swoim kosztem dla jego mości xiedza B Kozłowskiego, parocha Ryzanowskiego, swego zięcia, i że my, ani kto inszy z naszych, sobie ani cerkwi, teraz ani potym kiedy, jakim pretextem przywłaszczać może, tylko te wyżwyrażone rzeczy są własne jego mości xiedza B. Kozłowskiego, i na to, dla lepszej wagi i waloru, uznania prawdy, ręką naszą własną nieumiejący pisma znakami krzyża świętego podpisujemy się Daliśmy w Ryzanowce, dnia dwudziestego trzeciego Februaryi v. s., tysiąc siedmset ośmdziesiątego roku. U tego zaświadczenia podpisy rąk w te słowa: Hrycko, ktytor bractwa staroho+; Pańko, ktytor bractwa mołodoho+, Dmytro Pochyły+. Które zaświadczenie jest co do słowa w księgi niniejsze, ziemskie powiatów Zwinogradzkiego i Umańskiego zapisane. Te zaświadczenie przyjął wielmożny Wojciech Dunin, regent ziemski powiatów Zwinogradzkiego i Umańskiego. Sędzia Jakub Kaleński.

Книга Звенигородскаго в Уманскаго уѣздовѣ, 1799 года, № 3525; листъ 168.

CCXXXI

Определение комиссія, назначенной сеймомъ, обозначающее мѣсто въ городѣ Житомирѣ, отведенное для постройки на немъ униатской миссіи и семинаріи, для учрежденія которыхъ сумма была пожертвована Михаиломъ Примовичемъ, викаріемъ кіевской униатской митрополіи. 1780. Мая 16.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Novembris czterdziastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa Żytomierskiego, i księgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskimi, stanowiący osobicie wielbny jego mość xiądz Michał Prymowicz, archiprezbiter katedry Lwowskiej, official i wikary generalny metropolii kijowskiej, ten ekstrakt z akt metryki korenej, z wpisaniem w nim aktu komisary, wyznaczającej plac na fundusz misyi Ruskiej w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, z podpisem ręki jaśniewielmożnego kancelerza wielkiego koronnego, przy pieczęci wielkiej koronnej, na masie czerwonej wyciskanej, na papierze stęplowanym ceny grosza srebrnego autentycznie wyhamy do akt grodzkich żytomierskich w oblatę podał, tenoris sequentis: Stanislaus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Ratchiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensiae, Severiae, Czerniechoviaeque. Significanus presentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis: oblatum esse ad acta praesentia metricis regni cancellariae nostrae minoris actum commissionis, mente constitutionis regni anni millesimi septingentesimi septuagesimi sexti, in fundo oppidi Żytomiriensi expiditum, manibus magnifici et generosorum commissariorum propriis subscriptum, sigillis gentilitiis communitum, actis terrestribus żytomiriensibus oblatum, sanum, salvum et illaesum, omnique suspicionis nota carentem, tenoris sequentis: Działo się w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, w rezydencyi wielbnych ojców Bernardynów, w roku tysiąc siedmset ósmdziesiątym, miesiąca Maja szesnastego dnia, w przytomności wielmożnych: Antoniego Wieczińskiego, podśodka ziemskiego kijowskiego, Walentego Zielińskiego, sędziego grodzkiego kijowskiego, surro-

gata pisarza ziemskiego żytomierskiego, Mikołaja Kaleńskiego, pisarza grodzkiego żytomierskiego, Rycharda Peczętowskiego, komornika ziemskiego żytomierskiego, Antoniego Wirskiego, burgrabi piotrkowskiego, i wielu innych, temu aktowi przytomnych, tudzież woźnego generała, opatrzne go Michała Harmaszewicza, temu dziełu assystującego. My, kommissarze, z sejmku, konstytucją sejmku roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego, pod tytułem: »Pozwolenia nowej fundacyi missyi Ruskiej w Żytomierzu i przy niej seminarium« wyznaczni, z mocy pomienionej konstytucyi, w tych wyrazach zawartej: »Przychylając się do prośb pobożnego Michała Prymowicza, officyała generalnego kijowskiego ruskiego, aby mógł przy cerkwi parochialnej Przemienienia Pańskiego, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, missyonarzów i seminarium xięży świeckich ruskich, w jedności i posłuszeństwie kościoła świętego będących, zafundować, i na takowy fundusz dwakroć sto tysięcy złotych polskich wieczyście zapisać,— pozwolenie dajemy, i na rozprzestrzenienie placu ściśnionego tej cerkwi dla pobudowania rezydencyi potrzebnych wielmożnych i urodzonych: Józefa Stępkowskiego, kijowskiego, i Stanisława Pruszyńskiego, owruckiego, kasztellanów, Łukasza Rybińskiego, kijowskiego, Józefa Jakubowskiego, żytomierskiego, podkomorznych, Kazimierza Chojeckiego, chorążego, Adama Bukara, sędziego ziemskiego żytomierskiego, Jgnacego Kordysza, braclawskiego ziemskiego; i Teodora Paszkowskiego, grodzkiego kijowskiego, pisarzów,— wyznaczamy; którzy, choćby tylko w komplecie : osob trzech, zjechawszy do Żytomierza, na rezydencyą missiorarzów i seminarium dostateczny plac wyznaczą, i, co potrzeba będzie, postanowią, a temu urodzony starosta żytomierski, ani któ inny, sprzeciwić się i przeszkadzać nie ma; warujemy oraz z mocy rezolucyi najjaśniejszego pana, za zdaniem rady, przy boku jego nieustającej; na zaświadczenie jaśnie wielmożnego Stępkowskiego, kasztelana kijowskiego; i innych komissarzów, na pierwszy termin zjechałych, wydanej, w następującym ułożeniu: Na zaświadczenie wielmożnego Stępkowskiego, kasztelana kijowskiego i ichmościów kommissarzów, przez konstytucją sejmku roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego, tytuło: »Pozwolenie nowej fundacyi missyi Ruskiej w Żytomierzu« wyznaczonych, którzy, rekwirowani od wielmożnego xiędza Prymowicza, archiprezbitera lwowskiego, chcieli uskutecznić nakazy namienionej konstytucyi przez rozszerzenie placu przy cerkwi Żytomierskiej dla zabudowania przy niej seminarium, lecz, gdy to miejsce tak znaleźli ze wszystkich stron ściśnione, że wcale do rozszerzenia nie jest zdadno, przeto, gdy namieniona konstytucya dla tej przyczyny skutku swo-

jego wziąć nie może, rzeczeni kommisarze, końcem pozwolenia innego miejsca wyznaczenia, do rady nieustającej odsyłają, oraz na memoriał wielbego xiędza Michała Mieleniewskiego, prokuratora metropolii całej Russyi, dopraszającego się imieniem wielbego xiędza Prymowicza, o rezolucyą, czyli na mocy wzwyżnamienionej konstytucyi, mogą wielmożni i urodzeni kommisarze inne sposobniejsze miejsce dla zbudowania missyi i seminacjum w mieście jego królewskey mości Żytomierzu, nie przywiązując się do placu przy cerkwi Przemienienia Pańskiego będącego, jako zbyt ściśnionego, oznaczyć. My, król, za zdaniem rady, przy boku naszym nieustającej, deklarujemy: że lubo wyżej rzeczzone prawo zdaje się pozwalać wyznaczenie placu przy cerkwi, jednakże poniżej będące w słowach: «którzy, choćby tylko w komplecie osób trzech, zjechawszy do Żytomierza, na rezydentią missyonarzów i seminarium dostateczny plac wyznaczą, i, co potrzeba będzie, postanowią, a temu urodzony starosta żytomierski, ani kto inny, sprzeciwić się i przeszkadzać nie ma» nie zabrania w innym miejscu wyznaczenia dostatecznego na ten fundusz placu, zwłaszcza gdy wielmożni i urodzeni kommisarze przy cerkwi dostatecznego na to placu nie znajdują, za poprzedzającym przez innotescencyą, od nas wydaną, w grodzie Żytomierskim dnia piętnastego Kwietnia tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku zeznaną, obwieszczeniem, na dzień dzisiejszy, szesnasty Maja, innotescencyą wyżej wyrażoną oznaczony, zjechawszy i jurisdycyą swoją ufundowawszy, akt tejże, dla zachodzącego słońca, do dnia jutrzejszego, to jest siedemnastego Maja, obwołać woźnemu rozkazaliśmy; na którym terminie, uzupełniając przepisy wzmiankowanej konstytucyi i skutkując tłumaczenie tejże przez rezolucyą rady nieustającej, najpierwej do wynalezienia placu dostatecznego na zbudowanie rezydencyi dla missyonarzów i seminarium przystąpiliśmy, a ten najspodobniejszy niedaleko ojców bernardynów nad drogą, z Żytomierza do Wilska idącą, tym go rozmierzywszy sposobem, to jest: zaczawszy od drogi, z Żytomierza do Wilska idącej, ponad szpichlerz starościna, gdzie krzyż kamienny znajduje się, idzie długość tego placu do rudki, z błotka Ianicwa ciągnącej się, a w rzeczkę Kamionkę wpadającej, za miastem będącej, i zawiera w sobie łokci siedmset sześćdziesiąt; od krzyża tegoż kamiennego udając się ku drodze, z Żytomierza do Kroszni idącej, bok poprzeczności kwadratu wyrażający, trzysta łokci w sobie zawiera, gdzie figura wystawiona; plac kościelny oznacza drugi długości placu, ku rudzie nadmionionej ciągnący się, podobnie siedmset sześćdziesiąt łokci w sobie zawiera, ciągnie się zaś przez drogę, z Ży-

tomierza do Kroszni idącą, przez błotka część mniejszą, przez ogrod folwarku żytomierskiego do łożek, na wzwyrzeczonej rudzie będących; zkład rudką tąż, jako limite naturali; drugiej poprzeczności bok placu kwadratowego, trzysta łokci w sobie zawierający, zamyka się od figury, w górze wyrażonej, do słupa, na drodze, z Żytomierza do Kroszni idącej, znajduje się klin, rozległości sto łokci w sobie zawierający, który wolny od zabudowania być powinien dla uczynienia ulicy i wolnego wjazdu, tudzież ubezpieczenia od ognia; cały zaś plac dla ufundowania więzy misjonarzy i zabudowania seminarium, przez nas wymierzony, długości siedmset sześćdziesiąt łokci w sobie zawierający, formę kwadratową mający, długością swoją od miasta na północ udaje się; a że urodzony Jliński, starosta żytomierski, ocalając spiklerz, prosił, aby linia na plac pomieniony ku rudzie wyprostowana pomimo jego folwarku była, którym wyprostowaniem droga, idąca z Żytomierza do Kroszni, jest zajęta, przeto wkładamy na tegoż urodzonego starostę żytomierskiego obowiązek, ażeby drogę inną do Kroszni przed zagrodzeniem placu wyprostował i należyście wyreparował; że zaś na pomienionym, placu tak pod zamiar podpadającym, jako i w klinie, od miasta między drogami z miasta jedną do Wilska, drugą do wsi Kroszni idącemi, będącym, acz od miasta oddalonym, chałupy żydowskie, chłopskie, jako i dworek urodzonego Kamińskiego, zabudowane zostają, przeto my, widząc nieuchronną przeniesienia tych budynków potrzebę, ażeby ci, którzy tam mają swoje zabudowania, skrzywdzonymi nie byli, zabudowania chałup i całego obejścia spisać kazawszy, do oznaczenia każdemu przyzwoitej za przeniesienie obudowania swego kwoty, tym przystąpiliśmy sposobem: najprzód za przeniesienie budynku utściwego Andrzeja Kucharza, to jest: izby z piecem kaflowym, komorą, bez sieni, chlewa i ogrodzenia podworza z ogrodem częścią żerdziami, częścią częstokołem—złoty polski sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku, słomą pokrytego, opatrzego Joachima Jarmolińskiego, woźnego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, sienią, komorką, podworzem, częścią żerdzią, częścią częstokołem zagrodzonego,—złoty polski ośmdziesiąt; za przeniesienie chałupy Sawki Moskalenka, słomą pokrytej, to jest izby z piecem prostym, komorą w sieniach, szopą na podworzu, oraz podworza i ogrodu, żerdziem ogrodzonych—złoty polski ośmdziesiąt; za przeniesienie budynku Józefa Piekarza, to jest: izby z piecem prostym glinianym, drugiej izby bez sieni z piecem kaflowym, komory na podworzu wybudowanej, z szopą i ogrodzeniem dworu, częstokołem opa-

sanego—złoty polski sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku stajenki Nawerego Miecznika, słomą pokrytego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, sienią i kuźnią na podwórzu, bez ogrodzenia—złoty polski sto; za przeniesienie Jowa Greka izby starej, słomą pokrytej, z piecem prostym, sienią z częstokoła, stajenką chruścianą i ogrodem, z chrustu zaplecionym—złoty polski sześćdziesiąt; za przeniesienie dworku wielmożnego Kamińskiego, cześnika żytomierskiego, to jest: izby z alkierzem, piecem kaflowym, piekarnią bez sieni, szpiklerzów dwóch na podwórzu, z których większy niedokończony, stajni z częstokoła i ogrodu, częstokołem opasanego,—złoty polski dwieście; za przeniesienie budynku niewiernego Arona, to jest: izby, częstokołem ostawionej, z alkierzem, z drzewa przystosowanym, piecem kaflowym, drugiej izby bez sieni także z częstokoła z piecem kaflowym, stajni z częstokoła—złoty polski sześćdziesiąt; za przeniesienie budynku Iwana Mironenka: izby jednej z piecem kaflowym i sienią, komor dwóch, stodoły, częstokołem ostawionej, szopy, także ogrodu, z jednej strony żerdziem, z drugiej częstokołem zagrodzonych—złoty polski sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku Hryćka Lubkowskiego ganczarza, to jest: izby rąbionej z alkierzem, piecem kaflowym, bez sieni, także drugą izbę z alkierzem i piecem kaflowym, komor dwóch, do tegoż budynku przystosowanych, podwórza i ogrodu, częstokołem ogrodzonych—złoty polski sto dwadzieścia; za przeniesienie budynku niewiernego Ela Majorowicza z izbą drugą pokrytą, piecem kaflowym, sienią, z komorą, częścią deskami, częścią dranią zastawioną, szopy, podwórza i ogrodu, częstokołem ogrodzonych—złoty polski osmdziesiąt; za przeniesienie izby niewiernego Jankiela Froimowicza z alkierzem, komorą, sienią zrąbionymi, zwierzchu dranią pokrytymi, wewnątrz niedokończonymi—złoty polski sto—oznaczywszy, te pomienione kwoty do zapłacenia za należne uznawszy, nakazujemy, ażeby wielebny jego mość xiądz Michał Prymowicz, official kijowski, razem złączoną summę tysiąc dwieście czterdzieści złotych polski, nagradzając przeniesienie chałup, sposobem wyrażonym wytkniętych, każdemu osobna, przeność się mającemu, do rąk wypłacił, lub, gdyby kto odebrać nie chciał, w kancelaryi grodzkiej żytomierskiej złożył; ostrzegamy jednak, żeby ci wszyscy, w górze wyrażeni, przeność pomieszkania swoje mający, mieszkać w pomieszkaniach swoich do roku wolności nieli i nie byli nagowani, w przeciągu zaś roku ażeby się całkowicie ze wszystkim przeniesli, pod winami na nieposłusznych prawu i odpowiedzi w sądzie ziemskim żytomierskim; nakazujemy, oraz mając prze-

łożoną potrzebę do rozpocząć się mającej fabryki, z mocy nam udzielonej, wolny wrąb w lasach żytomierskich na wystawienie cegielni i na wszelkie potrzeby fabryki, oraz wolne branie w gruntach żytomierskich kamienia i wszelkich materiałów aż do skończenia tejże fabryki—dajemy i pozwalamy. Któremu to dziełu, przez nas na mocy wyżej opisanej sporządzonemu, aby nikt sprzeciwić się nie ważył, powagą, którą od rzeczypospolitej przyodziani jesteśmy, przykazujemy. Działo się w Żytomierzu, dnia i roku wyżej wspomnianych. Stanisław Kostka Pruszyński, kasztelan owrucki, orderu świętego Stanisława kawaler, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Tadeusz Łukasz na Rybinie Rybiński, podkomorzy generalny wojewodztwa Kijowskiego, kawaler orderu świętego Stanisława biskupa, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Adam z Juńcza Bukar, sędzia ziemski żytomierski, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi; Teodor Paszkowski pisarz ziemski kijowski, kommissarz, manu propria, locus sigilli gentilitii, in cera rubra impressi. A latere vero hujus actus commissionis verba sunt haec: Anno millesimo septingentesimo octuagesimo, die vigesima tertia Maii, w roczki sądowe ziemskie żytomirskie, od dnia ósmego roku i miesiąca wżwyż na akcie wyrażonych przypadku i sądzić się zaczęte, comparens personaliter wielebny xiądz Piotr Olszewski, missyi Ruskiej żytomierskiej nowofundowanej prokurator, ten akt kommissyi z wyznaczeniem placu w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu na nową fundacyą missyi Ruskiej i przy niej seminarium, na żądanie wielebnego jego mości xiędza Michała Prymowicza, archiprezbitera katedralnego lwowskiego, officyała y wikarego generalnego metropolii Kijowskiej, fundującego, przez jaśnie wielmożnych kommissarzów, konstytucyą roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego wyznaczonych, wydzielonego, z podpisami rąk tychże jaśnie wielmożnych kommissarzów, przy pieczęciach czterech, na laku czerwonym wydróżnionych, na papierze stęplowym ceny grosza srebrnego—do akt ziemskich w oblate podał; przyjąłem Adam z Juńcza Bukar, sędzia ziemski żytomierski, manu propria. Quam ejusmodi actum commissionis, sicut praemissum, oblatum, nos ad acta praesentia metrices regni suscipi, iisdem inseri, et parti postulanti authentice extradi, originale vero offerenti restituimus; de quo restituto cancellaria nostra praesentibus quietatur. In quorum fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Actum Varsaviae, feria secunda, die scilicet vigesima quarta mensis Julii, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo, regni vero nostri anno decimo sexto.

U tego ekstraktu z akt mertyki koronnej, per oblatam podanego, podpisy rąk, tak jaśniewielmożnego kanclerza wielkiego koronnego przy pieczęci wielkiej koronnej, jako też i wielmożnego sekretarza metryki koronnej, tak się w sobie wyrażają: Joannes a Borch, supremus regni cancellarius, manu propria. (L. S.). Relatio illustrissimi excellentissimi domini Joannis comitis in Warklany, Prole a Borch, supremi regni cancellarii, „człuchowiensi etc. capitanei. Antonius Rogalski, metrices regni praefectus, sacrae regiae majestatis secretarius, manu propria. Który to ekstrakt, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisany.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; листъ 1026 на оборотъ.

ССХХХІІ

Презента, выданная провинціаломъ Кармелитовъ, Іосифомъ, уніатскому священнику, Федору Зелинскому, предоставляющая ему право занять приходъ въ селѣ Скоморохахъ, принадлежащій Бердичевскому кармелитскому монастырю. 1780, Мая 16.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Augusti dwudziestego drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku, jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemą, Antonim Synhajewskim, namiśnikiem przysięgłym grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, osobiście stawający urodzony Andrzej Godlewski, tę prezentę na parochią cerkwi Skomorowskiej, od najprzewielebniejszego w Bogu jego mości xiędza Józefa, od N. P. M. Karmelitów Bosych prowincyi Polskiej prowincyała, urodzonemu Teodorowi Zielińskiemu z podpisem ręki swej przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, daną, na papierze stęplowym ceny grosza srebrnego spisana, do akt grodzkich Żytomierskich w oblatę podał, w następujące słowa:

jaśniewielmożnemu Jazonowi Junosze Smogorzewskiemu, arcybiskupowi po-
łockiemu, biskupowi witepskiemu, mścislawskiemu, orszańskiemu i mohy-
lowskiemu, metropolicie kijowskiemu i całej Russyi, z opactwem Kijowskim
pieczarskiemu administratorowi, orderów Orła Białego i świętego Stanisława
kawalerowi. Mając w dobrach naszych wieś, nazwaną Skomorochy, w wo-
jewództwie Kijowskim a powiecie Żytomierskim leżącą, pod tytułem świę-
tego Józefa i świętego Jana Chrzciciela fundowaną, która cerkiew po świę-
tej pamięci Teodorze Lachockim ad praesens wakuje, umyśliłem onęż uro-
dzonemu Teodorowi Zielińskiemu nazwanemu, z urzędu konsystorskiego w
pobożności życia i nauce dobrze nam zaleconego, do pomienionej cerkwi i
parochii jaśniewielmożnemu archipasterzowi prezentować; jakoż go niniejszym
prezentuję pismem, upraszając jaśniewielmożnego archipasterza, aby przerze-
czonego, odemnie prezentowanego, urodzonego Teodora Zielińskiego, poświę-
cić i do pomienionej cerkwi instalować raczył, starania o dusze i admini-
stracją rządów duchownych, tejże cerkwi należących, onemu zlecił i poru-
czył, podług władzy i zwierzchności waszej archipasterskiej mości; ja zaś
wolnym onego od wszelkich podatków i powinności dworskich czyniąc, pre-
zentę tę, dla tymwiegkszej wagi i waloru, ręką moją własną przy zwykłej
pieczęci podpisuję. Datum w konwencie Berdyczowskim, dnia szesnastego
Maja, tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku. U tej prezenty, per oblatam po-
danej, podpis ręki w te słowa: xiądz Józef od N. P. Maryi karmelitów
bosych prowincyał Polskiej prowincyi. Która to prezenta, słowo w słowo
jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisana

*Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269;
листъ 754 на оборотъ.*

CCXXXIII.

Дарственная запись, выданная кармелитскимъ провинціаломъ, Іосифомъ, уніятской церкви въ селѣ Скоморохъхъ, определяющая церковныя земли и доходы и устанавливающая обязанности приходского священника. 1780. Августа 14.

Roku tysiąc siedmset ósmudziesiątego, miesiąca Augusti dwudziestego drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim przedemną, Antonim Synhajewskim, namieśnikiem przysięgłym grodzkim starostwa Żytomierskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomierskimi, osobiście stawający Andrzej Godlewski, tę erekcyę, do parochii Skomorowskiej należącą, od najprzewielobniejszego w Bogu xiędza Józefa, od N. P. M. karmelitów bosych prowincyi Polskiej prowincyała, urodzonemu Teodorowi Zielińskiemu, do teje cerkwi skomorowskiej daną, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, stwierdzoną, na papierze stęplowym ceny grosza srebnego spisana,—do akt grodzkich, żytomierskich w oblatę podał, w następujące słowa: Erekcyя dla jego mości xiędza parocha do cerkwi Skomorowskiej, dziedzicznej wsi karmelitów bosych klasztoru Berdyczowskiego, wiecznemi czasy. Primo: plebania z piekarnią i komorą, z ogrodem obszernym i sadkiem od Pisek i gruntem obszernym. Secundo: pola we trzy ręce po dni dziesięć, jako to: od Horodyszcz w pierwszą rękę, zacząwszy od łanu dworskiego do rudy Horodyńskiej przypierającego, po nad drogą i granicą od Horodyszcz—wszerz sznurów dziesięć, wzdłuż sznurów siedm, sznur w sobie zawierający łokci piędziesiąt trzy, kończy się też pole wzdłuż w łanie dworskim drugim, do rudy przypierającym; w drugą rękę, alias średnią, na garbie od rudy Horodyskiej i od łoży, na rudzie będącej, wszere sznurów piędziesiąt trzy, w sobie łokci zawierających dziesięć, o miedzę: po lewej stronie Semena Wyhowa, po prawej—od rudy Horodyskiej, wzdłuż przez rudkę małą, sznurów siedm i te się kończy w łanie dworskim, to jest zajmuje na cały sznur łanu dworskiego; w trzecią rękę po nad drożyną, od rudy Horodyskiej idącą, i granicą od Pisek, wszere, wyłączwszy na sianożęć po nad rudą sznurów dwa, od tej siano-

zęci sznurów dziesięć przez pole Semeniukowe i tegoż miedzą graniczy, wzdłuż sznurów siedm aż do pola Feljańskiego i łąnu dworskiego, prosem zasianego. Tertio: sianożęci na kosarzów dziesięć przy polu, od Pisek wyznaczonym, a że ta co roku kosić się nie może, więc drugą w brzezynie od Prazowa po nad drogą, z Skomoroch do Prazowa idącą, i od drogi polami ludzkimi ograniczoną, wydziela się, które obędzie na przemianę tylko kosić się mogą, a nie co roku; Quarto: pasieka, wolna od dziesięciny dawania. Quinto: mlewo wolne bez miarki wszelkiego zboża, tylko na swoją własną potrzebę. Gorzałki i piwa na troje świąt wolne robienie na spust jeden, piwa beczkę jedną w arendarskiej winnicy drwami swoimi. Septimo: złotych polskich sto corocznie z arendy Skomoroskiej wyznacza się. Octavo: kanony dwa razy na rok z szynkowaniem do dwóch niedziel, z wypędzeniem: spust jeden gorzałki, piwa beczek dwie z swego zboża, nic nie biorąc od arendarza gorzałki, ani płacąc od kotła—pozwała się bractwu cerkiewnemu. Nono: Obligacya tej erekcyi każdego parocha terazniejszego i successorów jego: w każdą niedzielę całego roku aplikowanie mszy świętych za kolatora i parochianów, i żeby z gromadą łaskawie obchodził się, jako to: od szlubów i pogrzebów, i pilny był we wtzystkini. Na to, dla lepszej wiary, podpisują się. Datum w Berdyczowie, roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, dnia czternastego Sierpnia. U tej erekcyi, per oblatam podanej, podpis ręki w te słowa: x. Józef od N. P. Maryi, karmelitów bosych prowincyał prowincyi Polskiej, manu propria. Która to erekcyja, słowo w słowo jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest zapisana.

*Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269;
листъ 755*

CCXXXIV.

Сознание вознаго о томъ, что онъ ввелъ во владѣніе имѣніями, принадлежавшими уніятской митрополіи (которыя при семь порочиваются), новаго митрополита, Язона Смогоржевскаго. 1780 Октября 14.

Roku tysiąc siedmset ósmdziesiątego, miesiąca Octobris dwudziestego piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Felicianem Trypolskim, susceptantem przysięgłym grodzkim burgrabstwa żytomierskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, stannowszy oczewisto woźny generał wojewodstwa Kijowskiego i innych, opatrny Bazyli Wołyniec, w moc prawdziwego, wiernego doniesienia swego, jawnie, jasnie, ustnie dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset ósmdziesiątego, dnia czternastego Octobris, na prawne wezwanie jasnie wielmożnego jego mości xiędza Jassona Junoszy Smogorzewskiego, arcybiskupa połockiego, witebskiego, mścislawskiego, orszańskiego i mohylowskiego, biskupa obranego i nominowanego, arcybiskupa kijowskiego, halickiego i całej Rusi metropolity, i Kijowo-Peczarskiej archimandryi administratora, orderów: Orła Białego i Świętego Stanisława kawalera, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych: Jana Bigulskiego i tegoż imienia Krzyżanowskiego, dla tymwiększego świadectwa użytych i przysposobionych, był w dobrach, tu, w wojewodztwie Kijowskim, a powiatach: Żytomierskim, Owruckim i Kijowskim leżących, do metropolii Kijowskiej należących, najprzód w kluczu Radomyślskim, to jest mieście Radomyślu i w wsiach, do niego przynależących: Czudynie, Raczy Małej i Wielkiej Raczy, Krasnoburce, Międzyrzecce, Wysiewiczach, Medelówce, Michałkach, Hucie Wysiewickiej, Hucie Zabołockiej i slobodzie Papierni, Rudni Krymskiej, Niżyłowiczach, Zabołocz, slobodzie Berezie zwanej, Nehrebówce, Połysówce, Oblitkach, Bukach, slobodzie Mylihorod nazywającej się, w rudniach: miejskiej Radomyślskiej, na Teterewiu będącej, Bilkowskiej, Michalskiej, Lisówce, rudni Oblitkowskiej, tudzież Budzie Starej Potyjowskiej,

słobodzie i Budzie Nowej Potyjowskiej; niemniej w kluczu Dydowskim, dnia szesnastego tegoż miesiąca z tą szlachtą, i przysiołkach, do niego należących, to jest: Dydowie, Holakach i Tymoszowie; tudzież w kluczu Mirockim, dnia siednastego Octobris, w wsi Mirocku z przyległościami, to jest: Szybennym i rudni Szybeńskiej, Hawryłówce, Pilipowiczach, Mikuliczach, Zubiance, Babińcach, Felicianówce i w innych, do tego klucza przynależących wioskach; jako też i w kluczu Unińskim, dnia ósmnastego Octobris: w Uninie, rudni Worobijowskiej, Worobijach Starych i Nowych Worobijach, Rutwiance i budzie Rutwiańskiej, Kaleńcach, Szpilach, Zarudziu, Rudniach: Szpilowskiej, Żerewskiej i Unińskiej, słobodzie, Blitcze zwanej, i Leonówce, futorze Rossochach i Rudni Futorskiej, na Uszy będącej; i w kluczu Zoryńskim, dnia dziewiętnastego tegoż miesiąca, i przysiołkach do niego należących, to jest: wsi Zoryniu, Orannym, Złodziejówce, we wsi Choczowej, Tołokuniu i słobodzie Tołokuńskiej, niemniej w słobodzie Stefanówce, rudni Tołokuńskiej i innych, do tegoż klucza zdawna przynależących wioskach; jako też w kluczu Goleńskim, dnia dwudziestego Octobris, to jest: Goleniu, Łukoidach, Żarach Niższych i Żarach Wyższych; nareszcie, dnia dwudziestego pierwszego Octobris, w kluczu Białosorockim, w wsi: Orewiczach, Rudynie, Dowhładach, Białosoroce, Weprach, Nadtoczyjówce, Uhłach i rudni Rezaskiej, niemniej i w dobrach Żurzewiczach, w dobra wyżpomienione—klucz Radomyślski, Dydowski, Mirocki, Uniński z futorem i Rossochami, Zoryński, Goleński i Białosorocki—uwiązał i temuż jaśnie wielmożnemu jego mości, xiędzu Jasonowi Junoszy Smogorzewskiemu, administrującemu metropolią, w aktualną, realną, spokojną, nemine contradicente, podał i postąpił possessyą, ze wszystkimi do tych dóbr przynależnościami: stawami, jeziorami, młynami, rudniami, hamerniami, rzekami, gajami, lasami, borami, polami, sianozęciami, zbożami zasianymi i niezasianymi, budami potaszowymi, hutami, poddanymi, ciągłymi i pieszemi, z ich powinnościami, żonami, dziećmi, i wszelkimi do tych dóbr przynależnościami, jakie tylko wynaleść się mogą, w realną i aktualną podał i postąpił possessyą, poddanych w każdej wsi zosobna do gromady zwoławszy, o nowym panie, jaśniewielmożnym requirencie, obwieścił i uwiadomił, którym powinności wszelakie odbywać rozkazał, i ciż poddani, zaraz posłuszni będąc, jaśnie wielmożnego affektanta za pana własnego przyjąwszy, ohotnie też powinności odbywać zaczęli i w niczym nie przeciwili się. Którę to wożny, wyżnadmieniony, szlachta, sobie przytomną, oświadczywszy się, zeznanie swoje prosił urzędu

niższego, aby było do akt przyjęte i zapisane, co i otrzymał, + wozny, nieumiejący pisać, znak krzyża świętego położył.

Книга городская, житомирская, записовая, годъ 1780, № 269; мистъ 970.

ССХХV.

Записка неизвестнаго лица, извѣщающая униатскую консисторію о возбужденіи надежды въ православномъ народонаселеніи Украины покровительствомъ, оказаннымъ ему однимъ изъ начальниковъ русскаго войска. 1782. Октября 19.

Die 19 Octobris, 1782, z Radomyśla.

Nieunici, w Ukrainie będący, wkrótce dla siebie wszelkiej pomysłności spodziewają się, a to z przyczyny, że J. O. książę Xawery, nim wmaszerował do Krymu, jakie tylko mógł, zbierał do unitów pretensje, i lubo więcej żadnej nie mógł (o czym najpewniejszą mamy wiadomość) wynaleść, tylko, że subsidium czyli donum gratuitum składać i oddawać równie z unitami są obowiązani, y z tym jednak jednego nieunita do Petersburga, drugiego do Warszawy wysłał, a trzeciego dla pilnowania się w Ukrainie osadził.

Подлинникъ, писанный на ласкутъ бумажъ, хранится, въ числѣ бумажъ бывшей Радомысльской униатской консисторіи, въ собраніи документовъ, принадлежащемъ Временной Коммисіи для разбора древнихъ актовъ. По дополнительной описи № 32.

Разрѣшеніе, данное княземъ Іосифомъ Лобомірскимъ церковному братству села Любомирки содержать братскую пасѣку на урочищѣ, называемомъ „Воловая долина“ и освобожденіе этой пасѣки отъ десятины въ пользу владѣльца. 1786. Іюля 24.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Lipca dwudziestego osmego dnia (veteris styli).

Na lezeniu xiąg ziemskich województwa Braclawskiego, kadencyi Święto-Trojeckiej podług starego stylu i rezolucyi, od zwierzchności krajowej wskazanej, przypadłym, stawiając się osobiście urodzony Stefan Danielowicz, te prawo czyli dokument dla gromady dóbr wsi Lubomirki dla konserwowania pasieki brackiej na dolinie, Wołowej zwanej, miejsce oznaczające, od jaśnie oświeconego xięcia jegomości Józefa Lubomirskiego, S. R. dane i służące, z opłatą papieru groszy dwudziestu, dla zapisania do xiąg ziemskich województwa Braclawskiego w sposób oblaty podał, w tej istocie: Wiadomo czynię komu o tem wiedzieć będzie należało, a mianowicie ichmościom panom officyalistom, w dobrach moich Poberezkich rządu mającym, iż ja, przychylając się do dawnego dóbr moich zwyczaju, aby pasieki cerkiewne, czyli bratskie, wolne od dawania dziesięciny do skarbu mego zostawały, nadaję niniejsze prawo moje gromadzie wsi Lubomirki do konserwowania pasieki bratskiej na dolinie Wołowej, poniżej Pieczyńcowej ścianki, która to pasieka, ile onej być może w późniejsze lata, od brania dziesięciny nazawsze wolna być ma; na co takowe prawo, dla zupełnej wagi i waloru, ręką własną podpisuję. Datum w Czeczelniku, dnia dwudziestego czwartego Julii, tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, w te słowa: Józef xiąże Lubomirski S. R. mn. pr. (L. S.). Które co do słowa w księgi niniejsze, ziemskie województwa Braclawskiego iest zaingrossowane.

Книга земская, записовая, Брацлавскаго воеводства, годъ 1793, № 4790; листъ 186.

CCXXXVII.

Разрѣшеніе, выданное княземъ Антономъ-Яномъ-Непомукъ Четвертынскимъ церковному братству села Цановки на право вѣчнаго пользованія участкомъ земли, назначеннымъ для помѣщенія брѣтской пасѣки; также освобожденіе тойже пасѣки отъ всякихъ дани и десятины въ пользу экономин. 1788. Августа 10.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego, miesiąca Marca trzeciego dnia starego stylu.

W roczki sądowe, grodzkie wojewodztwa Braclawskiego, kadencyi februariuszowej, dnia piętnastego przypadłej, sądzące się, przedemną, Gabryelem Porczyńskim, sędzią i podsędkiem grodzkim braclawskim, O. S. S. K., stawiając się osobiście urodzony Tadeusz Maczyński, te prawo, bractwu cerkiewnemu wsi Capowki, w kluczu Januszgrodzkim leżącej, na wolne utrzymanie pasieki pszczelnej służącej, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich wojewodztwa Braclawskiego w sposób oblaty podał z przyłączeniem papieru ceny przyzwoitej w te słowa: Antoni Jan Nepomucen na Nowej Czwertni, Komajgrodzie, Januszgrodzie, wyższej i niższej Tymanowce, Kamiennym, Suliszczach małych i Sotnikach księżę Swiatopełk Czwertyński C. W. B., rotmistrz K. narodowej i generał adjutant J. K. M. O. S. S. K. wszem wobec i każdemu z osobna, a napotem komu o tem wiedzieć będzie należało, oznajmując niniejszym prawem moim, iako suplikowano do mnie od bractwa cerkiewnego wsi mojej Capowki dziedzicznej, w kluczu Januszgrodzkim sytuowanej, abym onemu i ich sukcesorom, na wolne pasieki pszczelnej, tak na potrzebę bractwa, jako też na światło, do tejże cerkwi Capowieckiej potrzebne, niemniej na utrzymanie w dobrym stanie tejże cerkwi Capowieckiej, od dawania dziesięcin do skarbu mego, zwyczajem praktykowanym od pasiek, uwolnił i prawo wiecznymi czasy służące nadać i konferować raczył. Ja więc, przychylając się do proźb i zbawiennych czynów tegoż bractwa Capowieckiego, zważając, tak na potrzebne konserwowanie w należytem stanie tejże cerkwi Capowieckiej, iako też światło i innych należytości wystarczenia, temuż bractwu prawo i sukcesorom służące na przerzeczoną pasiekę i onej pomnożenie, niemniej na pasieczysko na też pasiekę, niegdyś od Jurka Kowala posiadane, nie więcej iednak jak

na kroków miernych człowieczych piędziesiąt wszeź i wzdłuż wynoszące, żadnych pól, tudzież stawków i sianożęci nie zajmując, nadać i konferować umyśliłem; jakoż presentibus onemu i ich successorom bez żadnych od wzmiankowanej pasieki brackiej dziesięciny i opłaty, wiecznemi czasy nadaie i konferuie, waruiąc tylko to pod utratą tego prawa, aby żadnych cudzych pasiek, tak z dóbr moich, jako też i postronnych, do pasieki brackiej nieprzyjmowano, w której pszczoły, na ofiarę cerkwi darowane, znajdowane bydź mają; albo też ze składki brackiej kupione; a ieżeliby się pokazało, aby dla ochrony dziesięcin, do skarbu należących, pasieki cudze w pasiece brackiej znajdowały się, tedy, za przekonaniem zaprzysiężonym, nietylko prawo te moc utracą, ale też i bratczykowie ukarani zostaną karą, podług przewinienia godną; przyrzekam zaś za siebie i następców moich, iż przerzeczone bractwo cerkwi Capowieckiej i successorów onych od teje pasieki nie oddalę, ani takowego prawa kassować nie będę, ani też successorowie moi kasować nie będą, i owszem, też bractwo Capowieckie przy tem prawie z ich successorami konserwować i utrzymywać będę i successorowie moi utrzymywać i konserwować będą, na większą część Boga, w Trojcy S. Jedynego, a to prawo w niczem nie ma uszkadzać cerkwi Kołodeńskiej i dla teje zajmować, ieśliby ta bydź miała; które, przy wyciśnieniu rodowitej moiej pieczęci, ręką własną podpisane, wydać rozkazałem. Datum w Kołodence, dnia dziesiątego miesiąca Sierpnia, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt osmego. U tego prawa, do oblaty podanego, podpis ręki, przy pieczęci rodowitej czerwonej, w te słowa: Antoni J. Nepomucen xiąże Czetwertyński, C. brack. R. K. N. O. S. S. K. Niżej napis taki: dnia dwudziestego osmego Octobris. V. S., tysiąc siedmset dziewiędziesiątego roku ad acta generalis visitationis inductum. Joannes Romanowicz D. W. G, generalis visitator. Które, iak się w sobie ma, tak co do słowa w xięgi niniejsze, grodzkie wojewodztwa Fraclawskiego iest zapisane.

*Книга родская, винницкая, записовая, годъ 1794, № 4744
Листъ 421.*

CCXXXVIII.

Увольненіе отъ взноса десятины въ пользу экономіи братской части села Биліевки. данное Биліевскому братству востояномъ Марціномъ Антономъ Рыбицкимъ. 1791. Августа 15.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, miesiąca Pazdziernika dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście J. K. M. Żytomierzu, przedemną. Onufrym Lubicz-Sadowskim, regentem przysięgłym, grodzkim, kiiowskim i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi—osobiście stawiający W. J. X. Stefan Mosakowski, te prawo od J. W. Rybińskiego, kasztelana owruckiego, orła białego i S. Stanisława kawalera, bractwu cerkwi wsi Bilijowki nadane, od dziesięciny pszczelnej uwolniające, podpisem ręki tegoż przy pieczęci, na laku czerwonym wyciśnionej, zatwierdzone, z dodanemi dwoma wierszami i oraz zaświadczeniem J. X. Skulskiego, wizytatora generalnego kiiowskiego, na papierze stęplowanym srebrno-groszowym opisane, do akt grodzkich, kiiowskich w oblatę podał, w ten sposób: Marcin Antoni na Nowym Rybinie Rybiński, kasztelan owrucki, orderu orła białego i Świętego Stanisława kawaler, wiadomo czynię komu o tym wiedzieć będzie należało—iż ia, przychylając się do próżb bractwa cerkwi w dobrach moich dziedzicznych, wsi Bilijowki, o nadanie wiecznego prawa czyli raczej uwolnienie zawsze od brania dziesięciny pszczelnej z pasieki braterskiej, przeto niniejszym prawem stanowią, i za niewzruszone zostawiając potomkom i sukcesorom moim, tęż braterskie pasiekę od dziesięciny pszczelnej wiecznie uwalniam; i na to mają własną ręką, przy wyciśnieniu rodowitej pieczęci, podpisuję. Datum pietnastego Sierpnia, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego roku. U tego prawa podpis ręki takowy: Antoni Rybiński, kasztelan owrucki, orderu orła białego i Świętego Stanisława kawaler. Dodatek takowy: dodaje się do tej chałupka pasieki i dworek niniejszym uroczystym prawem, roku pańskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt drugiego, dnia dwudziestego trzeciego Czerwca W. S. K. Te prawo do akt wizytatorskich cerkwi Bilijowskiej ingrosowane. Józef Skulski, wizytator generalny mp. Które to prawo, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest zapisane.

Книга продская, киевская, записовая и поточная, № 126, годъ 1792-1793; листъ 659.

CCXXXIX.

Освобождєніе отъ взноса медовой дани братской паськи села Березной помѣщикомъ Степаномъ Любовидскимъ. 1798. Марта 27.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego, miesiąca Lipca dwudziestego pierwszego dnia.

Przed aktami ziemskimi powiatu Skwirskiego i przedemną, Tadeuszem Zaleskim, regentem ziemskim powiatu tegoż, stawiwszy się osobisto W. J. X. Leon Eliaszewicz, paroch Bereziański, ten dokument, uwalniający od dziesięciny pszczelnej, od JW. Stefana Lubowidzkiego G.L.W.K. szlachcie i bratczykom Bereziańskim dany, podpisem ręki tegoż JW. Lubowidzkiego zatwierdżony, na papierze ordynaryjnym napisany, z przyszytym arkuszem papieru stęplowanego trzydziestu kopijkowego, do akt niniejszych, ziemskich powiatu Skwirskiego w oblatę podał, w tym sposobie: Cerkiewną pasiekę, którą zażądzaia schlachta i bratczyki, terazniejszym dokumentem od dawania dziesięciny pszczelnej uwalniam nazawsze. Działo się w Bereziance, dnia dwudziestego siódmego miesiąca Marca, tysiąc siedmset dziewiędziesiąt osmego roku. U tego dokumentu, w oblatę wniesionego, podpis ręki takowy: S. Lubomirski. Który słowo w słowo, iak się w sobie ma, do ziąg niniejszych iest zapisany. Rewidowałem. J. K. Cetys.

*Книга земская, записовая Сквирскаго ульда, годъ 1799, № 3562.
Листъ 475 на оборотъ.*

І. У К А З А Т Е Л Ъ

личныхъ именъ, упомянутыхъ въ актахъ IV тома I части Архива Югозападной Россіи *).

Августъ II, король п. 107—109, 118—120, 125—126, 155—156, 157, 161—162, 163—164, 165—166, 215—217, 318—319, 326—327, 335, 341—342, 346, 351—352, 374, 395—396, 403—404, 411, 481, 501, 597.

Августъ III, король п. 458—460, 461—463, 464, 581—582, 597.

Аксаки, дв. 238—242, 520.

Александровичъ Гавриилъ, бурмистръ Коведельскій, 117.

Александръ Володимировичъ, князь Клевскій, 83.

Александръ Казимировичъ, король ц. 596, 597, 599, 600, 604.

Алексѣй Михайловичъ, царь р. 18—19

Амброжевичъ Матеей, св. 442.

Амеляновичъ Яско, мѣщ. 436.

Антоній Евгеній, епп. Эфесскій, цидскій нунцій, 584—587.

*) При составленіи указателя приняты были слѣдующія сокращенія: пр.—православный, ун.—уніятскій, кат.—католическій, епп.—епископъ, св.—священникъ, мѣщ.—мѣщанинъ, дв.—дворянинъ, вр.—врестьянинъ, п.—польскій, р.—русскій.

Бабинскій Станиславъ, дв. 252—253.

Базылевскій Іосифъ, св. 469.

Байковскій Федоръ, св. 385.

• Бакопинскій, дв. 573.

Балабаны, дворяне, 33, 275.

Балабанъ Діонисій, митроподіть Кіевскій пр. 23, 25..

Балабанъ Іосифъ, игумень Бѣлостоцкаго монастыря, 268—
270,

Балевичъ Іоаннъ, братчикъ Могилевскаго братства, 56.

Балинскій Криштофъ, дв. 256—258.

Балицкій Никодимъ, игумень Цеперскаго монастыря, 56.

Бандровскіе, дворяне, 577.

Бандынелли, дворяне, 378—379, 397—398, 402, 407—409.

Баньковскій Іванъ, дв. 409.

Бараненко Іванъ, мѣщ. 98.

Барановичъ Крыштофъ, дв. 422.

Барановскіе, дворяне, 74, 95, 133, 362—364, 375, 397, 399,
401.

Баранская Елена, дв. 577.

Бартошевичъ Ерофей, монахъ пр. 112.

Барцинскій, св. ун. 617.

Батынскій, св. кат. 579.

Бачинскій Станиславъ, дв. 618—620.

Беднарчукъ Романъ, кр. 365.

Безимы, дворяне, 301, 617.

Безсекирскій Савва, кр. 363.

Безугленки, крестьяне, 515.

Бельмацевичи—Жыцкіе: Григорій и Іоаннъ, братчики Виленскаго братства, 29, 56.

Бемъ, дв. 525.

Бенедиктъ XIV, папа, 479, 487, 554, 567.

Бенедыкевичъ Іосифъ, св. 442.

- Веное, инстигаторъ коронный, 473.
 Верезницкій Гавріиль, св. ун. 524, 563.
 Верезовскій Матѳей, дв. 581, 583.
 Верестовичъ Иванъ, дв. 215.
 Вернадкій, мѣщ. 523.
 Вернадкій Яковъ, св. 408.
 Верновичъ, дв. 432—434, 439, 441.
 Вестужевъ, графъ, посланникъ р. 462.
 Бехъ Иванъ, св. 274.
 Бигульскій Иванъ, св. 642.
 Билинскіе, дворяне, 392, 473, 542—543, 553.
 Билинскій Николай, св. ун. 535.
 Біяльскій Михайль, возный, 516.
 Блендовскій, староста Глинянскій, 529—530.
 Блендовскіе, дворяне, 343—344, 353—354, 354—357, 358.
 Близнюкъ Алексѣй, кр. 520.
 Блонскій Стефанъ, св. ун. 614—618.
 Бовкунъ Грышко, мѣщ. 437, 438, 440.
 Богачко-Гобчинскій Яковъ, дв. 350.
 Богдановичи, дворяне, 288, 402.
 Богдашевскіе, дворяне, 33, 273.
 Боглевскій Станиславъ, королевскій секретарь, 81.
 Богушевскій Юрій, дв. 360.
 Болонскій Іосифъ, игумень Колодяженскій, 75.
 Бодшевскій Иванъ, возный, 160.
 Бонкевичъ Кипріянъ, монахъ, 367—368.
 Бонковскій Иванъ, дв. 17.
 Боняковичи, дворяне, 138, 526.
 Борачки, крестьяне, 400.
 Борковскій, кастелянъ Гостынскій, 530.
 Боревичъ Іоаннъ, св. 206.
 Боровскій Николай, дв. 362.

- Борхъ, графъ Іоаннъ *de Warklany et Prele*, подканцлеръ ко-
 ронный, 460, 629, 638.
 Борысъ Иванъ, мѣщ. 437.
 Босепкій Вассіанъ, монахъ Вѣлоостоцкаго монастыря, 200—201.
 Браницкій, кастелянъ Брацлавскій, 527.
 Братковскіе, дворяне, 32—33 325.
 Бржевскій Станиславъ, дв. 70—71.
 Бржозовскій Максимиліанъ, кастелянъ Кіевскій, 5—9.
 Бродовскій Юрій, св. 308—310, 328—329.
 Бродовскій Станиславъ, секретарь королевскій, 404.
 Брошневскіе, дворяне, 538.
 Брускій, св. кат. 554.
 Бруяки: Мотѳей и Стефанъ, св. ун. 464, 469—470, 471.
 Брудничиха Маріяна, мѣщ. 436.
 Бузкій Аеввасій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 66.
 Буйный, св. кат. 553.
 Букаръ Адамъ, судья земскій житомирокій, 517, 587, 633,
 637.
 Булгакъ Георгій, еп. ун. Пинскій и Туровскій, 508.
 Булгакъ, дв. 449.
 Булка Лесько, мѣщ. 226.
 Булкаревичъ Лаврентій, аббатъ бенедиктинскій, 452.
 Булыга Максимиліанъ, дв. 33.
 Буржинскій Станиславъ, инстигаторъ В. К. Литовскаго, 465,
 471.
 Бурма Гарасимъ, мѣщ. 429.
 Буськовскій, св. ун. 566.
 Буфталовскій Максимъ, св. 238—242.
 Бухольць Антонъ, дв. 335.
 Буцко: Федоръ и Николай, священники, 237, 327—328.
 Бучкевичъ Николай, св. 209.
 Буяльскій Іосифъ, дв. 448.

- Быка Тимохъ, мѣщ. 430, 485.
 Быковский Иванъ, дв. 590.
 Былина Иванъ, дв. 15, 63, 65.
 Бѣлостоцкіе, дворяне, 192.
 Бѣльскій Патрикій, архимандритъ Овруцкій, 395—396, 410.
 Бѣльскій, староста Червоногородскій, 537—538.
 Бѣлякевичъ Іеронимъ, намѣстникъ монастырей: Дубенскаго и
 Дерманскаго, 130—134.
 Бѣлянскій, св. ун. 571.
 Бѣнецкій Андрей, архимандритъ Овруцкій, 410—412, 423—
 424, 424—425.
 Бѣняшескій Василій, дв. 224.
 Бѣразовскій Грышко, мѣщ. 438.
 Бялорозовичъ Павелъ, мѣщ. 431.
 Вавржецкій, дв. 449.
 Важинскій Порфирій, ректоръ базилянскои Владимирской
 коллегіи, 458.
 Вайло Гордій, мѣщ. 226.
 Валевскій см. Левковскій.
 Вандюрейко Николай, св. 153—154.
 Ваневскій Иванъ, возный, 8.
 Ваничевскій Илларионъ, намѣстникъ Луцкой соборной церкви,
 145—147, 161.
 Варановскій, пріоръ Чернобыльскаго доминиканскаго монастыря,
 101—104.
 Варецкій, дв. 530.
 Василевичъ Александръ, дв. 544.
 Василевичъ Θεодосій, архимандритъ Слуцкій, 24, 26—27.
 Василевскіе, дв. 528, 578.
 Вегера Йсько, кр. 631.
 Величко Тимохъ, кр. 400.
 Венцлавскій Антоній, св. кат. 562.

- Веремейчики: Никита и Якимъ, мѣщ. 306.
 Веремковскій Филимонъ, св. 206.
 Верешака Максимиліанъ, дв. 11,167
 Вержбиловичъ Іоаннъ, св. 429, 431—434, 441.
 Вержбицкій Лука, дв. 477.
 Вертелецкій Лаврентій, старшина козацкій, 583.
 Верхрадскій Даниль, писарь, 628.
 Вигера Романъ, св. ун. 583.
 Видманъ, генераль, 356.
 Визанскій Іона, архимандритъ Жидичинскій, 350.
 Виленское братство, 29, 54, 55.
 Вильскій Иванъ, дв. 329.
 Винницкій, дв. 568.
 Винницкій Антоній, митрополитъ Кіевскій, 30—31.
 Винницкій Інокентій, еп. Перемышльскій, 45.
 Винницкій Юрій, митрополитъ ун., (еп. Перемышльскій и
 Самборскій) 295—297, 298, 305, 320—321, 326, 331,
 335, 341, 351.
 Винявскій Михайль, дв. 516.
 Вирскій Антоній, дв. 633.
 Висинскій Федоръ, лавникъ Каменецкій, 380.
 Витвицкіе, дв. 574, 577.
 Витовдъ, великій князь Литовскій, 597.
 Вишневскій, еп. пр. Смоленскій, 507.
 Вишневскій Климентій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи,
 422—423.
 Вишневскій Станиславъ, дв. 361.
 Вишневецкій князь Михайль—Серватій, гетманъ полевой Ли-
 товскій, 207—208, 405.
 Вишневецкій князь Янушъ—Антоній, кастелянъ Виленскій,
 203—205, 229—230, 231.
 Вишневецкіе, князя, 378, 408.

- Владиміръ Святой 510.
- Владиславъ II Ягелло, король п. 600.
- Владиславъ III Ягелловичъ, король п. 600.
- Владиславъ IV, король п. 43, 482, 598.
- Влосовичъ Константинъ, дв. 308.
- Водорацкіе, дворяне, 251, 329.
- Война—Оранскій Гедeonъ, намѣстникъ Луцкой ун. епархіи, 206.
- Войцицкій, св. кат. 552—554, 559.
- Войцѣховскій Михаилъ, мѣщ. 124.
- Волковичи: Иванъ, Яковъ и Трофимъ, братчики Слуцкаго братства, 386.
- Волковичъ Θεодосій (Федоръ?), архимандритъ Слуцкій, 377, 385, 386, 389, 420—421.
- Волковскій Константинъ, св. ун. 517, 587.
- Волкуновичъ, св. ун. 556.
- Воловскій Адамъ, возный, 136, 147—148, 169, 184, 186—188, 193.
- Володковичъ Филиппъ-Фелиціанъ, митрополитъ ун. 508, 585, 594—595, 601—602, 603—604, 604—605, 606—607, 611—613, 619, 621—626.
- Волчанскій, намѣстникъ Бѣлорусской пр. епархіи, 56.
- Волчокъ Семень, мѣщ. 396.
- Волынецъ Василій, возный, 642.
- Вольскіе, дворяне, 9, 124.
- Воляникъ Семень, кр. 270.
- Волянскій, св. ун. 563, 572.
- Волянь, дв. 432.
- Вонатовичъ Варлаамъ, митрополитъ Кіевскій, 416—419.
- Вонгерская, дв. 550.
- Вонсъ, дв. 575.
- Воронецкій Владиславъ, князь, 347.

- Вороничъ Иванъ-Самуиль, дв. 212, 213.
 Вороновичи, дворяне, 518.
 Выговскій Иванъ, гетманъ козацкій, 196.
 Выговскіе, дворяне, 33, 123—124, 170—171, 173—175, 177—
 178, 200, 271, 335, 338, 366.
 Выговъ Семень, кр. 640.
 Вызгерть см. Заблоцкій.
 Выхановичи, мѣщ. 511.
 Вышковскій Самуиль, дв. 80.
 Вышпольскіе, дворяне, 369—371, 515—516, 538,
 Вѣрневская, дв. 573.
 Вѣчинскій Антоній, дв. 632.
 Гавловскій, дв. 339.
 Гавриленки, крестьяне, 241, 631.
 Гадола Степанъ, кр. 197.
 Гаевскій, св. ун. 566.
 Галецкій, капитанъ, 45.
 Галузинскіе, дворяне, 563, 574.
 Ганкевичъ, св. ун. 570.
 Ганскій Андрей, дв. 70.
 Гапановичъ Степанъ, мѣщ. 437.
 Гараимъ Иванъ, подвбеводій Вилѣнскій, 461.
 Гарасевичъ Григорій, св. ун. 531.
 Гарасимовичъ Александръ, дв. 327—328.
 Гарбачевскій, св. ун. 542.
 Гармашевичъ Михаилъ, возный, 633.
 Гасовскій Юрій, дв. 113—114.
 Гаховичъ Романъ, мѣщ. 430, 436.
 Гачинскій Самуиль, дв. 426.
 Гашкевичъ Марко, дв. 184.
 Гашовскій Федоръ, судья гродскій Жидачевскій, 535.
 Гвоздовскій Андрей, мѣщ. 439.

- Гейманъ, св. кат. 527.
- Гембаржевскій Павелъ, возный, 362.
- Генсицкій Иванъ, дв. 179.
- Гербуртъ, историкъ п. 596, 600.
- Гижицкій, дв. 448.
- Гизель Иннокентій, архимандритъ Кіево-печерской лавры, 1—2, 65—66, 73.
- Гиловскій Арсеній, монахъ, 414—415, 417—419.
- Гимбутъ Григорій-Антонъ, дв. 470.
- Гирфельштинъ, дв. 227—228.
- Гладкій Ярема, полковникъ козацкій, 103.
- Гладко Аѳанасій, игумень десятницкій, 56.
- Глембоцкіе, дворяне, 547, 583—584.
- Гловацкій, пріоръ Доминианскаго монастыря. 563, 567.
- Гловинскій, св. кат. 552.
- Гдѣбовичъ-Пѣроцкій Николай, дв. 275.
- Гнатковскій Стефанъ, св. ун. 538.
- Гневошь, езуитъ, 563.
- Гнинскій Янъ, подканцлеръ коронный, 51.
- Гобчинскій см Богатко.
- Говель Михайль-Августинъ, королевскій секретарь, 327, 342.
- Годескій Геронимъ, дв. 300—301.
- Годескій Теофилъ, Владимірскій ун. еп. 452, 508.
- Годлевскій Андрей, дв. 638, 640.
- Годынецъ Марко, кр. 197.
- Гозеровскій Іосифъ, игумень Буйницкій, 56.
- Голембевскій, русскій резидентъ въ Варшавѣ, 444—447, 453—455, 455—458.
- Голембевскій, св. кат. 527.
- Голембицкій Иванъ, дв. 263.
- Головинскій Иванъ, дв. 13.
- Голубовскій Семень, мѣщ. 226.

- Голынский Юрій, дв. 219.
 Горайнова Екатерина, дв. 11—13.
 Горайнъ Богуславъ-Иванъ, судья земскій Кіевскій, 11—13,
 197—199, 221—222, 263—264, 299—302.
 Горанскій Андрей, дв. 139.
 Горбацкій Гедeonъ, епш. Пинскій и Туровскій, 629.
 Горецкій, дв. 553.
 Городецкій Иннокентій, игумень Лепесовскаго монастыря, 56.
 Горскій, дв. 519.
 Гостиминскій Петръ, дв. 184.
 Гостыловичъ Иванъ, св. 343—344, 355—357, 358.
 Гостынский Рафаиль, дв. 357.
 Госьневскій, дв. 574.
 Гошовскіе, дворяне, 538, 539, 544, 563.
 Грабовскій, дв. 542.
 Градавскій, дв. 576.
 Гребницкій Урбанъ, дв. 464—471.
 Гребницкій Флоріанъ, митрополитъ ун. 508, 611.
 Греконенко Сидоръ, кр. 393.
 Грекъ Іовъ, мѣщ. 636.
 Грельскій Станиславъ, дв. 166.
 Гржыбовскій, дв. 435.
 Гродецкая, дв. 532.
 Гродзицкій, езуитъ, 546.
 Грозденко Кирилъ, кр. 518.
 Гронская Анастасія, мѣщ. 521, 523—524.
 Гросманъ, св. кат. 553, 574—575.
 Грохольскій Станиславъ, товарищ панцырной хоругви, 97.
 Грывскій Мартынъ, дв. 422.
 Грыгоровичи, мѣщане, 117, 123.
 Грыневичъ, бояринъ, 268—269, 273.
 Грыни, дворяне, 448.
 Грыцкевичъ Юрій, мѣщ. 430.

- Грышникъ Василій, дв. 159.
- Гулевичъ-Воютинскій Петроній, архимандритъ Овруцкій, 119.
- Гулевичъ-Воютинскій Симеонъ-Сильвестръ, еп. Черемышльскій
и Самборскій, 135, 181.
- Гулевичъ Петръ, каноникъ Луцкій кат. 137, 288.
- Гулевичи, дворяне, 13, 33, 135—136, 137—138, 170—172,
181—182, 185, 193, 285—291, 292—294, 314—315,
318—319, 362—364, 574.
- Гулешъ Якимъ, кр. 233.
- Гуликовъ Олекса, мѣщ. 396—397.
- Гуликъ Вакула, кр. 515—516.
- Гулть Петръ, дв. 362.
- Гуляницкіе, дворяне, 139, 158—159, 334, 426.
- Гуляницкій Тома, дв., старшій братчикъ Луцкаго братства, 33.
- Гумецкіе, дворяне, 123, 223.
- Гумницкій, дв. 356.
- Гунька, кр. 168.
- Гурко-Омелянскій Стефанъ, дв. 288.
- Гутовскій Петръ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Давидовичъ Іоакимъ, св. 407—409.
- Данилевичи-Чеконскіе, дворяне, 183—185, 645.
- Данилецькій Александръ, дв. 147.
- Данковскій Петръ, св. ун. 562.
- Дедеквалы, дворяне, 369—371.
- Дембовская, дв. 575.
- Дембовскій Антоній-Себастьянъ, еп. кат. 461, 572.
- Демпинская Тересса, дв. 543.
- Денезко Симеонъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Деречукъ Максимъ, кр. 363,
- Дзерушка Казиміръ, слуга, 464.
- Дэйортко Александръ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.
- Дзюса, дв. 357.

- Діаковскіє, дворяне, 33, 574.
 Длугошъ Іоаннѣ, историкъ п. 596.
 Длускій, св. кат. 564.
 Днѣстрянскій, дв. 528.
 Добровлянскій Феодоръ, св. 261—262
 Долгорукій князь Григорій Федоровичъ, посланникъ р. 387—
 388.
 Долецкій Андрей, секретарь королевскій, 90.
 Долмать-Исайковскій Самуиль, дв. 13.
 Дольницькій Феодоръ, св. ун. 531.
 Домановскій Иванъ, дв. 5—9.
 Домарадзкій Климентій, архимандритъ Овруцкій, 89—90, 91—
 92, 107—109, 115—116, 121, 155—156, 157, 163—164,
 379, 395.
 Домбровскіє, дворяне, 217—218, 219—220, 458.
 Донаевскій Кузьма, св. 186—188.
 Дорошенко Петръ, гетманъ козацкій, 27—28.
 Доруховскіє, дворяне, 322—325.
 Драчукъ Григорій, кр. 631.
 Држевецкій Фелиціанъ, маршалъ сеймика воеводства **Вольн-**
скаго, 315.
 Дробницькій Мартынъ, дв. 318.
 Дрогомирецькіє, дворяне, 473, 535, 564.
 Дрогомиръ Александръ, дв. 130—134.
 Дроздовскій Станиславъ, дв. 122.
 Дубицкій Тома, дв. 11.
 Дубовіусъ Іоаннъ, писатель, 494.
 Дубравскій Андрей, дв. 577.
 Дубровскій Иванъ, ієродіаконъ пр. 520.
 Дугелевскій, св. ун. 538.
 Дунаевскій, св. кат. 561.
 Дунинъ Войтехъ, дв. 631.

- Дунийъ-Лябендокій Иванъ, дв. 212—213, 213—214.
 Дычковскій Григорій, возный, 473.
 Цѣвочка Александръ, дв. 422.
 Едкевичъ, Петръ, (Павель) св. 224—226, 355, 360—361.
 Езерковскіе, дворяне, 186—188, 529—530.
 Еленскій Оома, св. кат. 464, 471.
 Елецъ Дмитрій Федоровичъ, дв. 83.
 Еляшевичъ Левъ, св. 649.
 Ерличъ Иванъ, дв. 33.
 Есевлевичъ Адрианъ, монахъ, 414—415.
 Жабоклицкіе, дворяне: 33, 127—129, 175, 285—291, 292—294,
 314—315, 318—319, 362.
 Жабоклицкій Діонисій, епп. Луцкій и Острожскій, 110, 111—
 112, 118—120, 145, 150, 155, 157, 161—162, 163—
 164, 165—166, 203—205, 206, 208, 210—211, 215—
 216, 238, 255—259, 285—291, 291—295, 296, 297—
 298, 303, 314—315, 316—317, 318—320, 324, 326,
 333, 341—342.
 Жарскіе, дворяне, 555, 556.
 Жартвецкій Иванъ, дв. 557.
 Ждановичъ Даніиль, игумень Каменецкаго монастыря, 56.
 Ждановичъ Оома, лядвойтъ г. Вышвы, 396.
 Жилоновичъ Михаилъ, войтъ г. Копыля, 428.
 Житкевичъ Петръ, дв. 366—368.
 Жицкій v. Жичевскій см. Бельмацевичъ.
 Жолкевскій, дв. 575.
 Жоховскій Кипріянь, митрополитъ ун. 37—38, 38, 41,
 45.
 Жубъ Василій, дв. 542.
 Жуковскій, дв. 449.
 Жуковскій Оома, св. ун. 590.
 Жулинскій Архангель, монахъ доминиканскаго ордена, 121.

- Жулкевскій Антоній, еп. Пинскій и Туровскій, 130—133.
 Журавичъ Александръ, дв. 542.
 Жураковскіе, дв. 5—9, 46, 487, 551, 554.
 Жураковскій, архимандритъ Межигорскій, 375—376.
 Журковскій Кондрать, мѣщ. 251.
 Журовскій, св. кат. 527—529.
 Жыдкевичъ, слуга, 127.
 Жыковичъ Андрей, св. 160.
 Заблоцкіе-Визгерты, дворяне, 295, 297, 537, 542.
 Заборовскій Рафаиль, митрополитъ Кіевскій, 507.
 Заборскій, св. кат. 537.
 Забытневичъ Прохоръ, св. 465—467.
 Завадзкій Иванъ, дв. 69.
 Завадынская, дв. 574.
 Завиша, дв. 449.
 Завяличи-Мочульскіе, дворяне, 76—77, 402.
 Загорайскій Венедиктъ, игумень Перекальскаго монастыря,
 183—185.
 Загоровскій Іосифъ, св. 232—234, 243—247, 381—384.
 Загоровскій Яковъ, св. 465, 468.
 Загоровскій Феодоръ, монахъ, пр. 57, 59.
 Загурскій, дв. 347.
 Зазембовичъ, св. кат. 553.
 Зайончковскій Іовъ, архимандритъ Каневскаго Успенскаго
 монастыря, 19.
 Закрыницкій Александръ, дв. 127.
 Заленскій см. Шлюбичъ.
 Залуская, дочь св. ун. 535.
 Залѣскіе, дворяне, 167—169, 237, 274, 578, 649.
 Залюбовскій Иванъ, дв. 371.
 Занковскій Мартынъ, дв. 93—95.
 Заржыцкій Петръ, дв. 546.

- Захаріясевичи: Лука и Григорій, урядники Ковельського ма-
гистрата, 117, 124.
- Збелецький Станиславъ, дв. 362.
- Збіевскій Адріянъ, дв. 193—196.
- Звольскій Михайль, дв. 134.
- Звѣрскій, св. кат. 578.
- Здановичъ Степанъ, св. 442.
- Здѣходъ, лѣтникъ Кієво-печерскаго монастиря, 89.
- Зелезки, мѣщане, 108.
- Зелковскій Павелъ, дв. 10.
- Зембовскій, св. кат. 542.
- Зиньковскій Илья, св. ун. 527.
- Зипранскій Романъ, мѣщ. 438.
- Зморовичъ Григорій, св. 465—466, 468.
- Зубковскій Иванъ, возный, 259.
- Зѣлинскіе, дворяне, 553, 632.
- Зѣлинскій Теодоръ, св. ун. 638—639, 640—641.
- Зѣнькевичъ Михайль, кат. Вилешскій, епн. 510.
- Иваницкіе, дворяне, 69, 276.
- Ивановичъ Василій, мѣщ. 236.
- Ивановскіе, дворяне, 330, 448.
- Ивашкевичъ Иванъ, дв. 254—255.
- Игнатовичъ Степанъ, мѣщ. 236.
- Игнатовскій Иванъ, дв. 96,
- Издебскій, слуга, 290.
- Илинскій, староста Житомирскій, 635.
- Ильницкая, дв. 574.
- Ильницкій Модестъ, св. 310.
- Ильякъ Матѳей, секретарь королевскій, 396.
- Иляшевичъ, св. ун. 548.
- Иннокентій XII, папа, 151.
- Исайковскій см. Долматъ.

- Исидоръ Болгаринъ, митрополитъ Кіевскій, 514.
 Искрицкій Адамъ, дв. 375—376, 390—394,
 Искрицкій Василій, полковникъ козацкій, 126.
 Іеремія, патріархъ Константинопольскій, 420—421.
 Іоаннъ-Казимиръ, король п. 16—17, 482.
 Іоаннъ III (Собесскій) король, п. 15—18, 31—32, 37—43,
 50—51, 52—53, 61—62, 63—64, 66, 72—73, 76—77,
 78—79, 80—81, 89—90, 107—108, 110, 119, 155, 157,
 164.
 Іоаннъ IV Васильевичъ, царь р. 513.
 Іосифъ, провинціалъ ордена Кармелитовъ, 638—639, 640—
 641.
 Іяковъ, св. пр. 1.
 Кавалковскій, св. кат. 535.
 Кавецкій, св. ун. 532,
 Казачекъ Грыцько, кр. 520.
 Казимиръ III, король п. 596, 600.
 Казимиръ IV Ягелловичъ, король п. 596, 597, 600.
 Казюличъ Романъ, св. 406—407.
 Каленскіе, дворяне, 631, 633.
 Калусовскій Самуилъ, дв. 3—4.
 Кальницкій Францискъ, дв. 341.
 Камецкій, дв. 150.
 Каминскіе, дворяне, 225, 314, 636.
 Каплинская Софія, дв. 577.
 Карасевичъ Іосифъ, св. 281—283.
 Карасинскій Яковъ, игумень Берестейскаго монастыря
 56.
 Карацкевичъ Евстафій, св. 141.
 Карачевскій Стефанъ, возный, 99.
 Карбавскій, дв. 520.
 Карбовскій Иванъ, студентъ, 511.

- Кардашъ Игнатій, св. 212—213, 213—214.
 Кардусевичъ Федоръ, дв. 577.
 Карлинскій Рафаиль, дв. 128, 191—192, 268—270.
 Карницкій Иванъ, секретарь королевскій, 460, 629.
 Карповскій Януарій, монахъ, 426.
 Катерницкій Николай, дв. 187.
 Кашовскіе, дворяне, 206—207, 287.
 Квапинскій, св. кат. 523.
 Квяткевичи: 333, 486, 494, 525.
 Квятковскій, св. кат. 569.
 Кердановскій Германъ, игуменъ Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, 35.
 Керендовичъ Василій, 46.
 Кіевское братство 126, 518—520.
 Киркуръ, дв. 449.
 Киселевскій Лаврентій, дв. 11.
 Кисель Адамъ, воевода Кіевскій, 518.
 Кисель Владиміръ, дв. 36.
 Кисели, мѣщане: 427—431, 437, 440—441.
 Кишка Левъ, протоархимандритъ Базилянцовъ, 330—331, 373—374, 395, 399, 410—412.
 Кіяненко Иванъ, кр. 549,
 Клеменсовскій, св. кат. 531.
 Климентъ VIII, папа, 494, 506.
 Климентъ XI, папа, 216, 342.
 Климентъ XIII, папа, 584.
 Климортовичъ Емельянъ 498.
 Клинкевичъ, дв. 532,
 Клоклевичъ, св. ун, 562.
 Клонскій, провинціалъ доминиканскаго ордена, 104.
 Ключъ, мѣщ. 226
 Кнегиницкій, дв. 556.

- Кобельскій Александръ, дв. 260—261.
 Коберь, секретарь принца Нейбургскаго, 377.
 Кобринець Михайль, игумень Кутеевскаго монастыря, 414—416, 417—419.
 Кобылянский Войтехъ, дв. 175.
 Ковалевскій Станиславъ, дв. 80—81.
 Ковальскіе, дворяне, 168—169, 529.
 Ковальчинская Анна, дв. 573.
 Ковловскій, св. ун. 532.
 Кожанъ Иванъ, кр. 153—154.
 Кожуховскій Иванъ, дв. 94.
 Козакъ Иванъ, мѣщ. 226.
 Козаревскій Стефанъ, св. 141, 144, 148—149.
 Козель Семень, кр. 520.
 Козинскій Александръ, дв. 98.
 Козловскій, св. 630—631.
 Козорызь Николай, мѣщ. 226.
 Козырскій Юрій, дв. 275.
 Колендовскій, кат. св. 556, 558.
 Коляко Лавринъ, кр. 631.
 Колчинскій Федоръ, дв. 5—9.
 Камарницкій дв. 541, 545.
 Комаръ Семень, протоіерей Овруцкій, 115—116, ~~283—284~~
 316.
 Комаръ Стефанъ, возный, 155 - 156, 163, 348.
 Коморовскій Михайль, дв. 378.
 Конаржевскій Филиппъ, староста Кунинскій, 210—211.
 Конарскій, дв. 149.
 Кондзелевичъ Іовъ, игумень Луцкаго братскаго монастыря,
 362.
 Кондратовичъ Алексѣй, игумень Базилянскаго Цеперскаго
 монастыря, 448, 451.

- Конецпольскій Александръ, воевода Брацлавскій, 303—304.
 Коноваль Уласъ, кр. 406.
 Коноваль Стефанъ, мѣщ. 438.
 Конопницкій, свящ. кат. 518.
 Кончаковскій см. Михалкевичъ.
 Копытынскій Фелиціанъ, дв. 199.
 Кордышъ Игнатій, дв. 633.
 Корженевскій Василій, емль ун. св. 589.
 Корженевскій, св. кат. 532—533.
 Корзенъ Андрей, мѣщ. 434, 437.
 Корзунъ Павелъ, св. 449, 451.
 Корманекій, дв. 128.
 Коростовскій Михаилъ, дв. 574.
 Копытынскій Даниль, официалъ уніатской Владимірской
 епархіи, 140—144, 148—153.
 Косабудзкій Александръ, мѣщ. 436—437.
 Косецкій Иванъ, дв. 94.
 Косинская Агнесса, дв. 252.
 Косовичъ Захарія, дв. 362.
 Косовскій, св. кат. 524.
 Косовскій, подскарбій надворный, 461.
 Косовъ Сильвестръ, митрополитъ Кіевскій, 2—3, 14, 16,
 Костецкій Ференсъ, возный, 362.
 Костючекъ Павелъ, кр. 363.
 Котельскій, св. кат. 532—533.
 Котужинскій Николаѣ, дв. 3, 5.
 Коханенко Иванъ, мѣщ. 236.
 Кохановичи, мѣщане, 428, 436.
 Коцюбинскій Станиславъ, дв. 306.
 Кояловичъ, историкъ п. 494, 496.
 Кравчукъ Андрушко, кр. 285, 292.

- Краевскій, дв. 556.
 Красинская, дв. 450.
 Краско Максимъ, мѣщ. 436, 441.
 Красовскій Макарій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 89.
 Красускіе, дворяне, 160.
 Кременецкое братство 158—159.
 Крента Степанъ, св. 322—324.
 Крентовскій Степанъ, дв. 232, 243—245.
 Крпкій Андрей, сельскій войтъ, 433.
 Креуза Левъ, писатель, 494.
 Креховецкіе, дворяне, 535, 539.
 Креховецкій Теофанъ, архимандритъ Овруцкій, 16—17, 23,
 30—31, 51, 63.
 Кречковскій, св. ун. 538.
 Кроковскій Іоасафъ, митрополитъ Кіевскій, 111—112, 280,
 310—313, 386—387.
 Кромеръ, историкъ п. 596, 600.
 Крупскій Войтехъ, дв. 516.
 Кручкевичъ Александръ 46.
 Крыжановскій Иванъ, дв. 642.
 Крыжановскій Василій, монахъ пр. 583.
 Крыжовичъ Степанъ, мѣщ. 439.
 Крыницкій Степанъ, дв. 78—79.
 Крыткевичи: Іоакимъ и Теодоръ, священники, 145—147, 332,
 334.
 Кузьмичъ Николай, кр. 173—174, 190.
 Кулаковскій Францискъ, дв. 306.
 Кулеша Алоизій, писатель, 495, 496.
 Куликовскій см. Ушакъ.
 Кульчинскій Игнатій, писатель, 495.
 Кульчицкіе, дворяне, 33, 372, 574.
 Кундевичъ Теофанъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.

- Курчевскій Даниль, возный, 368—369.
 Кухарскій Войтехъ, двор. 217—218, 219—220.
 Куцыкъ Гарасимъ, мѣщ. 396.
 Кучарскій Лука, братчикъ Виленскаго братства, 29.
 Кучарскій, войтъ г. Слуцка, 384.
 Кученко, кр. 339.
 Куявская, дв. 542.
 Кѣлчевскій, дв. 449.
 Лабендзкіе, дворяне, 364—365, 535, 568.
 Лавренко Тимошеи, кр. 630—631.
 Лагуновичъ Игнатъ, мѣщ. 434, 438.
 Лады, дворяне, 128, 288.
 Ладычка Варлаамъ, игуменъ Новодворскаго монастыря, 445,
 451.
 Лажко Тихонъ, св. 3—4.
 Лазаревичъ Симеонъ, слуга, 464.
 Лазовскій Станиславъ, дв. 329.
 Лапицкая Екатерина, игуменья Кутеевскаго монастыря, 415,
 417—419.
 Лапицкіе, братчики Слуцкаго братства, 386.
 Лапицкій Иоасафъ, архимандритъ Слуцкій, 311—313, 377, 385.
 Лапчинскій, дв. 535—537.
 Ласко-Черчикій Адамъ, дв. 183—184.
 Ласковая Терезія, дв. 390—394.
 Лаская, дв. 531.
 Лащевскій Николай, писарь, 412.
 Лебедовичъ Андрей, св. 252—253, 254—255
 Лебедынскій Яковъ, св. 629.
 Левицкіе: дворяне и священники: 71, 175, 472—473, 518.
 Левковскіе, дворяне, 34, 50, 57, 59, 67, 70, 85, 118, 155,
 243, 255, 397, 402, 410, 422, 423, 424, 443.
 Ледуховскіе, дворяне, 6, 306—307, 352, 354, 358.

- Ледуховскій Францискъ, востелянъ Волынскій, 351.
 Лелявскій Леонтій, св. 210—211.
 Ленъкевичъ, дв. 520.
 Лентовскій Александръ, староста Овручскій, 422, 423—424,
 425.
 Леосманъ Андрей, св. кат. 527.
 Лесѣцкій Мартынъ, дв. 160,
 Лесьницкіе, дворяне, 251, 288, 308—310.
 Лешинскіе, двор. 158, 251, 309, 329, 360, 542.
 Лигензы—Миноры, дворяне, 97—99, 364.
 Линевскій Остафій, дв. 33.
 Линчевскій Вацлавъ, дв. 309.
 Липинскій Александръ, св. кат. 525.
 Липинскій Иванъ, староста Сандецкій, 35—36, 57—58, 59—
 60, 67—69.
 Лисанскій Ираклій, протоархидиаконъ ордена Базиліанскія,
 508.
 Лисовскій, дв. 372, 379.
 Литинскіе, дворяне, 529, 541.
 Лозинскій, дв. 366.
 Ломивовскіе, священники, 141, 207, 262, 276—277, 552.
 Лонцкій, слуга, 268—274.
 Лончинскій Антонъ, дв. 530.
 Лопатынскіе, дворяне, 33, 366—367.
 Лопушевскій, дв. 245.
 Луговскій Войтехъ, св. кат. 535—537.
 Лукевичъ Михайлъ, сынъ св. 535.
 Лукіянскій Платонъ, игуменъ Гроховскаго и Новодворскаго
 монастырей, 56.
 Луповичъ Григорій, св. 227—228.
 Лусковичъ Николай, дв. 33.
 Луцкій Иванъ, дв. 575.

- Лучевнчъ Григорій, возный, 179.
 Луцевскій, староста Жидачевскій, 537.
 Любенецкіе-Рудницкіе, дворяне, 317, 422.
 Любковскій, Грыцько, кр. 636.
 Люблинскіе дворяне, 160.
 Любовидзкій Степанъ, дв. 649.
 Любомирскіе, князя, 35, 67, 194, 285, 474—475, 590—593,
 616, 645.
 Любушъ, кр. 243.
 Лянцкій Теодоръ, св. ун. 639.
 Лянцкоронскій Іосифъ, дв. 223—224, 265—267.
 Магеровичъ Мартиніанъ, монахъ ун. 473.
 Маковецкій, староста Каменецкій, 448.
 Маковичъ Варлаамъ (Варнава?), монахъ пр. 20, 35, 57—58,
 59—70, 67—69.
 Маковскіе, дворяне, 170—171, 173—175, 177—179, 362.
 Макотрыкъ Демьянъ, кр. 241.
 Малаховскій, епп. ун. Перемышльскій, 37, 45, 141.
 Малаховскій Юрій, дв. 33.
 Малиновскій Францискъ, мѣщ. 431.
 Малиновскій, св. ун. 538.
 Малицкіе, дворяне, 187, 206, 207.
 Малыченко Константинъ, св. 260—261, 337.
 Малышчикъ Марко, мѣщ. 226.
 Мальборскій Петръ, дв. 360.
 Манадыченко Павелъ, св. 443—444.
 Манастирскій Иннокентій, архимандритъ Овруцкій, 63—64,
 66.
 Манецкій Крыштофъ, дв. 145—147.
 Манькевичи, мѣщане, 435, 439.
 Марковский, св. кат. 564.
 Мартышевичъ Алексѣй, св. 265—267, 304, 320.

- Масальская Агафія, монахиня, 190—199, 222.
 Масло Исая, кр. 197.
 Масловскій Іоанъ, св. кат. 542—544.
 Масаковскій, дв. 546.
 Масюкъ Грышко, кр. 96.
 Матвѣвичъ Симеонъ, іеродіаконъ, 588.
 Матушевскіе, дворяне, 147, 547, 571—572.
 Мацевичи, дворяне, 520, 558.
 Мацевевскіе, дворяне, 360, 573.
 Мациборскій Григорій, св. ун. 619.
 •Мацкевичи: 83, 190, 560—564.
 Мачинскіе, дворяне, 183, 169.
 Медведовскіе, дворяне, 38, 378.
 Меленевскій Михайлы, св. ун. 634.
 Метеленець Миско, кр. 303.
 Метельскіе, дворяне, 357, 520.
 Мечникъ Ксаверій, мѣщ. 636.
 Мигальскій, св. кат. 530.
 Мигуневичъ Поликарпъ, монахъ ун. 331.
 Микитенко Назаръ, кр. 243.
 Миколаевская, дв. 571.
 Миколаевичъ, св. кат. 577—578.
 Миколайчукъ Андрей, воєвода, 399.
 Милковскій Яковъ, дв. 328—329.
 Минкевичъ Іоаннъ, св. 311—312, 385.
 Минцовскіе, дворяне, 158.
 Міончинскій Афанасій, староста Лудкій, 187, 193—194.
 Мировскій Іванъ, дв. 8.
 Мироненко Іванъ, кр. 636.
 Михайль (Вишневецкій) король п. 598.
 Михалевичъ Сергѣй, мѣщ. 439.
 Михалкевичъ - Кончаковскій Михайль, дв. 100, 105, 118.

- Михайловскіе, дворяне, 339, 553.
 Михайльскій Иванъ, возный, 165.
 Михневичъ, св. 385.
 Млодецкій, дв. 555.
 Могилевское братство, 54, 598.
 Могильницкая Викторія, дв. 577.
 Мозолюкъ Андрей, мѣщ. 429, 434, 435.
 Мокрицкій Иванъ, дв. 46, 72.
 Молчановичъ Григорій, мѣщ. 439.
 Молчановичи Стефанъ и Климентій, св. 427—431, 440—441.
 Монастырскій, св. кат. 534, 541.
 Моравскій Станиславъ, дв. 400.
 Мосаковскій Стефанъ, св. ун. 648.
 Москаленко Савва, кр. 635.
 Москаль Федько, кр. 6.
 Москевичи, дворяне, 448.
 Моссопь Викторъ, монахъ, 414—415.
 Мотымскій Михайль, слуга, 464.
 Мочульскій см. Завяличъ.
 Мушинскій, дв. 535.
 Мшанскій, св. ун. 531.
 Навроцкіе, св. кат. 464, 542, 552.
 Нагачевскій Юрій, св. 251.
 Нагачовскій Панкратій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи,
 15, 60, 62, 65.
 Накваскій Іосифъ, кастелянъ Равскій, 461.
 Наконскій Юстинъ, монахъ, 426.
 Нарольскій, дв. 487.
 Нашевскій, св. кат. 527.
 Невмержицкіе, дворяне, 85—86, 99.
 Невяровскій Самуиль, дв. 432, 433.
 Недзельскій Алексѣй, кат. св. 555.

- Незабитовскій Станиславъ, дв. 312.
- Нейбурскіе, князья, палатины Рейнскіе, 312, 376—377, 388—389.
- Нейгебауеръ, историкъ, 596, 600.
- Нелюбовичъ—Тукальскій Іосифъ, митрополитъ Кіевскій, 25—27.
- Немиричи, дворяне, 256—259.
- Немиричъ Юрій, полковникъ козацкій, 496.
- Немировскій Адамъ, дв. 135, 145, 161, 165, 170, 172, 176, 180, 183, 189, 191, 197, 203, 210, 215, 229, 238, 267, 285, 291, 295, 297, 299, 318, 322, 330 332.
- Немчировичъ Бенедиктъ, дв. 103.
- Непитущій Рафаиль, игумень Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, 35.
- Неселовскій Казимиръ, кастелянъ Смоленскій, 461.
- Никифоровичъ Яковъ, св. 97—100.
- Нитославскій Францискъ, дв. 515.
- Новицкіе, дворяне, 118, 160.
- Новодомецъ, св. кат. 532—533.
- Оборскій, дв. 547.
- Овдаченки, крестьяне, 443—444.
- Овсянецкій Иванъ, дв. 209.
- Огилевіусъ Пахомій, писатель, 494.
- Огурценичъ Иванъ, св. 227.
- Одровонжъ--Пеніонжекъ Иванъ, графъ, воевода Страдскій, 281.
- Ожга Іосифъ, дв. 529—530.
- Окульскій, дв. 573.
- Олекшичъ Юрій, дв. 87—88.
- Оленьковичи, князья, 513.
- Ольбенскіе, дворяне, 167—169.
- Ольшанскіе, дворяне, 96, 167, 345.
- Ольшевскіе, дворяне, 518—520, 637.

- Ольшецкій Оома, двор. 159.
 Омаровскій Игнатій, дв. 618.
 Омелянскій см. Гурко.
 Оничинскій Игнатій, св. кат. 520.
 Опацкій Войтехъ, дв. 369.
 Опученко Иванъ, райца Каменецкаго магистрата, 380.
 Оранскій Иосифъ, архимандритъ Слуцкій, 465, 471, 507.
 Оранскій, еп. кат. 568—570, 572.
 Оржеховскій Николай, дв. 371—372.
 Оршанское братство 598.
 Осиповичъ Матеей, братчикъ Слуцкій, 386.
 Оскерки, дворяне, 378—379, 389, 589.
 Ославскіе, священники ун. 554, 555.
 Оссовскій, дв. 552.
 Оссолинскій Францискъ, секретарь королевскій, 108, 162.
 Островскій, дв. 546, 556, 574.
 Острожскіе, князья: 35, 307.
 Осыико Омелянъ, лавникъ, 396.
 Охальскій Гаврииль, монахъ, 374.
 Охматовскій Захарій, кр. 631.
 Охрыменко Мойсей, кр. 443.
 Охрымовичъ Самуиль, возный, 133—134.
 Ошумко, мѣщ. 390—392.
 Павлинскій Феликсъ, дв. 630.
 Павловичъ Андрей, возный, 471.
 Павловскіе, дворяне, 133, 228, 409, 579.
 Павлюкевичъ Мартынъ, возный, 402.
 Павши, дворяне, 25—36, 108, 232—235, 243—247, 381—384, 443, 595.
 Падальскій Иванъ, св. 275—276.
 Падальскій Теодосій, игуменъ Бѣлостоцкаго монастыря, 112, 127—129, 136—138, 139, 170—172, 173—176, 176—

180, 181—182, 190, 191—192, 200, 326.

Покошевскій, св. кат. 546.

Паліедра Иванъ, кр. 240.

Палій Семенъ, полковникъ ~~возацкій~~, 103.

Палускій Оома, дв. 197, 227.

Папара Константинъ, дв. 525.

Паплинскій Самушль, дв. 201—202, 209.

Парошевскій, св. кат. 522, 533.

Паславскій Іосифъ, дв. 576.

Пастырскій, дв. 521.

Пацевскій, св. пр. 2.

Папеевичъ, св. кат. 556.

Пашинскіе, дворяне, 69, 550.

Пашкевичи, мѣщане, 511.

Пашковскій Федоръ, дв. 633, 637.

Пенговскій Андрей, дв. 221, 256—259.

Пенскій Іоаннъ, св. кат. 427—442.

Пепловскій Лаврентій, дв. 186, 186, 193, 231, 326, 345.

Песлякъ Иванъ, дв. 89.

Петровскіе, дворяне, 169, 181—182, 573.

Петрушевичъ Антоній, дв. 402.

Петръ I, императоръ р. 454.

Петрыковскій Стефанъ, св. 145—147.

Печарскій Степанъ, дв. 5.

Пизирскій, св. ун. 534.

Пилявская, дв. 575.

Піонтковскій Станиславъ, дв. 97.

Писаржевскіе, дворяне, 359—360.

Пливинскій, св. кат. 532.

Погорецкій Михайль, дв. 541.

Погоржельскій Андрей, 228.

Подгородецкіе, дворяне, 539, 542, 543.

- Подлевскіе, дворяне, 7. 338—340.
 Подлѣсецкій, дв. 93—95.
 Подоскій, подкоморій Рожанскій, 461.
 Поецкій Казимиръ, дв. 72, 76, 82.
 Покиовскій Иванъ, мѣщ. 226.
 Полумирковичъ Мартыніянъ, игуменъ Загаецкаго монастыря,
 352—354.
 Полчевскіе, дворяне, 101—104, 105—106.
 Понятовскіе, дворяне, 448.
 Попели, дворяне, 574, 575, 576.
 Поремничиха Софія, мѣщ. 437.
 Юрчинскіе, дворяне, 362, 646.
 Лостемпскій, дв. 526.
 Лоступальскій Станиславъ, дв. 70.
 Лосуховскій Николай, солдатъ, 97—99.
 Лотаповичъ Ядко, бурмистръ, 396.
 Лотоцкіе, дворяне, 85—86, 97—99, 123, 140, 148—150,
 237, 584—586.
 Лотѣи Ипатій, митрополитъ ун. 498.
 Лотѣи, староста Кохацевскій, 449.
 Локицкий Дмитрій, кр. 631.
 Лотентовскій Ришардъ, дв. 633.
 Лреле см. Борхи.
 Лржероскій Аѳанасій, св. 237.
 Лримовичъ Михайлъ, викарій Кіевокой ун. митрополи, 632—637.
 Лрокопенко Зинько, возный, 581.
 Лроцыха Марія, мѣщ. 235—236.
 Лрушинскіе, дворяне, 233—235, 248—247, 356, 350—350,
 381—384, 633, 637.
 Лрыхудько Васько, кр. 163.
 Лрыщепа Гришко, кр. 248.
 Лсарскій Мартынъ, 443—444.

- 180, 181—182, 190, 191—192, 200, 326.
Покошевскій, св. кат. 546.
Паліедра Иванъ, кр. 240.
Палій Семень, полковникъ воездкій, 103.
Палускій Оома, дв. 197, 227.
Папара Константинъ, дв. 525.
Паплинскій Самуиль, дв. 201—202, 209.
Парошевскій, св. кат. 522, 533.
Паславскій Юсифъ, дв. 576.
Пастырскій, др. 521.
Пацевскій, св. пр. 2.
Папеевичъ, св. кат. 556.
Пашинскіе, дворяне, 69, 550.
Пашкевичи, мѣщане, 511.
Пашьовскій Федоръ, дв. 633, 637.
Пенговскій Андрей, дв. 221, 256—259.
Пенскій Іоаннъ, св. кат. 427—442.
Пепловскій Лаврентій, дв. 186, 186, 193, 231, 326, 345.
Песлякъ Иванъ, дв. 89.
Петровскіе, дворяне, 169, 181—182, 573.
Петрушевичъ Антоній, дв. 402.
Петръ I, императоръ р. 454.
Петрыковскій Стефанъ, св. 145—147.
Печарскій Степанъ, дв. 5.
Пизирскій, св. ун. 534.
Пилявская, дв. 575.
Піонтковскій Станиславъ, дв. 97.
Писаржевскіе, дворяне, 359—360.
Пливинскій, св. кат. 532.
Погорецкій Михайль, дв. 541.
Погоржельскій Андрей, 228.
Подгородецкіе, дворяне, 539, 542, 543.

- Подлевскіе, дворяне, 7. 338—340.
 Подльсецкій, дв. 93—95.
 Подоскій, подкоморій Рожанскій, 461.
 Поецкій Казимиръ, дв. 72, 76, 82.
 Покиовскій Иванъ, мѣщ. 226.
 Полумирковичъ Мартиніянь, игуменъ Загаецкаго монастыря,
 352—354.
 Полчевскіе, дворяне, 101—104, 105—106.
 Понятовскіе, дворяне, 443.
 Попели, дворяне, 574, 575, 576.
 Поремничка Софія, мѣщ. 437.
 Порчинскіе, дворяне, 362, 646.
 Постемпскій, дв. 526.
 Поступальскій Станиславъ, дв. 70.
 Посуховскій Николай, солдатъ, 97—99.
 Потаповичъ Яцко, бурмистръ, 398.
 Потоцкіе, дворяне, 85—86, 97—99, 123, 140, 148—150,
 237, 584—586.
 Погѣй Ипатій, митрополитъ ун. 493.
 Потѣй, староста Кохацевскій, 449.
 Похилыйъ Дмитрій, кр. 631.
 Полентовскій Ришардъ, дв. 633.
 Преле см. Борхъ.
 Пржероскій Аѳанасій, св. 237.
 Примозичъ Михайлъ, викарій Кіевской ун. митрополіи, 632—637.
 Прокопенко Зинько, возный, 581.
 Процьха Марія, мѣщ. 235—236.
 Прушинскіе, дворяне, 233—235, 243—247, 356, 359—360,
 381—384, 633, 637.
 Прыхуцько Васько, кр. 163.
 Прыщепя Гришко, кр. 243.
 Царскія Мартынъ, 443—444.

Пузыны, дворяне, 12, 33, 133, 506, 564.

Пуликовскій, дв. 555.

Пуницкая, дв. 542.

Путошинскіе, дворяне, 170—172, 173—176, 177—180, 181—182, 189—191, 191—192, 200, 268—274.

Пызевичъ Іоаннь, св. 427—431, 440—441.

Пѣроцкій см Глѣбовичъ.

Пѣчицкій, св. кат. 553.

Пясецкій Іоаннь, св. ун, 529.

Пясецкій историкъ, п. 486, 596.

Пясочинскій Юрій - Казимиръ, староста Новогрудскій, 293.

Пятинскій Іванъ, 519.

Пятница Радько, дв. 6.

Рогозенко Дмитрій, кр. 382.

Радземовская Катерина, дв. 577.

Радзивиль Геронимъ, хорунжій великій Литовскій, 512.

Радзиховскій Матеей, св. 364,—365.

Родзкевичъ Іванъ, мѣщ. 433.

Радошинскій Николай, дв. 123.

Раставецкая, дв. 559.

Рафаловскій Поликарпъ, намѣстникъ Дерманскаго монастыря, 132—134.

Ребчинскіе, дворяне, 543.

Рева, мѣщ. 390—392.

Рейнхольдъ, монахъ бернардинскаго ордена, 564.

Репецкій, дв. 578.

Репинскій, дв. 55.

Ржевускіе, дворяне, 261—262, 464, 468, 471.

Ржешовскіе, дворяне, 201—202.

Ржыщевскій Лука, дв. 33.

Рогальскій Антоній, секретарь королевскій, 638.

Роговскіе, дворяне, 542—543.

- Рогоза Михайль, митрополитъ ун. 494, 514.
 Рогоза Дмитрій, кр. 233.
 Рогошевскій, сынъ ун. св. 545, 577.
 Рожанскій Бенедиктъ, пріоръ монастыря кат. 402.
 Рожковичъ Шлема, еврей, 124.
 Рожнятовская, дв. 325.
 Рожнятовскій Климентій, игумень Верховскаго ун. монастыря, 330—331.
 Розтовскій Стефанъ, дв. 614.
 Романовичъ Іоаннь, св. ун. 647.
 Росновичъ, игумень Доминиканскаго мон. 571.
 Рошковскій Андрей, дв. 477.
 Рубеисъ Францискъ — Марія, кардиналь, 585.
 Рудаковскій Игнатій, графъ, 405.
 Рудзинскій Казимиръ, дв. 471.
 Рудкевичъ Гавріиль, мѣщ. 438.
 Рудницкій Сильвестръ. епп. ун. Луцкій, 508.
 Рудницкіе, дворяне, 87—88, 249, 531, 545, см. Любенецкіе.
 Ружицкіе, дворяне, 353, 530.
 Русановичъ Никифоръ, св. 93—95, 96.
 Русецкій, дв. 67—69, 251.
 Русинюмчъ Степанъ, дв. 38.
 Рудкій Павель, староста Овруцкій, 119.
 Рыбинскіе, дворяне, 281, 335, 555, 633, 937, 648.
 Рыбчинскій Оома, дв. 395.
 Рылло Максимиліянь, епп. ун. Холмскій, 584, 587, 606—607.
 Рымбала Николай, св. ун. 545, 547.
 Рысинскій, дв. 575.
 Рыхлинскій Иванъ, дв. 94.
 Саватовичъ Гедeonъ, монахъ, 368.
 Савицкіе, дворяне, 32, 577.
 Савицкій Іониль, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 373,

- Ледуховскій Францискъ, кастелянъ Воишнскій, 351.
 Лелявскій Леонтій, св. 210—211.
 Ленькевичъ, дв. 520.
 Лентовскій Александръ, староста Овручскій, 422, 423—424, 425.
 Леосманъ Андрей, св. кат. 527.
 Лесѣцкій Мартынъ, дв. 160.
 Лесъницкіе, дворяне, 251, 288, 308—310.
 Лещинскіе, двор. 188, 251, 309, 329, 360, 512.
 Лигензы—Миноры, дворяне, 97—99, 364.
 Линевскій Остафій, дв. 33.
 Линчевскій Вацлавъ, дв. 309.
 Липинскій Александръ, св. кат. 525.
 Липинскій Иванъ, староста Сандецкій, 35—36, 57—58, 59—60, 67—69.
 Лисанскій Ираклій, протоархимандритъ ордена Василіянцевъ, 508.
 Лисовскій, дв. 572, 579.
 Литинскіе, дворяне, 529, 541.
 Лозинскій, дв. 366.
 Ломиновскіе, священники, 141, 207, 262, 276—277, 552.
 Лонцкій, слуга, 268—271.
 Лончинскій Антонъ, дв. 530.
 Лопатынскіе, дворяне, 33, 366—367.
 Лопушевскій, дв. 245.
 Луговскій Войтехъ, св. кат. 535—537.
 Лукевичъ Михайлъ, сынъ св. 535.
 Лукіанскій Платонъ, игумень Гродненскаго и Новодворскаго монастырей, 56.
 Луповичъ Григорій, св. 227—228.
 Лусковичъ Николай, дв. 33.
 Луцкій Иванъ, дв. 575.

- Лучевничъ Григорій, возный, 179.
 Луцевскій, староста Жидачевскій, 537.
 Любенецкіе-Рудницкіе, дворяне, 317, 422.
 Любковскій, Грыцько, кр. 636.
 Люблинскіе дворяне, 160.
 Любовидзкій Степанъ, дв. 649.
 Любомирскіе, князья, 35, 67, 194, 285, 474—475, 590—593,
 616, 645.
 Любушь, кр. 243.
 Лянцкій Феодоръ, св. ун. 639.
 Лянцкоронскій Іосифъ, дв. 223—224, 265—267.
 Магеровичъ Мартинаянъ, монахъ ун. 473.
 Маковецкій, староста Каменецкій, 448.
 Маковичъ Варлаамъ (Варнава?), монахъ пр. 20, 35, 57—58,
 59—70, 67—69.
 Маковскіе, дворяне, 170—171, 173—175, 177—179, 362.
 Макотрыкъ Демьянъ, кр. 241.
 Малаховскій, еп. ун. Перемышльскій, 37, 45, 141.
 Малаховскій Юрій, дв. 33.
 Малиновскій Францискъ, мѣщ. 431.
 Малиновскій, св. ун. 538.
 Малицкіе, дворяне, 187, 206, 207.
 Малыченко Константинъ, св. 260—261, 337.
 Малышчикъ Марко, мѣщ. 226.
 Мальборскій Петръ, дв. 360.
 Манадыченко Павелъ, св. 443—444.
 Манастырскій Иннокентій, архимандритъ Овруцкій, 63—64,
 66.
 Манецкій Крыштофъ, дв. 145—147.
 Манькевичи, мѣщане, 435, 439.
 Марковский, св. кат. 564.
 Мартышевичъ Алексѣй, св. 265—267, 304, 320.

- Масальская Агафія, монахиня, 190—199, 222.
 Масло Исаа, кр. 197.
 Масловскій Іоанъ, св. кат. 542—544.
 Масаковскій, дв. 546.
 Масюкъ Грышко, кр. 96.
 Матвѣвичъ Симеонъ, іеродіаконъ, 588.
 Матушевскіе, дворяне, 147, 547, 571—572.
 Мацевичи, дворяне, 520, 558.
 Мацевевскіе, дворяне, 360, 573.
 Мациборскій Григорій, св. ун. 619.
 •Мацкевичи: 83, 199, 560—564.
 Мачинскіе, дворяне, 183, 169.
 Медведовскіе, дворяне, 88, 378.
 Меленевскій Михайль, св. ун. 634.
 Метеленець Миско, кр. 303.
 Метельскіе, дворяне, 357, 520.
 Мечникъ Ксаверій, мѣщ. 636.
 Мигальскій, св. кат. 530.
 Мигуневичъ Поликарпъ, монахъ ун. 331.
 Микитенко Назаръ, кр. 243.
 Николаевская, дв. 571.
 Николаевичъ, св. кат. 577—578.
 Миколаичукъ Андрей, вояки, 399.
 Милковскій Яковъ, дв. 328—329.
 Минкевичъ Іоаннъ, св. 311—312, 385.
 Минцовскіе, дворяне, 158.
 Міончинскій Анасій, староста Луцкій, 187, 193—194.
 Миронскій Іванъ, дв. 8.
 Мироненко Іванъ, кр. 636.
 Михайль (Вишневецкій) король п. 598.
 Михалевичъ Сергѣй, мѣщ. 439.
 Михалкевичъ - Кончаковскій Михайль, дв. 100, 105, 118.

- Михаловскіе, дворяне, 339, 553.
 Михальскій Иванъ, возный, 165.
 Михневичъ, св. 385.
 Млодецкій, дв. 555.
 Могилевское братство, 54, 598.
 Могильницкая Викторія, дв. 577.
 Мозолюкъ Андрей, мѣщ. 429, 434, 435.
 Мокрицкій Иванъ, дв. 46, 72.
 Молчановичъ Григорій, мѣщ. 439.
 Молчановичи Стефанъ и Климентій, св. 427—431, 440—441.
 Монастырскій, св. кат. 534, 541.
 Моравскій Станиславъ, дв. 400.
 Мосаковскій Стефанъ, св. ун. 648.
 Москаленко Савва, кр. 635.
 Москаль Федько, кр. 6.
 Москевичи, дворяне, 448.
 Моссолъ Викторъ, монахъ, 414—415.
 Мотымскій Михаилъ, слуга, 464.
 Мочульскій см. Завяличъ.
 Мушинскій, дв. 535.
 Мшанскій, св. ун. 531.
 Навроцкіе, св. кат. 464, 542, 552.
 Нагачевскій Юрій, св. 251.
 Нагачовскій Панкратій, намѣстникъ Овруцкой архимандріи,
 15, 60, 62, 65.
 Накваскій Іосифъ, кастелянъ Равскій, 461.
 Наконскій Юстинъ, монахъ, 426.
 Нарольскій, дв. 487.
 Нашевскій, св. кат. 527.
 Невмержицкіе, дворяне, 85—86, 99.
 Невяровскій Самуиль, дв. 432, 433.
 Недзельскій Алексій, кат. св. 555.

Незабитовскій Станиславъ, дв. 312.

Нейбургскіе, князья, палатины Рейнскіе, 312, 376—377, 388—389.

Нейгебауеръ, историкъ, 596, 600.

Нелюбовичъ—Тукальскій Іосифъ, митрополитъ Кіевскій, 25—27.

Немиричи, дворяне, 256—259.

Немиричъ Юрій, полковникъ козацкій, 496.

Немировскій Адамъ, дв. 135, 145, 161, 165, 170, 172, 176, 180, 183, 189, 191, 197, 203, 210, 215, 229, 238, 267, 285, 291, 295, 297, 299, 318, 322, 330 332.

Немчировичъ Бенедиктъ, дв. 103.

Непитущій Рафаиль, игумень Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, 35.

Неселовскій Казимиръ, кастелянъ Смоленскій, 461.

Никифоровичъ Яковъ, св. 97—100.

Нитославскій Францискъ, дв. 515.

Новицкіе, дворяне, 118, 160.

Новодолецъ, св. кат. 532—533.

Оборскій, дв. 547.

Овдаченки, крестьяне, 443—444.

Овсянецкій Иванъ, дв. 209.

Огилевіусъ Пахомій, писатель, 494.

Огурцевичъ Иванъ, св. 227.

Одровонжъ--Пеніонжекъ Иванъ, графъ, воевода Страдзкій, 281.

Ожга Іосифъ, дв. 529—530.

Окульскій, дв. 573.

Олекшичъ Юрій, дв. 87—88.

Оленьковичи, князья, 513.

Ольбенскіе, дворяне, 167—169.

Ольшанскіе, дворяне, 96, 167, 345.

Ольшевскіе, дворяне, 518—520, 637.

- Ольшецкій Оома, двор. 159.
 Омаровскій Игнатій, дв. 618.
 Омелянскій см. Гурко.
 Оничинскій Игнатій, св. кат. 520.
 Опацкій Войтехъ, дв. 369.
 Опученко Иванъ, райца Каменецкаго магистрата, 380.
 Оранскій Иосифъ, архимандритъ Слуцкій, 465, 471, 507.
 Оранскій, епп. кат. 568—570, 572.
 Оржеховскій Николай, дв. 371—372.
 Оршанское братство 598.
 Осиповичъ Матѳей, братчикъ Слуцкій, 386.
 Оскерки, дворяне, 378—379, 389, 589.
 Ославскіе, священники ун. 554, 555.
 Оссовскій, дв. 552.
 Оссолинскій Францискъ, секретарь королевскій, 108, 162.
 Островскій, дв. 546, 556, 574.
 Острожскіе, князья: 35, 307.
 Осыко Омелянъ, лавникъ, 396.
 Охальскій Гавріиль, монахъ, 374.
 Охматовскій Захарій, кр. 634.
 Охрыменко Мойсей, кр. 443.
 Охрымовичъ Самуиль, возный, 133—134.
 Ошумко, мѣщ. 390—392.
 Павлинскій Феликсъ, дв. 630.
 Павловичъ Андрей, возный, 471.
 Павловскіе, дворяне, 133, 228, 409, 579.
 Павлюкевичъ Мартынъ, возный, 402.
 Павши, дворяне, 25—36, 108, 232—235, 243—247, 381—
 384, 443, 595.
 Падальскій Иванъ, св. 275—276.
 Падальскій Θεодосій, игумень Бѣлостоцкаго монастыря, 112,
 127—129, 136—138, 139, 170—172, 173—176, 176—

- 180, 181—182, 190, 191—192, 200, 326.
 Покошевскій, св. кат. 546.
 Паліедра Иванъ, кр. 240.
 Палій Семень, полковникъ козацкій, 103.
 Палускій Оома, дв. 197, 227.
 Папара Константинъ, дв. 525.
 Паплинскій Самуиль, дв. 201—202, 209.
 Парошевскій, св. кат. 522, 533.
 Паславскій Іосифъ, дв. 576.
 Пастырскій, де. 521.
 Пацевскій, св. пр. 2.
 Пацеевичъ, св. кат. 556.
 Пашинскіе, дворяне, 69, 550.
 Пашкевичи, мѣщане, 511.
 Пашковскій Федоръ, дв. 633, 637.
 Пенговскій Андрей, дв. 221, 256—259.
 Пенскій Іоаннъ, св. кат. 427—442.
 Пепловскій Лаврентій, дв. 186, 186, 193, 231, 326, 345.
 Песлякъ Иванъ, дв. 89.
 Петровскіе, дворяне, 169, 181—182, 573.
 Петрушевичъ Антоній, дв. 402.
 Петръ I, императоръ р. 454.
 Петрыковскій Стефанъ, св. 145—147.
 Печарскій Степанъ, дв. 5.
 Пизирскій, св. ун. 534.
 Пилявская, дв. 575.
 Пюнтковскій Станиславъ, дв. 97.
 Писаржевскіе, дворяне, 359—360.
 Пливинскій, св. кат. 532.
 Погорецкій Михаилъ, дв. 541.
 Погоржельскій Андрей, 228.
 Подгородецкіе, дворяне, 539, 542, 543.

- Подлевскіе, дворяне, 7. 338—340.
 Подлѣсецкій, дв. 93—95.
 Подоскій, подкоморій Рожанскій, 461.
 Поецкій Казимиръ, дв. 72, 76, 82.
 Покіовскій Иванъ, мѣщ. 226.
 Полумирковичъ Мартыніянъ, игумень Загаецкаго монастыря,
 352—354.
 Полчевскіе, дворяне, 101—104, 105—106.
 Понятовскіе, дворяне, 448.
 Попели, дворяне, 574, 575, 576.
 Поремничка Софія, мѣщ. 437.
 Порчинскіе, дворяне, 362, 646.
 Постемпскій, дв. 526.
 Поступальскій Станиславъ, дв. 70.
 Посуховскій Николай, солдатъ, 97—99.
 Потаповичъ Ядко, бурмистръ, 396.
 Потоцкіе, дворяне, 85—86, 97—99, 123, 140, 148—150,
 237, 584—586.
 Потѣи Ипатій, митрополитъ ун. 498.
 Потѣи, староста Кохацевскій, 449.
 Похилый Дмитрій, кр. 631.
 Почентовскій Ришардъ, дв. 633.
 Преле см. Борхъ.
 Пржероскій Аѳанасій, св. 237.
 Примовичъ Михайлъ, викарій Кіевской ун. митрополии, 632—637.
 Прокопенко Зинько, возный, 581.
 Процыха Марія, мѣщ. 235—236.
 Прушинскіе, дворяне, 233—235, 243—247, 356, 359—360,
 381—384, 633, 637.
 Прыхуцько Васько, кр. 163.
 Прыщепя Гришко, кр. 248.
 Псарскій Мартынъ, 443—444.

Пузыны, дворяне, 12, 33, 133, 506, 564.

Пуликовскій, дв. 555.

Пуницкая, дв. 542.

Путошинскіе, дворяне, 170—172, 173—176, 177—180, 181—
182, 189—191, 191—192, 200, 268—274.

Пызевичъ Іоаннь, св. 427—431, 440—441.

Пѣроцкій см Глѣбовичъ.

Пѣчицкій, св. кат. 553.

Пясецкій Іоаннь, св. ун, 529.

Пясецкій историкъ, п. 486, 596.

Пясочинскій Юрій - Казимиръ, староста Новогрудскій, 293.

Пятинскій Иванъ, 519.

Пятница Радько, дв. 6.

Рогозенко Дмитрій, кр. 382.

Радземовская Катерина, дв. 577.

Радзивиль Геронимъ, хорунжій великій Литовскій, 512.

Радзиховскій Матеей, св. 364,—365.

Родзкевичъ Иванъ, мѣщ. 433.

Радопинскій Николай, дв. 123.

Раставецкая, дв. 559.

Рафаловскій Поликарпъ, намѣстникъ Дерманскаго монастыря,
132—134.

Ребчинскіе, дворяне, 543.

Рева, мѣщ. 390—392.

Рейнхольдъ, монахъ бернардинскаго ордена, 564.

Репецкій, дв. 578.

Репинскій, дв. 55.

Ржевускіе, дворяне, 261—262, 464, 468, 471.

Ржешовскіе, дворяне, 201—202.

Ржыщевскій Лука, дв. 33.

Рогальскій Антоній, секретарь королевскій, 638.

Роговскіе, дворяне, 542—543.

- Рогоза Михайль, митрополитъ ун. 494, 514.
 Рогоза Дмитрій, кр. 233.
 Рогошевскій, сынъ ун. св. 545, 577.
 Рожанскій Бенедиктъ, пріоръ монастыря кат. 402.
 Рожковичъ Шлема, еврей, 124.
 Рожнятовская, дв. 325.
 Рожнятовскій Климентій, игумень Верховскаго ун. монастыря, 330—331.
 Розтовскій Стефанъ, дв. 614.
 Романовичъ Іоаннь, св. ун. 647.
 Росновичъ, игумень Доминиканскаго мон. 571.
 Ропковскій Андрей, дв. 477.
 Рубеисъ Францискъ — Марія, кардиналь, 585.
 Рудаковскій Игнатій, графъ, 405.
 Рудзинскій Казимиръ, дв. 471.
 Рудкевичъ Гавріиль, мѣщ. 438.
 Рудницкій Сильвестръ. еп. ун. Луцкій, 508.
 Рудницкіе, дворяне, 87—88, 249, 531, 545, см. Любененціе.
 Ружицкіе, дворяне, 353, 530.
 Русановичъ Никифоръ, св. 93—95, 96.
 Русецкій, дв. 67—69, 251.
 Русинолчъ Степанъ, дв. 38.
 Рудцкій Павелъ, староста Овруцкій, 119.
 Рыбинскіе, дворяне, 281, 335, 555, 633, 937, 648.
 Рыбчинскій Вожа, дв. 395.
 Рылло Максимилянъ, еп. ун. Холмскій, 584, 587, 606—607.
 Рымбаля Николай, св. ун. 545, 547.
 Рысинскій, дв. 575.
 Рыхлинскій Иванъ, дв. 94.
 Саватовичъ Геденъ, монахъ, 368.
 Савицкіе, дворяне, 32, 577.
 Савицкій Іонъ, намѣстникъ Овруцкой архимандріи, 373,

- Савковичъ Сильвестръ, мѣщ. 226.
 Савчичъ Теодоръ, св. 123—124.
 Садловскій, св. кат. 580.
 Садовскій Онуфрій, дв. 648.
 Саковичъ Кассіанъ 486.
 Саковскій, дв. 285, 290, 292.
 Самбожецкій, дв. 57—58.
 Самборовичъ Евстратій, игумень Кириловскаго монастыря,
 366.
 Сангушко, князь Янушъ—Александръ, 594—595.
 Сандурскій, св. кат. 570.
 Саноцкій Даніилъ, монахъ пр. 14.
 Сапѣги, князя, 101—104, 105, 449, 461.
 Сарнецкій Казимиръ, секретарь королевскій, 217.
 Сахновичъ Теодоръ, св. 303—304, 322—325.
 Свадковскій, дв. 449.
 Свентковскій, дв. 555.
 Свидерскіе, дворяне, 113, 472—473.
 Свитковскій Иванъ, мѣщ. 226.
 Семаченко Павель, кр. 515.
 Семашки, дворяне, 357, 547.
 Сениченко Степанъ, св. 223—224.
 Сенькевичъ, св. ун. 517, 588.
 Сенькевичъ Вацлавъ, дв. 252.
 Сигизмундъ I, король п. 35, 83, 597, 599, 600, 604.
 Сигизмундъ II Августъ, король п. 513, 600.
 Сигизмундъ III, король п. 42, 43, 44, 119, 479, 482, 487,
 597, 599, 600.
 Сикстъ IV, папа. 514,
 Силичи, дворяне, 33, 113—114,
 Сильвестръ, монахъ пр. 36.
 Сиркевичъ Гавріилъ, братчикъ Слуцкаго братства, 386.

- Скарбекъ, архіеп. Львовскій кат. 532, 536.
 Сквировскій Андрей, дв. 7.
 Скиданъ Иванъ, кр. 233.
 Скорына Григорій, братчикъ Слуцкаго братства, 56.
 Скочинскій, св. кат. 571.
 Скржезовскій Іосифъ, дв. 476—477.
 Скулимовскій, дв. 546.
 Скульскій Іосифъ, св. ун. 618, 648.
 Скуржинскій Тимохъ, мѣщ. 436.
 Следкевичъ Михайлъ, секретарь ун. митрополіа, 509.
 Слопецкіе, дворяне, 542, 555 559, 563, 573.
 Слуцкое братство, 1—2, 2—3, 29, 54, 311—313, 404, 420—
 421.
 Слученко Степанъ, кр. 339.
 Слушка Іосифъ—Богуславъ, гетманъ полевой Литовскій, 123.
 Смержанскій, сынъ ун. св. 547.
 Смигурскій Иванъ, дв. 390—394.
 Смогоржевскій Язонъ, митрополитъ ун. 639, 642—643.
 Смолинскій, дв. 547.
 Смѣдинское церковное братство 621—626.
 Собскій св. кат. 577.
 Совенко, мѣщ. 390—393.
 Созанскій Іоаннъ, св. 371—372
 Сокальскій Иванъ, возный, 409.
 Соколовскіе, дворяне, 228, 425, 576.
 Соловѣвичъ Леонтій, протоіерей, 312, 385.
 Солтыкъ, Кіевскій кат. епп. 519, 520.
 Сосипатръ, іеродіаконъ, 519.
 Сосновскій, св. кат. 557.
 Спичинскій Мартынъ, св. 85—86.
 Срудошевскій, кат. св. 579.
 Ставецкій Михайлъ, дв. 115.

Стадницкій, воевода Волынскій, 227.

Стандорфъ, св. кат. 566.

Станиславъ—Августъ (Понятовскій), король п. 458—460, 628—629, 632.

Станишевскій, дв. 559.

Старжицскій, св. кат. 545—547, 573.

Стахурскій Даниль, дв. 199.

Стемпковскій Іосифъ, кастелянъ Кіевскій, 633.

Стефановичъ Тома, мѣщ. 124.

Стефанъ (Баторій), король п. 597, 598, 599, 600.

Стефанъ—Юстиніанъ, митрополитъ Македонскій, 420—421.

Стецкіе, дворяне, 105—106, 125—126, 249, 399—401, 601—602.

Стопневичъ, св. ун. 566.

Стоцкій Юрій, дв. 35—36, 57.

Стояновичи, дворяне, 525.

Стояновскій Θεодосій, намѣстникъ Четвертинскаго монастыря, 198, 203, 210, 229.

Стояновскій, дв. 547.

Страхъ Семень, кр. 519.

Страшевскій Авгоній, св. 310.

Стржалковскій Петръ, возный, 139.

Стрельбицкій, св. ун. 563.

Стрельбицкій Игнатій, дв. 33.

Стройцовскій Сильвестръ, намѣстникъ Тригурскаго монастыря, 74.

Стрыйковскій, историкъ п. 596, 600.

Стрыйскіе, дворяне, 543—544.

Стукаленко, войтъ города Дымера, 390—392.

Ступецкій, дв. 528.

Судникъ Федоръ, дв. 432, 439.

Сузанскій Игнатій, св. 141, 143.

- Сузкій Михайль—Маврикій, регентъ великой коронной канцелярии, 461.
- Сурины, дворяне, 15, 60, 62, 65, 80, 108.
- Сусло Юрій, дв. 368.
- Суходольскіе, дворяне, 200, 628—629.
- Суша Яковъ, писатель, 494, 496.
- Сушевскій, св. кат. 558.
- Сушко Панасъ, кр. 333.
- Сымоновскій Петръ, монахъ пр. 583.
- Сынгаевскіе, дворяне, 91, 107, 120, 157, 163, 232, 248, 283, 316, 373, 390, 407, 638, 640.
- Сынякъ Григорій, кр. 631.
- Сыпковскій Степанъ, дв. 8.
- Сырошъ, кр. 339.
- Сциборъ, св. кат. 535.
- Сѣвницкій Антоній, дв. 362.
- Сѣнявскій Адамъ—Николай, воевода Белзкій, гетманъ великій коронный, 123, 209, 287, 292, 298, 304—305.
- Сѣраковскій Іеронимъ—Вацлавъ, Львовскій кат. архіеп. 461, 478.
- Сѣроцкій Іоаннъ, протоіерей, 206, 231.
- Сѣшицкій Василій, дв. 158, 221, 250, 281, 308, 328, 343, 358, 364, 369.
- Тамовецкій, св. ун. 558.
- Таранъ, мѣщ. 226.
- Татаринскій Титъ, св. ун. 627—628.
- Татомиръ Иванъ, дв. 276—277.
- Твардовскій Самуиль, писатель п. 496.
- Тваровскій Сильвестръ, архимандритъ Оврудецкій, 15—18, 40, 50—51, 61, 63—64, 65—66, 10.
- Телижка Степанъ, мѣщ. 226.
- Теодоровичъ Петръ, св. ун. 592.

- Терлецькій Теодоръ, св. ун. 567.
- Тернавскіе, 46.
- Терпиловскій Андрей, протоіерей, 193—196, 306—307.
- Терпиловскій Арсеній, игуменъ Левковскаго монастыря, 85.
- Тетера Павелъ, гетманъ козацькій, 21—22, 23.
- Товарняцькій Григорій, св. 141.
- Товіянскій Юрій, секретарь королевскій, 79.
- Токальскій Стефанъ, дв. 366.
- Томашевскій Тома, св. 312, 385.
- Томицькій Петръ, езуитъ, 557.
- Томашевскій Григорій, св. 141.
- Топоровскій Василій, св. 141.
- Траць, мѣщ. 226.
- Третьякъ Демьянъ, дв. 519.
- Тржасковскій, дв. 379.
- Тржемескій Александръ, дв. 309.
- Тржцинскій Вацлавъ, секретарь королевскій, 109, 120, 126.
- Тризна Іосифъ, архимандритъ Кіевопечерской Лавры, 5—9,
- Тризна Климентій, игуменъ Виленскаго братскаго монастыря,
29, 53.
- Трипольскіе, дворяне, 93—95, 96, 443, 594, 628, 632, 642.
- Трублаевичъ, св. ун. 576.
- Трущенко Семень, кр. 243.
- Тузинскій Андрей, дв. 199.
- Тукальскій см. Нелюбовичъ.
- Турчинъ Андрей, кр. 243—244.
- Туръ Алексѣй, игуменъ Пустынно—Николаевскаго монастыря,
20.
- Тустановскій, дв. 545.
- Тучинскій св. кат. 522—523.
- Тхоржевскій, св. кат. 565.
- Тышкевичъ Николай, дв. 574.

- Тыминскій, дв. 35—36.
 Тыша Яковъ, дв. 518.
 Удодъ, вр. 368.
 Улашинчикъ Филиппъ, мѣщ. 226.
 Уляковскій, кат. св. 526.
 Уляновская, дв. 575.
 Урбановскій Юсифъ, дв. 614.
 Урбанъ VIII, папа, 46, 479, 480, 482, 483, 485, 489, 491,
 492.
 Усавецъ Андрей, мѣщ. 436.
 Устрицкій Василій, кастелянъ Перемышльскій, 508.
 Ушакъ — Куликвскій Федоръ, дв. 33.
 Ушичинскій, св. кат. 452—453.
 Ференбахъ Антонъ, дв. 268—271.
 Фесько, сотникъ козацкій, 102.
 Филиповичъ Федоръ, мѣщ. 236.
 Фіялковскіе, дворяне, 160, 574.
 Франкевичъ, дв. 449.
 Фредро Станиславъ—Юсифъ, дв. 123.
 Фурсевичъ Василій, св. 475—478.
 Фурсыкъ Варко, мѣщ. 226.
 Хабловскій, св. кат. 537.
 Харжевскій Александръ, 337.
 Хлохоль Михайль, дв. 301.
 Хмелевичъ, дв. 285, 288, 292.
 Хмелевскій, дв. 168—169.
 Хмелецкій Лука, воеводичъ Кіевскій, 11—12.
 Хмельновская Розалія, дв. 574.
 Хмельницкій Богданъ, гетманъ козацкій, 9—10, 19, 480, 482,
 495—497, 501—503.
 Хмельницкій Юрій, гетманъ козацкій, 20—21.
 Ходаковскіе, дворяне, 33, 426, 504.

- Ходкевичъ, дв. 448.
 Ходкевичи, дворяне, 464—471, 513.
 Хоецкій Францискъ—Казимиръ, подвоевода Кіевскій, 517, 587—588, 633.
 Храпаловичъ Иванъ, дв. 97—99.
 Христиничѣ, мѣщ. 511.
 Христиничъ Иванъ, братчикъ Слушаго братства, 386.
 Хромивская Анастасія, дв. 576.
 Хросцинскій Войтехъ, секретарь королевскій, 77.
 Хруслинскій Маркъ, дв. 269—274.
 Хрущевскій, св. кат. 449.
 Цвейнарскій, св. кат. 537, 543—544.
 Цетнеры, дворяне, 70—71, 346—347, 553.
 Цинскій, полковникъ п. 93.
 Цихошъ Иванъ, мѣщ. 396.
 Цыневичъ, св. кат. 579.
 Чайковскій, дв. 538.
 Чапличъ Станиславъ, дв. 345, 348.
 Черножянскій, игумень доминиканскаго монастыря, 578—579.
 Черноцкій Андрей, дв. 13.
 Чарторыйскій Августъ, князь, воевода Русскій, 449. 461.
 Чарторыйскій Юрій, князь, хорунжій В. К. Лятовскаго, 123.
 Чекановскій Иванъ, дв. 153—154.
 Чеконскіе см. Данилевичи.
 Чеплинскій Мартынъ, дв. 179, 181.
 Червинскій, дв. 285, 292.
 Чермаскіе, дворяне, 542.
 Черминскій Войтехъ, дв. 136, 139, 185, 193.
 Черчицкій см. Ласко.
 Четвертейные, крестьяне, 363.

- Четвертинскіе, князья, 32—33, 263—265, 646—647.
- Четвертинскій-Святополкъ Сильвестръ, князь, еп. пр. Бѣлорусскій,
197—199, 221—222, 263—264, 277—280, 299—302, 310
—314, 384—386, 387—388, 389, 413—416, 419—420.
- Чеховичъ, св. кат. 551.
- Чечели, дворяне, 33.
- Чловскій Степанъ, дв. 348.
- Чупрына Иванъ, кр. 520.
- Чыжевскій Федоръ, дв. 252.
- Шагиновая, мѣщ. 266.
- Шавловскій Людвикъ, дв. 395.
- Шайковскій Константинъ, 348, 349.
- Шаркій, мѣщ. 226,
- Шашкевичъ, св. кат. 535—537.
- Швабъ, игумень Выдубицкаго монастыря, 14.
- Шевченки, крестьяне, 444.
- Шелестъ Иванъ, кр. 168,
- Шеміоты, дворяне, 535, 543.
- Шептыцкій Аванасій, митрополитъ ун. 474.
- Шептыцкій Варлаамъ, Львовскій ун. еп. 40, 372.
- Шептыцкій Левъ, Львовскій, Галицкій и Каменищподольскій ун.
еп. 508, 601—602, 603—604, 604—605, 611—613, 626—628.
- Шерепанкевичъ, св. кат. 545.
- Шиманскій Иванъ, 256—258.
- Шашко, св. 385.
- Шипковскій, св. кат. 574, 580.
- Шкуратовскій Петръ, дв. 130, 138, 195, 303, 314, 334, 341,
362.
- Шкурлапскій Кондратій, мѣщ. 124.
- Шлюбичъ-Заленскій Левъ, митрополитъ ун. 151, 206, 227,
298.
- Шлямовичъ, дв. 76.

- Шостаковскіе, дворяне, 293.
 Шошевскій, дв. 553.
 Шувшты, дворяне, 397—398, 401, 408—409.
 Шуминскій, дв. 59—60, 67—69.
 Шумлявская Анна, дв. 577.
 Шумлянскіе, дворяне, 72, 82—84, 248—250, 338—340, 366,
 —368.
 Шумлянскій Кирилъ, пр. епп. Луцкій (и Переяславскій), 217,
 326—327, 332—333, 335—336, 338—340, 341—342, 346,
 405—407.
 Шумлянскій Іосифъ, еп. ун. Львовскій, 23—24, 37—38, 38—
 39, 41, 72—73, 74—75, 76—77, 79, 87, 90, 91—
 92, 115—116, 122, 135, 165—166, 217—218, 219—
 220, 237, 248—250, 283—284, 296, 298, 305, 321.
 Шумлянскій Онуфрій, епп. ун. Перемышльскій, 508
 Щавинскій, дв. 480, 487.
 Щеневскіе, дворяне, 33, 366—368, 581—582.
 Щепанкевичъ, св. кат. 565.
 Щудликевичъ, св. кат. 549.
 Шука Станиславъ, подканцлеръ коронный, 18, 51, 53, 64, 66,
 73, 400—401.
 Щуркевичъ Гедeonъ см. Кременецкое братство.
 Юревскій Францискъ, дв. 35—36.
 Юрченко Василій, кр. 515,
 Юшкевичи, мѣщане, 428, 434, 435, 441.
 Юшковскій, дв. 555.
 Яблоновскій Михайль, дв. 407.
 Яблонскій, дв. 435.
 Якубинская, дв. 542.
 Якубовичи: Василій и Евстафій, священники, 414—415.
 Якубовскіе, дворяне, 78, 84, 87, 93, 96, 97, 125, 338—339,
 348, 349, 402, 633.

- Яловсицкій, мѣщ. 226.
 Янишевскій Казимиръ, возный, 114.
 Янковскій Парфень, игумень Збаражскаго монастыря, 140—
 141, 148—153.
 Янковскій, св. кат, 554
 Яновская Елена, дв. 576.
 Янушевскій, ротмистръ, 286.
 Ярмолинская Регина, дв. 352—353.
 Ярмолинскій Іоакимъ, возный. 477—478, 635.
 Ярмольчигъ Трофимъ, кр. 197.
 Ярмоцкій Казимиръ, св. кат. 534.
 Ярославъ Владиміровичъ, В. К. Кіевскій, 597, 604.
 Яроцкій Григорій, св. ун. 464, 469, 471.
 Яроцкій. дв. 574.
 Яроцкій, езуитъ, 546.
 Ясинскій Варлаамъ, митрополитъ Кіевскій пр. 53, 57, 59, 67,
 82—84, 278, 387, 417.
 Ясинскій Иванъ, дв. 614—617.
 Ясликовскій Яцекъ, дв. 3—4.
 Ястрѣмбскій, езуитъ, 546, 587.
 Яценко Тимошъ, кр. 243.
 Яцковскіе, дворяне, 515—516.
 Оедоровъ Іоаннъ, типографъ, 513.
-

И И .

УКАЗАТЕЛЬ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ИМЕНЪ

упомянутыхъ въ антахъ IV-го тома I-й части Архива Югозападной Россіи *).

Алесетовъ, с. 450.	Белзская земля, 596.
Андрука, с. 309, 329.	Бенева, с. 544.
Антоновка, с. 574.	Берлячевъ, г. 588, 627, 639, 641.
Бабинцы, с. 248, 643.	Береза, слобода, 642.
Бабчинъ, с. 379, 408—409.	Березова, с. 371.
Баворовка, с. 548—549.	Березовка, с. 547, 578.
Байволловцы, с. 563.	Березовъ, с. 554.
Бакловцы, с. 534.	Березянка, с. 649.
Бараша, с. 35—36, 57, 59, 67, 614—613.	Билтевка, с. 648.
Вартломеевъ, с. 450.	Билы, с. 548.
Баръ, г. 574—575, 577.	Бильковская Рудня, слобода, 642.
Батковское, ур. 139—140.	Бильчецкая ун. благочинія, 565.
Батятычи, с. 525.	Блаховичи, с. 450.
Басевка, с. 522.	Блитче, слобода, 643.
Баховицы, с. 573.	Бобиновъ, с. 451.
Бебехи, с. 569—570.	Бобрка, м. 532—533, 534.
Безносковцы, с. 252, 254—255.	Бобынича, с. 450, 465, 467, 468.

*). При составленіи указателя принята быша слѣдующія сокращенія: г.—городъ, м.—мѣстечко, с.—село, мвр.—монастырь, ур.—урочище

- Бѣгдашевъ, с. 322—327.
 Боголюбое, с. 331.
 Богоручаны, г. 558.
 Болеховъ, м. 538.
 Больвиновъ, с. 450.
 Бондары, с. 258.
 Боремець, с. 331.
 Боршевскій мнр. 404.
 Борки, с. 547.
 Бородянка, м. 399.
 Бортковъ, с. 531.
 Борщовка, с. 580.
 Борщовъ, с. 558.
 Бочыры, с. 276.
 Брагиловъ, г. 584.
 Брагинка, рѣчка, 114, 379.
 Брагинь, г. 378—379, 398, 402,
 407—409.
 Брашловъ, с. 576.
 Братковъ, с. 553.
 Врежаны, г. 542, 551.
 Березина, с. 540.
 Брестскій (Литовскій) мнр. 404.
 Бродки, с. 541.
 Брыковъ, с. 344, 358.
 Бубново, м. 19.
 Буйницкій Святодуховскій мнр.
 404.
 Буки, с. 642.
 Буковина, с. 553.
 Буцневъ, м. 543.
 Буцны, с. 574.
 Бучачъ, г. 550.
 Быбеля, с. 542—543.
 Быдло, с. 543.
 Быстрыкъ, рѣка, 619.
 Быховъ, г. 449.
 Бышевъ (Кіевскій), м. 70—71.
 Бышевъ (Галицкій), с. 552.
 Бѣлановичи, с. 465, 467.
 Бѣлгородка, м. 9.
 Бѣлевъ, с. 467, 468, 469.
 Бѣлчицкій, с. 574.
 Бѣлка, с. 465, 470.
 Бѣлорусская епархія, 277, 311
 —313, 403—405, 413, 598,
 603, 610.
 Бѣлосорока, с. 643.
 Бѣлостоцкій мнр. 127—129,
 135—136, 170—172, 173—
 175, 176—180, 181—182,
 189—190, 191—192, 200, 290.
 Бѣлый Стокъ, с. 135, 174—
 175, 177—179, 181, 190,
 191—192, 200.
 Бѣльскъ г. 510.
 Бѣляны, с. 577.
 Бѣщановичи, с. 450.
 Бяла, с. 551.
 Бялковцы, с. 551.
 Бялоставы, с. 554, 555.
 Бялогубы, с. 547.
 Бялыкамень, м. 531.
 Варваринцы, с. 546.
 Варкалабовскій мнр. 404, 415.
 Варковичи, с. 239—242.
 Варшава, г. 453, 602, 604, 606,
 609, 613, 644.
 Васютинцы, с. 574.
 Веледниця, м. 85, 97.
 Вельбуйное, с. 145—147.
 Вепринь, с. 5—8.
 Вепры, с. 643.
 Верба, с. 450.
 Вербижъ, с. 541.
 Веремійки, с. 248, 449.
 Вержбовець, г. 575.
 Верховскій ун. мнр. 330.
 Верховцы, с. 546.
 Виленскій братскій Святодухов-
 скій мнр. 403.
 Виленскій дѣвичій мнр. 404.
 Виленское воеводство, 598.
 Вильна, г. 511—512.
 Вильскъ, м. 634.
 Вильчицкій, с. 450.
 Винники, с. 521.
 Виноградъ, с. 560.

- Висла, с. 545.
 Витебскъ, г. 511.
 Владимірець, г. 206, 231.
 Владимірская базилянская кол-
 легія 459—460.
 Владимірская епархія, 227, 330.
 Владимірскій повѣтъ, 345.
 Владиміръ, г. 459—460, 511, 605.
 Вогорскій мнр. 404.
 Водники, с. 532—533.
 Воеводинцы, с. 577.
 Войнинская Слобода, с. 450.
 Волица, с. 535.
 Волковинцы, с. 575.
 Волковъ, с. 532.
 Воловая долина, ур. 645.
 Волове, с. 533.
 Волосовицкая волость, 14.
 Волошиновское ур. 139—140.
 Волцневъ, с. 538, 541.
 Волчкова, с. 559.
 Волчынецъ, с. 588.
 Волинская земля 601.
 Воробіевская Рудня, слобода,
 643.
 Воробіи Старые и Новые, села,
 248, 643.
 Ворохобовичи, с. 21, 52.
 Вороховъ, с. 448.
 Воскодавы, с. 591.
 Вроблевка, с. 573.
 Вроблевцы, с. 260, 337.
 Вроцовъ, с. 521.
 Выдубицкій мнр. 14.
 Выжва, г. 396.
 Выжляны, с. 529—530.
 Вышевицкая Гута, слобода, 642.
 Вышевичи, с. 7—8, 339, 642.
 Вѣровна, с. 450.
 Вѣрочъ, с. 450.
 Вѣрыховъ, с. 450.
 Вязовка, с. 348, 349.
 Вязовъ, с. 526.
 Габриловка, с. 643.
 Галицкая епархія, 45, 305,
 598.
 Гачичъ, г. 551.
 Галузинцы, с. 574.
 Галущинцы, с. 548.
 Гать, с. 173—475, 177—178,
 181, 190, 200, 269, 273.
 Гвоздецкій бернардинскій мнр.
 553, 560. 564.
 Гвоздовъ, с. 28.
 Гербовцы, с. 575.
 Гладкевичи, с. 243—244.
 Гладковъ, с. 450.
 Глембочскъ, с. 576.
 Глибовцы: Великіе и Сварскіе,
 села, 533.
 Глиняны, г. 529.
 Глумча, с. 30.
 Глуховичи, с. 378, 402, 408.
 Глушець, предмѣстье г. Луцка,
 139.
 Гнильче, с. 542.
 Гнюковъ, с. 450.
 Гоголичи, с. 465, 467, 468.
 Годомичи, с. 264.
 Гозскій мнр. 45, 111—112, 166,
 296, 426.
 Голдавскій мнр. 404.
 Голенищовъ, с. 574.
 Голенъ, с. 643.
 Голминъ, с. 449.
 Головаччи, с. 16.
 Гологорская ун. благочинія 532.
 Голосковъ, с. 555.
 Голтвица, с. 534.
 Голяки, с. 643.
 Гомельское староство, 450.
 Гомилловъ, с. 545.
 Гораевъ, с. 573.
 Горботовъ, с. 543.
 Горденка, м. 560—561.
 Городница, с. 566.
 Городокъ, с. 450.
 Гордыще, села: 450, 640.

Горожана—Вѣтка, с. 541.
 Горожанка м. 552.
 Гороховъ, г. 168.
 Гороцкій мвр. 404.
 Горпицъ, с. 525.
 Горынь, рѣка, 591—592.
 Гостовъ, с. 553.
 Гошовъ, с. 250.
 Гоща, м. 39, 45.
 Грабовичи, с. 467, 469.
 Грабовка, с. 549.
 Грабовцы, с. 548, 558.
 Гречана, с. 566.
 Гржималовъ, м. 545.
 Гродекъ, м. 39, 45, 351. 567—568.
 Грозовскій мвр. 403—404.
 Грубежовка, с. 8.
 Грузавица, с. 563, 564.
 Грушка, с. 553, 573.
 Грушки, с. 595.
 Грыгіевскій мвр. 404.
 Грымячка, с. 569.
 Грыневцы, с. 553.
 Грыцевъ, м. 281—282.
 Гряда, с. 522.
 Губаровичи, с. 378—379.
 Грудзевъ, с. 539.
 Гуменцы, с. 515.
 Гумнишка, с. 545.
 Гусятицъ, м. 218, 566—567.
 Гутковичи, с. 450.
 Давидгородская ун. благочинія 373.
 Давидковцы, с. 579.
 Давидовка, с. 595.
 Давилевка, с. 359.
 Дашевъ, с. 552.
 Дашковцы, с. 574.
 Дашковъ, с. 449.
 Девитъ, с. 450.
 Девглинская волость, 10.
 Деговъ, с. 534.
 Демидовичи, с. 16.

Демидовъ, с. 125—126, 375—376, 390—391.
 Деражня, м. 574—575, 580.
 Деревня, с. 525.
 Дерепчинъ, с. 578.
 Дереховъ, с. 546.
 Держовъ, с. 535.
 Дерманскій мвр. 46, 130—134.
 Десненскій мвр. 404.
 Дзвингородъ, с. 533.
 Дзевентники, с. 534.
 Діаковцы, с. 574.
 Діаконовское ур. 408.
 Длужекъ, с. 266.
 Дмуховцы, с. 544.
 Днецинь, с. 450.
 Добровейская благочинія, 450.
 Доброгоща, с. 568.
 Доброзѣлье, с. 448.
 Довгляды, с. 643.
 Долгій Моцкъ, с. 450.
 Должанка, с. 547.
 Долина, г. 538—539.
 Домброва, с. 449.
 Домбровица, м. 231.
 Драгановка, с. 544.
 Дрогичинъ, г. 510.
 Дроздовъ, с. 591.
 Друйскій мвр. 404.
 Друвки, с. 52.
 Дуба, с. 539.
 Дубенскій мвр. 130—134.
 Дубница, с. 524, 540.
 Дубно, г. 133—134, 270. 323—324, 593, 595.
 Дубовница, с. 450.
 Дубровенское графство(?), 449.
 Дубрусинъ, с. 525.
 Дулебы, с. 534.
 Дупасвъ, г. 551.
 Дыдовъ, с. 643.
 Дымиръ, г. 52, 390—394.
 Дятеловскій мвр. 2, 385, 404.

- Еблоченскій мнр. 404.
 Евейскій мнр. 404.
 Евлаши, с. 379.
 Евтухи, с. 574.
 Езеры, с. 198—199.
 Ендржесевка, с. 366—368.
 Жары Низшіе и Вышіе, села
 643.
 Желеховъ, с. 526.
 Жеребиловка, с. 577.
 Жеребки, с. 548.
 Жеревская Рудня, слобода, 643.
 Жеревцы, с. 257—259.
 Жидичинскій мнр. 330—331.
 Житомиръ, г. 516, 520, 595,
 628—629, 632—638.
 Жолкевъ, г. 90, 524—526, 527
 —528, 551, 563.
 Жолчевъ, с. 551.
 Жуковъ, замокъ, м. и с. 294,
 449, 450, 554.
 Жураино, м. 535—537.
 Жураки, с. 556, 558.
 Журжевичи, с. 643.
 Жывачевъ, с. 553.
 Жыдачевъ, г. 535—538.
 Жыдатычи, с. 522.
 Жысець, м. 557.
 Заблоче, с. 248.
 Заблотовъ, г. 558—559.
 Заблудовскій мнр. 31, 403,
 512—513.
 Забойцы, с. 544.
 Заболоцкая Гута, слобода, 642.
 Заболочь, с. 642.
 Заваловъ, г. 542—544.
 Загаецкій мнр. 352—354, 356.
 Загайцы, с. 353, 356.
 Загальцы, с. 401.
 Загвоздзе, м. 557.
 Загишцы, с. 568.
 Задоброце, с. 449.
 Закревскъ, г. 305.
 Закровцы, с. 555.
 Залесце, с. 560.
 Залозья, с. 450.
 Залуже, с. 148, 152—153.
 Залука, с. 559.
 Замечекъ, с. 526.
 Замѣховъ, м. 576.
 Западышцы, с. 578.
 Зарабы, с. 450.
 Зарванецкая ун. благочинні
 550—551.
 Зарубинцы, с. 548.
 Зарудзе, с. 366, 547, 643.
 Заручайскій Овруцкій мнр. 107
 —109, 422, 424—425.
 Заселіе, с. 450.
 Зацьіе, с. 450.
 Зачерница, с. 451.
 Збаражскій Спаскій мнр. 141,
 148—153.
 Збаражъ, г. 140—144, 148—
 153, 549.
 Зборовъ, г. 551.
 Збржезе, с. 276,
 Звягель, г. 35—36, 616.
 Здвизъ, рѣка, 391.
 Здолбца, с. 193—194.
 Здолбонувъ, с. 194.
 Зерава, с. 564.
 Зимновода, с. 522.
 Зиньковъ (подольскій), м. 568.
 Злодівка, с. 643.
 Злочовъ, г. 531, 549.
 Зорынь, с. 643.
 Зочинъ, с. 450.
 Зубковичи, с. 21, 35—36, 52,
 68—69, 81, 109.
 Зубревичи, с. 109, 449.
 Зѣвца, с. 450.
 Иванковцы, с. 535—538, 546.
 Иванковъ, м. 21.
 Ивачевъ, с. 547.
 Ивахновцы, с. 573.
 Ивница, м. 475—577.
 Иква, рѣка, 346.

Илинцы, с. 106.
 Ильпичъ, с. 324—325.
 Ировица, с. 547.
 Ирпень, рѣка, 79, 81, 126.
 Исаковъ, с. 553.
 Ищковъ, с. 544.
 Каленцы, с. 643.
 Калине, с. 252.
 Каменецъ, с. 450.
 Каменецъ-Подольскій, г. 122—
 123, 202, 209, 218, 219,
 235—236, 265—286, 304,
 481, 501, 531, 563.
 Каменецъ-Подольская епархія
 217, 218, 305, 521.
 Каменка, рѣка, 634.
 Каменный Бродъ, с. 450.
 Каменщина, с. 258.
 Каневскій Успенскій мнр. 19.
 Каневъ (галицкій) с. 551.
 Капистрыно, с. 578.
 Карабчигова, с. 572.
 Карачинцы, с. 574.
 Карачыновъ, с. 521.
 Каргашинъ, с. 71.
 Кацѣщина, с. 443.
 Кчановка, с. 545.
 Кгасовая, с. 71.
 Кгасовъ, с. 374.
 Кайданскій мнр. 404.
 Берница, с. 541.
 Киевецъ, с. 540.
 Киево-печерскій мнр. 5—9, 45,
 72—73, 76—77, 83—84,
 248, 296, 298, 351.
 Киевская академія 112.
 Киевская земля 601.
 Киевская митрополія 23, 39, 45,
 76—77, 248, 278—280, 296,
 298, 311—313, 384—386,
 608, 642.
 Киевъ, г. 2, 14, 66, 312, 313,
 341, 385, 387, 392—393,
 481, 499, 512.

Кикошевка, с. 618—620.
 Кирилловскій Киевскій мнр. 366
 —369.
 Китайгородъ, м. 209, 327, 572
 —573.
 Кицюбинець, с. 564.
 Клеци, с. 21.
 Кливинцы, с. 545.
 Клитынцы, с. 576.
 Клитыща, с. 595.
 Клопотовъ, с. 574.
 Ключки, с. 443—444.
 Клубовцы, с. 557.
 Вняждворъ, с. 556.
 Вняжесело, с. 534.
 Кобылянка, с. 547.
 Ковалевская волость 10.
 Ковель, г. 117, 123—124, 160.
 Кожуховичи, с. 450.
 Кожуховъ, с. 574.
 Козова, м. 544, 548.
 Койданцы, с. 548—549.
 Кокоревъ, с. 364.
 Колесъники, с. 450.
 Колки, г. 210, 230.
 Колодежна, с. 3—4.
 Колоденва, с. 647.
 Колодзѣвевъ, с. 548.
 Колодзѣжи, с. 450.
 Коломыя, г. 559.
 Колыбани, с. 472—473.
 Кононковичи, с. 465, 467, 468.
 Константиновъ (новый), г. 576.
 Копайгородъ, г. 576.
 Копачевка, с. 563, 579—580.
 Копачи, с. 101.
 Копицовъ, с. 450.
 Копицы, с. 449.
 Копыль, г. 427—442.
 Корнинъ, г. 303—304.
 Корнинъ, с. 323.
 Коровчина, с. 450.
 Королевъ, с. 451.
 Коростовъ, с. 574.

Коростятинъ, с. 591.
 Корсунь, г. 27.
 Корчевки, ур. 425.
 Коршовъ, с. 555.
 Косищевъ, с. 450.
 Косовъ, г. 558.
 Костюковскій мнр. 404
 Котюжанка, с. 392.
 Кохавина, с. 538.
 Коцоревъ, с. 533.
 Кочичинъ, с. 36.
 Кочубейчвки, с. 276.
 Красноборка, с. 8, 338 — 339,
 642.
 Красногорскій мнр. 366—369.
 Красное, г. 303.
 Красноселие, с. 450.
 Красносельцы, с. 141.
 Красовъ, с. 538, 541,
 Кременецъ, г. 224—226, 251,
 309, 355, 360—361.
 Креховцы, с. 556.
 Креховъ, с. 525.
 Кримидовъ, с. 552.
 Кричевъ, м. 512.
 Кровинець, с. 546.
 Крогулецъ, с. 565.
 Кронскій мнр. 404.
 Крошня, с. 634—635.
 Крупско, с. 540.
 Крученецъ, с. 595.
 Крушеновка, с. 573.
 Брывели, с. 450.
 Брывеньке, с. 567.
 Крыжборскій Якубовъ мнр. 404.
 Крымская Рудня, с. 248, 642.
 Брыница, с. 79.
 Крыстьямполь, м. 602, 606.
 Будіовцы, с. 577.
 Бударинцы Горбые, с. 153.
 Бузовцы, с. 551.
 Букижовъ, с. 528.
 Кулешевъ, с. 450.
 Куликовъ, м. 527—528.

Куликовъ, с. 450.
 Кульчівцы, с. 201—202.
 Кунашевъ, с. 543,
 Купечевъ, с. 331, 626.
 Купче, с. 531.
 Купятицкій мнр. 404, 452.
 Куровице, с. 529—530.
 Курозваны, с. 166, 296.
 Куртычи, с. 465, 467, 468.
 Кутесевскіе: мужескій и женскій
 монастыри: 403—404, 414—
 415, 417.
 Кутковцы, с. 547, 566, 567.
 Куткоржъ, м. 529—530.
 Кухары, с. 335, 366.
 Лабунь, г. 57.
 Ладычинъ, с. 546—547.
 Лазковцы, с. 573.
 Ланки, с. 532.
 Ласки, с. 93—95, 96.
 Латинъ, с. 449.
 Левковичи, с. 85.
 Левковцы, с. 563.
 Лежайскъ, г. 292.
 Лежановка, с. 545.
 Леоновка, с. 643.
 Лесьневка, м. 231.
 Летичевъ, г. 576.
 Летневцы м. 576.
 Липица Горная, с. 551.
 Липишицы, с. 450.
 Лисовка, слобода, 642.
 Листвинъ, с. 114.
 Литвиновка, с. 125—126.
 Литвиновъ, с. 449.
 Литковъ, с. 21, 52, 81.
 Личковцы, с. 531.
 Лишковецкій езуитскій мнр. 566
 —567.
 Лишнянскій мнр. 61.
 Лозинъ, с. 451.
 Ломигки, с. 451.
 Лопотынцы, с. 574.
 Лошневъ, с. 546.

- Лубянка, с. 643.
 Лугини, м. 21.
 Лудзиловъ, с. 449.
 Лукоиды, с. 643.
 Луцкая епархія 204, 230, 326,
 332—333, 341, 598.
 Луцкій Бернардинскій мнр. 847.
 Луцкое Крестовоздвиженское
 братство, 12, 31—32, 32—34,
 136—138, 139—140, 362—
 364.
 Луцькъ, г. 33, 286—290, 314, 334.
 Лучаны, с. 534.
 Лучинець, м. 577.
 Лучка, с. 546.
 Львовская епархія, 39, 45,
 305, 320—321, 521, 598.
 Львовъ, г. 37, 321, 511, 521,
 531, 583, 602, 604, 628.
 Любановичи, м. 451.
 Любени Сиврачки, с. 541.
 Люблинъ, г. 31.
 Любовичи, с. 335, 450.
 Любомирка, с. 645.
 Любша, с. 535.
 Людоберца, с. 450.
 Лядзе, с. 556
 Ляховцы, с. 535, 583.
 Ляшки, с. 530.
 Мазаловскій мнр. 404, 418.
 Макаричи, с. 469.
 Малатычи, с. 450.
 Малиничы, с. 563.
 Малинка, с. 368.
 Малинъ, с. 335.
 Маньковцы, с. 568.
 Маріямполь, м. 552.
 Маркова, с. 542—543.
 Марвовскій Святотроицкій мнр.
 404, 512.
 Марвовцы, с. 556, 558
 Махновка Мурованая, с. 627.
 Маховая Слобода, с. 450.
 Медвидно, с. 232—235, 243—
 246, 381—384.
 Меделевка, с. 642.
 Медузовъ, с. 542.
 Межиричка, с. 5—7, 338—339,
 642.
 Межиричь, м. 19.
 Межыбожь, г. 212—213, 214,
 579—580.
 Мерещевъ, г. 532.
 Мехидовичи, с. 468.
 Мизюринцы, с. 353.
 Николаевъ, с. 533.
 Миеулинцы, г. 546.
 Микуличи, с. 248, 643.
 Милостовъ, с. 362—364.
 Миньковцы, с. 158.
 Минскій мнр. 404.
 Минское воеводство, 598.
 Минскъ, г. 511.
 Миронецъ, с. 643.
 Михайловскій Кіевскій мнр. 79.
 Михалки, с. 248, 642.
 Михалполь, м. 568—570.
 Михалы, с. 400.
 Михальская Рудня, слобода,
 642.
 Мліевъ, г. 303.
 Млыниска, с. 545.
 Могилевская Спаская соборная
 церковь, 403.
 Могилевскій братскій Богоя-
 вленскій мнр. 404.
 Могилевскій Никольскій мнр.
 404.
 Могилевъ, (на Днѣпрѣ), г. 512.
 598.
 Могилевъ (на Днѣстрѣ), г. 577—
 578.
 Мозыцькъ, с. 450.
 Мозырская ун. благочинія 373.
 Мозырскій повѣтъ, 598.
 Мокышъ с. 378.
 Мокрець, ур. 392—393.
 Мовротынъ, с. 525.

- Молочка, с. 79, 107—108.
 Монастырская, г. 544, 550.
 Монастырщина, с. 450.
 Морозовъ, с. 573.
 Мороцкий мнр. 403.
 Мостки, с. 541.
 Мостыца, с. 519.
 Мотовилова, с. 518, 519, 520,
 581—582, 583.
 Мошонаки, с. 450, 452.
 Мстиславская Ильинская цер-
 ковь 450.
 Мстиславская Крестовоздвижен-
 ская церковь. 450.
 Мстиславская, (Святотроицкая,
 соборная церковь, 403.
 Мстиславскій пустынноиколю-
 ский мнр. 481.
 Мстиславскій Святодуховъ мнр.
 404.
 Мужаки, с. 450.
 Мувицкій мнр. 222.
 Мува, с. 573.
 Мурафа, м. 578.
 Мусоровцы, с. 141.
 Мылигородъ, слобода, 642.
 Мысеровцы, с. 576
 Нагорцы, с. 525.
 Надворна, м. 555.
 Надлужья, уроч. 591.
 Надточьева, с. 643.
 Назавиговъ, с. 556.
 Народычи Старые и Новые, го-
 рода, 98, 443 - 444.
 Настасовъ, с. 544. 546.
 Невельскій мнр. 404.
 Неваль г. 512.
 Негребовка, с. 642.
 Недзелиска, с. 532.
 Неслуховъ, с. 525.
 Несоловь, с. 617.
 Нестановицкая волость 14
 Нетечинцы Новые. с. 574.
 Нефедовъ, с. 573.
 Неговцы, м. 448.
 Нижборгъ, с. 567.
 Нижневь, г. 553—554.
 Нижилевичи, с. 248, 642.
 Низовица, с. 553.
 Новогородъ, г. 612.
 Новогородское воеводство, 598.
 Новодворскій мнр. 404, 445, 448,
 451.
 Новополя, с. 694—695.
 Новоселица, с. 531.
 Новоселье, с. 450.
 Новоселіе Могилевское, с. 450.
 Новоселки, села, 532, 545, 548,
 549.
 Новосельцы, с. 565.
 Новочагъ, с. 538.
 Новый дворъ, м. 53.
 Новый Ставъ, с. 356.
 Норинскъ, м. 21, 258, 443.
 Обаровъ, с. 45, 351.
 Обертынъ, г. 560.
 Обитки, с. 87, 248, 642.
 Облитковская Рудня, слобода
 642.
 Овруцкая архимандрія, 15—18,
 23, 40, 50—51, 61—62, 63
 —64, 65—66, 89—90, 91—
 92, 107—109, 115—116, 118
 —120, 121, 155—156, 157,
 164, 316, 373—374, 395—
 396, 410—412, 422, 423.
 Овручь, г. 21, 61, 93, 116, 375.
 Озаринцы, м. 577.
 Окно, с. 553, 560.
 Олевскъ, м. 257—258.
 Ольховець, с. 223, 265, 372.
 Ольховчявъ, с. 567.
 Ольшанка, с. 450.
 Оранне, с. 125—126, 248, 249,
 643.
 Оревичи, с. 643.
 Оршанскій Боголюбенскій мнр.
 403—404.

- Оршинъ, м. 261—262.
 Осекровъ, с. 347.
 Осмоловъ, в. 449.
 Осовцы, с. 450.
 Остаповецъ, с. 533.
 Остапьевка, с. 548—549.
 Остапы с. 21, 52, 81, 107—108.
 Островъ, с. 540, 547.
 Остроговъ, с. 576.
 Острогъ, г. 146—147, 306—307.
 Остроменжинъ, с. 231.
 Отеневицы, о. 541, 552—556.
 Офирная, слобода, 519.
 Оцярки, с. 465, 467.
 Ошневичи, с. 20.
 Павловичи, в. 21.
 Паляна, с. 541.
 Панаски, с. 548.
 Папетовъ, в. 448.
 Папирня, слобода, 642.
 Парышче, с. 555.
 Паховъ, с. 450.
 Перегинъки, в. 563, 564.
 Перекаль, о. 185.
 Перекальскій мвр. 183—185.
 Перемышльская епархія 39, 45, 47, 598.
 Переяславль, г. 581.
 Петраны, в. 574.
 Петровичи, с. 450.
 Петруховскъ, с. 450.
 Петрыковъ, (надъ Припятью) м. 374, 464—471.
 Петрыковъ (галицкій), с. 547.
 Печарскъ, с. 450.
 Печенижинъ, в. 556.
 Пиляповичи, с. 248, 643.
 Пилява, г. 576.
 Пилявцы, с. 212, 213—214.
 Пинскій мвр. 404.
 Пинскій повѣтъ, 598.
 Пинскъ, г. 451, 452.
 Пиранскъ, с. 460.
 Пирожки, с. 334.
 Писки, с. 640—641.
 Плебановка, в. 578.
 Пленниковъ, в. 532.
 Плесецкое, м. 519—520.
 Пleshковцы, в. 551.
 Плюсировъ, г. 564.
 Плоская, с. 307.
 Плотыча, с. 547.
 Пневъ, с. 555.
 Погорки, с. 563.
 Подберезце, в. 552.
 Подгайцы, г. 551.
 Подгайчичи, в. 545.
 Подгонне, с. 79.
 Подгорія, область, 61.
 Подгорцы, с. 540.
 Подгородье см. Соколы.
 Подкамене, м. 584.
 Подлужъ, с. 450.
 Подманастыръ, в. 533.
 Подоле, область, 500—501.
 Подшумляны, с. 542, 543.
 Полицинды, с. 517, 587—588, 619.
 Полонное, г. 511.
 Полоцкій Боголюбскій братскій мвр. 404.
 Полоцкъ, г. 511.
 Польшовка, с. 642.
 Польскіе, область, 21—22.
 Польшовъ, с. 449.
 Поповцы с. 346—347, 576.
 Порхова, с. 553.
 Потаповичи, с. 164, 257.
 Потоки, « 550, 554.
 Потобъ, с. 542.
 Поточыска, с. 560—561.
 Потыевскія Буды: Старая и Новая, слободы, 642.
 Потыличъ, с. 526.
 Потѣйки, с. 431, 441.
 Похутыньцы, с. 563.
 Почаевскій, мвр. 148—150.

- Празовъ, с. 644.
 Прегноевъ, с. 531.
 Пржеросль, с. 555, 556.
 Приборсь, с. 385.
 Прилудкій, мнр. 404.
 Припять, рѣка, 103.
 Пробужна, с. 564, 565.
 Прутекъ, с. 450.
 Псары, с. 534.
 Пузьники, с. 553.
 Пуковъ, с. 521,
 Пустомыты, с. 522.
 Пустынно-Николаевскій Кіевскій
 мнр. 10, 20—21, 21—22, 28,
 34—36, 52—53, 57, 59, 67
 —69, 81, 107—108, 112.
 Пучинь, с. 378.
 Пясечна, м. 427, 431.
 Радогоща, с. 21, 52, 81.
 Радомысль, г. 8, 248, 335—
 336, 642, 644.
 Радомысльская Рудня, слобода,
 642.
 Радоховка, с. 286 — 287, 292
 —294, 318.
 Радоши, с. 450.
 Рай, с. 450.
 Рабовый Кутъ, с. 566.
 Расва, рѣка, 19.
 Раставица, с. 614.
 Рача Великая и Малая, села,
 8, 642.
 Рашковъ, г. 303.
 Резавская Рудня, слобода, 643.
 Ремезовцы, с. 551.
 Репища, ур. 591.
 Ржищевъ, м. 581.
 Ровно г. 322.
 Рожанъ, с. 450.
 Рожанцы, с. 549.
 Рожнятовъ, м. 539, 563.
 Розвожаны, с. 529—530.
 Ровдоль, м. 539—540.
 Ромычна Великая, с. 570.
 Ромыны, с. 331.
 Романовка, с. 545.
 Романовъ, с. 287, 533.
 Росанъ, м. 450.
 Росохи, с. 83—84, 643.
 Ростокы, с. 538.
 Рубешовка, с. 248.
 Руда, с. 525.
 Рудаковъ, с. 379.
 Рудень, г. 451.
 Рудка, с. 79.
 Рудковцы, с. 576.
 Рудые Хутора, 379.
 Рудынь, с. 643.
 Рутвянга, с. 643.
 Рутвянская Буда, слобода, 643.
 Рызановка, с. 630—631.
 Рыкунь, ур. 391.
 Рымки, с. 450.
 Рымоши, с. 431—434.
 Рысьвянка, с. 592.
 Саврань, г. 303.
 Садовъ, с. 173.
 Самборская Экономія 45.
 Санктпетербургъ, г. 644.
 Сапрановичи, с. 450.
 Сарниновъ, с. 449.
 Сатановъ, г. 566.
 Сватошницы, с. 450.
 Свиржь, м. 532—533.
 Свитокрывскій, мнр. 130—134.
 Седиска, с. 533.
 Сеймковцы, с. 547.
 Северинцы, с. 276.
 Секеричи, с. 13.
 Селецкій мнр. 113—114, 404, 512.
 Селець, с. 113—114, 167—169.
 Селятичи, с. 468.
 Семеновъ, с. 359.
 Семби, с. 576.
 Семяновка, с. 541.
 Сеньковцы, с. 567.
 Сербы, с. 578.
 Сидеровицы, с. 449.

Сидоровскій доминиканскій мнр.
565, 567.
Силъвъ, с. 451.
Скалатъ, г. 548—549.
Скаржинцы, с. 576.
Скваржава, с. 525, 531.
Сверневицы, м. 453.
Свнцловъ, с. 531.
Скоморохи, с. 548, 639, 640—
641.
Скородное, с. 93, 233—234,
243—247, 381—384
Скуватынъ, с. 566.
Скрыгаловъ, с. 589.
Славицы, с. 548.
Славное, с. 450.
Слободка, с. 545,
Славешня, рѣка, 233, 244, 245.
Слуцкая архимандрія 24, 26,
30—31, 63, 66, 311—313,
377, 384—386, 387, 389,
403—404, 406, 421, 513,
589.
Слуцкій дѣвичій мнр. 404.
Слуць, г. 310—313, 384—
386, 387. 511, 513.
Сметаничи, с. 465, 467, 470.
Смоляговъ, с. 186.
Смоловичи, с. 451.
Смолянка, с. 548, 549.
Смотрить, г. 571.
Снитковъ, м. 575.
Снятынъ, г. 562.
Соеховая Слобода, с. 450.
Сойно, с. 450.
Соволецъ, м. 575, 576.
Соколовка, м. 573.
Соколовка, с. 534,
Соколовъ, м. 538, 539.
Соволь, с. 45.
Соловбовцы, м. 573.
Соломерецкій мнр. 404, 512.
Солотвина, г. 556, 558.
Солтановки: Великая и Малая,

села, 520.
Сонопцы, с. 549.
Сосновъ, с. 544.
Софійскій Кіевскій соборъ 3, 14
Сохонь, с. 448.
Сроки, с. 541.
Ставчинцы, с. 579.
Станиславовъ, г. 149, 543,
556—557.
Старое Село, села: 450, 332.
Старчицкій, мнр. 404.
Старый Стратынъ, с. 531.
Стежарня, с. 378.
Стефановка, с. 643.
Стечанка, с. 105—106.
Стрелиска Старая, с. 534.
Стжалки, с. 532—533
Стромилова-Каменка, м. 525—
526.
Струсовъ, г. 545—546.
Стрыгайловскій мнр. 448.
Студенець, с. 450.
Студеница, г. 237, 473.
Ступки, с. 548.
Сугровъ, с. 540.
Супрасльскій мнр. 612.
Сурдецкій, мнр. 404.
Сухакче, с. 577.
Сухары, с. 449.
Суховцы, с. 293.
Сухоставъ, с. 545.
Сцяна, с. 553—554.
Сычевка, с. 361.
Сѣнява Старая, г. 579.
Тарговица (Волинская), м. 294.
Тарговица (Галицкая), с.
556, 560.
Тарновица, с. 555, 556.
Тарнополь, г. 547—548, 549.
Тварычевъ, с. 563.
Творова, ур. 378, 398.
Теклевка, с. 578.
Теребовль, г. 545—546.
Терешевскій мнр. 404.

Терешполь с. 575.
 Тетеревъ, рѣка, 8, 642.
 Тлумачевъ, с. 556.
 Тлумачъ, г. 552—554.
 Тлусте, г. 565.
 Толокунскія: Рудня и Слобода, 643.
 Толокунъ, с. 125—126, 248, 249, 643.
 Толщевъ, с. 583.
 Торскъ, с. 564—565.
 Торчинъ, г. 128—129, 170, 174, 178, 800.
 Тостобабы, с. 552.
 Тоустянецъ, с. 564.
 Тригурскій мнр. 74.
 Тростянецъ, с. 28.
 Тростянецъ, м. 206.
 Тростянка, с. 559.
 Трояновка, м. 231.
 Трущанице, с. 551.
 Трибуховцы, с. 550, 551, 567.
 Тудоровъ, с. 426, 550;
 Тузыловъ с. 563.
 Туловка. с. 562.
 Тулуки, с. 559.
 Тумиръ, с. 532.
 Туники, предместье г. Крешенца, 224—226.
 Тушичанскій мнр. 404.
 Турійскъ, г. 297.
 Туранка, с. 526.
 Турка, с. 554, 560.
 Туробинъ, г. 298.
 Тучинъ, г. 590—593.
 Тимошевъ, с. 643.
 Тысьменица, г. 556—557.
 Тысьменичаны, с. 557.
 Тышоловка, с. 571.
 Уборть, рѣка, 35—36.
 Угорники, с. 536.
 Угорницкій, мнр. 217.
 Углы с. 643.
 Уладовка, с. 576.

Уж-нь, г. 584—586.
 Унава, рѣка, 519.
 Унинская слобода, 643.
 Унинъ. с. 248, 335, 400, 643.
 Усцизь, ур. 382.
 Усьце, г. 552.
 Усьцець, с. 562.
 Ушевъ, с. 400.
 Ушня. с. 531.
 Ушъ, рѣка, 17, 83, 643.
 Фелиціановка, с. 643.
 Флоренція, г. 514.
 Фольварекъ, с. 158—159.
 Формановъ, с. 573.
 Фульштынъ, г. 568.
 Футурская Рудня, слобода, 643.
 Ханачевъ, с. 533.
 Хвастовъ, г. 450, 518, 519.
 Хлебичъ, с. 555, 556.
 Хлоповка. с. 546.
 Хлупляны, с. 97—100.
 Ходаки Новые. с. 574.
 Ходачковь, с. 544.
 Ходьова, с. 563.
 Ходоровъ, м. 540—541.
 Ходошевъ, с. 450.
 Холмъ, г. 607.
 Хомяковъ, с. 557.
 Хоставчи, с. 450.
 Хоростковъ, с. 546.
 Хорохорынъ, с. 275.
 Хоцимиръ. с. 553.
 Хоцяловсье, с. 450.
 Хочева, с. 643.
 Хрусна, с. 541.
 Худковъ, с. 555, 556.
 Цаповка, с. 646—647.
 Цебровъ, с. 531.
 Цаневъ, с. 542.
 Ценява, с. 560.
 Цеперевъ, м. 527,
 Цеперскій мнр. 445, 448, 451.
 Цуцловъ, с. 553.
 Чарна, с. 572.

Чарнеставы, с. 554.
 Чарны-Потокъ, с. 554.
 Чарторыйскъ, г. 240, 230, 231.
 Чарторыя, с. 547.
 Чемеровцы, с. 566.
 Чепель, ур. 307.
 Червоноградъ, г. 564.
 Череховъ, с. 450.
 Черембы, с. 450.
 Черемисы, с. 574.
 Черемховъ, с. 555, 556.
 Черепинъ, с. 522.
 Череповцы, с. 563.
 Черновицѣнскій дѣвичій мнр.
 448,
 Черленица, м. 560.
 Черниговцы, с. 96.
 Чернѣвцы, м. 579.
 Черниловка, с. 548.
 Черница, с. 540.
 Чернобыль, г. 21, 101—104,
 105—106.
 Черногородка, с. 520.
 Черче, с. 571—572.
 Честыловъ, г. 548.
 Четвертинскій мнр. 197—199
 221—222, 263, 300—302.
 Четвертя Старая, с. 197—199,
 221—222, 263, 300—302.
 Чехи с. 379.
 Чечерскъ, г. 449.
 Чечельникъ, г. 645.
 Чешки, с. 533, 579.
 Чигиринъ, г. 10, 21, 22, 28.
 Чиринъ, с. 449.
 Чорный Островъ, г. 563.
 Чортковъ, г. 549—550
 Чортовцы, с. 553.
 Чудинъ, с. 8, 248, 642.
 Чудновъ, г. 511.
 Шамовъ, с. 450.
 Шаргородъ, г. 303, 474, 578
 —579.

Шаровка, м. 563—564, 568,
 571.
 Шебутинцы, с. 575.
 Шендеровка, с. 579.
 Шепеличи, с. 21, 52, 107—108.
 Шершчинскъ, с. 450.
 Шерщевъ, с. 565.
 Шибенное, с. 248, 643.
 Шигинцы, с. 574.
 Шипковъ, с. 450.
 Шкловскій мнр. 404.
 Шкловское градство(?) 449.
 Шостаковъ, с. 293.
 Шпиклосы, с. 551.
 Шпилевская Рудня, слобода,
 643.
 Шпили, с. 248, 643.
 Шпичинцы, с. 579.
 Шумбаръ, с. 353.
 Шумляны, с. 542.
 Шумяча, с. 450.
 Шупарки, с. 565.
 Щеневъ, с. 515.
 Щержецкая ун. благочинія 541.
 Щырки, ур. 591.
 Юревичи, с. 450.
 Юськевичи, с. 450.
 Юськовцы, с. 343, 355—357.
 Яблоновъ, с. 545.
 Яворовъ, г. 32, 64.
 Ягельница, г. 564.
 Язловець, г. 544, 570.
 Ямполь, м. 353.
 Яновъ (Галицкій), г. 522, 545.
 Янушгородъ, м. 646.
 Ярмолинцы, г. 568, 571.
 Яровицкая церковь 12.
 Ярычевъ, м. 577.
 Ярычевъ, с. 527.
 Ярышевъ, м. 372.
 Ясенець, рѣка, 244.
 Яслиска, с. 524.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

СТРАН.

- I. Письмо Иннокентія Гизела къ Слуцкому братству, содержащее извѣстіе о выѣздѣ митрополита въ Варшаву и разрѣшеніе священнику Іакову священнодѣйствовать, согласно прошенію о томъ Слуцкаго братства, впрѣдѣ до возвращенія митрополита. 1648. Юня 25. 1
- II. Письмо митрополита Сильвестра Косова къ Слуцкому братству, содержащее разрѣшеніе братчикамъ выбрать духовника, подъ условіемъ, чтобы выбранное лице явилось къ митрополиту для полученія его благословенія. 1650. Сентября 12. 2
- III. Жалоба дворянина Яцва Ясливовскаго на дворянина Самуила Калусовскаго о томъ, что онъ съ вооруженною толпою слугъ освободилъ священника Тихона Лажка, арестованнаго Яслиновскимъ за содѣйствіе козакамъ и за убытки, причиненныя истцу въ его имѣніи, селѣ Колодежнѣ 1651. Сентября 13. 3
- IV. Жалоба Кіево-печерскаго архимандрита, Іосифа Тринны, на дворянина Яна Домановскаго, управляющаго селомъ Веприномъ, имѣніемъ кіевскаго кастеляна, Максимиліана Бржозовскаго, о томъ, что онъ неоднократно нападалъ съ вооруженнымъ отрядомъ на села, принадлежащая кіево-печерской архимандріи, грабилъ въ нихъ хлѣбъ и скотъ, истязалъ жителей, сжегъ село Вышевичи, ограбилъ имущество жителей, хранившееся въ мѣстной церкви, и заставилъ крестьянъ разбѣжаться изъ села. 1652. Февраля 16. 5

- V. Универсалъ гетмана Богдана Хмельницкаго, предписывающій козакамъ, поселившимся въ волостяхъ: Ковалевской и Девичянской, давать, по установившемуся издавна обычаю, десятину отъ хлѣба и повотеліцизну въ пользу Кіевского Пустынно - Никольскаго монастыря. 1652. Мая 4. 9
- VI. Духовное завѣщаніе дворянки Екатерины Горайновой, содержащее въ себѣ распоряженіе о погребеніи ея тѣла при братской Луцкой церкви и отказъ денежныхъ суммъ въ пользу этой церкви, равно какъ и въ пользу больницы Луцкаго братства и церкви Яревицкой. 1657 Генваря 7. 10
- VII. Универсалъ митрополита Сильвестра Косова, предписывающій козакамъ волостей: Нестановицкой и Волосовицкой не уклоняться отъ медовой дани въ пользу Выдубицкаго монастыря. 1657. Въ Сентябрѣ. 14
- VIII. Грамота короля Іоанна-Казимира, подтверждающая Теофану Креховецкаго въ должности Овруцкаго архимандрита, полученной имъ по назначенію митрополита Сильвестра Косова. — 1659. Мая 5.
Грамота короля Іоана III, подтверждающая въ той же должности Сильвестра Тваровскаго, получившаго ее отъ короля послѣ перехода Креховецкаго архимандритомъ въ Сіудць. 1680. Сентября 12. 15
- IX. Жалованная грамота Царя Алексѣя Михайловича Каневскому Успенскому монастырю на мѣстечка: Буѣбново и Межиричку съ принадлежащими къ нимъ селами, мельницами и озерами. 1660. Августа 15. 18
- X. Грамота гетмана Юрія Хмельницкаго, подтверждающая Кіево-пустынному Никольскому монастырю право на владѣніе селомъ Ошикчицами, лежащимъ въ Мѣзырскомъ повѣтѣ, и доставшимся монастырю отъ одного изъ братіи — Варлаама Маковича. 1661. Февраля 8. 20
- XI. Универсалъ гетмана Павла Тетеры къ козакамъ, расположеннымъ въ Полѣсїи, предписывающій имъ принять подъ свое покровительство имѣнія Кіево-пустыннаго Никольскаго монастыря и защищать ихъ отъ всякихъ нападеній со стороны шляхты, козаковъ и жолнеровъ. 1663. Іюня 30. 21

- XII. Письмо Львовскаго епископа, Іосифа (Шумлянскаго), въ духовенству и мірянамъ, собравшимся для избранія Кіевскаго митрополита послѣ смерти Діонисія Балабана. Епископъ извѣщаетъ соборъ о томъ, что онъ не можетъ лично принять въ немъ участія по причинѣ отдаленности своего мѣста жительства и многочисленныхъ занятій, но что онъ предоставляетъ свое мѣсто и голосъ Слуцкому архимандриту. 1663. Августа 13. 23
- XIII. Открытый листъ митрополита Іосифа Нелюбовича-Тукальскаго, выданный Слуцкому архимандриту, Феодосію Василевичу, на званіе митрополичьяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1663. Декабря 3. 25
- XIV. Охранный листъ, выданный гетманомъ Петромъ Дорошенкомъ, освобождающій имѣнія Кіево-пустыннаго Николаевскаго монастыря: села Гвоздовъ и Тростянець, отъ военныхъ повинностей. 1667. Іюня 27. 27
- XV. Письмо Виленскаго православнаго братства въ братству Слуцкому, содержащее извѣстіе о томъ, что на сеймѣ уничтожена прямая зависимость православныхъ братствъ отъ Константинопольскаго патріарха и что они подчинены власти епископовъ. 1676. Октября 1. 29
- XVI. Открытый листъ митрополита Антонія Винницкаго, выданный Слуцкому Архимандриту, Теофану Креховецкому, на званіе митрополичьяго намѣстника въ той части Кіевской епархіи, которая находилась въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1679. Апрѣля 12. 30
- XVII. Универсалъ короля Іоанна III Луцкому Крестовозвоздвиженскому братству, приглашающій его членовъ явиться въ Люблинъ на «colloquium» назначенное королемъ для примиренія Православной и Уніятской церковей. 1679. Октября 9. 31
- XVIII. Присяга, данная: Кнземъ Вацлавомъ Четвертинскимъ, Даниломъ Братковскимъ и Андреемъ Гулевичемъ, депутатами отъ православныхъ дворянъ Волынскаго воеводства, выбранными на съѣздъ, созванный королемъ въ Люблинѣ, для устройства церковныхъ дѣлъ въ речискополи-

той. Депутаты приносят клятву въ томъ, что они не дадутъ согласія на принатіе догматовъ, не согласныхъ съ ученіемъ Православной церкви. 1679. Декабря 9. . . 32

- XIX.** Жалоба монаховъ Кіево-пустыннаго Николаевскаго монастыря на сондецкаго старосту, Яна Липскаго, и на жену его, Екатерину, о томъ, что они отправили отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на село Зубковичи, принадлежащее монастырю въ силу дарственной записи дворянина Михайла Павши, еще сначала XVI столѣтія. Посланные слуги ограбили экономическій дворъ и село, присоединили послѣднее къ имѣніямъ Липскихъ и, взявши въ плѣнъ управляющаго Зубковичами, монаха Сильвестра, держать его въ господской тюрьмѣ въ мѣстечкѣ Звагль. 1680. Мая 6. . . 34
- XX.** Письмо Львовскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, въ уніятскому митрополиту, Кипріяну Жоховскому, содержащее соображенія и извѣстія, относительно предложеннаго королемъ возобновленія церковной уніи. 1680. Сентября 20. 37
- XXI.** Письмо Львовскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, въ митрополиту Жоховскому, содержащее заявленіе желанія согласиться на церковную унію на предстоящемъ сеймѣ. 1680. Сентября 21. 38
- XXII.** Пункты, представленные уніятскими епископами папскому нунцію, заключающіе требованія, необходимыя, по ихъ мнѣнію, для водворенія уніи на Руси. 1681. (Въ Мартѣ). 39
- XXIII.** Пункты, составленные уніятскимъ митрополитомъ Жоховскимъ и Львовскимъ епископомъ Шумлянскимъ отъ имени якобы цѣлаго народа Русскаго, заключающіе требованія и желанія высшаго уніятскаго духовенства. 1681. (Въ Мартѣ). 41
- XXIV.** Пункты, опредѣляющія льготы и права, жалуемые уніятамъ, постановленные комиссіею назначенною королемъ для этой цѣли. 1681. Марта 18. 43
- XXV.** Соображенія, представленные польскому правительству уніятскими епископами о томъ, чтобы до болѣе удобнаго времени держать въ тайнѣ вновь постановленные мѣры о насильственномъ введеніи уніи и чтобы приготовить въ нимъ постепенно народъ и пра-

- вославное духовенство, изъ опасенія, въ противномъ случаѣ, восстанія и вмѣшательства сосѣднихъ державъ во внутреннія дѣла речипосполитой. 1681. (Въ Мартѣ). 47
- XXVI. Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III Сильвестру Тваровскому на званіе Овруцкаго архимандрита. 1681. Марта 31. 50
- XXVII. Универсалъ короля Іоанна III, предписывающій всѣмъ войскамъ, состоящимъ на службѣ речипосполитой, не брать провіанта и денежныхъ сборовъ съ имѣній, принадлежащихъ Киево-пустынному Нивольскому монастырю, находящихся въ Овруцкомъ повѣтѣ, и не располагаться постоемъ въ этихъ имѣніяхъ. 1681. Марта 31. 52
- XXVIII. Постановленія о мѣрахъ для защиты Православія, составленныя на сѣздѣ депутатовъ ставропогійскихъ православныхъ братствъ, въ Новомъ Дворѣ. 1681. Августа 19. 53
- XXIX. Письмо санецкаго старосты, Яна Липскаго, къ управляющему Лабунскимъ имѣніемъ, дворянину Самборжецкому, содержащее выговоръ за то, что эконоомъ села Барашова оскорбилъ ругательствами и грозилъ побоями монаху Кіевскаго Святоникольскаго Пустыннаго монастыря, Мавовичу, явившемуся въ Лабунское имѣніе для принятія въ свое вѣденіе села, отданнаго Липскими монахамъ Святоникольскаго монастыря въ арендное пользованіе. 1682. Апрѣля 27. 57
- XXX. Письмо Санецкаго старосты, Яна Липскаго, къ эконоому села Барашовъ, Шумлянскому, содержащее въ себѣ выговоръ за оскорбленія, нанесенныя послѣднимъ монаху Кіевскаго Святоникольскаго монастыря, Мавовичу. 1682. Апрѣля 28. 59
- XXXI. Привилегія, выданная Овруцкому монастырю королемъ Іоанномъ III на право безпошлиннаго провоза соли изъ карпатскаго Подгорія. 1682. Сентября 9. 60
- XXXII. Универсалъ короля Іоанна III къ дворянамъ воеводства: Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго, предписывающій имъ не беспокоить Сильвестра Тваровскаго въ управленіи Овруцкою архимандріею и принадлежащими ей имѣніями и не поддерживать

притязаній на ту же архимандрію бѣжавшаго въ Кіевъ
Иннокентія Монастырскаго. 1692. Сентября 9. . . . 62

- XXXIII. Письмо Іоанна III къ Кіево-Печерскому архимандриту, Иннокентію Гизелю, заключающее въ себѣ предложеніе возвратити церковную утварь и серебро, отправленное Гизелю для храненія бывшимъ овруцкимъ архимандритомъ, Теофаномъ Креховецкимъ, а также требованіе, чтобы Гизель принудилъ Иннокентія Монастырскаго, поставленнаго Креховецкимъ овруцкимъ архимандритомъ и потомъ бѣжавшаго въ Кіевъ, возвратити увезенное имъ имущество и документы Овруцкаго монастыря. 1682. Сентября 9. 65
- XXXIV. Жалоба монаха Кіевскаго Пустынно-Николаевскаго монастыря, Варнавы Маковича, на жену Сондецаго старосты, Екатерину Липскую, о томъ, что ея слуги, дворяне Русецкій и Шуминскій, ворвались въ село Зубковичи, принадлежащее Пустынно-Николаевскому монастырю, выгнали изъ него Маковича, нанеши ему сильныя побои, и заграбили монастырское имущество, деньги и документы. 1682. Октября 30. 67
- XXXV. Жалоба отъ имени дворянина Станислава Цетнера на дворянина Станислава Бржескаго о томъ, что послѣдній отправилъ отрядъ вооруженныхъ слугъ въ заѣздъ на имѣнія Цетнера: Каргашинъ и Квасову. Посланные ограбили и сожгли корчму и мытный дворъ, захватили въ плѣнъ слугъ Цетнера, и потомъ, на обратномъ пути, расположились на ночлегъ въ церкви въ селѣ Квасовой, чуть было не сожгли, и на слѣдующій день, ограбивъ и опустошивъ ее, отправились къ своимъ господамъ въ Бышевь, 1683. Юня 4. 70
- XXXVI. Дипломъ, выданный королемъ Іоанномъ III епископу Львовскому, Іосифу Шумлянскому, на званіе Кіево-Печерскаго архимандрита. 1684. Февраля 6. 72
- XXXVII. Письмо Львовскаго, Галицкаго и Каменецподольскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, къ дворянамъ Овруцкаго повѣта, заключающее въ себѣ просьбу о томъ, чтобы помѣщики принудили приходскихъ священниковъ, живущихъ въ ихъ селахъ, признать надъ собою епископскую власть Шумлянскаго. 1684, Декабря 29. 74

- XXXVIII.** Грамота короля Іоанна III, подтверждающая контрактъ, по которому Львовскій уніятскій митрополитъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляетъ дворянину Лукѣ Завяличу-Мочульскому въ арендное пользованіе имѣнія, принадлежащія Кіевской митрополіи и Кіев-опечерской Лаврѣ. 1686. Апрѣля 20. 76
- XXXIX.** Грамота короля Іоанна III, жалующая дворянину Стефану Крыницкому села: Молочки, Рудку и Подгонне, принадлежавшія кіевскому Михайловскому монастырю. 1686. Марта 30. 78
- XI.** Жалованная грамота короля Іоанна III дворянину Станиславу-Казимиру Ковалевскому на села: Зубковичи, Остапы, Литки и Радогощу, принадлежавшія кіевскому Пустынно-Николаевскому монастырю. 1688 Іюня 28. 80
- XL.** Письмо Кіево-печерскаго архимандрита, Варлаама Ясинскаго, къ дворянину Самуилу Шумлянскому съ изъявленіемъ благодарности за пожертвованную Шумлянскимъ въ пользу Кіево-печерской Лавры медовую дань изъ села Грубежевки и съ присылкою ему вымѣтки о находящихся въ архивѣ Кіево-печерской Лавры документахъ, относящихся къ селу Росохы. 1688. Сентября 10. 82
- XLII.** Жалоба приходскаго священника мѣстечка Веледникъ, Мартина Спичинскаго, на игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Тершилловскаго, и на всѣхъ дворянъ Невмержицкихъ о томъ, что они напали на истца, во время проѣзда его въ Люблинъ, въ селѣ Левковичахъ, расхитили деньги, и церковныя вещи, находившіяся въ его багажѣ и нанесли побои его женѣ. 1688. Октября 14. : 84
- XLIII.** Письмо дворянина Александра Рудницкаго, управляющаго имѣніями уніятскаго Львовскаго митрополита, къ дворянину Юрію Олекшичу, упрекающее послѣдняго въ захватъ митрополичьихъ имѣній и угрожающее отраженіемъ его силою. 1692. Апрѣля 18. 87
- XLIV.** Привилегія, выданная королею Іоанною III Климентію Домарадзкому на санъ Овруцкаго архимандрита. 1693. Декабря 9. 89
- XLV.** Дипломъ, выданный Львовскимъ епископомъ, наблю-

дателемъ Сочавской митрополіи, Іосифомъ Шумлянскимъ, Климентію Домарадскому, на званіе Овручскаго архимандрита. 1694. Апрѣля 1. 91

XLVI. Жалоба дворянина Ивана (Остафія) Трипольскаго на товарищей паяцырной хоругви: Занковскаго и Подлесецкаго, о томъ, что они ворвались въ селѣ Ласвахъ въ домъ священника Никифора Русановича, преслѣдовали его съ оружіемъ въ рукахъ, и нанесли вѣсколько сабельныхъ ударовъ въ церкви, гдѣ онъ искалъ убѣжища, а также изранили Трипольскаго, пытавшагося защищать священника, и потомъ напали на домъ истца, нанесли побои его женѣ и были причиною тяжелой ея болѣзни. 1694. Іюля 1. 92

XLVII. Жалоба приходскаго священника села Ласовъ, Никифора Русановича, на ротмистра Ивана Игнатовскаго о томъ, что онъ захватилъ на улицѣ и присвоилъ себѣ лошадь истца, пріѣхавшаго въ с. Черниговцы для напутствія умирающаго прихожанина. 1694. Іюля 19. 95

XLVIII. Жалоба приходскаго священника села Хлуплянъ, Якова Никифоровича, на жолнеровъ хоругви Лигензы-Минора о томъ, что они разломали замокъ у церковной двери и заграбили вещи, отданныя прихожанами для храненія въ церкви, какъ въ мѣстѣ болѣе безопасномъ. 1694. Іюля 30. 97

XLIX. Жалоба управляющаго Чернобыльскимъ имѣніемъ, дворянина Григорія Польчевскаго, на игумена чернобыльскаго доминиканскаго монастыря, Доминика Варановскаго, о томъ, что онъ насильно захватилъ разныя доходныя статіи въ имѣніи, произвелъ многія буйства, самопроизвольно отлучилъ отъ церкви Польчевскаго, и велѣлъ запереть православныя церкви, научалъ козаковъ Палѣя и козацкаго полковника Ярему Гладкаго убить Польчевскаго, требовалъ, чтобы цехи городскіе, принадлежащіе къ православному братству, участвовали при крестныхъ католическихъ ходахъ и т. д. 1694. Октября 12. 100

L. Жалоба дворянина Казимира-Станислава Стецкаго на дворянина Ивана Полчевскаго о томъ, что онъ причиняетъ ему различныя обиды и оскорбленія и, между прочимъ, подослалъ жолнеровъ въ село истца

- Стечанку, которые напали на домъ приходского священника, избили его жену и ограбили имущество. 1694. Ноября 10. 104
- LI. Грамота короля Іоанна III жалующая Овруцкому Заручайскому монастырю имѣніа, принадлежавшіа Кіево-пустынному Николаевскому монастырю, села: Шепеличи, Остапы, Молочки, а также бортный островъ въ окрестности Овруча. 1695. Августа 2.
Грамота короля Августа II подтверждающая предъидущую, а также жалующая Овруцкому архимандриту, Климентію Демарадзкому, пожизненно села: Зубовичи и Зубревичи. 1693. Августа 20. 106
- LII. Письмо короля Іоанна III въ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому, содержащее поздравленіе по поводу возведенія его въ епископскій санъ и изъявленіе надежды на то, что онъ сохранитъ прежнее расположеніе въ речипосполитой. 1695. Сентября 6. 110
- LIII. Письмо игумена Кіево-пустыннаго Никольскаго монастыря и ректора Кіевской академіи, Іоасафа Кроковскаго, въ Луцкому православному епископу, Діонисію Жабокрицкому. Кроковскій извѣщаетъ епископа о посылкѣ ему документовъ, необходимыхъ для возвращенія, отнятой у православныхъ, Гойской коллегіи и о пріятіи въ Кіевскую академію на ея счетъ Ерофея Бартошевича, рекомендованнаго Жабокрицкимъ. 1695. Сентября 29. 114
- LIV. Жалоба отъ имени дворянина Александра Силича на его родственниковъ, дворянъ: Самуила, Антонія и Павла Силичей и Юріа Гасовскаго о томъ, что они наносятъ истцу разныя обиды и оскорбленія. Между прочимъ обвиненные врывались дважды въ дѣвичій православный монастырь, находящійся въ селѣ истца, Сельцѣ, наносили монахинямъ тяжелые побои и оскорбленія и сорвали со стѣны въ церкви портретъ брата истца, Григорія Силича. 1696. Мая 26. 113
- LV. Рѣшеніе Львовскаго, митрополитскаго, консисторскаго суда, по которому церковь святаго Василя Великаго въ Овручѣ, на основаніи документовъ, выданныхъ ей еще Русскими князьями, признается независимою отъ Овруцкихъ архимандритовъ и подвѣдомственною ис-

СТРАН.

- ключительно Киевской митрополіи, подѣ тѣмъ однако условіемъ, чтобы протоіереи, завѣдующіе церковью, оказывали архимандритамъ почтеніе, подобающее ихъ сану. 1696. Іюня 2. 115.
- LVI Актъ избранія египторовъ соборной Ковельской церкви членами Ковельскаго магистрата и членами старейшей рады. 1698. Іюня 30. 117.
- LVII Привилегія короля Августа II, выданная Луцкому епископу, Діонисію Жабоврицкому, на Овруцкую архимандрію, устраниая отъ этой должности архимандрита Климентія Домарадзкаго на томъ основаніи, что онъ не дворянинъ по происхожденію. 1698. Ноября 5 118.
- LVIII Жалоба архимандрита Овруцкаго, Климентія Домарадзкаго, на викарія Доминиканскаго монастыря, Архангела Жулинскаго, о томъ, что онъ захватилъ земли монастырскія и церковныя и причиняетъ разныя другія обиды Овруцкому монастырю. 1699. Іюня 2. . 120.
- LIX. Объявленіе комисіи, назначенной для приѣма Каменца отъ Турковъ, о томъ, что она, согласно постановленію сейма, распорядилась: отдать церковь Св. Іоанна уніятамъ, остальные же православныя церкви въ городѣ Каменцѣ опечатать. 1699. Сентября 25 . 122.
- LX Показанія, отобранныя отъ свидѣтелей въ Ковельскомъ магистратѣ, по дѣлу о нанесеніи публично обидъ и побоевъ приходскому священнику села Вербки, Ѳедору Савичу, дворяниномъ Бенедиктомъ Выговскимъ. 1699. Декабря 1. 123.
- LXI Привилегія, данная королемъ Августомъ II дворянину Казимиру Стецкому на право владѣнія селами, Димидовомъ и Литвиновкою, оставшимися въ королевскомъ распоряженіи послѣ смерти козацкаго полковника, Искрицкаго, а также селами: Оранемъ и Толокунемъ, принадлежавшими кievскому братству. 1699. Декабря (?) 29 125.
- LXII Жалоба игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Ѳеодосія Падальскаго на дворянина Жабоврицкаго о томъ, что

- онъ наноситъ побой и оскорбленія какъ братіи, такъ и монастырскимъ подданнымъ, грабитъ и разоряетъ монастырское имущество и угрожаетъ напасть на монастырь и перебить монаховъ. 1700. Генваря 30. . . 127
- LXIII Жалоба игумена монастырей: Дерманскаго, Дубенскаго и Святого Креста—Иеронима Бѣлакевича на дворянина Александра Дрогомира о томъ, что онъ, захвативши въ свое управленіе имѣнія вышеозначенныхъ монастырей, разорилъ оныя совершенно, крестьянъ изъ нихъ разогналъ, доходы свои присвоилъ и монаховъ довелъ до крайней нищеты, сверхъ того наносилъ имъ побои и оскорбленія и, преслѣдуя одного изъ нихъ, въжалъ въ церковь съ обнаженною саблею и продолжалъ драву внутри храма. 1700. Марта. 12. 130
- LXIV Жалоба дворянина Іосифа Гулевича на канцеляріи и писарей войсковыхъ о томъ, что они налагаютъ контрибуціи на Бѣлостоцкій монастырь, не имѣя на это права, такъ какъ монастырь этотъ основанъ предкомъ встца, епископомъ Перемышльскимъ и Самборскимъ—Симеономъ-Сильвестромъ Гулевичемъ на шляхетской землѣ и надѣленъ шляхетскимъ имѣніемъ, вслѣдствіе чего не подлежитъ взысканію военной повинности. 1700. Марта 18 134.
- LXV. Согласіе на отсрочку тяжбы, данное въ луцкомъ градскомъ судѣ тяжущимися сторонами: братствомъ луцкимъ и наследниками луцкаго подкоморія, Владиміра Гулевича, по дѣлу о неуплатѣ послѣднимъ братству суммы, отказанной ему въ духовномъ завѣщаніи Владиміра Гулевича. 1700. Мая 19. 136
- LXVI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ луцкое братство, основанное при церкви Воздвиженія честнаго креста, во владѣніе землями и угодіями, находящимися на предмѣстіи города Луцка и заложеными братству дворяниномъ Александромъ Болоховичемъ Гуляницкимъ за 100 злотыхъ.—1700. Мая 22 138
- LXVII. Отчетъ (визита), представленный намѣстникомъ Владимірскаго униатскаго епископа, Данииломъ Коротынскимъ, о состояніи церквей и духовенства въ Збаражской благочиніи. 1700. Августа. 13—14. . . 140
- LXVIII. Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія

Жабоврицкаго, на дворянина Крштофа Манецкаго о томъ, что онъ, проѣзжая черезъ село Вельбуйное, нанесъ побои мѣстному приходскому священнику, Степану Петрыковскому, а потомъ, когда священникъ, укрываясь отъ преслѣдованія, затворился въ своемъ домѣ, то Манецкій сталъ стрѣлять черезъ окно изъ лука и убилъ его. 1700. Августа 27. 145

LXIX. Отчетъ официала уніятской Владимірской епархіи, Давіила Корытынскаго о мѣразъ, употребленныхъ имъ для присоединенія въ унію игумена Збаражскаго православнаго монастыря и о отобраніи въ Унію православныхъ церквей въ городъ Збаражъ. 1700 Августа 29. 148

LXX. Жалоба приходского священника села Горныхъ Кудринецъ, Николая Вандюрейка на дворянина Ивана Чекаловскаго о томъ, что онъ присвоилъ себѣ хлѣбъ, принадлежащій вѣсту, и потомъ, когда священникъ явился требовать возврата отнятаго, то Чекаловскій нанесъ ему оскорбленія и побои. 1700. Ноября 20. 153

LXXI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ королевскій мандатъ Овруцкому архимандриту, Климентію Домарацкому, требующій его въ королевскій ассесорскій судъ вслѣдствіе жалобы на него луцкаго епископа, Діонисія Жабоврицкаго, о томъ, что Домарацкій незаконно занялъ Овруцкую архимандрію, такъ какъ онъ не дворянинъ по происхожденію. 1700. Декабря 29. 14

LXXII. Жалоба овруцкаго архимандрита, Климентія Домарацкаго, на нареченнаго Луцкаго и Острожскаго епископа, Діонисія Жабоврицкаго, о томъ, что онъ и проситъ для себя у короля привилегію на Овруцкую архимандрію, раньше уже пожалованную Домарацкому. 1701. Генваря 3. 156

LXXIII. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности позвы, требующіе къ суду дворянъ: Минцовскихъ и Гуляницкихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ кременецкаго братства о томъ, что они захватили имущество, отказанное на пользу братства по завѣщанію братчиками, и отказываются оное возвратить. 1701. Генваря 20, 158

LXXIV. Жалоба уніятскаго священника Андрея Жиковича,

- на дворянина Станислава Красускаго о томъ, что онъ нанесъ истцу публично раны и побой. 1701. Февраля 12. 159
- LXXV. Грамота, данная королямъ Августомъ II. нареченному епископу Луцкому, Діонисію Жабокрицькому, представляющая ему право ставить и смѣнять священниковъ и игуменовъ во всѣхъ православныхъ церквахъ и монастыряхъ, находившихся въ королевскихъ имѣніяхъ въ воеводствахъ: Киевскомъ, Волынскомъ и Брацлавскомъ. 1701. Февраля 15. 161
- LXXVI. Мандатъ королевскій, требующій въ задворный ассесорскій судъ нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабокрицькаго, вслѣдствіе жалобы на него Овруцкаго архимандрита, Климентія Домарадзкаго, о томъ, что Жабокрицькій, пользуясь невѣденіемъ короля, Августа II, выхлопоталъ для себя жалованную грамоту на Овруцкую архимандрію, на которую Домарадзкій получилъ такую-же грамоту отъ короля Іоанна III. 1701. Февраля 23. 163
- LXXVII Мандатъ королевскій, требующій къ суду православнаго Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицькаго, по жалобѣ на него Львовскаго уніятскаго епископа, администратора Луцкой уніятской епархіи, Іосифа Шумлянскаго, о томъ, что Жабокрицькій выхлопоталъ у короля привилегію на Госкій монастырь и на село Курозваны, принадлежащее, въ силу болѣе давней привилегіи, уніятскому Луцкому епископу. 1701. Марта 6. 165
- LXXVIII. Жалоба дворянина Александра Залесскаго на дворянъ: Станислава, Адама и другого Станислава Ольбенскихъ о томъ, что они наносятъ ему различныя обиды и, между прочимъ, въ его отсутствіи избили живущаго въ его имѣніи, приходского священника, выгнали его изъ прихода, разорили его домъ и отняли земли. 1701. Марта 17 167
- LXXIX. Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на игумена Бѣлостовскаго монастыря, Феодосія Падальскаго, и на дворянина Іосифа Гулевича, етитор того-же монастыря, о томъ, что они нападали на истца, наносили ему различныя оскорбленія, грозили смертью и били его слугъ. 1701. Мая 9 170

- LXXX.** Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на игумена и братію Бѣлостоцкаго монастыря о томъ, что они напали на него въ селѣ Бѣлостокѣ съ толпою вооруженныхъ слугъ и крестьянъ, въ то время, когда онъ арестовалъ еврея арендатора монастырскаго, съ которымъ онъ имѣлъ тяжбу, избили и поранили двухъ шляхтичей, слугъ Путошинскаго, и гонялись за нимъ, желая его умертвить. 1701. Мая 19. . . . 172
- LXXXI.** Жалоба игумена Бѣлостокскаго монастыря, Θεодосія Падальскаго, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ съ двумя слугами напалъ на домъ еврея арендатора въ селѣ монастырскомъ Бѣлостокѣ, избилъ его женою и сына уводилъ на веревкѣ къ себѣ; когда же игумень попросилъ его оставить плѣннаго, то онъ и его слуги нанесли побои какъ игумену, такъ и слугамъ монастырскимъ. 1701. Мая 9. 176
- LXXXII.** Жалоба ктитора Бѣлостоцкаго монастыря, дворянина Юсифа-Казимира Гулевича, на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ наносилъ различныя оскорбленія Бѣлостоцкому монастырю, не призналъ Гулевича ктиторомъ и похитилъ у послѣдняго весьма цѣннаго хорта. 1701. Мая 10. . . . 180
- LXXXIII.** Жалоба игумена Перекальского монастыря, Бенедикта Загорайскаго, на дворянъ: Степана и Антониву Данилевичей-Ческонскихъ о томъ, что они причиняли монастырю различныя обиды и, накопецъ, насильно отняли монастырскую волоку поля, согнавъ съ нея работниковъ; при этомъ Ческонская нанесла лично побои игумену и вырвала у него бороду. 1701. Юля 6. 183
- LXXXIV.** Приговоръ, составленный городскимъ людемъ судомъ, по которому рѣшено подвергнуть баниціи дворянъ: Казимира и Софію Езербовскихъ за неявку ихъ въ судъ на назначенный срокъ къ отвѣту, вслѣдствіе жалобы на нихъ священника Козьмы Донаевскаго о томъ, что они нанесли ему публично разныя оскорбленія и тяжелые побои и держали его въ тюремномъ заключеніи. 1701. Сентября 30. . . . 185
- LXXXV.** Заявленіе дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ сидѣлъ въ тюрьмѣ и уплатилъ штрафы, согласно рѣшенію Люблинскаго трибунала, за обиды, нанесенныя имъ Бѣлостоцкому монастырю, игумень-же

- Падальскій штрафовъ, на него возложенныхъ, не уплатилъ, бѣглыхъ крестьянъ Путошинскаго не выдалъ и похвалялся разорить его продолженіемъ процесса. 1702. Генваря 31 189
- LXXXVI.** Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря, на дворянъ: Богуслава, Анастасію и Владислава Путошинскихъ и Рафаила Карлинскаго, о томъ, что они съ толпою вооруженныхъ слугъ отняли насильно монастырское имѣніе, часть села Бѣлаго Стока, заложное монастырю предками Путошинскихъ. 1702. Марта 2 191
- LXXXVII.** Рѣшеніе луцкаго гродскаго суда по дѣлу между дворяниномъ Адрианомъ Збійовскимъ и Острожскимъ протоіереемъ, приходскимъ священникомъ села Здолбицы, Андреемъ Терпиловскимъ. Збійовскій обвинялъ протоіерея въ поджогъ своего двора и въ растройство своего хозяйства посредствомъ колдовства, и началъ процессъ въ Луцкой (уніятской) консисторіи, которой послѣдній не подсуденъ. Судъ отложилъ окончательное рѣшеніе дѣла до собранія показаній свидѣтелей, а между тѣмъ заставилъ священника возвратить Збійовскому собранные для дѣла документы и не допустилъ его апеллировать въ трибуналъ. 1702, Марта 8 193
- XXXVIII.** Жалоба игумена Четвертинскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, на дворянъ: Богуслава и Кристину Горайновъ о томъ, что, по ихъ приказанію, слуги и крестьяне ихъ ворвались насильно въ Четвертинскій монастырь, нанесли тяжелые побои намѣстнику, Θεодосію Стояновскому, и увели силою изъ монастыря инокиню Агафію Масальскую; Горайны продержали послѣднюю два дня въ своемъ замкѣ въ Четвертни, въ тюрьмѣ, потомъ перевели подъ стражею въ село Озеры, гдѣ Горайнова приказала ее жестоко высѣчь и потомъ, раздѣвъ до нага, выгнать изъ села. 1702. Апрѣля 20 196
- LXXXIX** Жалоба монаховъ Бѣлостоцкаго монастыря на дворянина Владислава Путошинскаго о томъ, что онъ дозволяетъ своимъ слугамъ преслѣдовать евреевъ и крестьянъ, живущихъ на монастырской землѣ. 1702. Юня 2 199

- ХС.** Жалоба дворянина Самуила Пацковского, на дворянина Христофора Ржещовскаго о томъ, что крестьяне части села Будычеводъ, принадлежащей послѣднему, встревожившись прїѣздомъ въ село монаха Вармелитскаго ордена, заперли церковь, отдали ключи послѣднему Ржещовскаго, Гордію, и объявили, что они убьютъ всендза, если онъ насильно захочетъ служить обѣдно въ церкви. 1702. Іюня 23. 201
- ХСІ.** Универсалъ князя Януша Вишневецкаго, къ духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его волынскихъ имѣніяхъ. Князь объявляетъ о томъ, что епископы Луцкій и Острожскій, Діонисій Жабоврицкій, принявъ унию; вслѣдствіе того князь возвращаетъ въ его распоряженіе тѣ приходы, которые раньше онъ имѣлъ подъ власти Луцкаго епископа и приписалъ къ другимъ епархіямъ. Притомъ князь предписываетъ всемъ приходскимъ православнымъ священникамъ, подъ угрозю штрафа, лишенія мѣста и смертной казни, подчиняться епископу и не входить въ сношенія съ кievскимъ духовенствомъ; наблюденіе за исполненіемъ своего распоряженія онъ поручаетъ экономамъ своихъ имѣній. 1702. Сентября 2. 203
- ХСІІ.** Универсалъ литовскаго подьячюшаго, Ивана Вашовскаго, къ духовенству, живущему въ его имѣніяхъ, о томъ, чтобы они находились въ послушаніи епископа Луцкаго и Острожскаго, Діонисія Жабоврицкаго, согласно распоряженію уніятскаго митрополита, Льва Шлюбича-Заленскаго 1702. Сентября 22. 205
- ХСІІІ.** Универсалъ князя Михаила-Серватія Вишневецкаго, гетмана польнаго литовскаго, къ духовенству и мірянамъ, живущимъ во всѣхъ его Волынскихъ имѣніяхъ, предписывающій имъ перейти въ унию и подчиниться Луцкому уніятскому епископу. 1703. Января 8. 207
- ХСІV.** Жалоба дворянина Ивана Овсяницкаго, управляющаго битайгородскимъ имѣніемъ и приходскаго Битайгородскаго священника, Николая Бучкевича; на дворянина Самуила Поплинскаго о томъ, что онъ ругалъ позорными словами священника Бучкевича, назвалъ его мятежникомъ, упрекалъ въ крестьянскомъ происхожденіи и публично навесъ ему побой. 1703. Февраля 3. 208

- ХСV.** Жалоба отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на жену Купинскаго старосты, Теофілу Бонажевскую, о томъ, что она причиняла разнымъ обиды уніятскому духовенству и, въ послѣднее время, приняла подъ свое покровительство священника Леонтія Лелявскаго, отлученнаго Жабокрицкимъ отъ церкви, дозволяла ему въ своемъ имѣніи исполнять церковныя требы, приказала своимъ вѣрстьянамъ почитать его приходскимъ священникомъ и не отдала ключей отъ церкви комиссарамъ епископа. 1703. Марта 14. . 209
- ХСVI.** Жалоба управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Дунина-Лабендскаго на благочиннаго изъ города Межибожа, Игнатія Кардаша, о томъ, что онъ не возвратилъ имущества—даннаго ему на храненіе приходскимъ священникомъ села Пилявецъ, Александромъ, потомъ, ложно обвинивъ послѣдняго въ возмущеніи и разногласіи по дѣламъ вѣры, приказалъ его стянуть съ лошади и избить палками на рынкѣ въ Межибожѣ, а лошадь заграбить; когда-же Лабендскій требовалъ у него удовлетворенія, то Кардашъ публично нанесъ и ему оскорбленія. 1703. Апрѣля 26. 212
- ХСVII.** Жалоба межибожскаго протоіерея, Игнатія Кардаша, на управляющаго селомъ Пилявцами, дворянина Ивана Лабендскаго, о томъ, что онъ нанесъ протоіерею оскорбленія и побои, принявъ подъ свое покровительство приходскаго Пилявецкаго священника, Александра, нарушившаго каноническія правила и, вслѣдствіе того, подвергнутаго протоіереемъ отвѣтственности. 1703. Мая 10. 213
- ХСVIII.** Грамота короля Августа II, предоставляющая Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому, вслѣдствіе принятія имъ уніи, право ставить и смѣнять игуменовъ въ монастыряхъ и священниковъ въ приходдахъ во всѣхъ королевскихъ имѣніяхъ на пространствѣ дѣлой речипосполитой. 1703. Іюля 10. 214
- ХСIX.** Жалоба генеральнаго оффиціала уніятскаго Каменецкаго собора, Кирила Шумлянскаго, на дворянъ: Альберта Кухарскаго и Михаила Домбровскаго о томъ, что они оскорбили епископа Іосифа Шумлянскаго во

время исполненія имъ обязанностей по должности.
1703. Юля 16. 217

- C. Жалоба отъ имени уніятскаго Львовскаго, Галицкаго и Каменецъ-Подольскаго епископа, Іосифа Лумлянскаго, на дворянина Альберта Кухарскаго, о томъ, что онъ въ сопровожденіи своихъ слугъ и пріятелей началъ на епископа, во время пребыванія послѣдняго для исполненія своей должности въ Каменцѣ, ворвался насильно въ баню, гдѣ тогда отдыхалъ епископъ, обесчестилъ его оскорбительными словами, потомъ обругалъ его слугъ и собравшееся къ епископу уніятское духовенство и одному изъ священниковъ нанесъ побой. 1703. Юля 16. 218
- СІ. Жалоба дворянина Богуслава Горайна на игумена Четвертинскаго мужскаго монастыря, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ опустошилъ дѣвичій Четвертинскій монастырь, находящійся въ имѣніи, принадлежащемъ Горайну, монахинь изъ него выгналъ и вообще совершалъ поступки неприличные его званію. 1703, Сентября 5. 221
- СІІ. Жалоба дворянина Михаила Гумецкаго на дворянина Іосифа Лянцворонскаго о томъ, что осадчій Федоръ, подданный Лянцворонскаго, нанесъ побой священнику Стефану Сениченку, и вырвалъ ему волосы изъ головы за то, что священникъ не согласился повѣнчать его при условіяхъ, запрещенныхъ каноническими правилами. Когда-же священникъ обратился съ жалобою къ Лянцворонскому, то послѣдній не только не наказалъ виновнаго, но еще приказалъ слугамъ своимъ напасть на домъ священника. 1703. Сентября 16. 223
- СІІІ. Явка происходившаго въ 1691 году, 7 Марта, акта избранія прихожанами церкви во имя Рождества Богородицы, находившейся въ предмѣстіи города Кременца, Туникахъ, мѣщанина кременецкаго, Петра Едкевича, своимъ приходскимъ священникомъ. Едкевичъ обѣщаетъ отстроить на свой счетъ церковь, послѣ того какъ будетъ рукоположенъ епископомъ въ санъ священника и займетъ приходъ. 1703. Ноябрь 28. 224

- СIV.** Жалоба инстингатора уніятской Владимірской епархіи, Григорія Луповича, на эконема Турійской волости, Ивана Гирфельштына, о томъ, что онъ приказалъ нанести истцу жестокіе побои во время отправления имъ должности. 1703. Декабря 3. 226
- CV.** Универсалъ князя Януша-Антонія Вишневецкаго, предписывающій духовенству и мірянамъ, живущимъ въ его имѣніяхъ: волостяхъ Чарторійской и Колковской, перейти въ унию и подчиниться Луцкому уніятскому епископу. 1703. Декабря 20. 229
- CVI.** Предписаніе князя Януша Вишневецкаго приходскимъ священникамъ мѣстечекъ: Трояновки и Лесневки и прилегающихъ къ нимъ селъ о томъ, чтобы они дѣйствовали въ унию и подчинились власти Луцкаго уніятскаго епископа. 1704. Генваря 10 230
- CVII.** Жалоба дворянина Федора Павши на дворянина Казимира Прушинскаго о томъ, что онъ наноситъ Павшѣ различныя обиды, а также о томъ, что Прушинскій нанесъ жестокіе побои приходскому священнику села Скороднаго, Іосифу Загоровскому, и заграбилъ принадлежавшее ему имущество 1704. Марта 22. 232
- CVIII.** Духовное завѣщаніе мѣщанки Маріи Проньки, по которому она отзываетъ домъ в известную сумму денегъ въ пользу Каменецкаго Свято-троицкаго братства. 1704. Мая 8 235
- СIX.** Жалоба приходскаго священника села Студеницы, Федора Будка, на дворянина Валентина Залевскаго, управляющаго этимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ безъ разрѣшенія и вѣдома епархіальнаго начальства недопускаетъ священника служить и даже запрещаетъ ему входить въ церковь.—1704. Мая 1. 236
- СX.** Жалоба приходскаго уніятскаго священника села Варвовичи, Максима Буфталовскаго, на дворянина Казимира Аксака, о томъ, что онъ наноситъ истцу различныя обиды и оскорбленія: отнимаетъ церковныя земли и пашьку, грабитъ вещи священника и высккиваетъ съ него незаконно военную контрибуцію, не дозволяетъ плотникамъ строить церкви, запрещаетъ крестьянамъ варить въ храмовые праздники ихъ медь, тре-

буеть священника на Барщину, истязаетъ его слугъ и, наконецъ, приказатъ одному изъ прихожанъ вести его за волосы черезъ улицу, чѣмъ подаль поводъ насмѣхаться надъ унию, безъ того ненавистною для крестьянъ. 1704. Мая 19. 238

СХІ. Жалоба дворянина Казимира Прушинскаго на дворянина Федора Шавцу о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя обиды и потомъ написалъ на него исполненную клеветы жалобу, обвиняя его въ разныхъ небывалыхъ поступкахъ; онъ, между прочимъ, утверждалъ, что Прушинскій наносилъ побой священнику Иосифу Загоровскому и грабилъ его вещи. Прушинскій отрицаетъ эти факты и, напротивъ того, самъ обвиняетъ священника въ нетрезвой жизни, въ пристрастїи къ охотѣ и въ присвоенїи себѣ неправильно шляхетской фамиліи. 1704. Сентября 5. 248

СХІІ. Контрактъ, по которому Львовскій униатскій епископъ, Іосифъ Шумлянскій, предоставляетъ въ трехлѣтнее арендное владѣніе дворянину Самуилу Шумлянскому имѣніи, принадлежавшія Кіевской православной митрополіи и Кіевопечерской архимандрїи и отчисленныя въ пользу униатскаго духовенства. Въ контрактѣ имѣнія эти перечисляются. 1705. Генваря 29. 247

СХІІІ. Жалоба священника Юрія Нагачевскаго на дворянъ: Михаила и Марїанну Водарицкихъ и Екатерину Лесницкую, о томъ, что Водарицкїи нападали на его домъ и выломали въ пемъ двери, а жена, вмѣстѣ съ Лесницкою, ворвавшись, нанесли жестокіе побои женѣ священника, Аннѣ. 1705. Октября 22. 250

СХІV. Жалоба священника Андрея Лебедовича на евреевъ Фридмана и Насана о томъ, что они нанесли ему тяжелые побои, а также на дворянина Станислава Бабинскаго, управляющаго седомъ Калями, въ которомъ жили обвиненные евреи, о томъ, что онъ оставилъ безъ вниманїя жалобу на нихъ священника. 1705. Декабря 22. 252

СХV. Жалоба приходскаго священника села Безносковецъ, Андрея Лебедовскаго, на владѣльца части того-же се-

ла, дворянина Ивана Ивашкевича, о томъ, что онъ верхомъ и съ оружіемъ подъѣхалъ къ церковнымъ дверямъ, потребовалъ къ себѣ священника, стоявшаго въ облаченіи у алтаря, поносилъ бранными словами, прицѣливался въ него изъ пистолета и, когда священникъ бѣжалъ въ церковь, то Ивашкевичъ изрубилъ на немъ саблею ризы. 1706. Апрѣля 28. 254

СХVI. Жалоба Лудскаго епископа, Діонсія Жабокрицкаго, на дворянъ: Александра и Софію Немиричей, о томъ, что, по ихъ наущенію и указанію, вооруженный отрядъ неизвѣстныхъ истцу людей напалъ на его село Жеревцы и ограбилъ спрятанное тамъ имущество, принадлежавшее какъ лично Жабокрицкому, такъ и епископской Лудвой кааедрѣ.—1706. Іюля 29. 255

СХVII. Жалоба приходскаго священника села Врублевецъ, Константина Маличченка, на дворянина Александра Кобельскаго о томъ, что онъ насильно увелъ священника изъ села, рубилъ ему саблею бороду, наносилъ побои какъ ему, такъ и женѣ его, заставилъ дать себѣ выкупъ на освобожденіе и, наконецъ, частыми нападеніями на домъ священника, принудилъ его бѣжать изъ села и скрываться въ чужихъ домахъ. 1706. Октября 5. 259

СХVIII. Явка презенты, выданной въ 1701 году дворяниномъ Михаиломъ-Францискомъ Ржевускимъ священнику Ѳедору Добровлянскому на право занять приходъ въ имѣніи Ржевускаго, мѣстечкѣ Орининѣ. Ржевускій предоставляетъ приходъ Добровлянскому по желанію прихожанъ и уничтожаетъ презенту, выданную имъ раньше на тотъ-же приходъ священнику Ломиковскому; онъ освобождаетъ притомъ священника отъ барщины, чинша и даней въ пользу помѣщика и предоставляетъ ему право бесплатно пользоваться мельницею. 1706. Ноября 2. 261

СХIX. Жалоба вназей Четвертинскихъ: Гавріила и Сильвестра, нареченнаго епископа Бѣлорусскаго, на дворянина Богуслава Гораина о томъ, что онъ насильно завладѣлъ Четвертинскимъ монастыремъ, основаннымъ предками истцевъ, разорилъ его имущество и желаетъ превратить его въ приходскую церковь. 1706. Ноября 8. 262

- СХХ.** Жалоба священника Алексѣя Мартышевича на подольскаго сварбника, Іосифа Ланцборонскаго, о томъ, что онъ пригласилъ истца, отправлявшагося на освященіе церкви, въ свой домъ, заставилъ насильно, приложивъ саблю къ горлу и приказавъ его бить слугамъ, пить водку и медъ; потомъ приказалъ своимъ слугамъ отвести его силою черезъ городъ въ шиновъ и тамъ опять насильно принуждалъ его къ употребленію наптковъ. 1706. Декабря 9. 265
- СХХІ.** Жалоба дворянина Владислава Путошинскаго на старшаго своего брата, Адама Путошинскаго, на его друзей и слугъ, а также на игумена Бѣлостоцкаго монастыря, Іосифа Балабана, о томъ, что обвиненные наносили истцу многія и различныя обиды, между прочимъ, во время храмоваго праздника въ селѣ Гати, они взяли изъ церкви домой икону Св. Дмитрія, и игумень Балабанъ служилъ службу въ ихъ домѣ; потомъ они объяснили русскимъ военнымъ людямъ, квартировавшимъ въ той мѣстности, что они вынуждены были поступить такимъ образомъ, потому что Владиславъ Путошинскій, принявъ унию, не пускаетъ ихъ, какъ православныхъ, въ церковь. Вслѣдствіе этого объясненія, русскіе солдаты нападали нѣсколько разъ на дворъ истца. 1707. Мая 7. 267
- СХХІІ.** Жалоба священника Іоанна Падальскаго на дворянина Юрія Козырскаго о томъ, что слуги его наносили побой истцу и одному изъ его причетниковъ, самъ-же Козырскій присвоилъ себѣ повозку, купленную истцемъ, и угрожалъ ему побоями, когда онъ явился просить объ ея возвратѣ. 1707. Іюня 16. . 275
- СХХІІІ.** Жалоба приходскаго священника села Зберезя, Александра Ломиковскаго, на дворянина Ивана Татомира о томъ, что онъ наносилъ истцу разныя оскорбленія и обиды и рубилъ его саблею, угрожая ему мщеніемъ за то, что истецъ осмѣливается жаловаться въ судъ на шляхтичей. 1707. Іюня 27. 276
- СХХІV.** Обѣтъ, данный княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, епископомъ Бѣлорусскимъ, при рукоположеніи его въ епископскій санъ. Князь Четвертинскій

общицать ревностно исполнять епископскія обязанности, блюсти чистоту Православной вѣры и не уклоняться отъ зависимости отъ Кіевской митрополіи. 1707 (?). 277

- СХХV.** Жалоба священника Іосифа Карасевича на управляющихъ мѣстечкомъ Грицовомъ, дворянъ Стефана и Андрея Петровскихъ, о томъ, что они, не смѣтри на презенту, данную Карасевичу владѣльцемъ Грицова, Сьрадскимъ воеводою, Одровонжемъ - Пенѣонжемъ, взяли подарокъ отъ соискателя его на должность приходского священника, нападали вмѣстѣ съ крестьянами на церковь, бросали на полъ антиминь, отнимали церковные ключи и т. п. и, наконецъ, дозволили крестьянамъ выгнать изъ мѣстечка Карасевича, которыхъ они были недовольны, какъ уніятомъ, и вручить приходъ другому лицу. 1708. Генваря 26. 281
- СХХVI.** Универсалъ Львовскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго, разрѣшающій священнодѣйствовать Овруцкому протоіерею, Симеону Комару, въ видѣствіе оказаннаго имъ смиренія передъ епископскою властью. Шумлянскій прежде отрѣшилъ было Комара подѣ предлогомъ двоеженства. 1708. Генваря 27. 283
- СХХVII.** Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на своего пасынка, Николая Шаснаго Гулевича и на племянника—Юрія Жабокрицкаго о томъ, что они ворвались съ толпою вооруженныхъ слугъ въ Луцкій замокъ, въ домъ епископа, приказали укладывать его вещи и приготавливать экипажи, желая его увести съ собою и отправить въ ссылку; они удалились только въ видѣствіе большого стеченія народа, но общицали вторично исполнить свое намѣреніе съ большимъ успѣхомъ. 1708. Апрѣля 18. 289
- СХХVIII.** Жалоба Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрицкаго, на своего пасынка, Николая Шаснаго Гулевича, и на племянника, Юрія Жабокрицкаго, о томъ, что они принудили его бѣжать къ гетману Сенявскому и, въ его отсутствіи, разорили его село Радоховку, захватили и уничтожили его документы, завладѣли блаженіемъ съ подписью епископа и злоупотребили имъ и т. п. 1708. Юня 27. 291

- СXXXIX.** Универсалъ Юрія Винницькаго, епископа Перемишльскаго и Самборскаго, управляющаго временно, послѣ смерти Іосифа Шумлянскаго, имѣніями и духовенствомъ уніятской митрополіи, представляющій властѣ надъ духовенствомъ въ Кіевскомъ воеводствѣ, а также управленіе митрополіи имѣніями и Госспліи монастыремъ—Луцкому епископу, Діонисію Жабокрицкому. 1708. Августа 25. 295
- СXXX.** Универсалъ гетмана великаго короннаго, Адама-Николая Сѣнявскаго, предписывающій мірянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства подчиниться епископской власти Діонисія Жабокрицкаго, такъ какъ воеводство это причислено временно къ Луцкой епархіи за смертью уніятскаго митрополита, Льва Зеленскаго, и Львовскаго уніятскаго епископа, Іосифа Шумлянскаго. 1708. Сентября 7. 297
- СXXXI.** Жалоба Бѣлорусскаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго на владѣльца мѣстечка Четвертни, дворянина Ивана-Богуслава Гораина, о томъ, что онъ перенесъ церковь, не принадлежавшую ему въ мѣстечкѣ, основанную князьями Четвертинскими, въ другое мѣсто и поручилъ ея приходъ не монахамъ, согласно желанію основателей, а приходскому священнику, не подчиняющемуся власти епископа. Когда же князь Четвертинскій пріѣхалъ съ намѣреніемъ основать монастырь и отстроить разрушенную церковь, то Гораинъ напалъ на него съ толпою слугъ и угрозами заставилъ бѣжать изъ Четвертни. 1708. Сентября 17. 299
- СXXXII.** Презента, выданная Брацлавскимъ воеводою, Александромъ Конецпольскимъ, священнику Теодору Сахновичу на право занятія прихода въ имѣніи Конецпольскаго, Корнинѣ. Владѣлецъ выдастъ презенту вслѣдствіе приватія Сахновичемъ уніи. 1708. Сентября 19. , 303
- СXXXIII.** Приказъ войскамъ гетмана Адама Сѣнявскаго, запрещающій имъ назначать постой и взимать другія военныя повинности съ уніятскаго духовенства въ епархіяхъ: Львовской, Галицкой и Подольской, находя-

- щихся временно въ управленіи Перемишльскаго епископа, Юрія Винницкаго. 1708. Октября 19. 304
- CXXXIV.** Жалоба отъ имени Острожскаго протоіерея, Андрея Терпиловскаго на подстоіія волинскаго, Андрея Ледоховскаго о томъ, что онъ отнялъ земля, отписанныя церкви Св. Николая въ Острогѣ еще княземъ Даниломъ и княгинею Василисою Острожскими, и истребилъ лѣсъ, принадлежащій той-же церкви. 1709. Апрѣля 3. 306
- CXXXV.** Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Доминика Лесьницкаго о томъ, что онъ навесъ женѣ истца тяжелые побои на рыноѣ въ Кременцѣ, а потомъ обесчестилъ самаго истца, представлявшаго ему незаконность его поступка. 1709. Апрѣля 24. 308
- CXXXVI.** Грамота Киевскаго митрополита, Іоасафа Кроковскаго, заключающая въ себѣ протестъ противъ захвата Слуцкой архимандріи и подчиненныхъ ей церквей Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ. Митрополитъ уничтожаетъ всѣ распоряженія Бѣлорусскаго епископа и поручаетъ управленіе церквями въ княжествахъ: Слуцкомъ и Копильскомъ, Слуцкому архимандриту, въ качествѣ своего намѣстника. 1709. Іюля 6. 310
- CXXXVII.** Посланіе отъ сеймика дворянъ воеводства Волинскаго къ дворянамъ: Щасному Гулевичу и Юрію Жабокрыцкому, предлагающее имъ прекратить нападенія на епископа Луцкаго, Діонисія Жабокрыцкаго, подъ опасеніемъ разрыва съ дворянами цѣлаго воеводства. 1709. Іюля 10. 314
- CXXXVIII.** Жалоба Овруцкаго уніятскаго благочиннаго, Симеона Комара, отъ имени Луцкаго епископа, Діонисія Жабокрыцкаго, на нѣкоторыхъ землевладѣльцевъ Киевскаго воеводства о томъ, что они запрещаютъ приходскимъ священникамъ своихъ сель повиноваться Жабокрыцкому, бывать на назначенныхъ послѣднимъ сѣздахъ и получать отъ него антимиасы и св. миро. 1709. Іюля 19. 316
- CXXXIX.** Охранный листъ, выданный королемъ Августомъ II

- Луцкому епископу, Діонисію Жабоврицькому, для предохраненія его отъ нападеній дворянъ: Щаснаго Гулевича и Юрія Жабоврицькаго. 1709. Ноября 2 317
- CXL.** Универсалъ Перемышльскаго уніятскаго епископа, Юрія Виницькаго, въ духовенству и мірянамъ уніятскаго вѣроисповѣданія епархій Галицкой и Каменецкой, предлагающій имъ собраться въ опредѣленный срокъ во Львовъ, для избранія епископа. 1709. Декабря 10. 320
- CXLI.** Жалоба протоіерея Ѳедора Сахневича на дворянъ: Луку и Александру Доруховскихъ, о томъ, что они отняли церковныя земли въ принадлежащемъ имъ селѣ Богдашовѣ, налагали на священника большія контрибуціи и грабили его имущество, такъ что священникъ Степанъ Крута долженъ былъ бѣжать изъ села. Когда же Сахновичъ, въ качествѣ благочиннаго, отправился въ Богдашевъ для исполненія требъ, то Доруховскіе ограбили его и нанесли ему тяжелые побои. 1710. Генваря 29. 322
- CXLII.** Грамота короля Августа II, жалующая Кирилу Шумлянскому санъ уніятскаго епископа Луцкаго и Острожскаго. 1710. Апрѣля 10 325
- CLIII.** Жалоба приходскаго священника мѣстечка Китайгорода, Николая Будка, на управляющаго Китайгородскимъ имѣніемъ, дворянина Александра Герасимовича, о нанесенныхъ ему жестокихъ побояхъ. 1710. Мая 20. 327
- CXLIV.** Жалоба священника Юрія Бродовскаго на дворянина Якова Милковскаго о томъ, что онъ тяжело ранилъ одного изъ причетниковъ и истцу нанесъ сильныя побои. 1710. Мая 26 328
- CXLV.** Довѣренность, выданная протоархимандритомъ Базиліаномъ, управляющимъ Владимірскою и Брестскою уніятскою епархією, Львомъ Кишкою, игумену Верховскаго монастыря, Климентію Рожнятовскому; Кишка поручаетъ ему произвести ревизію церкви, имущества и вообще всего монастыря Жидичинскаго, поручепную ему самому Перемышльскимъ епископомъ, управляю-

нимъ, уніатскою митрополією, Юріємъ Винницькимъ.
1710, Іюня 15. 330

CXLVI. Заявленіе отъ имени Кирила Шумлянскаго, нареченнаго епископа Луцкаго и Острожскаго, о томъ, что имѣнія, принадлежащія Луцкой епископской кафедрѣ, пришли въ крайнее запустѣніе, такъ, что епископъ не находитъ возможности удалять изъ нихъ подати и воинныя повинности. 1710. Августа 5 . . . 332

CXLVII. Жалоба протоіерея Федора Крытвевича на дворянина Ивана Гуляницкаго о томъ, что онъ напалъ на него среди улицы въ Луцкѣ и разбѣлъ на немъ саблею рясу. 1710. Августа 16. 333

CXLVIII. Жалоба отъ имени дворянина Ивана Рыбинскаго на нареченнаго епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что онъ, въ качествѣ лапа уполномоченнаго отъ митрополита Винницкаго, отнялъ насильно у Рыбинскаго Радомысльское имѣніе, пожалованное ему королемъ Августомъ II. 1710. Сентября 12 . . . 335

CXLIX. Жалоба священника Константина Маличенка на дворянина Александра Харжевскаго о нанесеніи ему безъ причины тяжелыхъ побоевъ. 1710. Октября 6. 336

CL. Жалоба дворянъ Подлевскихъ на епископа Луцкаго, Кирила Шумлянскаго, о томъ, что, по его приказанію, слуги и родственники епископа, дворянка Елена Шумлянская, отняли у Подлевскихъ ихъ имѣнія, села: Межиричку и Красноборку. 1711. Августа 25. . . 337

CLI. Універсаль короля Августа II въ дворянамъ и духовенству Волынскаго воеводства, объявляющій о томъ, что онъ лишаетъ Кирила Шумлянскаго сана епископа Луцкаго и Острожскаго вслѣдствіе того, что Шумлянскій отправился рукополагаться въ Кіевъ; король ссылается на посланіе, полученное имъ отъ папы и предписываетъ дворянамъ в духовенству Волынскаго воеводства отказать въ повинненіи и признаніи Кирилу Шумлянскому. 1711. Октября 17 340

CLII. Жалоба священника Іоанна Гостынскаго на дворянъ: Андрея и Франциска Еленовскихъ о томъ, что они, пригласивъ его занять приколъ въ принадлежащемъ имъ селѣ Юсковцахъ, потребовали отъ него

25 талеровъ въ свою пользу, а также исполненія барщины; когда-же священникъ отказалъ въ исполненіи этихъ требованій, то Блендовскіе удалили его отъ прихода и захватили все его хозяйство. 1711. Октября 19. 343

CLIII. Постановленіе сеймика Волынскаго воеводства, на которомъ рѣшено между прочимъ лишить епископскаго сана Кирила Шумлянскаго за то, что онъ не захотѣлъ присоединиться къ униі и поѣхалъ рукополагаться не къ униатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному—въ Кіевъ.—Дворяне волынскіе соглашаются, по предложенію короля, подчинить Луцкую и Острожскую православную епархію управленію Холмскаго униатскаго епископа и объявляетъ недѣйствительнымъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. 1711. Декабря 7. 344

CLIV. Актъ освидѣтельствованія Овруцкимъ градскимъ судомъ тѣла приходскаго священника села Вязовки, Симеона, убитаго Константиномъ Шайковскимъ. 1711. Декабря 11. 348

CLV. Объявленіе дворянки Анастасіи Якубовской о томъ, что Константинъ Шайковскій, убившій священника села Вязовки, Симеона, бѣжалъ изъ тюрьмы. 1711. Декабря 22. 349

CLVI. Мандатъ королевскій, требующій въ ассессорскій судъ вдову волынскаго воеводы, Франциска Ледуховскаго, за самовольное присвоеніе имѣній: Гродва и Обарова, принадлежавшихъ Киевопечерской архимандріи и, вмѣстѣ съ титуломъ Киевопечерскаго архимандрита, пожалованныхъ королемъ Перемышльскому униатскому епископу, Юрію Винницкому. 1712. Апрель 8. 350

CLVII. Жалоба игумена Загаецкаго монастыря, Мартиніана Полумирковича, на владѣльца села Загаецъ, дворянина Андрея Блендовскаго, о томъ, что онъ, отнялъ поля и угодія, принадлежавшія монастырю по завѣщанію его сестры, Рeginy Ярмолинской. 1712. Юня 27. 352

CLVIII. Жалоба дворянина Андрея Блендовскаго на свя-

- щенника Гостыловскаго о томъ, что онъ, находясь въ качествѣ викарія въ селѣ Блендовскаго—Юрковцахъ, отправлялъ уніятское богослуженіе только въ присутствіи владѣльца, въ другое-же время служилъ по обряду Православной церкви; притомъ священникъ отказывался отъ участія въ уплатѣ военной контрибуціи, и въ отбываніи толочкѣ владѣльцу и наносилъ послѣдному различныя оскорбленія. 1712. Іюля 1. 354
- CLIX. Жалоба священника Іоанна Гостыловскаго на дворянина Андрея Блендовскаго о томъ, что онъ угрожалъ истцу побоями въ самомъ присутствіи градскаго суда. 1712. Іюля 5 357
- CLX. Жалоба дворянъ Писаржевскихъ на дворянина Адама Прушинскаго о томъ, что онъ причинилъ истцамъ многіе убытки и, между прочими, завладѣлъ усадьбою принадлежащею священнику имѣнія Писаржевскихъ, села Семенова, и принудилъ этого священника за него молиться. 1712. Іюля 18 359
- CLXI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ произвелъ осмотръ православнаго кладбища при Воскресенской церкви въ городѣ Кременцѣ, разореннаго и ограбленнаго дворяниномъ Станиславомъ Вишневымъ, владѣльцемъ села Сычевки. 1712. Октября 6. 360
- CLXII. Актъ передачи имѣнія Милостова во владѣніе Луцкому братству по приговору Луцкаго градскаго суда, вслѣдствіе неуплаты братству помѣщицею Барановскою суммы, завѣщанной ея сестрою, Анною Гулевицевою. 1713. Марта 10. 361
- CLXIII. Жалоба священника Матеея Радзиховскаго на управляющаго сломъ Кокоревомъ, дворянина Ивана Лабендзкаго, о томъ, что онъ, предполагая, что священникъ зналъ о побѣгѣ одного изъ крестьянъ изъ имѣнія, нанесъ ему оскорбленія и побой и заключилъ его въ тюрьму. 1713. Мая 5. 364
- CLXIV. Жалоба монаховъ Кієво-Кирилловскаго и Красногорскаго монастырей на дворянъ: Александра Щеневскаго, Стефана Токальбаго и Александра Шумлянскаго о томъ, что они напали съ вооруженною

- толпою на монастырское село—Андріевку, ограбили монаха Кипріяна Бонкевича, а также ограбили и изранили монастырских слугъ и крестьянъ. 1713 Сентября 18 , . 365
- CLXV. Жалоба дворянъ Вышпольскихъ на дворянъ Дидеркаловъ о томъ, что послѣдніе напали съ вооруженною толпою слугъ на церковь, находящуюся въ имѣніи Вышпольскихъ, ранили одного изъ причетниковъ и нанесли тяжелые побои священнику и его матери. 1713 Ноября 9 369
- CLXVI. Жалоба священника Іоанна Созанскаго на дворянина Николая Оржеховскаго о томъ, что онъ нанесъ оскорбленія и побои какъ истцу, такъ и другимъ, сопровождавшимъ его, священникамъ. 1714. Марта 20. 371
- CLXVII. Универсалъ уніятскаго митрополита, Льва Кишви, къ уніятскому духовенству Кіевскаго воеводства и благочиній: Мозырской, Девидгородской и Петриковской о томъ, что онъ поручаетъ намѣстничество въ этихъ областяхъ архимандриту Овруцкому, Климентію Домарадзкому. 1714. Ноября 1. 373
- CLXVIII. Письмо Овруцкаго архимандрита, Жураковскаго, къ дворянину Адаму Искрицкому. Архимандритъ заявляетъ протестъ противъ рѣшенія суда по дѣлу между Межигорскимъ монастыремъ и Искрицкимъ, утверждая, что суду этому онъ былъ не подсуденъ, и отклоняетъ требованіе Искрицкаго объ удовлетвореніи заявленныхъ имъ претензій. 1715. Мая 17 374
- CLXIX. Грамота, выданная Карломъ-Филиппомъ, палатиномъ Рейнскимъ, и его дочерію Елисаветою-Августою отцу Федору Волковичу, жагующая ему санъ архимандрита Слуцкаго и Копыльскаго вслѣдствіе увольненія отъ этой должности, по причинѣ преклонныхъ лѣтъ, архимандрита Іосифа Лапицкаго. 1715. Іюля 30. . . 376
- CLXX. Жалоба дворянина Александра Бандынелли на мозырскаго маршалка, Антонія Оскерка, о томъ, что онъ причиняетъ истцу различныя обиды: въ томъ числѣ отнялъ землю, отказанную Брагинской церкви Св. Николая князьями Вишневецкими, самовольно отдѣлилъ отъ прихода этой церкви нѣсколько сель и образовалъ изъ нихъ новый приходъ. 1715. Октября 7. 378

- CLXXI.** Жалоба завника Каменень-Подольскаго магистрата, Федора Висинскаго на бурмистра, Ивана Онуфченка, о томъ, что послѣдній упрекалъ истца въ томъ, что онъ не посѣщаетъ церкви и ходить въ костель, а потому, раздраженный его отвѣтами, нанесъ ему побои. 1716. Юня 23. 380
- CLXXII.** Жалоба дворянъ: Михаила Стефана и Ивана Павшевъ на дворянина Базимира Прушинскаго о томъ, что онъ не возвратилъ отнятыхъ у истцевъ земель, убилъ нѣсколько ихъ слугъ и крестьянъ, и, наконецъ, схватилъ священника Іосифа Загоровскаго, бѣжавшаго изъ села Скородна, имѣнія Прушинскаго, въ село Медвидное, имѣніе Павшевъ, и страшными истязаніями принудилъ его принести присягу въ томъ, что онъ не будетъ никогда отлучаться изъ Скородна. 1716. Юля 20 381
- CLXXIII.** Письмо братчиковъ Спаскаго Слуцкаго братства къ Кіевскому митрополиту, содержащее жалобу на самопроизвольное занятіе Слуцкой архимандріи Бѣлорусскимъ епископомъ, княземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, и на его ненадлежащія распоряженія. 1716. Юля 26. 384
- CLXXIV.** Письмо Кіевскаго митрополита (Іосифа Бровковскаго) къ русскому посланнику въ Варшавѣ, князю Григорію Ѳедоровичу Долгорукому, съ жалобою на бѣлорускаго епископа, князя Сильвестра Четвертинскаго, о томъ, что онъ насильно присоединилъ къ своей епархіи Слуцкій повѣтъ, составлявшій часть епархіи Кіевской, 1716 (?). 386
- CLXV.** Грамота владѣтелей Слуцка: Рейнскаго наместника Карла-Филиппа, и дочери его Елисаветы-Августы, предписывающая жителямъ Слуцка признавать надъ собою духовную власть Кіевскаго митрополита, а не епископа Бѣлорускаго. 1717. Октября 22 388
- CLXXVI.** Жалоба дворянина Адама Искрицкаго на владѣльницу Дымирскаго староства, дворянку Терессу Ласковую, и на ея управляющаго, дворянина Ивана Смигурскаго, о томъ, что они причиняютъ различныя обиды истцу и его подданнымъ, крестьянамъ села Демидова; между прочимъ Смигурскій запретилъ Ды-

- мирскому священнику исполнять церковныя требы въ селѣ Демидовѣ, принадлежащемъ къ Дымирскому приходу, а также пускать Демидовскихъ ерестыянъ въ приходскую Дымирскую церковь. 1717. Ноября 24 390
- CLXXVII. Грамота, выданная королемъ Августомъ II Патрицію Бѣльскому на должность Овруцкаго архимандрита. 1718. Генваря 10 394
- CLXXVIII. Жалоба вслѣдствіе драки, происшедшей между членами парубоцкаго братства города Выжвы, по поводу обычая, существовавшего въ братствѣ—бросать другъ друга въ воду во время свѣтлаго праздника. 1718. Мая 2 396
- CLXXIX. Жалоба дворянина Антонія-Александра Бандинели на дворянина Сигизмунда Шувшту о томъ, что онъ приказалъ вспахать поле, принадлежащее Брагинской Святоникольской церкви и присоединилъ оное къ своимъ землямъ. 1720. Мая 2 397
- CLXXX. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ владѣльцамъ Бородянскаго имѣнія позовъ, требующій ихъ въ суду въ Люблинскій трибуналъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ уніятскаго митрополита, Льва Кишки, и дворянина Станислава-Казимира Стецкаго, о томъ, что крестьяне села Загалець присвоили себѣ волокола и другое имущество, принадлежавшее Ушевской уніятской церкви, и отказываются возвратить оное. 1720. Юня 5 399
- CLXXXI. Свидѣтельство нѣсколькихъ дворянъ о томъ, что они, въ бытность свою въ городѣ Брагинѣ, видѣли кладбище, принадлежащее къ Святоникольской церкви, разрушенное дворяниномъ Бандынелимъ и кости покойниковъ—выброшенные изъ могилъ по его приказанію, такъ какъ мѣстность, на которой находилось кладбище понадобилась Бандинелию для разведенія италіянскаго сада. 1720. Августа 10 401
- CLXXXII. Грамота короля Августа II, подтверждающая права и свободу въроисповѣданія православнымъ монастырямъ, находящимся въ предѣлахъ великаго княжества Литовскаго. 1720. Ноября 28. 403
- CLXXXIII. Грамота, выданная епископомъ Луцеимъ, Острож-

- скимъ и Переславскимъ, Кирилломъ Шумляйскимъ, священнику Роману Казюличу на санъ настоятеля Слуцкой архимандріи. 1721. Юля 16. 405
- CLXXXIV. Жалоба дворянина Александра Бандицели и приходского священника, Іоакима Давидовича, на дворянъ: Сигизмунда и Елену Шувитовъ о томъ, что они отняли земли, принадлежавшія Брагинской приходской церкви и побудили священника села Глуховичъ, Якова Бернацкаго, согнать насильно съ этихъ земель Давидовича, при чемъ послѣднему нанесены были Бернацкимъ тяжелые побои 1721. Августа 11. 407
- CLXXXV. Грамота уніятскаго митрополита, Льва Кишки, выданная Андрию Бенецкому, утверждающая его въ должности Овруцкаго архимандрита, пожалованной ему королемъ Августомъ II. 1722. Августа 17. 410
- CLXXXVI. Приговоръ, постановленный Бѣлорусскимъ епископомъ, вняземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, которымъ оны лишаютъ 8 духовныхъ лицъ священническаго сана и оглушаютъ ихъ отъ церкви за безнравственное поведеніе, неовиновеніе епископской власти и неуваженіе къ ея паставленіямъ. 1724. Юля 19. 412
- CLXXXVII. Рѣшеніе митрополитскаго суда, по которому лица, отлученныя отъ церкви и лишенныя духовныхъ должностей Бѣлорусскимъ епископомъ, вняземъ Сильвестромъ Четвертинскимъ, возстановляются въ должностяхъ и приобщаются въ церковь, такъ какъ митрополитскій судъ нашель, что упомянутыя лица не были подсудны Бѣлорусскому епископу, и что отлученіе ихъ отъ церкви было произведено незаконно и несправедливо. 1724. Ноября 10. 416
- CLXXXVIII. Грамота, выданная Македонскимъ митрополитомъ, уполномоченнымъ Восточными патріархами, Стефаномъ Юстиніаномъ, Слуцкому архимандриту Теодосію Волковичу, возводящая его въ санъ игумена братскаго Слуцкаго монастыря. 1724. Декабря 14. 420
- CLXXXIX. Жалоба намѣстника Овруцкой архимандріи, Климентія Вишневскаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что оны отправилъ слугу

- своего, Христофора Барановича, съ толпою слугъ и бояръ на монастырскія владѣнія, гдѣ они разрушили домъ и разграбили бывшія въ немъ вещи, при чемъ ругались надъ унию. 1727. Ноября 15 421
- СХС. Жалоба Овруцкаго архимандрита, Андрея Бенецкаго, на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго, о томъ, что онъ насильно навязываетъ священникамъ боярскія земли и потомъ требуетъ за ихъ пользованіе несообразно великаго вознагражденія. 1727. Декабря 29 423
- СХСІ. Жалоба Овруцкаго архимандрита на Овруцкаго старосту, Александра Лентовскаго за насильственный захватъ земель, принадлежащихъ Овруцкому Заручайскому монастырю. 1727. Декабря 29 424
- СХСІІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ осматривалъ монаховъ Гойскаго монастыря, избитыхъ и смертельно израненныхъ дворяниномъ Александромъ Гулаицкимъ во время заѣзда на село Тудоровъ, находившееся въ заставномъ владѣніи униатскаго митрополита. 1728. Декабря 24. 425
- СХСІІІ. Показанія свидѣтелей, собранныя комиссіей, назначенною для изслѣдованія жалобъ на католическаго Копыльскаго приходскаго священника, Іоанна Пенсака, со стороны православнаго духовенства и жителей мѣстечекъ: Копыля и Пясечной, о наносимыхъ имъ притѣсненіяхъ и обидахъ, о стѣсненіи православнаго богослуженія и объ насильномъ обращеніи православныхъ въ католичество. 1732. Декабря 2. 427
- СХСІV. Жалоба священника Павла Манадыянина на дворянина Мартына Псарскаго, управляющаго Норвикскимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ запрещалъ истацу ѣздить для отправленія церковныхъ требъ въ село Ключки, принадлежащее къ его приходу—Святоиколаевской Новонародницкой Церкви и когда священникъ, по требованію прихожанъ, явился въ Ключки для совершенія обрядовъ: крещенія и вѣнчанія, то Псарскій приказалъ его взять подъ арестъ и нанесъ ему тяжелые побои 1734. Декабря 11 443
- СХСV. Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ—Голембевскаго къ примасу речинсполитой, требующее удо-

- влетворенія за обиды, наносимыя въ речипосполитой уніятами и католиками православной церкви, и прекращенія дальнѣйшаго преслѣдованія православія. 1743. Октября 24 444
- СХСХVI. Подробное исчисленіе 158 православныхъ церквей и монастырей, отнятыхъ насильно и обращенныхъ въ унію въ промежутокъ времени съ 1734 по 1743 годъ. Также исчисленіе нѣкоторыхъ обидъ и притѣсненій, которымъ подвергались православные жители и духовенство въ указанное время. 448
- СХСХVII. Письмо примаса къ русскому резиденту въ Варшавѣ, Голембевскому, заключающее уклончивый отвѣтъ на требованіе вознагражденія за обиды, нанесенныя православной церкви. 1743. Декабря 30 453
- СХСХVIII. Письмо русскаго резидента въ Варшавѣ, Голембевскаго, къ примасу речипосполитой, содержащее прерѣканія по поводу неудовлетворительнаго разрѣшенія представленныхъ имъ прежде жалобъ о притѣсненіи Православія, а также перечень новыхъ обидъ и насилій, которымъ уніаты подвергаютъ православные храмы и обряды. 1744. Генваря 23 455
- СХСХIX. Привилегія, выданная королемъ Августомъ III Владимірской базилянской коллегіи на право исключительнаго содержанія школъ въ городѣ Владимірѣ. 1746. Ноября 8.
- Подтвержденіе той-же привилегіи королемъ Станиславомъ-Августомъ. 1768. Іюля 23. 458
- СС. Инструкція, данная королемъ Августомъ III комиссарамъ, назначеннымъ имъ, вслѣдствіе требованія Русскаго правительства, для разсмотрѣнія обидъ, причиняемыхъ уніятами православнымъ. 1746. Декабря 7. 461
- ССИ. Позовъ, требующій въ королевскій комиссарскій судъ управляющихъ Петрыковскимъ имѣніемъ, дворянъ: Урбана-Антонія Гребницкаго и Павла Ржевусскаго, приходскаго католическаго Петрыковскаго священника — Оому Еленскаго и уніятскихъ священниковъ: Григорія Яроцкаго, Матѳея и Степана Бруяковъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ православныхъ священниковъ Петрыковскаго имѣнія о томъ, что обвиненные на-

- сили побоев и истязанія православнымъ священникамъ, отнимали у нихъ церкви и приходы, запрещали исполнять требы, насильно загоняли въ костель прихожанъ и заставляли ихъ побоями и истязаніями принимать унію и т. п. 1747 Іюля 20 464
- ССII. Жалоба уніятскаго священника села Колюбана, Василя Левицкаго, о томъ, что еврей арендаторъ того же села, Фроимъ, наноситъ ему публично побои, врывался съ палкою въ церковную ограду, и грабилъ скоть истца, управляющій же имѣніемъ, дворянинъ Станиславъ Свидерскій, не смотря на жалобы священника, не оказалъ ему никакого покровительства и защиты. 1848. Мая 22. 472
- ССIII. Грамота князя Станислава Любомирскаго, учреждающая Базиліанскій монастырь въ Шаргородѣ, 1649. Генваря 13 473
- ССIV. Жалоба приходскаго священника мѣстечка Ивницы, Василя Фурсевича, на управляющаго Ивницкою волостью, дворянина Іосифа Скржитовскаго, о томъ, что послѣдній наноситъ истцу всевозможныя обиды и оскорбленія, мѣшалъ богослуженію, подвергалъ священника побоямъ и тюремному заключенію, принуждалъ его со всѣмъ церковнымъ причтомъ отбывать барщину, посягалъ на его семейную жизнь, посредствомъ ложнаго доноса причинилъ нападеніе на священника жолнеровъ и тюремное его заключеніе въ лагеръ и т. п., 1751. Сентября 28. 475
- ССV. Полемическія статьи, составленныя католиками и уніятами по поводу вопроса о правѣ перехода уніятвъ въ католицизмъ. 1752. 478
- ССVI. Отвѣтъ православныхъ на обвиненія, помѣщенныя католиками въ безъимянной брошюрѣ. 1754. 509
- ССVII. Жалоба дворянъ: Гавріила и Степана Вышпольскихъ на дворянъ Яцковскихъ о томъ, что они наносятъ истцамъ разныя оскорбленія и обиды, между прочимъ они приказали своей дворнѣ не допускать подданныхъ истцевъ, крестьянъ села Щенева, въ церковь принадлежащаго имъ села Гумснецъ, къ приходу которой они принадлежали, такъ что Щеневскіе крестьяне

- не нашли возможности ни отговѣться въ теченіи великаго поста, ни освятить яствы на Свѣтлый Праздникъ. Сверхъ того Яцковскіе допустили своей дворнѣ убить одного изъ Щеневскихъ крестьянъ. 1754. Мая 13 514
- ССVІІІ. Дарственная запись отъ дворянина Франциска-Ксаверія Хоецкаго церковному братству села Поличинець на прудъ и рощу для помѣщенія въ ней братской пасѣи. 1754. Декабря 20. 516
- ССІХ. Перечень обидъ, причиненныхъ Кіево-братскому монастырю, а также крестьянамъ, жившимъ въ монастырскихъ имѣніяхъ, шляхтичами, владѣвшими пограничными съ ними имѣніями. 1758 518
- ССХ. Подробный перечень насильственныхъ мѣръ, принятыхъ католическимъ духовенствомъ для обращенія уніатовъ въ Латинство. Перечень этотъ составленъ изъ показаній уніятскихъ священниковъ епархіи Львовской, Галицкой и Каменецъ-Подольской 1758—1765. 521
- ССХІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ вручилъ Трехмировскому старостѣ, Станиславу Щеневскому, позовъ, требующій его въ пограничный судъ Кіевского воеводства, вслѣдствіе жалобы на него монаховъ соборнаго Передславскаго монастыря о томъ, что онъ многихъ изъ нихъ хваталъ на дорогѣ, заключалъ въ тюрьму и подвергалъ побоямъ. 1762. Генваря 15 . . . 581
- ССХІІ. Объясненіе, данное въ пограничномъ судѣ дворяниномъ Фелиціаномъ Глубоцкимъ, по дѣлу объ обращеніи въ унію православныхъ монаховъ, возвращавшихся изъ Кіевскихъ шеболъ на родину во Львовъ.— 1762. Юля 16 583
- ССХІІІ. Порученіе, данное нунціемъ папскимъ въ Польшѣ Холмскому уніятскому епископу, Максимилиану Рылю, открыть многочисленныя уніятскія церкви, основанныя и снабженныя содержаніемъ отъ Кіевского воеводы, Салезія Потоцкаго, въ его имѣніяхъ—Уманщинѣ и Брагиловщинѣ.—1862. Августа 13 584
- ССХІV. Разрѣшеніе, данное церковному братству села Поличинець дворяниномъ Францискомъ-Казимиромъ Хо-

- ецкимъ на право устройства пруда въ селѣ Поличипцахъ и на рыбную въ немъ ловлю. 1764. Мая 8. . . 587
- ССХV. Расказъ священническаго сына, Василия Коржепекскаго, о насильственныхъ мѣрахъ, употребляемыхъ дворяниномъ Казимиромъ Оскеркою въ принадлежащемъ ему селѣ Скыргаловѣ для обращенія православныхъ въ унию. 1765. Мая 3. 589
- ССХVI. Уставная грамота, выданная брацлавскимъ воеводою, княземъ Станиславомъ Любомирскимъ, униятской церкви въ мѣстечкѣ Тучинѣ. 1765. Декабря 17. . . . 590
- ССХVII. Уставная грамота, выданная княземъ Янушемъ-Александромъ Сангушвомъ униятской церкви въ селѣ Новопольѣ. 1766. Сентября 1. 594
- ССХVIII. Требования, относящаяся къ свободѣ вѣроисповѣданія, богослуженія и церковнаго управленія, представленныя русскимъ министрамъ православными жителями речипосполитой, съ указаніемъ историческихъ источниковъ и законоположеній, на которыхъ основаны эти требованія. 1766—въ Ноябрь. 596
- ССХIX. Письмо Львовскаго униятскаго епископа Шептыцкаго къ униятскому митрополиту, содержащее совѣты и замѣчанія относительно веденія дѣлъ на предстоищемъ Варшавскомъ сеймѣ. 1767. Августа 19. . . . 601
- ССXX. Письмо Львовскаго униятскаго епископа, Шептыцкаго, къ униятскому митрополиту о предстоящей поѣздѣ ихъ въ Варшаву. Шептыцкій совѣтуетъ собрать документы, необходимыя для веденія полемики съ православными и поручить попеченіе объ униятской церкви военнымъ начальникамъ. 1767. Августа 21. . . . 603
- ССXXI. Письмо Львовскаго епископа, Шептыцкаго, къ униятскому митрополиту, заключающее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Владимирѣ, подъ предлогомъ болѣзни. Шептыцкій слагаетъ на митрополита вину за несвоевременное обсужденіе дѣлъ униятской церкви. 1767. Августа 22. 604
- ССXXII. Письмо Холмскаго униятскаго епископа—Рыло къ униятскому митрополиту, содержащее отказъ отъ участія въ сѣздѣ, назначенномъ митрополитомъ во Вла-

- димирѣ. Рыло извиняется, что онъ не можетъ явиться по причинѣ глазной боли и заявляетъ сомнѣніе въ томъ, чтобы явились туда и другіе епископы. 1767. Августа 24. 606
- ССХХІІІ. Постановленія сейма, опредѣляющія права Православныхъ и протестантовъ въ речипосполитой. 1768. . 607
- ССХХІV. Циркуляръ Львовскаго уніатскаго епископа, Льва Шептыцкаго, содержащій объявленіе о томъ, что онъ принялъ должность намѣстника митрополія, а также условія, на которыхъ онъ обязывается исполнять новую должность. 1768. Февраля 4. 611
- ССХХV. Жалоба уніатскаго священника, Стефана Блонскаго, на бывшихъ прихожанъ своихъ, крестьянъ села Барашевъ, и на управляющаго этимъ селомъ, дворянина Ивана Ясинскаго, о томъ, что крестьяне Барашевскіе наносили истцу разныя обиды и оскорбленія и воцунствовали надъ обрядами уніатскаго богослуженія, а потомъ, когда Блонскій рѣшился переѣхать на другой приходъ, то крестьяне, совмѣстно съ евреемъ Михелемъ и при содѣйствіи Ясинскаго, завладѣли всѣмъ его имуществомъ и не отпускали изъ села Блонскаго и его семейства. 1772. Февраля 20. . . 614
- ССХХVІ. Дарственная запись дворянина Станислава Бачинскаго, по которой онъ отказываетъ землю и разныя угодія въ пользу церкви Св. Парасковіи въ селѣ Кякошевѣ, и обеспечиваетъ денежное жалованье священникамъ, подъ условіемъ, что они будутъ пребывать въ уніи. 1772. Юня 8 618
- ССХХVІІ. Уставъ, данный уніатскимъ митрополитомъ, Филиппомъ Володковичемъ, вновь учрежденному имъ церковному братству при Смѣдинской церкви во имя Воздвиженія честнаго креста. 1773. Октября 3. . . 621
- ССХХVІІІ. Грамота, выданная намѣстникомъ Кіевской уніатской митрополія, Львомъ Шептыцкимъ, священнику Титу Татаринскому, заключающая свидѣтельство о рукоположеніи его въ іерейскій санъ, назначающая ему приходъ—село Мурованую Махновку и опредѣляющая его обязанности. 1773. Декабря 8. 626

- ССXXXIX.** Презента, выданная польскимъ королемъ Станиславомъ Августомъ уніятскому священнику, Якову Суходольскому, предоставляющая ему право занять приходъ при Преображенской церкви въ городѣ Житомирѣ. 1779. Декабря 18. 628
- ССXXX.** Свидѣтельство, выданное членами братствъ, состоящихъ при церкви села Ризановки, Тимофею Лавренку въ томъ, что онъ далъ удовлетворительный отчетъ въ израсходованіи церковныхъ денегъ и соорудилъ на свой счетъ нѣкоторые серебрянные сосуды и украшенія. 1780. Февраля 17. 630
- ССXXXI.** Определеніе комиссіи, назначенной сеймомъ, обозначающее мѣсто въ городѣ Житомирѣ, отведенное для постройки на немъ уніятской миссіи и семинаріи, для учрежденія которыхъ сумма была пожертвована Михаиломъ Примовичемъ, викаріемъ кievской уніятской митрополіи. 1780. Мая 16. 632
- ССXXXII.** Презента, выданная провинціаломъ кармелитовъ, Іосифомъ, уніятскому священнику, Федору Зелинскому, предоставляющая ему право занять приходъ въ селѣ Скоморехахъ, принадлежащемъ Бердичевскому кармелитскому монастырю. 1780. Мая 16. 638
- ССXXXIII.** Дарственная записъ, выданная кармелитскимъ провинціаломъ, Іосифомъ, уніятской церкви въ селѣ Скоморехахъ, опредѣляющая церковныя земли и доходы и устанавливающая обязанности приходского священника. 1780. Августа 14. 640
- ССXXXIV.** Сознаніе вознаго о томъ, что онъ ввелъ во владѣніе имѣніями, принадлежащими уніятской митрополіи, (которыя при семъ перечисляются), новаго митрополита, Язона Смогоржевскаго. 1780. Октября 14. . 642
- ССXXXV.** Записка неизвѣстнаго лица, извѣщающая уніятскую консисторію о возбужденіи надежды въ православномъ народонаселеніи Украины покровительствомъ, оказаннымъ ему однимъ изъ начальниковъ русскаго войска. 1782. Октября 19. 644
- ССXXXVI.** Разрѣшеніе, данное княземъ Іосифомъ Любомирскимъ церковному братству села Любомирки содержать братскую насѣву на урочищѣ, называемомъ Во-

ловая долина и освобождение этой пашни отъ десятины въ пользу владѣльца. 1786. Июля 24 646

ССХХХVII. Разрѣшеніе, выданное княземъ Антоніемъ-Яномъ-Наломукомъ Четвертинскимъ церковному братству села Цановки на право вѣчнаго пользованія участкомъ земли, назначеннымъ для помѣщенія братской пасѣки; также освобождение тойже пасѣки отъ всякихъ дани и десятины въ пользу экономіи. 1788. Августа 10. 646

ССХХХVIII. Увольненіе отъ взноса десятины въ пользу экономіи братской пасѣки села Билевки, данное Билевскому братству кастеляномъ Мартыномъ-Антоніемъ Рыбинскимъ, 1791. Августа 15 648

ССХХХIX. Освобождение отъ взноса медовой дани братской пасѣки села Березной помѣщикомъ Степаномъ Любодвѣцкимъ. 1798. Марта 27. 649

О П Е Ч А Т К И.

Стран.	Строка	напечатано	слѣдуетъ читать.
25	9	Митрополита	Митрополита
45	1 примѣчанія	п. риписва	приписва
48	25	in cantationem	incantationem
134	25	LIV	LXIV
151	30	juźnie	juź nie
160	12	niźadnej	ni źadnej
163	1	LXXIV	LXXVI
171	17	dawsz	dawszy
284	12	prestnplenie	prestuplenie
287	4	mirkować	miarkować
288	5	Hniewicz	Hulewicz
—	14	pomocnikami	pomocnikami
—	35	ulopię	utopię
295	16	Госкѣмъ	Госкѣмъ
310	10	CXXVI	CXXXVI
—	12	себѣ просить протестъ	себѣ протестъ
313	15	Słucki	Słucki
314	9	Юріа	Юрію
327	16	CLIII	CXLIII
354	1	ych	mych
366	29	duia	dnia
374	25	CLVIII	CLXVIII
—	26	Овруцкаго	Межигорскаго
388	14	CLXV	CLXXV
394	27	CLXXIII	CLXXVIII
432	21	yólu	polu
—	—	na bożeństwo	nabożeństwo
465	35	quaeruiantom	quaerulantom
521	1	CXII	CCX
530	35	Midalski	Migalski
536	10	quatenus	quatenus
542	23	Joannm	Joannem
546	35	ruthenae	ruthenae
626	16	НАМѢСТНИКОМЪ	НАМѢСТНИКОМЪ

0

3

PK

